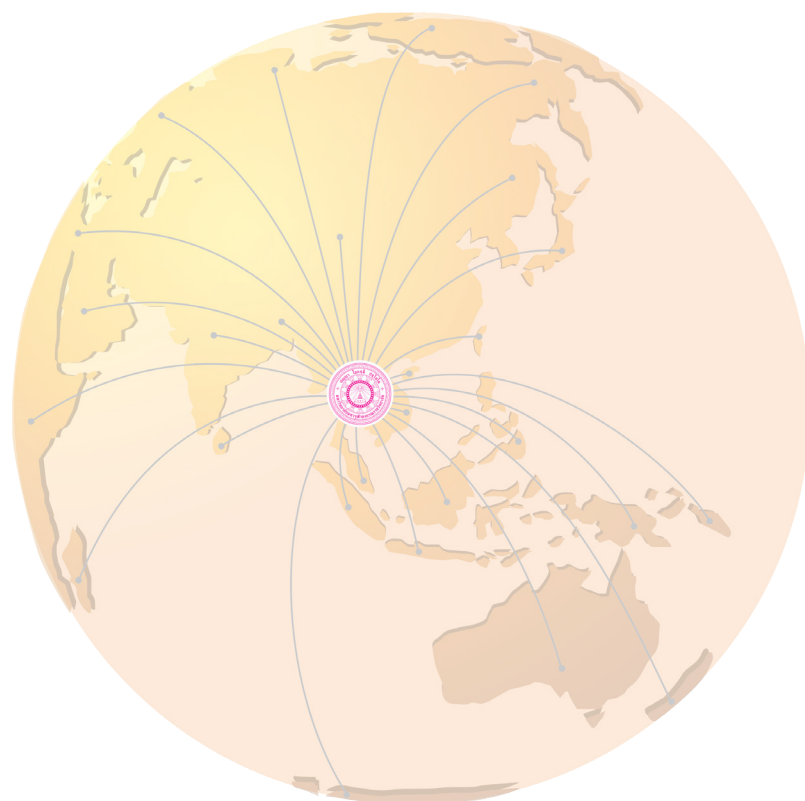

วารสาร มจร
สังคมศาสตร์ปริทรรศน์
JOURNAL OF MCU Social Science Review

วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

สำนักงานวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

บัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035-248-000 ต่อ 8203 <https://www.tci-thaijo.org/index.php/jssr>
E-mail: journal.ssr@mcu.ac.th

ISSN : 2287-0121

[tci-thaijo.org/index.php/jssr](https://www.tci-thaijo.org/index.php/jssr)

วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์
Journal of MCU Social Science Review

| ปีที่ 10 ฉบับที่ 4 ตุลาคม - ธันวาคม 2564

Vol. 10 No. 4 October - December 2021 |

วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์ JOURNAL OF MCU ISSN (Print) : 2287-0121 ISSN (Online) : 2673-0782

ปีที่ 10 ฉบับที่ 4 ตุลาคม - ธันวาคม 2564 Vol. 10 No. 4 October - December 2021

วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

บัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วารสาร มจร

สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

JOURNAL OF MCU *Social Science Review*

ปีที่ 10 ฉบับที่ 4 ตุลาคม - ธันวาคม 2564 Vol.10 No.4 October - December 2021

จำนวนพิมพ์: 100 เล่ม

กำหนดการเผยแพร่ ปีละ 4 ฉบับ

ฉบับที่ 1 มกราคม-มีนาคม

ฉบับที่ 2 เมษายน-มิถุนายน

ฉบับที่ 3 กรกฎาคม-กันยายน

ฉบับที่ 4 ตุลาคม-ธันวาคม

วัตถุประสงค์

เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้คณาจารย์ นักวิชาการ นิสิต นักศึกษาและผู้สนใจทั่วไปได้มีโอกาสเผยแพร่ผลงานทางวิชาการและผลงานวิจัยทางสังคมศาสตร์และแขนงวิชาที่เกี่ยวข้องอันได้แก่ พระพุทธศาสนา รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ นิติศาสตร์ การจัดการ สังคมวิทยา เศรษฐศาสตร์ พัฒนาสังคมและการศึกษา ตลอดจนบทวิเคราะห์ที่เสนอทางออกของปัญหาให้แก่สังคม เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

ที่ปรึกษาวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

พระธรรมวัชรบัณฑิต, ศ.ดร.

พระเทพปวรเมธี, รศ.ดร.

พระสุวรรณหเมธากรณ์, ผศ.

พระเมธีธรรมอาจารย์, รศ.ดร.

พระเทพเวที, รศ.ดร.

พระครูโสภณพุทธิศาสตร์, ผศ.ดร.

พระโสภณวชิราภรณ์, ดร.

พระครูปริยัติกิตติธำรง, รศ.ดร.

พระอุดมสิทธินายก, ผศ.ดร.

ผศ.ร.อ.ดร.ประมาณเลิศ อัจฉริยปัญญากุล

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บรรณาธิการ:

รองศาสตราจารย์ ดร.สุพล สุยะพรหม

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ช่วยบรรณาธิการ:

รองศาสตราจารย์ ดร.เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

หัวหน้ากองบรรณาธิการ:

พระมหากษัตริย์ กิตติโสภโณ, ผศ.ดร. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ทีมบรรณาธิการ:

พระปลัดระพี พุทธิสาร, ผศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.ดวงตา สราญรมย์	มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์
รองศาสตราจารย์ พล.ท.ดร.วีระ วงศ์สรรค์	วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคนาภูมิ	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
รองศาสตราจารย์ ดร.ภัทรพล ใจเย็น	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.อัญญา หล่อตระกูล	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนสิทธิ์ สิทธิสูงเนิน	มหาวิทยาลัยศิลปากร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุษกร วัฒนบุตร	มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สอาด บรรณเจตฤทธิ	มหาวิทยาลัยแสตมฟอร์ด
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุทัย สติมัน	มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมคิด ดวงจักร	มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง
พล.อ.ต.ดร.นภัทร์ แก้วนาค	วิทยาลัยการทัพอากาศ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วันชัย สุขตาม	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
อาจารย์ ดร.กฤษณะ ทองแก้ว	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิตติวุฒิ หมั่นมี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ธิลา	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ผดุง วรรณทอง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

กองจัดการ:

พระสมณีก ธีรปัญญา, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาจารย์ ดร.นิกร ศรีราช	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาจารย์ ดร.สุภัทรชัย สีสะไบ	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ศิลปกรรม:

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุริยา รักษาเมือง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประสิทธิ์ พุทธศาสน์ศรีธา	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สำนักงาน:

สำนักงานวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

บัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อาคารเรียนรวม
โซน B ชั้น 5 เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี 13170

จัดพิมพ์โดย:

โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอลำลูกกา จังหวัด
ปทุมธานี 13170 โทร. 035-248-000 ต่อ 8555, 8556, 5541. แฟกซ์. 035-248-
000 ต่อ 8545

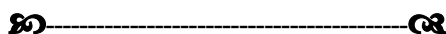
วารสาร มจร

สังคมศาสตร์ปริทัศน์

JOURNAL OF MCU *Social Science Review*

Vol.10 No.4 October - December 2021

Number of prints: 100 copies

Release Date Is 4 Copies Per Year.

Issue 1 January – March.

Issue 2 April – June.

Issue 3 July – September.

Issue 4 October – December.

Objective:

To Promote and Encourage Instructs, Academics, Students and Other Interested Persons to have the opportunity to disseminate academic and research works in Social Sciences and Related Subjects Such as Buddhism, Political Science, Public Administration, Law, Management, Sociology, Economics, Social Development and Education. The Analysis Provides a Solution to The Problem of Society.

Advisory Board of Journal

Prof. Dr. Dhammavatjarabundit	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Assoc. Prof. Dr. Phra Theppawaramethi	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Asst. Prof. Phra Suwanmethaphorn	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Assoc. Prof. Dr. Phra Methithammajarn	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Assoc. Prof. Dr. Phra Thepwethi	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Asst. Prof. Dr. Phrakhru Sophonphutthisat	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Phra Sophonvachiraphorn, Dr.	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Assoc. Prof. Dr. Phrakru Pariyatkittithamrong	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Asst. Prof. Dr. Phra Udomsitthinayok	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Asst. Prof. Capt. Dr. Pramanlert Atcharyapanyakun	Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Editor:

Assoc. Prof. Dr. Surapon Suyaporm

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Assistant Editor:

Assoc. Prof. Dr. Kiettisak Suklueang

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Editor in Chief:

Asst. Prof. Dr. Phramaha Krisada Kittisobhano

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Editorial Team:

Asst. Prof. Dr. Phrapalad Raphin Buddhiso

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Assoc. Prof. Dr. Duangta Saranrom

Rajapruk University

Assoc. Prof. Lt. Gen.Dr.Weera Wongsan

National Defence College of Thailand

Assoc. Prof. Dr. Sanya Kenaphoom

Rajabhat Maha Sarakham University

Assoc. Prof. Dr. Pattarapol Chaiyen

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Assoc. Prof. Dr. Achara Lortrakul

Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University

Asst. Prof. Dr. Chonsit Sitisungnoen

Silpakorn University

Asst. Prof. Dr. Butsakon Watthanabut

North Bangkok University

Asst. Prof. Dr. Sa-at Banchoetrit

Stamford International University

Asst. Prof. Dr. Uthai Satiman

Suan Dusit University

Asst. Prof. Dr. Somkid Duangchak

Chom Bueng Rajabhat University

Gp. Capt. Dr. Naphat Kaeonak

Air Force College

Asst. Prof. Dr. Wanchai Suktam

Surindra Rajabhat University

Dr. Kitsana Thongkaeo

Suratthani Rajabhat University

Asst.Prof. Dr. Thitiwut Manmee

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Asst. Prof. Dr.Prasert Thilao

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Asst. Prof. Dr. Phadung Wanthong

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Management Division:

Phra Somnuek Therapanyo, Dr.

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Dr. Nigorn Srirat

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Dr. Suphattharachai Sisabai

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Fine arts:

Asst. Prof. Dr. Suriya Raksamueng Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Asst. Prof. Dr. Prasit Phutthasatsattha Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Office:

The Office Journal of MCU Social Science Review. Graduate School of Political Science Faculty of Social Sciences Mahachulalongkornrajavidyalaya University Class B, 5th Floor, 79 Moo 1, Lam Sai, Wang Noi, Ayutthaya 13170.

Published by:

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Printing House 79 Moo 1, Lam Sai, Wang Noi, Ayutthaya. 13170. Call. 035-248 - 000, ext. 8555,8556,5541 Fax. 035-248-000. ext. 8545.

คณะกรรมการกลั่นกรองบทความ : วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์
ARTICLE REVIEW BOARD: JOURNAL OF MCU SOCIAL SCIENCE REVIEW

ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบบทความภายใน

พระธรรมวัชรบัณฑิต, ศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระเทพปริยัติเมธี, รศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระเมธีธรรมาจารย์, รศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระสุธีวรบัณฑิต, รศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระอุดมสิทธินายก, ผศ. ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระครูปริยัติกิตติธารัง, รศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระครูปุริมาณูรักษ์, รศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, ศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระมหาสมบุญรณ์ วุฑฒิกโร, รศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระครูพิศิษฐ์ไพเราะชาณ, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระครูวิมลสุวรรณกร, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระครูโอภาสันทกิตต์, ผศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระครูวิโรจน์กาญจนเขต, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระเอกลักษณ์ อชิโต, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระครูสังฆรักษ์จักรกฤษณ์ ฐิริปญโญ, ผศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระคมสัน ฐิตเมธโส, ผศ.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระพลากร สุมงฺคโล, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระครูธรรมธระบุญเที่ยง พุทธสาวิโก, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระครูวินัยธรเอก ชินวิโส, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระครูวินัยธรสุริยา สุริโย, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระครูสังฆรักษ์ทรงพรธณ ขยทตฺโต, ผศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระมหาสุนันท์ สุนนฺโท, ผศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระมหาเสาร์คำ ธมฺมธีโร, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระมหาเกรียงศักดิ์ อินทปญโญ, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระมหาภุชญา กิตติโสภณ, ผศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบบทความภายนอก

พระเมธาวิเชียร, รศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
พระมหาเอกกวิน ปิยวิโร	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
พระมหาไพจิตร อุตตมธมโม	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ศาสตราจารย์ ดร.สุวิทย์ อีร์ศาวัต	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ศาสตราจารย์ ดร.ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
ศาสตราจารย์พิเศษ ร้อยโท ดร.บรรจบ บรรณรุจิ	ราชบัณฑิตยสถาน
ศาสตราจารย์พิเศษ ดร.กาญจนา เจริญชัย	มหาวิทยาลัยนเรศวร
รองศาสตราจารย์พิเศษ ดร.อำนาจ บัวศิริ	สภาการศึกษา, กระทรวงศึกษาธิการ
รองศาสตราจารย์ ดร.โยธิน แสงวงศ์	มหาวิทยาลัยมหิดล
รองศาสตราจารย์ พัฒนะ เรือนใจดี	มหาวิทยาลัยรามคำแหง
รองศาสตราจารย์ ดร.สุวิญ รักสัตย์	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคนาภูมิ	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
รองศาสตราจารย์ ดร.สำเนียง เลื่อมใส	มหาวิทยาลัยศิลปากร
รองศาสตราจารย์ ดร.ศรชัย ท้าวมิตร	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.สุกิจ ชัยมุสิก	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.ภักดี โพธิ์สิงห์	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
รองศาสตราจารย์ ดร.ภูมิ มูลศิลป์	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
รองศาสตราจารย์ ดร.วันทนา เนาว์วัน	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
รองศาสตราจารย์ ดร.มีชัย เอี่ยมจินดา	มหาวิทยาลัยศิลปากร
รองศาสตราจารย์ ดร.พญ์ธรรมรงค์ สุทธิชัยเมธี	มหาวิทยาลัยพิษณุโลก
รองศาสตราจารย์ ดร.อัจฉรา หล่อตระกูล	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
รองศาสตราจารย์ ดร.ชลวิทย์ เจียรจิตต์	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
รองศาสตราจารย์ ดร.วาสนา แก้วหล้า	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
รองศาสตราจารย์ ขนิษฐา จิตชินะกุล	มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
รองศาสตราจารย์ ว่าที่พันตรี ดร.สวัสดิ์ จิรัฐติกาล	นักวิชาการอิสระ
รองศาสตราจารย์ ดร.สุชาดา นันทะไชย	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.ธีรโชติ เกิดแก้ว	มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.แสงเดือน เจริญนิม	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พลับพลึง คงชนะ	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มนตรี เพชรนาจักร	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วุฒินันท์ กันทะเตียน	มหาวิทยาลัยมหิดล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศศิธร ชูตินันท์กุล	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พนัชกร สิมะขจรบุญ	มหาวิทยาลัยศิลปากร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุษกร วัฒนบุตร	มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ตระกูล จิตวัฒนากร	มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มนตรี วิวัฒน์สุข	มหาวิทยาลัยบูรพา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิภาวดี เพื่อกบบัวขาว	มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนันต์ อุปสอด	มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วันชัย สุขตาม	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมคิด ดวงจักร	มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จักรกฤษณ์ โปณะทอง	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนสิทธิ์ สิทธิสูงเนิน	มหาวิทยาลัยศิลปากร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุทัย สติมัน	มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญรอด บุญเกิด	มหาวิทยาลัยบูรพา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธเนศพล อินทร์จันทร์	มหาวิทยาลัยพิษณุโลก
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญชู ภูศรี	มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มนัสสวาส กุลวงศ์	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย สงขลา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทรงยศ แก้วมงคล	มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กัมปนาท วงษ์วัฒนพงษ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสกสรรค์ สนวา	มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญรอด ชาติยานนท์	มหาวิทยาลัยศิลปากร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พรชัย นาคสีทอง	มหาวิทยาลัยทักษิณ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุจิตา แจ่มประจักษ์	มหาวิทยาลัยบูรพา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ขวลา ละวาทิน	มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จตุภูมิ เขตจัตุรัส	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อภิชาติ พานสุวรรณ	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รวีวรรณ หวานชิต	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิจิตรา ศรีสอน
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุประภา สมนึกพงษ์
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ลัดดาวัลย์ สำราญ
 อาจารย์ ดร.ชฎิล โจนานนท์
 อาจารย์ ดร.สุรัชย์ พุดชู
 อาจารย์ ดร.ชัชฌนุพงศ์ ทองพวง
 อาจารย์ ดร.ณัฐนันท์ จิระกิตติมิตร
 อาจารย์ ดร.วิโรจน์ หมื่นเทพ
 อาจารย์ ดร.วิยะดา วรานนท์วนิช
 อาจารย์ ดร.เกษภา ผาทอง
 อาจารย์ ดร.ฉัตรณรงค์ศักดิ์ สุธรรมดี
 อาจารย์ ดร.ปัญญภณ เทพประสิทธิ์
 อาจารย์ ดร.ฉัฐวัฒน์ ชัชณฐาภักดิ์
 อาจารย์ ดร.มยุรี จำจรัส
 อาจารย์ ดร.ละออ มามะ
 อาจารย์ ดร.อัญธิษฐา อักษรศรี
 อาจารย์ ดร.ปราณี คำแก้ว
 อาจารย์ ดร.ปฐมปรีชญ์ คณินพศุตย์
 อาจารย์ ดร.รัชฎากร เอี่ยมอำไพ
 อาจารย์ ดร.ณัชพล ศิริสวัสดิ์
 อาจารย์ ดร.กฤษณะ ทองแก้ว
 อาจารย์ ดร.เดโช แชน้ำแก้ว
 อาจารย์ ดร.พัทธนันท์ ตลาดทรัพย์
 อาจารย์ ดร.สายชล ปัญญชิต
 อาจารย์ ดร.สิริพัฒน์ ลาภจิตร
 อาจารย์ พรพรรณ โปรงจิตร
 อาจารย์ นฤมล ญาณสมบัติ
 อาจารย์ มัลลิกา ภูมะธน
 อาจารย์ พินันท์ ลาตบัวขาว

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
 มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
 มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์
 มหาวิทยาลัยคริสเตียน
 มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
 มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
 มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
 มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
 มหาวิทยาลัยรามคำแหง
 วิทยาลัยเทคโนโลยีพนมวันท์
 สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม
 มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา
 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
 มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
 มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
 มหาวิทยาลัยขอนแก่น
 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
 มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
 มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
 มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
 วิทยาลัยพิษณุบัณฑิต

อาจารย์ สมพร นุทผล

ดร.รินทร์ชิสา เกียรติประทุมกานต์

ดร.นริศรา ทองจันทร์

ดร.รัตน์ที วิโรจน์ฤทธิ์

ดร.ปัญญ์ณิสาร์ องค์กรปรัชญากุล

นาวาอากาศเอก ดร.พงษ์สุวรรณ ศรีสุวรรณ

พันเอก ดร.สาธิต ทิพย์มณี

นายภูเบศ วณิชชานนท์

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

นักวิชาการอิสระ

นักวิชาการอิสระ

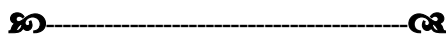
สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ

นักวิชาการอิสระ

นักวิชาการอิสระ

กองคลังแพทย์ กรมแพทย์ทหารบก

นักวิชาการอิสระ

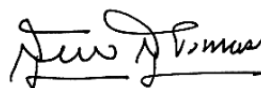

บทบรรณาธิการ

วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์นี้เป็นปีที่ 10 ฉบับที่ 4 ประจำเดือนตุลาคม-ธันวาคม พ.ศ. 2564 คณะกองบรรณาธิการได้พิจารณาบทความโดยเสนอบทความต่อคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิกลั่นกรอง (Peer Review) พิจารณาตรวจแก้ไขเพื่อความสมบูรณ์ของบทความก่อนการลงตีพิมพ์โดยคัดเลือกและกลั่นกรองบทความให้เกิดความสมบูรณ์และมีคุณภาพมากที่สุด ควรค่าแก่การตีพิมพ์เผยแพร่ อีกทั้งเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดทางวิชาการและเป็นการพัฒนาศักยภาพทางด้านการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการ

คณะกองบรรณาธิการขอพระคุณคณะกรรมการกลั่นกรองบทความทุกท่านที่ได้ใช้ความเพียรพยายามชี้แนะให้มีการปรับปรุงแก้ไขงานของแต่ละท่านให้ออกมาได้อย่างถูกต้องน่าอ่านเป็นประโยชน์ต่อแวดวงวิชาการ และท้ายสุดขอขอบคุณเจ้าของผลงานทางวิชาการและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านที่ได้ทำให้มีวารสารฉบับนี้มีคุณค่าทางวิชาการที่นำไปสู่การปฏิบัติและเผยแพร่ในวงกว้างและโปรดติดตามฉบับต่อไป

ด้วยความปรารถนาดียิ่ง

รศ.ดร.สุรพล สุยะพรหม

บรรณาธิการวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

สารบัญ

กองบรรณาธิการ	(1)
คณะกรรมการกลั่นกรองบทความ	(7)
บทบรรณาธิการ	(14)
สารบัญ	(15)
บทความวิจัย :	
รูปแบบการสงเคราะห์ประชาชนตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์จังหวัดราชบุรี	
พระราชวัลภาจารย์ (ดาวเรือง อาจารย์คุณ), พระเมธีธรรมาจารย์ (ประสาน จนทสาโร), พระอุดมสิทธินายก (กำพล คุณงุโร)	1
กลยุทธ์การบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ที่มีผลงานดีเด่นของคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ	
พระศรีรัตนวิมล (วีรภัทร รตนปญโญ), พระอุดมสิทธินายก (กำพล คุณงุโร), พระมหากฤษฎา กิตติโสภโณ	16
รูปแบบการบริหารจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของวัดพนัญเชิงวรวิหาร ตามแนวพระดำริสมเด็จพระสังฆราช	
พระเมธีวราภรณ์ (เชิดชัย กตปญโญ), พระอุดมสิทธินายก (กำพล คุณงุโร), พระมหาสุนันท์ สุนนโท	31
บทบาทพระสงฆ์ในการส่งเสริมประเพณีขวามอญ อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี	
พระครูวินัยธรกิตติศักดิ์ กิตติสโก, พระมหากฤษฎา กิตติโสภโณ, พระปลัดระพิน พุทธิสาโร	42
รูปแบบการนำหลักพุทธธรรมมาใช้ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว เชิงอนุรักษ์ของชุมชนในจังหวัดสมุทรสงคราม	
พระมหาจรัญ อภิธมมจิตโต, ประเสริฐ ธิลา, พระมหากฤษฎา กิตติโสภโณ	54
ปัจจัยที่ส่งเสริมการปฏิบัติหน้าที่ของพระวินยาธิการ อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี	
พระครูปลัดเสนาะ วิสุทโธ, พระมหากฤษฎา กิตติโสภโณ, พระปลัดระพิน พุทธิสาโร	66

รูปแบบการบริหารจัดการงานสงเคราะห์ประชาชนตามหลักสังคมสงเคราะห์
เชิงพุทธบูรณาการของคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร

พระใบฎีกาสมคิด นาสีโล, พระสุธีวีรบัณฑิต (โฆว์ ทัสสนีโย),
พระมหาภุชญา กิตติโสภโณ

76

HUMAN RESOURCES DEVELOPMENT BY BUDDHADHAMMA
AT CHITTAGONG, BANGLADESH

Mithila Chowdhury, Boonton Dockthaisong, Sman Ngamsnit

87

อิทธิพลของแรงจูงใจในการปฏิบัติงานต่อความเป็นครูมืออาชีพ ในศตวรรษที่ 21
ของครูในโรงเรียนสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก

นिरชา สีดาภิจ

97

กลยุทธ์การส่งเสริมการตลาดสินค้าข้าวไรซ์เบอร์รี่ จังหวัดยโสธร

วิจิตรา ศรีสอน, สันฐาน ชยรินทร์, ทิฆัมพร พันลึกเดช, องค์กร สงวนญาติ
ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โครงการที่มีต่อทัศนคติและความสามารถในการถ่าย
โยงการเรียนรู้เรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

106

ชไมพร จิตรใจมั่น, วิภาดา ยันตรรัตน์, ศิวนนท์ เส่งศรี, บุญพิทักษ์ โตวิจิตร,
ชัยรัตน์ โตศิลา

119

ประสิทธิผลการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของจังหวัดสมุทรสาคร

กชนิภา อินทสุวรรณ, สุรพล สุยะพรหม, เกียรติศักดิ์ สุขเหลือ
ตัวแบบ (โมเดล) ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุการวางแผนแนวทางในระยะยาว
ของสัญญาการบริการรถบรรทุกในประเทศไทย

129

อภิชาติ มาศมาลัย, ฉัตรชัย ราคา

142

พุทธบูรณาการส่งเสริมนโยบายการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพอย่างยั่งยืน
ในบริเวณอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่จังหวัดนครราชสีมา

ศศิพัชร วัฒนรวีวงศ์, บุญทัน ดอกไธสง, เกียรติศักดิ์ สุขเหลือ

154

รูปแบบการอบรมกล่อมเกลากาทางการเมืองของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา
จังหวัดสุพรรณบุรี

ปนัดดา รักษาแก้ว, อนุภูมิ โชวเกษม

168

การวิจัยเชิงประเมินผลกระทบของการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติ
ด้านพระพุทธศาสนา (B-NET)

จตุภูมิ เขตจัตุรัส, พระฮอนด้า เข้มมา, คม พวงยะ

182

ตำนานกับพิธีกรรมในการสื่อสารความหมายทางวัฒนธรรมเพื่อบริหารจัดการ
ทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนในเทือกเขาภูเวียง อำเภอยางคำ
จังหวัดขอนแก่น

อัษฎาภูมิ ศรีทน, อุมารินทร์ ตูลารักษ์

197

การศึกษาการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการที่มุ่งสู่การเป็นสถานศึกษา
รางวัลพระราชทาน : กรณีศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่แห่งหนึ่ง
ที่ได้รับรางวัลพระราชทานในปีการศึกษา 2562

สุรพงศ์ โควงศ์, สุชาติ นันทะไชย, วรรณวิศา สืบบุญธรรม คล้ายจำแลง

214

OUTCOMES OF ESTABLISHMENT, PROMOTION AND PARTICIPATION
IN THE RESEARCH EXCHANGE/LABORATORY INTERNSHIP BY
INTERNATIONAL ACTIVITIES

Suopor Hiranchiracheep, Chitapong Wechtaisong,

Atsuko K. Yamazaki, Nithima Hanprakhon

227

การพัฒนาแอปพลิเคชันช่วยเหลือผู้ประกอบการในการออกแบบบรรจุภัณฑ์
สินค้าภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่สากล

รวีพร จรุงพันธ์เกษม

243

ความต้องการจำเป็นในการบริหารจัดการวงดนตรีโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2

ยุทธศักดิ์ โพธิ์รักษ์, สุดารัตน์ สารสว่าง, พร้อมพิไล บัวสุวรรณ

257

ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับประสิทธิผลของ
โรงเรียนเทพศิรินทร์ นนทบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
มัธยมศึกษา เขต 3

จีรังกุล เกตุทอง, สุชาติ นันทะไชย, วรรณวิศา คล้ายจำแลง สืบบุญธรรม

271

การพัฒนาทักษะภาษาจีนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น
ของโรงเรียนในจังหวัดปทุมธานี

Shengyan Wang, บุษกร วัฒนบุตร, วิโรจน์ หมื่นเทพ

284

พฤติกรรมใหม่การเรียนรู้ของทุนมนุษย์ในยุค COVID-19

บุษกร วัฒนบุตร

294

บทความวิชาการ :

การพัฒนาสินค้าของที่ระลึกที่สะท้อนอัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว	
อดิคุณ เกรามัญ, ชวรินทร์ สุดสวาท, สุประภา สมนึกพงษ์, นภัสนันท์ วินิจวรกิจกุล, อนัญญา รัตนประเสริฐ	306
ข้อพิจารณาบางประการเกี่ยวกับการกระทำโดยเจตนาที่เป็นความผิดอาญา ของบุคคลตามกฎหมายอาญาและที่เป็นความผิดพระธรรมนูญ	
โกเมศ ขวัญเมือง, พระครูธรรมธรรสฐาพร ปภสฺสโร	319
พุทธวิธีเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จในการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	
วารินทร์ จันทรัตน์	328
แนวคิดและกระบวนการทัศน์ของการบริหารการเปลี่ยนแปลงในยุคหลังนวมัย	
พงศกร เอี่ยมสะอาด	339
กลยุทธ์การจัดการทรัพยากรมนุษย์เพื่อสร้างความผูกพันต่อองค์กร	
วีรภัทร สภากาญจน์	350
อริยสัจธรรมกับทางรอดขององค์กรในยุค NEW NORMAL	
รัตนา ตฤณารังสี	359
ธรรมาภิบาลสำหรับการบริหารงานของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย	
ณัฏฐ์ รุ่งวงศ์	366
การจัดการท่องเที่ยวไทยในยุค NEW NORMAL	
จิตกร วิจารณ์รงค์	372
อิทธิบาทธรรมกับการประยุกต์ใช้ผลิตภัณฑ์เสริมสุขภาพสมุนไพร	
อาภาพร กลิ่นเทศ	382
ภาคผนวก	394
ขั้นตอนการปฏิบัติงานวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์	395
คำแนะนำสำหรับผู้แต่ง	398

**รูปแบบการสงเคราะห์ประชาชนตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5
ของคณะสงฆ์จังหวัดราชบุรี***

**THE MODEL OF PUBLIC WELFARE UNDER THE FIVE PRECEPT'S VILLAGE
PROJECT OF SANGHA ORDER, RATCHABURI PROVINCE**

**พระราชวัลลาจารย์ (ดาวเรือง อาจารคุณ), พระเมธีธรรมาจารย์ (ประสาน จันทสาโร),
พระอุดมสิทธินายก (กำพล คุณงกร)**

Phra Rajwallapajan (Daoruang Acaraguno), Phra Meteedhammajan (Prasarn Chanthasaro),
Phraudomsittinanok (Kampol Kunungkaro)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: akkarawat.kit@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพทั่วไป กระบวนการและนำเสนอรูปแบบเป็นวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลภาคสนามโดยในการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 25 รูปหรือคน ได้ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ที่มีค่าดัชนีวัดความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาทั้งฉบับ (S-CVI) เท่ากับ 1.00 เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท และการสนทนากลุ่มเฉพาะผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 12 รูปหรือคน โดยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

ผลการวิจัยพบว่า 1. คณะสงฆ์มีกระบวนการทำงานร่วมกันของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่ แต่งบประมาณที่ได้รับการจัดสรรมีไม่เพียงพอกับความจำเป็นหรือความต้องการตามสภาพจริง ประกอบกับประชาชนจำนวนมากยังต้องการความช่วยเหลือหรือการสงเคราะห์จากคณะสงฆ์ 2. กระบวนการในการสงเคราะห์ประชาชน มีการลงพื้นที่สำรวจความต้องการของประชาชน มีพระภิกษุเป็นบุคลากรหลัก มีการประเมินตามตัวชี้วัดที่กำหนดไว้ มีการพัฒนาวิธีดำเนินงานให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง 3. รูปแบบการสงเคราะห์ประชาชนพบว่า เป็นรูปแบบของความร่วมมือของเครือข่าย 3 ประสาน หรือบรรพ มี การสงเคราะห์ช่วยเหลือด้วยสิ่งยังชีพเฉพาะทางสำหรับกลุ่มผู้ป่วยติดเตียง ผู้พิการ ผู้ทุพพลภาพ การสงเคราะห์ช่วยเหลือเกี่ยวกับสุขภาพและการแพทย์ การบำรุงขวัญกำลังใจ การสงเคราะห์ด้วยการนำธรรมะไปบรรเทาทุกข์และแก้ปัญหาทางใจแก่ประชาชน

คำสำคัญ: การสงเคราะห์ประชาชน; โครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5; คณะสงฆ์จังหวัดราชบุรี

Abstract

Objectives of this research were to study the general condition, procedures and to present the model. The research methodology was the qualitative Data were collected from 25 significant key informants by in-depth interviewing. The tools were structured in-depth-interview scripts with a scale-level content validity index of 1.00 as the data collection tool, and the data received were analyzed by content descriptive interpretation. Data were also collected from twelve participants who were academic dignitaries participated in the focus group discussion, and the data received were analyzed by content descriptive interpretation.

The research findings were found that 1. Sangha Order working procedures of the involved personnel in the area were cooperative, but the allocated budget was insufficient for the authentic necessity or demand. A great number of people still needed help or assistance from the Sangha Order. 2. The procedures of public welfare, there was a field survey to survey people's demands. The plan was taken into action with monks as the main personnel. The assessment was carried out according to the specified indicators. The operating procedure was developed to conform with the changing situation. 3. The model of public welfare was the model of the 3-Unity network, or the community cooperation between homes, monasteries, and schools. The necessary supplies were provided specially for the bedridden patients, disabled people, and the infirm, supplying health and medical products and to enrich spirits, using Dharma to alleviate suffering and to solve the spiritual problems for people.

Keywords: Public Welfare; the Five Precept's Village Project; Ratchaburi Province Sangha Order

บทนำ

จากสภาพเศรษฐกิจและสังคมปัจจุบัน ทำให้วิถีชีวิตคนในชุมชนเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ส่งผลกระทบบ่อให้เกิดปัญหาชีวิตขาดความอบอุ่นอารีสามัคคีปรองดอง เพื่อป้องกันปัญหาต่างๆ จำเป็นต้องเฝ้าระวังและสร้างภูมิคุ้มกันให้สังคมอยู่เย็นเป็นสุข โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา หมู่บ้านรักษาศีล 5 จึงเป็นอีกรูปแบบหนึ่งที่แสดงให้เห็นถึงการอยู่ร่วมกันของคนในสังคม เป็นรูปแบบของการสร้างสังคมตามแนววิถีพุทธได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความเคารพในสิทธิของกันและกัน ได้แสดงตนเป็นพุทธมามกะ ได้ใกล้ชิดพระพุทธศาสนา ให้สมกับที่

สังคมไทยเป็นเมืองที่ประชากรส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนา (พระมหาสาทร ธมมาทโร, 2560) ดังที่ คัมภีร์อังคตตริณาย ปัญจนินาต พรรณนาถึง ศีล 5 ว่าเป็นธรรมเป็นเหตุให้ถูกเชิญไปอยู่ในสวรรค์ความว่า “ศีลเป็นหลักปฏิบัติเรียกว่า สิกขาบท ดังที่คัมภีร์ที่ฌนิกาย ปาฏิภวรรค ระบุว่า สิกขาบท 5 อย่างอันเป็นธรรมซึ่งเป็นเหตุให้ถูกเชิญไปอยู่ในสวรรค์ ประกอบด้วย (1) ปาณาติปาตา เวรมณี เจตนาเป็นเครื่องงดเว้นจากการฆ่าสัตว์ (2) อทินนาทานา เวรมณี เจตนาเป็นเครื่องงดเว้นจากการลักทรัพย์ (3) กาเมสุมิฉฉาจาร เวรมณี เจตนาเป็นเครื่องจากการประพฤติดิในกาม (4) มุสาวาทา เวรมณี เจตนาเป็นเครื่องงดเว้นจากการพูดเท็จ และ (5) สุราเมมยมัชฌมาทัญญานา เวรมณี เจตนาเป็นเครื่องงดเว้นจากการดื่มเมาคือสุราและเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท” (ที.ปา (ไทย) 11/315/302-303)

โครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล 5” เป็นนโยบายสำคัญของเจ้าประคุณสมเด็จพระมหาธีรราชเจ้ามณฑลคณาจารย์ ผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช ที่ดำริให้กับคณะสงฆ์ทุกจังหวัด และสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติได้ร่วมในการนำหลักของศีล 5 ให้เข้าถึงประชาชนทุกระดับครอบคลุมทุกพื้นที่ โดยให้จัดทำในรูปแบบของโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล 5” เพื่อถวายเป็นพระราชกุศล โครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล 5” นี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างความสามัคคีปรองดองและประโยชน์สุขของประชาชน และเพื่อให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีโดยยึดมั่นตามคำสอนทางพระพุทธศาสนา อันจะส่งผลให้ประเทศชาติมีความสงบร่มเย็น โดยเน้นการรณรงค์ส่งเสริม และสนับสนุนให้มี “หมู่บ้านรักษาศีล 5” ขึ้นในทุกส่วนของประเทศ ตามดำที่เจ้าประคุณสมเด็จพระมหาธีรราชเจ้ามณฑลคณาจารย์ได้ประทานโอวาทไว้ เมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน 2556 ความว่า “อันว่าศีล 5 เป็นการสำคัญมนุษย์ เมื่อทุกคนมีศีล 5 ด้วยกัน สังคมนั้น ๆ คือ ประชาชนย่อมจะอยู่เป็นสุข เมื่อเป็นไปได้ ขอให้ชื่อหมู่บ้านนั้นว่า หมู่บ้านรักษาศีล 5” ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ที่มอบหมายภารกิจให้ส่วนราชการสร้างความปรองดองสมานฉันท์แก่ประชาชนในชาติ โดยกำหนดพื้นที่เป้าหมายในการดำเนินการพร้อมกันทั้ง 76 จังหวัด ซึ่งที่ผ่านมาสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติได้ร่วมกับจังหวัดต่าง ๆ ขับเคลื่อนการดำเนินงานในหลายพื้นที่ โดยมีเจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาส ผู้ว่าราชการจังหวัด ส่วนราชการ สถาบันการศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรภาคเอกชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และองค์กรเครือข่ายต่าง ๆ ในพื้นที่ ร่วมขับเคลื่อนโครงการ (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2557)

อย่างไรก็ตาม การดำเนินการงานการสงเคราะห์ประชาชนของคณะสงฆ์จังหวัดราชบุรี ตามลักษณะของภารกิจการสาธารณสงเคราะห์ พบว่า ยังคงประสบปัญหาบางประการ อาทิเช่น ปัญหาการบูรณาการหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานทั้งระบบยังไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิต คุณภาพชีวิตของประชาชน คุณภาพชีวิตของชุมชน (พระครูใบฎีกาสุพล อาสโภ, 2557)

หรือปัญหาการทำงานเป็นไปในคนละทิศทาง ไม่สอดคล้องกันอย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง (พระครูชินวรนาถ (สิงห์ ชินวโร), 2558) เป็นต้น ซึ่งปัญหาดังกล่าวนี้นี้ จำเป็นต้องได้รับการแก้ไขโดยเร่งด่วน นั้นเอง (พระอนุวัฒน์ อภิวิทย์, 2564: ประยูร เจนตระกูลโรจน์, 2562; พระวรพงศ์ ธรรมวิโส, 2562; พระครูปลัดเฉลิมพร อภิวิโร, 2563; พระปิยปราษฎ์ อาจารย์สุโก, 2561; พระมหาสรวรสิทธิ์ นาคเสโน, 2562).

ทั้งนี้ การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษารูปแบบการสงเคราะห์ประชาชนตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์จังหวัดราชบุรี ดังนี้ (1) สภาพทั่วไปในการสงเคราะห์ประชาชนตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์จังหวัดราชบุรี โดยครอบคลุมขอบเขต 4 ด้าน ตามทฤษฎี SWOT ประกอบด้วย S-Strength (จุดแข็ง) W-Weakness (จุดอ่อน) O-Opportunity (โอกาส) และ T-Threat (อุปสรรค) (สาคร สุขศรีวงศ์, 2552) และ (2) กระบวนการในการสงเคราะห์ประชาชนตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์จังหวัดราชบุรีตามทฤษฎีวงจรคุณภาพ (PDCA) รวม 4 ด้าน ประกอบด้วย การวางแผน (Plan) การนำไปปฏิบัติให้เกิดผล (Do) การตรวจสอบ (Check) และการปฏิบัติการปรับปรุงแก้ไข (Act) (ปริทรรศน์ พันธุบรรยงก์, 2545) และ (4) หลักสัทธิคุณธรรม ประกอบด้วย ทาน (Giving) ปิยวาจา (Kindly Speech) อติจริยา (Useful Conduct) สมานัตตตา (Even and Equal Treatment) และ (3) การสงเคราะห์ประชาชนตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์จังหวัดราชบุรี ประกอบด้วย การสงเคราะห์ทางวัตถุ และการสงเคราะห์ทางจิตใจ หรือการสงเคราะห์ด้วยสิ่งที่เป็นวัตถุ (Material) และการสงเคราะห์ด้วยสิ่งที่ไม่ใช่วัตถุ (Non-Material) (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2553)

ดังกล่าวนี้นี้ ประกอบกับที่ผู้วิจัยมีสังกัดในคณะสงฆ์จังหวัดราชบุรี จึงสนใจศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการสงเคราะห์ประชาชนตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์จังหวัดราชบุรี” เพื่อสังเคราะห์ข้อมูลอันเป็นแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าวข้างต้น ซึ่งจะเป็นประโยชน์แก่องค์กรคณะสงฆ์ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกิจการขับเคลื่อนโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล 5” ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปในการสงเคราะห์ประชาชนตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์จังหวัดราชบุรี
2. เพื่อศึกษากระบวนการในการสงเคราะห์ประชาชนตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์จังหวัดราชบุรี
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการสงเคราะห์ประชาชนตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์จังหวัดราชบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้วิจัยได้คัดเลือกจากการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Selection) ตามลักษณะการเป็นตัวแทนของกลุ่มที่เหมาะสม จำนวน 25 รูปหรือคน โดยแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้บริหารองค์กร คณะสงฆ์จังหวัดราชบุรี จำนวน 5 รูป กลุ่มผู้บริหาร/บุคลากรขององค์กรภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวน 12 คน กลุ่มผู้นำชุมชนหมู่บ้านรักษาศีล 5 ต้นแบบ จำนวน 4 คน กลุ่มนักวิชาการด้านศาสนา จำนวน 2 คน และกลุ่มนักวิชาการทางด้านการจัดการเชิงพุทธ จำนวน 2 รูป

3. เครื่องมือในการวิจัย

3.1 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่รอบด้าน และลึกซึ้ง โดยผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) มีลักษณะเป็นคำถามแบบปลายเปิดเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยใช้กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญดังกล่าวข้างต้น

3.2 การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่รอบด้านและลึกซึ้ง จากการร่วมพูดคุยกันระหว่างผู้วิจัยกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยใช้แบบสนทนากลุ่มเฉพาะที่มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อให้ได้คำตอบในเชิงเหตุผลจากผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะดังกล่าวข้างต้น

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ดำเนินการสัมภาษณ์ ตามวัน เวลา และสถานที่ ที่กำหนดไว้จนครบทุกประเด็น โดยขออนุญาตจัดบันทึก และมีการบันทึกเสียงประกอบการสัมภาษณ์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยผู้วิจัยพยายามรักษาสำนวนเดิมของผู้ให้สัมภาษณ์ รวมทั้งปรับแก้ให้มีความชัดเจนทางการสื่อสาร ความหมาย และลดข้อความที่ซ้ำซ้อนกัน ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ที่ประกอบด้วยผู้ดำเนินการสนทนา (Moderator) ผู้จัดบันทึก (Note Taker) ผู้ช่วยทั่วไป (Assistant) และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยใช้หัวข้อปัญหาและคำถามที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยพยายามรักษาสำนวนเดิมไว้

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพทั่วไปในการสงเคราะห์ประชาชนตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์จังหวัดราชบุรี

ด้านจุดแข็ง (Strength) ในการสงเคราะห์ประชาชนตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์จังหวัดราชบุรี ประกอบด้วย 8 ประเด็นสำคัญ ได้แก่ พระสงฆ์เน้นกระบวนการทำงานร่วมกันของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่ พระสงฆ์มีความสัมพันธ์ที่ดีกับบุคลากรภาครัฐและเอกชน มีการวัดและประเมินผลการดำเนินงานได้ทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ พระสงฆ์ทำงานร่วมกับตัวแทนเครือข่ายองค์กรภาครัฐ องค์กรสถานศึกษา และองค์กรชุมชน ได้เป็นอย่างดี เน้นทำงานในเชิงรุกแก้ไขปัญหาโดยตรงในระดับพื้นที่ มุ่งสร้างความปรองดองสมานฉันท์ให้กับชุมชน ด้วยแนวคิดการระเบิดจากภายใน ดำเนินงานโดยสอดคล้องกับความเชื่อ ประเพณี วัฒนธรรม และวิถีการดำเนินชีวิตของประชาชน และให้ความสงเคราะห์แก่ประชาชนทั้งทางร่างกายและจิตใจควบคู่กันไป

ด้านจุดอ่อน (Weakness) ในการสงเคราะห์ประชาชนตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์จังหวัดราชบุรี ประกอบด้วย 8 ประเด็นสำคัญ ได้แก่ งบประมาณที่ได้รับการจัดสรรมีไม่เพียงพอกับความจำเป็นหรือความต้องการตามสภาพจริง การเดินทางมาร่วมกิจกรรมในบางพื้นที่เป็นไปได้ค่อนข้างยากลำบาก บางพื้นที่ยังขาดการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง บางพื้นที่ยังขาดการประสานความร่วมมือของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างแท้จริง บางพื้นที่ขาดข้อมูลพื้นฐานที่เป็นปัจจุบัน ประชาชนที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมไม่ค่อยมีเวลาเข้าร่วมกิจกรรม บางพื้นที่ขาดความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบายและแผนงาน และบางพื้นที่ขาดการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารที่มีประสิทธิภาพ

ด้านโอกาส (Opportunity) ในการสงเคราะห์ประชาชนตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์จังหวัดราชบุรี ประกอบด้วย 5 ประเด็นสำคัญ ได้แก่ รัฐบาลให้การสนับสนุน โดยบรรจุโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ให้อยู่ในแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ประชาชนจำนวนมากต้องการความช่วยเหลือหรือการสงเคราะห์ด้วยสิ่งของ สิ่งคมต้องการหลักการหรือหลักปฏิบัติเพื่อสร้างสันติสุขปรองดองและสมานฉันท์ มีองค์ความรู้ศาสตร์การสังคมสงเคราะห์สมัยใหม่ที่เอื้อต่อการดำเนินงาน และประชาชนจำนวนมากต้องการความช่วยเหลือหรือเยียวยาทางด้านจิตใจ

ด้านอุปสรรค (Threat) ในการสงเคราะห์ประชาชนตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์จังหวัดราชบุรี ประกอบด้วย 5 ประเด็นสำคัญ ได้แก่ สถานการณ์การระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนาหรือโควิด 2019 หน่วยงานภายนอกไม่ได้ให้การสนับสนุนด้านงบประมาณ ความแตกต่างของวิถีวัฒนธรรมในแต่ละพื้นที่ ทักษะคติเชิงลบที่ไม่ถูกต้องของประชาชนในบาง

พื้นที่ และสภาพเศรษฐกิจที่ตกต่ำมีผลกระทบต่อการให้ความสนับสนุนการจัดกิจกรรมสาธารณะ
กุศลของประชาชน

2. กระบวนการในการสงเคราะห์ประชาชนตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของ คณะสงฆ์จังหวัดราชบุรี

ด้านการวางแผน (Plan) ในกระบวนการของการสงเคราะห์ประชาชนตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์จังหวัดราชบุรี ประกอบด้วย 8 ประเด็นสำคัญ ได้แก่ การสงเคราะห์ประชาชนเป็นหนึ่งในภารกิจตามแผนปฏิบัติการรายปีของคณะสงฆ์ระดับจังหวัดที่แต่ละอำเภอเข้าไปกำหนดแผนงานให้สอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน มีการพิจารณาสงเคราะห์ประชาชนกลุ่มเป้าหมายตามมติของที่ประชุมโดยให้ความสำคัญกับความถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัยและไม่ขัดต่อกฎหมายของบ้านเมือง แผนงานกำหนดภารกิจและวิธีดำเนินงานตามลำดับความสำคัญและความเร่งด่วนของเรื่องที่เป็นปัญหาต่อชุมชน มีการลงพื้นที่สำรวจผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนเพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผนร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิจากหน่วยราชการที่มีความเกี่ยวข้อง ฝ่ายคณะสงฆ์เป็นหลักในการจัดทำแผนการดำเนินงานโดยการกระจายอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบตามลำดับสายการปกครอง คณะสงฆ์บางพื้นที่มีแผนงานสงเคราะห์ประชาชนโดยกำหนดกิจกรรมภาคปฏิบัติการเป็นประจำทุกเดือนเดือนละ 1 ครั้ง คณะสงฆ์มีการวางแผนโดยกำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์ และวิธีการดำเนินงานร่วมกันของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องไว้อย่างชัดเจน และการประชาสัมพันธ์เผยแพร่แผนงานที่วางไว้อย่างรัดกุมอยู่ในวงแคบ

ด้านการนำไปปฏิบัติให้เกิดผล (Do) ในกระบวนการของการสงเคราะห์ประชาชนตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์จังหวัดราชบุรี ประกอบด้วย 8 ประเด็นสำคัญ ได้แก่ ขั้นตอนและวิธีดำเนินงานเป็นไปตามแผนงานที่กำหนดไว้ ปฏิบัติงานในรูปแบบของคณะบุคคลหรือทำงานเป็นทีม มีคณะสงฆ์เป็นแม่ข่ายหลักในการปฏิบัติงาน ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องตระหนักในบทบาทและหน้าที่ของตนเองเป็นอย่างดี การปฏิบัติอย่างราบรื่นสืบเนื่องมาจากมีแผนการดำเนินงานที่ดีตั้งแต่เริ่มแรก มีการปรับเปลี่ยนวิธีการดำเนินงานให้สอดคล้องกับมาตรการควบคุมโรคระบาดโคโรนาไวรัสของรัฐ เน้นความร่วมมือร่วมใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายในการทำงานร่วมกันในลักษณะเครือข่าย และมีการเก็บข้อมูลเพิ่มเติมด้วยวิธีการที่หลากหลายในช่วงเวลาของการลงพื้นที่นำไปปฏิบัติ

ด้านการตรวจสอบ (Check) ในกระบวนการของการสงเคราะห์ประชาชนตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์จังหวัดราชบุรี ประกอบด้วย 9 ประเด็นสำคัญ ได้แก่ มีการวัดและประเมินผลการปฏิบัติงานตามเป้าหมายและตัวชี้วัดที่กำหนดไว้ มีคณะกรรมการติดตามและประเมินผลในระดับจังหวัดทำหน้าที่ประเมินผลการปฏิบัติงานเพื่อรายงานต่อคณะกรรมการระดับจังหวัดและสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเป็นลายลักษณ์อักษร การตรวจสอบการสงเคราะห์ประชาชนเป็นส่วนหนึ่งการประเมินผลในกิจกรรมบูรณาการกิจการ

คณะสงฆ์และสร้างเครือข่ายในพื้นที่ของโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 กระบวนการตรวจสอบ ประเมินผลเชิงพฤติกรรมของประชาชนกลุ่มเป้าหมายครอบคลุมด้านจิตใจ ด้านสังคม และด้าน เศรษฐกิจ คณะสงฆ์ระดับจังหวัดต้องรายงานผลการดำเนินงานโครงการให้แก่สำนักงานพระพุทธ ศาสนาแห่งชาติในวันที่ 25 ของทุกเดือน การตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงานของ โครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 มีฝ่ายคณะสงฆ์เป็นแม่ข่ายหลักและหน่วยงานอื่นเป็นเพียง ผู้สนับสนุน มีการตรวจสอบผลการดำเนินงานทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ มีการจัดทำแบบ ประเมินเพื่อสำรวจความพึงพอใจของประชาชนผู้เข้าร่วมกิจกรรม และมีการตรวจสอบโดย ภาพรวมจากทั้งคณะอนุกรรมการติดตามและประเมินผลในระดับจังหวัดและคณะกรรมการ ขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ส่วนกลาง

ด้านการปฏิบัติการปรับปรุงแก้ไข (Act) ในกระบวนการของการสงเคราะห์ประชาชน ตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์จังหวัดราชบุรี ประกอบด้วย 8 ประเด็นสำคัญ ได้แก่ เอกสารรายงานสรุปผลการดำเนินงานเป็นข้อมูลสำคัญที่นำมาใช้ประกอบการพิจารณา แก้ไขปรับปรุงการดำเนินงานครั้งต่อไป การปรับปรุงแก้ไขสามารถทำได้ทั้งในส่วน of ระบบ หรือวิธีการที่เพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลของงาน การปรับปรุงแก้ไขมีทั้งปรับปรุงย่อยใน ภาคปฏิบัติการประจำเดือนและปรับปรุงใหญ่ในแผนปฏิบัติการประจำปีของปีถัดไป ข้อเสนอแนะสำหรับการปรับปรุงแก้ไขระดับแผนงานมาจากคณะอนุกรรมการติดตามและ ประเมินผลในระดับจังหวัด และคณะกรรมการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ส่วนกลาง ผู้ทรงคุณวุฒิจากหน่วยราชการที่มีความเกี่ยวข้องได้ช่วยให้ข้อมูลต่าง ๆ เพิ่มเติมสำหรับการ ปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาการทำงาน ปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในขณะลงพื้นที่ปฏิบัติงานในครั้งที่ ผ่านมาจะเป็นข้อมูลสำคัญในการปรับปรุงพัฒนาการดำเนินงานให้ดีขึ้น การปรับปรุงแก้ไขในเชิง นโยบายนั้นหน่วยงานระดับปฏิบัติการไม่สามารถกระทำได้เอง และการปรับปรุงแก้ไขโดยพัฒนา กระบวนการทำงานโดยไม่ผิดเพี้ยนไปจากจุดมุ่งหมายและเป้าประสงค์หลัก

3. รูปแบบการสงเคราะห์ประชาชนตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์ จังหวัดราชบุรี

เป็นรูปแบบของความร่วมมือของเครือข่าย 3 ประสาน หรือบรรพต ซึ่งต้องดำเนินงานตาม กระบวนการตามทฤษฎีวงจรคุณภาพซึ่งประกอบด้วย ด้านการวางแผน ได้แก่ มีการลงพื้นที่ สสำรวจความต้องการของประชาชน เป็นต้น ด้านการการนำแผนไปปฏิบัติให้เกิดผล ได้แก่ มี พระภิกษุเป็นบุคลากรหลัก เป็นต้น ด้านการตรวจสอบ ได้แก่ มีการประเมินตามตัวชี้วัดที่กำหนด ไว้ เป็นต้น และด้านการปฏิบัติการปรับปรุงแก้ไข ได้แก่ มีการพัฒนาวิธีดำเนินงานให้สอดคล้อง กับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง กล่าวคือ “มีใจรัก พากเพียรทำ ติดตามตรวจสอบ และรอบคอบ แก้ไข” ทั้งนี้ ในการสงเคราะห์ประชาชนตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์จังหวัด ราชบุรี จำเป็นต้องบูรณาการหลักสังคหวัตถุธรรม ซึ่งประกอบด้วย ทาน ปิยวาจา อตถจริยา และสมานัตตตา หรือ “โอบอ้อมอารี วจีไพเราะ สงเคราะห์ชุมชน เสมอต้นเสมอปลาย” โดยนัย

นี้ รูปแบบการสงเคราะห์ประชาชนตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์จังหวัดราชบุรี มี 2 มิติ คือ (1) ด้านอามิสทาน หรือการสงเคราะห์ด้วยสิ่งที่เป็นวัตถุ (Material) ประกอบด้วย การสงเคราะห์ช่วยเหลือด้วยสิ่งยังชีพเฉพาะทางสำหรับกลุ่มผู้ป่วยติดเตียง ผู้พิการ ผู้ทุพพลภาพ การสงเคราะห์ช่วยเหลือเกี่ยวกับอาหารและโภชนาการ การสงเคราะห์ช่วยเหลือเกี่ยวกับสุขภาพร่างกายและเวชภัณฑ์ยา การสงเคราะห์ช่วยเหลือด้วยเงิน การสงเคราะห์ช่วยเหลือเกี่ยวกับสิ่งของเครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน และการสงเคราะห์ช่วยเหลือเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยที่มีความปลอดภัยต่อชีวิต และ (2) ด้านธรรมทาน หรือการสงเคราะห์ด้วยสิ่งที่ไม่ใช่วัตถุ (Non-Material) ประกอบด้วย การสงเคราะห์ด้วยการบำรุงขวัญกำลังใจแก่ผู้ยากไร้ ผู้ป่วยติดเตียง ผู้พิการ และผู้ทุพพลภาพ การสงเคราะห์ด้วยการนำธรรมะไปบรรเทาทุกข์และแก้ปัญหาทางใจแก่ประชาชน การสงเคราะห์ด้วยการจัดให้วัดเป็นศูนย์ฝึกอาชีพหรือศูนย์เรียนรู้ด้านต่าง ๆ ที่ไม่ขัดกฎหมายและศีลธรรมอันดีงาม การสงเคราะห์ด้วยการสร้างเสริมความสามัคคีโดยอาศัยวัฒนธรรมและประเพณีทางพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องมือ การสงเคราะห์ด้วยการจัดให้วัดเป็นเสมือนศูนย์เยี่ยวยาจิตใจแก่ผู้ประสบภัยธรรมชาติหรือพิบัติต่าง ๆ การสงเคราะห์ด้วยธรรมเป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตด้วยปัญญาและสัมมาทิฐิ สงเคราะห์ด้วยการอบรมวิปัสสนากัมมัฏฐานเพื่อพัฒนาคุณลักษณะทางจิต และการสงเคราะห์ด้วยการอบรมจิตให้เจริญก้าวหน้าทางธรรม

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการสงเคราะห์ประชาชนตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์จังหวัดราชบุรี” ผู้วิจัยพบประเด็นที่น่าสนใจจึงนำมาอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

1. สภาพทั่วไปในการสงเคราะห์ประชาชนตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์จังหวัดราชบุรี พบว่า มีจุดแข็ง ได้แก่ กระบวนการทำงานร่วมกันของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่ เป็นต้น มีจุดอ่อน ได้แก่ งบประมาณที่ได้รับการจัดสรรมีไม่เพียงพอกับความจำเป็นหรือความต้องการตามสภาพจริง เป็นต้น มีโอกาส ได้แก่ ประชาชนจำนวนมากยังต้องการความช่วยเหลือหรือการสงเคราะห์จากคณะสงฆ์ เป็นต้น และมีอุปสรรค ได้แก่ สถานการณ์การระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนาหรือโควิด 2019 เป็นต้น ดังกล่าวนี สอดคล้องกับที่ ดำรงศักดิ์ จันทพิทย (2550) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การจัดการงานสังคมสงเคราะห์โดยมุ่งเน้นความสัมพันธ์กับผู้ให้บริการ” จากผลการวิจัยพบว่า การจัดการงานสังคมสงเคราะห์โดยมุ่งเน้นความสัมพันธ์กับผู้ให้บริการนั้น ระบบการให้บริการในงานสังคมสงเคราะห์ภาครัฐยังคงดำเนินไปในแนวทางของอุดมการณ์และความเป็นวิชาชีพท่ามกลางกระแสหรืออิทธิพลของระบบตลาดและการแข่งขันเสรีที่มีผลกระทบต่อความคาดหวังของผู้ให้บริการ ขณะเดียวกันยังคงมีปัญหาค้างคาอยู่ในระบบราชการที่กระทบต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการให้บริการ เช่น ความไม่เท่าเทียมกันของอำนาจระหว่างผู้ให้กับผู้ให้บริการ ปัญหาที่เป็นรูปธรรมในเชิงการจัดการ ได้แก่ ปัญหาการบริหารงานบุคคล ปัญหาการขาดฐานข้อมูลของผู้ให้บริการและการจัดการระบบสารสนเทศซึ่ง

เกี่ยวข้องกับการขึ้นทะเบียนหรือคัดเลือกผู้ใช้บริการตลอดจนการนำส่งการบริการที่ตรงตามความต้องการ เป็นต้น

2. กระบวนการในการสงเคราะห์ประชาชนตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์จังหวัดราชบุรี พบว่า ครอบคลุมกระบวนการตามทฤษฎีวงจรคุณภาพซึ่งประกอบด้วย ด้านการวางแผน ได้แก่ มีการลงพื้นที่สำรวจความต้องการของประชาชน เป็นต้น ด้านการการนำแผนไปปฏิบัติให้เกิดผล ได้แก่ มีพระภิกษุเป็นบุคลากรหลัก เป็นต้น ด้านการตรวจสอบ ได้แก่ มีการประเมินตามตัวชี้วัดที่กำหนดไว้ เป็นต้น และด้านการปฏิบัติการปรับปรุงแก้ไข ได้แก่ มีการพัฒนาวิธีดำเนินงานให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง ดังกล่าวนี้นี้ แสดงให้เห็นว่า ยังเป็นไปในทิศทางที่สามารถพัฒนา ดังกล่าวนี้นี้ สอดคล้องกับที่พระมหาบุญเลิศ อินทปญโญ และคณะ (2559) ได้วิจัยเรื่อง “หมู่บ้านรักษาศีล 5: รูปแบบและกระบวนการเสริมสร้างวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันของสังคมไทย” ผลการวิจัยพบว่า แนวคิดในการดำเนินงานของโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 โดยตรง ได้กำหนดไว้ใน 2 ประการ คือ (1) การสร้างเครือข่าย คือการดำเนินการเพื่อเชิญชวนให้คนในหมู่บ้านมาร่วมกันรักษาศีล 5 เพื่อเชื่อมโยงกลุ่มคนที่สมัครใจที่จะมาร่วมกันรักษาศีล 5 ภายใต้พื้นฐานของความเคารพสิทธิ เชื่อถือ เอื้ออาทรซึ่งกันและกัน โดยมีหลักการคือ ความสัมพันธ์ของสมาชิกในเครือข่ายต้องเป็นโดยสมัครใจ มีการรับรู้และมุมมองที่เหมือนกัน การมีส่วนร่วมของสมาชิกทุกคนในเครือข่าย มีการเสริมสร้างซึ่งกัน และกันและการเกื้อหนุนพึ่งพากัน (2) การประชาสัมพันธ์ส่งต่อความดี คือการประกาศ เชิญชวนประชาชนในพื้นที่ต่าง ๆ ทำความดี ด้วยการรักษาศีล 5 ในชีวิตประจำวัน สำหรับแนวทางการสร้างวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันของชุมชนภายใต้โครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ชุมชนจะต้องสร้างชุมชนต้องมีผู้นำที่ตั้งตนอยู่ในศีล 5 มีการสร้างกฎกติกาและมีการเคารพกฎกติกา อยู่ร่วมกันโดยใช้หลักความเมตตา ไม่ตามกระแสวัตถุนิยม คือมีความพอเพียง ความพอใจในสิ่งที่มีอยู่ และมีความพร้อมเพียง มีความสามัคคีของหมู่คณะ

3. รูปแบบการสงเคราะห์ประชาชนเป็นรูปแบบของความร่วมมือของเครือข่าย 3 ประสาน หรือบวร ในการให้ความสงเคราะห์ประชาชนด้วยสิ่งที่เป็นวัตถุ และการสงเคราะห์ด้วยสิ่งที่ไม่ใช่วัตถุ ได้แก่ การสงเคราะห์ช่วยเหลือด้วยสิ่งยังชีพเฉพาะทางสำหรับกลุ่มผู้ป่วยติดเตียง ผู้พิการ ผู้ทุพพลภาพ การสงเคราะห์ช่วยเหลือเกี่ยวกับอาหารและโภชนาการ สงเคราะห์ด้วยการบำรุงขวัญกำลังใจแก่ผู้ยากไร้ ผู้ป่วยติดเตียง ผู้พิการและผู้ทุพพลภาพ สงเคราะห์ด้วยการนำธรรมะไปบรรเทาทุกข์และแก้ปัญหาทางใจแก่ประชาชน สงเคราะห์ด้วยการจัดให้วัดเป็นศูนย์ฝึกอาชีพหรือศูนย์เรียนรู้ด้านต่าง ๆ ที่ไม่ขัดกฎหมายและศีลธรรมอันดีงาม สงเคราะห์ด้วยการอบรมจิตใจให้มีความเจริญก้าวหน้าทางธรรม สงเคราะห์ด้วยการจัดให้วัดเป็นเสมือนศูนย์เยียวยาจิตใจแก่ผู้ประสบภัยธรรมชาติหรือพิบัติต่าง ๆ สงเคราะห์ด้วยการสร้างเสริมความสามัคคีโดยอาศัยวัฒนธรรมและประเพณีทางพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องมือ สงเคราะห์ด้วยหลักธรรมที่เป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตด้วยปัญญาและสัมมาทิฐิ และสงเคราะห์ด้วยการ

อบรมวิปัสสนากัมมัฏฐานเพื่อพัฒนาคุณลักษณะทางจิต ดังกล่าวนี้นี้ แสดงให้เห็นว่า การสงเคราะห์ประชาชนตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์จังหวัดราชบุรี เป็นแหล่งศึกษาดูงานในระดับประเทศได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะอย่างยิ่ง รูปแบบของการสงเคราะห์ผู้ป่วยติดเตียง ผู้ทุพพลภาพ ผู้ยากไร้ และประชาชนที่ยากจน ดังกล่าวนี้นี้ สอดคล้องกับที่ ประทุม อังกูรโรหิต (2553) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “สถาบันทางพระพุทธศาสนากับงานสังคมสงเคราะห์” ผลการวิจัยพบว่า คณะสงฆ์และสถาบันทางพระพุทธศาสนาในประเทศไทยแต่เดิมมิได้มีธรรมเนียมปฏิบัติในการสงเคราะห์ประชาชนด้วยการสร้างสถานพยาบาลหรือสถานรับเลี้ยงเด็กกำพร้าและ ฯลฯ แบบองค์กรทางศาสนาอื่น มักเป็นที่เข้าใจกันว่าหน้าที่ของพระสงฆ์และสถาบันทางพระพุทธศาสนา คือ การสงเคราะห์ประชาชนด้านธรรมะเท่านั้น และมีข้อโต้แย้งว่าพระสงฆ์ไม่ควรเข้าไปทำกิจกรรมด้านสังคมสงเคราะห์ เนื่องจากเป็นกิจกรรมทางโลก ปัจจุบัน บทบาทของสถาบันทางพระพุทธศาสนาในการทำงานสังคมสงเคราะห์ พบว่า (1) พระภิกษุสงฆ์ นักวิชาการและบุคคลทั่วไปสนับสนุนการทำงานสังคมสงเคราะห์ของสถาบันทางพระพุทธศาสนา เนื่องจากสอดคล้องกับหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา และเป็นการ ทำเพื่อประโยชน์สุขของมหาชนโดยเฉพาะอย่างยิ่งในแหล่งที่สวัสดิการของรัฐยังไม่ถึง (2) วัดทั้งหัววัด และเสถียรธรรมสถานมีจุดอ่อนจุดแข็งที่แตกต่างกัน แต่เผชิญปัญหาและ อุปสรรคที่คล้ายคลึงกัน เช่น ด้านเงินทุนและบุคลากร ขณะที่เสถียรธรรมสถานได้รับความร่วมมือ จากชุมชนและองค์กรต่าง ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ในระดับที่น่าพึงพอใจ ชาวบ้านมักมีทัศนคติว่างานสังคมสงเคราะห์ที่วัดทั้งหลายทำมิใช่กิจของสงฆ์ และ (3) การแก้ไขปัญหามีประสิทธิภาพน่าจะเป็นการทำงานเชิงรุกมากกว่าเชิงรับ โดยการสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับรัฐและชุมชนรวมทั้งองค์กรเอกชน และใช้สื่อช่วยในการเผยแพร่กิจกรรมต่าง ๆ ให้มากขึ้น ที่สำคัญคือการสร้างความสมดุลระหว่างการดำเนินงานสังคมสงเคราะห์กับการเผยแผ่ธรรม นอกจากนั้นพระสงฆ์ต้องมีความระมัดระวังด้านความประพฤติให้อยู่ในกรอบของพระวินัยและจารีตประเพณีในขณะปฏิบัติภารกิจให้การสงเคราะห์ประชาชน ในภาพรวม องค์ความรู้นี้สามารถช่วยเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการทำงานสังคมสงเคราะห์ของสถาบันทางพระพุทธศาสนาในสังคมพระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาท และสามารถนำไปใช้เป็นตัวอย่างสำหรับพระสงฆ์และวัดอื่น ๆ ที่ดำเนินงานสังคมสงเคราะห์ในลักษณะที่คล้ายคลึงกันได้

องค์ความรู้จากการวิจัย

	สังคหวัตถุธรรม			
	ทาน	ปิยวาจา	อิตถจริยา	สมานัตตตา
อามิสทาน	อาหารและ โภชนาการ	-	-	-
	สิ่งยังชีพ เฉพาะทาง	-	-	-
	เวชภัณฑ์ยา และสุขภาพ	-	-	-
	สิ่งของ เครื่องใช้	-	-	-
	เงิน	-	-	-
	ที่อยู่ อาศัย	-	-	-
ธรรมทาน	-	กำลังใจ ผู้ป่วยติดเตียง	-	-
	-	ธรรมะบรรเทา ทุกข์ทุกทางใจ	-	-
	-	-	ศูนย์เรียนรู้/ ศูนย์ฝึกอาชีพ	-
	-	-	ประเพณีเสริม ความสามัคคี	-
	-	-	เยี่ยวยาจิตใจ แก่ผู้ประสพภัย	-
	-	-	-	อบรมจิตให้เจริญ ในธรรมชั้นสูง

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย

รูปแบบการสงเคราะห์ประชาชนตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์จังหวัดราชบุรี ควรเป็นรูปแบบของความร่วมมือของเครือข่าย 3 ประสาน หรือบวร ในการให้ทานทั้ง 2 มิติ คือ อามิสทาน และธรรม หรือการให้ความสงเคราะห์ประชาชนด้วยสิ่งที่เป็นวัตถุ และการสงเคราะห์ด้วยสิ่งที่ไม่ใช่วัตถุ ซึ่งต้องดำเนินงานตามกระบวนการตามทฤษฎีวงจรคุณภาพซึ่ง

ประกอบด้วย ด้านการวางแผน ได้แก่ มีการลงพื้นที่สำรวจความต้องการของประชาชน เป็นต้น ด้านการการนำแผนไปปฏิบัติให้เกิดผล ได้แก่ มีพระภิกษุเป็นบุคลากรหลัก เป็นต้น ด้านการตรวจสอบ ได้แก่ มีการประเมินตามตัวชี้วัดที่กำหนดไว้ เป็นต้น และด้านการปฏิบัติการปรับปรุงแก้ไข ได้แก่ มีการพัฒนาวิธีดำเนินงานให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง กล่าวคือ “มีใจรัก พากเพียรทำ ติดตามตรวจสอบ และรอบคอบแก้ไข” ทั้งนี้ ในการสงเคราะห์ประชาชนตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์จังหวัดราชบุรี จำเป็นต้องบูรณาการหลักสังคหวัตถุธรรม ซึ่งประกอบด้วย ทาน ปิยวาจา อตถจริยา และสมานัตตตา หรือ “โอบอ้อมอารี วจีไพเราะ สงเคราะห์ชุมชน เสมอต้นเสมอปลาย”

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ควรมีการแต่งตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ส่วนกลาง คณะอนุกรรมการติดตามและประเมินผลในระดับภูมิภาค และคณะอนุกรรมการติดตามและประเมินผลในระดับจังหวัด เพื่อครอบคลุมการดำเนินงานทั้งในระดับต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ ตามลำดับ และกำหนดนโยบายในการสงเคราะห์ประชาชนของคณะสงฆ์ให้สอดคล้องกับบริบทในปัจจุบัน โดยมีกลุ่มเป้าหมายสำคัญที่ผู้สูงอายุ ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ของการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างเต็มตัวของประเทศไทย

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ควรรายกระดับให้วัดเป็นเป็นศูนย์กลางของเครือข่ายความร่วมมือที่เชื่อมโยงการทำงานระหว่างคณะสงฆ์ หน่วยงานรัฐ และเอกชน อย่างเป็นทางการ
2. ควรมีปฏิทินหรืออนุทินในการดำเนินงานด้านสาธารณะสงเคราะห์ที่แสดงให้การดำเนินงานตามกรอบเวลาในแต่ละเดือนตามแผนปฏิบัติการประจำปี
3. ควรจัดตั้งกองทุนเพื่อการสงเคราะห์ประชาชนอย่างเป็นรูปธรรม โดยไม่ยึดโยงกับตัวบุคคล เพื่อดำเนินงานได้อย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบศูนย์ฝึกอาชีพประชาชนภายในวัดตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์ รูปแบบการเยียวยาจิตใจแก่ผู้ประสบภัยจากโรคระบาด Covid 19 ของคณะสงฆ์

เอกสารอ้างอิง

- คณะสงฆ์จังหวัดราชบุรี. (2561). แผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา จังหวัดราชบุรี (พ.ศ.2561-2564). ราชบุรี: สำนักงานเจ้าคณะจังหวัดราชบุรี.
- ดำรงศักดิ์ จันทิพย์. (2550). การจัดการงานสังคมสงเคราะห์โดยมุ่งเน้นความสัมพันธ์กับผู้ให้บริการ (วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสังคม). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ประทุม อังกูโรหิต. (2553). สถาบันทางพระพุทธศาสนากับงานสังคมสงเคราะห์ (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประยูร เจนตระกูลโรจน์. (2562). ผู้สูงอายุ : ดูแลอย่างไรให้แก่อายุมีคุณค่า ชราอย่างมีคุณภาพ. วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมการบริหาร, 2(2), 44-53.
- ปริทรรศน์ พันธุ์บรรยงก์. (2545). แผนภูมิสุดยอดกลยุทธ์การจัดการ. กรุงเทพฯ: มณีสร์.
- พระครูชินวรานุวัตร (สิงห์ ชินวโร). (2558). การพัฒนาการบริหารจัดการการสาธารณสุขสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 15 (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูใบฎีกาสุรพล อาสโณ. (2557). การพัฒนารูปแบบงานสาธารณสุขสงเคราะห์ตามกระบวนการทัศน์วิถีพุทธ (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูปลัดเฉลิมพร อภิวิโร. (2563). ประสิทธิภาพการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์วัดประยูรวงศาาวาสวรวิหาร กรุงเทพมหานคร. วารสารพุทธนวัตกรรมการจัดการ, 3(1), 20-33.
- พระปิยปราชญ์ อาจารย์สุโณ. (2561). การพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอเมืองจังหวัดราชบุรี. วารสารพุทธนวัตกรรมการจัดการ, 1(2), 1-11.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2553). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม (พิมพ์ครั้งที่ 18). นนทบุรี: โรงพิมพ์พิมพ์การพิมพ์.
- พระมหาบุญเลิศ อินทปญโญ และคณะ. (2559). หมู่บ้านรักษาศีล 5: รูปแบบและกระบวนการเสริมสร้างวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันของสังคมไทย (รายงานการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาสรพสิทธิ์ นาคเสโน. (2562). ประสิทธิภาพการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี. วารสารพุทธนวัตกรรมการจัดการ, 2(1), 23-33.
- พระมหาสาทร ธมมาทโร. (2560). หมู่บ้านรักษาศีล 5: รูปแบบและกระบวนการเสริมสร้างการดำรงชีวิต. วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์, 13(ฉบับพิเศษ เล่ม 3), 83.

- พระวรพงศ์ ฌมวโส. (2562). การจัดการงานศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัด เพชรบุรี. *วารสารพุทธนวัตกรรมการจัดการ*, 2(2), 1-10.
- พระอนุวัฒน์ อภิวิฑูโน. (2564). การพัฒนาคุณภาพชีวิตตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของ ชุมชนวัดหนองไม้เหลือง อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี. *วารสารพุทธนวัตกรรมการจัดการ*, 4(1), 37-46.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สาคร สุขศรีวงศ์. (2552). *การจัดการ : จากมุมมองนักบริหาร* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: บริษัท จี. พี. โซเบอร์พริ้นท์ จำกัด.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2557). *คู่มือการดำเนินงาน โครงการสร้างความปรองดอง สมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล 5”*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

**กลยุทธ์การบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี
ที่มีผลงานดีเด่นของคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ***
**STRATEGIES OF OUTSTANDING WORKS PHRAPARIYATTIDHAMMA PALI
MANAGEMENT OF SANGHA ADMINISTRATION
IN SAMUT PRAKAN PROVINCE**

พระศรีรัตนวิมล (วีรภัทร รตนปญโญ), พระอุดมสิทธินายก (กำพล คุณงกโร), พระมหาภคฤชญา กิตติโสภโณ
Phrasrirattanawimon (Veeraphat Rattanapanno), Phraudomsittinanok (Khampol Kunungkaro,
Phramaha Krisada Kittisobhano
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Corresponding Author E-mail: akkarawat.kit@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์สภาพทั่วไป ถอดบทเรียนและนำเสนอกลยุทธ์การบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษา เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ สุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 190 รูป เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมทางสังคมศาสตร์ กับ การวิจัยเชิงคุณภาพ เลือกแบบเจาะจง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 18 รูปหรือคน เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่มเฉพาะจำนวน 10 รูปหรือคน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1. สำนักศาสนศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลี จังหวัดสมุทรปราการ มีกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง มีที่พักสำหรับนักเรียนและครูสอนเพียงพอ มีอาคารเรียนพร้อมและเพียงพอต่อการจัดการศึกษา มีครูสอนที่เป็นเปรียญเอกจำนวนมาก และมีค่าใช้จ่ายในการศึกษาไม่มาก 2. มีการบริหารงานตามหลัก POSDC คือ มีการจัดการวางแผนอย่างต่อเนื่อง การจัดองค์กรไม่ให้ซับซ้อน คัดเลือกผู้มีความรู้ตรงตาม มีการมอบหมายงานตรงกับความสามารถ พัฒนาศักยภาพบุคลากรอย่างต่อเนื่อง มีการมอบหมายอำนาจหน้าที่ให้ชัดเจน 3. กลยุทธ์การบริหาร ประกอบด้วย การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร การพัฒนาตำราให้เรียนรู้ได้ง่าย การพัฒนาสื่อการสอน การส่งเสริมให้ครูสอนพัฒนาการศึกษาของตนให้สูงขึ้น การคัดเลือกครูสอนที่มีความรู้ความสามารถ การสร้างขวัญกำลังใจให้ครูสอน และการยกย่องเชิดชูครูสอนในฐานะครูฐานีเย

คำสำคัญ: กลยุทธ์; การบริหารจัดการ; สำนักศาสนศึกษาพระปริยัติธรรม; แผนกบาลี

Abstract

This research article aimed to analyze the general condition, take lessons learned and present strategies for religious studies center administration conducting by the mixed methods. The quantitative method collecting data from stratified 190 samples with questionnaires and analyzing with a social science research program. The qualitative research, data were collected from 18 key informants by in-depth interviewing. and from 10 participants in focus group discussion. Data were analyzed by content descriptive interpretation.

The results of the research were as follows: 1. The Office of Religious Studies, Pali Department, Samut Prakan Province had continuous teaching and learning activities. There was sufficient accommodation for students and teachers. There were ready and sufficient school buildings for educational management. There were many teachers who held Ph.D. degree and the tuition fee and expenses for study were not expensive, 2. There was management according to the POSDC principle with continuous planning. The organization was not complicated. Right knowledge personnel were selected. Job assignment was appropriate to match their abilities and there was continuously personnel potentials development. There was clear delegation of authority, 3. Management strategies consisted of extracurricular activities. Textbooks were simplified easy to learn. There was teaching materials development, encouraging teachers to develop their education at a higher level. Teachers with competence were selected and continuously developed with knowledge, motivation and honoring teachers as honorable teachers.

Keywords: Strategies; Management; Phrapariyattidhamma; pali

บทนำ

การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลี เป็นการศึกษาดั้งเดิมที่คณะสงฆ์ ดำเนินการมาตามลำดับจนถึงปัจจุบัน มีระบบการศึกษาที่รัดกุมเป็น การศึกษาที่อยู่ภายใต้พระบรมราชูปถัมภ์ มีผลของการศึกษาเป็นที่ยอมรับของประชาชนโดยทั่วไปมีเกียรติประวัติและเกียรติภูมิที่ผู้ศึกษาได้รับอย่างสูงส่ง และถือเป็นการศึกษาที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อผลิตบุคลากรของพระศาสนาเพื่อให้รับใช้พระศาสนา นอกจากนี้การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลียังเป็นหัวใจของการศึกษาของคณะสงฆ์ที่มีผลต่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนา เพราะตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน คำสอนของพระพุทธเจ้าได้รับการรักษา และสืบทอดกันมาในรูปแบบของภาษาที่คนยุคปัจจุบันเรียกว่า

“ภาษาบาลี” คำสอนของพระพุทธเจ้าในรูปแบบภาษาบาลีนี้ ชาวพุทธในประเทศต่างๆ ได้ศึกษาและแปลเป็นภาษาท้องถิ่นของตนเรื่อยมา ในบางครั้งมีการแปลผิดพลาดได้ และคำสอนของพระพุทธเจ้าที่แปลเป็นภาษาท้องถิ่นนั้น ความหมายอาจจะแปรเปลี่ยนไปและไม่ตรงกับความเป็นจริงดังที่พระพุทธเจ้าตรัสสอนไว้ ทั้งนี้เพราะความนิยมทางภาษาของคนในท้องถิ่นนั้นๆ ที่มีการปรับเปลี่ยนไปอยู่เสมอๆ แต่ถ้ามียุคต้นฉบับภาษาบาลีไว้ คนยุคต่อไปจะสามารถศึกษาและตรวจทานกับต้นฉบับภาษาบาลีได้เสมอ ทำให้ความรู้ต่าง ๆ ทางพระพุทธศาสนามีความมั่นคงและแน่นอนกว่าการรักษาคำสอนของพระพุทธเจ้าด้วยภาษาท้องถิ่นเพียงอย่างเดียว และประการสำคัญ พระไตรปิฎกของฝ่ายเถรวาทซึ่งถือเป็นคัมภีร์สำคัญที่สุด ซึ่งบรรจุคำสอนทางพระพุทธศาสนาถูกจารึกไว้ด้วยภาษาบาลี ฉะนั้น การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลี จึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะรักษาศาสนธรรมไว้ได้อย่างสมบูรณ์ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2541)

แม้ว่าพระปริยัติธรรม แผนกบาลี จะจัดว่าเป็นการศึกษาระดับสูงสุดที่คณะสงฆ์ให้การยอมรับกันโดยทั่วไปว่าเป็นการศึกษาของคณะสงฆ์ที่มีเกียรติ มีศักดิ์ศรีมาช้านาน ซึ่งพระภิกษุสามเณรที่บรรพชาอุปสมบทเข้ามาในพระพุทธศาสนาควรจะศึกษาเล่าเรียนให้เข้าใจอย่างลึกซึ้งเพื่อที่จะได้นำความรู้ความสามารถไปศึกษาพระไตรปิฎกซึ่งถือเป็นคัมภีร์ที่บรรจุคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่สำคัญได้อย่างถูกต้อง เพื่อจะได้นำคำสอนที่ถูกต้องไปอบรมสั่งสอนพุทธศาสนิกชนต่อไป การบริหารจัดการการเรียนการสอนภายในสำนักเรียนเอง ก็เป็นอีกสาเหตุที่ทำให้การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลี มีสถิติลดลงทั้งผู้เข้าสอบและผู้สอบได้ ก็เพราะปัจจุบันการศึกษาของคณะสงฆ์ได้เปิดกว้างให้โอกาสแก่ผู้เรียน ซึ่งผู้เรียนสามารถเลือกเรียนได้ตามใจชอบ ด้วยเหตุนี้ ทำให้ผู้เรียนด้านพระปริยัติธรรม แผนกบาลีจึงลดลงและผู้เรียนไม่ให้ความสำคัญกับการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลีนี้นเท่าที่ควร รวมถึงระบบการเรียนการสอนภายในสำนักเรียนที่ไม่เต็มที่ และไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนการสอน ก็มีส่วนทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีที่ปรากฏออกมาในแต่ละปี การศึกษาค่อนข้างต่ำ ดังนั้น ภารกิจสำคัญทางการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลีที่ต้องทำคือ คณะสงฆ์จะต้องสร้างบุคลากรทางการศึกษาขึ้นมาให้มีคุณภาพด้วยการปฏิรูปการศึกษา เพราะสภาพการศึกษาของคณะสงฆ์ไทยในฝ่ายพระปริยัติธรรม แผนกบาลี มักจะประสบปัญหาในลักษณะที่คล้ายคลึงกันในหลายๆ ด้าน เช่น ปัญหาที่เกิดจากมาตรฐานของหลักสูตร ครูผู้สอน กระบวนการเรียนการสอน สื่อและอุปกรณ์การสอน และการวัดผลและประเมินผล ทั้ง 5 ด้านเป็นกระบวนการที่ต้องปรับปรุงและพัฒนาอยู่เสมอ เพื่อให้การบริหารจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลี เป็นไปในทางที่ดีขึ้นและเจริญก้าวหน้าขึ้น อันจะเป็นผลดีต่อการจรโลงพระพุทธศาสนาสืบต่อไป (พระครูวิสุทธิธรรมานุวัตร (สมเกียรติ วิสุทธิธ), 2561; พระมหาวรวิฑูรย์ ขาการ วชิรสิทธิเมธี, 2563; พระปิยปราษฎ์ อาจารย์สุโก, 2561)

ในส่วนของจังหวัดสมุทรปราการนั้น มีการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในยุคปัจจุบัน ถือว่าประสบความสำเร็จเป็นอย่างมาก ตามสถิติของสำนักศาสนศึกษาอันดับ 1-2-3

ของจังหวัดสมุทรปราการที่มีผลงานดีเด่น มีจำนวนผู้เข้าสอบและผู้สอบผ่านตามเกณฑ์ของกองบาลีสนามหลวงติดอันดับ 1-10 ของคณะสงฆ์หนกลาง ซึ่งได้รับการพิจารณาจากแม่กองบาลีสนามหลวงให้เป็นสำนักศาสนศึกษาดีเด่นประจำปี พ.ศ.2562 ด้วยยุทธศาสตร์การบริหารจัดการของเจ้าสำนักศาสนศึกษาหลายแห่ง ด้วยการออกกฎระเบียบ การแสวงหาและพัฒนาครูผู้สอน การสรรหาผู้เรียน การหาทุนสนับสนุน การใช้ภาวะผู้นำของเจ้าสำนักศาสนศึกษา และกำกับการสอนอย่างใกล้ชิดด้วยเมตตาธรรม การจัดการกระบวนการเรียนการสอนอย่างเข้มข้น ทั้งวิธีการเรียน วิธีการสอน การทดสอบในห้องเรียนอย่างต่อเนื่อง และการอบรมก่อนสอบสนามหลวง อีกทั้งปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จ ประกอบด้วยเจตนาและศรัทธาอันแรงกล้าของเจ้าสำนักศาสนศึกษาและครูผู้สอน ความพากเพียรพยายามของผู้เรียน การมีเงินทุนที่เพียงพอ รวมทั้งการได้รับการสนับสนุนจากคณะสงฆ์ และพุทธศาสนิกชน เหล่านี้ เป็นองค์ประกอบสำคัญของการจัดการศึกษาในสำนักศาสนศึกษาของจังหวัดสมุทรปราการให้ประสบความสำเร็จ ด้วยรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมของสำนักศาสนศึกษา ถือเป็นต้นแบบอย่างดียิ่งสำหรับการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมของสำนักศาสนศึกษาอื่นๆ ที่มีความตั้งใจที่จะดำเนินการหรือที่ได้ดำเนินการจัดการศึกษามาแล้ว โดยเลือกนำเอายุทธศาสตร์และวิธีการไปประยุกต์ใช้ตามบริบทและภูมิประเทศของสำนักศาสนศึกษานั้นๆ รวมทั้งคณะสงฆ์และพุทธศาสนิกชนให้ความสำคัญและสนับสนุนการจัดการศึกษาของสำนักศาสนศึกษา ก็จะทำให้สำนักศาสนศึกษาต่างๆ มีพลังที่จะจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลีเพิ่มมากขึ้นซึ่งจะทำให้การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลี มีความเจริญรุ่งเรือง อันเป็นเครื่องแสดงถึงความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนาสืบไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์สภาพทั่วไปการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลีของคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ
2. เพื่อถอดบทเรียนการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลีที่มีผลงานดีเด่นของคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ
3. เพื่อนำเสนอกลยุทธ์การบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลีที่มีผลงานดีเด่นของคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed-Methods Research) โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากร(Population) ได้แก่ พระสังฆาธิการ ผู้บริหาร ครูสอน และนักเรียนที่เกี่ยวข้องกับสำนักศาสนศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลีที่มีผลงานดีเด่นของคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ 3 สำนักศาสนศึกษา ประกอบด้วย 1) สำนักศาสนศึกษาวัดบางพลีใหญ่ใน 2) สำนักศาสนศึกษาวัดหัวคู้ และ 3) สำนักศาสนศึกษาวัดแพรกษา รวม 190 รูป/คน (สำนักงานเจ้าคณะจังหวัดสมุทรปราการ, 2562)

กลุ่มตัวอย่าง(Sample) ได้แก่ พระสังฆาธิการ ผู้บริหาร ครูสอน และนักเรียนที่เกี่ยวข้องกับสำนักศาสนศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลีที่มีผลงานดีเด่นของคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ 3 สำนักศาสนศึกษา ประกอบด้วย 1) สำนักศาสนศึกษาวัดบางพลีใหญ่ใน 2) สำนักศาสนศึกษาวัดหัวคู้ และ 3) สำนักศาสนศึกษาวัดแพรกษา รวม 128 รูป/คน

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ 1) การสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มสัมภาษณ์ออกเป็น 5 กลุ่ม จำนวน 18 รูป/คน คือ 1) กลุ่มเจ้าคณะพระสังฆาธิการจังหวัดสมุทรปราการ 5 รูป 2) กลุ่มเจ้าสำนักศาสนศึกษา 3 รูป 3) กลุ่มครูสอนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี 6 รูป/คน 4) กลุ่มข้าราชการที่เกี่ยวข้อง 2 ท่าน และ 5) กลุ่มนักวิชาการทางการจัดการเชิงพุทธ 2 ท่าน 2) การสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลในลักษณะของการประชุมกลุ่มเฉพาะ ตามประเด็นที่กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์ของการวิจัย ร่วมกับผู้เชี่ยวชาญจำนวน 10 รูป/คน

3. เครื่องมือในการวิจัย

3.1 แบบสัมภาษณ์ (Interview) เกี่ยวกับการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ตามหลักพุทธวิธีบริหาร

3.2 แบบสอบถาม (Questionnaire)

โดยนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อพิจารณาทั้งในด้านเนื้อหาและโครงสร้างของคำถาม ตลอดจนภาษาที่ใช้และตรวจสอบความเที่ยงตรง (Validity) ของเครื่องมือ โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์ เป็นรายข้อ (Index of item-Objective Congruent : IOC) (พระมหาภุชญา กิตติโสภโณ, 2561) ได้ค่าไม่ต่ำกว่า 0.80 ทุกข้อ หาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) โดยนำแบบสอบถามที่ปรับปรุง แก้ไขแล้วไปทดลอง (Try-Out) กับประชากรกลุ่มตัวอย่างนอกพื้นที่ ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยแต่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ชุด เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbact'Alpha coefficient) ได้ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับคือ 0.995

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ดำเนินการสัมภาษณ์ ตามวัน เวลา และสถานที่ ที่กำหนดไว้จนครบทุกประเด็น โดยขออนุญาตจัดบันทึก และมีการบันทึกเสียงประกอบการสัมภาษณ์

4.2 นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปเก็บข้อมูลกับแบบสอบถามที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 128 ชุด แล้วเก็บแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง นำมาตรวจสอบความถูกต้อง ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ทั้งหมด

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 วิเคราะห์คำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้เทคนิคโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท (Context) และใช้เทคนิคการวิเคราะห์ SWOT Analysis

5.2 ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อวิจัยทางสังคมศาสตร์โดยใช้ค่าสถิติที่ถูกต้อง และเหมาะสม สามารถตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ สถิติที่ใช้ค่าความถี่ (Frequency), ค่าร้อยละ (Percentage), ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพทั่วไปการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลีของคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ

ในส่วนนี้เป็นการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ซึ่งเป็นสภาพทั่วไปของสภาพทั่วไปการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลีของคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ ทำให้ทราบถึงปัญหาสาเหตุและปัจจัยที่สำคัญดังต่อไปนี้

1) ด้านจุดแข็งของการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลีของคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ คือ มีกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่องทั้งในชั้นเรียนและนอกชั้นเรียน มีที่พักสำหรับครูสอนพระปริยัติธรรมและนักเรียนอย่างเพียงพอ และมีอาคารซึ่งเป็นโรงเรียนพระปริยัติธรรมที่เพียงพอต่อการจัดการศึกษาครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีมีจำนวนมากและครูสอนส่วนมากเป็นเป็นเปรียญเอก ชั้นประโยค ป.ธ. 7-9 และที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือค่าใช้จ่ายในการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีมีค่าใช้จ่ายในการศึกษาน้อย

2) ด้านจุดอ่อนของการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลีของคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ คือ งบประมาณที่ได้รับการจัดสรรมีไม่เพียงพอสำหรับการจัดการศึกษาสวัสดิการไม่เพียงพอสำหรับครูสอนและนักเรียนอันเนื่องมาจากงบประมาณที่ไม่เพียงพอผู้สำเร็จการศึกษาแล้วยังไม่มีงานของคณะสงฆ์รองรับที่ชัดเจนยังขาดผู้มีความเชี่ยวชาญทางด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนบาลีและการควบคุม

การใช้เครื่องมือสื่อสารประเภทสมาร์ทโฟนและแท็บเล็ตอย่างเป็นปัญหาไม่สามารถควบคุมได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากเป็นเครื่องมือที่มีความจำเป็นสำหรับปัจจุบัน และสามารถซื้อหาได้ง่าย

3) ด้านโอกาสของการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลีของคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ คือ คณะสงฆ์ให้การยอมรับผู้สำเร็จการศึกษา คณะสงฆ์ให้การสนับสนุนอย่างเต็มที่ เมื่อสำเร็จการศึกษาแล้วสามารถนำวุฒิไปศึกษาต่อได้ สามารถบริหารจัดการองค์กรได้อย่างอิสระ และพุทธศาสนิกชนให้การสนับสนุนอย่างเต็มที่

4) ด้านอุปสรรคของการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลีของคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ คือ การวัดผลประเมินผลที่เป็นแบบสอบได้สอบตก ไม่สามารถสร้างแรงจูงใจให้กับนักเรียนรุ่นใหม่ได้ นักเรียนมีจำนวนลดลงอย่างเห็นได้ชัด การเทียบคุณวุฒิเพื่อประกอบอาชีพเมื่อลาสิกขาแล้ว ภาครัฐให้การอุดหนุนงบประมาณไม่เพียงพอ และโครงสร้างองค์กรที่ยังไม่สอดคล้องกับภาครัฐ

สรุปได้ว่า สรุปผลของการวิเคราะห์ SWOT ประกอบด้วย จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ซึ่งเป็นสภาพทั่วไปของการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลีของคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ ทำให้ทราบถึงปัญหาสาเหตุและปัจจัยที่สำคัญต่อการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลีของคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการดังที่กล่าวแล้วข้างต้น

2. การถอดบทเรียนการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลีที่มีผลงานดีเด่นของคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับการถอดบทเรียนการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลีที่มีผลงานดีเด่นของคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ ซึ่งได้แก่ กระบวนการการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ตามหลักทฤษฎี POSDC และกระบวนการการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ตามหลักสังคหวัตถุ 4 สามารถสรุปประเด็นที่สำคัญได้ดังต่อไปนี้

ด้านการวางแผน ประกอบด้วย จัดการวางแผนอย่างต่อเนื่อง ผู้มีส่วนได้เสียร่วมวางแผนกำหนดเป้าหมายให้ชัดเจน วางแผนงบประมาณให้เพียงพอ และการวางแผนการใช้ทรัพยากรทางการศึกษาให้เหมาะสม จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม พบว่า กระบวนการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ตามหลักทฤษฎี POSDC โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.97$, S.D.=0.65)

ด้านการจัดองค์กร ประกอบด้วย การจัดองค์กรให้ไม่ซับซ้อนกันสามารถบริหารจัดการได้ง่าย จัดองค์กรให้มีความสอดคล้องกับหน่วยงานของภาครัฐเพื่อสอดคล้องแผนปฏิบัติการหรือการได้มาซึ่งงบประมาณสนับสนุนอย่างเพียงพอ การคัดเลือกผู้ดำรงตำแหน่งในการบริหารจัดการศึกษาให้เหมาะสมกับความรู้ความสามารถ จัดองค์กรให้มีส่วนร่วมให้ทุกส่วนในวัดได้มีส่วนร่วม

ร่วมและร่วมรับรู้ดำเนินการด้วยกันและประการสุดท้ายคือการจัดองค์กรแบบกระจายอำนาจ เมื่อเจ้าสำนักหรือเจ้าอาวาสไม่อยู่ก็สามารถมอบหมายงานให้มีผู้รับผิดชอบได้ จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม พบว่า กระบวนการการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ตามหลักทฤษฎี POSDC ด้านการจัดการองค์กร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.91$, S.D.=0.63)

ด้านการบริหารงานบุคคล ประกอบด้วยมีการมอบหมายงานให้ตรงกับความรู้ความสามารถมีการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรคือผู้สอนและผู้บริหารอย่างต่อเนื่อง มีการรักษาบุคลากรที่มีคุณภาพเอาไว้ให้สามารถปฏิบัติงานใกล้ชิดกับสำนักศาสนศึกษาได้นานๆ และมีการจับค่าตอบแทนให้กับผู้สอนและผู้บริหารอย่างเหมาะสมพร้อมทั้งจัดสรรสวัสดิการให้เพียงพอ จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม พบว่า กระบวนการการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ตามหลักทฤษฎี POSDC ด้านการบริหารงานบุคคล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.97$, S.D.=0.63)

ด้านอำนวยการ ประกอบด้วยผู้บริหารมีการจัดหาอุปกรณ์การศึกษาให้เพียงพอจะหาเสนาสนะที่พักอาศัยสำหรับครูสอนและนักเรียนให้เหมาะสม ให้สามารถอ่านหนังสือหรือดูตำราได้หลังจากที่เรียนแล้วจัดสถานที่การศึกษาอย่างเป็นเอกเทศมีห้องเรียนที่เป็นสัปปายะให้การช่วยเหลือสนับสนุนในส่วนอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนและเป็นที่พึ่งในยามทุกข์ยากเมื่อครอบครัวหรือบุพการีของนักเรียนได้รับความทุกข์ยากสำนักศาสนศึกษาก็ให้การส่งเสริมสนับสนุนตามสมควร จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม พบว่า กระบวนการการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ตามหลักทฤษฎี POSDC ด้านการอำนวยการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.03$, S.D.=0.65)

ด้านกำกับดูแล ประกอบด้วย การมอบหมายให้แต่ละฝ่ายมีอำนาจหน้าที่ที่ชัดเจน กำหนดข้อบังคับหรือมีการวางระเบียบในการจัดการเรียนการสอนที่ชัดเจนมีการตรวจสอบประเมินผลติดตามการเรียนนักเรียนอย่างใกล้ชิดอบรมครูสอนพระปริยัติธรรมให้มีศักยภาพและความสามารถในการสอนเพิ่มมากขึ้นและมีการสรุปรายงานผลการจัดการเรียนการสอนต่อคณะกรรมการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม พบว่า กระบวนการการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ตามหลักทฤษฎี POSDC ด้านการกำกับดูแล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.01$, S.D.=0.65)

3. กลยุทธ์การบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลีที่มีผลงานดีเด่นของคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลกลยุทธ์การบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลีที่มีผลงานดีเด่นของคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ โดยสรุปจากแผนยุทธศาสตร์การพัฒนากิจการศึกษาศาสนศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรมและแผนกบาลี ของสำนักงาน

พระพุทธศาสนาแห่งชาติ 5 ด้าน คือ 1) ด้านหลักสูตร 2) ด้านครูผู้สอน 3) ด้านกระบวนการการเรียนการสอน 4) ด้านสื่อและอุปกรณ์การสอน 5) ด้านการวัดผลและประเมินผล (นพรัตน์ เบญจวัฒนานนท์, 2558) สามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

ด้านหลักสูตร ประกอบด้วย การมีหนังสือตำราหรือหลักสูตรที่เป็นไปตามแม่กองบาลีสนามหลวงได้กำหนดในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพิ่มเติมให้นักเรียนบาลีได้แสดงถึงความรู้ความสามารถเป็นการถ่ายทอดความรู้และฝึกทักษะประสบการณ์ในการสอนมีการพัฒนาตำราเรียนเพิ่มเติมเพื่อใช้ในวัดมีสื่อการสอนพร้อมได้มีหนังสือหลักสูตรเพียงพอ

ด้านครูสอน ประกอบด้วย มีการส่งเสริมสนับสนุนให้ครูสอนได้พัฒนาการศึกษาโดยการส่งไปศึกษาในระดับอุดมศึกษาที่สูงขึ้น มีการคัดเลือกครูสอนตามความรู้ความสามารถและทักษะการสอนพิเศษมีการพัฒนาความรู้ของครูสอนบาลีอย่างต่อเนื่อง โดยให้เข้ารับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการสอนบาลีและการเรียนในหลักสูตรระยะสั้นอื่นๆ มีการให้ขวัญกำลังใจกับครูสอน โดยมีการตั้งรางวัลบ้างเมื่อนักเรียนสอบผ่านเป็นจำนวนมากครูสอนจะได้รับรางวัลหรือค่าตอบแทนเป็นสินน้ำใจจากสำนักเรียนและสำนักเรียนมีการยกย่องเชิดชูเกียรติให้ปรากฏแก่สาธารณะ

ด้านกระบวนการการเรียนการสอน ประกอบด้วย การวางแผนปฏิบัติการสอนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องเป็นขั้นเป็นตอนมีการติดตามผลการเรียนของนักเรียนเป็นรายบุคคลอย่างใกล้ชิดและต่อเนื่อง มีการประชุมวางแผนกันประจำเดือน เมื่อเจอปัญหาหรืออุปสรรคต่างๆ ก็นำมาปรึกษาหารือร่วมกันหาแนวทางแก้ไขปรับปรุงแนวทางและวิธีการจัดการเรียนการสอนให้ดียิ่งขึ้นและที่สำคัญจะมีการทวนสอบก่อนสอบบาลีสนามหลวงในระยะเวลา 1 เดือนก่อนสอบซึ่งจะเป็นการทบทวนเนื้อหาสาระที่นักเรียนได้เรียนมาตลอดทั้งปีให้เข้าใจและเตรียมความพร้อมก่อนสอบได้ทันช่วงที่

ด้านสื่อและอุปกรณ์การสอน ประกอบด้วย การเตรียมอุปกรณ์การเรียนการสอนให้กับครูและนักเรียนอย่างเพียงพอ มีการบำรุงรักษาอุปกรณ์ให้พร้อมต่อการใช้งานอยู่เสมอ มีการพัฒนาสื่อการสอนให้ทันสมัย ในการจัดทำสื่อการสอนให้เพียงพอสำหรับครูและนักเรียน และมีการนำเอาเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาปรับใช้ในการเรียนการสอนเพื่อลดภาระการเตรียมการสอนของครูสอนและเพิ่มประสิทธิภาพการสอนบาลี

ด้านการวัดผลและประเมินผล ประกอบด้วย มีการประเมินผู้เรียนทั้งก่อนและหลังเรียน โดยให้ครูสอนเป็นผู้ประเมินและในส่วนหนึ่งก็ให้ผู้บริหารประเมินครูสอนด้วยเพื่อนำผลของการประเมินมาปรับปรุงกระบวนการวิธีการเรียนการสอนให้ดียิ่งขึ้น มีการวัดผลประเมินผลกันอย่างสม่ำเสมอตามตัวชี้วัดที่ได้กำหนดไว้ในแผน

อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้สรุปผลวิจัยตามเนื้อหาที่ปรากฏแล้วข้างต้น และมีประเด็นสำคัญที่นำไปสู่การอภิปรายผลดังต่อไปนี้

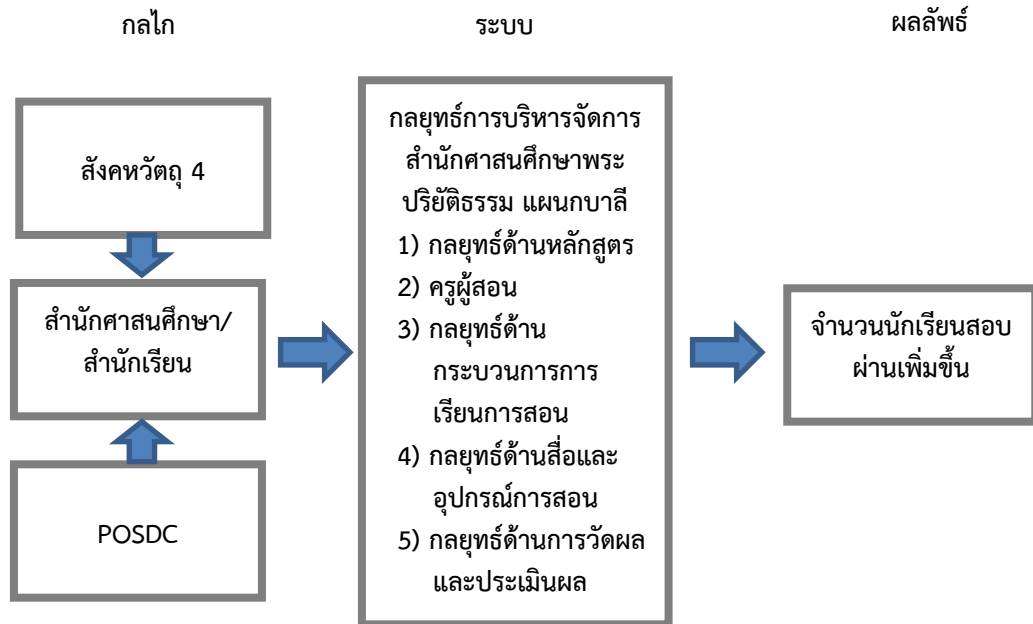
1. สภาพทั่วไปการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลีของคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ จากการวิเคราะห์ SWOT พบว่าจุดแข็งของสำนักศาสนศึกษาก็คือมีครูสอนพร้อมที่เป็นเปรียญธรรมเอกจำนวนมากมีสถานที่พร้อมในการจัดการศึกษา พระสังฆาธิการให้การสนับสนุนอย่างเต็มที่พุทธศาสนิกชนก็ให้การสนับสนุนและวัดมีการให้รางวัลกับนักเรียนเป็นการสร้างแรงจูงใจในการเรียนบาลีซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูอนุกูลสุตกิจ (2561) ที่ได้วิจัยเรื่อง “การศึกษาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดชลบุรี” ผลการวิจัยพบว่า สภาพทั่วไปและปัญหาในการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีด้วยการวิเคราะห์ SWOT ด้านจุดแข็งปัจจุบันมีนักเรียนที่มีความพร้อมทั้งในด้านนักเรียนครูผู้สอนสถานที่พักตลอดจนทุกอุดหนุนผลดีมหาเปรียญีหลายสิบรูปด้านจุดอ่อนขาดนักเรียนและครูที่มีความชำนาญหลายสำนักเรียนที่เคยมีชื่อเสียงต้องปิดตัวลงเพราะขาดบุคลากรและนักเรียนรวมถึงการขาดการสนับสนุนด้านโอกาสเจ้าสำนักที่มีกำลังความสามารถโดยเฉพาะด้านการเงิน/คน/มีการจัดการที่ดี ทำให้การเรียนการสอนยังมีอยู่ถ้ามีการสนับสนุนจากหลายภาคส่วนสำนักเรียนที่ปิดตัวลงก็อาจจะกลับฟื้นตัวขึ้นมาได้ ส่วนปัญหาอุปสรรคของการจัดการเรียนการสอนก็คือจำนวนนักเรียนลดลงอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหากำพล คุณงกิจ (2558) ที่ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี จังหวัดนนทบุรี” ผลการวิจัยพบว่า วิกฤตสามเณรที่สนใจในการศึกษาพระบาลีมีน้อย เพราะส่วนหนึ่งเกิดจากการศึกษาทางโลกที่บีบบังคับ อีกอย่างการศึกษาทางธรรมนั้นไม่มีกฎเกณฑ์ที่แน่นอนไม่เหมือนทางโลกจึงทำให้มีนักเรียนที่ต้องการเรียนบาลีมีน้อย อีกทั้งไม่ค่อยมีกุลบุตรบวชเข้ามาเพื่อมาศึกษาเล่าเรียนอย่างจริงจังเนื่องจากการศึกษาทางโลกเปิดกว้างโดยมีภาคบังคับคือต้องจบมัธยมศึกษาตอนต้น จึงเป็นเหตุให้การบวชน้อยลง

2. การถอดบทเรียนการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลีที่มีผลงานดีเด่นของคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ ตามหลักสังคหัตถ์ 4 เป็นหลักการที่นำไปสู่การบริหารจัดการที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ ซึ่งการนำเอาหลักคุณธรรมคือหลักสังคหัตถ์ 4 เป็นเงื่อนไขในการบริหารจัดการเป็นการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมให้เกิดขึ้นในระบบบริหารจัดการซึ่ง โดยที่เป็นคุณธรรมที่จะนำไปใช้ในการบริหารจัดการการแสดงออกการสื่อสารและการปฏิบัติตนอยากถูกต้องมีความเสมอต้นเสมอปลายสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระสุวัฒน์ วชิโร (2559) ที่ได้วิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะภาวะผู้นำของเจ้าของสำนักศาสนศึกษา แผนกธรรม-บาลี จังหวัดนครราชสีมา” พบว่า คุณลักษณะภาวะผู้นำของเจ้าสำนักศาสนศึกษา แผนกธรรม-บาลี จังหวัดนครราชสีมา ตามความคิดเห็นของเจ้าสำนักศาสนศึกษา แผนกธรรม-บาลี และพระเลขาธุการเจ้าคณะตำบลด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านคุณธรรมจริยธรรม

รองลงมา คือบุคลากร ด้านการบริหารจัดการ และด้านวิชาการตามลำดับ ซึ่งเจ้าสำนักศาสนา ศึกษาและพระเลขาการเจ้าคณะตำบลมีความคิดเห็นสอดคล้องกันทุกด้าน และสอดคล้องกับ งานวิจัยของ พระสุวรรณ ธมมาวุธ (2561) ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาทักษะภาวะผู้นำการ เปลี่ยนแปลงสำหรับผู้บริหาร ตามหลักพุทธบริหารการศึกษา สำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนก บาลี ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค 1” ผลการวิจัยพบว่า หลักสังคหวัตถุ 4 ได้แก่ ทาน การ ให้อภัย คือ ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละ แบ่งปัน ปิยวาจา วาจาเป็นที่รัก วาจาอดทน น้ำใจ หรือ วาจาซาบซึ้งใจ อตถจริยา การประพฤติประโยชน์ คือชวนช่วยช่วยเหลือกิจการ สมานัตตยา ความเสมอต้นเสมอปลาย คือทำตนเสมอต้นเสมอปลาย ปฏิบัติสม่ำเสมอช่วยสร้างความสามัคคี และส่งเสริมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงให้แก่ผู้บริหารสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีให้ ทนต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมปัจจุบัน

3. กลยุทธ์การบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลีที่มีผลงาน ดีเด่นของคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ ประกอบด้วยการบริหารด้านหลักสูตร ด้านครูผู้สอน ด้านกระบวนการเรียนการสอน ด้านสื่อและอุปกรณ์การสอน และด้านการวัดผลและ ประเมินผล โดยที่สำนักศาสนศึกษาเป็นกลไกที่สำคัญในการขับเคลื่อนงานบริหารจัดการศึกษา พระปริยัติธรรมโดยใช้ระบบคือการบริหารจัดการตามหลักทฤษฎี POSDC และหลักของสังคห วัตถุธรรม 4 ซึ่งจะสามารถพัฒนาการบริหารจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีให้มี ประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหานิกธ ฐานุตตโร (2561) ที่ได้วิจัย เรื่อง “ประสิทธิผลการพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในเขต ปกครองคณะสงฆ์ภาค 15” ผลการวิจัยพบว่าแนวทางการพัฒนา 5 ด้าน คือ 1) ด้านสถานที่ควร ให้คณะสงฆ์แต่ละอำเภอสนับสนุนงบประมาณ 2) ด้านคณาจารย์ เพื่อจัดทำแผนการสอนอย่าง ต่อเนื่อง 3) ด้านหลักสูตร สร้างแรงจูงใจดึงดูดความสนใจแก่นักศึกษาภาษาบาลีมากขึ้นและมีการ จัดห้องสมุดสำหรับค้นคว้าพระไตรปิฎกโดยเฉพาะหรือมี คอมพิวเตอร์ในห้องสมุดเพื่อศึกษา ค้นคว้าเพิ่มเติม 4) ด้านนักศึกษา เสนอกระทรวงศึกษาธิการให้รับรองวุฒิ 5) ด้านเทคโนโลยีควรมีวิธีการสอนระบบทางไกลและออนไลน์ทำให้ผู้สนใจ ทั้งพระภิกษุ สามเณร อุบาสก อุบาสิกา ได้ ศึกษาจากระบบทางไกลนั้น

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากแผนภาพดังกล่าวจะมีส่วนเกี่ยวข้องอยู่ 3 ส่วน คือ ระบบ กลไก และผลลัพธ์ ซึ่งมีรายละเอียดที่จะอธิบายดังนี้

1. ระบบ คือเป็นการบริหารจัดการในเชิงกลยุทธ์เพื่อให้เกิดผลคือสำนักศาสนศึกษาและสำนักเรียนประสบความสำเร็จโดยความก็คือ กลยุทธ์การบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลี 1) กลยุทธ์ด้านหลักสูตร เป็นการบริหารหลักสูตรโดยใช้กลวิธี คือ ใช้หลักสูตรตามแม่กองบาลีกำหนด จัดให้มีกิจกรรมเสริมหลักสูตร พัฒนาดาราให้เรียนรู้ได้ง่าย พัฒนาสื่อการสอนให้พร้อม และจัดหาหนังสือหลักสูตรให้พร้อม 2) ครูผู้สอน เป็นการบริหารจัดการครูสอนโดยใช้กลวิธี คือ การการส่งเสริมให้ครูสอนพัฒนาการศึกษาของตนให้สูงขึ้น คัดเลือกครูสอนที่มีความรู้ความสามารถ พัฒนาความรู้ครูสอนอย่างต่อเนื่อง สร้างขวัญกำลังใจให้ครูสอน และยกย่องเชิดชูครูสอนในฐานะครูฐานียะ 3) กลยุทธ์ด้านกระบวนการการเรียนการสอน เป็นการบริหารจัดการกระบวนการการเรียนการสอนโดยใช้กลวิธี คือ วางแผนการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ ดำเนินการตามขั้นตอน ติดตามผลการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง ปรับปรุงกระบวนการตามวาระ และอบรมติวเข้มก่อนสอบ 4) กลยุทธ์ด้านสื่อและอุปกรณ์การสอน เป็นการบริหารจัดการด้านสื่อและอุปกรณ์การสอนโดยใช้กลวิธี คือ จัดหาอุปกรณ์การเรียนการสอนให้เพียงพอแก่ครูสอนและนักเรียน บำรุงรักษาอุปกรณ์ให้พร้อมใช้งาน พัฒนาสื่อการสอนให้ทันสมัยอยู่เสมอ จัดทำสื่อการสอนให้เพียงพอ และมีการนำเอาเทคโนโลยีมาช่วยในการสอน และ 5) กลยุทธ์ด้านการวัดผลและประเมินผล เป็นการบริหารจัดการด้านการวัดผลและ

ประเมินผล โดยใช้กลวิธีคือ ประเมินผู้เรียนทั้งก่อนและหลังเรียน ประเมินทั้งครูสอนและนักเรียน วัดประเมินผลนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ นำผลการประเมินมาพัฒนาการเรียนการสอน และประเมินผลตามตัวชี้วัด

2. กลไก คือ สำนักเรียนและสำนักศาสนศึกษาที่เป็นผู้ขับเคลื่อนระบบให้เป็นไปเพื่อให้สัมฤทธิ์ผล สำนักเรียนก็หมายถึงผู้บริหาร อาจารย์ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอน จะต้องดำเนินการตามหลักการคือ ใช้หลักของสังคหวัตถุ 4 ประกอบด้วย ทาน การให้ ปิยวาจา การสนทนาหรือเจรจาไพเราะ อุตถจริยา การบำเพ็ญประโยชน์ต่อสำนักและส่วนรวม สมานัตตา การวางตนเสมอ และหลักการบริหาร POSDC ได้แก่ การวางแผน การจัดองค์กร การบริหารงานบุคคล การอำนวยการ และการกำกับดูแล ซึ่งจะต้องประยุกต์หลักทั้งสองประการนี้เพื่อใช้ในการบริหารจัดการให้เป็นไปตามระบบ

3. ผลลัพธ์ คือ การที่สำนักเรียนมีจำนวนนักเรียนสอบผ่านมากขึ้น ซึ่งเป็นผลมาจากการที่สำนักเรียน/สำนักศาสนศึกษาขับเคลื่อนการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีโดยการบริหารจัดการให้เป็นไปตามระบบข้างต้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. คณะสงฆ์ควรร่วมกันกำหนดนโยบายการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีให้มีความเป็นกำหนดภาคการศึกษาการปิดเทอมและเปิดเทอมพร้อมกัน

2. ในส่วนของการวัดผลประเมินผลหากเป็นไปได้มีกระบวนการในการสอบเก็บคะแนนและมีการเลื่อนชั้นโดยไม่มีการสอบตกจะส่งผลให้การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีนั้นมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. คณะสงฆ์โดยมหาเถรสมาคมและแม่กองบาลีสนามหลวงควรมีการกำหนดเป็นมาตรฐานอนุทินการศึกษาให้เป็นแบบเดียวกันทั้งประเทศมีเวลาเปิดและปิดเรียนอย่างชัดเจนมีการแบ่งภาคการศึกษาและจัดตารางสอนไม่ให้เกิดการทับซ้อนเกี่ยวกับการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกสามัญ

2. คณะสงฆ์โดยมหาเถรสมาคมและแม่กองบาลีสนามหลวงในฐานะที่เป็นเจ้าภาพหลักควรปรับปรุงกระบวนการและวิธีการวัดผลประเมินผลการศึกษาภาษาบาลีให้มีความสอดคล้องกับภาครัฐมีระบบการเก็บคะแนนการให้เกรดและการสอบผ่านในแต่ละชั้นปีไม่ให้มีการสอบซ้ำชั้น

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเพิ่มเติมในเรื่องของปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลีให้มีประสิทธิภาพเพื่อทราบถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องที่จะทำให้การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลีประสบความสำเร็จ
3. ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนบาลี เพื่อนำผลของการวิจัยไปใช้ในการพัฒนาสื่อการสอนภาษาบาลีให้เท่าเทียมกับการศึกษาภาษาอื่นๆ ในระดับสากล

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2541). *การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี*. กรุงเทพฯ: กรมการศาสนา.
- นพรัตน์ เบญจวัฒนานนท์. (2558). *แผนยุทธศาสตร์การพัฒนากิจการการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรมและแผนกบาลี*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- พระครูวิสุทธิธรรมานุวัตร (สมเกียรติ วิสุทธิโอ). (2561). *รูปแบบการส่งเสริมการศึกษาพระปริยัติธรรมจังหวัดชลบุรี (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ)*. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูอนุกุลสุตกิจ (สุเทพ สุเทโว). (2561). *การศึกษาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี (วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ)*. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระปิยะปราชญ์ อาจารย์สุโก. (2561). *การพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี. วารสารพุทธนวัตกรรมการจัดการ*, 1(2), 1-11.
- พระมหาภคญาณ กิตติโสภโณ. (2561). *ระเบียบวิธีวิจัยทางการจัดการเชิงพุทธ*. พระนครศรีอยุธยา: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหากำพล คุณงกโร. (2558). *การบริหารจัดการสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี จังหวัดนนทบุรี (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ)*. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหานิกุล ฐานุตโตโร (ศรีราช). (2561). *ประสิทธิผลการพัฒนากิจการการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 15 (วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ)*. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาวิฑูริชการ วชิรสิทธิเมธี. (2563). *ประสิทธิผลการบริหารจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วารสารพุทธนวัตกรรมการจัดการ*, 3(1), 11-19.

- พระสุวรรณ ธมมาวุธ (เลิศสมาจาร). (2561). การพัฒนาทักษะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงสำหรับผู้บริหาร ตามหลักพุทธบริหารการศึกษา สำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค 1 (วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระสุวัฒน์ วชิโร (อาษาสิงห์). (2559). รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะภาวะผู้นำของเจ้าของสำนักศาสนศึกษาแผนกธรรม-บาลี จังหวัดนครราชสีมา (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาวะผู้นำทางการบริหารการศึกษา). นครราชสีมา: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- สำนักกฎหมาย สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. (2562). พระราชบัญญัติการศึกษาพระปริยัติธรรม พ.ศ. 2562. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.
- สำนักงานเจ้าคณะจังหวัดสมุทรปราการ. (2562). สถิติพระภิกษุสามเณรขอเข้าสอบบาลีจังหวัดสมุทรปราการ พ.ศ. 2562. สมุทรปราการ: สำนักงานเจ้าคณะจังหวัดสมุทรปราการ.

รูปแบบการบริหารจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของวัดพนัญเชิงวรวิหาร ตามแนวพระดำริสมเด็จพระสังฆราช*

PUBLIC WELFARE MANAGEMENT MODEL OF WAT PHANAN CHOENG WORAWIHAN ACCORDING TO THE SUPREME PATRIARCH'S INITIATIVES

พระเมธีวราภรณ์ (เชิดชัย กตปุญโญ), พระอุดมสิทธินายก (กำพล คุณงกรโร), พระมหาสุนันท์ สุนนโท
Phra Metheewaraporn (Chirdchai Katapuñño), Phra Udomsittinayok (Kumpol Kunungkarō),

Phramaha Sunan Sunandho

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: chirdchai2011@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพทั่วไป ศึกษากระบวนการ และนำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของวัดพนัญเชิงวรวิหารตามแนวพระดำริสมเด็จพระสังฆราช เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี การวิจัยเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างคือประชาชนรอบวัดพนัญเชิงวรวิหาร จำนวน 202 คน ใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที (t-test) และค่าเอฟ (F-test) และการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการเก็บข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 18 รูปหรือคน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1. ประชาชนมีความคิดเห็นต่อสภาพทั่วไปของการบริหารจัดการ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.25 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.540 2. ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการ ในกระบวนการบริหารแบบ PDCA โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.37 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.534 3. รูปแบบการบริหารมี 4 รูปแบบ ได้แก่ 1) ด้านการวางแผน เป็นขั้นตอน มีการประชุมงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อวางแผนงานร่วมกัน 2) ด้านการดำเนินการ การช่วยเหลือตรงกับความต้องการของผู้ที่ได้รับความเดือดร้อน 3) ด้านการตรวจสอบดำเนินการ มีการพูดคุย ถึงปัญหาและอุปสรรคเพื่อการแก้ไขในการปฏิบัติงานต่อไป 4) ด้านการปรับปรุงการทำงาน มีการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างตรงปัญหา การแก้ปัญหาเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว

คำสำคัญ: งานสาธารณสงเคราะห์; การบริหารจัดการ; วัดพนัญเชิงวรวิหาร

*Received June 22, 2020; Revised June 29, 2021; Accepted July 12, 2021

Abstract

Objectives of this research were to study general conditions, the procedure and to present a suitable management model for the public welfare work of Wat Phanan Choeng Worawihan according to the Supreme Patriarch's initiatives. The research methodology was the mixed methods: The quantitative research, data were collected by questionnaires from 202 samples who were people living around Wat Phanan Choeng Worawihan by using the cluster random sampling. The data were analyzed by frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test, and F-test. The qualitative research, data were collected by in-depth interviewing 18 key informants. The data were analyzed by content descriptive interpretation.

Findings of research were found as following: 1. The sampling group of people had the opinions on the public welfare management, by overall, at high level ($\bar{X}$ = 4.25, S.D.=0.540). 2. The sampling group of people had the opinions on the management by PDCA principle, by overall, at high level ($\bar{X}$ = 4.37, S.D.= 0.471). 3. There were suitable management models as follows: 1) Planning: the project was planned in a step-by-step manner. There were the meetings with relevant departments to plan the project together. 2) Doing: the help met the needs of the needed groups. 3) Checking: After the activities, problems and obstacles were discussed in order to solve by the next activity. 4) Action: work improvement. There was a solution to solve the direct problem that arose promptly. The problems solution came quickly.

Keywords: Public welfare; Management; Wat Phanan Choeng Worawihan

บทนำ

การสาธารณสงเคราะห์เป็นภารกิจสำคัญประการหนึ่งของพระสงฆ์ในการทำงานเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชน ซึ่งเป็นหนึ่งในภารกิจ 6 ด้านของคณะสงฆ์ การดำเนินงานสาธารณสงเคราะห์นั้นพระสงฆ์ได้ใช้หลักพุทธธรรมมาเป็นเครื่องมือส่งเสริมและสนับสนุน โดยสงเคราะห์ทางกายและทางจิตใจไปพร้อมกัน โดยมีจุดมุ่งหมายอันจะนำไปสู่การพัฒนาและบูรณาการสังคมอย่างยั่งยืนภายใต้รูปแบบงานสาธารณสงเคราะห์ (พินิจ ลาภธนานนท์ และคณะ, 2562; พระครูพิศิษฐ์ไพศาล (ประยูร นนทิโย), 2563; พระปลัดชุมพล อาภาทรโรและคณะ, 2561; พระสุคนธ์ ญาณวสุโธและคณะ, 2563; พระทรงศักดิ์ ธีรธมโม, 2564)

จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา-19 ในปี พ.ศ. 2563 ในวันที่ 23 มีนาคม พ.ศ. 2563 สำนักงานเลขานุการสมเด็จพระสังฆราช ได้เผยแพร่หนังสือแจ้งพระดำริของสมเด็จพระสังฆราชว่า “ด้วยเจ้าพระคุณ สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก ทรงติดตามสถานการณ์การแพร่ระบาดของ โควิด-19 ซึ่งทวีความรุนแรงขึ้นอย่างกว้างขวาง ทรงพระดำริว่า วัดเป็นศูนย์กลางของชุมชนคู่กับสังคมไทยมานับแต่โบราณ ตราบจนปัจจุบัน วัดไม่เพียงแต่เป็นที่พำนักของพระภิกษุสามเณร แต่ยังเป็นสถานสาธารณสงเคราะห์ของชุมชนด้วย จึงสมควรที่จะให้วัดที่มีศักยภาพเพียงพอที่จะอนุเคราะห์ประชาชนผู้ประสบความยากลำบาก การนี้ เจ้าพระคุณสมเด็จพระสังฆราช มีพระบัญชาโปรดให้ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ พิจารณาสั่งการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ให้ประสานงานกับวัดที่วาระอาณาจักรซึ่งมีศักยภาพเพียงพอ จัดตั้งโรงงาน ช่วยเหลือผู้ประสบความยากลำบากในสถานการณ์โรคระบาด ทั้งนี้ มิใช่การบังคับ แต่เป็นการกำหนดแนวทางประสานความร่วมมือ โดยให้คำนึงถึงความพร้อมของแต่ละวัด ประกอบกับการสนับสนุนจากภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมในชุมชนนั้น ๆ เป็นสำคัญ กับทั้งให้ปฏิบัติตามคำสั่ง มาตรการ และคำแนะนำของทางราชการอย่างเคร่งครัด” (สมเด็จพระมหาวีรวงศ์, 2563)

วัดพนัญเชิงวรวิหาร ในฐานะที่เป็นวัดสังกัดของเจ้าคณะจังหวัดพระนครศรีอยุธยาด้วย ก็เป็นอีกหนึ่งวัดที่ได้สนองตามพระราชดำริของสมเด็จพระสังฆราช ดำเนินการช่วยเหลือประชาชนอย่างเต็มที่ในโครงการต่าง ๆ ดังนี้ (1) การมอบเครื่องอุปโภคบริโภคให้กับประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อน ทั่วทั้งจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยการไปมอบให้ถึงบ้านของประชาชน (2) การจัดตั้งโรงงานเคลื่อนที่ นำอาหารปรุงสำเร็จแจกจ่ายให้กับประชาชนในชุมชนต่าง ๆ (3) การมอบหน้ากากอนามัยและเวชภัณฑ์ป้องกันโรคระบาดให้แก่ส่วนราชการและประชาชน (4) การมอบเครื่องอุปโภคบริโภคให้กับประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนและได้รับการช่วยเหลือ ไม่เพียงพอจากส่วนราชการ (5) การปลูกผักสวนครัวแจกจ่ายให้กับประชาชนนำไปประกอบอาหารเพื่อช่วยลดภาระค่าครองชีพ โดยการดำเนินการนั้น ได้ประสานงานร่วมกับส่วนราชการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อสำรวจและคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายที่ได้รับความเดือดร้อนในการให้ความช่วยเหลือ โดยมีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลการให้ความช่วยเหลือ ผ่านส่วนราชการ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตลอดจนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ประชาชนได้รับทราบ

ผู้วิจัยในฐานะรองเจ้าคณะจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เห็นว่าการศึกษารูปแบบการบริหารจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของวัดพนัญเชิงวรวิหาร ตามแนวพระดำริสมเด็จพระสังฆราช ในสถานการณ์โรคระบาดโควิด-19 เป็นเรื่องที่น่าสนใจ อันจะเป็นการวิเคราะห์การทำงานสาธารณสงเคราะห์ของวัดพนัญเชิงวรวิหารว่า มีวิธีการดำเนินงานอย่างไร มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และมีข้อเสนอแนะจากบุคคล และส่วนราชการต่าง ๆ อย่างไรบ้าง เพื่อนำผลวิจัย

เป็นองค์ความรู้ในการส่งเสริมการทำงานด้านสาธารณสงเคราะห์ของวัดและคณะสงฆ์ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาและในประเทศไทยได้สืบไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของการบริหารจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของวัดพนัญเชิงวรวิหาร
2. เพื่อศึกษากระบวนการในการบริหารจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของวัดพนัญเชิงวรวิหาร ตามแนวพระดำริสมเด็จพระสังฆราช
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการที่เหมาะสมสำหรับงานสาธารณสงเคราะห์ของวัดพนัญเชิงวรวิหารตามแนวพระดำริสมเด็จพระสังฆราช

วิธีดำเนินการวิจัย

ระเบียบวิธีแบบผสมวิธี (Mixed-Methods Research) การวิจัยเชิงปริมาณ มีประชากรทั้งหมด 408 คน (สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา, 2563) สุ่มกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ ทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane, 1967) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 202 คน เก็บข้อมูลด้วยการใช้แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้โดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานโดยการทดสอบค่าที (t-test) และค่าเอฟ (F-test) และในส่วนของการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 18 รูปหรือคน และการพรรณนาความ

ผลการวิจัย

- 1) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพทั่วไปของการบริหารจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของวัดพนัญเชิงวรวิหาร

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อสภาพทั่วไปของการบริหารจัดการ โดยภาพรวม

(n=202)

สภาพทั่วไปของการบริหารจัดการ	ระดับความคิดเห็น		แปลผล
	$\bar{X}$	S.D.	
1. โครงการตั้งโรงงานตามพระดำริ	4.35	0.532	มาก
2. โครงการสวนครัวนำสุข ด้วยวิถีพอเพียง	4.15	0.647	มาก
ภาพรวม	4.25	0.540	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่าประชาชนมีความคิดเห็นโดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.25, S.D.=0.540) เมื่อพิจารณาแต่ละข้อพบว่ามีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกข้อ

2) ผลการศึกษากระบวนการในการบริหารจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของวัดพนัญเชิงวรวิหาร

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อกระบวนการในการบริหารจัดการ โดยภาพรวม

(n=202)

กระบวนการบริหารจัดการ	ระดับความคิดเห็น		แปลผล
	$\bar{X}$	S.D.	
1. ด้านสภาพทั่วไปการวางแผนจัดการสงเคราะห์	4.37	0.534	มาก
2. ด้านสภาพทั่วไปการดำเนินการ	4.40	0.518	มาก
3. ด้านการตรวจสอบดำเนินการ	4.30	0.546	มาก
4. ด้านการปรับปรุงการทำงาน	4.39	0.515	มาก
ภาพรวม	4.37	0.471	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่าประชาชนมีความคิดเห็นต่อกระบวนการในการบริหารจัดการ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.37, S.D.=0.471) เมื่อพิจารณาแต่ละข้อพบว่ามีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกข้อ

3) รูปแบบการบริหารจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของวัดพนัญเชิงวรวิหาร ตามแนวพระดำริสมเด็จพระสังฆราช

ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 18 รูปหรือคน ซึ่งได้ให้แนวทางเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของวัดพนัญเชิงวรวิหาร ตามแนวพระดำริสมเด็จพระสังฆราชในกระบวนการบริหารแบบ PDCA

3.1 รูปแบบด้านการวางแผนจัดการสงเคราะห์ ทางวัดพนัญเชิงวรวิหารมีการวางแผนการจัดการที่ดี มีการวางแผนปฏิทินการทำงานสาธารณสงเคราะห์ตลอดปี มีการประชุมเพื่อหารือและประสานความร่วมมือแนวทางการสาธารณสงเคราะห์ ในสถานการณ์โรคระบาด เพื่อหาแนวทางการช่วยเหลือที่เหมาะสม ร่วมกับภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาชน

3.2 รูปแบบด้านการดำเนินการ การช่วยเหลือตรงกับความต้องการของผู้ที่ได้รับความเดือดร้อน กิจกรรมสาธารณสงเคราะห์ เป็นไปด้วยความเรียบร้อย เป็นขั้นตอน ให้ความ

ช่วยเหลือผู้เดือดร้อนได้รวดเร็ว ทันต่อสถานการณ์ มีการดำเนินการตามมาตรการป้องกันโรคระบาดอย่างมีมาตรฐาน

3.3 รูปแบบด้านการตรวจสอบการดำเนินการ หลังจากการปฏิบัติงานแล้ว มีการพูดคุยถึงปัญหาและอุปสรรค เพื่อการแก้ไขในการปฏิบัติงานต่อไป เมื่อพบจุดบกพร่องแล้ว รีบดำเนินการหาแนวทางการแก้ไขโดยทันที

3.4 รูปแบบด้านการปรับปรุงการทำงาน มีการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างตรงจุด และการแก้ไขที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว

อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำประเด็นที่สำคัญและน่าสนใจ นำมาอภิปรายผล ดังนี้

1) ด้านการวางแผนจัดการสงเคราะห์ ผลการศึกษาพบว่า โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า วัดพนัญเชิงวรวิหารได้มีการวางแผนการจัดการสงเคราะห์อย่างเป็นระบบและเหมาะสม คือมีการประชุมวางแผนเตรียมการในการช่วยเหลือประชาชน มีการวางแผนร่วมกันเพื่อประสานความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ มีการวางแผนเรื่องการจัดสถานที่ และกำหนดจำนวนประชาชนที่มารับความช่วยเหลือ เพื่อให้เป็นไปตามมาตรการป้องกันโรคระบาดของส่วนราชการ รวมทั้งเตรียมบุคลากร เจ้าหน้าที่ในการให้ความช่วยเหลือประชาชนให้เพียงพอ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหากังวาล ธีรธมโม (2557) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด พบว่ารูปแบบการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค 15 ที่เป็นมาตรฐาน คือ 1) เจ้าสำนักมีวิสัยทัศน์ มีการชวนชวนศึกษาดูงานของสำนักที่มีมาตรฐานนำมาปรับปรุงสำนักตนเอง เจ้าสำนักรู้จักกำหนดวัตถุประสงค์ รู้จักริเริ่มโครงการที่เป็นแก่นสารประโยชน์ รู้จักวางแผนโครงการเพื่อปฏิบัติงานจัดที่พัก อาคารปฏิบัติธรรม ให้มีความสะอาดพร้อมใช้งานได้ 2) ด้านบุคลากร รู้จักแบ่งงานและการมอบหมายอำนาจหน้าที่การงาน รู้จักประสานความสามัคคี และประสานประโยชน์ร่วมกัน รู้จักปกครองบังคับบัญชา รู้จักติดตามและประเมินผลงาน พัฒนาบุคลิกภาพของตนเองและบุคลากรให้มีภาวะความเป็นผู้นำ จัดการศึกษาทั้งด้านปริยัติควบคู่กับการปฏิบัติ หมั่นประชุมกันเนืองนิตย์ 3) ด้านการบริหารจัดการภายในสำนัก จัดทำบัญชี รายรับ - จ่ายให้เป็นระบบ โปร่งใส ชัดเจน ตรวจสอบได้บัญชีการเงินของสำนักปฏิบัติธรรมควรแยกจากบัญชีวัด จัดทำสถิติผู้เข้ารับการปฏิบัติธรรม มีการตั้งทุนเพื่อการเผยแผ่ของสำนักปฏิบัติธรรม ประชาสัมพันธ์กิจกรรมผ่านทางสื่อ เช่น แผ่นป้าย แผ่นพับวิทยุชุมชน ทางอินเทอร์เน็ต เช่น Line และ Facebook เป็นต้น จัดทำสื่อการปฏิบัติธรรม เช่น แผ่นซีดี ดีวีดี หนังสือสวดมนต์ และหนังสือคู่มือการปฏิบัติพระกัมมัฏฐาน

2) ด้านการดำเนินการ ผลการศึกษาพบว่า โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า การมอบสิ่งของช่วยเหลือประชาชนนั้น มีขั้นตอนกระชับและเหมาะสม จัด

สถานที่ได้เหมาะสม เป็นไปตามมาตรการป้องกันโรคระบาดจากส่วนราชการ ได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานราชการหลายภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วม มีการดำเนินการมอบสิ่งของด้วยความ เป็นระเบียบเรียบร้อย ไม่มีความวุ่นวาย มีบุคลากร เจ้าหน้าที่คอยช่วยเหลือในระหว่างการรับ มอบสิ่งของ เช่นช่วยยกสิ่งของที่ผู้รับไม่สามารถยกได้ด้วยตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูไพศาลวัฒน์คุณ (2557) ได้วิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพการจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของ วัดในจังหวัดปทุมธานี ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยที่ก่อให้เกิดประสิทธิผลการจัดการงานสาธารณ สงเคราะห์ของวัด ในด้านกิจการงานการสาธารณประโยชน์ วัดต้องตอบสนองความต้องการ ของประชาชน ท้องถิ่น ชุมชน และสังคม ในทุกกิจการงานสาธารณประโยชน์ ที่วัดต้องพร้อมให้ ความเกื้อกูล ทุกภาคส่วน และพร้อมให้ความร่วมมือกับทุกภาคส่วน วัดต้องร่วมมือกับชุมชนทั้ง การสงเคราะห์ประชาชน พัฒนาชุมชน และสร้างสรรค์คุณภาพสังคม

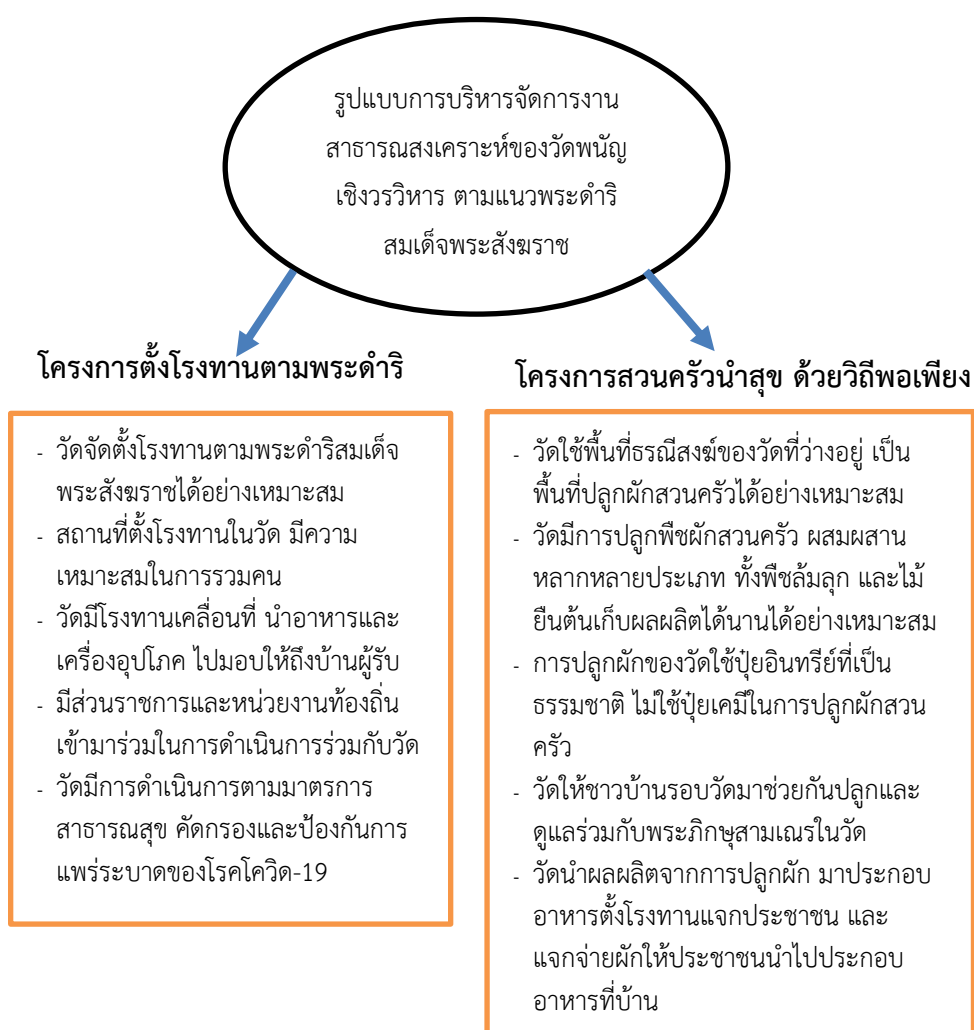
3) ด้านการตรวจสอบดำเนินการ ผลการศึกษาพบว่า โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า ในกิจกรรมการรับมอบสิ่งของเพื่อช่วยเหลือประชาชนนั้น ประชาชนได้รับความสะดวกและรวดเร็ว สถานที่มอบสิ่งของมีความเหมาะสม อากาศไม่ร้อน เกินไป ไม่มีเสียงดังรบกวน ไม่มีคนพลุกพล่าน จำนวนประชาชนที่ได้รับมอบสิ่งของในแต่ละครั้ง มีความเหมาะสม ไม่มากเกินไป บุคลากรเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานต่าง ๆ ที่มาอำนวยความสะดวก ในกิจกรรม มีอัธยาศัยดี บริการด้วยความสุภาพ ยิ้มแย้มแจ่มใสและมีจำนวนเพียงพอ ซึ่ง สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาสุทิน สุทินโน (2556) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการ เครือข่ายเชิงพุทธของกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม ผลการวิจัยพบว่า สภาพทั่วไปของการบริหาร จัดการเครือข่ายเชิงพุทธของกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กลุ่ม 1 มีการ บริหารงานตามหน้าที่การบริหาร POLC มีการวางแผนยุทธศาสตร์ การจัดองค์การ มีการ ตรวจสอบโดยการประยุกต์ใช้ทฤษฎีหลักการบริหารนิยธรรมและนวัตกรรมในการบริหารซึ่งเป็นไป ตามสภาพและบริบทของสถานศึกษามีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีข้อตกลงร่วมกันและการรวมตัว กันภายใต้การบริหารจัดการแบบกลุ่มโรงเรียน เพื่อประสานความร่วมมือด้านการบริหารความรู้ วิชาการ สามารถที่จะพัฒนาความร่วมมือและความสัมพันธ์ไปสู่ระดับเครือข่ายที่มีการสร้างความ เข้มแข็งในการบริหารงานวิชาการ 5 ด้านอย่างเป็นระบบได้

4) ด้านการปรับปรุงการทำงาน ผลการศึกษาพบว่า โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อ พิจารณารายละเอียดพบว่า มีการปรับปรุงวิธีการให้ความช่วยเหลือ วิธีการมอบสิ่งของให้ดีมาก ขึ้นอย่างต่อเนื่อง มีการปรับปรุงสถานที่มอบสิ่งของและเพิ่มมาตรการคัดกรอง ให้ดีขึ้นอย่าง ต่อเนื่อง การบริการของเจ้าหน้าที่ ในการให้การสงเคราะห์มีการพัฒนาปรับปรุงการทำงานอย่าง ต่อเนื่อง วัดพนัญเชิงวรวิหารควรจัดกิจกรรมสาธารณสงเคราะห์เช่นนี้ต่อไป กิจกรรมที่วัดทำเป็น สิ่งที่ดีและเป็นประโยชน์ต่อสังคม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย ของ พระครูไพศาลวัฒน์คุณ (2557) ได้วิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพการจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของวัดในจังหวัดปทุมธานี ผลการวิจัย พบว่าวิธีการจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ที่มีประสิทธิผลของวัดในจังหวัดปทุมธานีคือ

เจ้าอาวาสต้องรับรู้สภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคม แล้วมีการพัฒนาวัดและบุคลากรให้มีคุณภาพ มีระบบการมีส่วนร่วมกับทุกภาคส่วน วัดต้องแสดงบทบาทการสงเคราะห์ด้านการพัฒนาคนพัฒนาครอบครัว ส่งเสริมชุมชน และสร้างสรรค์สังคม อันจะนำมาซึ่งผลลัพธ์ของการจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของวัดที่ทำให้ครอบครัวมีความอบอุ่น ชุมชนมีความเข้มแข็งและสภาพสังคมที่มั่นคง

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของวัดพนัญเชิงวรวิหาร ตามแนวพระดำริสมเด็จพระสังฆราช” ทำให้ผู้วิจัยต้ององค์ความรู้ใหม่ ดังแสดงในแผนภาพที่ 1

ภาพที่ 1 สรุปองค์ความรู้จากการวิจัย

จากแผนภาพที่ 1 สรุปได้ว่างานวิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของวัดพนัญเชิงวรวิหาร ตามแนวพระดำริสมเด็จพระสังฆราช” ในโครงการตั้งโรงงานตามพระดำริและโครงการสวนครัวนำสุข ด้วยวิธีพหุเพียง คือ ผู้วิจัยสามารถสรุปองค์ความรู้ได้ดังนี้

1. โครงการตั้งโรงงานตามพระดำริ วัดจัดตั้งโรงงานตามพระดำริสมเด็จพระสังฆราชได้อย่างเหมาะสม สถานที่ตั้งโรงงานในวัดมีความเหมาะสมในการรวมคน วัดมีโรงงานเคลื่อนที่นำอาหารและเครื่องอุปโภคไปมอบให้ถึงบ้านผู้รับ ในโครงการมีส่วนราชการและหน่วยงานท้องถิ่น เข้ามาร่วมในการดำเนินการร่วมกับวัด วัดมีการดำเนินการตามมาตรฐานสาธารณสุข คัดกรองและป้องกันการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ($\bar{X}=4.35$, S.D.=0.532)

2. โครงการสวนครัวนำสุข ด้วยวิธีพหุเพียง วัดใช้พื้นที่ธรณีสงฆ์ของวัดที่ว่างอยู่เป็นพื้นที่ปลูกผักสวนครัวได้อย่างเหมาะสม วัดมีการปลูกพืชผักสวนครัวผสมผสานหลากหลายประเภท ทั้งพืชล้มลุก และไม้ยืนต้นเก็บผลผลิตได้นานได้อย่างเหมาะสม การปลูกผักของวัดใช้ปุ๋ยอินทรีย์ที่เป็นธรรมชาติ ไม่ใช้ปุ๋ยเคมีในการปลูกผักสวนครัว วัดให้ชาวบ้านรอบวัดมาช่วยกันปลูกและดูแลร่วมกับพระภิกษุสามเณรในวัด วัดนำผลผลิตจากการปลูกผัก มาประกอบอาหารตั้งโรงงานแจกประชาชน และแจกจ่ายผักให้ประชาชนนำไปประกอบอาหารที่บ้าน ($\bar{X}=4.15$, S.D.=0.647)

ข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของวัดพนัญเชิงวรวิหาร ตามแนวพระดำริสมเด็จพระสังฆราช ผู้วิจัยได้ข้อสรุปและการเสนอแนะไว้ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. วัดพนัญเชิงวรวิหารเชิงควรมีนโยบายในการประชาสัมพันธ์โครงการสาธารณสงเคราะห์ของวัดในวงกว้างมากขึ้น เพราะจะทำให้สามารถเข้าถึงผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนมากขึ้น รวมทั้งยังเป็นต้นแบบที่ดีให้กับบริษัท ห้างร้าน เอกชนที่มีศักยภาพในการช่วยเหลือผู้อื่นได้กระทำตามอีกด้วย

2. เจ้าคณะปกครองในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ควรมีนโยบายในการจัดกิจกรรมสาธารณสงเคราะห์เพื่อแจกสิ่งของช่วยเหลือประชาชน เมื่อเกิดภาวะโรคระบาด จนส่งผลกระทบต่อประชาชน ทุกอำเภอ ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

3. วัดพนัญเชิงวรวิหารเชิงควรถูกจัดกิจกรรมสาธารณสงเคราะห์เมื่อเกิดภาวะโรคระบาด จนส่งผลกระทบต่อประชาชน ลักษณะแบบนี้ต่อไป

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. วัดพญึงเชิงวรวิหาร ควรร่วมมือกับภาคเอกชนเพิ่มเติมโดยการเชิญชวนบริษัท ห้างร้านรวมทั้งญาติโยมที่ไม่ได้รับผลกระทบทางเศรษฐกิจจากภัยโรคระบาดและมีกำลังศรัทธามาร่วมบริจาคสิ่งของเพื่อนำไปช่วยเหลือประชาชนที่เดือดร้อน

2. สิ่งของที่ให้ความช่วยเหลือนั้น มีความเหมาะสมในการช่วยเหลือประชาชน แต่ว่าสิ่งของมีน้ำหนักที่มากเกินไป ไม่สะดวกต่อผู้รับความช่วยเหลือในการขนส่ง ควรปรับให้มีน้ำหนักที่ลดลง หรืออาจจะปรับโดยการนำสิ่งของที่มีน้ำหนักมาก ไปแจกจ่ายให้ความช่วยเหลือถึงบ้าน

3. วัดพญึงเชิงวรวิหารเชิงควรมีการประชาสัมพันธ์โครงการสาธารณสงเคราะห์ของวัดพญึงเชิงวรวิหารในสื่อโซเชียลมีเดียมากขึ้น ในหลากหลายช่องทาง อาทิเช่น Facebook Instagram website เป็นต้น

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเกี่ยวกับการบริหารจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

2. ควรศึกษาเกี่ยวกับการบริหารจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ในสถานการณ์ภัยพิบัติอื่น ๆ ที่สร้างความเดือดร้อนแก่ประชาชน

เอกสารอ้างอิง

ประดับ โพธิกาญจนวัตร. (2563). บันทึกสถิติผู้ได้รับการสงเคราะห์จากวัดพญึงเชิงวรวิหาร.

พระนครศรีอยุธยา: สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

พระครูพิศิษฐ์ประสาท (ประยูร นนทโย). (2563). สภาพทั่วไปการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนจังหวัดสมุทรสงคราม. วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมการบริหาร, 3(2), 50-59.

พระครูไพศาลวัฒนคุณ (สมพร ฐิตปัญโญ). (2557). ประสิทธิภาพการจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของวัดในจังหวัดปทุมธานี. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต).

พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระครูสุภธรรมคุณ. (2563). การสาธารณสงเคราะห์. สืบค้น 20 กันยายน 2563, จาก <http://songbanmoh.myreadyweb.com/article /topic-11536.html>.

พระทรงศักดิ์ ธีรธมโม. (2564). ผลสัมฤทธิ์จากการปฏิบัติธรรมของประชาชนที่วัดมเหยงคณ์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วารสารพุทธนวัตกรรมการจัดการ, 4(1), 57-64.

- พระปลัดชุมพล อาภทรโรและคณะ. (2561). การสร้างแรงจูงใจตามหลักพุทธธรรมให้แก่ประชาชนในการทำบุญของวัดพุน้อย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมการบริหาร*, 1(2), 1-10.
- พระมหากังวาล ธีรธมโม (ศรชัย). (2557). *การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรม ประจำจังหวัด*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาสุทิน สุทินโน. (2556). *การบริหารจัดการเครือข่ายเชิงพุทธของกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษากลุ่ม 1*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระสุคนธ์ ญาณวูโธและคณะ. (2563). การส่งเสริมประชาชนในการดำเนินชีวิตตามหลักธรรมาสธรรมของพระสงฆ์ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมการบริหาร*, 3(2), 25-39.
- พินิจ ลาภนันทน์ และคณะ. (2562). *แนวคิดพุทธศาสนาเพื่อสังคมสังคมและสาธารณสุข สงเคราะห์วิถีพุทธ*. (หน้า 13-14). นนทบุรี: นิติธรรมการพิมพ์.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2554). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน*. กรุงเทพฯ: นามมีบุ๊ค.
- วรภาส ประสมสุขและนิพนธ์ กิनावงศ์. (2550). หลักการบริหารการศึกษาตามแนวพุทธ. *วารสารศึกษาศาสตร์*, 18(2), 63-84.
- สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า. (2563). *ประทานพระดำริให้วัดจัดตั้งโรงงานช่วยเหลือผู้ประสบความยากลำบากในสถานการณ์โรคระบาด*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขานุการสมเด็จพระสังฆราช วัดราชบพิธสถิตมหาสีมาราม, [ประกาศ]. เลขที่ สสร. 146/2563.
- สุริยนต์ น้อยสงวน. (2561). รูปแบบการปฏิบัติงานสาธารณสุขสงเคราะห์ของ คณะสงฆ์ในจังหวัดศรีสะเกษ. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์*, 6(พิเศษ), 383-394.

บทบาทพระสงฆ์ในการส่งเสริมประเพณีชาวมอญ
อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี*

BUDDHIST MONKS ROLE IN LOCAL CULTURAL CONSERVATION IN
PAKKRED DISTRICT, NONTHABURI PROVINCE

พระครูวินัยธรกิตติศักดิ์ กิตติสโกโก, พระมหาทศกฤษฏา กิตติโสภโณ, พระปลัดระพีณ พุทธิสาโร

Phrakhravinaitthon Kittisak Kittisakko, Phramaha Krisada Kittisobhano,

Phrapalad Raphin Buddhiso

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: Phakhrupaladsanoh@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็น เปรียบเทียบความคิดเห็น ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการส่งเสริมประเพณีชาวมอญ อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี

ผลการวิจัยพบว่า 1. ประชาชนที่มีต่อบทบาทพระสงฆ์ในการส่งเสริมประเพณีชาวมอญ อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.75$, S.D. = 0.74) 2. ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย พบว่า ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทพระสงฆ์ในการส่งเสริมประเพณีชาวมอญ อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี โดยภาพรวม แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ 3. ปัญหา อุปสรรค คือ พระสงฆ์ที่มีความรู้ความเข้าใจในวัฒนธรรมมอญอย่างลึกซึ้งหาได้ยากและจะเลือนหาย พระสงฆ์ไม่ค่อยมีส่วนในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์วัฒนธรรมท้องถิ่น ในเชิงรุกมากนัก ข้อเสนอแนะ คือ ควรมีการถ่ายทอดฝึกอบรม ให้ความรู้แก่พระสงฆ์ใน ปัจจุบัน ให้ความรู้ความเข้าใจในวัฒนธรรมมอญ ให้มากขึ้น ควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนอย่าง เป็นรูปธรรมและเข้มแข็งมากกว่านี้ พระสงฆ์ควรมีการเผยแพร่ และชักชวนประชาชนในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นเชิงรุกให้มากขึ้น ควรมีการจัดเวทีสาธารณะ และระดมความคิดของทุก ภาคส่วน ในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น ควรมีความร่วมมือกันมากกว่านี้ ทั้งวัด ภาครัฐและเอกชนต่างๆ ควรจะมีหน่วยงาน ที่เป็น หน่วยงานหลักในการรับผิดชอบ จัดเก็บข้อมูลสารสนเทศหรือข้อมูลต่างๆ ของการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น

คำสำคัญ: บทบาทพระสงฆ์; การส่งเสริม; ประเพณีชาวมอญ

Abstract

This article was to study the level of opinions, compare opinions, study problems, obstacles and suggestions on the role of monks in promoting Mon traditions. Pakkred District Nonthaburi Province using mixed methods.

It was found that 1. People who supported the role of monks in promoting Mon traditions. Pakkred District Nonthaburi Province, by overall, were at high level ($\bar{X}$ = 3.75, S.D. = 0.74) 2. People with different age had different opinions on the role of monks in promoting the Mon tradition Pakkred District Nonthaburi Province rejected the set hypothesis, . 3. Problems, obstacles, on the role of monks in promoting Mon traditions Pakkred District Nonthaburi province were found that monks who had deep knowledge and understanding of the Mon culture were hard to find and would fade away, Expanding the scope of participation in culture was that the monks did not have a proactive part in promoting local culture. The suggestion was that there should be a training to educate the monks at the present time to have more knowledge and understanding of Mon culture more concretely and strongly. The monks should disseminate and persuade people to conserve local culture more proactively. There should be a public forum and brainstorming ideas of all sectors on the conservation of local culture There should be more cooperation between temples, government and private sectors. There should be a main agency that is responsible for data and information collection, storage and dispatching the local traditions and cultures.

Keywords: Buddhist Monks Role; Conservation; Local Cultural

บทนำ

ชนชาติไทยมีวัฒนธรรมของตนเองมาเก่าแก่ยาวนาน มีหลักฐานที่ปรากฏในพื้นที่ต่าง ๆ เช่น หลักฐานทางด้านวัตถุ เครื่องมือ เครื่องใช้ ศิลปะ เครื่องปั้นดินเผา ไห บ้านเชียง อุดรธานี และที่อื่นในประเทศไทย วัฒนธรรมของคนไทยที่ได้ถ่ายทอดกับมาจากบรรพบุรุษ ส่วนหนึ่งได้รับการวิวัฒนาการจากธรรมชาติ และอีกส่วนหนึ่งได้มาจากสัมพันธไมตรีกับชนชาติอื่นโดยการค้าขาย การเยี่ยมเยียน การศึกษา การท่องเที่ยว การเผยแพร่ศาสนา ที่มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตที่มีวัฒนธรรมแฝงอยู่ด้วยทำให้วัฒนธรรมมีการผสมกลมกลืนถ่ายทอดสืบมา ไม่มีชนชาติใดในโลกที่จะมีวัฒนธรรมเป็นของตนเองมีวัฒนธรรมของชาติอื่นแล้ว ถ้าเห็นว่าสิ่งใดดีสมควรรับไปใช้ก็นำมาปรับปรุงดัดแปลงให้เหมาะสมกับนิสัย วิถีชีวิต และสังคมไทยก็มีการโยกย้ายถิ่นฐาน ซึ่ง

ย่อมมีการรับเอาวัฒนธรรมต่าง ๆ เข้ามา มีการปฏิบัติสืบทอดกันมา (คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2551)

วัฒนธรรมเป็นแบบแผนการดำเนินชีวิตของกลุ่ม ซึ่งสมาชิกของสังคมหนึ่งได้ยึดถือเป็นแบบแผนของชีวิตร่วมกัน (จำนงค์ อติวัฒนสิทธิ์ และคณะ, 2548) วัฒนธรรมมีทั้งที่เป็นวัตถุ ได้แก่ บ้านเรือน ที่อยู่อาศัย การแต่งกาย และที่ไม่ใช่วัตถุ ได้แก่ แบบแผนของพฤติกรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี ความเชื่อ ทศนคติ รสนิยม ฯลฯ ในระยะเริ่มต้นนั้น ได้มีพัฒนาการด้านวัฒนธรรมตลอดเวลา ในเวลาอันยาวนานของการเป็นผู้เยาว์ของมนุษย์ มนุษย์ได้มีโอกาสเรียนรู้ และรับเอาวัฒนธรรมต่าง ๆ จากผู้ใกล้ชิด เช่น พ่อ แม่ พี่น้อง และญาติ นอกจากนี้ความไม่ชำนาญเฉพาะอย่างของมนุษย์ เมื่อเปรียบเทียบกับสัตว์อื่น ๆ เช่น มนุษย์วิ่งเร็วไม่เท่าม้า มนุษย์ว่ายน้ำได้ไม่ดีเหมือนปลา มนุษย์มีร่างกายที่แข็งแรงไม่เท่ากอริลลา หรือมนุษย์เป็นไม่ได้เหมือนนก ความไม่ชำนาญเฉพาะด้านนี้เอง เมื่อมนุษย์ต้องการอะไรก็จะต้องสร้างสรรค์ขึ้นมาเอง

วัฒนธรรมก็เป็นลักษณะหนึ่งที่มีการพัฒนา คำว่า พัฒนา มาจากคำว่า วัฒน เป็นภาษาบาลีสันสกฤตหมายถึง ความเจริญ งอกงาม ส่วนคำว่า ธรรม แปลว่า ความดี หากแปลว่า สภาพทรงไว้แห่งความดีงาม หรือลักษณะแสดงถึงความงอกงาม วัฒนธรรมเป็นวิถีแห่งการดำรงชีพที่มนุษย์สร้างขึ้น รวมทั้งระบบความรู้ ความคิด ความเชื่อจนมีการยอมรับปฏิบัติกันมา มีการอบรมถ่ายทอดไปสู่สมาชิกรุ่นต่อมา ตลอดจนมีการเปลี่ยนแปลงให้เข้ากับสภาพสิ่งแวดล้อมของมนุษย์ วัฒนธรรมเป็นผลรวมของการสั่งสมสิ่งสร้างสรรค์และภูมิธรรมปัญญาที่ถ่ายทอดสืบทอดกันมาของสังคมนั้น ๆ วัฒนธรรมเป็นการสั่งสมประสบการณ์ความรู้ ความสามารถ ภูมิธรรม ภูมิปัญญาทั้งหมดที่ได้ช่วยให้มนุษย์ในสังคมนั้น ๆ อยู่รอดและเจริญสืบต่อไปและเป็นอยู่อย่างที่เป็นในบัดนี้ วัฒนธรรมเป็นทั้งสิ่งที่ทำให้เจริญงอกงามสืบมา และเป็นเนื้อตัวของความเจริญงอกงามที่มีอยู่ ซึ่งจะเป็นพื้นฐานของความเจริญงอกงามต่อไป (สามารถ จันทรสุรีย์ และประทีป อินแสง, 2541)

วัฒนธรรมเป็นมรดกทางสังคมที่ครอบคลุมทุกสิ่งทุกอย่างที่แสดงออกถึงวิถีชีวิตมนุษย์ โดยแต่ละสังคมมีวัฒนธรรมโดยเฉพาะของตนเอง เพราะเป็นวิถีชีวิตที่แตกต่างกันของแต่ละกลุ่มสังคม (สุพัตรา สุภาพ, 2541) เป็นส่วนประกอบที่ซับซ้อนทั้งหมดของลักษณะอันชัดเจนของจิตวิญญาณ สติปัญญา และอารมณ์ ซึ่งประกอบกันขึ้นเป็นสังคมหรือหมู่คณะ วัฒนธรรมมิได้หมายถึงเพียงศิลปะและวรรณกรรมเท่านั้น แต่หมายถึงฐานนิยมต่าง ๆ ของชีวิต สิทธิพื้นฐานต่าง ๆ ของมนุษย์ ค่านิยม ขนบธรรมเนียม ประเพณีและความเชื่อ (วีระ บำรุงรักษ์, 2540) ปัจจุบัน วัฒนธรรมมีบทบาทมากขึ้นในระบบเศรษฐกิจ อุตสาหกรรม และการท่องเที่ยวด้วยการแข่งขันในตลาดโลกที่ซับซ้อนมากขึ้น ส่งผลให้ทุกประเทศต่างพยายามหาสิ่งที่แตกต่างและโดดเด่น วัฒนธรรมจึงกลายเป็นเครื่องมือสำคัญที่ทุกฝ่ายนำมาใช้เพื่อสร้างความแตกต่างในการแข่งขัน (กระทรวงวัฒนธรรม, 2556)

อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงเป็นเรื่องปกติของสังคมมนุษย์ สังคมและวัฒนธรรมของทุกสังคมย่อมมีการเปลี่ยนแปลง ซึ่งไม่มีผู้ใดสามารถหยุดยั้งได้ ดังที่ เฮราคลิตัส ปรัชญาเมธีชาว

กรีกได้เคยกล่าวว่า เราไม่สามารถจุ่มเท้าลงในสายน้ำเดียวกันได้ถึงสองครั้ง ทุกครั้งเมื่อหวนกลับมาสายน้ำก็เปลี่ยนแปลงไปแล้ว สายน้ำไม่มีวันไหลกลับ เวลาไม่มีวันหวนคืน (ยศ สันตสมบัติ, 2540) การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมก็เช่นกัน ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบ 3 ประการ คือ ความแตกต่าง เวลา และสภาพที่คงตัวอยู่ได้ (สนิท สมักรการ, 2545)

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมจัดเป็นกระบวนการที่สามารถเกิดขึ้นได้ตลอดเวลาทุกยุคทุกสมัยและทุกสังคม หากจะแตกต่างกันไปบ้างในเรื่องวิธีการและลักษณะของการเปลี่ยนแปลง สำหรับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมในอดีตนั้นเป็นไปอย่างช้า ๆ เนื่องจากการประดิษฐ์คิดค้นสิ่งใหม่ ๆ ยังมีน้อย และระบบการสื่อสารคมนาคมยังไม่ค่อยพัฒนา ก้าวหน้าเท่ากับปัจจุบัน การแพร่กระจายทางวัฒนธรรมจึงเป็นไปค่อนข้างยาก แต่เมื่อเทคโนโลยีและสารสนเทศของทุกสังคมมีความเจริญก้าวหน้ามากขึ้น ทำให้การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมมีอัตราการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นค่อนข้างรวดเร็วและเกิดขึ้นตลอดเวลา เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ไม่สามารถควบคุมได้และปัจจัยที่กำหนดให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ได้แก่ แรงกดดันที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมความเจริญทางเทคโนโลยี และระบบเศรษฐกิจ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นดังกล่าวจะส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของคนในสังคม (นิเทศ ดินณะกุล, 2549)

วัดและพระสงฆ์ถือเป็นสถาบันทางรูปธรรมของพระพุทธศาสนาที่สำคัญ หน้าที่หลักของพระสงฆ์ คือ การสั่งสอนหลักธรรมทางศาสนาให้แพร่หลายและสืบต่อคำสอนของศาสนาให้คงอยู่ในสังคม ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาวัดในฐานะองค์กรที่สำคัญองค์กรหนึ่งในสังคมว่าเป็นศูนย์กลางของชุมชนไทยและเป็นศูนย์รวมในด้านจัดกิจกรรมต่าง ๆ โดยนับวัดและพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนาจึงเป็นหลักที่สำคัญของประเทศชาติ (พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงคล), 2552) โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระสังฆาธิการ (พระภิกษุผู้ปกครองคณะสงฆ์) ถือเป็นบุคคลผู้รับผิดชอบการคณะสงฆ์หรือการพระพุทธศาสนา หรือภารกิจ 6 ประการ คือ การปกครอง การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ (กองแผนงาน กรมการศาสนา, 2540) ดังนั้น วัดจึงมีฐานะเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณและผู้นำในการรักษาศิลปวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาของสังคมไทยด้วย (พระครูปราการศีร์รักษ์ (ประเสริฐ สัจจวโร), 2563; พระครูพิศิษฐ์ประชาภา (ประยูร นนทิโย), 2563; พระมหาพงศ์ปนต์ ญาณเวทีและคณะ, 2562; พระสุคนธ์ ญาณาวุโธและคณะ, 2563; พระครูปลัดกฤษฎาภรณ์ ญาณธโร, 2561; พระมารุต กิตติปาโล, 2564; พระพัฒนธนพงศ์ สุวฑฒโน, 2561)

วัดในอำเภอปากเกร็ด เป็นจำนวนมาก ที่เกิดขึ้นจากแรงศรัทธาของชาวมอญดั้งเดิม เจ้าอาวาสวัดส่วนใหญ่ ก็สืบเชื้อสายมาจากชาวมอญ จึงทำให้วัดมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมประเพณีชาวมอญ ที่สืบทอดมาถึงปัจจุบัน มีคุณค่าแก่วิถีชีวิตของคนไทยเชื้อสายมอญ เช่น ประเพณีการจุดลูกหนู ประเพณีตักบาตรทางน้ำ ประเพณีตักบาตรดอกไม้ ประเพณีการตักบาตรน้ำผึ้ง ประเพณีร่ำมอญ ประเพณีการเล่นเพลงเจ้าขาว และ ประเพณีการเล่นเพลงระบำบ้าน

ไกล เป็นต้น ควรที่จะได้รับการอนุรักษ์ ให้เป็นสมบัติและมรดกทางวัฒนธรรมของชาติไทย ประเพณีเหล่านี้ เป็นที่สนใจของชาวไทยเป็นส่วนใหญ่ จนกลายเป็นจุดท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของคนไทยและชาวต่างชาติ ตลอดมา โดยมีวัดเป็นแหล่งรวมกิจกรรมของประเพณีเหล่านี้

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าวข้างต้น ประกอบกับที่ผู้วิจัยมีสังกัดในอำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี จึงสนใจศึกษาเรื่อง บทบาทพระสงฆ์ในการส่งเสริมประเพณีชาวมอญ อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบบทบาทพระสงฆ์ในการส่งเสริมประเพณีชาวมอญในอำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ตลอดจนปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในบทบาทพระสงฆ์ในการส่งเสริมประเพณีชาวมอญ อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี โดยองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ จักเป็นสารสนเทศสำคัญในการส่งเสริมประเพณีชาวมอญ อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี และพื้นที่อื่น ๆ ได้อีกประการหนึ่งด้วย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการส่งเสริมประเพณีชาวมอญ อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการส่งเสริมประเพณีชาวมอญ อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการส่งเสริมประเพณีชาวมอญ อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัยเป็นแบบผสมวิธี ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ เป็นการสำรวจด้วยแบบสอบถามซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.751 กับกลุ่มตัวอย่าง คือ ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ประชากรที่มีอายุ 18 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป ในอำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี เดือนพฤษภาคมปี 2563 จำนวน 399 คน ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้คือค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที และการทดสอบค่าเอฟ (t-test, F-test) ด้วยวิธีวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 8 รูปหรือคน โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนาสรุปเป็นความเรียง

ผลการวิจัย

1. ประชาชนที่มีต่อบทบาทพระสงฆ์ในการส่งเสริมประเพณีชาวมอญ อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.75 ,S.D.= 0.74) เมื่อพิจารณาเป็นราย

ด้าน พบว่า ด้านการสร้างทัศนคติ ความรู้ และความเข้าใจ ($\bar{X}$ = 4.15, S.D.=1.16) อยู่ในอันดับสูงสุด รองลงมาคือด้านการส่งเสริมแลกเปลี่ยนศิลปวัฒนธรรม ($\bar{X}$ = 4.10, S.D.=1.13) ถัดมาคือด้านกระบวนการทางยุติธรรม (กฎหมาย) ($\bar{X}$ = 2.950, S.D.=0.665) และอันดับสุดท้ายคือด้านการส่งเสริมให้ชนทุกหมู่เหล่าเห็นคุณค่า ($\bar{X}$ = 3.42, S.D.=1.22)

2. ประชาชนที่มีเพศ อายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทพระสงฆ์ในการส่งเสริมประเพณีชาวมอญ อำเภอบางกรี่ จังหวัดนนทบุรี โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

3. ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับต่อบทบาทพระสงฆ์ในการส่งเสริมประเพณีชาวมอญ อำเภอบางกรี่ จังหวัดนนทบุรี

3.1 ปัญหา อุปสรรค คือ พระสงฆ์ที่มีความรู้ความเข้าใจในวัฒนธรรมมอญอย่างลึกซึ้งหาได้ยากและจะเลือนหาย คนในปัจจุบันไม่ค่อยเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น พระสงฆ์ไม่ค่อยมีส่วนในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์วัฒนธรรมท้องถิ่น ในเชิงรุกมากนัก ไม่ค่อยมีการจัดเวทีสาธารณะเพื่อแสดงความเห็นเกี่ยวกับเรื่องการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น ขาดความร่วมมือในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ยังไม่มีหน่วยงานใดที่เป็นผู้รับผิดชอบในการจัดทำข้อมูลสารสนเทศ ของการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น ของชุมชนชาวมอญ

3.2 ข้อเสนอแนะ ได้แก่ ควรมีการถ่ายทอด ฝึกอบรม ให้ความรู้แก่พระสงฆ์ในปัจจุบัน ให้มีความรู้ความเข้าใจในวัฒนธรรมมอญ ให้มากขึ้น ควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนอย่าง เป็นรูปธรรมและเข้มแข็งมากกว่านี้ ควรมีการจัดเวทีสาธารณะ และระดมความคิดของทุกภาคส่วน ในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น พระสงฆ์ควรมีการเผยแพร่ และชักชวนประชาชนในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น ในเชิงรุกให้มากขึ้น ควรมีความร่วมมือกันมากกว่านี้ ทั้งวัด ภาครัฐ และเอกชนต่างๆ ควรจะมีหน่วยงาน ที่เป็น หน่วยงานหลักในการรับผิดชอบ จัดเก็บข้อมูลสารสนเทศหรือข้อมูลต่างๆ ของการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น

อภิปรายผลการวิจัย

ด้านภาพรวม ประชาชนที่มีต่อบทบาทพระสงฆ์ในการส่งเสริมประเพณีชาวมอญ อำเภอบางกรี่ จังหวัดนนทบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.75 ,S.D.= 0.74) แสดงให้เห็นว่า บทบาทพระสงฆ์ในการส่งเสริมประเพณีชาวมอญ ใน ด้านการศึกษา ค้นคว้า และวิจัย ด้านการส่งเสริมให้ชนทุกหมู่เหล่าเห็นคุณค่า ด้านการขยายขอบเขตการมีส่วนร่วมในวัฒนธรรม ด้านการส่งเสริมแลกเปลี่ยนศิลปวัฒนธรรม ด้านการสร้างทัศนคติ ความรู้ และความเข้าใจ และด้านการจัดทำระบบเครือข่ายสารสนเทศทางด้านวัฒนธรรม จึงทำบทบาทพระสงฆ์ในการส่งเสริมประเพณีชาวมอญ อำเภอบางกรี่ จังหวัดนนทบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ซึ่ง

สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูสมุห์วิโรจน์ คุณวีโร (2561) ได้ศึกษาเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี” ซึ่งผลการวิจัยพบว่า สภาพบทบาท พระสงฆ์ในการอนุรักษ์ศิลปะ วัฒนธรรมท้องถิ่นในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.92

ด้านการศึกษา ค้นคว้า และวิจัย ประชาชนที่มีต่อบทบาทพระสงฆ์ในการส่งเสริมประเพณีชาวมอญ อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ด้านการศึกษา ค้นคว้า และวิจัย โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.49$, S.D.=1.11) แสดงให้เห็นว่า พระสงฆ์มีการจัดให้ชุมชนได้ศึกษาคุณค่ามรดกของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น เกิดความภูมิใจในศิลปวัฒนธรรม และพระสงฆ์มีการเก็บรวบรวมข้อมูลวัฒนธรรมที่กระจัดกระจายให้เป็นหมวดหมู่ เป็นระเบียบง่ายต่อการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาณิคม ญาณโสภณ (2554) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของวัดในการเป็นศูนย์การเรียนรู้ ของชุมชนในอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี” ผลการวิจัยพบว่า ควรจัดเจ้าหน้าที่ดูแลแหล่ง เรียนรู้ ควรดูแลรักษาอาคารเสนาสนะให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย สะอาด สวยงาม มั่นคงแข็งแรง และใช้ประโยชน์ได้อย่างคุ้มค่า

ด้านการส่งเสริมให้ชนทุกหมู่เหล่าเห็นคุณค่า ประชาชนที่มีต่อบทบาทพระสงฆ์ในการส่งเสริมประเพณีชาวมอญ อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ด้านการส่งเสริมให้ชนทุกหมู่เหล่าเห็นคุณค่า โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.42$, S.D.=1.22) แสดงให้เห็นว่า พระสงฆ์มีการส่งเสริมในการให้ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมแก่บุคคลภายนอกท้องถิ่น พระสงฆ์มีการส่งเสริมให้คนรุ่นใหม่สนใจในการอนุรักษ์วัฒนธรรมของชุมชนต่อไปเพื่ออนุชนรุ่นหลังซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระอธิการวิน ทิปธมโม (2557) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันแข่งเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร” จากผลการวิจัยพบว่าพระสงฆ์ควรมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ให้มากกว่านี้โดยการเป็นผู้นำในการบำรุงรักษา และพัฒนาการแข่งขันแข่งเรือในรูปแบบใหม่ ๆ ผสมผสานกับการแข่งเรือแบบเก่า ๆ เพื่อเป็นการอนุรักษ์ให้ยืนยาว

ด้านการขยายขอบเขตการมีส่วนร่วมในวัฒนธรรม ประชาชนที่มีต่อบทบาทพระสงฆ์ในการส่งเสริมประเพณีชาวมอญ อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ด้านการขยายขอบเขตการมีส่วนร่วมในวัฒนธรรม โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.66$, S.D.=1.25) แสดงให้เห็นว่า พระสงฆ์มีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชน หน่วยงานเอกชน และหน่วยงานภาครัฐเห็นความสำคัญของวัฒนธรรมท้องถิ่น พระสงฆ์ได้จัดรายการเผยแพร่เกี่ยวกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นทางสื่อออนไลน์ และพระสงฆ์มีส่วนร่วมในการบริการให้ข้อมูลหรือองค์ความรู้เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย สิทธิโชค วิบูลย์ และคณะ (2554) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาการอนุรักษ์ทางวัฒนธรรมชาวมอญเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน กรณีศึกษา : ชุมชนศาลาแดงเหนือ จังหวัดปทุมธานี” จากผลการวิจัยพบว่า การอนุรักษ์ทางวัฒนธรรมชาวมอญชุมชนบ้านศาลาแดงเหนือ เป็นการอนุรักษ์

ทางวัฒนธรรมชาวมอญในการตั้งถิ่นฐานที่อยู่อาศัยสถาปัตยกรรม โบราณวัตถุ วิถีชาวมอญทั้งด้านวัฒนธรรมประเพณีและพิธีกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา ซึ่งส่วนใหญ่ยังถือได้ว่าชุมชนศาลาแดงเหนือยังมีความเข้มแข็งในการอนุรักษ์

ด้านการส่งเสริมแลกเปลี่ยนศิลปวัฒนธรรม ประชาชนที่มีต่อบทบาทพระสงฆ์ในการส่งเสริมประเพณีชาวมอญ อำเภอบางกรี่ จังหวัดนนทบุรี นนทบุรี ด้านการส่งเสริมแลกเปลี่ยนศิลปวัฒนธรรม โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.10$, S.D.=1.13) แสดงให้เห็นว่า พระสงฆ์มีส่วนร่วมในการส่งเสริมจัดประชุมร่วมกันในการติดตามผลการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นทั้งในวัดและชุมชน พระสงฆ์มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมร่วมเสนอความเห็นในการปรับปรุงวิธีการของการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระอธิการวิน ทิพย์โม (2557)** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอมือง จังหวัดพิจิตร” จากผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์ควรมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ให้มากกว่านี้ โดยการเป็นผู้นำในการร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อค้นหาสาเหตุของปัญหาและด้านร่วมหาวิธีการแก้ไขปัญหาลดจนบำรุงรักษาและพัฒนาการแข่งขันเรือในรูปแบบใหม่ ๆ ผสมผสานกับการแข่งขันเรือแบบเก่า ๆ เพื่อเป็นการอนุรักษ์ให้ยืนยาว

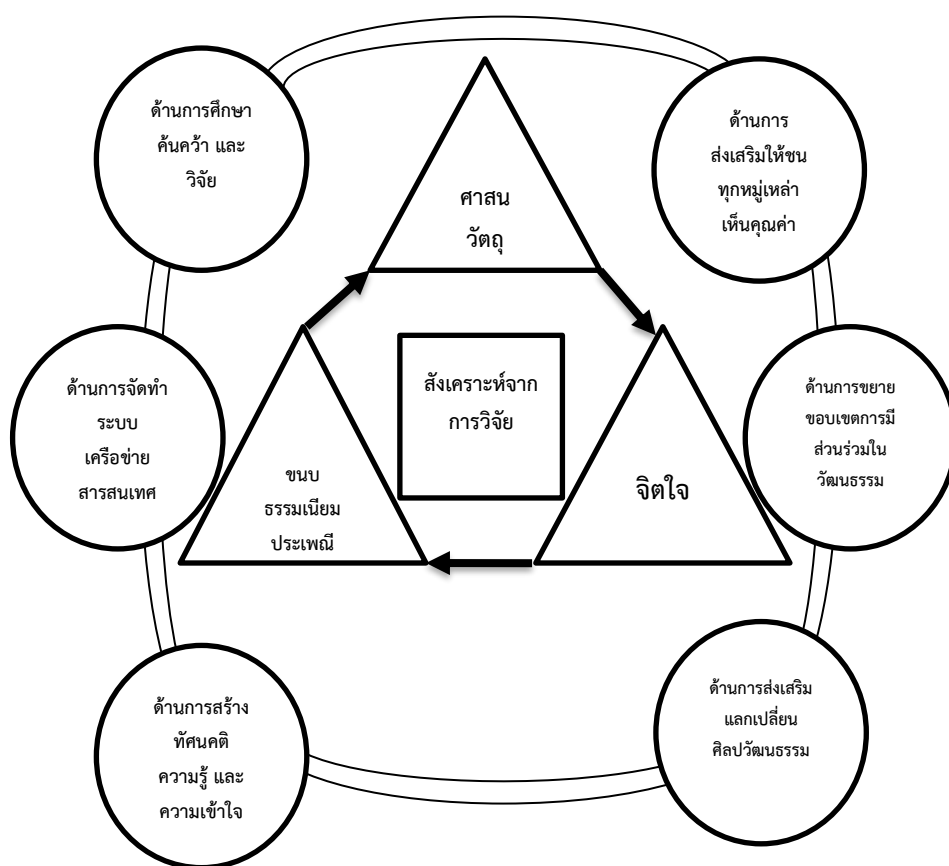
ด้านการสร้างทัศนคติ ความรู้ และความเข้าใจ ประชาชนที่มีต่อบทบาทพระสงฆ์ในการส่งเสริมประเพณีชาวมอญ อำเภอบางกรี่ จังหวัดนนทบุรี ด้านการสร้างทัศนคติ ความรู้และความเข้าใจ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.15$, S.D.=1.16) แสดงให้เห็นว่า พระสงฆ์มีการเปิดโอกาสให้ชุมชนเสนอแนวทางการแก้ไขการป้องกันความขัดแย้งทางวัฒนธรรม พระสงฆ์มีส่วนในการปรับปรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นให้เหมาะสมกับการดำเนินชีวิตของชุมชน และพระสงฆ์มีบทบาทการทากิจกรรมป้องกันรักษาวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นของชุมชนและหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย **พระครูประภัศร์มโนธรรม (ธงทิพย์ ปกสุโสโร) (2555)** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทพระสงฆ์ในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยทรงดำ จังหวัดนครปฐม” จากผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทพระสงฆ์ในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยทรงดำ จังหวัดนครปฐม ข้อที่มีความเห็นอยู่ในอันดับที่สูงที่สุด ได้แก่ การสอดแทรกความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยทรงดำในการจัดอบรมค่ายคุณธรรมแก่เยาวชน

ด้านการจัดหาระบบเครือข่ายสารสนเทศทางด้านวัฒนธรรม ประชาชนที่มีต่อบทบาทพระสงฆ์ในการส่งเสริมประเพณีชาวมอญ อำเภอบางกรี่ จังหวัดนนทบุรี ด้านการจัดหาระบบเครือข่ายสารสนเทศทางด้านวัฒนธรรม โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.72$, S.D.=1.17) แสดงให้เห็นว่า พระสงฆ์มีบทบาทในการจัดนิทรรศการกิจกรรมวัฒนธรรมท้องถิ่นในการประชุม ประเมินติดตามผล และพระสงฆ์มีการจัดเอกสารประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนรู้ว่ามีสิทธิ์ในการอนุรักษ์และฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรม จารัตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นของตน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย **วารินทร์ จิตคำภู (2551)** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การอนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นบ้าน (ไทย

ใหญ่) ในทัศนะของกรรมการบริหารสภาวัฒนธรรมอำเภอและจังหวัดแม่ฮ่องสอน” จากผลการวิจัยพบว่า กิจกรรมทางวัฒนธรรมที่กรรมการบริหารสภาวัฒนธรรมอำเภอ มีความต้องการจัดให้มีขึ้น ในระดับมากที่สุด คือ การจัดทำข้อมูลด้านวัฒนธรรมพื้นบ้านให้เป็นหมวดหมู่ การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ข่าวสารด้านวัฒนธรรมพื้นบ้าน

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการศึกษาเรื่อง “บทบาทพระสงฆ์ในการส่งเสริมประเพณีชาวมอญ อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี” ผู้วิจัยได้สรุปองค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัยโดยการแสดงแผนภาพ ดังแผนภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 สรุปได้ว่า บทบาทพระสงฆ์ในการส่งเสริมประเพณีชาวมอญ อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี โดยแบ่ง ออกเป็น 3 ด้าน คือ

1) ด้านวัตถุ ศาสนวัตถุคือ กระบวนการอนุรักษ์และส่งเสริมประเพณีชาวมอญ ในด้านวัตถุ และศาสนาวัตถุนั้น ประเพณีชาวมอญ ก็จะถูกถ่ายทอดมา ทั้งนี้รูปแบบของที่เป็นนามธรรม

และรูปธรรม แหล่งรวมของประเพณีชาวมอญส่วนใหญ่ก็จะอยู่ที่วัด ในด้านวัตถุ และศาสนาวัตถุ นั้น ทั้งสถาปัตยกรรมและภูมิกรรม อาจจะมีการแตกสลายเยอะสลายไปตามกาลเวลาอาจจะมีผู้พัง ควรจะเป็นการถ่ายทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรม จะต้องได้รับการ ส่งเสริม ตั้งแต่แรกเริ่ม โดยเริ่มตั้งแต่เยาวชน ทั้งการสร้างทัศนคติที่ดีให้กับเยาวชน ควรมีหน่วยงานหลัก ในการส่งเสริม จะต้องสร้างทัศนคติที่ดี ให้เกิดการห่วงแหน รักในความเป็นชาวมอญของตนเอง

2) ด้านจิตใจ คือ ด้านจิตใจนั้น นับว่าเป็นสิ่งสำคัญเลยทีเดียว เพราะว่า การที่จะส่งเสริมให้คนมาอนุรักษ์ประเพณีนั้นต้องเริ่มจาก ทำให้จิตใจของเขามีความคิดที่ดีเกี่ยวกับประเพณี ท้องถิ่นของชาวมอญ ควรมีการสร้าง หรือถ่ายทอด แสดงประเพณีชาวมอญที่ถูกต้อง และสร้างความเข้าใจที่ถูกต้อง จะต้องฝึกให้ เกิดตั้งแต่เยาวชน จะต้องสร้างทัศนคติ สร้างความรู้ความเข้าใจที่ดี จิตใจโดยตรง คือ จะต้องมียุทธศาสตร์จริงๆ ไม่ใช่อนุรักษ์ตามกระแส หรือเพื่อหาผลประโยชน์ การที่จิตใจนั้นมีความคิดดีทำดี มีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการอนุรักษ์ ศิลปวัฒนธรรมประเพณีชาวมอญ ก็จะทำให้การอนุรักษ์นั้น เป็นไปได้อย่างสมบูรณ์ ต้องทำด้วยใจที่เต็มใจ ต้องฝึกอบรมให้เกิดความรู้ความเข้าใจ

3) ด้านขนบธรรมเนียมประเพณี คือ จะต้องมีการยึดถือและปฏิบัติตามแบบแผนจารีตเดิมให้มากที่สุด เพื่อให้คงรูปแบบเดิม ต้องทำให้ถูกต้องถูกหลัก และเข้าใจความเป็นมาของประเพณีนั้นอย่างแท้จริง ควรจะมีการศึกษาขนบธรรมเนียมประเพณีในแต่ละที่ หากจะต้องปรับเปลี่ยนตามยุคสมัยต้องไม่กระทบกับเจตนารมณ์เดิมของการสร้างประเพณีนั้น จะต้องมียุทธศาสตร์ให้มีการถ่ายทอดให้คงอยู่สืบต่อไป ต้องมีหน่วยงานหรือองค์กร เช่น วัด ชุมชน เป็นผู้ที่อนุรักษ์ และส่งเสริมประเพณี ต่างๆของท้องถิ่นชาวมอญ โดยมีหน่วยงานของรัฐองค์กรของรัฐเป็นผู้สนับสนุน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1. ควรมีการถ่ายทอด ฝึกอบรม ให้ความรู้แก่พระสงฆ์ใน ปัจจุบัน ให้มีความรู้ความเข้าใจในวัฒนธรรมมอญ ให้มากขึ้น
2. ควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนอย่าง เป็นรูปธรรมและเข้มแข็งมากกว่านี้
3. พระสงฆ์ควรมีการเผยแพร่ และชักชวนประชาชนในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น ในเชิงรุกให้มากขึ้น

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

ควรนำงานวิจัยเรื่อง บทบาทพระสงฆ์ในการส่งเสริมประเพณีชาวมอญ อำเภopakเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ไปศึกษาในพื้นที่ชุมชนมอญอื่น ๆ เพื่อหาข้อมูลเปรียบเทียบนำไปพัฒนาส่งเสริม บทบาทพระสงฆ์ในการส่งเสริมประเพณีชาวมอญ อำเภopakเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงวัฒนธรรม. (2556). *คู่มือการดำเนินงานโครงการภายใต้ยุทธศาสตร์ประเทศของกระทรวงวัฒนธรรม : โครงการรากวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงวัฒนธรรม.
- กองแผนงาน กรมการศาสนา. (2540). *คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยพระราชบัญญัติกฎ ระเบียบ และคำสั่งของคณะสงฆ์*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2551). *วัฒนธรรมไทย*. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด นวสาส์นการพิมพ์.
- จำนงค์ อติพัฒนสิทธิ์ และคณะ. (2548). *สังคมวิทยา* (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- นิเทศ ดินณะกุล. (2549). *การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระครูประภัสสรโมธรรม (ธทิพย์ ปภสสโร). (2555). *บทบาทพระสงฆ์ในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยทรงดำจังหวัดนครปฐม* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูปราการศีรีรักษ์ (ประเสริฐ สจจวโร). (2563). การส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่นของพระสงฆ์ในอำเภอเมือง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมการบริหารศรัณ*, 3(2), 40-49.
- พระครูปลัดกฤษฎาภรณ์ ญาณธโร. (2561). การพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี. *วารสารพุทธนวัตกรรมการจัดการ*, 1(1), 1-10.
- พระครูพิศิษฐ์ประชาณ (ประยูร นนทิโย). (2563). สภาพทั่วไปการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนจังหวัดสมุทรสงคราม. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมการบริหารศรัณ*, 3(2), 50-59.
- พระครูสมุห์วิโรจน์ คุณวีโร. (2561). *บทบาทของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพัฒนธนพงศ์ สุวฑฒโน. (2561). รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในอำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. *วารสารพุทธนวัตกรรมการจัดการ*, 1(2), 21-29.
- พระมหานิคม ญาณโสภโณ. (2554). *บทบาทของวัดในการเป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชนในอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระมหาพงศ์ปนต์ ญาณเวทีและคณะ. (2562). บทบาทของพระสงฆ์ในการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ในเขตตำบลในเมือง จังหวัดนครราชสีมา. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์*, 2(1), 10-21.
- พระมารุต กิตติปาโล. (2564). บทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนอำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี. *วารสารพุทธนวัตกรรมการจัดการ*, 4(1), 18-27.
- พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงคล). (2552). *การบริหารวัด* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: เอสทีพีเพรส จำกัด.
- พระสุคนธ์ ญาณวูโธและคณะ. (2563). การส่งเสริมประชาชนในการดำเนินชีวิตตามหลักธรรมวาสนธรรมของพระสงฆ์ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์*, 3(2), 25-39.
- พระอธิการวิน ทีปธมโม. (2557). บทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาววัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ยศ สันตสมบัติ. (2540). *มนุษย์กับวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วารินทร์ จิตคำภู. (2551). *การอนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นบ้าน ไทยใหญ่ ในทัศนะของกรรมการบริหารสภาวัฒนธรรมอำเภอและจังหวัดแม่ฮ่องสอน* (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: สถาบันวัฒนธรรมศึกษา.
- วีระ บำรุงรักษ์. (2540). *ระบบการบริหารจัดการวัฒนธรรมสำหรับสำนักโบราณคดีและพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ กรมศิลปากร*. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- สนิท สมัครการ. (2545). *การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมกับการพัฒนาสังคม* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. (2546). *สังคมวิทยาชุมชน: หลักการศึกษาวเคราะห์และปฏิบัติงานชุมชน*. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สามารถ จันทรสุรีย์ และประทีป อินแสง. (2541). *การศึกษาเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- สิทธิโชค วิบูลย์ และคณะ. (2554). *การศึกษาการอนุรักษ์ทางวัฒนธรรมชาวมอญเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน กรณีศึกษา : ชุมชนศาลาแดงเหนือ จังหวัดปทุมธานี* (รายงานการวิจัย). ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- สุพัตรา สุภาพ. (2541). *สังคมและวัฒนธรรมไทย คำนิยม : ครอบครัว : ศาสนา : ประเพณี*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.

**รูปแบบการนำหลักพุทธธรรมมาใช้ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว
เชิงอนุรักษ์ของชุมชนในจังหวัดสมุทรสงคราม***
**MODEL OF THE BUDDHADHAMMA PRINCIPLES USED IN THE TOURISM
MANAGEMENT CONSERVATION OF COMMUNITY
IN SAMUTSONGKHRAM PROVINCE**

พระมหาจรรณ อภิธมฺมจิตโต, ประเสริฐ ธิลาว, พระมหาภคญา กิตติโสภโณ
Phramaha Charoon Abhidhammacitto, Prasert Thilao, Phramaha Krisada Kittisobhano
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Corresponding Author E-mail: charoon.kim2507@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้เพื่อศึกษา สภาพทั่วไป การนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ และรูปแบบการนำหลักพุทธธรรมมาใช้ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนในจังหวัดสมุทรสงคราม เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพทั่วไป ได้แก่ มีทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการสร้างอาชีพหรือรายได้จากการท่องเที่ยว และกระแสการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์กำลังได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยว เป็นต้น (2) หลักพุทธธรรมมาใช้ในการบริหาร ครอบคลุมหลักการปฏิบัติวิถีพุทธที่ส่งเสริมการประกอบสัมมาอาชีพและการดำเนินชีวิต ใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านอุฏฐานสัมปทา ด้านอารักขสัมปทา ด้านกัลยาณมิตตตา และด้านสมชิวิตา และ 3) รูปแบบการนำหลักพุทธธรรมมาใช้ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนในจังหวัดสมุทรสงคราม คือ 4G-1P-3A Model หรือรูปแบบ 4 ภาควิ 1 หลักการ 3 ขั้นตอน โดย 4G หรือ 4 ภาควิ คือ ภาควิเครือข่ายผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 1P หรือ 1 หลักการ คือ หลักทฤษฎีธรรมมีกัตถประโยชน์ และ 3A หรือ 3 ขั้นตอน ประกอบด้วย A1: Awareness คือ ความตระหนักรู้บทบาทความตระหนักรู้หน้าที่ ความตระหนักรู้รักสามัคคี A2: Activity คือ กิจกรรมปลูกฝังจิตสำนึกการเป็นเจ้าบ้านที่ดี กิจกรรมรักษามาตรฐานในการให้บริการที่มีคุณภาพ กิจกรรมการให้บริการด้วยความเป็นมิตร กิจกรรมการให้บริการด้วยความซื่อสัตย์และไม่เอาัดเอาเปรียบ โดยมี A3: Achievement คือ ความสัมฤทธิ์ผลหรือความสำเร็จของการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์แก่ชุมชน ความสำเร็จของการสร้างความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยว และความสำเร็จของการสร้างความมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง หรือเรียกว่า “จิตสำนึกดี-มีความพอใจ-ได้มีส่วนร่วม”

คำสำคัญ: หลักพุทธธรรม; การบริหารจัดการ; การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

Abstract

Objectives of this article was to study the general context of the Buddhhadhamma principle application and to present the model of the Buddhhadhamma principle used in the ecotourism conservation management of community in Samutsongkhram province conducted by the qualitative research.

Findings were found that: 1. The general context, such as the natural resources availability and good environment to support the career creation and income from tourism and the ecotourism were more incoming trend and tourist attractions, etc. 2. The Buddhhadhamma principle for management was found the Dhamma covering the Buddhist way to promote the right livelihood and way of life in 4 aspects that are consisted of Utthanasampada, Arukkhasampada, Kalyanamittata and Samajivita. 3. The model of the Buddhhadhamma principle used in the ecotourism conservation management of community in Samutsongkhram Province was 4G -1P-3A model or 4 networks, 1 principle and 3 steps, where is 4G or 4 groups consisting of the stakeholder networks. 1P or 1 principle, such as principle of Titthadhammikattthanaprayoth (Virtues Conducive to benefits in the present) and 3A or 3 stages, consists of A1: Awareness is to realize to know the role, duty and harmony. A2: Activity is the activity to create and cultivate the good public mind as good host, activity to keep the standard for quality service, activity for friendly service and activity for service with honesty and hospitality. A3: Achievement is the effectiveness or the success to create the consciousness in conservation to community, the success to create the satisfaction for the tourists and the success of participation creation of stakeholders that is called “Good Consciousness–Satisfaction –Participation”.

Keywords: Buddhhadhamma Principle; Management; Conservation Tourism

บทนำ

ปัจจุบัน การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่ก่อประโยชน์ในหลายด้าน เช่น การขยายตัวทางเศรษฐกิจ การสร้างงานสร้างอาชีพของคนในท้องถิ่นและนำรายได้ที่เป็นผลของการท่องเที่ยวเข้าสู่ชุมชน เป็นการกระจายรายได้เพื่อสร้างความมั่นคงและต่อเนื่องยั่งยืนให้ชุมชน รวมทั้ง การส่งเสริมให้มีการพัฒนาด้านอื่น ๆ ในชุมชนให้สอดคล้องกับการเป็นแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งผลจากการศึกษาพบว่า อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของไทยมีบทบาทสูงยิ่งในการนำเงินตราต่างประเทศเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจของประเทศ และเป็นอุตสาหกรรมที่ทำรายได้อันดับหนึ่งเมื่อ

เปรียบเทียบกับมูลค่าการส่งออกของสินค้าอื่น ๆ (สภาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (สทท.), 2561)

จังหวัดสมุทรสงครามเป็นอีกพื้นที่หนึ่งที่มีแหล่งท่องเที่ยวด้านประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม มีแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติอย่างครบครันและโดดเด่นแหล่งหนึ่งของประเทศไทย (จุฑาธิปต์ จันทรเียด และคณะ, 2559) อย่างไรก็ตาม การส่งเสริมการท่องเที่ยวในแต่ละพื้นที่มักประสบปัญหา โดยเฉพาะความขัดแย้งระหว่าง “การพัฒนา” กับ “การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมทางสังคม” เพราะรูปแบบของการจัดการการท่องเที่ยวโดยทั่วไปนั้นมุ่งเน้นเพื่อพัฒนาระบบเศรษฐกิจมากกว่าที่จะสนใจถึงผลกระทบที่อาจมีต่อชุมชน ไม่ว่าจะเป็นวิถีชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณี สังคมและวัฒนธรรม ซึ่งหากมองผลกระทบที่เกิดขึ้นแล้วนั้นจะพบว่าสังคมหรือชุมชนจะเป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบมากที่สุด ทั้งทางตรงและทางอ้อม อย่างไรก็ตามในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา กระแสการอนุรักษ์ได้เพิ่มสูงขึ้นจึงเกิดแนวทางการจัดการท่องเที่ยวแนวใหม่ซึ่งเป็นรูปแบบของ “การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์” เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งระหว่างการพัฒนากับการอนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาติและวัฒนธรรมทางสังคมที่เกิดจากรูปแบบของการจัดการการท่องเที่ยวโดยทั่วไปซึ่งมุ่งเน้นแต่การพัฒนาระบบเศรษฐกิจเท่านั้น (พระครูพิมลธรรมภาณ (มานพ กนต์สีโล), 2561; พระแมนรัตน์ จตตมโลและคณะ, 2562; พระครูพิศิษฐ์ประษานาถ (ประยูร นนทียโย), 2563; พระอนนพทย์ จิตธมโม, 2564; พระมารุต กิตติปาโล, 2564; สมชาย ลำภู, 2563)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าวข้างต้น ประกอบกับการที่ผู้วิจัยมีภูมิสำเนาในพื้นที่จังหวัดสมุทรสงคราม จึงสนใจศึกษาเรื่อง “รูปแบบการนำหลักพุทธธรรมมาใช้ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนในจังหวัดสมุทรสงคราม” เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนในจังหวัดสมุทรสงคราม วิเคราะห์กระบวนการนำหลักพุทธธรรมมาใช้ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนในจังหวัดสมุทรสงคราม และนำเสนอรูปแบบการนำหลักพุทธธรรมมาใช้ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนในจังหวัดสมุทรสงคราม โดยผลการศึกษาครั้งนี้จะเป็นองค์ความรู้จากการวิจัยเป็นข้อมูลทางวิชาการสำหรับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนในจังหวัดสมุทรสงคราม ซึ่งสอดคล้องกับบริบทของสังคมไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนในจังหวัดสมุทรสงคราม
2. เพื่อศึกษาการนำหลักพุทธธรรมมาใช้ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนในจังหวัดสมุทรสงคราม

3. เพื่อเสนอรูปแบบการนำหลักพุทธธรรมมาใช้ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนในจังหวัดสมุทรสงคราม

วิธีดำเนินงานวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลภาคสนามจากจากผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้ทรงคุณวุฒิประจำท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้ประกอบการการท่องเที่ยว และนักวิชาการด้านศาสนา ด้วยการเลือกแบบเจาะจงตามลักษณะการเป็นตัวแทนของกลุ่มที่เหมาะสม รวมทั้งสิ้น 30 รูปหรือคน โดยในการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 20 รูปหรือคน ได้ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ที่มีค่าดัชนีวัดความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาทั้งหมด (S-CVI) เท่ากับ 0.54 เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท และการสนทนากลุ่มเฉพาะผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 รูปหรือคน เพื่อวิเคราะห์ตัวแบบการนำหลักพุทธธรรมมาใช้ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนในจังหวัดสมุทรสงคราม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

1. สภาพทั่วไปในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนในจังหวัดสมุทรสงคราม

ด้านการสร้างจิตสำนึกการอนุรักษ์ จุดแข็ง (Strengths) ได้แก่ มีทรัพยากร ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการสร้างอาชีพหรือรายได้จากการท่องเที่ยว มีกระบวนการถ่ายทอดเอกลักษณ์วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นจากรุ่นสู่รุ่น มีความร่วมมือและเสียสละของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายอย่างเข้มแข็ง มีศาสนาเป็นเครื่องมือสร้างจิตสำนึกที่ดี และมีการประสานงานที่ดีระหว่างหน่วยงานภาครัฐกับชุมชน จุดอ่อน (Weaknesses) ได้แก่ ขาดการสร้างกระบวนการสร้างการรับรู้และจิตสำนึกที่มีประสิทธิภาพจากหน่วยงานภาครัฐอย่างทั่วถึง การกำหนดนโยบายในการอนุรักษ์ที่ไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในชุมชน ขาดความร่วมมือในการณรงค์สร้างจิตสำนึกอย่างจริงจังจากกลุ่มนายทุน การย้ายถิ่นฐานของคนต่างถิ่นเข้ามาอาศัยอยู่ในพื้นที่ยาวชานในในพื้นที่ขาดจิตสำนึกในการอนุรักษ์ ปัญหาจิตสำนึกของนักท่องเที่ยว ขาดกระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาจากบรรพบุรุษที่มีประสิทธิภาพ และการทำลายสิ่งแวดล้อมโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ของคนในชุมชน โอกาส (Opportunity) ได้แก่ กระแสการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์กำลังได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยว รัฐบาลมีนโยบายให้การสนับสนุนด้านการท่องเที่ยว มีความร่วมมือระหว่างชุมชน หน่วยงานภาครัฐ เอกชน และประชาสังคม ศักยภาพด้านทำเลที่ตั้งและเส้นทางท่องเที่ยว และหน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุนด้านงบประมาณในการประชาสัมพันธ์ และอุปสรรค (Threat) ได้แก่ การแข่งขันทางธุรกิจและอุตสาหกรรมที่ทำลาย

สิ่งแวดล้อมดั้งเดิม ขาดการสนับสนุนด้านบุคลากรที่มีทักษะในการปลูกฝังจิตสำนึกโดยตรงจากภาครัฐ ขาดการสนับสนุนงบประมาณที่เพียงพอจากหน่วยงานภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้อง การทำงานร่วมกันในลักษณะเครือข่ายของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียยังไม่เข้มแข็งอย่างแท้จริง นักท่องเที่ยวบางคนขาดจิตสำนึกที่ดี ฤดูกาลและสภาพอากาศที่เปลี่ยนแปลงส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนวิถีการดำรงชีวิต และเศรษฐกิจตกต่ำจากผลกระทบของสถานการณ์โรคระบาด

ด้านการสร้างความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยว จุดแข็ง (Strengths) ได้แก่ มีการให้ความสำคัญกับการพัฒนาสถานที่และแหล่งท่องเที่ยวเสน่ห์ของวิถีชีวิตชุมชนเศรษฐกิจพอเพียงที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว มีศักยภาพในการนำเสนอวิถีชีวิตดั้งเดิมแก่นักท่องเที่ยว มีการให้ความสำคัญกับการรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว ความยิ้มแย้มแจ่มใสและอัธยาศัยดีของคนในชุมชน คนในชุมชนมีความพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง ความสะดวกในการเดินทางและการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว และผู้ประกอบการมีเทคนิคการให้บริการที่ดี จุดอ่อน (Weaknesses) ได้แก่ ประชาชนส่วนหนึ่งมุ่งแสวงหาผลกำไรโดยไม่ให้ความสนใจกับความประทับใจของนักท่องเที่ยว ปัญหาลพิษจากขยะและสิ่งปฏิกูล ขาดแผนระยะยาวในการอนุรักษ์วิถีชุมชนเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ปัญหาความขัดแย้งทางผลประโยชน์ของคนในพื้นที่ และปัญหาความล่าช้าในการฟื้นตัวจากสถานการณ์โรคระบาดไวรัสโควิด 19 โอกาส (Opportunity) ได้แก่ นโยบายและการสนับสนุนของหน่วยงานภาครัฐ กระแสความนิยมของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ความมั่นใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อความมีชื่อเสียงของแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ มีทำเลที่ตั้งอยู่ใกล้กรุงเทพฯ และการเดินทางสะดวก มีเทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้ามาช่วยในการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว และมีความร่วมมือของหน่วยงานภายนอกชุมชน และอุปสรรค (Threat) ได้แก่ ถนนหรือเส้นทางจราจรคับแคบและไม่ได้เชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวมลพิษทางน้ำจากจังหวัดใกล้เคียง แผนพัฒนาท้องถิ่นของหน่วยงานภาครัฐที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน ความหลากหลายของนักท่องเที่ยว สภาพการณ์ทางเศรษฐกิจที่ถดถอย คู่แข่งทางการตลาดเพิ่มขึ้น นักท่องเที่ยวบางคนไม่ให้ความร่วมมือในการอนุรักษ์อย่างแท้จริง และงบประมาณที่ได้รับการอุดหนุนจากหน่วยงานภาครัฐไม่เพียงพอ

ด้านการสร้างจิตสำนึกการอนุรักษ์ จุดแข็ง (Strengths) ได้แก่ ความตระหนักร่วมกันของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย มีกระบวนการทำงานที่ให้ความสำคัญกับกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมด มีฐานหรือทุนดั้งเดิมทางวัฒนธรรม ชุมชนมีศักยภาพและความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลง และผู้นำชุมชนมีความเสียสละ จุดอ่อน (Weaknesses) ได้แก่ การดำเนินงานของบางชุมชนขาดการส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วม ผู้นำชุมชนบางคนไม่มีวิสัยทัศน์ชาวบ้านบางคนยังไม่ให้ความร่วมมือกับส่วนรวม บางชุมชนขาดองค์ความรู้ในการบริหารจัดการท่องเที่ยวที่ได้มาตรฐาน คนในชุมชนบางคนไม่มีความรู้พื้นฐานทั่วไปเกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณี ประชาชนบางคนเน้นผลประโยชน์ส่วนตัวเป็นหลัก ปัญหาการย้ายถิ่นฐานของคนในพื้นที่ และงบประมาณไม่เพียงพอ โอกาส (Opportunity) ได้แก่ รัฐบาลและหน่วยงานของรัฐให้การ

สนับสนุนด้านการท่องเที่ยว กระแสความนิยมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และสถาบันทางสังคมต่าง ๆ ให้การสนับสนุน และอุปสรรค (Threat) ได้แก่ เศรษฐกิจที่ฝืดเคืองเป็นอุปสรรคต่อการระดมการมีส่วนร่วมจากคนในชุมชน การแข่งขันทางธุรกิจการท่องเที่ยวจากพื้นที่จังหวัดใกล้เคียง นายทุนนอกพื้นที่ที่มุ่งแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัว สภาวะการณ์โรคระบาดโควิด 2019 นโยบายด้านการท่องเที่ยวของภาครัฐไม่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน และความไม่เคร่งครัดในการบังคับใช้กฎหมายของเจ้าหน้าที่รัฐ

2. การนำหลักพุทธธรรมมาใช้ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนในจังหวัดสมุทรสงคราม

ด้านอุฏฐานสัมปทา (การถึงพร้อมด้วยความขยันหมั่นเพียร) ประกอบด้วย มีการประยุกต์ ใช้วัฒนธรรมเป็นเครื่องมือในการพัฒนาในลักษณะกระบวนการ มีการดำเนินงานบนพื้นฐานของความขยันหมั่นเพียรด้วยความสุจริต ทุกขั้นตอนการดำเนินงานอาศัยความร่วมมือของทุกภาคส่วน เปิดโอกาสสำหรับการจัดกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ที่เป็นความคิดริเริ่มจากชุมชน ส่งเสริมการอนุรักษ์และพัฒนาด้วยวิธีการที่หลากหลาย ดำเนินการพัฒนาโดยให้ความสำคัญกับการสนองตอบความต้องการของนักท่องเที่ยว มีการตรวจตราสาธยายปฏิบัติให้พร้อมใช้งานอยู่เสมอ และมีการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนอย่างสร้างสรรค์

ด้านอารักขสัมปทา (การถึงพร้อมด้วยการรักษา) ประกอบด้วย กระตุ้นจิตสำนึกรักและหวงแหนเป็นแรงผลักดันจากภายใน เน้นการรักษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมดั้งเดิม มีการให้ความรู้ความเข้าใจแนวทางการรักษาวิถีชุมชนท้องถิ่น ใช้กระบวนการมีส่วนร่วมเป็นเครื่องมือในการรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยว และรักษาวิถีชีวิตชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ด้านกัลยาณมิตรตตา (การรู้จักคบคนดีหรือมีกัลยาณมิตร) ประกอบด้วย มีกระบวนการทำงานร่วมกันเป็นเครือข่าย มีความร่วมมือของทุกฝ่ายบนพื้นฐานหลักการมีส่วนร่วม (3) เน้นความสามัคคีในการทำงานร่วมกันของหมู่คณะ มีปราชญ์ชาวบ้านหรือบุคคลผู้มีความรู้ความสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการทำงาน ศึกษาเรียนรู้จากต้นแบบที่ดีหรือประสบความสำเร็จ และมีความเป็นมิตรกับนักท่องเที่ยว

ด้านสมชีวิตา (ความเป็นอยู่พอดีหรือความเป็นอยู่สมดุล) ประกอบด้วย ดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบอาชีพสุจริต นำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน และเน้นการพัฒนาที่สมดุลทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ

3. รูปแบบการนำหลักพุทธธรรมมาใช้ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนในจังหวัดสมุทรสงคราม

รูปแบบการนำหลักพุทธธรรมมาใช้ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนในจังหวัดสมุทรสงคราม คือ 4G-1P-3A Model หรือรูปแบบ 4 ภาค 1 หลักการ 3 ขั้นตอน โดยที่ 4G หรือ 4 ภาค คือ ภาคีเครือข่ายผู้มีส่วนได้ส่วนเสียซึ่งประกอบด้วย กลุ่มชุมชน/ประชาชนในพื้นที่ กลุ่มองค์กรทางพระพุทธศาสนา กลุ่มราชการ/สถานศึกษา กลุ่มนักท่องเที่ยว

และ 1P หรือ 1 หลักการ ได้แก่ หลักการของการปฏิบัติวิถีพุทธที่ส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนตามหลักทฤษฎีธรรมาภิบาลและ 3A หรือ 3 ชั้น ประกอบด้วย A1: Awareness คือ ความตระหนักรู้บทบาท ความตระหนักรู้หน้าที่ และความตระหนักรู้รักสามัคคี A2: Activity คือ กิจกรรมที่ดำเนินงานโดยบุคคลและกลุ่มบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนในจังหวัดสมุทรสงคราม ประกอบด้วย กิจกรรมปลูกฝังจิตสำนึก การเป็นเจ้าบ้านที่ดี กิจกรรมรักษามาตรฐานในการให้บริการที่มีคุณภาพ กิจกรรมการให้บริการด้วยความเป็นมิตร และกิจกรรมการให้บริการด้วยความซื่อสัตย์และไม่เอาัดเอาเปรียบ โดยมี A3: Achievement คือ ความสัมฤทธิ์ผลหรือความสำเร็จของการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์แก่ชุมชน ความสำเร็จของการสร้างความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยว และความสำเร็จของการสร้างความมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง หรือเรียกว่า “จิตสำนึกดี-มีความพอใจ-ได้มีส่วนร่วม”

อภิปรายผลการวิจัย

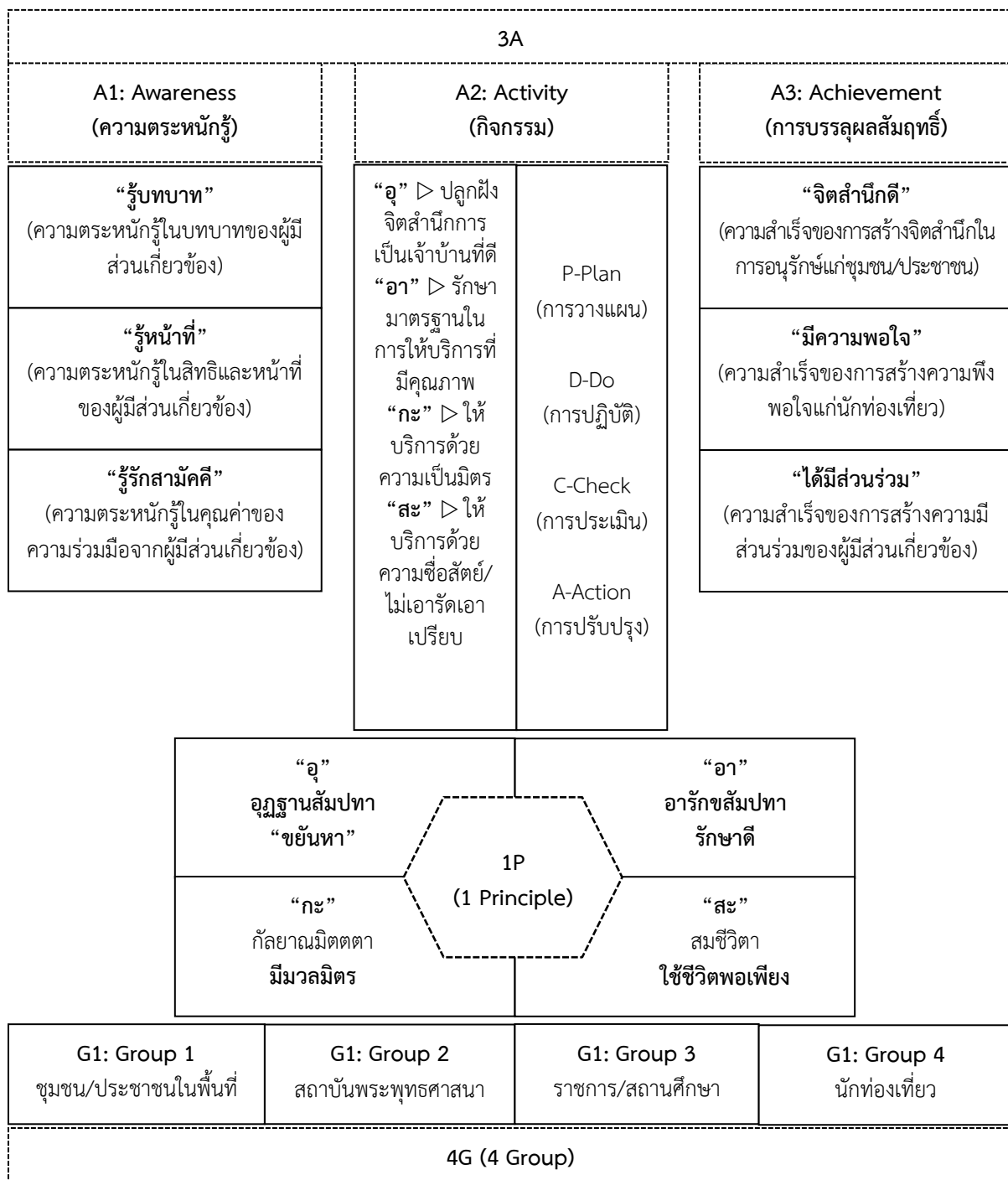
การวิจัย รูปแบบการนำหลักพุทธธรรมมาใช้ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนในจังหวัดสมุทรสงคราม มีประเด็นน่าสนใจซึ่งนำมาอภิปรายผลการวิจัยไว้ดังนี้

รูปแบบการนำหลักพุทธธรรมมาใช้ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนในจังหวัดสมุทรสงคราม คือ 4G-1P-3A Model หรือรูปแบบ 4 ภาคี 1 หลักการ 3 ขั้นตอน โดยที่ 4G หรือ 4 ภาคี คือ ภาคีเครือข่ายผู้มีส่วนได้ส่วนเสียซึ่งประกอบด้วย กลุ่มชุมชน/ประชาชนในพื้นที่ กลุ่มองค์กรทางพระพุทธศาสนา กลุ่มราชการ/สถานศึกษา กลุ่มนักท่องเที่ยว และ 1P หรือ 1 หลักการ ได้แก่ หลักการของการปฏิบัติวิถีพุทธที่ส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนตามหลักทฤษฎีธรรมาภิบาลและ 3A หรือ 3 ชั้น ประกอบด้วย A1: Awareness คือ ความตระหนักรู้บทบาท ความตระหนักรู้หน้าที่ และความตระหนักรู้รักสามัคคี A2: Activity คือ กิจกรรมที่ดำเนินงานโดยบุคคลและกลุ่มบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนในจังหวัดสมุทรสงคราม ประกอบด้วย กิจกรรมปลูกฝังจิตสำนึก การเป็นเจ้าบ้านที่ดี กิจกรรมรักษามาตรฐานในการให้บริการที่มีคุณภาพ กิจกรรมการให้บริการด้วยความเป็นมิตร และกิจกรรมการให้บริการด้วยความซื่อสัตย์และไม่เอาัดเอาเปรียบ โดยมี A3: Achievement คือ ความสัมฤทธิ์ผลหรือความสำเร็จของการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์แก่ชุมชน ความสำเร็จของการสร้างความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยว และความสำเร็จของการสร้างความมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง หรือเรียกว่า “จิตสำนึกดี-มีความพอใจ-ได้มีส่วนร่วม” ดังกล่าวนี้นี้ แสดงให้เห็นว่า รูปแบบการนำหลักพุทธธรรมมาใช้ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนในจังหวัดสมุทรสงคราม นี้ เป็นผลสำเร็จของรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยชุมชน ที่มาจากการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย โดยเน้นกระบวนการใช้ทรัพยากรของชุมชนอย่างมีคุณค่า ตาม

บริบทของชุมชนและอัตลักษณ์ทางการเกษตรของชุมชน ทั้งนี้ หากพิจารณาในเชิงพื้นที่ เห็นได้ชัดเจนว่า ความพร้อมของแต่ละพื้นที่ที่แตกต่างกันไป โดยขึ้นอยู่กับลักษณะของ พื้นที่ ลักษณะอาชีพ เอกลักษณ์ ความชำนาญของแต่ละแห่ง เป็นปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดความสำเร็จของการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ สามารถนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่อยู่บนรากฐานการศึกษาวัฒนธรรม วิถีชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนบนวิถีความพอเพียงได้เป็นอย่างดี แม้จะมีอุปสรรคสำคัญ เช่น มีการแข่งขันกันสูงระหว่างแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดใกล้เคียง เป็นต้น ประการสำคัญ คือ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยว และความครบถ้วนในเรื่องการจัดการทรัพยากรที่จัดการโดยคนในชุมชนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แบบครบวงจร ย่อมทำให้สามารถปรับปรุงการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนในจังหวัดสมุทรสงครามบนวิถีพุทธธรรมได้เป็นอย่างดี นั่นเอง ทั้งนี้ จากข้อค้นพบใหม่ 4G หรือ 4 ภาคี คือ ภาคีเครือข่ายผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย สอดคล้องกับที่ วิทยา จันทร์แดง (2555) ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการชุมชนเข้มแข็งตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในเขตจังหวัดภาคกลางตอนบน” จากผลการวิจัยพบว่า การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการชุมชนเข้มแข็งตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นพัฒนาการมีส่วนร่วมของกลุ่มที่สนับสนุนให้ชุมชนเข้มแข็งแบบไตรภาคี ได้แก่ องค์กรชุมชน องค์กรภาครัฐ และองค์กรภาคี และจากข้อค้นพบใหม่ 1P หรือ 1 หลักการ คือ หลักการของการปฏิบัติที่ส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชน สอดคล้องกับที่ เพียงฤทัย เสงี่ยมศิลป์ และคณะ (2561) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การศึกษาแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของพื้นที่ ตำบลวังยาง อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี” จากผลการวิจัยพบว่า ชุมชนมีศักยภาพที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตร คือ ศักยภาพด้านความดึงดูดใจ (Attraction) ศักยภาพด้านความสามารถในการเข้าถึง (Accessibility) ศักยภาพด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenity) ศักยภาพด้านที่พัก (Accommodation) ศักยภาพด้านกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Activity) และจากข้อค้นพบใหม่ 3A หรือ ๓ ชั้น คือ เรียกว่า จิตสำนึกดี-มีความพอใจ-ได้มีส่วนร่วม สอดคล้องกับที่ ศรีธัญญา ศรีทอง (2559) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน” จากผลการวิจัยพบว่า ผลการพัฒนารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนได้รูปแบบ FARM STAY คือ พื้นทางสังคม (Fundamentals of Social Capital: F) พื้นที่ (AREA: A) ทรัพยากร (Resources: R) การจัดการ การตลาด และการติดตามผล (Managing, Marketing, and Monitoring: M) ความยั่งยืน (Sustainability: S) การท่องเที่ยว (Tourism: T) กิจกรรมท่องเที่ยว (Activities: A) และการมีส่วนร่วม (Your participation and experience: Y)

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

ผู้วิจัยนำเสนอองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

รูปแบบการนำหลักพุทธธรรมมาใช้ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนในจังหวัดสมุทรสงคราม คือ 4G-1P-3A Model (รูปแบบ 4 ภาควิชา 1 หลักการ 3 ขั้นตอน) โดยที่ 4G หรือ 4 ภาควิชา คือ ภาควิชาเครือข่ายผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนในจังหวัดสมุทรสงคราม ซึ่งประกอบด้วย กลุ่มชุมชน/ประชาชนในพื้นที่ กลุ่มองค์กรทางพระพุทธศาสนา กลุ่มราชการ/สถานศึกษา และกลุ่มนักท่องเที่ยว สำหรับ 1P หรือ 1 หลักการ ได้แก่ หลักการของการปฏิบัติวิถีพุทธที่ส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนในจังหวัดสมุทรสงคราม ประกอบด้วย อุฏฐานสัมปทา คือ การถึงพร้อมด้วยความขยันหมั่นเพียร อารักขสัมปทา คือ การถึงพร้อมด้วยการรักษา กัลยาณมิตตตา คือ การถึงพร้อมด้วยความมีกัลยาณมิตร และสมชีวิตา คือ ความเป็นอยู่พอดิ ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น และ 3A หรือ 3 ขั้นตอน ประกอบด้วย A1: Awareness คือ ความตระหนักรู้บทบาท ความตระหนักรู้หน้าที่ และความตระหนักรู้รักษามัคคี A2: Activity คือ กิจกรรมที่ดำเนินงานโดยบุคคลและกลุ่มบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนในจังหวัดสมุทรสงคราม ประกอบด้วย กิจกรรมในด้านอุฏฐานสัมปทา หรือการถึงพร้อมด้วยความขยันหมั่นเพียร ได้แก่ กิจกรรมปลูกฝังจิตสำนึกการเป็นเจ้าบ้านที่ดี กิจกรรมในด้านอารักขสัมปทา หรือการถึงพร้อมด้วยการรักษา ได้แก่ กิจกรรมรักษามาตรฐานในการให้บริการที่มีคุณภาพ กิจกรรมในด้านกัลยาณมิตตตา หรือการถึงพร้อมด้วยความมีกัลยาณมิตร ได้แก่ กิจกรรมการให้บริการด้วยความเป็นมิตร และกิจกรรมในด้านสมชีวิตา หรือความเป็นอยู่พอดิ ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ได้แก่ กิจกรรมการให้บริการด้วยความซื่อสัตย์และไม่เอาัดเอาเปรียบ และ A3: Achievement คือ ความสัมฤทธิ์ผลของรูปแบบการนำหลักพุทธธรรมมาใช้ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนในจังหวัดสมุทรสงคราม ใน 3 ด้าน คือ ความสำเร็จของการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์แก่ชุมชน/ประชาชน ความสำเร็จของการสร้างความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยว และ ความสำเร็จของการสร้างความมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยสามารถดูสรุปเป็นถ้อยคำที่จดจำได้ง่าย ความว่า “จิตสำนึกดี - มีความพอใจ - ได้มีส่วนร่วม”

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ชุมชน/ประชาชน องค์กรทางพระพุทธศาสนา และหน่วยงานราชการ/สถานศึกษา ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ควรมีข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) ในดำเนินงานเพื่อจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์วิถีพุทธ เพื่อเชื่อมโยงการทำงานร่วมกันในลักษณะภาคีเครือข่ายที่เป็นทางการ
2. คณะสงฆ์ระดับจังหวัด หรือหน่วยงานราชการที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ควรประกาศเกียรติคุณแก่ชุมชนที่มีผลงานโดดเด่นในการนำหลักพุทธธรรมมาใช้ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยยกย่องให้เป็น “ชุมชนท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ดีเด่นวิถีพุทธต้นแบบ”

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. บ-บ้าน: ชุมชนควรสนับสนุนการปลูกฝังจิตสำนึกการอนุรักษ์ และการเป็นเจ้าบ้านที่ดี โดยให้ความสำคัญกับเด็กและเยาวชนในพื้นที่ ซึ่งถือเป็นอนาคตของชุมชน สังคม และประเทศชาติ
2. ว-วัด: คณะสงฆ์ควรสนับสนุนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในวิถีพุทธ โดยบูรณาการร่วมกับภารกิจในโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 โดยไม่ขัดหลักพระธรรมวินัยและศีลธรรมอันดีงาม
3. ร-ราชการ: หน่วยงานราชการควรสนับสนุนการจัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศชุมชน หรือแบบประมาณสำหรับจัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศชุมชนที่เอื้อประโยชน์และเป็นช่องทางในการประชาสัมพันธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชน

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method Research) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นหลักและผสมผสานด้วยวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อนำข้อมูลเชิงสถิติจากวิธีวิธีการวิจัยเชิงปริมาณมาเป็นเครื่องยืนยันผลการวิจัยในเชิงคุณภาพ
2. ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาเกี่ยวกับพุทธบูรณาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนหมู่บ้านรักษาศีล 5
3. ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาเกี่ยวกับการจัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศชุมชนเพื่อรองรับการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนวิถีพุทธ

เอกสารอ้างอิง

- จุฑาธิปต์ จันทรเียด และคณะ. (2559). การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยจักรยานของชุมชนบางพลับ อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม. *วารสาร ธุรกิจปริทัศน์*, 8(2), 98-100.
- พระครูพิมลธรรมภาณ (มานพ กนตสีโล). (2561). การบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามราชวรมหาวิหาร. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมการบริหาร*, 1(2), 11-21.
- พระครูพิศิษฐ์ไพศาล (ประยูร นนทิโย). (2563). สภาพทั่วไปการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนจังหวัดสมุทรสงคราม. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมการบริหาร*, 3(2), 50-59.
- พระมารุต กิตติปาโล. (2564). บทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนอำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี. *วารสารพุทธนวัตกรรมการจัดการ*, 4(1), 18-27.

- พระแมนรัตน์ จิตตมโลและคณะ. (2562). การพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอ
บางคนที่ จังหวัดสมุทรสงคราม. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมการบริหาร*, 2(2), 24-
33.
- พระอนพัทธ์ จิตตมโม. (2564). การส่งเสริมความสมานฉันท์ตามแนวพระพุทธศาสนาสำหรับ
ชุมชนของวัดพระนารายณ์มหาราชวรวิหาร จังหวัดนครราชสีมา. *วารสารสหวิทยาการ
นวัตกรรมการบริหาร*, 4(1), 22-31.
- เพียงฤทัย เสี่ยงศิลป์ และคณะ. (2561). การศึกษาแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร
ของพื้นที่ ตำบลวังยาง อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี (รายงานวิจัย). สุพรรณบุรี
: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ.
- วิทยา จันทรแดง. (2555). การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการชุมชนเข้มแข็งตามแนวปรัชญา
เศรษฐกิจพอเพียงในเขตจังหวัดภาคกลางตอนบน (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร
ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลย
อลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- ศรัญญา ศรีทอง. (2559). การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน.
(วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์การกีฬา). กรุงเทพฯ :
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สภาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (สทท.). (2561). *ดัชนีความเชื่อมั่นผู้ประกอบการ
ธุรกิจการท่องเที่ยวในประเทศไทย ไตรมาสที่ 4 ปี 2561*. กรุงเทพฯ : สภาอุตสาหกรรม
การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (สทท.).
- สมชาย ลำภู. (2563). การพัฒนาชุมชนตามแนวพระพุทธศาสนาในตำบลเหมืองใหม่ อำเภออัมพ
วา จังหวัดสมุทรสงคราม. *วารสารพุทธนวัตกรรมการจัดการ*, 3(2), 59-67.

ปัจจัยที่ส่งเสริมการปฏิบัติหน้าที่ของพระวินยาธิการ
อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี*

FACTORS THAT PROMOTE THE PERFORMANCE OF PHRAVINYATHIKARN IN
KHLONG LUANG DISTRICT, PATHUMTHANI PROVINCE

พระครูปลัดเสนาะ วิสุทฺโธ, พระมหากฤษฎา กิตติโสภโณ, พระปลัดระพิน พุทธิสารโ

Phrakhrupaladsanoh Visutto, Phramaha Krisada Kittisobhano, Phrapalad Raphin Buddhisaro

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: Phrakhrupaladsanoh@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็น เปรียบเทียบความคิดเห็น ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อปัจจัยที่ส่งเสริมการปฏิบัติหน้าที่ของพระวินยาธิการ อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี

พบว่า 1. พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติหน้าที่ของพระวินยาธิการ อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 2.970, S.D. = 0.619) 2. ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย พบว่า พระสงฆ์ที่มีพรรษาแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติหน้าที่ของพระวินยาธิการ อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี โดยภาพรวม แตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ 3. ปัญหา อุปสรรค คือ พระวินยาธิการไม่ค่อยมีความเป็นผู้นำ ไม่กล้าตัดสินใจเด็ดขาด ไม่สามารถดูแลได้อย่างทั่วถึงในบางเขตพื้นที่ที่ลำบากในการเดินทางของพระวินยาธิการ พระวินยาธิการไม่ค่อยมีการวางแผนร่วมกับเจ้าคณะผู้ปกครอง และยังไม่มีความหมายรับรองเป็นรูปธรรม ทำให้การปฏิบัติงานไม่เกิดความคล่องตัว ข้อเสนอแนะ คือ ควรมีการฝึกอบรมพระวินยาธิการให้มีอัธยาศัยดี มีความรู้ ความสามารถ มีความเป็นกันเอง ควรมีงบประมาณสนับสนุนในการปฏิบัติหน้าที่ของพระวินยาธิการ พระวินยาธิการควรมีการประสานงานกับเจ้าคณะเจ้าคณะผู้ปกครอง เจ้าหน้าที่ฝ่ายบ้านเมืองก่อนปฏิบัติงานทุกครั้ง ควรมีความหมายรับรองเป็นรูปธรรม

คำสำคัญ: ปัจจัยที่ส่งเสริม; การปฏิบัติหน้าที่; พระวินยาธิการ

Abstract

Objectives of this article were to study the level of opinions, compare opinions, study problems, obstacles and suggestions on the performance of the Vinyathikarn's duties, Khlong Luang District Pathumthani Province conducted by mixed methods research.

Findings were found that 1. The monks had to perform duties of Vinyathikarn. Khlong Luang District Pathumthani Province, by overall, was at the medium level ($\bar{X}$ = 2.970, S.D. = 0.619) 2. The results of the research hypothesis test showed that the monks of different ages and different rain retreat years had opinions on the performance of duties of Vinyathikarn Khlong Luang District Pathumthani Province, as a whole differently, therefore accepted the set hypothesise. 3. Problems and obstacles in connection with Phra Vinyathikarn Khlong Luang District Pathumthani Province were found that the Vinyathikarn had little leadership, did not dare to make complete decision, were unable to take care of duties thoroughly in some areas where it was difficult to travel and did not plan the activities together with primate and rulers and there is no supporting concrete legal certification causing the performance of duty could not be performed with ease. The suggestion was that the Vinyathikarn monks should be trained to be good-natured, knowledgeable, capable, and friendly. There should be a budget to support the performance of Vinyathikarn's duties. Vinyathikarn should be coordinated with the primate, guardian and government officials before working every time There should be legal laws to guarantee Vinyathikarn monks duty performance concretely.

Keywords: Promotion Factors; Performance; Phravinyathikarn

บทนำ

พระพุทธศาสนา เป็นศาสนาที่ประชาชนชาวไทยนับถือกันมากที่สุด ดังนั้นจึงมักจะเห็นวัดซึ่งเป็นศาสนสถานถูกสร้างขึ้นกระจายอยู่ทั่วไปในชุมชน วัดถือว่าเป็นหน่วยงานปกครองและหน่วยงานดำเนินกิจการของคณะสงฆ์ วัดมีฐานะเป็นนิติบุคคล คือบุคคลตามกฎหมาย ตามความในมาตรา 31 วรรคสองและมาตรา 19 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2535 วัดจึงได้รับความคุ้มครองจากบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และกฎหมายอื่น ๆ วัดทั้งหลายย่อมมีสิทธิและหน้าที่ต่าง ๆ ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายดังเช่นบุคคลธรรมดา เว้นแต่สิทธิและหน้าที่ในการกระทำต่าง ๆ เองมิได้จำเป็นต้องมีผู้แทน เพื่อใช้สิทธิและหน้าที่หรือ

แสดงเจตนาแทน ดังเช่นบทบัญญัติในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ มาตรา 31 วรรคสามว่า “เจ้าอาวาสเป็นผู้แทนของวัดในกิจการทั่วไป” ดังนั้น เจ้าอาวาสเป็นทั้งผู้ปกครองวัดตามความในมาตรา 36 และเป็นผู้แทนวัดตามความในมาตรา 31 วรรคสาม ทั้งมีฐานะเป็นเจ้าพนักงานตามความในประมวลกฎหมายอาญา ดังความแห่งมาตรา 45 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ว่า “ให้ถือว่าพระภิกษุซึ่งได้รับแต่งตั้งในการดำรงตำแหน่งในการปกครองคณะสงฆ์ และไวยาวัจกรเป็นเจ้าพนักงานตามความในประมวลกฎหมายอาญา” เพราะเหตุนี้ ตำแหน่งเจ้าอาวาสจึงเป็นตำแหน่งที่มีความสำคัญยิ่ง และสำหรับการบริหารวัดที่มหาเถรสมาคมกำหนดขึ้นนั้นมี 6 ประการ คือ การปกครองคณะสงฆ์ การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ (พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญโญ), 2545)

ในสมัยพุทธกาล พระสงฆ์ยังมีจำนวนไม่มากและไม่ค่อยมีลาภสักการะการกระทำ ความประพฤติที่ไม่เหมาะสมจึงไม่ปรากฏ และการปกครองคณะสงฆ์สมัยพุทธกาลจำนวนพระสงฆ์ยังไม่มากนักและผู้มาบวชบรรลุผลสูงในทางศาสนาส่วนมากจึงไม่ค่อยมีปัญหาเรื่องความประพฤติ แต่เมื่อมีจำนวนพระสงฆ์มากขึ้น คนที่มาบวชมีเจตนาแตกต่างกันจึงเกิดด้านบริหารขึ้น ทรงจัดให้มีบุคคลผู้รับผิดชอบในด้านต่าง ๆ โดยขึ้นตรงต่อพระพุทธองค์ในกรณีที่มีปัญหาด้านพระวินัยและเกิดความสงสัย ไม่เข้าใจในธรรม ต่อ มาให้พระอัครสาวกและพระอุปัชฌาย์เป็นผู้ดูแล แต่ในกาลเวลาต่อมาพบว่าการประพฤติผิดพระธรรมวินัยเกิดขึ้นมา พฤติกรรมดังกล่าวจึงถือได้ว่าเป็นที่มาของพระวินัย ดังตัวอย่างที่พระพุทธเจ้าได้บัญญัติสิกขาบทขึ้น เพื่อใช้เป็นแนวทางแห่งการประพฤติพรหมจรรย์เป็นแบบอย่างที่พระพุทธองค์ทรงบัญญัติไว้ เพื่อให้ใช้เป็นหลักการปฏิบัติสำหรับคนทุกชั้นวรรณะ เริ่มจากง่ายที่สุดไปถึงยากที่สุด ตั้งแต่ต้นไปถึงลึกที่สุด ดีทั้งเบื้องต้น ดีทั้งท่ามกลาง และดีที่สุด เป็นหลักคำสอนที่มีอรรถะ พยัญชนะ บริสุทธฺิ ดังบาลีที่ว่า “โส ธมฺมํ เทเสติ อาทิกถยาณํ มชฺเฌกถยาณํ ปริโยสานกถยาณํ สาทถํ สพฺพณฺชนํ เกวลปฺริญญณฺํ ปริสุทฺธํ พรหมจริยํ ปกาเสติ” (วินย. มหา. (บาลี) 1/1/1.)

ในปัจจุบัน สังคมได้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมาก ทั้งทางด้านวัตถุ ขนบธรรมเนียม ประเพณี เพราะความก้าวหน้าของเทคโนโลยี จึงทำให้สภาพของสังคมมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมากทำให้ผู้คนในสังคมเปลี่ยนไป มีความเห็นแก่ตัว เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวมากกว่าประโยชน์ส่วนรวม มีความเสื่อมถอยของศีลธรรมอันดี ไม่มีความละอายและเกรงกลัวต่อบาป ไม่เว้นแม้แต่กับผู้ที่เข้ามาบวชเป็นพระภิกษุสามเณรในพระพุทธศาสนา ดังที่ได้มีปรากฏว่ามีเรื่องข่าวความเสียหายของพระสงฆ์มากมาย มีข่าวทางเสื่อมเสียต่อเนื่องไม่ขาดสาย ข่าวเกี่ยวกับการประพฤติผิดพระวินัย และทำตัวไม่เหมาะสมของพระภิกษุสามเณรบางรูปบางคน ได้ถูกสื่อมวลชนทุกแขนงโดยเฉพาะหนังสือพิมพ์ต่างลงข่าววิจารณ์กันไปเนืองมุ่นต่าง ๆ เป็นเหตุให้ภาพลักษณ์ของคณะสงฆ์เสียหายและมีผลกระทบต่อคณะสงฆ์และจิตใจชาวพุทธเป็นอย่างมาก เป็นเหตุให้ผู้มีความหวังโยสถาบันสงฆ์ได้พยายามหาทางแก้ไขความเสียหายอันเกิดจากการ

ประพจน์ไม่เหมาะสมของพระบางรูป ได้ตระหนักถึงสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น ดังคำสัมภาษณ์ของ พระรัตนเมธี (บุญช่วย กम्मสุโก) ที่ว่า “ในช่วงนี้ ประเทศไทยต้องประสบกับปัญหาเศรษฐกิจ คนตกงานมากขึ้น ทำให้มีฉ้อฉลบางกลุ่มเริ่มแฝงตัวอาศัยผ้าเหลืองหากิน ปลอมบวชมากขึ้น นอกจากนี้ ยังมีพระภิกษุสามเณรบางกลุ่ม ประพจน์ขาดความสำรวม เสพยาเสพติด เล่นการพนันประพจน์ผิดธรรมวินัย จึงเป็นหน้าที่โดยตรงที่ พระวินยาธิการ หรือที่ชาวบ้านเรียกกันว่า ตำรวจพระต้องรีบออกไปจัดการทันที” (พระรัตนเมธี (บุญช่วย กम्मสุโก), 2552)

จากปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น การดูแลคณะสงฆ์ให้เป็นผู้ที่ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ และให้ความสงบเรียบร้อยตามพระวินัยนั้น คณะสงฆ์จำเป็นต้องมีมาตรการในการควบคุมดูแลความประพฤติของพระสงฆ์ อาศัยอำนาจตามความในข้อ 15(5) แห่งกฎหมายเถรสมาคม ฉบับที่ 23 พุทธศักราช 2541 ว่าด้วยการควบคุม บังคับบัญชาของเจ้าคณะปกครอง และเจ้าอาวาส ตลอดถึงพระภิกษุสามเณรผู้อยู่ในบังคับบัญชา และชี้แจง แนะนำการปฏิบัติ หน้าที่ ของผู้อยู่ในบังคับบัญชาให้เป็นไปโดยความเรียบร้อย จึงแต่งตั้งพระภิกษุขึ้นคณะหนึ่ง เรียกว่า “พระวินยาธิการ” เพื่อแบ่งเบาภาระหน้าที่ เจ้าคณะผู้ปกครองคณะสงฆ์ (พระธรรมสุธี, 2554) พระวินยาธิการ มีหน้าที่ออกตรวจตราดูแลความเรียบร้อยของพระภิกษุสงฆ์สามเณร ช่วยชี้แจง แนะนำพระภิกษุสามเณรให้ปฏิบัติอยู่ในหลักพระธรรมวินัยและนำพระภิกษุสามเณร ผู้ประพจน์ผิดธรรมวินัย มอบให้เจ้าคณะผู้ปกครองคณะสงฆ์ เพื่อพิจารณาสภาพการณ์ปัญหาต่อไป

พระวินยาธิการ โดยอาศัยอำนาจตามความในข้อ 14 (1) แห่งกฎหมายเถรสมาคมฉบับที่ 15 (พ.ศ.2535) ว่าด้วยระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ จึงได้อธิบายไว้ว่า วินัย, วินัย (น.) คือ ระเบียบสำหรับความประพฤติให้เป็นระเบียบแบบแผนอันหนึ่งอันเดียวกัน ส่วนพระวินัยธร คือ พระผู้ที่ทรงพระวินัย ได้แก่ พระที่มีความรู้ ความชำนาญในการทรงจำพระวินัยอธิการ หมายถึง ผู้อำนวยการ, ผู้ที่เป็นผู้ปกครอง, เจ้าวัด หรือผู้ที่เป็นใหญ่ตั้งนั้นเมื่อรวมกันแล้ว พระวินยาธิการ จึงหมายถึงพระที่ทรงไว้ซึ่งพระวินัย หรือพระภิกษุ ที่คอยกำกับดูแลให้ผู้ประพจน์ตามมีความเป็นระเบียบมากขึ้น (ถวัลย์ ทอมี, 2535) ดังนั้นจึงหมายถึงพระภิกษุสงฆ์ ที่ได้รับการแต่งตั้งจากเจ้าคณะจังหวัด หรือ เจ้าคณะผู้ปกครอง ให้เป็นผู้ดูแลช่วยเหลือสนับสนุนในการปกครองของเจ้าอาวาสและเจ้าคณะผู้ปกครองในจังหวัดปทุมธานี เหตุที่มาศึกษาเรื่องนี้เพราะสถาบันสงฆ์เป็นสถาบันในทางจริยธรรม และมีพระสงฆ์เป็นศาสนทายาทที่สำคัญที่สุด และยังเป็นแกนนำในการสืบทอดอายุพระพุทธศาสนาให้ยังคงอยู่ต่อไปฉะนั้น ปัญหาที่เกิดขึ้นในสถาบันสงฆ์จึงเป็นปัญหาใหญ่ของสังคม ขวความเสียหายที่เกิดขึ้นในวงการสงฆ์อันเกิดจากการที่ประพจน์ไม่เหมาะสมของพระภิกษุสามเณร มีการประพจน์เป็นกลุ่มเป็นกระบวนกรมีคนอยู่เบื้องหลัง เพื่ออิงศาสนาหากิน นอกจากนั้นก็ยังปัญหาการปลอมบวชซึ่งการปฏิบัติงานยังเพิ่มปัญหาตามมาอีกหลายรูปแบบ ซึ่งกลุ่มบุคคลเหล่านี้ได้อาศัยการปลอมเป็นพระอาศัยผ้าเหลืองห่มเพื่อหลอกล่ตมต้นเอาเงินจากชาวบ้านในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งยากต่อการตรวจสอบ ปัจจุบันนี้ พระวินยาธิการเป็นตำแหน่งที่ยังไม่มีกฎหมายรองรับ ทำให้การปฏิบัติงานปฏิบัติได้อย่างไม่เต็มที่

ดังนั้น ผู้วิจัยเห็นว่าพระวินยาศึกษาของคณะสงฆ์อำเภอคลองหลวงจังหวัดปทุมธานี ควรได้รับการส่งเสริมการปฏิบัติงานให้มีความรู้ให้มากขึ้น เพื่อให้ทราบถึงหน้าที่ของตน และเข้าใจปัญหาและอุปสรรค สาเหตุและปัจจัยอื่น โดยประยุกต์หลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนา ที่เป็นกลวิธีหรืออุบายคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า เพื่อเป็นข้อมูลในการวางแผนและการส่งเสริมการปฏิบัติงานของพระวินยาศึกษาของคณะสงฆ์จังหวัดชัยภูมิให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น อันจะส่งผลต่อการพัฒนาการทำให้พระพุทธรูปศาสนาซึ่งเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของพุทธศาสนิกชนให้มีความมั่นคงถาวรสืบไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการปฏิบัติหน้าที่ของพระวินยาศึกษา อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการปฏิบัติหน้าที่ของพระวินยาศึกษา อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะที่มีต่อการปฏิบัติหน้าที่ของพระวินยาศึกษา อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัยเป็นแบบผสมวิธี ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ เป็นการสำรวจด้วยแบบสอบถามซึ่งมีความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.751 กับกลุ่มตัวอย่าง คือ พระภิกษุสงฆ์ที่อยู่ในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี จำนวน 341 รูป ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้คือค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที และการทดสอบค่าเอฟ (t-test, F-test) ด้วยวิธีวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 8 รูปหรือคน โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนาสรุปเป็นความเรียง

ผลการวิจัย

1. พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติหน้าที่ของพระวินยาศึกษา อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.970, S.D. = 0.619$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านภาวะผู้นำ ($\bar{X} = 3.023, S.D. = 0.670$) อยู่ในอันดับสูงที่สุด รองลงมาคือ ด้านการประสานงาน/การมีส่วนร่วม ($\bar{X} = 3.011, S.D. = 0.803$) ถัดมาคือด้านกระบวนการทางยุติธรรม (กฎหมาย) ($\bar{X} = 2.950, S.D. = 0.665$) และอันดับสุดท้ายคือ ด้านหน้าที่ ($\bar{X} = 2.900, S.D. = 0.669$)

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการปฏิบัติหน้าที่ของพระวินยาธิการ อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า พระสงฆ์ที่มีอายุ ระดับการศึกษาทางโลก ระดับการศึกษาทางธรรมแผนกนักธรรม ระดับการศึกษาทางธรรมแผนกบาลีแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติหน้าที่ของพระวินยาธิการ อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนพระสงฆ์ที่มีพรรษาแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติหน้าที่ของพระวินยาธิการ อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี โดยภาพรวม แตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

3. ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับพระวินยาธิการ อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี

3.1 ด้านภาวะผู้นำ

ปัญหา อุปสรรค ได้แก่พระวินยาธิการไม่ค่อยมีความเป็นผู้นำ ไม่กล้าตัดสินใจเด็ดขาด ข้อเสนอแนะ คือ ควรมีการฝึกอบรมพระวินยาธิการให้มีอัธยาศัยดี มีความรู้ความสามารถ มีความเป็นกันเอง

3.2 ด้านหน้าที่

ปัญหา อุปสรรค ได้แก่ไม่สามารถดูแลได้อย่างทั่วถึงในบางเขตพื้นที่ที่ลำบากในการเดินทางของพระวินยาธิการ

ข้อเสนอแนะ คือ ควรมีงบประมาณสนับสนุนในการปฏิบัติหน้าที่ของพระวินยาธิการ

3.3 ด้านการประสานงาน/การมีส่วนร่วม

ปัญหา อุปสรรค ได้แก่พระวินยาธิการไม่ค่อยมีการวางแผนร่วมกับเจ้าคณะผู้ปกครอง ข้อเสนอแนะ คือ พระวินยาธิการควรมีการประสานงานกับเจ้าคณะเจ้าคณะผู้ปกครอง เจ้าหน้าที่ฝ่ายบ้านเมืองก่อนปฏิบัติงานทุกครั้ง

3.4 ด้านกระบวนการทางยุติธรรม (กฎหมาย)

ปัญหา อุปสรรค ได้แก่ ยังไม่มีกฎหมายรับรองเป็นรูปธรรม ทำให้การปฏิบัติงานไม่เกิดความคล่องตัว

ข้อเสนอแนะ คือ ควรมีกฎหมายรับรองเป็นรูปธรรม

อภิปรายผลการวิจัย

ด้านภาพรวม พระสงฆ์ที่มีต่อการปฏิบัติหน้าที่ของพระวินยาธิการ อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 2.97, S.D. = 0.619) แสดงให้เห็นว่าการปฏิบัติหน้าที่ของพระวินยาธิการ ในด้านภาวะผู้นำ ด้านหน้าที่ ด้านการประสานงาน/การมีส่วนร่วม และด้านกระบวนการทางยุติธรรม (กฎหมาย) จึงทำให้การปฏิบัติหน้าที่ของพระวินยาธิการ อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูปลัดทะเล มหณฺณโว (2553) ได้ศึกษาเรื่อง “บทบาทของพระวินยาธิการตาม

ทัศนคติของพระสงฆ์ในเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร” ซึ่งผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติเกี่ยวกับบทบาทของพระวินยาธิการในเขตพญาไท กรุงเทพฯ โดยรวมอยู่ในระดับมาก

ด้านภาวะผู้นำ พระสงฆ์ที่มีต่อการปฏิบัติหน้าที่ของพระวินยาธิการ อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ด้านภาวะผู้นำ โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.02$, $S.D. = 0.670$) แสดงให้เห็นว่า พระวินยาธิการมีความรู้ ความสามารถ มั่นยำในพระวินัย กฎระเบียบ ข้อบังคับ และ พระวินยาธิการมีลักษณะพฤติกรรมโดยทั่วไปของท่านมีอหิชาศัยดี มีความรู้ความสามารถ มีความเป็นกันเอง กับทุกคนสร้างความอบอุ่นในการทำงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมชาย สรรประเสริฐ(2552) ได้วิจัยเรื่อง “กลยุทธ์การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ของ กองบังคับการตำรวจท่องเที่ยว สำนักงานตำรวจแห่งชาติ” ซึ่งผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของกองบังคับการตำรวจท่องเที่ยวในภาพรวม และรายด้านมีปฏิบัติการอยู่ในระดับปานกลาง

ด้านหน้าที่ พระสงฆ์ที่มีต่อการปฏิบัติหน้าที่ของพระวินยาธิการ อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ด้านหน้าที่ โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.90$, $S.D.=0.669$) แสดงให้เห็นว่า พระวินยาธิการมีการจัดแบ่งเวรยาม ในการตรวจตรา ออกตรวจแต่ละพื้นที่ในเขตรับผิดชอบ และ พระวินยาธิการปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างตรงไปตรงมา โดยยึดหนังสือคู่มือพระวินยาธิการเป็นหลัก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เจริญ จันทร์จรัส (2542) ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทของพระวินยาธิการในการรักษาพระวินัยของคณะสงฆ์ไทย ศึกษากรณีกรุงเทพมหานคร” ซึ่งพบว่า มีปัญหาในเรื่อง มาตรการป้องกันและดูแลสอดส่องความประพฤติของพระสงฆ์ไม่รัดกุม การสนับสนุนงบประมาณจากกรมการศาสนา ในการปฏิบัติหน้าที่แก่พระวินยาธิการไม่เพียงพอ และสิ่งอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติหน้าที่ไม่เพียงพอ

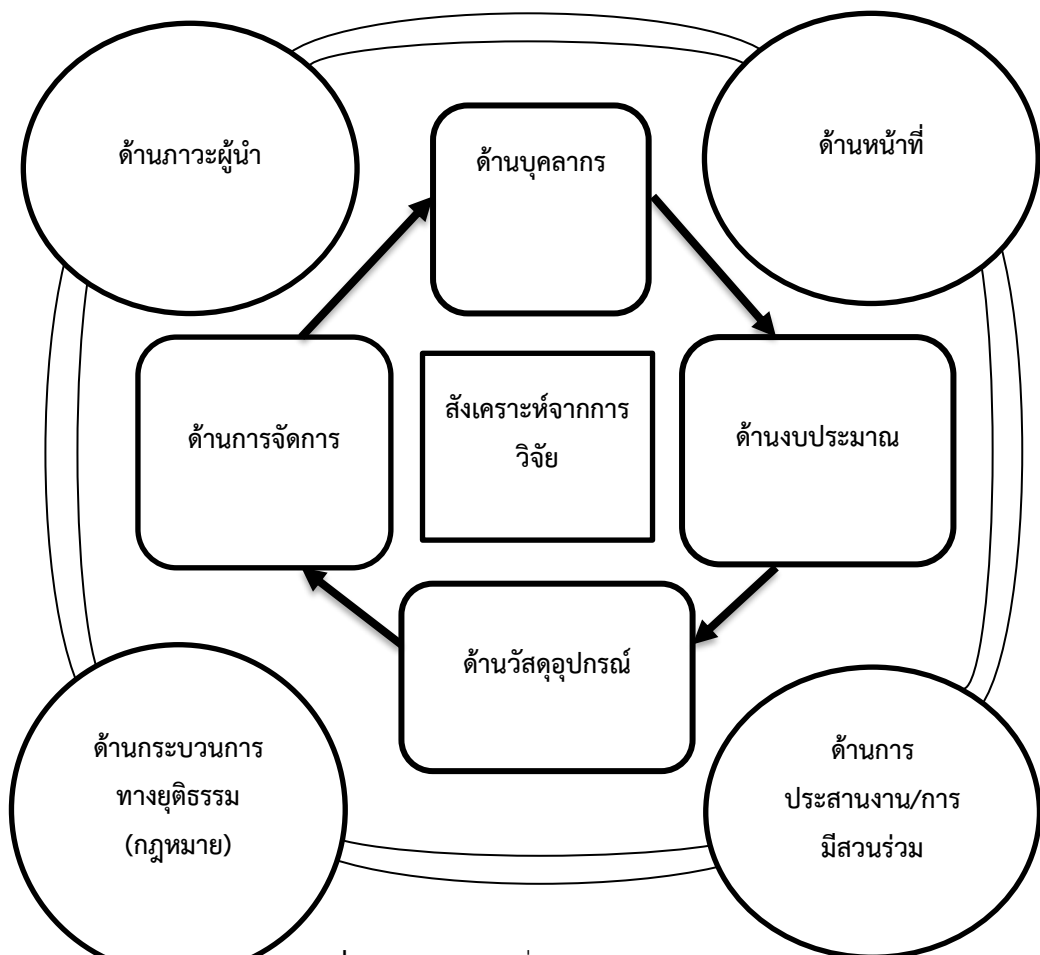
ด้านการประสานงาน/การมีส่วนร่วม พระสงฆ์ที่มีต่อการปฏิบัติหน้าที่ของพระวินยาธิการ อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ด้านการประสานงาน/การมีส่วนร่วม โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=4.43$, $S.D.=0.61$) แสดงให้เห็นว่า พระวินยาธิการควรประชุมวางแผน ประสานกับทุกหน่วยงาน ก่อนออกปฏิบัติหน้าที่ ทุกครั้ง และพระวินยาธิการจะไปถึงที่เกิดเหตุ และประสานงานกับผู้ที่เกี่ยวข้องทุกครั้ง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย พระมหาสมเกียรติ พูลทอง (2540) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลในการปฏิบัติงานของพระวินยาธิการที่มีต่อพระสงฆ์ผู้ประพฤติผิดวินัย ศึกษาเฉพาะกรณีเขตพระนคร ซึ่งพบว่า มิติด้านความร่วมมือ พบว่า มีความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ตำรวจในระดับสูงในเรื่องของการฝึกอบรม แนะนำวิธีการต่าง ๆ ด้านความร่วมมือกับประชาชน พบว่า อยู่ในระดับสูง โดยได้รับแจ้งเมื่อพบเห็นพระสงฆ์ผู้กระทำความผิด แต่ในด้านความร่วมมือกับมหาเถรสมาคม พบว่าอยู่ในระดับต่ำ

ด้านกระบวนการทางยุติธรรม (กฎหมาย) พระสงฆ์ที่มีต่อการปฏิบัติหน้าที่ของพระวินยาธิการ อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ด้านกระบวนการทางยุติธรรม (กฎหมาย) โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.95$, $S.D.=0.665$) แสดงให้เห็นว่า เมื่อมีการสอบสวนผู้

ประพตติตนไม่เหมาะสม พระวินยาศิการจะทำการไต่ส่วนร่วมกับเจ้าหน้าที่สำนักงาน พระพุทธศาสนาและตำรวจในท้องที่ และพระวินยาศิการมีอำนาจหน้าที่ในการตัดสินใจ จับลาสิกขาพระภิกษุผู้กระทำความผิดได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระวิจิตร สมคำภา (2539) ได้ทำการศึกษเกี่ยวกับ “บทบาทการปฏิบัติงานของศูนย์ปฏิบัติงานพระวินยาศิการ ในการตรวจตราดูแล พระภิกษุสามเณรที่ประพตติไม่เหมาะสม” จากการศึกษาโดยสรุป พบว่า ยังขาดแคลนบุคลากรที่จะทำหน้าที่ปฏิบัติงาน ยังขาดแคลนบุคลากรที่จะทำหน้าที่ที่มีความสามารถมาปฏิบัติงานที่มีกไม่มีศักยภาพที่เพียงพอ ซึ่งในทางปฏิบัติจะต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่าย

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการศึกษาเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งเสริมการปฏิบัติหน้าที่ของพระวินยาศิการ อำเภอกลองหลวง จังหวัดปทุมธานี” ผู้วิจัยได้สรุปองค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัยโดยการแสดงแผนภาพ ดังแผนภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 สรุปได้ว่า ปัจจัยที่ส่งเสริมการปฏิบัติหน้าที่ของพระวินยาธิการ อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี โดยแบ่ง ออกเป็น 4 ด้าน คือ 1) ด้านบุคลากร คือ พระวินยาธิการ ถือว่าเป็นบุคลากรสำคัญ มีหน้าที่ในการสอดส่องดูแล รักษาความเป็นระเบียบวินัย จึงควรมีการคัดสรรบุคคลที่มีความตั้งใจและเต็มใจที่จะทำงาน และมีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน 2) ด้านงบประมาณ คือ ควรมีการจัดสรรงบประมาณสำหรับการปฏิบัติงานของพระวินยาธิการ โดยเฉพาะ รวมถึงค่านิตยภัตร เพื่อเป็นขวัญและกำลังใจให้ท่านปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป 3) ด้านวัสดุอุปกรณ์ คือ พระวินยาธิการไม่มีงบประมาณสนับสนุน ทำให้จัดหาวัสดุอุปกรณ์กันเอง และออกค่าใช้จ่ายกันเอง ควรมียกงบประมาณให้ โดยเฉพาะเพื่อการจัดซื้อหรือจัดหาวัสดุอุปกรณ์ สำหรับการปฏิบัติงานของพระวินยาธิการ 4) ด้านการจัดการ คือ คณะสงฆ์ควรมีหรือจะตั้งเป็นฝ่ายพระวินยาธิการ มีงบประมาณมีปัจจัยสนับสนุน เพื่อให้การปฏิบัติงานการจัดการของพระวินยาธิการเป็นไปอย่างดี มีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1. ด้านบุคลากร ควรมีการคัดสรรบุคคลที่มีความตั้งใจและเต็มใจที่จะทำงาน และมีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน
2. ด้านงบประมาณ ควรมีการจัดสรรงบประมาณสำหรับการปฏิบัติงานของพระวินยาธิการ โดยเฉพาะ รวมถึงค่านิตยภัตร
3. ด้านวัสดุอุปกรณ์ ควรมียกงบประมาณให้ โดยเฉพาะเพื่อการจัดซื้อหรือจัดหาวัสดุอุปกรณ์ สำหรับการปฏิบัติงานของพระวินยาธิการ
4. ด้านการจัดการ ควรมีหรือจะตั้งเป็นฝ่ายพระวินยาธิการ มีงบประมาณมีปัจจัยสนับสนุน เพื่อให้การปฏิบัติงานการจัดการของพระวินยาธิการเป็นไปอย่างดี มีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรนางานวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งเสริมการปฏิบัติหน้าที่ของพระวินยาธิการ อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ไปศึกษาในพื้นที่อำเภอใกล้เคียงในจังหวัดปทุมธานี เพื่อหาข้อมูลเปรียบเทียบนำไปพัฒนาส่งเสริมการปฏิบัติหน้าที่ของพระวินยาธิการ อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานีให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น
2. ควรนางานวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งเสริมการปฏิบัติหน้าที่ของพระวินยาธิการ อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี มาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของพระวินยาธิการ อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานีให้มีประสิทธิภาพต่อไป
3. ควรดำเนินการในลักษณะของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) ซึ่งใช้เป็นวิธีการปฏิบัติหน้าที่ของพระวินยาธิการ เพื่อปรับปรุงแก้ไขและ

เรียนรู้อย่างถูกวิธี จากการวิจัยเชิงปฏิบัติการในปัจจัยที่ส่งเสริมการปฏิบัติหน้าที่ของพระวินยาธิการ อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี เป็นการเฉพาะ

4. ควรเพิ่มกรณีศึกษาจากพื้นที่ของจังหวัดปทุมธานี ในเขตอำเภออื่นๆ หรือจังหวัดอื่น เพื่อเพิ่มบริบทของการวิจัยให้ได้องค์ความรู้และรูปแบบการส่งเสริมการปฏิบัติหน้าที่ของพระวินยาธิการ อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ที่หลากหลาย

เอกสารอ้างอิง

- กรมการศาสนา. (2528). *คู่มือการบริหารศึกษาคณะสงฆ์*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- เจริญ จันทร์จรัส. (2552). *บทบาทของพระวินยาธิการในการรักษาพระวินัยของคณะสงฆ์ไทย ศึกษากรณีกรุงเทพมหานคร* (วิทยานิพนธ์ สาขาวิชาศาสนาเปรียบเทียบ). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ถวัลย์ ทองมี. (2535). *คู่มือพระวินยาธิการ*. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด ภาพพิมพ์.
- พระครูปลัดทะเล มหณฺโณ. (2553). *บทบาทของพระวินยาธิการตามทัศนะของพระสงฆ์ในเขต พญาไท กรุงเทพมหานคร* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิง พุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระเทพปริยัติสุธี วรวิทย์ คงคปญฺโญ. (2545). *การคณะสงฆ์และการศาสนา*. กรุงเทพฯ: โรง พิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมสุธี. (2554). *คู่มือศูนย์ปฏิบัติการพระวินยาธิการคณะสงฆ์กรุงเทพมหานคร*. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- พระมหาสมเกียรติ พูลทอง. (2540). *ปัจจัยที่ส่งผลในการปฏิบัติงานของพระวินยาธิการที่มีต่อ พระสงฆ์ผู้ประพฤติผิดวินัย ศึกษาเฉพาะกรณีเขตพระนคร* (สาขาวิชาการบริหาร องค์กรการ สารนิพนธ์ ศิลปะศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกริก.
- พระรัตนเมธี (บุญช่วย กัมมสุโณ). (2552, 15 มีนาคม). “มงคลข้าวสด”. ข้าวสด. น. 16.
- พระวิจิตร สมคำภา. (2539). *บทบาทการปฏิบัติงานของศูนย์ปฏิบัติการของพระวินยาธิการใน การตรวจตราดูแลภิกษุสามเณรที่ประพฤติไม่เหมาะสม* (สารนิพนธ์ สาขาวิชานโยบาย และการวางแผนสังคม). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกริก.
- สมชาย สรรประเสริฐ. (2552). *กลยุทธ์การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ของกองบังคับการตำรวจ ท่องเที่ยว สำนักงานตำรวจแห่งชาติ* (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขารัฐ ประศาสนศาสตร์). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

รูปแบบการบริหารจัดการงานสงเคราะห์ประชาชนตามหลักสังคัมสงเคราะห์
เชิงพุทธบูรณาการของคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร*
MODEL OF PUBLIC WELFARE MANAGEMENT ACCORDING TO BUDDHIST
INTEGRATED SOCIAL WELFARES PRINCIPLES OF THE SANGHA ORDER
OF PHICHIT PROVINCE

พระใบฎีกาสมคิด นาดสีโล, พระสุธีวีรบัณฑิต (โชว์ ทัสสนีโย), พระมหากฤษฎา กิตติโสภโณ
Phrabhidika Somkid Natsilo, Phra Sutee Wirabandit (Show Tassaniyo), Phramaha Krisada Kitisobhano
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya
Corresponding Author E-mail: p2504p2504@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์สภาพทั่วไปและปัญหาอุปสรรคพัฒนารูปแบบ และนำเสนอการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี การวิจัยเชิงคุณภาพ เลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจง 18 รูปหรือคน และทำการสนทนากลุ่มเฉพาะ 10 รูปหรือคน เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาพรรณนา การวิจัยเชิงปริมาณ สุ่มตัวอย่างด้วยการเปิดตารางสุตรของทาร์โร่ ยามาเน่ ได้กลุ่มตัวอย่าง 362 รูป เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมการวิจัยทางสังคมศาสตร์

ผลการวิจัยพบว่า 1. คณะสงฆ์ขาดแผนงานและการกระจายงานและอนุเคราะห์ส่งเสริมในการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั้ง 4 ด้านให้แก่ชุมชนไม่ทั่วถึงครอบคลุมทุกพื้นที่ 2. การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการงานสงเคราะห์ประชาชนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.28, S.D. = 0.586) 3. นำเสนอการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการงานสงเคราะห์ประชาชนตามหลักสังคัมสงเคราะห์เชิงพุทธบูรณาการของคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร พบว่า ด้านทาน คณะสงฆ์ช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบภัยพิบัติในหลายพื้นที่ ๆ ด้านปิยวาจา พระสงฆ์รู้จักประนีประนอมพูดคุยถ้อยทีถ้อยอาศัยต่อกัน ด้านอัตถจริยา คณะสงฆ์ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม ส่งเสริมสามัคคีเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ด้านสมานัตตตา พระสงฆ์ถือปฏิบัติตนเรียบง่าย เข้าถึงง่าย ไม่ถือตน พร้อมให้คำปรึกษาต่อประชาชนตลอดเวลา

คำสำคัญ: รูปแบบ; การบริหารจัดการ; งานสงเคราะห์

Abstract

Objectives of this article were to study and analyze the general condition and problems, to propose a model of public welfare management conducted by the mixed research methods: The qualitative research, data were collected from 18 key informants by in-depth-interviewing and 10 participants in focus group discussion, data were analyzed by descript interpretation. The quantitative research, data were collected with questionnaires from 362 samples, using Taro Yamane's formula and analyzed data with descriptive and related statistics. Findings were as follows:

The results of the research were found that 1. General conditions and problems and obstacles were found that there was lack of work plans and work distribution and support in helping people in all 4 aspects to the community, not covering all areas. 2. Developing a model of public welfare management, it was found that the overall level was at the highest level of agreement ($\bar{X}$ = 4.28, S.D. = 0.586). 3. To present the development of people welfare management model according to the Buddhist integrated social welfare principles of Phichit Province Sangha Order, it was found that on Dana, the charity aspect, the Sangha Order helped people who were affected by disasters in many areas. On Piyavaja, the part of the Sangha Order, the monks knew to compromise. continue to speak nicely with sweet words. On Atthajariya, the subjective side, the Sangha Order did not look for personal interests but for the common good, and promotion of livelihood to develop the community economy in peace. On Samanattatha, the equal treatment, the Sangha Order practiced simple behavior, easy to approach, not being selfish and ready to give advice to people all the time.

Keywords: pattern; management; welfare work

บทนำ

เมื่อกล่าวถึงเมืองพิจิตรจึงหมายถึงเมืองงาม เมืองที่มีเสน่ห์ประทับใจ นอกจากนี้ยังเป็นเมืองที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ คือ เป็นที่ประสูติของพระเจ้าเสือ หรือ "พระศรีสรรเพชญ์ ที่ 8" พระเจ้าแผ่นดินแห่งกรุงศรีอยุธยาและเป็นเมืองที่ให้กำเนิดนักปราชญ์ราชบัณฑิต คือ พระโหราธิบดี บิดาของศรีปราชญ์ จังหวัดพิจิตรเป็นจังหวัดเก่าแก่มากจังหวัดหนึ่งของประเทศไทย มีมาตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัย เป็นราชธานี เชื่อกันว่าเจ้ากาญจนกุมาร (พระยาโคตรบอง) โอรสพระยาโคตมเทวราช เป็นผู้สร้างเมืองเหนือฝั่ง แม่น้ำน่าน ในปี พ.ศ. 1601 เดิมมีหลายชื่อ คือ เมืองสระ

หลวง เมืองโอชะบุรี เมืองชัยบรรและเมืองปากยม ดินแดนอันเป็นเขตจังหวัดพิจิตรอยู่ในที่ราบลุ่มตอนใต้ของภาคเหนือในดินแดนสุวรรณภูมิบริเวณนี้เป็นบริเวณ ที่ลำนํ้ายมและลำนํ้าน่านไหลผ่าน ลักษณะพิเศษของดินแดนจังหวัดพิจิตรเดิมเต็มไปด้วยห้วย หนอง คลอง บึง พื้นดินจังหวัดพิจิตร เพราะเป็นดินตะกอนที่เกิดจากน้ำท่วมทับถมทุกปี มีความสำคัญทางทหาร และการปกครองต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 2 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ได้ทรงพระราชนิพนธ์คำกลอนเรื่อง "ไกรทอง" โดยใช้เมืองพิจิตร เป็นแหล่งกำเนิดของเรื่องราว เนื่องจากเมืองพิจิตร เป็นเมืองที่มีแหล่งน้ำมากมายและมีสระเข้ ชุกชุมนั่นเอง ในปี พ.ศ. 2435 กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ได้นำรูปแบบการปกครองระบบ เทศาภิบาลมาใช้ และได้จัดตั้งมณฑลพิษณุโลก เป็นมณฑลแรกประกอบด้วย 5 เมือง คือ เมืองพิษณุโลก เมืองพิจัย เมืองสวรรคโลก เมืองสุโขทัย และเมืองพิจิตร

จากสภาพปัญหาของประชาชนในจังหวัดพิจิตรดังกล่าวนี้แต่ละพื้นที่ของอำเภอจะแตกต่างกันไป บ้างอำเภอพบปัญหาภัยแล้งบ้างอำเภอพบปัญหาน้ำท่วมการครองชีพของประชาชนจึงส่งผลให้บ้างครอบครัวไม่พอใช้จ่ายคณะสงฆ์จึงมองเห็นความทุกข์ยากของประชาชนในการครองชีพแต่ละวันคณะสงฆ์ต้องรับภาระสำคัญและเป็นผู้มีส่วนต้องรับผิดชอบต่อสิ่งที่เกิดในสังคมไทยในเวลานี้ โดยให้การสงเคราะห์แก่ประชาชน ทั้งด้านจิตใจ และวัตถุ ตลอดจนในด้านต่าง เปรียบสังคม ไม่เหลียวแลทอดทิ้งประชาชนผู้ทุกข์ยาก บางทีเป็นผู้สร้างปัญหาทางสังคมเสียเอง ดังที่ปรากฏในเหตุการณ์ต่างๆ สร้างความเสื่อมเสียต่อวงการคณะสงฆ์ไทยมาก พระพุทธศาสนาได้ทำประโยชน์ให้แก่สังคมเป็นจำนวนมาก หมายถึงการบำเพ็ญประโยชน์ตนและประโยชน์ผู้อื่น สงเคราะห์สาธารณะประโยชน์ เป็นกิจกรรมที่วัดหรือพระภิกษุสงฆ์ดำเนินกิจการเพื่อให้เป็นสาธารณประโยชน์ด้านสังคมสงเคราะห์ ทั้งการสงเคราะห์บุคคลและสาธารณสงเคราะห์ มี 4 ด้าน คือ 1) ด้านการดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลชุมชน 2) ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นเพื่อสาธารณประโยชน์ 3) ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อื่นเป็นสาธารณสมบัติ 4) ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไป (กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, 2542; คะนิงนิตย จันทบุตตร, 2532; พระมหาเสริมชัย ชยมงคล, 2538, อดุลย์ วังศรี, 2546)

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไป และปัญหาอุปสรรคในการบริหารจัดการงานสงเคราะห์ประชาชนตามหลักสังคมสงเคราะห์เชิงพุทธบูรณาการของคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร
2. เพื่อศึกษาการพัฒนาแบบการบริหารจัดการงานสงเคราะห์ประชาชนตามหลักสังคมสงเคราะห์เชิงพุทธบูรณาการของคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการงานสงเคราะห์ประชาชนตามหลักสังคมสงเคราะห์เชิงพุทธบูรณาการของคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยโดยใช้รูปแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาเอกสาร (Documentary Study) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth interview) และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) และการวิจัยเชิงปริมาณ เป็นการวิจัยที่ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ เก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย

ประชากรในการวิจัย คือ พระสงฆ์ในเขตการปกครองในจังหวัดพิจิตร จำนวน 3,846 รูป กลุ่มตัวอย่างด้วยการเปิดตารางสุตรสำเร็จรูปของทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane) ได้กลุ่มตัวอย่าง 362 รูป เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมการวิจัยทางสังคมศาสตร์และเลือกใช้ค่าสถิติที่เหมาะสมกับข้อมูลสามารถตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ พระสังฆาธิการ ข้าราชการ ผู้นำท้องถิ่นและนักวิชาการทางด้านการจัดการเชิงพุทธ จำนวน 18 รูปหรือคน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์

การเก็บรวบรวมข้อมูล ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) โดยการรวบรวมจากหนังสืออ้างอิงทางพระพุทธศาสนาต่างๆ จากพระไตรปิฎก (ภาษาบาลี) ฉบับมหาจุฬาลงกรณ 2560, พระไตรปิฎก (ภาษาไทย) ฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) โดยการรวบรวมจากหนังสือ วารสารบทความงานวิจัยเกี่ยวกับหลักการ แนวคิด ทฤษฎีตลอดจนข้อมูลทางสถิติที่รวบรวมโดยหน่วยงานราชการหรือสถาบันการศึกษาและแหล่งข้อมูลที่เป็นที่ยอมรับ

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากเอกสาร การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์เชิงลึก ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลแบบอรรถาธิบายและพรรณนาความ วิเคราะห์ลักษณะปัญหาจากเอกสาร จากการสัมภาษณ์ และจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย 1) รวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง 2) จัดลำดับข้อมูล 3) จากการสัมภาษณ์ 4) นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เนื้อหาตามประเด็น 5) สรุปผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ นำแบบสอบถามที่ได้รับกลับมาตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ แล้วนำมาวิเคราะห์ โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean และความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 สภาพทั่วไปและปัญหาอุปสรรคในการบริหารจัดการงานสงเคราะห์ประชาชนตามหลักสังคมสงเคราะห์ ของคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร

ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีความคิดเห็นต่อสภาพทั่วไปในการบริหารจัดการงานสงเคราะห์ประชาชนตามหลักสังคมสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร ตามหลักสังคหวัตถุ 4 โดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด เมื่อพิจารณาแต่ละด้านพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน

ตอนที่ 2 การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการงานสงเคราะห์ประชาชนตามหลักสังคมสงเคราะห์เชิงพุทธบูรณาการของคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร

1) ด้านการดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลชุมชน พบว่า คณะพระสงฆ์จะต้องส่งเสริมให้ชัดเจน สอดคล้องกับ กฎ ระเบียบ ข้อบังคับต่างๆ ของมหาเถรสมาคมและสำนักพระพุทธศาสนา และมองเป้าหมายในการดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล การพัฒนาทางเลือกที่เหมาะสมการวางมาตรฐานของเป้าหมายและกระบวนการช่วยเหลือเกื้อกูล โดยมีพระสงฆ์ในการในผู้ปกครองสงฆ์ระดับสูงพร้อมกับการชี้แจงทำความเข้าใจในแผนงานที่จะต้องปฏิบัติให้เป็นความรับผิดชอบของหน่วยงานต่างๆ ทั้งลักษณะการคัดสรรบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถให้เข้ามาเรียนรู้ การปลูกฝังให้เป็นผู้มีจิตอาสาในด้านสาธารณะสงเคราะห์ระยะสั้นและระยะยาวอย่างต่อเนื่อง

2) ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นเพื่อสาธารณประโยชน์ พบว่า การส่งเสริม "ชุมชนนั้นๆ ให้ได้มีพัฒนาเท่าที่จะทำให้เกิดการวิวัฒนาการ คือเจริญทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม เป็นต้น มุ่งหวังจะพัฒนาบุคคล กลุ่มบุคคล ปรากฏการณ์และสิ่งแวดล้อมทางวัตถุและสังคมของหมู่บ้านส่งเสริมสนับสนุนจากภาครัฐและภาคเอกชน การพัฒนาหมู่บ้านมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นเพื่อสาธารณประโยชน์ต่อกันมีความสามัคคีร่วมกันพัฒนา การรวมกำลังดำเนินการปรับปรุงสภาพความเป็นอยู่ของชุมชนให้มีความเป็นปึกแผ่นและดำเนินการในแนวทางที่ต้องการมีส่วนร่วมมาก โดยอาศัยความร่วมมือกำลังของประชาชนในชุมชนนั้นมีการช่วยเหลือต่อกันและมีความร่วมมือกันดำเนินงานช่วยเหลือทางด้านวิชาการจากหน่วยราชการ หรือองค์การอาสาสมัครอื่นๆ ที่จะช่วยให้สามารถปฏิบัติงานได้ตามเป้าหมาย

3) ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ พบว่า อาคารของวัดเป็นศูนย์พยาบาลผู้ป่วยทางวัดได้ไปช่วยเหลือหรือดูแลในส่วนนี้ ประชาชนได้เป็นผู้ดำเนินงาน นอกจากนั้นให้ชาวบ้านช่วยกันดูแลรักษาสาธารณสมบัติ โดยอาจแต่งตั้งคณะกรรมการและวัดได้เข้าไปช่วยดูแลเมื่อ มีกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวกับการประกอบอาชีพ หรือกิจการอื่นๆ ของหมู่บ้าน ได้ให้ใช้สถานที่วัดเป็นการคิดถึงประโยชน์ของตนเองโดยเจ้าอาวาสหรือพระภิกษุสามเณรสามารถไปช่วยดูแลให้ความสะดวกภายในขอบเขตความสามารถ ซึ่งต้องตามพระธรรมวินัย เช่น

ธนาคารพืชพันธุ์ กองทุนมูลนิธิ สหกรณ์ต่างๆ ศูนย์บริการสาธารณะ ศูนย์ฝึกอาชีพ ศูนย์ประสานงานของประชาชนในกิจการต่างๆ

4) ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไป พบว่า พระสงฆ์ถือว่าเป็นหน้าที่หลักที่จะต้องช่วยเหลือสังคมโดยเฉพาะด้านจิตวิญญาณพระสงฆ์จะต้องทำหน้าที่แนะนำชี้ทางถูกชี้ทางผิดให้กับญาติโยมผู้ยังขาดปัญญาหรือว่ามีปัญหาด้านคุณธรรมจริยธรรมยังน้อยอยู่บทบาทของวัดและของพระสงฆ์ในด้านนี้เริ่มมีมากขึ้นวัดที่มีนโยบายในเชิงสังคมสงเคราะห์มีมากและมีบทบาทชี้แนวทางให้พระภิกษุภิกษุณีนำนโยบายไปปฏิบัติ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งของการปฏิบัติงานในองค์กรต้องใช้ระเบียบและระบบที่จัดวางขึ้นเพื่อการพัฒนากระบวนการของจิตสำนึก มีความรู้สึกรับผิดชอบต่อพระศาสนา มีความสามารถในการทำหน้าที่ของตนเองอย่างอิสระโดยไม่ขัดแย้งกับหลักพระธรรมวินัยและกฎหมายบ้านเมือง พระสังฆาธิการจะต้องคอยสั่งสอนแนะนำประชาชนไปตามหน้าที่ของตนเอง ให้ประชาชนรู้จักธรรมะ รู้สิ่งที่ชอบที่ควรประพฤติปฏิบัติชอบธรรมพัฒนาทั้งกาย ศีล จิต ปัญญา

ตอนที่ 3 นำเสนอแนวทางการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการงานสงเคราะห์ประชาชนตามหลักสังคมสงเคราะห์เชิงพุทธบูรณาการของคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร ตามหลักสังคหวัตถุ 4

1) ด้านทาน พบว่า การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือและแบ่งปันซึ่งกันและกัน จึงทำให้ทั้งเจ้าอาวาส และพระสงฆ์สามเณรในแต่ละวัด มีความเป็นกันเองในการทำงาน และไม่ถือตัวต่อเพื่อนร่วมงาน และไม่ว่าจะสังคมระดับไหนถ้ามีการเสียสละและแบ่งปันซึ่งกันและกัน ก็จะทำให้สังคมนั้นปกติสุข สำหรับการทำงานของชุมชนนั้นในฐานะผู้บริหารต้องแสดงความเอื้อเฟื้อต่อผู้อื่นก่อน และควรที่จะมีการปรับความเข้าใจของบุคลากรเสมอเพื่อให้เกิดความรักความสามัคคีกัน ซึ่งจะทำให้การดำเนินงานดำเนินไปด้วยความราบรื่น และเกิดผลสำเร็จแก่ประชาชนโดยรวม

2) ด้านปิยวาจา พบว่า การกล่าวถ้อยคำไพเราะอ่อนหวาน พูดในสิ่งที่เป็นประโยชน์ และมีเหตุผล ซึ่งพบว่าทั้งเจ้าอาวาส และพระสงฆ์สามเณรในแต่ละวัด มีการใช้วาจาที่สุภาพเรียบร้อยเคารพต่อผู้ใหญ่ และมีการทักทายด้วยคำไพเราะอ่อนหวาน และเมื่อเพื่อนร่วมงานไม่เข้าใจก็มีการชี้แจงด้วยถ้อยคำที่สุภาพ ซึ่งเป็นการสร้างแรงจูงใจให้คนอื่นอยากทำงานร่วมสำหรับการใช้วาจานั้นผู้พูดต้องมีความระมัดระวังเป็นอย่างยิ่ง ไม่กล่าวถ้อยคำที่กระทบต่อจิตใจของผู้ฟัง และต้องทำให้ผู้ฟังมีความสุขเมื่อได้ยิน ซึ่งการใช้วาจานั้นมีความสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

3) ด้านอัตถจริยา พบว่า การประพฤติในสิ่งที่เป็นประโยชน์ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น ซึ่งทั้งเจ้าอาวาสและพระสงฆ์สามเณรในแต่ละวัด มีความร่วมมือร่วมใจในการทำงานเป็นอย่างดี และการช่วยเหลือกันนั้นเป็นการแสดงออกถึงการมีน้ำใจต่อผู้อื่น ซึ่งในชุมชนนั้นการช่วยกันในการทำงานเป็นที่ยอมรับกว่าต่างคนต่างทำ ถึงแม้ว่าจะมีการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบก็ตาม แต่ในทางปฏิบัติก็ความที่จะช่วยกันเท่าที่ตนจะสามารถกระทำได้ และสำหรับการช่วยเหลือ

ประชาชนแม้บางครั้งอาจทำได้ไม่เต็มที่เท่าที่ควร แต่หากทำด้วยความเต็มใจประชาชนก็จะเกิดความรู้สึกที่ดีต่อวัด และควรที่จะจัดให้บุคลากรของชุมชนได้ออกบำเพ็ญสาธารณประโยชน์นอกสถานที่ เพื่อให้ได้ปฏิบัติงานร่วมกันของบุคลากร

4) **ด้านสมานัตตตา** พบว่า ความเสมอต้นเสมอปลาย วางตัวเหมาะสมแก่หน้าที่ ซึ่งเห็นได้ว่าทั้งเจ้าอาวาส และพระสงฆ์สามเณรในแต่ละวัด ปฏิบัติตนอยู่ในกฎระเบียบของชุมชนอย่างเคร่งครัด ซึ่งการปฏิบัติอย่างเสมอต้นเสมอปลายก็จะได้รับการยอมรับจากผู้อื่น และสำหรับการทำงานของชุมชนถือว่าเป็นครอบครัวใหญ่ ผู้บริหารต้องมีการเลือกใช้คนให้เหมาะสมกับงาน แต่ต้องมีการอธิบายเหตุผลให้บุคลากรทราบถึงเหตุผลที่เลือกใช้งานนั้น เพราะในฐานะผู้บริหารต้องตัดสินใจเลือกใช้คนที่เหมาะสมที่สุด และจะต้องไม่เลือกปฏิบัติ หรือที่เรียกว่า “เลือกที่รักมักที่ชัง” โดยเฉพาะการพิจารณาความดีของชุมชนนั้น จะต้องไม่เียงเป็นกลางปราศจากอคติ เมื่อชุมชนได้รับความเมตตาจากผู้บริหารแล้วก็จะทำงานอย่างเต็มกำลังความสามารถ

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย ในแต่ละบทสรุปของการวิจัยผู้วิจัยดำเนินการอภิปรายการวิจัยตามวัตถุประสงค์วิจัย พบว่า มีประเด็นข้อค้นพบใหม่จากการวิจัยที่นำมาอภิปรายผลดังนี้

1. รูปแบบการบริหารจัดการงานสงเคราะห์ประชาชนตามหลักสังคมสงเคราะห์เชิงพุทธบูรณาการของคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร ในด้านการบำรุงกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลชุมชนและสังคมนี้ เป็นการช่วยเหลือสังคมด้านแรงงาน ให้วัดเป็นสถานที่ประชุมสัมมนาของชุมชน ให้มีการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ ให้มีการปฏิบัติที่ชัดเจนเป็นระบบ มีการอบรมคุณธรรมจริยธรรม ให้มีความเมตตาต่อกัน ให้มีการจัดตั้งกองทุนสงเคราะห์ชุมชน การให้ความร่วมมือกับท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชน สนับสนุนการแก้ปัญหา ยาเสพติดของชุมชน ให้มีการสอนธรรมะศึกษา สอนธรรมวินัย แก่ภิกษุ และสามเณร และมีการบริหารจัดการให้ชัดเจนเป็นศูนย์กลางชุมชน ศูนย์กลางความเจริญของท้องถิ่น สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระปลัดชุมพล อาภรณ์โร และคณะ (2561) วิจัยเรื่อง การสร้างแรงจูงใจตามหลักพุทธธรรมให้แก่ประชาชนในการทำบุญของวัดพุน้อย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี พบว่า ระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการสร้างแรงจูงใจตามหลักพุทธธรรมให้แก่ประชาชน ในการทำบุญของวัดพุน้อย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี พบว่าความคิดเห็นประชาชนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.22$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านหลักพุทธธรรม มีค่าเฉลี่ยมากกว่าด้านการสร้างแรงจูงใจตามลำดับ

2. ประเด็นการจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ ของวัดในจังหวัดพิจิตร ด้านกิจการงานสาธารณะประโยชน์ ด้วยกิจการงานสาธารณะประโยชน์มีการปฏิบัติดังนี้ 1. การยึดหลักสาธารณะประโยชน์ทั้งประโยชน์ประชาชน ประโยชน์วัด และประโยชน์พระพุทธศาสนา 2. วัด

แดงออกถึงความมีน้ำใจมีความรับผิดชอบ และมีจิตสำนึกสาธารณะ 3. วัดเป็นแหล่งรวมการให้มากกว่าการรับเพื่อประโยชน์สาธารณะ 4. ให้สติกับประชาชนให้ทุนการศึกษากับเด็กขาดแคลน 5. ให้การสนับสนุน บุคลากร งบประมาณและวัสดุอุปกรณ์ เพื่องานสาธารณะประโยชน์ของชุมชน 6. เกื้อกูลงานการศึกษา ด้านงานสาธารณสุข และการอนุรักษ์ธรรมชาติประเพณี 7. เป็นศูนย์ยึดเหนี่ยวจิตใจคนในชุมชน 8. เป็นสถานที่จัดกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุ 9 ปีการจัดกิจกรรมศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน ออกเ้าร้านจัดแสดงและขายผลิตภัณฑ์คุณภาพ 10. มีหลักการร่วมแรงร่วมใจ กันทำงานเพื่อประโยชน์ของชุมชน ด้วยการนำของพระสังฆาธิการและเจ้าอาวาสทุกวัด สอดคล้องกับงานวิจัยของพระสุคนธ์ ญาณาวโรและคณะ (2563) วิจัยเรื่องการส่งเสริมประชาชนในการดำเนินชีวิตตามหลักมรรคาวาธรรมของพระสงฆ์ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี พบว่า มีการอบรมให้ประชาชนได้เข้าใจและเข้าถึงโทษของการทุจริต และการใช้วาจาที่ไม่เหมาะสม ให้ประชาชนรู้จักยับยั้งชั่งใจก่อนที่จะลงมือทำให้มีสติตลอดเวลา ให้ประชาชนได้รู้จักประโยชน์ของการมีความอดทน ส่งเสริมให้มีกิจกรรมเกี่ยวกับการเสียสละสิ่งของแก่ผู้อื่น

3. การบริหารจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของวัดด้านกิจการงานสาธารณะสมบัติ วัดมีเป้าหมายในการทำกิจกรรมการจัดการสาธารณะสมบัติ คือ ให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีให้ชุมชนมีความเข้มแข็งให้มีสังคมมีคุณภาพ และคุณธรรม วัดพร้อมให้บริการด้านสถานที่และสาธารณสมบัติต่างๆ เพื่อประโยชน์ของส่วนรวม ชุมชนและสังคม วัดพร้อมเป็นที่ตั้งของโรงเรียน โรงพยาบาล อาคารสถานที่ เพื่อประโยชน์ด้านการศึกษาและสุขภาพของประชาชนวัดพร้อมให้ใช้สถานที่ สำหรับดูแล เยียวยาชีวิตผู้มีความทุกข์ร้อนผู้ยากไร้เพื่อยุอาศัย วัดพร้อมให้สนับสนุน การสร้างการส่งเสริมอาคารสถานที่ และสิ่งปลูกสร้าง สาธารณสมบัติต่างๆ ของชุมชนและสังคม ในการจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ด้วยกิจการงานสาธารณะสมบัติ วัดได้ดำเนินการด้วยกิจการสาธารณะสมบัติ วัดได้ดำเนินการช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการต่างๆ สอดคล้องกับแนวคิดของ จามร ช่างมงคล (2564) วิจัยเรื่อง ความพึงพอใจของประชาชนต่อการจัดการงานสาธารณูปการของวัดเวฬุวนาราม อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี พระทรงศักดิ์ ภิระธมโม (2564) วิจัยเรื่อง ผลสัมฤทธิ์จากการปฏิบัติธรรมของประชาชนที่วัดมเหยงคณ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

4. การบริหารจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของวัดด้านการเกื้อกูลประชาชนและสรรพสัตว์ การจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของวัด ด้านการเกื้อกูลประชาชนและสรรพสัตว์มีสาระสำคัญ คือ เป็นการเกื้อกูลประชาชนผู้ประสบภัยธรรมชาติ หรือ สาธารณภัยต่างๆ มีการสงเคราะห์ดูแลรักษาและเยียวยาชีวิตสัตว์เลี้ยง ทั้งสุนัข แมว และสัตว์อื่นๆ เช่นการไล่ชีวิตโคกระบือมีการสงเคราะห์ประชาชนให้มีที่พึ่งพิง สำหรับผู้ไร้ญาติ มีการสงเคราะห์ประชาชนที่เป็นกลุ่มคนด้อยโอกาส คนชราหรือผู้พิการ และทำกิจกรรมสงเคราะห์ชุมชน ประชาชนและสรรพสัตว์ ร่วมกับการจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ด้านอื่นๆ และหน่วยงานอื่นๆ สอดคล้องกับแนวคิดของ พระ

ครูพิศัญช์ประษานน (ประยูร นนทโย) (2563) วิจัยเรื่อง สภาพทั่วไปการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ ในการพัฒนาชุมชนจังหวัดสมุทรสงคราม

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ผลงานวิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการงานสงเคราะห์ประชาชนตามหลักสังคมสงเคราะห์เชิงพุทธบูรณาการของคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร” ผู้วิจัย ได้นำเสนอข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ และข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไปดังต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรมีการส่งเสริมการรับรู้ สร้างความเข้าใจ ต่อสาธารณชนให้มากขึ้น อย่างการจัดการเชิงนโยบายที่เชื่อมโยงกับองค์การบริหารงานพระพุทธศาสนา
2. ควรมีการการตั้งต้นการทรัพยากรการบริหาร ที่เหมาะสมบริหารด้านการบริการ การศาสนา และองค์กรปกครอง คณะสงฆ์ควรได้สนับสนุน งบประมาณการจัดการ งานสาธารณสงเคราะห์ให้แต่ละวัด มีความพร้อมมากขึ้น
3. ควรได้มีระบบการพัฒนาศักยภาพ ความรู้ ความสามารถในการบริหารจัดการที่เกิดขึ้นจากการจัดการเชิงนโยบาย แล้วมีแผนงานโครงการ รองรับ การพัฒนาอย่างเป็นระบบ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1. ควรมีกระบวนการการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ ตามหลักปฏิบัติการบริหารที่เหมาะสม มีความเป็นระบบและให้ครบวงจร
2. ควรต้องมีหลายฝ่าย เข้ามามีส่วนร่วม ดำเนินการบริหารและให้บริการ ดำเนินการบริหารและให้บริการ เป็นการจัดการแบบมีส่วนร่วม จากทุกภาคส่วน ให้ร่วมสร้างเป็นระบบและส่วนอย่างครบวงจร
3. ควรมีความพร้อมต่อความเป็นผู้นำ นำคน นำงาน นำองค์กรสู่ความสำเร็จ ของงานการสาธารณสงเคราะห์
4. ควรให้บริการงานสาธารณสงเคราะห์เป็นการจัดการที่มีหลักธรรมาภิบาล คือ สังคหวัตถุ 4 ซึ่งเป็นหลักธรรมที่เหมาะสมต่อการนำมาประยุกต์ใช้กับการให้บริการ ในทุกงานของกิจการงานสาธารณสงเคราะห์ที่ทุกคน ทุกฝ่ายควรได้รับรู้ และเรียนรู้แล้วนำมาไปสู่การปฏิบัติอย่างเหมาะสม

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรนำจุดอ่อนที่มีปัญหาทางงานสาธารณสงเคราะห์มาแก้ไขปรับปรุงจุดด้อยให้ดีขึ้น ให้การพัฒนาศักยภาพของวัดต่อการจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ให้เกิดมูลค่าเพิ่มสูงสุด
2. ควรดำเนินการวิจัยในเรื่องเกี่ยวกับยุทธศาสตร์สมรรถนะผู้นำงานการสาธารณสงเคราะห์ของบุคลากรของวัด ให้มีความพร้อมต่อการให้บริการงานสาธารณสงเคราะห์อย่างมีประสิทธิภาพ
3. ควรนำหัวข้อใดที่มีปัญหาอุปสรรคมีผลน้อยในงานวิจัยสาธารณสงเคราะห์ครั้งต่อไปให้นำมาวิเคราะห์หาเหตุผลต่อไป
4. ควรนำหลักธรรมด้านทางพระพุทธศาสนานำมาใช้ให้มีหลักการในการทำวิจัยให้เหมาะสมกับเรื่องที่ได้นำมาวิจัยให้สมเหตุสมผลกับผู้อ่านและผู้วิจัยท่านต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). *คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยพระราชบัญญัติ กฎระเบียบ และคำสั่งของคณะสงฆ์*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- คะเนิงนิธย์ จันทบุต. (2532). *สถานะและบทบาทของพระพุทธศาสนาในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- จามร ข้างมงคล. (2564). ความพึงพอใจของประชาชนต่อการจัดการงานสาธารณูปการของวัดเวฬุวนาราม อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี. *วารสารพุทธนวัตกรรมการจัดการ*, 4(1), 10-17.
- พระครูพิศิษฐ์ประทาน (ประยูร นนทิโย). (2563). สภาพทั่วไปการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนจังหวัดสมุทรสงคราม. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมการบริหาร*, 3(2), 50-59.
- พระทรงศักดิ์ ธีรธมโม. (2564). ผลสัมฤทธิ์จากการปฏิบัติธรรมของประชาชนที่วัดมเหยงคณ์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. *วารสารพุทธนวัตกรรมการจัดการ*, 4(1), 57-64.
- พระปลัดชุมพล อาภทโรและคณะ. (2561). การสร้างแรงจูงใจตามหลักพุทธธรรมให้แก่ประชาชนในการทำบุญของวัดพุน้อย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมการบริหาร*, 1(2), 1-10.
- พระมหาเสริมชัย ชยมงคล. (2538). *การบริหารวัด* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: มูลนิธิพุทธภวนาวิชาธรรมกายและธนาการสหธนาการจำกัดมหาชน.
- พระสุคนธ์ ญาณวโรและคณะ. (2563). การส่งเสริมประชาชนในการดำเนินชีวิตตามหลักพรวาธธรรมของพระสงฆ์ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมการบริหาร*, 3(2), 25-39.
- อดุลย์ วงศ์. (2546). *การสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ ของชุมชนที่ทำให้ชุมชนเข้มแข็ง: การวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณาอภิมาน* (ดุสิตนิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาศึกษา). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

HUMAN RESOURCES DEVELOPMENT BY BUDDHADHAMMA AT CHITTAGONG, BANGLADESH*

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยหลักพุทธธรรมที่จิตตอง บังคลาเทศ

Mithila Chowdhury, Boonton Dockthaisong, Sman Ngamsnit

มิถิลา โชว์ดูรี, บุญตัน ดอกไธสง, สมาน งามสนิต

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Corresponding Author E-mail: mithilanpf@yahoo.com

Abstract

Objectives of this research were: 1. To study the human resources development by Buddhaddhamma 2. To study the factors affecting the human resources development by Buddhaddhamma and 3. To propose the guideline of an appropriate Buddhaddhamma model for human resources development by Buddhaddhamma. Mixed methods of qualitative and quantitative approach were designed for the research. In-depth interviews of 17 key informants were conducted for qualitative research and was analyzed by descriptive interpretation. The quantitative research of survey method, the data was collected using questionnaires with reliability coefficient of 0.949 from 122 actual respondents, and the data were analyzed by frequency, percentage, mean and standard deviation. Another 7 participants participated the focus group discussion and was analyzed by descriptive interpretation. Then verifying the research findings and conclusion.

Findings were as follows 1) Human Resources Development by Buddhaddhamma focusing on Tisikkā (Threefold Training) about Sīla level (behavior), Samādhi level and Paññā level have falling into the realm of rather totally agree 2) factors affecting the human resources development about the external factors affecting has falling into the realm of neither agree nor disagree and the internal factors affecting has falling into the realm of fairly agree and 3) the guideline of an appropriate Buddhaddhamma model of human resources development, body of knowledge derived from research that has already summarized into Buddhaddhamma for Human Resources Development by Tisikkhā

* Received October 5, 2021; Revised December 19, 2021; Accepted December 19, 2021

(Threefold Training) focusing on Sīla (Morality, Five Precepts), Samādhi (Concentration) and Paññā (Wisdom), Leonard Nadler Theory and Iddhipāda 4 Integration about education, training and development and Factors Supporting Human Resources Development at Chittagong, Bangladesh about community participations.

Keywords: Human Resources Development; Buddhadhamma; Chittagong Bangladesh

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์สามข้อของงานวิจัยนี้คือ 1) เพื่อศึกษาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยหลักพุทธธรรม 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยหลักพุทธธรรม และ 3) นำเสนอแนวทางรูปแบบหลักพุทธธรรมที่เหมาะสมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยหลักพุทธธรรม งานวิจัยนี้อาศัยการวิจัยแบบผสานวิธีทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ ในเชิงคุณภาพ ประกอบด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญรวม 17 รูปหรือคน และการนำเสนอต่อผู้เข้าร่วมประชุมที่เชี่ยวชาญ สนทนากลุ่มอีก 7 รูปหรือคน ส่วนในเชิงปริมาณมีการเก็บตัวอย่างการสำรวจจากผู้ให้ความคิดเห็นรวม 122 คน เป็นสถิติสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณได้รวบรวมจากแบบสอบถามเชิงสำรวจ ซึ่งมีความเชื่อมั่น 0.949 การวิเคราะห์ข้อมูลใช้โปรแกรมวิเคราะห์ข้อมูลทางสังคมศาสตร์ คำนวณหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนการสนทนากลุ่ม 7 รูปหรือคน ทำโดยการนำเสนอต่อการประชุมร่วมกัน ข้อมูลทั้งหมดสำหรับเชิงคุณภาพได้ถูกนำมาประมวลและวิเคราะห์แบบอุปนัยทั้งสัมภาษณ์ในเชิงลึกและการสนทนากลุ่ม

ผลการวิจัยพบว่า 1) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยหลักพุทธธรรม มุ่งเน้นใช้หลักไตรสิกขา: ระดับการรักษาศีล (พฤติกรรม) การเจริญสมาธิและการเจริญปัญญา อยู่ในช่วงเห็นด้วยเกือบทั้งหมด 2) ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์: ปัจจัยที่ส่งผลกระทบภายนอก อยู่ในช่วงความเห็นกลางๆ และปัจจัยส่งผลกระทบภายใน อยู่ในช่วงเห็นด้วยเป็นส่วนใหญ่ 3) แนวทางรูปแบบพุทธธรรมที่เหมาะสมในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นองค์ความรู้ที่ได้มาจากการวิจัยนี้ โดยสรุปไว้เป็นรูปแบบ หลักพุทธธรรมในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยใช้ไตรสิกขา มุ่งเน้นในเรื่อง ศีล สมาธิ และปัญญา ทฤษฎี Leonard Nadler ผสมผสานกับอิทธิบาท 4 เกี่ยวกับ การศึกษา การอบรม และการพัฒนา และปัจจัยการสนับสนุนในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่จิตตอง บังคลาเทศ เกี่ยวกับบทบาทของการมีส่วนร่วมกิจกรรมของชุมชนต่าง ๆ

คำสำคัญ: การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์; หลักพุทธธรรม; จิตตอง บังคลาเทศ

Introduction

Human is the most valuable asset of any family, organization, society, country in the world especially in the civilized or righteous people or good human but the evil human is the most dangerous and disaster of the world. Our world today is very complicated, confused and competitive. They try to take advantage to each other both in legal ways and illegal ways. There are a lot of problems such weapon wars, trading wars, virus pandemic, crimes, terrorist groups, insurgent groups, guerilla groups, narcotics, human rights, multiple standards in jury system, money laundry and corruption. (Bodhi, 1984; Buswell & Robert, 2004; Koontz & Cyrill, 1972)

At Chittagong, Bangladesh, some Buddhist Organizations, household people are rather lack of consistency in observing the Five Precepts about killing, stealing, sexual misconducts, false speech, intoxicants causing heedlessness and rather insufficient loving-kindness (*Mettā*), compassion (*Karuṇā*), sympathetic joy (*Muditā*) and equanimity (*Upekkā*) toward the people who have their lovings by natural causes as dead or any sufferings which are the human nature, we have to be an equanimity. When they have suffering or any problems, they could not solve suffering or any problems or self – reliance or self – development in appropriate systematic approach effectively.

On the concept of Human Beings, Human can be educated, taught, trained and developed. With reference to Buddha's teaching, there are many Buddhist Proverbs about human development stated that: 1) “*T̥hanto Set̥tho Manus Sesū*. ”(*Siam Pāli Tapit̥taka* 25/33) means In human world, the well trained and developed persons, those persons are the supreme persons, 2) “*Attana He Suṭ̥thantena Naṭ̥thanglabhati T̥hulabhang* ” (*Dhammabod* 25/31) means The well trained and developed persons shall be self – reliant and refugee by themselves, and 3) “*Sutwa D̥hammang Wichaṇṇanti Nārā Kālāyāna Pāpākāṅ* ” (*Mahasutasotasom Jātaka* 28/119) means One who are knowing what is right what is wrong, because of listening to the Doctrine or right teaching. So, Human Resources Development must be the major key role to be improved and developed. The Buddhadhamma should be the first priority to apply and

implement for solving these problems for Human Resources Development as this research. (Phra Buddhaghosa, 2010; Srirahula, 1988)

Human beings are special, unlikely any other kind of animal. They can be educated, trained and developed. Human beings who have been fully educated, trained or developed are called “Noble Living Beings”. They know how to conduct a good life to be the good people for themselves and also help their countries and societies fare securely in peace and happiness (Payutto, 2005). When they have suffering or any problems, they can have fairly ability to solve the suffering or any problems in appropriate systematical approach. To be truly involve in Human Resources Development about education, training and development should acquire Buddhadhamma. These are fairly the quarantees of a life moving toward better human development and noble growth, to people’s becoming the civilized or righteous people and truly good human beings.

Research Objectives

1. To study the human resources development by Buddhadhamma at Chittagong, Bangladesh.
2. To study the factors affecting the human resources development by Buddhadhamma at Chittagong, Bangladesh.
3. To propose the guideline of an appropriate Buddhadhamma model for human resources development by Buddhadhamma at Chittagong, Bangladesh.

Methodology

Methodology was the mixed methods, quantitative and qualitative methods, structured in the forms of in – depth Interviews, Survey Method and Focus Group Discussion. For In – depth Interviews were structed and non – structed questions from non – profitability purposefully selected 17 key informants with narrative data analysis. For Survey Method was the questionnaires by probability stratified random sampling 122 respondents by probability stratified random sampling 122 respondents from 250 people. The data were analyzed by frequency, percentage, mean ($\bar{x}$) and standard deviation (SD). For Focus Group Discussion were note taking and audio recording from purposefully selected 7 participants/experts with narrative data analysis.

Research Results

From the research, the researcher found that as follows.

Table 1: Research Results on Human Resources Development by Buddhadhamma at Chittagong, Bangladesh.

Human Resources Development by Buddhadhamma	Mean ($\bar{x}$)	Standard Deviation (SD)	Span of Mean Value	Level of Agreement
1) Precepts/Sīla level (Behavior)	4.55	0.45	4.10-5.00	High
2) Concentration/Samādhī level	4.44	0.42	4.02-4.86	High
3) Wisdom/Paññā level	4.45	0.40	4.05-4.85	High

For Precepts / Sīla level (Behavior): From the “Total summary of Precepts / Sīla level (Behavior)” factors, the statistical span of mean ($\bar{x}$) value ranges from 4.10 – 5.00 and standard deviation (SD) = 0.45, falling into the realm of fairly totally agree. From the five questions indicating that totally agree 66.7%, agree 26.1%, Neither agree nor disagree 4.4%, disagree 1.6% and totally disagree 1.2% about to not to kill, not to steal, not to commit adultery, not to tell a lie and abstaining from taking intoxicants and addictive drugs.

For Concentration / Samādhī level: From the “Total summary of Concentration / Samādhī level” factors, the statistical span of mean ($\bar{x}$) value ranges from 4.02 – 4.86 and standard deviation (SD) = 0.42, falling into the realm of rather totally agreement. From five questions indicating that totally agree 60.2%, agree 31.6%, neither agree nor disagree 5.4%, disagree 1.8% and totally disagree 1.0% about to the organization trains how to build your will power, trains practice of mindfulness, has body exercise program to boost up the mind, promotes memorizing and reciting the Buddhist chants and promotes meditation practice.

For Wisdom / Paññā level: From the “Total summary of Wisdom / Paññā level” factors, the statistical span of mean ($\bar{x}$) value ranges from 4.05 – 4.85 and standard deviation (SD) = 0.40, falling into the realm of rather totally agree. From five questions indicating that totally agree 57.7%, agree 33.1%, neither agree nor disagree 6.6%, disagree 2.0% and totally disagree 0.6% about to the organization promotes intelligence enhancement, promotes new technology literacy, promotes awareness training, promotes common sense development and

conducts training in critical thinking process, to know cause and effects and the method to solve problems.

Table 2: Research Results on Factors Affecting the Human Resources Development by Buddhaddhamma at Chittagong, Bangladesh.

Factors Affecting the Human Resources Development (HRD) by Buddhaddhamma	Mean ($\bar{x}$)	Standard Deviation (SD)	Span of Mean Value	Level of Agreement
1) Factors Affecting the HRD (External factors)	2.67	0.32	2.35-2.99	Medium
2) Factors Affecting the HRD (Internal factors)	3.83	0.34	3.49-4.17	High
3) Appropriate method the HRD (L. Naddler and Iddhipāda 4 integration)	3.64	0.33	3.31-3.97	High

Factors affecting the human resources development (external factors): From the “Total summary of factors effecting (external factors) factors, the statistical span of mean ($\bar{x}$) value ranges from 2.35 – 2.99 and standard deviation (SD) = 0.32, falling into the realm of neither agree nor disagree. From the five questions indicating that totally agree 18.9%, agree 21.3%, neither agree nor disagree 22.5%, disagree 15.7% and totally disagree 21.6% about to competition from other communities, threat from competitors, demands from the communities, expectations from people to be developed and technological advancement.

Factors affecting the human resources development (internal factors): From the “Total summary of factors affecting (internal factors)” factors, the statistical span of mean ($\bar{x}$) value ranges from 3.49 – 4.17 and standard deviation (SD) = 0.34, falling into the realm of fairly agreement. From the five questions indicating that totally agree 31.2%, agree 35.2%, neither agree nor disagree 22.1%, disagree 7.9% and totally disagree 3.6% about to people want to be progressive and stable in life, people want social mobility, people want to gain more incomes, change of social structure and challenges from now a day technology.

Appropriate method of human resources development (Nadler, 1984): From the “Total summary of appropriate method” factors, the statistical span of

mean ($\bar{x}$) value ranges from 3.31 – 3.97 and standard deviation (SD) = 0.33, falling into the realm of neither agree nor disagree. From the five questions indicating that totally agree 23.4%, agree 31.3%, neither agree nor disagree 31.5%, disagree 11.8% and totally disagree 2.0% about to the organization inspires people to have higher education, promotes training for specific skill with good effort, promotes human development on job training with good attention, pays good attention to personnel training by study tour both in and out the country and promotes body and mind development: Body: healthy, good behavior, Mind: peaceful, insight with well evaluation.

The proposal of the guideline of appropriate Buddhadhamma model for human resources development by Buddhadhamma at Chittagong, Bangladesh was proposed in the part of Body of Knowledge.

Discussions

From the synthesis of the data on “Human Resources Development by Buddhadhamma at Chittagong, Bangladesh” can be discussed to match with research objectives as follows. First, Human Resources Development by Buddhadhamma focusing on Tisikkḷā (Threefold Training) about: 1) Sīla level (behavior) has the statistical span of mean ($\bar{x}$) value ranges 4.10-5.00, falling into the realm of fairly totally agree, 2) Samādhī level has the statistical span of mean ($\bar{x}$) value ranges 4.02-4.86, falling into the realm of rather totally agree and 3) Paññā level has the statistical span of mean ($\bar{x}$) value ranges 4.05-4.85, falling into the realm of rather totally agree Second, there are two factors affecting the human resources development about: 1) the external factors affecting has the statistical span of mean ($\bar{x}$) value ranges 2.35-2.99, falling into the realm of neither agree nor disagree and 2) the internal factors affecting has the statistical span of mean ($\bar{x}$) value ranges 3.49-4.17, falling into the realm of fairly agree and Third, the guideline of an appropriate Buddhadhamma model of human resources development about: 1) appropriate method of human resources development (L. Nadler and Iddhipāda 4 integration) has the statistical span of mean ($\bar{x}$) value ranges 3.31 – 3.97, falling into the realm of neither agree nor disagree, 2) appropriate Buddhadhamma model of human resources development, body of

knowledge derived from research that has already summarized into the systematic flow diagram in three parts. (2.1) Buddhadhamma for Human Resources Development by Tisikkhā (Threefold Training) focusing on Sīla (Morality, Five Precepts), Samādhī (Concentration) and Paññā (Wisdom). (2.2) Leonard Nadler Theory and Iddhipāda 4 Integration about education, training and development. (2.3) Factors Supporting Human Resources Development at Chittagong, Bangladesh about community participations that support from villages, schools, universities, Buddhist organization and non – Buddhist organization.

Body of Knowledge

Findings from this research indicated that Buddhadhamma(s) are universally accepted and confidence as major keys for human resources development. As shown in the attachment about the system flow diagram Body of knowledge derived from the research “Guideline of an Appropriate Buddhadhamma Model for Human Resources Development by Buddhadhamma at Chittagong, Bangladesh”. There are three parts for human resources development as follows. 1) Buddhadhamma for Human Resources Development by Tisikkhā (Threefold Training): Focusing on (1) Sīla (Morality, Five Precepts): behavior about right speech, right action, right livelihood about not to kill, not to steal, not to commit adultery, not to tell a lie, not to take intoxicants and addictive drug including Dhamma 5 (Ennobling Virtues), (2) Samādhī (Concentration): mental development about right effort, right mindfulness, right thought, which focus on Brahmavihāra 4 (Sublime States of Mind) on the purpose to train how to build your will power, train the practice mindfulness, body exercise program to boost up the mind, promote memorizing and reciting the Buddhist chants and promote meditation practice and (3) Paññā (Wisdom): insight development about right view, right thought which focus on some parts of Middle Path or Magga 8 in Ariyasacca 4 (Four Noble Truths) on the purpose to promote intelligence enhancement, promote new technology literacy, promote awareness training, promote common sense development and conduct training in critical thinking process to know cause and effects and the method to solve problems 2) Leonard Nadler Theory and Iddhipāda 4 Integration about (1) Education, (2) training and (3)

development about human resources development for lay people, household people at Chittagong, Bangladesh on the purpose to inspire people to have higher education, promote training for specific skill with good effort, promote human development with good attention, pay good attention to personnel training by study tours both in and out the country and promote body and mind development, Body: healthy, good behavior, Mind: peaceful, insight with well evaluation³⁾ Factors Supporting Human Resources Development at Chittagong, Bangladesh about community participations that support from villages, schools, universities, Buddhist organizations, non – Buddhist organizations that concerning about demands from communities, expectation from people, progressive and stable life, social mobility. Body of Knowledge derived from the research: “Guideline of an Appropriate Buddhaddhamma Model for Human Resources Development by Buddhaddhamma at Chittagong, Bangladesh” is shown below.

Recommendations

The findings could help raise the awareness of Human Resources Development for the betterment of human resources as follows.

1. Establish Training Courses Policy for educating, teaching developing the people in the villages, academic institutes, private and public organizations for better quality of societies in long term Basis.
2. Establish the standard Textbook, Handbook curriculum of Human Resources Development by Buddhaddhamma and Management Science for Buddhists and foreigners in any languages.
3. Set up Master Plan for 1 year, 5 years plan for sustainable growth for Human Resources Development and having rolling plan every year. This plan should have vision, mission, strategy, and SWOT (Strength, Weakness, Opportunity, Threat) Analysis for the purpose of not out of date.

References

- Bodhi, Bhikkhu. (1984). *The Noble Eightfold Path: The Way to the End of Suffering*. Kandy: Buddhist Society.
- Buswell & Robert E. (2004). *Encyclopedia of Buddhism*. USA.
- Koontz, H. D., & Cyrill, O. (1972). *Principle of Management: Analysis of Managerial Functions*. New York: McGraw – Hill.
- Nadler, L. (1982). *Designing Training Program: The critical events model*. USA: Mass. Addison – Wesley.
- Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (2017). *Common Buddhist Text Guidance and Insight from The Buddha*. Bangkok: MCU.
- Payutto, P.A. (2005). *A CONSTITUTION FOR LIVING*. Bangkok: Sahadhammika.
- Phra Buddhaghosa. (2010). Translated from the Pali by Bhikkhu Nanamoli, *Visuddhimagga, The Path of Purification*. Columbo: Samayawardana.
- Siam Pāli Tipiṭaka*. (1917). Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya.
- Srirahula, W. (1988). *What the Buddha Taught*. Bangkok: Haw Trai Foundation Bangkok.

อิทธิพลของแรงจูงใจในการปฏิบัติงานต่อความเป็นครูมืออาชีพ
ในศตวรรษที่ 21 ของครูในโรงเรียนสังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก*
THE INFLUENCE OF WORK MOTIVATION ON SCHOOL TEACHER
PROFESSIONAL IN THE 21st CENTURY UNDER NAKHONNAYOK
PRIMARY EDUCATION SERVICE AREA OFFICE

นिरชา สีตากิจ

Niracha Sedakit

สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์

Panyapiwat Institute of Management

E-mail: nirachasedakit7535@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน 2) ศึกษา
ระดับความเป็นครูมืออาชีพในศตวรรษที่ 21 และ 3) วิเคราะห์อิทธิพลของแรงจูงใจในการ
ปฏิบัติงานที่ส่งผลต่อความเป็นครูมืออาชีพในศตวรรษที่ 21 ดำเนินการเก็บข้อมูลด้วย
แบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง ข้าราชการครูในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษ
านครนายก จำนวน 334 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย ความถี่ ร้อยละ
ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมากที่สุด 2) ระดับ
ความเป็นครูมืออาชีพในศตวรรษที่ 21 ของครูอยู่ในระดับมาก และ 3) แรงจูงใจในการ
ปฏิบัติงานส่งผลต่อความเป็นครูมืออาชีพในศตวรรษที่ 21 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ
0.01 โดยด้านความสัมพันธ์ส่งผลต่อความเป็นครูมืออาชีพในศตวรรษที่ 21 มากที่สุด รองลงมา
คือ ด้านความก้าวหน้า และด้านลักษณะของงาน ตามลำดับ

คำสำคัญ: แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน; ครูมืออาชีพในศตวรรษที่ 21; ประถมศึกษา

Abstract

Objectives of this research were: 1. To study the level of work motivation of teachers. 2. To study the level of teacher professional in the 21st century and 3. To study the Influence of work motivation on schoolteacher professional in the 21st century. The questionnaire was distributed and responded by 334 government teachers under Nakhonnayok Primary Education Service Area Office. The statistics used to analyze the data in this study were frequency, percentage, mean, standard deviation, and Multiple Regression Analysis.

The result showed that: 1. The level of work motivation was at the highest level, 2. The level of teacher professional in the 21st century was at high level and 3. The influence of working motivation on schoolteacher professional in the 21st century was significant at 0.01 level. Relationship had the most effects on teacher professional in the 21st century, then career path and job function respectively.

Keywords: work motivation; professional teachers in the 21st century; primary school

บทนำ

จากผลการประเมินการทดสอบในระดับประเทศยังบ่งบอกถึงปัญหาการศึกษาที่เกิดขึ้น ซึ่งวัดได้จากผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน O-NET ของปีการศึกษา 2562 มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าปีการศึกษา 2561 ทุกวิชา (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ, 2562) จากผลสัมฤทธิ์ด้านการศึกษา ปัญหาสังคมและทักษะชีวิตของผู้เรียน เมื่อเป็นเช่นนี้ครูผู้สอนจึงต้องพร้อมที่จะปรับตัวเองให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของยุคสมัยอยู่เสมอ ดังนั้นหลักของการพัฒนาครูในศตวรรษที่ 21 ครูควรจะต้องมีทักษะความรู้รอบด้านที่สำคัญสำหรับครูผู้สอน ส่งเสริมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องสำหรับครู โดยเฉพาะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อนำทักษะด้านเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสม จัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ ทำให้ครูมีเทคนิควิธีการสอนที่ส่งเสริมให้นักเรียนสร้างองค์ความรู้จากประสบการณ์ รวมถึงการจัดกิจกรรมเชื่อมโยงความรู้จากแหล่งเรียนรู้ภายนอก ฝึกให้นักเรียนทำงานเป็นทีมส่งเสริมให้นักเรียนเรียนรู้ได้ด้วยตนเองตลอดเวลา อีกทั้งครูในศตวรรษที่ 21 ยังจะต้องเป็นบุคคลพร้อมเรียนรู้และเป็นคนทำงานที่ใช้ความรู้ทักษะที่สำคัญที่สุดของศตวรรษที่ 21 ที่ทุกคนต้องเรียนรู้ คือหลัก 3R X 8C (แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2560 - 2579) การที่ครูจะมีการพัฒนาการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการทำงานได้นั้นต้องเกิดจากการมีแรงจูงใจ ซึ่งแรงจูงใจในการทำงานมีอิทธิพลทางบวกต่อคุณภาพการปฏิบัติงานของบุคลากร เนื่องจาก

แรงจูงใจเป็นเหมือนแรงขับเคลื่อนที่สำคัญต่อการกระทำหรือพฤติกรรมของมนุษย์ในการทำงาน ถ้าบุคลากรมีแรงจูงใจในการทำงานย่อมทำให้บุคลากรเกิดความขยันขันแข็งและกระตือรือร้นมากขึ้น (กนกพร กระจำแสง, 2553)

จากทฤษฎีหลักการแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่มีนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึง แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ในภาคของการศึกษาแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูมีส่วนเกี่ยวข้องสำคัญในที่จะทำให้ครูเกิดการเปลี่ยนแปลงตนเอง ส่งผลถึงความสามารถของการทำงานที่ดีขึ้น และยังส่งผลถึงผู้เรียนและโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุพัตรา วงษ์เมืองแก่น (2558) ที่ได้ทำการศึกษา แรงจูงใจในการปฏิบัติงานพบว่า แรงจูงใจในด้านความสำเร็จ ด้านการรับผิดชอบ ด้านลักษณะของงาน ด้านความก้าวหน้าในการงาน และด้านการยอมรับ ส่งผลต่อการปฏิบัติงาน ดังนั้นสามารถสรุปได้ว่าแรงจูงใจจะเป็นอิทธิพลทางบวกที่ช่วยปรับเปลี่ยนลักษณะพฤติกรรมของการทำงาน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายและส่งผลสำเร็จ ซึ่งเป้าหมายและความสำเร็จในที่นี้คือผู้เรียน โรงเรียน และคุณภาพการศึกษาของประเทศ

จากที่กล่าวมาข้างต้นการเป็นครูมืออาชีพในศตวรรษที่ 21 นั้นเป็นสิ่งสำคัญของครูผู้สอน เพราะการที่ครูมีคุณลักษณะและทักษะการเป็นครูมืออาชีพในศตวรรษที่ 21 มีส่วนช่วยพัฒนาผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน และยกระดับคุณภาพการศึกษา ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา อิทธิพลของแรงจูงใจในการปฏิบัติงานต่อการพัฒนาสู่ความเป็นครูมืออาชีพในศตวรรษที่ 21

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก
2. เพื่อศึกษาระดับความเป็นครูมืออาชีพในศตวรรษที่ 21 ของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก
3. เพื่อวิเคราะห์อิทธิพลของแรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่ส่งผลต่อความเป็นครูมืออาชีพในศตวรรษที่ 21 ของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัยเป็นแบบการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ ข้าราชการครูในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ข้าราชการครูในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก จำนวน 278 คน ได้มาจากการกำหนดจำนวนกลุ่มตัวอย่างจากตารางของ Krejcie & Morgan (1970) ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และเพื่อให้ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ครอบคลุมต่อการวิเคราะห์ข้อมูลมากที่สุด อีกทั้ง

เพื่อป้องกันปัญหาความไม่สมบูรณ์ของการตอบแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมา ผู้วิจัยจึงทำการปรับจำนวนกลุ่มตัวอย่างเพิ่มขึ้นร้อยละ 20 ซึ่งรวมกลุ่มตัวอย่างเป็นจำนวนทั้งสิ้น 334 คน

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างและพัฒนาเครื่องมือที่เป็นแบบสอบถามขึ้นตามนิยามตัวแปรที่ศึกษาของการวิจัย โดยมีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้ 1) ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับอิทธิพลของแรงจูงใจในการทำงานต่อความเป็นครูมืออาชีพในศตวรรษที่ 21 ของครู 2) นำผลการศึกษามาสร้างและพัฒนาเครื่องมือ โดยขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ 3) ตรวจสอบค่าความเที่ยงตรงของเนื้อหา ของแบบสอบถาม จากนั้นจึงส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ทำการพิจารณาโครงสร้างแบบสอบถาม เนื้อหา และภาษาที่ใช้ให้เหมาะสม โดยใช้แบบประเมินค่า IOC (Index of Objective Congruence) จากผลการทดสอบพบว่ามีข้อคำถามที่มีค่า IOC 0.66 ขึ้นไป ทุกข้อ 4) นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (tryout) จำนวนทั้งสิ้น 50 คน 5) นำข้อมูลที่ได้มาหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นรวมทั้งฉบับเท่ากับ 0.98 ทั้งฉบับ

การวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้ค่าความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage) และใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) แบบ Stepwise

ผลการวิจัย

1. ระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายกโดยภาพรวมพบว่า ระดับแรงจูงใจ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.24$ S.D.= .435) และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด 4 ด้าน คือ ด้านความสัมพันธ์ ด้านลักษณะของงาน ด้านนโยบายองค์กรและ ส่งเสริมพัฒนาความรู้ และด้านการยอมรับของสังคม โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านความสัมพันธ์ ($\bar{X} = 4.31$ S.D.= .521) รองลงมา คือ ด้านลักษณะของงาน ($\bar{X} = 4.26$ S.D.= .512) ด้านนโยบายองค์กร และ ส่งเสริมพัฒนาความรู้ ($\bar{X} = 4.25$ S.D.= .508) ด้านการยอมรับของสังคม ($\bar{X} = 4.24$ S.D.= .499) และด้านผลตอบแทนสวัสดิการ ($\bar{X} = 4.19$ S.D.= .576) ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านความก้าวหน้าในงาน ($\bar{X} = 4.17$ S.D.= .562)

2. ระดับความเป็นครูมืออาชีพในศตวรรษที่ 21 ของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.14$ S.D.= .314) และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด 5 ด้าน คือ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านการปฏิบัติตามหลักจรรยาบรรณวิชาชีพครู ด้านความรู้ความสามารถ ด้านการเสริมแรงทางบวกต่อผู้เรียน ด้านการมีมนุษยสัมพันธ์ โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านการปฏิบัติตามหลักจรรยาบรรณวิชาชีพครู ($\bar{X} = 4.42$ S.D.= .455) รองลงมา คือ ด้านการมีมนุษยสัมพันธ์ ($\bar{X} = 4.32$ S.D.= .488) ด้านการเสริมแรงทางบวกต่อผู้เรียน ($\bar{X} = 4.29$ S.D.= .486) ด้าน

ความรู้ความสามารถ ($\bar{X} = 4.24$ S.D.= .491) ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.22$ S.D.= .520) ด้านการพัฒนาตนเอง ($\bar{X} = 4.20$ S.D.= .533) ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการวิจัยและวัดประเมินผล ($\bar{X} = 3.75$ S.D.= .326)

3. อิทธิพลของแรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่ส่งผลต่อความเป็นครูมืออาชีพในศตวรรษที่ 21 ของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก โดยภาพรวมพบว่า มีค่า R^2 เท่ากับ .458 สามารถอธิบายความแปรปรวนของแรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่ส่งผลต่อความเป็นครูมืออาชีพในศตวรรษที่ 21 โดยภาพรวม ได้ร้อยละ 45.80 โดยด้านความสัมพันธ์ (X_6) ส่งผลต่อความเป็นครูมืออาชีพในศตวรรษที่ 21 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยพหุคูณในรูปคะแนนดิบ (B) เท่ากับ .238 และในรูปคะแนนมาตรฐาน (β) เท่ากับ .396 ลำดับต่อมา คือ ด้านความก้าวหน้า (X_1) ส่งผลต่อความเป็นครูมืออาชีพในศตวรรษที่ 21 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยพหุคูณในรูปคะแนนดิบ (B) เท่ากับ .106 และในรูปคะแนนมาตรฐาน (β) เท่ากับ .190 และด้านลักษณะของงาน (X_5) ส่งผลต่อความเป็นครูมืออาชีพในศตวรรษที่ 21 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยพหุคูณในรูปคะแนนดิบ (B) เท่ากับ .117 และในรูปคะแนนมาตรฐาน (β) เท่ากับ .191 ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

1. ระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก

จากผลการวิจัยและการสรุปผลระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายกโดยภาพรวมพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าแรงจูงใจที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด 4 ด้าน คือ ด้านความสัมพันธ์ รองลงมาคือ ด้านลักษณะของงาน ด้านนโยบายองค์กร และส่งเสริมพัฒนาความรู้ ด้านการยอมรับของสังคม ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยมาก 2 ด้าน คือ ด้านผลตอบแทนสวัสดิการ และด้านความก้าวหน้าในงาน ซึ่งสอดคล้องกับ สุพัตรา วงษ์เมืองแก่น (2558) ได้ทำการศึกษาแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการครู พบว่า แรงจูงใจในด้านความสำเร็จ ด้านการรับผิดชอบ ด้านลักษณะของงาน ด้านความก้าวหน้าในการงาน และด้านการยอมรับ ในการปฏิบัติงานโดยรวมอยู่ในระดับมาก ส่งผลต่อการเกิดแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน อีกทั้งยังสอดคล้องกับ จุฑารัตน์ ชูกำแหง (2559) ที่ได้ทำการศึกษาแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการครู พบว่าความต้องการสัมพันธภาพ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน พิรุณย์ ป่องทับไทย (2560) ที่กล่าวว่า ด้านลักษณะงาน ควรมอบหมายงานให้ตรงกับลักษณะความสามารถของ

บุคคล เงินเดือนที่ได้รับ โดยมีหลักเกณฑ์ที่แน่นอน เพื่อเป็นการเสริมแรงจูงใจให้กับครูในการปฏิบัติงาน

2. ระดับความเป็นครูมืออาชีพในศตวรรษที่ 21 ของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก

จากผลการวิจัยและการสรุปผลระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายกโดยภาพรวมพบว่า อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาตามรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 5 ด้าน คือ ด้านการปฏิบัติตามหลักจรรยาบรรณวิชาชีพครู รองลงมา ด้านการมีมนุษยสัมพันธ์ ด้านการเสริมแรงทางบวกต่อผู้เรียน ด้านความรู้ความสามารถ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ จากผลการวิจัยและการสรุปผลระดับความเป็นครูมืออาชีพในศตวรรษที่ 21 ของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายกโดยภาพรวมพบว่า อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ การปรับเปลี่ยนรูปแบบการปฏิบัติงานของครูผู้สอนเองให้ทันกับยุคการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ซึ่งสอดคล้องกับแผนการขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่ 3 พ.ศ. 2560 – พ.ศ. 2579 ได้กล่าวว่า ทักษะการปฏิบัติงานอย่างครูมืออาชีพ คือ มุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความใฝ่รู้ใฝ่เรียนใฝ่ดี และอยู่อย่างพอเพียง ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ยังมีจุดเน้นที่ผู้สอนควรยึดหลักนำไปปฏิบัติ มุ่งเน้นผู้เรียนให้มีความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกยึดมั่นประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีการกำหนดเทคนิคในการจัดการเรียนรู้ ออกแบบการเรียนรู้ให้ตรงกับมาตรฐานตัวชี้วัด มีเทคนิคในการจัดการเรียนการสอน เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มุ่งพัฒนาทักษะการค้นคว้าแสวงหาความรู้ พัฒนากระบวนการคิดและการแก้ไขปัญหา พัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่พึงประสงค์ พัฒนาสื่อการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับหลักสูตรใช้ภาษาที่เข้าใจง่ายในการนำเสนอ มีการวัดประเมินผล การรายงานผล และการทำวิจัยเพื่อพัฒนา

3. อิทธิพลของแรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่ส่งผลต่อความเป็นครูสู่ความเป็นมืออาชีพในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก

การอภิปรายผลอิทธิพลของแรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่ส่งผลต่อความเป็นครูสู่ความเป็นมืออาชีพในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก โดยภาพรวม มีทั้งหมด 3 ด้านที่ส่งผลต่อความเป็นครูมืออาชีพในศตวรรษที่ 21 คือ 1) ด้านความสัมพันธ์ 2) ด้านความก้าวหน้า และ 3) ด้านลักษณะของงาน อย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ 0.01

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง อิทธิพลของแรงจูงใจในการปฏิบัติงานต่อความเป็นครูมืออาชีพ ในศตวรรษที่ 21 ของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครนายก ผู้วิจัยสามารถสรุปองค์ความรู้จากการวิจัยได้ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผู้บริหารสามารถนำข้อมูลระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ทั้ง 4 ด้าน มาใช้ในการวางแผนการทำงานของสถานศึกษา เป็นจุดเน้นในการปฏิบัติงานทั้ง 4 ฝ่ายในโรงเรียน เช่น การบริหารงานวิชาการ นำด้านนโยบายองค์กร และการส่งเสริมพัฒนาความรู้ เป็นจุดเน้น ฝ่ายบริหารงานบุคคล ฝ่ายการบริหารงานทั่วไป นำด้านการยอมรับของสังคม และด้านความสัมพันธ์

ด้านความก้าวหน้า และด้านผลตอบแทนสวัสดิการ มาเป็นจุดเน้นในการวางแผนงาน เพื่อส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน

2. ผู้บริหารสถานศึกษา และครูสามารถนำข้อมูลระดับความเป็นครูมืออาชีพในศตวรรษที่ 21 ทุกด้านไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนา และส่งเสริมความสามารถของครูเพิ่มเติมตามด้านความเป็นครูมืออาชีพในศตวรรษที่ 21 ไม่ว่าจะเป็นการส่งเสริมการอบรม หรือจัดการอบรมพัฒนาครูในสถานศึกษา เพื่อให้ครูผู้สอนมีความรู้ ความสามารถเป็นครูมืออาชีพในศตวรรษที่ 21 เพื่อให้นำความรู้ความสามารถทักษะ มาใช้ในการส่งเสริมพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

3. ผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ในการปฏิบัติงานของครูผู้สอน ไม่ว่าจะเป็นกับผู้บริหารหรือเพื่อนร่วมงาน บริหารควรให้ความสนใจ และจัดรูปแบบการทำงาน ให้เกิดความสัมพันธ์ขึ้นในสถานศึกษา ในด้านของความก้าวหน้า ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับการทำงานที่มุ่งเน้นให้เกิดความก้าวหน้าของผู้ปฏิบัติงาน เพื่อให้เกิดแรงจูงใจในการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ ด้านลักษณะของงานผู้บริหารสถานศึกษา ควรให้ความสำคัญกับลักษณะการทำงานของครู ให้ความสำคัญกับวางแผนการทำงานการมอบหมายงาน เพราะลักษณะของการทำงานที่เหมาะสม ส่งผลทำให้ผู้ปฏิบัติงานเกิดแรงจูงใจในการทำงาน

4. ผู้บริหารควรให้ความสำคัญ และนำหลักทั้ง 3 ด้านมาพัฒนาปรับใช้ในการบริหารในโรงเรียน การพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษาหรือเป็นนโยบายในการบริหารงาน 4 ฝ่ายในสถานศึกษา เป็นแนวทางในการสร้างแรงจูงใจในการทำงาน ให้กับครูผู้สอนเพื่อทำให้ครูเกิดแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน แรงจูงใจที่มีอิทธิพลต่องานปฏิบัติงานจะช่วยส่งผลครูมีการพัฒนาความเป็นครูมืออาชีพในศตวรรษที่ 21 เมื่อครูมีพัฒนาการ มีความสามารถเพิ่มขึ้นก็ย่อมส่งผลดีต่อสถานศึกษาองค์กร และผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยเพิ่มเติมเกี่ยวกับ วิจัยเชิงคุณภาพ ปัจจัยจูงใจที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานที่ส่งผลต่อความเป็นครูสู่ความเป็นมืออาชีพในศตวรรษที่ 21 โดยใช้ตัวแปรคือ ด้านความสัมพันธ์ ด้านความก้าวหน้า และด้านลักษณะของงาน

2. ควรมีการศึกษาวิจัยเพิ่มเติมเกี่ยวกับ การพัฒนาครูในสถานศึกษาให้สอดคล้องกับความเป็นครูมืออาชีพในศตวรรษที่ 21 โดยใช้ปัจจัยจูงใจ

3. ควรมีการศึกษาวิจัยเพิ่มเติมเกี่ยวกับ ครูมืออาชีพในศตวรรษที่ 21 ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ต่อผู้เรียน

เอกสารอ้างอิง

- กนกพร กระจำแสง. (2560). อิทธิพลของแรงจูงใจในการทำงานและการสนับสนุนจากองค์กรที่ส่งผลต่อคุณภาพในการปฏิบัติงานผ่านความผูกพันต่อองค์กร ของบุคลากรโรงพยาบาลนครธน. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยธนบุรี, 11(26), 116-129.
- จุฑารัตน์ ชูกาแพง. (2559). แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการครูโรงเรียนศูนย์เครือข่ายเกาะช้างสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต) ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ชรินทร์ เพชรใหม่. (2560). การศึกษาแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนนรนาถวิทยาคมสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7.(วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- นันทนา จงดี. (2560). แรงจูงใจตามทฤษฎี ERG และความผูกพันองค์กรของพนักงานที่มีอิทธิพลต่อผลการปฏิบัติงานกรณีศึกษาบริษัทผลิตรถเด็กเล่นแห่งหนึ่งในจังหวัดปทุมธานี. (การค้นคว้าอิสระปริญญาบริหารธุรกิจ). ปทุมธานี: เทคโนโลยีราชชมงคลธัญบุรี.
- พิรุณย์ ป้องทับไทย. (2560). แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดบุรีรัมย์. มหาสารคาม: การประชุมวิชาการเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษารั้งที่ 2 มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579. กรุงเทพฯ: บริษัท 프리ทวอนกราฟฟิค จำกัด.
- สุพัตรา วงษ์เมืองแก่น. (2558). แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการครู อำเภอแม่สอดสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ฮิวจ์ เดลานี. (2562). การพัฒนาทักษะคือหัวใจสำคัญของการศึกษา. สืบค้น 27 มกราคม 2563, จาก <https://www.unicef.org/thailand/th/stories/>

กลยุทธ์การส่งเสริมการตลาดสินค้าข้าวไรซ์เบอร์รี่ จังหวัดยโสธร*

PROMOTIONAL STRATEGY OF RICEBERRY PRODUCT
IN YASOTHON PROVINCE

วิจิตรา ศรีสอน, สันฐาน ชยวรรณ์, ทิฆัมพร พันลึกเดช, องค์กร สงวนญาติ
Wijittra Srisorn, Sunthan Chayanon, Tikhamporn Punluekdej, Ong-orn Snguanayut
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
Suan Sunandha Rajabhat University
Corresponding Author E-mail: wijittra.sr@ssru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการส่งเสริมการตลาดสินค้าข้าวไรซ์เบอร์รี่, วิเคราะห์กลยุทธ์, ศึกษาแนวทางการพัฒนากลยุทธ์ และสร้างกลยุทธ์การส่งเสริมการตลาดสินค้าข้าวไรซ์เบอร์รี่ จังหวัดยโสธร ดำเนินการวิจัยแบบผสมผสาน เชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง 400 คน เชิงคุณภาพ การสัมภาษณ์ผู้ประกอบการสินค้าข้าวไรซ์เบอร์รี่จังหวัดยโสธร 27 คน วิเคราะห์ SWOT Analysis และ TOWS Matrix

ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยทั้ง 3 ตัว สามารถอธิบายการตัดสินใจซื้อข้าวไรซ์เบอร์รี่ของผู้บริโภคในจังหวัดยโสธร ได้ร้อยละ 19 ร้อยละ 81 เกิดจากอิทธิพลของตัวแปรอื่น ผลการทดสอบสมมติฐาน ปัจจัยสภาพการแข่งขัน การสนับสนุน ส่วนประสมทางการตลาด ส่งผลต่อการตลาดสินค้าข้าวไรซ์เบอร์รี่ จังหวัดยโสธร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) จากการสัมภาษณ์กลยุทธ์ทางการตลาดที่เหมาะสม ด้วยทฤษฎีส่วนประสมทางการตลาด พบว่าผลิตภัณฑ์ ราคา การจัดจำหน่าย และการส่งเสริมการตลาด ส่งผลต่อการตลาดสินค้าข้าวไรซ์เบอร์รี่ จังหวัดยโสธร การวิเคราะห์จุดอ่อนจุดแข็งเพื่อหาแนวทางเลือกในการกำหนดกลยุทธ์การส่งเสริมการตลาดสินค้าข้าวไรซ์เบอร์รี่ สามารถนำมาสร้างเป็นรูปแบบกลยุทธ์การส่งเสริมการตลาดสินค้าข้าวไรซ์เบอร์รี่ กลยุทธ์ที่ 1 การกำหนดส่วนตลาด การกำหนดกลุ่มเป้าหมาย การวางตำแหน่งผลิตภัณฑ์ ประกอบด้วย 1) การกำหนดส่วนตลาด 2) การกำหนดกลุ่มเป้าหมาย และ 3) การวางตำแหน่งผลิตภัณฑ์ กลยุทธ์ที่ 2 การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ ประกอบด้วย 1) การโฆษณา 2) การขายโดยใช้พนักงาน 3) การส่งเสริมการขาย 4) การให้ข่าว และการประชาสัมพันธ์ และ 5) การตลาดทางตรง

คำสำคัญ: กลยุทธ์ทางการตลาด; การส่งเสริมการตลาด; สินค้าข้าวไรซ์เบอร์รี่

Abstract

Objectives of this research were: 1. To study factors influencing the promotion of rice berry product, analyze the promotion strategy, study the guidelines for the development and to build-up promotional strategy for riceberry product in Yasothon Province. The mixed-methods research was used in the study. For the quantitative research method, the questionnaires were distributed among the sample size of 400 people, while 27 riceberry entrepreneurs in Yasothon Province were interviewed to obtain data under the qualitative research method. The SWOT Analysis was utilized together with the TOWS Matrix.

The results revealed that the coefficient of determination (R Squared) is 0.19 in which it meant that the promotional strategy of riceberry product by the consumers in Yasothon Province was predictable from the three independent variables that were competitive, supporting and marketing mix factors at the level of 19 percent. The rest of 81 percent was explained by other factors. The hypothesis testing showed that the competitive, supportive and marketing mix factors had an influence on the promotion of riceberry product in Yasothon Province at the statistical significant value of 0.05. From the interview, it was found that the marketing mix composing of product, price, place and promotion had an influence on the promotion of riceberry product. From the SWOT Analysis, the two appropriate strategic promotional alternatives for riceberry product in Yasothon Province were: 1) the segmenting, targeting, and positioning (STP), and 2) the integrated marketing communication (IMC) in which it consisted of: 1) advertising, 2) personal selling, 3) sales promotion, 4) publicity and public relations, and 5) direct marketing.

Keywords: Marketing Strategy; Promotion; Riceberry Product

บทนำ

ปัจจุบันผู้บริโภคสมัยใหม่เลือกลดความเสี่ยงจากการเผชิญกับโรคภัยอันเป็นสาเหตุให้เกิดค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลจำนวนมาก จึงส่งผลให้ผลิตภัณฑ์อาหารเพื่อสุขภาพมีแนวโน้มได้รับความนิยมเพิ่มมากขึ้น (กนกจันทร์ และคณะ, 2554) มีการตื่นตัวในการดูแลสุขภาพมากขึ้น ผลิตภัณฑ์อาหารที่มีสารต้านอนุมูลอิสระสูงได้รับความนิยมมากขึ้น ข้าวพันธุ์ต่างๆ ที่มีสารต้านอนุมูลอิสระสูงได้รับความนิยมเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งในปัจจุบันการบริโภคข้าว

ไม่ใช่เพื่อเพียงอิ่มท้องเท่านั้น แต่บริโภคข้าวเพื่อป้องกันโรคด้วย (อภิชาติ วรณวิจิตร, 2556) ข้าวกล้องมีฤทธิ์ต้านอนุมูลอิสระและสารประกอบฟีนอลิก ต่ำกว่าข้าวกล้องงอกโดยเฉพาะในข้าวสังข์หยดพัทลุง ปริมาณแอนโทไซยานินในข้าวกล้องมีค่าสูงกว่าข้าว กล้องงอกโดยเฉพาะในข้าวไรซ์เบอร์รี่ส่วนปริมาณวิตามินบี 1 สารกาบาและแร่ธาตุเหล็กในข้าวกล้องงอก สังข์หยดพัทลุงมีค่าสูงที่สุด (อุไรวรรณ วัฒนกุลและคณะ, 2561) กระแสการบริโภคข้าวหลากหลายหรือการบริโภคข้าวเป็นยาเป็นที่สนใจและยอมรับในวงกว้าง จึงทำให้ชาวนาในหลายพื้นที่หันมาปลูกข้าวที่ให้คุณค่าทางโภชนาการสูงมากขึ้น โดยเฉพาะข้าวไรซ์เบอร์รี่ เพราะเป็นข้าวที่เกิดจากการผสมข้ามพันธุ์ระหว่างข้าวเจ้าหอมนิล และข้าวขาวดอกมะลิ 105 มีลักษณะเป็นข้าวเจ้าสีม่วงเข้ม มีส่วนประกอบเป็นสารแอนโทไซยานิน ซึ่งก็คือสารสี ที่สามารถละลายน้ำได้ดี และจัดอยู่ในกลุ่มของฟลาโวนอยด์หรือสารต้านอนุมูลอิสระ ที่มีประสิทธิภาพสูง นอกจากนี้ข้าวไรซ์เบอร์รี่ ยังมีเมล็ดเรียวยาว ผิวมันวาว มีกลิ่นหอมเป็นเอกลักษณ์ มีรสชาติหวาน กลมกล่อมชวนรับประทาน สามารถปลูกได้ตลอดทั้งปี โดยมีอายุเก็บเกี่ยวประมาณ 130 วัน นอกจากนี้รำข้าวและน้ำมันรำข้าวจากข้าวไรซ์เบอร์รี่ ยังมีคุณสมบัติต้านอนุมูลอิสระที่ดี ซึ่งทางการแพทย์นิยมนำไปใช้ทำผลิตภัณฑ์อาหารโภชนาบำบัดด้วย(รัชนี้ คงกาญจนา, 2556)

กระทรวงพาณิชย์พยายามผลักดันให้ข้าวไรซ์เบอร์รี่ได้มาตรฐานสินค้าอินทรีย์ โดยได้ผลักดันให้มีการเพาะปลูกข้าวไรซ์เบอร์รี่ในระบบเกษตรอินทรีย์ที่มีความปลอดภัยกับทั้งตัวเกษตรกรและผู้บริโภค เป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ต่อยอดไปสู่ผลผลิตทางการเกษตรอื่น ๆ และเป็นการยกระดับชีวิตเกษตรกร (ชุดิมา บุญยประภัตร, 2559) เพื่อตอบปัญหาแนวทางการพัฒนากลยุทธ์การส่งเสริมการตลาดสินค้าข้าวไรซ์เบอร์รี่ และสร้างกลยุทธ์การส่งเสริมการตลาดสินค้าข้าวไรซ์เบอร์รี่ จังหวัดยโสธร อันได้แก่ปัญหาการเพาะปลูก ปัญหาปลายน้ำจะเชื่อมโยงกับการจำหน่ายและทำให้ผลิตภัณฑ์ของตนเข้าถึงผู้บริโภคในตลาดเฉพาะได้ เพราะผู้ประกอบการบางรายจะประสบปัญหาเรื่องช่องทางการจำหน่าย การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ให้สอดคล้องต่อความต้องการของผู้บริโภค ปัญหาการกีดราคา ซึ่งแปรผันกับคุณภาพของผลิตภัณฑ์และกลไกตลาด

ความพร้อมต่อการดำเนินธุรกิจจำหน่ายข้าวเฉดสีไปสู่ต่างประเทศ ซึ่งต้องควบคุมดูแลได้ตลอดโซ่อุปทานได้ (วิสสนัย วรธนัจฉริยาและคณะ, 2554) จากความสำคัญและความเป็นมาที่กล่าวมาข้างต้น ดังนั้น คณะผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษา ปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งเสริมการตลาดสินค้าข้าวไรซ์เบอร์รี่

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการส่งเสริมการตลาดสินค้าข้าวไรซ์เบอร์รี่ จังหวัดยโสธร
2. เพื่อวิเคราะห์กลยุทธ์การส่งเสริมการตลาดสินค้าข้าวไรซ์เบอร์รี่ จังหวัดยโสธร

3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนากลยุทธ์การส่งเสริมการตลาดสินค้าข้าวไรซ์เบอร์รี่ จังหวัดยโสธร
4. เพื่อสร้างกลยุทธ์การส่งเสริมการตลาดสินค้าข้าวไรซ์เบอร์รี่ จังหวัดยโสธร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Research Method) ซึ่งมีการดำเนินงาน ศึกษาค้นคว้าตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากร ได้แก่ ประชากรจังหวัดยโสธร จำนวน 540,182 คน ซึ่งการกำหนดขนาดของตัวอย่างผู้วิจัยคำนวณสูตรของ Yamane's (Yamane, 1973) จากการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมสามารถกำหนดเป็นตัวแทนของผู้ปฏิบัติงานตามลักษณะภารกิจต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ด้วยสูตรการคำนวณของ ทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane, 1973, 125) ระดับความเชื่อมั่น 95 เปอร์เซนต์ มีจำนวนเท่ากับ 400 คน จากนั้นผู้วิจัยใช้การสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster Random Sampling) แล้วทำการคำนวณสัดส่วนเพื่อให้ได้จำนวนสัดส่วนตัวอย่าง จากนั้นผู้วิจัยทำการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยการนำบัญชีรายชื่อผู้ประกอบการนั้นมาทำการคัดเลือกโดยการจับฉลากเพื่อให้ได้ตัวแทนในการตอบแบบสอบถาม และสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือผู้ประกอบการสินค้าข้าวไรซ์เบอร์รี่จาก 9 แห่ง จำนวนแห่งละ 3 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 27 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

รายละเอียดของเครื่องมือในแต่ละส่วนโดยมีวิธีการศึกษา ดังนี้

- 1) การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้ การสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้างและการสนทนากลุ่ม
- 2) การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยใช้แบบสอบถาม
- 3) นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาจากข้อมูลภาคสนาม (Field Study) ประกอบด้วยข้อมูลจากการสำรวจ (survey Study) ข้อมูลเบื้องต้นด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง และแบบสอบถามเข้าสู่กระบวนการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แล้วนำเข้าสู่กระบวนการจัดการสนทนากลุ่ม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

1. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ได้จากการศึกษาค้นคว้าจากข้อมูลที่มีผู้รวบรวมไว้ ดังนี้
 - 1.1 หนังสือพิมพ์ วารสาร สิ่งพิมพ์ต่าง ๆ
 - 1.2 ข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต

1.3 หนังสือทางวิชาการ บทความ สารนิพนธ์ วิทยานิพนธ์ แลรายงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ได้จากการใช้แบบสอบถาม

2.1 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปดำเนินการสอบถามกับกลุ่มเป้าหมาย ในกรุงเทพมหานคร โดยเก็บตัวอย่างตามความสะดวก

2.2 นำแบบสอบถามมาลงรหัส เพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

1. การตรวจสอบข้อมูล (Editing) ผู้วิจัยจะตรวจสอบความสมบูรณ์ของการตอบแบบสอบถามและคัดเอาแบบสอบถามที่ไม่สมบูรณ์ออก

2. การลงรหัส (Coding) ผู้วิจัยจะนำแบบสอบถามที่มีความถูกต้องสมบูรณ์มาลงรหัสตามที่ได้กำหนดไว้

3. การประมวลผลข้อมูล ผู้วิจัยจะนำแบบสอบถามที่ผ่านการลงรหัสเรียบร้อยแล้วมาบันทึกข้อมูลลงในเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปในการประมวลผลข้อมูล

4. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 สถิติที่ใช้ในการทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ใช้สถิติสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach)

4.2 สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4.3 สถิติเชิงอนุมานเพื่อทดสอบสมมติฐาน ได้แก่

4.3.1 การวิเคราะห์ค่าที (Independent-Samples t-test) เพื่อวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่มที่เป็นอิสระต่อกัน

4.3.2 การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) เพื่อวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างมากกว่า 2 กลุ่มขึ้นไป

4.3.3 การวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงเส้น (Linear Regression Analysis) มีจุดประสงค์เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจซื้อข้าวไรซ์เบอร์รี่ จังหวัดยโสธรของผู้บริโภคในจังหวัดยโสธร โดยใช้ปัจจัยที่ได้จากการจัดกลุ่มใหม่โดยการวิเคราะห์ปัจจัยข้างต้น มาทำการวิเคราะห์ โดยผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงเส้นแบบ Enter Multiple Regression

โดยวิเคราะห์จุดแข็งจุดอ่อนโอกาสและอุปสรรคของชุมชน (SWOT Analysis)

ผลการวิจัย

1. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการส่งเสริมการตลาดสินค้าข้าวไรซ์เบอร์รี่ จังหวัดยโสธรมีผลการวิจัยดังนี้

ตารางที่ 1 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งเสริมการตลาดสินค้าข้าวไรซ์เบอร์รี่ จังหวัดยโสธร

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	.415 ^a	0.190	0.1557	0.695

จากตารางที่ 1 พบว่า ค่าประสิทธิภาพในการทำนาย (R Square) สูงสุด คือ 0.19 ซึ่งหมายความว่า ปัจจัยทั้ง 3 ตัว สามารถอธิบายการตัดสินใจซื้อข้าวไรซ์เบอร์รี่ของผู้บริโภคในจังหวัดยโสธร ได้ร้อยละ 19 ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 81 เกิดจากอิทธิพลของตัวแปรอื่น ๆ

ตารางที่ 2 ผลทดสอบสมมติฐานภาพรวมในสมการถดถอยระหว่างการตัดสินใจซื้อข้าวไรซ์เบอร์รี่จังหวัดยโสธร

Model	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Regression	39.488	3	5.642	11.759	.000 ^b
1 Residual	193.012	403	0.481		
Total	232.499	409			

จากตารางที่ 2 มีการตั้งสมมติฐาน ดังนี้

H₀: ตัวแปรอิสระทุกตัว ไม่สามารถนำมาใช้ในการพิจารณาการตัดสินใจซื้อข้าวไรซ์เบอร์รี่ จังหวัดยโสธรได้

H₁: ตัวแปรอิสระอย่างน้อย 1 ตัว สามารถนำมาใช้ในการพิจารณาการตัดสินใจซื้อข้าวไรซ์เบอร์รี่ จังหวัดยโสธรได้

ซึ่งจากการทดสอบพบว่า F-test มีค่า Sig .000 ซึ่งมีค่าน้อยกว่าระดับนัยสำคัญที่ 0.05 ดังนั้น จึงปฏิเสธสมมติฐาน H₀ ซึ่งก็หมายความว่า มีตัวแปรอิสระอย่างน้อย 1 ตัวที่สามารถนำมาใช้ในการพิจารณาการตัดสินใจซื้อข้าวไรซ์เบอร์รี่จังหวัดยโสธร

ตารางที่ 3 ปัจจัยส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อข้าวไรซ์เบอร์รี่ จังหวัดยโสธร

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
1 (Constant)	1.621	.313		5.173	.000
ปัจจัยด้านสถานภาพการแข่งขัน	.362	.075	.255	4.715	.001
ปัจจัยด้านการสนับสนุน	.363	.077	.256	4.717	.000
ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด	.364	.073	.254	4.714	.001

จากตารางที่ 3 ปัจจัยส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อข้าวไรซ์เบอร์รี่ จังหวัดยโสธร มีการตั้งสมมติฐาน ดังนี้

สมมติฐานที่ 1 ปัจจัยด้านสถานภาพการแข่งขันส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อข้าวไรซ์เบอร์รี่ จังหวัดยโสธร จากผลการวิจัย ค่าสถิติ t-Test มีค่า Sig. เท่ากับ .001 ซึ่งมีความน้อยกว่าค่า α 0.05 ตีความได้ว่า ปัจจัยด้านสถานภาพการแข่งขันส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อข้าวไรซ์เบอร์รี่ จังหวัดยโสธร

สมมติฐานที่ 2 ปัจจัยด้านการสนับสนุนส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อข้าวไรซ์เบอร์รี่ จังหวัดยโสธร จากผลการวิจัย ค่าสถิติ t-Test มีค่า Sig. เท่ากับ .000 ซึ่งมีความน้อยกว่าค่า α 0.05 ตีความได้ว่า ปัจจัยด้านการสนับสนุนส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อข้าวไรซ์เบอร์รี่ จังหวัดยโสธร

สมมติฐานที่ 3 ปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาดส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อข้าวไรซ์เบอร์รี่ จังหวัดยโสธร จากผลการวิจัย ค่าสถิติ t-Test มีค่า Sig. เท่ากับ .001 ซึ่งมีความน้อยกว่าค่า α 0.05 ตีความได้ว่า ปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาดส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อข้าวไรซ์เบอร์รี่ จังหวัดยโสธร

2. กลยุทธ์การส่งเสริมการตลาดสินค้าข้าวไรซ์เบอร์รี่ จังหวัดยโสธร ผลการวิจัยพบว่า

รูปแบบกลยุทธ์การส่งเสริมการตลาดสินค้าข้าวไรซ์เบอร์รี่ จังหวัดยโสธร ได้แก่ กลยุทธ์ที่ 1 กลยุทธ์การกำหนดส่วนตลาด การกำหนดกลุ่มเป้าหมายการวางตำแหน่งผลิตภัณฑ์ ประกอบด้วย 1. การกำหนดส่วนตลาด 2. การกำหนดกลุ่มเป้าหมาย และ 3. การวางตำแหน่งผลิตภัณฑ์ กลยุทธ์ที่ 2 กลยุทธ์การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ ประกอบด้วย 1. การโฆษณา 2. การขายโดยใช้พนักงาน 3. การส่งเสริมการขาย 4. การให้ข่าวและการประชาสัมพันธ์ และ 5. การตลาดทางตรง และผลักดันให้เกิดกระบวนการตัดสินใจ เสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้ขายและกลุ่มลูกค้า

3. แนวทางการพัฒนากลยุทธ์การส่งเสริมการตลาดสินค้าข้าวไรซ์เบอร์รี่ จังหวัดยโสธร ผลการวิจัยพบว่า

แนวทางเลือกที่ 1 กลยุทธ์การกำหนดส่วนตลาด การกำหนดกลุ่มเป้าหมาย การวางตำแหน่งผลิตภัณฑ์ ซึ่งส่วนประสมทางการตลาด ประกอบไปด้วยผลิตภัณฑ์ ผลิตภัณฑ์ประเภท

ข้าวไรซ์เบอร์รี่ จะมี 4 ขนาด คือ 1 กิโลกรัม 2 กิโลกรัม 5 กิโลกรัม และ 10 กิโลกรัม เป็นสินค้าเกษตรอินทรีย์มีความปลอดภัยและปราศจากสารเคมีตกค้าง ทางชุมชนได้ทำการปรับปรุงแบบของบรรจุภัณฑ์ โดยการใช้เป็นถุงซิปล็อค มีราคาที่สูงกว่าของคู่แข่งแต่ผลิตภัณฑ์ ทำให้ผู้บริโภครู้สึกคุ้มค่าและสร้างความพึงพอใจให้แก่ผู้บริโภค เมื่อมีเปรียบเทียบกับราคาของคู่แข่งชั้นในระดับเดียวกัน และการส่งเสริมการตลาดชุมชน ได้มีการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อวิทยุ สื่อเสียงตามสื่อโฆษณาตามข้างรถ เพื่อให้ผู้บริโภคทราบถึงความแตกต่างทางด้านคุณภาพสินค้าของชุมชน

แนวทางเลือกที่ 2 กลยุทธ์การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ โดยการพิจารณาวิธีการสื่อสารตราสินค้า ซึ่งจะนำไปสู่ความรู้ ความคุ้นเคย และมีความเชื่อมั่นในตราสินค้า เช่น โฆษณาประชาสัมพันธ์ ตลาดตรง การส่งเสริมการขาย

4. กลยุทธ์การส่งเสริมการตลาดสินค้าข้าวไรซ์เบอร์รี่ จังหวัดยโสธร ผลการวิจัยพบว่า

1) ด้านผลิตภัณฑ์ ได้แก่ ความสดใหม่ ความหลากหลาย ความสม่ำเสมอ และความเพียงพอของสินค้าข้าวไรซ์เบอร์รี่เกษตรอินทรีย์ สัญลักษณ์ตรารับรอง ความดึงดูดของบรรจุภัณฑ์ ตราสินค้าหรือยี่ห้อ บรรจุภัณฑ์ มีการแจ้งรายละเอียดสินค้าและตรารับรองอย่างครบถ้วน และความปลอดภัยและปราศจากสารเคมีในตัวสินค้า 2) ด้านราคา ได้แก่ ราคาเหมาะสมต่อปริมาณซื้อ และราคาเหมาะสมต่อคุณภาพสินค้า 3) ด้านการจัดจำหน่าย ได้แก่ ระยะทางในการเดินทางไปยังตลาด ความสะดวกสบายในการเดินทางไปซื้อ จำนวนวันที่เปิดจำหน่าย ช่วงเวลาที่เปิดจำหน่าย ความเพียงพอของตลาด และมีป้ายแสดงให้เห็นชัดเจน 4) ด้านการส่งเสริมการตลาด ได้แก่ การโฆษณาและประชาสัมพันธ์ถึงแหล่งตลาดอย่างสม่ำเสมอ อธิบายของผู้จำหน่าย การลด แลก แจก แถม หรือทดลอง สินค้า

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งเสริมการตลาดสินค้าข้าวไรซ์เบอร์รี่ พบว่าปัจจัยด้านสถานภาพการแข่งขัน ปัจจัยด้านการสนับสนุนและปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาด ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อข้าวไรซ์เบอร์รี่ จังหวัดยโสธร สอดคล้องกับ จอมภักดิ์ คลังระหัด และคณะ (2560) ศึกษาเรื่อง ผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ข้าวไรซ์เบอร์รี่และช่องทางการจัดจำหน่าย กรณีศึกษาเกษตรกรเพื่อสุขภาพ อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วลัยธิกา พลเสนและคณะ (2560) เรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับนวัตกรรมการผลิตข้าวไรซ์เบอร์รี่ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในจังหวัดสุพรรณบุรี และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อภิสรฯ เพชรอยู่ และณัฏฐ์ กุลิสร (2559) เรื่อง ความรู้ความเข้าใจ แรงจูงใจ และทัศนคติด้านส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อพฤติกรรมการบริโภคข้าวไรซ์เบอร์รี่ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลยุทธ์การส่งเสริมการตลาดสินค้าข้าวไรซ์เบอร์รี่ จังหวัดยโสธร ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ ราคา การจัดจำหน่าย การส่งเสริมการตลาด ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อข้าวไรซ์เบอร์รี่ จังหวัดยโสธร สอดคล้องกับงานวิจัยของ พัทธรินทร์ สุภาพันธุ์และคณะ

(2560) เรื่อง กลยุทธ์ทางการตลาดที่เหมาะสมสำหรับช่องทางการจัดจำหน่ายสินค้าเกษตรอินทรีย์ในจังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษา พบว่า การเพิ่มโอกาสจำหน่ายในตลาดสินค้าเกษตรปลอดภัยที่จำหน่ายร่วมกับสินค้าเกษตรอินทรีย์ ตลาดเฉพาะสินค้าเกษตรปลอดภัย และตลาดเฉพาะสินค้าเกษตรอินทรีย์ ต้องมุ่งเน้นกลยุทธ์ผลิตภัณฑ์ การส่งเสริมการตลาด และราคา และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Wijittra Srisorn et. al. (2020) เรื่อง Promotion Strategies Impacting on Firm Product Performance in Yasothorn Province พบว่า กลยุทธ์ด้านการส่งเสริมการตลาดเป็นปัจจัยสำคัญต่อการดำเนินธุรกิจ

3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแนวทางกลยุทธ์การส่งเสริมการตลาดสินค้าข้าวไรซ์เบอร์รี่ จังหวัดยโสธร พบว่า มี 2 แนวทางเลือก ซึ่งประกอบด้วย แนวทางเลือกที่ 1 กลยุทธ์การกำหนดส่วนตลาด การกำหนดกลุ่มเป้าหมาย การวางตำแหน่งผลิตภัณฑ์ แนวทางเลือกที่ 2 กลยุทธ์การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พัทรินทร์ สุภาพันธุ์และคณะ (2560) เรื่อง กลยุทธ์ทางการตลาดที่เหมาะสมสำหรับช่องทางการจัดจำหน่ายสินค้าเกษตรอินทรีย์ในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า กลยุทธ์ความปลอดภัยและปราศจากสารเคมีตกค้างของผลิตภัณฑ์ การส่งเสริมการตลาดมีผลต่อการตัดสินใจการเลือกซื้อของผู้บริโภค และสอดคล้องกับ Vijay Salunke and Nitin Zaware (2018) เรื่อง Product Positioning Concept: Case study of CMM market in Pune พบว่า การวางตำแหน่งผลิตภัณฑ์สร้างภาพพจน์ให้กับสินค้าในใจของลูกค้า เพื่อแยกแยะสินค้าออกจากคู่แข่ง

4. รูปแบบกลยุทธ์การส่งเสริมการตลาดสินค้าข้าวไรซ์เบอร์รี่ จังหวัดยโสธร ได้แก่ กลยุทธ์ที่ 1 กลยุทธ์การกำหนดส่วนตลาด การกำหนดกลุ่มเป้าหมายการวางตำแหน่งผลิตภัณฑ์ ประกอบด้วย 1. การกำหนดส่วนตลาด 2. การกำหนดกลุ่มเป้าหมาย และ 3. การวางตำแหน่งผลิตภัณฑ์ กลยุทธ์ที่ 2 กลยุทธ์การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ ประกอบด้วย 1. การโฆษณา 2. การขายโดยใช้พนักงาน 3. การส่งเสริมการขาย 4. การให้ข่าวและการประชาสัมพันธ์ และ 5. การตลาดทางตรง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริพัทตร์ ฐานิสโร (2552) เรื่อง การศึกษาปัญหาและการกำหนดกลยุทธ์ธุรกิจและกลยุทธ์การตลาดเพื่อเพิ่มผลประกอบการในธุรกิจข้าวบรรจุถุง กรณีศึกษา ข้าวบรรจุถุงมาบุญครอง ของบริษัทปทุมไรซ์มิล แอนด์ แกรนารี จำกัด (มหาชน) แลกเปลี่ยนเชื่อมความรู้กับภายนอกชุมชนโดย การอบรมสัมมนาประชุมจะก่อให้เกิดความสำเร็จ และผลักดันให้เกิดกระบวนการตัดสินใจ และสอดคล้องกับ Varghese Abraham and Jerin Joseph (2019) พบว่า การตลาดทางตรง เสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้ขายและกลุ่มลูกค้า

องค์ความรู้จากการวิจัย

องค์ความรู้จากการวิจัย พบว่าแนวทางการพัฒนากลยุทธ์การส่งเสริมการตลาดสินค้าข้าวไรซ์เบอร์รี่ จังหวัดยโสธร อธิบายได้ดังนี้

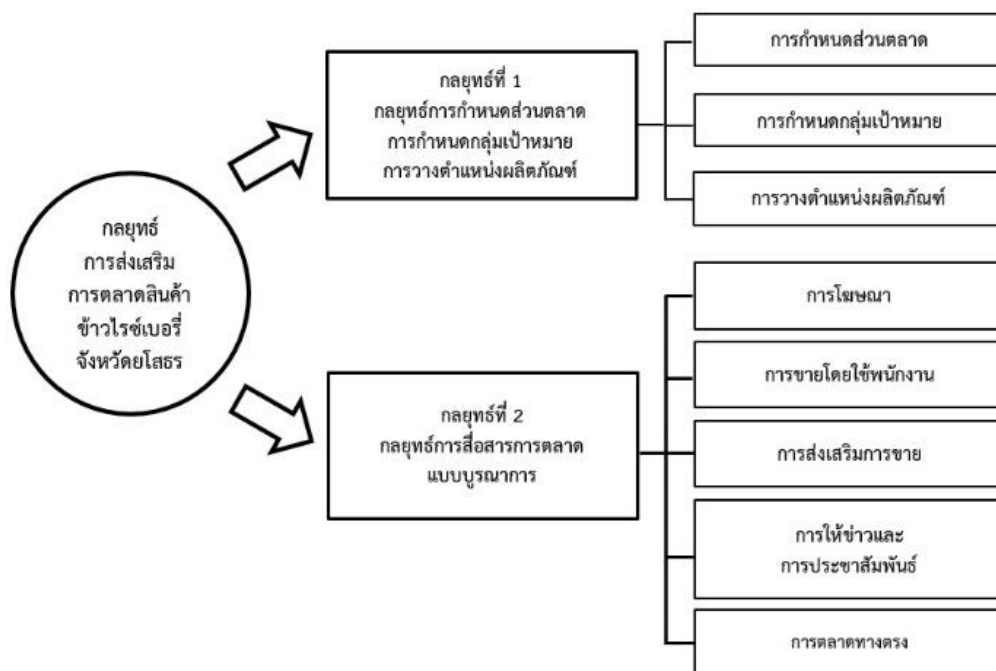
ผลการวิเคราะห์โดยใช้ SWOT Analysis สามารถนำแนวทางเลือกในการกำหนดกลยุทธ์การส่งเสริมการตลาดสินค้าข้าวไรซ์เบอร์รี่ จังหวัดยโสธร เพื่อแก้ปัญหา ได้ 2 แนวทาง ดังนี้

แนวทางเลือกที่ 1 กลยุทธ์การกำหนดส่วนตลาด การกำหนดกลุ่มเป้าหมาย การวางตำแหน่งผลิตภัณฑ์ ซึ่งส่วนประสมทางการตลาด ประกอบไปด้วยผลิตภัณฑ์ ผลิตภัณฑ์ประเภทข้าวไรซ์เบอร์รี่ จะมี 4 ขนาด คือ 1 กิโลกรัม 2 กิโลกรัม 5 กิโลกรัม และ 10 กิโลกรัม เป็นสินค้าเกษตรอินทรีย์มีความปลอดภัยและปราศจากสารเคมีตกค้าง ทางชุมชนได้ทำการปรับปรุงแบบของบรรจุภัณฑ์ โดยการใช้เป็นถุงซิปล็อค มีราคาที่สูงกว่าของคู่แข่งแต่ผลิตภัณฑ์ ทำให้ผู้บริโภครู้สึกคุ้มค่าและสร้างความพึงพอใจให้แก่ผู้บริโภค เมื่อมีเปรียบเทียบกับราคาของคู่แข่งชั้นในระดับเดียวกัน และการส่งเสริมการตลาดชุมชน ได้มีการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อวิทยุ สื่อเสียงตามสื่อโฆษณาตามข้างรถ เพื่อให้ผู้บริโภคทราบถึงความแตกต่างทางด้านคุณภาพสินค้าของชุมชน

แนวทางเลือกที่ 2 กลยุทธ์การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ โดยการพิจารณาวิธีการสื่อสารตราสินค้า ซึ่งจะนำไปสู่ความรู้ ความคุ้นเคย และมีความเชื่อมั่นในตราสินค้า เช่น โฆษณาประชาสัมพันธ์ ตลาดตรง การส่งเสริมการขาย

รูปแบบกลยุทธ์การส่งเสริมการตลาดสินค้าข้าวไรซ์เบอร์รี่ จังหวัดยโสธร

จากการวิเคราะห์ข้อมูล สามารถสร้างรูปแบบกลยุทธ์การส่งเสริมการตลาดสินค้าข้าวไรซ์เบอร์รี่ จังหวัดยโสธร ได้ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 2 รูปแบบกลยุทธ์การส่งเสริมการตลาดสินค้าข้าวไรซ์เบอร์รี่ จังหวัดยโสธร
ที่มา: จากการสังเคราะห์ของผู้วิจัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ผู้ประกอบการควรจัดสรรงบประมาณด้านการส่งเสริมการตลาดให้อยู่ในระดับที่เหมาะสม โดยมุ่งเน้นการส่งเสริมการตลาดผ่านอินเทอร์เน็ตหรือสื่อออนไลน์ เนื่องจากมีค่าใช้จ่ายน้อยหรือบางช่องทางไม่มีค่าใช้จ่าย ซึ่งจากปัจจุบันผู้บริโภคเข้าถึงข้อมูลผ่านอินเทอร์เน็ตได้อย่างรวดเร็ว เช่น การแจ้งข้อมูลโปรโมชั่นหรือส่วนลดต่าง ๆ และผู้ประกอบการควรปรับลดการให้พนักงานขายเป็นตัวแทนในการโฆษณาประชาสัมพันธ์เพราะมีค่าใช้จ่ายสูง เนื่องจากผลการวิจัยพบว่า ทศนคติด้านส่วนประสมทางการตลาดด้านส่งเสริมการตลาด มีความสัมพันธ์เชิงลบกับพฤติกรรมกรบริโภคข้าวไรซ์เบอร์รี่ด้านความถี่ในการซื้อข้าวไรซ์เบอร์รี่ในรอบ 3 เดือน

2. ผู้ประกอบการควรวางแผนกลยุทธ์ทางธุรกิจ ทำการตลาด มีการโฆษณาประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องเพื่อสร้างแรงจูงใจในการบริโภคข้าวไรซ์เบอร์รี่ของผู้บริโภค และก่อให้เกิดการบริโภคข้าวไรซ์เบอร์รี่อย่างสม่ำเสมอ ซึ่งส่งผลให้ผู้ประกอบการมีรายได้ที่มั่นคงอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากผลการวิจัยพบว่า ผู้บริโภคมีแรงจูงใจในการซื้อข้าวไรซ์เบอร์รี่ด้านเหตุผลในระดับมากที่สุด และแรงจูงใจในด้านอารมณ์มีระดับแรงจูงใจในระดับมากที่สุดเช่นกัน

3. ผู้ประกอบการควรพัฒนาปรับปรุงรูปแบบของผลิตภัณฑ์ของข้าวไรซ์เบอร์รี่ให้มีความหลากหลาย เช่น การแปรรูปข้าวไรซ์เบอร์รี่ให้เป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ เพื่อกระตุ้นให้ผู้บริโภคเกิดแนวโน้มในการบริโภคต่อในอนาคตและแนวโน้มในการแนะนำต่อให้ผู้อื่นบริโภคข้าวไรซ์เบอร์รี่ในอนาคต ผู้บริโภคมีแนวโน้มบริโภคซ้ำแน่นอน และแนวโน้มแนะนำให้ผู้อื่นบริโภคข้าวไรซ์เบอร์รี่เพิ่มมากขึ้น เนื่องจากการวิจัยพบว่า แนวโน้มการบริโภคข้าวไรซ์เบอร์รี่ของท่านในอนาคต ผู้บริโภคมีแนวโน้มแนะนำให้ผู้อื่นบริโภคข้าวไรซ์เบอร์รี่ในอนาคตอยู่ในเกณฑ์ผู้บริโภคมิแนวโน้มจะแนะนำ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการวิจัยว่าด้วยเรื่องการเตรียมพร้อมรับความเสี่ยงจากภัยพิบัติที่ไม่อาจคาดการณ์หรือควบคุมได้ โดยให้ประชาชนควรหันมาปลูกพืชแบบผสมผสานโดยยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต เพื่อมีภูมิคุ้มกันในการดำรงชีวิต

เอกสารอ้างอิง

- จอมภักดิ์ คลังระหัด และคณะ. (2560). *ผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ข้าวไรซ์เบอร์รี่และช่องทางการจัดจำหน่ายกรณีศึกษาเกษตรเพื่อสุขภาพ อำเภอเมืองจังหวัดราชบุรี*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ชุติมา บุญยประภัฏ. (2559). *ข้าวไรซ์เบอร์รี่ ยกระดับสินค้าเกษตรอินทรีย์*. สืบค้นเมื่อ 9 กรกฎาคม 2562, จาก <https://www.thairath.co.th/content/590442>.
- พัชรินทร์ สุภาพันธุ์และคณะ. (2560). กลยุทธ์ทางการตลาดที่เหมาะสมสำหรับช่องทางการจัดจำหน่ายสินค้าเกษตรในจังหวัดเชียงใหม่. *วารสารปาริชาติ มหาวิทยาลัยทักษิณ*, ฉบับพิเศษ 2560, 35-44.
- รัชนี คงคาฉุยฉาย. (2556). *ข้าวไรซ์เบอร์รี่*. *วารสารอุข้าว*, 1(12), 16.
- วัลย์ลิกา พลเสนและคณะ. (2560). ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับนวัตกรรมการผลิตข้าวไรซ์เบอร์รี่ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในจังหวัดสุพรรณบุรี. *วารสารเกษตรพระจอมเกล้า*, 35(1), 11-24.
- วิสสนัย วรธนัจฉริยาและคณะ. (2554). *การเพิ่มศักยภาพทางการตลาดและการขยายตลาดของข้าวเหนียว*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ศิริพักตร์ ฐานิสโร. (2552). *การศึกษาปัญหาและการกำหนดกลยุทธ์ธุรกิจและกลยุทธ์การตลาดเพื่อเพิ่มผลประกอบการในธุรกิจข้าวบรรจุถุง กรณีศึกษาข้าวบรรจุถุงมาบุญครอง ของบริษัทปทุมไรซ์มิล แอนด์ แกรนารี จำกัด (มหาชน) (การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการตลาด)*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์. (2546). *การบริหารการตลาดยุคใหม่*. กรุงเทพฯ: ธรรมสาร.
- สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2546). *ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เฟื่องฟ้าพรินต์ติ้ง จำกัด
- เสรี วงษ์มณฑา. (2540). *ครบเครื่องเรื่องการสื่อสารการตลาด*. กรุงเทพฯ: บริษัท วิสิทธ์พัฒนา จำกัด.
- อภิชาติ วรณจิตร์. (2556). *ข้าวไรซ์เบอร์รี่*. *วารสารอุข้าว*, 1(12), 12.
- อภิสร่า เพชรอยู่ และณัฏฐ์ กุลิสร. (2559). ความรู้ความเข้าใจ แรงจูงใจ และทัศนคติด้านส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อพฤติกรรมการบริโภคข้าวไรซ์เบอร์รี่ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร. *วารสารบริหารธุรกิจครินทรวิโรฒ*, 7 (1), 85-104.
- อุไรวรรณ วัฒนกุลและคณะ. (2561). *คุณภาพทางเคมี-กายภาพ และสารออกฤทธิ์ทางชีวภาพในผลิตภัณฑ์ ข้าวกล้องงอกหุงสุกเร็วจากข้าวกล้องงอกผสม 3 สายพันธุ์ (รายงานการวิจัย)*. สงขลา: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย.

- Kotler, P. & G. Armstrong. (2001). *Principles of Marketing* (9th Ed.). New Jersey: Prentice Hall Incorporate.
- Salunke, V. & Zaware, N. (2018). Product Positioning Concept: Case study of CMM market in Pune. *Chronicle of The Neville Wadia Institute of Management Studies and Research*. 7, (09-10), 41-46.
- Srisorn, W. et. Al. (2020). Promotion Strategies Impacting on Firm Product Performance in Yasothorn Province. *International Journal of Innovation, Creativity and Change*, 14(3), 319-334.
- Varghese, A. & Jerin, J. (2019). An Empirical study on Direct Marketing as The Most Effective form of Marketing in the Digitalized Marketing Environment. *International Journal of Research Science & Management*, 6 (1), 18-24.

ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โครงการที่มีต่อมโนทัศน์และความสามารถ
ในการถ่ายโยงการเรียนรู้เรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5*

EFFECTS OF THE PROJECT LEARNING ACTIVITIES ON THE CONCEPTS AND THE
ABILITY OF LEARNING TRANSFER ABOUT THE SUFFICIENCY ECONOMY
PHILOSOPHY OF FIFTH GRADE STUDENTS

ชไมพร จิตรใจมั่น, วิภาดา ยันตรัตน์, ศิวนนท์ เส่งศรี, บุญพิทักษ์ โตวิจิตร, ชัยรัตน์ โตศิลา
Chamaiporn Jitjaiman, Vipada Yantararat, Siwanon Sengsri, Boonpitak Tovichit, Chairat Tosila
มหาวิทยาลัยศิลปากร
Silpakorn University

Corresponding Author E-mail: krusiwanon090@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบมโนทัศน์เรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โครงการ และ 2) เปรียบเทียบความสามารถในการถ่ายโยงการเรียนรู้เรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โครงการ เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) ตามแบบแผนการวิจัยก่อนทดลอง (Pre - Experimental Research) แบบกลุ่มเดียวทดสอบก่อนและหลังการทดลอง (The One Group Pretest – Posttest Design) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5/1 โรงเรียนบ้านโคกตูม จ.ลพบุรี จำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ แบบวัดมโนทัศน์และแบบวัดความสามารถในการถ่ายโยงการเรียนรู้เรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และใช้สถิติทดสอบค่าที (t-test dependent)

ผลการวิจัยพบว่า 1. มโนทัศน์เรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2. ความสามารถในการถ่ายโยงการเรียนรู้เรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: กิจกรรมการเรียนรู้โครงการ; มโนทัศน์; การถ่ายโยงการเรียนรู้; เศรษฐกิจพอเพียง

Abstract

The purposes of this research were to: 1. Compare the concepts of Sufficiency Economy Philosophy of the fifth-grade students before and after the project learning activities and 2. Compare the ability of learning transfer of Sufficiency Economy Philosophy of the fifth Grade students before and after the project learning activities. The research model was an experimental research. According to the Pre - Experimental Research, the One Group Pretest – Posttest Design. The sample group used in this research consisted of 30 students of grade 5/1 at Bankhoktoom School, Lopburi Province. The research instruments were learning unit plan of the project learning activities, tests on Sufficiency Economy Philosophy concepts, and ability of learning transfer tests. The statistics used for the data analysis were arithmetic mean ($\bar{X}$), standard deviation (S.D.), and t-test dependent.

The research findings were summarized as follows: 1. The concepts of Sufficiency Economy of the fifth-grade students after the implementation of the project learning activities were significantly higher than before at the implementation at .05 level. 2. The ability of learning transfer about Sufficiency Economy Philosophy of the fifth grade students after the implementation of the project learning activities were significantly higher than before at the implementation at .05 level.

Keywords: Project Learning Activities; Concepts; Ability of Learning Transfer; Sufficiency Economy Philosophy

บทนำ

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โครงงานเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงในการแสวงหาความรู้หรือค้นคว้าหาคำตอบในสิ่งที่อยากรู้ยากเห็นโดยใช้กระบวนการหรือวิธีการต่าง ๆ ที่หลากหลายจนได้ข้อสรุปที่เป็นคำตอบในเรื่องนั้นซึ่งเป็นการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้ศึกษา ค้นคว้า ทดลองนำเสนอผลงานตามความสามารถของแต่ละคน (กุลิสรา จิตรขญาวณิช, 2563) อีกทั้งลัดดา ภูเกียรติ (2544) กล่าวว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โครงงานเป็นการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเพราะผู้เรียนเป็นผู้สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองจากการปฏิบัติในสภาพความเป็นจริง ตัดสินใจเลือกศึกษาปัญหาที่สนใจ สืบหาข้อมูลลงมือปฏิบัติบันทึกและนำเสนอให้ผู้อื่นเข้าใจด้วยตนเอง ผู้เรียนมีโอกาสได้แสดงออกอย่างอิสระได้คิดอย่างหลากหลาย คิดอย่างสร้างสรรค์ มีความสุขในการเรียนรู้ซึ่งการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

โครงการเป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเอง มีลักษณะการเรียนรู้แบบบูรณาการ จึงเป็นกระบวนการเรียนการสอนที่มีประโยชน์ในการเรียนรู้เกี่ยวกับแนวคิดปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง อันเป็นแนวทางการดำเนินชีวิตและวิถีปฏิบัติที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 9) ทรงเน้นย้ำแนวทางการพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางและความ ไม่ ประมาท คำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ตลอดจนใช้ ความรู้และคุณธรรมเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตการป้องกันให้รอดพ้นจากวิกฤตและให้สามารถ ดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2550) เป็นการนำปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้กับผู้เรียนโดยมีเป้าหมายเพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ สามารถ นำมาใช้ให้สอดคล้องกับชีวิตประจำวันและพึ่งตนเองได้เหมาะสมกับสถานการณ์และภาวะวิกฤต จากผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ของสังคมไทย

ปัจจุบันเป้าหมายของการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนก็เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ทางพฤติกรรมที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในสถานการณ์อื่นได้ ผู้เรียนสามารถตอบสนองต่อ สิ่งเหล่านี้ได้อย่างเหมาะสมโดยใช้ประสบการณ์ที่ผ่านมาเรียนรู้สิ่งใหม่ เมื่อการเรียนรู้สามารถ นำไปใช้ในสถานการณ์ใหม่ นักจิตวิทยาการศึกษาจะพบว่า พฤติกรรมดังกล่าวเป็นการถ่ายโยง การเรียนรู้เป็นการนำความรู้ความสามารถที่มีอยู่ก่อนมาสนับสนุนให้ได้ซึ่งความรู้ใหม่ซึ่งเป็น ทักษะเพื่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 ที่ผู้เรียนต้องถ่ายโอนสิ่งที่เรียนรู้ นำความรู้และทักษะ ไปประยุกต์ในสถานการณ์ใหม่ได้ (จตุพร พงศ์พิระ, 2556) และตรงตามเป้าหมายหลักของ การศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนสามารถนำสิ่งที่เรียนรู้ไปใช้ในทางที่สร้างคุณค่าในโลกนอกห้องเรียน ผู้เรียนจึงควรเป็นผู้ค้นคว้าหาความรู้โดยมีครูช่วยแนะนำและช่วยออกแบบกิจกรรมให้ผู้เรียน แต่ละคนสามารถประเมินความก้าวหน้าทางการเรียนรู้ของตนเองได้ (วิจารณ์ พานิช, 2555) ด้วยเหตุนี้การจัดการเรียนการสอนที่จะส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความสามารถในการถ่ายโยง การเรียนรู้เพื่อนำไปใช้ในสถานการณ์อื่น ๆ ได้เป็นการสอนเพื่อให้เกิดประสบการณ์จริงในความรู้ ของเนื้อหาที่กว้างขวางช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจจนสามารถพัฒนาทัศนคติและเจตคติ ได้เป็นอย่างดี การจัดการเรียนการสอนที่ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความสามารถในการถ่ายโยง การเรียนรู้ควรมุ่งเน้นให้ผู้เรียนสามารถระบุนำความรู้ที่มีความสำคัญในอดีตที่เคยเรียนมาเกี่ยวข้องกับ ต่อสิ่งที่กำลังจะเรียนรู้ใหม่ มีการดึงความรู้เก่ามาใช้สร้างความสัมพันธ์กับสิ่งที่ผู้เรียนเรียนรู้ ในปัจจุบัน หรือขยายขอบเขตความรู้ในเรื่องนั้น นำไปสู่การฝึกปฏิบัติการใช้ความรู้จนเกิดทักษะ และกระบวนการใช้ความรู้ใหม่แล้วถ่ายโอนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ตลอดจนสามารถ สะท้อนความคิดเห็นต่อความรู้นั้น (ณัฐกานต์ รักนาค, 2552)

การจัดการเรียนรู้ที่มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถถ่ายโยงการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม และเป็นไปตามบริบทได้นั้นผู้เรียนจะต้องมีความเข้าใจในทัศนคติผู้สอนจำเป็นต้องพัฒนามโนทัศน์ ให้กับผู้เรียนซึ่งเป็นความคิดนามธรรมที่ใช้ในการจัดจำแนกกลุ่มของวัตถุ เหตุการณ์หรือความคิด

ซึ่งถือว่าเป็นส่วนสำคัญของการจัดหลักสูตร การจัดจำแนกจะขึ้นอยู่กับกฎเกณฑ์หรือตัวแทนความคิดที่ทำให้นักเรียนเข้าใจง่ายขึ้น (รัตนลักษณ์ พันจักร, 2555) และมโนทัศน์จึงมีความสำคัญในการเรียนรู้อย่างมากเพราะเป็นพื้นฐานในการเรียนรู้ช่วยลดความซับซ้อนของธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ เช่น เมื่อมีการเรียนรู้เรื่องหนึ่ง ๆ สามารถนำไปใช้ได้เลยโดยไม่ต้องเรียนซ้ำ ช่วยในการแก้ปัญหา ทำให้รู้จักว่าวัตถุนั้นอยู่ในกลุ่มใด เหตุการณ์ใหม่อยู่ในกลุ่มใดแล้วทำให้เกิดการตัดสินใจต่อไป และช่วยในการเรียนการสอน เพราะในการเรียนการสอนต้องอาศัยการสื่อสารกันในรูปการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงได้มุ่งศึกษาผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โครงงานมาพัฒนา มโนทัศน์และความสามารถในการถ่ายโยงการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ซึ่งเป็นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการสอนให้นักเรียนเกิดประสบการณ์ที่จะสามารถนำไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการดำรงชีวิตและการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างเหมาะสม

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบมโนทัศน์เรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โครงงาน
2. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการถ่ายโยงการเรียนรู้เรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โครงงาน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองแบบกลุ่มเดียวทดสอบก่อนและหลัง (The One Group Pretest - Posttest Design) ดังนี้ (มาเรียม นิลพันธุ์, 2553: 143-144)

ทดสอบก่อนการทดลอง	การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โครงงาน	ทดสอบหลังการทดลอง
T ₁	X	T ₂

แบบแผนการทดลอง (The One Group Pretest - Posttest Design)

T ₁	แทน	การทดสอบก่อนการทดลอง
X	แทน	กิจกรรมการเรียนรู้โครงงาน
T ₂	แทน	การทดสอบหลังการทดลอง

ผลการวิจัย

ผลของการใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โครงงานที่มีต่อมโนทัศน์และความสามารถในการถ่ายโยงการเรียนรู้เรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผู้วิจัยขอเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยแบ่งออกเป็น 2 ประเด็นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

ตารางที่ 1 ผลเปรียบเทียบมโนทัศน์เรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โครงงาน

มโนทัศน์เรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	จำนวนนักเรียน	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	t	p
ก่อนเรียน	30	20	5.83	2.05	17.71	.000
หลังเรียน	30	20	14.40	2.56		

* $p < .05$

สรุปได้ว่า คะแนนมโนทัศน์เรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังเรียน ($\bar{X}=14.40$, S.D.=2.56) สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{X}=5.83$, S.D.=2.05) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการถ่ายโยงการเรียนรู้เรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โครงงาน

ความสามารถในการถ่ายโยงการเรียนรู้เรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	จำนวนนักเรียน	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	t	p
ก่อนเรียน	30	27	9.03	2.23	22.23	.000
หลังเรียน	30	27	23.16	2.86		

* $p < .05$

สรุปได้ว่า คะแนนความสามารถในการถ่ายโยงการเรียนรู้เรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังเรียน ($\bar{X}=23.16$, S.D.=2.86) สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{X}=9.03$, S.D.=2.23) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผลการวิจัย

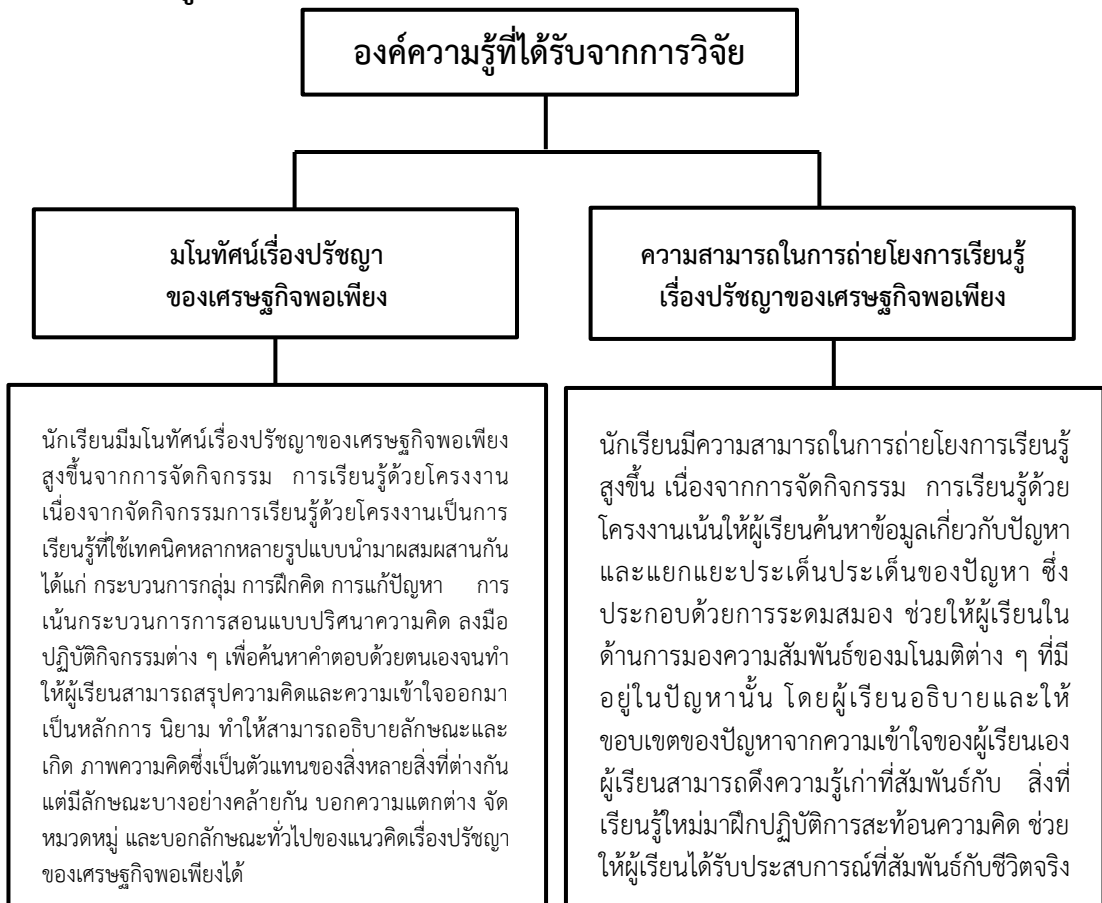
จากการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเรื่องผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โครงงานที่มีต่อ มโนทัศน์และความสามารถในการถ่ายโยงการเรียนรู้เรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 สามารถนำมาสู่การอภิปรายผลได้ดังนี้

1. มโนทัศน์เรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงหลังเรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โครงงานสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งยอมรับสมมติฐานข้อที่ 1 เนื่องจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โครงงานเน้นการเรียนรู้ที่ได้จากการลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง มีการศึกษาปัญหาอย่างลุ่มลึกโดยตัวนักเรียนเพื่อให้ได้มาซึ่งคำตอบของปัญหาที่กำหนดไว้ ซึ่งจะส่งผลทำให้ผู้เรียนรู้จักการแก้ปัญหาในการทำงานอย่างเป็นระบบ รู้จักการวางแผน ใน การทำงาน ฝึกการคิดระดับต่าง ๆ และเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยผู้วิจัยได้จัดกิจกรรม การเรียนรู้โครงงาน 5 ขั้นตอน ตั้งแต่ขั้นตอนที่ 1-5 ของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โครงงาน เป็น ขั้นตอนที่เน้นผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติกิจกรรมโดยเป็นการเรียนรู้ที่ใช้เทคนิคหลากหลายรูปแบบนำมา ผสมผสานกันได้แก่ กระบวนการกลุ่ม การฝึกคิด การแก้ปัญหาและการเน้นกระบวนการ การ สอนแบบร่วมกันคิดซึ่งทำให้ผู้เรียนเข้าใจและเกิดมโนทัศน์ในเรื่องที่เรียนสามารถสรุปความคิด ออกมาเป็นหลักการ นิยาม ทำให้อธิบายลักษณะ บอกความแตกต่าง จัดหมวดหมู่หรือบอก ลักษณะทั่วไปได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของสมฤดี แฉ่งขาว (2561) ผลการใช้วิธีสอน แอร์ บาร์ตที่มีต่อมโนทัศน์และการประยุกต์ใช้ความรู้เศรษฐศาสตร์ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า มโนทัศน์เศรษฐศาสตร์ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดการเรียนการสอน โดยใช้วิธีสอนแอร์บาร์ตหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ การ ประยุกต์ใช้ความรู้เศรษฐศาสตร์ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดการเรียน การ สอนโดยใช้วิธีสอนแอร์บาร์ตหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ความสามารถในการถ่ายโยงการเรียนรู้เรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีพัฒนาการหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 ซึ่งยอมรับสมมติฐานข้อที่ 2 ทั้งนี้เนื่องจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โครงงาน ที่ผู้วิจัยนำมาใช้ในเรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ต้องการ เน้นให้ผู้เรียนค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาและแยกแยะประเด็นประเด็นของปัญหา ซึ่ง ประกอบด้วยการระดมสมอง ช่วยให้ผู้เรียนในด้านการมองความสัมพันธ์ของมโนคติต่าง ๆ ที่มี อยู่ในปัญหานั้น โดยผู้เรียนอธิบายและให้ขอบเขตของปัญหาจากความเข้าใจของผู้เรียนเอง ทำ ให้เกิดการพัฒนาความสามารถในการระบุสาระสำคัญและผู้เรียนยังต้องวางแผนในการแก้ปัญหา ดังความรู้เก่ามาสัมพันธ์กับสิ่งที่เรียนรู้ใหม่ พิจารณาหาองค์ประกอบที่เหมือนกันหรือคล้ายคลึง กับสิ่งที่เคยเรียนรู้แล้วไปสร้างความสัมพันธ์กับสิ่งที่เรียนรู้ใหม่หรือขยายขอบเขตความรู้ในเรื่อง นั้น ๆ ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของเสาวลักษณ์ ศรีสว่าง (2559) การศึกษา ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการถ่ายโยงการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาของ

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอน SSCS พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอน SSCS ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ความสามารถในการถ่ายโยงการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอน SSCS มีพัฒนาการสูงขึ้น

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

จากผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โครงงานที่มีต่อมโนทัศน์และความสามารถในการถ่ายโยงการเรียนรู้เรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ 3 ประเด็น คือ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ข้อเสนอแนะที่ได้รับจากการวิจัย และข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ผู้บริหารควรสนับสนุนให้ผู้สอนนำการจัดการเรียนรู้โครงงานไปใช้เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นผู้สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองจากการปฏิบัติในสภาพความเป็นจริง ตัดสินใจเลือกศึกษาปัญหาที่สนใจ สำรวจข้อมูล ลงมือปฏิบัติ บันทึกและนำเสนอให้ผู้อื่นเข้าใจด้วยตนเอง ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนมีโอกาสได้แสดงออกอย่างอิสระได้คิดอย่างหลากหลายและมีการคิดอย่างสร้างสรรค์

2. ผู้สอนที่มีเป้าหมายให้ผู้เรียนพัฒนามโนทัศน์ที่ถูกต้องเป็นความคิดที่เป็นนามธรรม ได้โดยสามารถจัดจำแนกกลุ่มของวัตถุ เหตุการณ์หรือความคิด สามารถใช้การจัดกิจกรรม การเรียนการสอนโครงงานเป็นทางเลือกหนึ่งในการพัฒนามโนทัศน์ให้แก่ผู้เรียนและ ควรสนับสนุนให้ผู้สอนนำขั้นตอนของกิจกรรมการเรียนการสอนนี้ไปใช้เพื่อเป็นแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สาระอื่น ๆ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม รวมทั้งกลุ่มสาระอื่น ๆ ที่มีลักษณะหรือธรรมชาติของรายวิชาที่เหมาะสมต่อการพัฒนามโนทัศน์ อันจะเกิดขึ้นจากกิจกรรมการเรียนการสอนนี้ให้กับนักเรียนต่อไป

3. ผู้สอนที่มีเป้าหมายให้ผู้เรียนมีความสามารถในการถ่ายโยงการเรียนรู้ระบุมารู้ที่มีความสำคัญในอดีต ที่เคยเรียนมาเกี่ยวข้องต่อสิ่งที่กำลังจะเรียนรู้ใหม่ มีการนำความรู้เดิมมาใช้สร้างความสัมพันธ์กับสิ่งที่ผู้เรียนเรียนรู้ในปัจจุบันหรือขยายขอบเขตความรู้ในเรื่องนั้น นำไปสู่การฝึกปฏิบัติการใช้ความรู้จนเกิดทักษะและกระบวนการใช้ความรู้ใหม่แล้วถ่ายโยงนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ตลอดจนสะท้อนความคิดเห็นต่อความรู้นั้นและนำกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานไปพัฒนาความสามารถในการถ่ายโยงการเรียนรู้เป็นทางเลือกหนึ่งในการส่งเสริมคุณลักษณะดังกล่าวให้แก่ผู้เรียน

4. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาควรมีการนำกระบวนการเรียนรู้โครงงานไปใช้เป็นแนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ซึ่งจะเป็นการช่วยให้ครูสังคมศึกษามีแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาอันจะนำไปสู่การจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพต่อไป

ข้อเสนอแนะที่ได้รับจากการวิจัย

1. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โครงงาน ผู้สอนควรสร้างความเข้าใจกับผู้เรียนในการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม โดยแนะนำให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวางแผน ดำเนินการและแก้ปัญหา อันจะนำไปสู่การสร้างความสำเร็จในผลงานร่วมกัน

2. ผู้สอนควรเตรียมแหล่งข้อมูล สื่อและวัสดุอุปกรณ์ที่เหมาะสมต่อการใช้เป็นแหล่งศึกษาค้นคว้าของผู้เรียนเพื่อการใช้เวลาที่คุ้มค่าในการทำกิจกรรม นอกจากนี้ยังสามารถเชิญบุคคลภายนอกที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประเด็นที่ผู้เรียนทำโครงการ อาทิ ประชาชนชาวบ้าน เป็นต้น มาร่วมประเมินและสะท้อนผลจากการทำกิจกรรมเพื่อให้ผู้เรียนจะได้รับมุมมองความรู้ที่กว้างขวางมากขึ้น

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการนำขั้นตอนของกิจกรรมการเรียนรู้โครงการมาประยุกต์ใช้ร่วมกับรูปแบบการสอน วิธีการสอนและเทคนิคการสอนต่าง ๆ เช่น การใช้บริบทเป็นฐาน การวิจัยเป็นฐาน และการใช้ปัญหาเป็นฐาน เพื่อให้นักเรียนได้พัฒนาความสามารถ ทักษะ กระบวนการและคุณลักษณะที่สัมพันธ์กับการเรียนการสอนสาระเศรษฐศาสตร์

2. ควรมีการนำกิจกรรมการเรียนรู้โครงการไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนกับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ ได้ เนื่องจากกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะพื้นฐานและทักษะสำคัญที่กลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ จำเป็นต้องใช้ เช่น การอ่าน การเขียน การตั้งคำถาม การสังเกต การวิเคราะห์ การตีความ การเชื่อมโยง การสังเคราะห์และการนำเสนอผลงาน เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- กุลิสรา จิตรชญาวนิช. (2563). *วิธีการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จตุพร พงศ์พิระ. (2556). *สาระวิชาหลักและทักษะเพื่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21* (ร่าง) *โครงสร้างหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานฉบับใหม่*. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ณัฐกานต์ รักนาค. (2552). *การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการถ่ายโยงการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ด้านการแก้ปัญหาการให้เหตุผล และการเชื่อมโยงของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1*. (ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มาเรียม นิลพันธุ์. (2553). *วิธีวิจัยทางการศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 5). นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- รัตนลักษณ์ พันจักร. (2555). *การพัฒนาโมเดลทางวิทยาศาสตร์และความสามารถในการคิดวิเคราะห์โดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น โดยเน้นการใช้คำถาม เรื่อง น้ำและอากาศ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3*. (ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน). ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์.

- ลัดดา ภูเกียรติ. (2544). *โครงการเพื่อการเรียนรู้: หลักการและแนวทางการจัดกิจกรรม*. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). *วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.
- สมฤดี แจ่มข่าว. (2561). *ผลการใช้วิธีสอนแฮร์บาร์ตที่มีต่อต่อมโนทัศน์และการประยุกต์ใช้ความรู้เศรษฐศาสตร์ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3*. (ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา). นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2550). *ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: บริษัท เพชรรุ่งการพิมพ์ จำกัด.
- เสาวลักษณ์ ศรีสว่าง. (2559). *การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการถ่ายโยงการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอน SSCS*. (ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา). นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ประสิทธิผลการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของจังหวัดสมุทรสาคร*

EFFECTIVENESS OF ECOTOURISM MANAGEMENT

IN SAMUT SAKHON PROVINCE

กชนิภา อินทสุวรรณ, สุรพล สุธะพรหม, เกียรติศักดิ์ สุขเหลือ

Kochnipha Inthasuwan, Surapon Suyaprom, Kiettisak Suklueang

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: kochnipha999@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาสภาพการการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของจังหวัดสมุทรสาคร 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของจังหวัดสมุทรสาคร 3) เพื่อนำเสนอรูปแบบประสิทธิผลการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยการบูรณาการหลักพุทธธรรมของจังหวัดสมุทรสาคร เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี การวิจัยเชิงปริมาณสุ่มตัวอย่างด้วยการใช้เส้นพารามิเตอร์ (47 x 10) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 470 ตัวอย่าง เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติด้านสังคมศาสตร์ การวิจัยเชิงคุณภาพ การเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจง จำนวน 17 รูป/คน เก็บข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลสรุปเชิงพรรณนาเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศซึ่งความคิดเห็นของประชาชนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน 2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีปัจจัยด้านบริบทการบริหารจัดการท่องเที่ยว ด้านการมีส่วนร่วม และหลักสัปปายะ 7 มีอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวมต่อประสิทธิผลการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของจังหวัดสมุทรสาคร 3) รูปแบบประสิทธิผลการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มี 5 ด้าน 1) คุณภาพแหล่งท่องเที่ยว 2) โครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก 3) บุคลากรด้านการท่องเที่ยว 4) การสร้างความสมดุลให้กับการท่องเที่ยว 5) หลักสัปปายะ 7 ซึ่งทำให้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศของจังหวัดสมุทรสาครมีความยั่งยืนและสมดุลต่อไป

คำสำคัญ: ประสิทธิภาพ; การบริหารจัดการ; การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To study the status of ecotourism management in Samut Sakhon Province; 2. To study factors affecting the effectiveness of ecotourism management of Samut Sakhon Province by integrating Buddhist principles in Samut Sakhon Province conducted by the mixed methods. The quantitative research, Data were collected by questionnaires from 470 samples sampling with parameter lines (47 x 10), Data analyzed with a social science statistical package. Qualitative research, data were collected from 17 key informants with in-depth-interviewing and analyzed by content descriptive interpretation.

The research findings were as follows: 1. The management of ecotourism according to the public opinion was at high level in all aspects; 2. Factors affecting the effectiveness of ecotourism management were the factors in the context of tourism management. They were Participation and Sapaya 7 that had direct influence Indirect influence and the total influence on the effectiveness of ecotourism management in Samut Sakhon Province 3. The model of ecotourism management effectiveness in 5 aspects 1) tourist attraction quality 2) infrastructure and facilities 3) tourism personnel 4) Creating a balance for tourism 5) Sappaya 7, these factors make ecotourism in Samut Sakhon Province more sustainable and balanced.

Keywords: Effectiveness; Management; Ecotourism

บทนำ

ประเทศไทยนั้นการท่องเที่ยวถือได้ว่าเป็นอุตสาหกรรมบริการ เป็นประเทศในอันดับต้น ๆ ที่มีการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมบริการที่สร้างรายได้ให้แก่ประเทศและประชาชนในทุกระดับชั้น ณ สถานที่ท่องเที่ยวในหลาย ๆ แหล่งของทุกจังหวัดในประเทศไทยเป็นจำนวนมากก่อให้เกิดการใช้ย่ำขึ้นในกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับการท่องเที่ยว ซึ่งแผนปฏิบัติการส่งเสริมการท่องเที่ยวประจำปี 2562 ของ ททท. จัดทำขึ้นภายใต้กรอบแนวคิดของแผนยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 นโยบายรัฐบาล ทิศทางการพัฒนาเศรษฐกิจ : โมเดลประเทศไทย 4.0 แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติฉบับที่ 2 พ.ศ. 2560-2564 และแผนวิสาหกิจ ททท. พ.ศ. 2560-2564 (ฉบับทบทวน พ.ศ. 2562-2564) ผสมกับการวิเคราะห์ปัจจัยแวดล้อมในสถานการณ์ปัจจุบัน

และแนวโน้มในอนาคต เพื่อให้ได้แผนที่เกิดประโยชน์ต่อประเทศชาติและมีประสิทธิภาพสูงสุด (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2563)

ปัญหาภาวะเศรษฐกิจชะลอตัวและประสงค์เดินทางไปยังจุดหมายใหม่ ๆ ทำให้จำนวนนักท่องเที่ยวมายังประเทศไทยค่อนข้างอึมครึมด้วยในปี 2557 นักท่องเที่ยวจากยุโรปตะวันออก กลางและเอเชียเนี่ยลดลงร้อยละ 2.35.1 และ 7.8 จากปีก่อนหน้าตามลำดับตรงข้ามกับจำนวนนักท่องเที่ยวไปยังประเทศเพื่อนบ้านเช่นเมียนมาร์ที่ขยายตัวอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ด้วยปัจจัยหลายประการ อาทิ โครงสร้างพื้นฐาน การเดินทางทางบกไม่เอื้ออำนวยบุคลากรด้านการท่องเที่ยวที่มีความสามารถทางภาษาต่างประเทศไม่เพียงพอข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวและสถานประกอบการจำกัดรวมทั้งตำแหน่งเชิงยุทธศาสตร์และการตลาดของแต่ละกลุ่มจังหวัดไม่ชัดเจน จังหวัดสมุทรสาคร เป็นจังหวัดชายทะเล ตั้งอยู่ปากแม่น้ำท่าจีน หลักฐานทางประวัติศาสตร์ กล่าวไว้ว่า ในสมัยกรุงศรีอยุธยา สมุทรสาครเดิมเป็นชุมชนขนาดใหญ่ที่มีชาวจีน นำเรือสำเภาเข้ามาจอดเทียบท่าค้าขายแลกเปลี่ยนสินค้าและได้พักอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก จึงเรียกว่า “บ้านท่าจีน” ตั้งอยู่บริเวณปากอ่าวไทย ต่อมาในสมัยแผ่นดินสมเด็จพระมหาจักรพรรดิ (พ.ศ. 2099) ได้โปรดให้ยกฐานะ “บ้านท่าจีน” ขึ้นเป็น “เมืองสาครบุรี” เพื่อเป็นหัวเมืองสำหรับเรียกระดมพลเวลาเกิดสงคราม และเป็นเมืองด่านหน้าป้องกันข้าศึกศัตรูที่จะเข้ามาบุกรุกทางทะเล ต่อมาในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 ทรงโปรด ให้เปลี่ยนชื่อ “เมืองสาครบุรี” เป็น “เมืองสมุทรสาคร” ซึ่งมีความหมายว่า “เมืองแห่งทะเลและแม่น้ำ” ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 (พ.ศ. 2448) ทรงปฏิรูปการปกครองมีการจัดระบบการบริหารราชการส่วนภูมิภาคเป็นมณฑลเทศาภิบาล และได้ทรงมีพระราชดำริที่จะสร้างสรรค์ความเจริญให้แก่ท้องถิ่น โดยใช้รูปแบบการปกครองแบบสุขาภิบาล จึงได้มีพระบรมราชโองการให้ยกฐานะ “ตำบลท่าฉลอม” เป็น “สุขาภิบาลท่าฉลอม” จังหวัดสมุทรสาคร เป็นสุขาภิบาลที่ตั้งขึ้นในหัวเมืองเป็นแห่งแรกของประเทศไทย ต่อมาในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาล ที่ 6 (พ.ศ. 2456) โปรดเกล้าให้ทางราชการเปลี่ยนคำว่า “เมือง” เป็น “จังหวัด” ทั่วทุกแห่ง ในพระราชอาณาจักร “เมืองสมุทรสาคร” จึงได้เปลี่ยนเป็น “จังหวัดสมุทรสาคร” มาจวบจนปัจจุบันนี้ (คณะกรรมการสมาคมส่งเสริมท่องเที่ยว จังหวัดสมุทรสาคร, 2563; พระครูพิมลธรรมภาณ (มานพ กนต์สีโล), 2561; พระแมนรัตน์ จิตตมโลและคณะ, 2562).

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษาประสิทธิภาพการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของจังหวัดสมุทรสาคร ให้มีชื่อเสียงที่โด่งดังไปทั่วโลก และพัฒนามากกว่าท่องเที่ยวในพื้นที่อื่น ๆ นอกจากนั้นยังได้มีการบูรณาการหลักพุทธธรรม คือ หลักสัปปายะ 7 เป็นหลักธรรมที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสแก่พระภิกษุในพระพุทธศาสนา ซึ่งมาสามารถนำมาประยุกต์เข้ากับหลักการจัดการท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดความยั่งยืนได้ มี 7 ด้านแต่ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้บูรณาการเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทและประเด็นที่ศึกษาดังนี้ นัยที่ 1) ที่อยู่ซึ่งเหมาะสมกัน 2) ที่

หาอาหาร 3) การพูดคุยที่เหมาะสมกัน 4) บุคคลที่ถูกกันเหมาะสมกัน 5) อาหารที่เหมาะสมกัน 6) ดินฟ้าอากาศธรรมชาติแวดล้อมที่เหมาะสมกัน 7) อิริยาบถที่เหมาะสมกัน ผลจากการศึกษาจะสามารถนำไปสู่การส่งเสริมคุณค่าการท่องเที่ยวให้มีความสมดุลและมีความสอดคล้องกับความต้องการที่เปลี่ยนแปลงไปของประเทศและสภาพแวดล้อมที่เป็นจริงของยุคสมัยปัจจุบันอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการการจัดการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของจังหวัดสมุทรสาคร
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของจังหวัดสมุทรสาคร
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบประสิทธิผลการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยการบูรณาการหลักพุทธธรรมของจังหวัดสมุทรสาคร

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย การวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) มีทั้งการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) มุ่งเน้นการวิเคราะห์ในเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis)

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย สำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ นักท่องเที่ยวคนไทยที่เข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดสมุทรสาคร จำนวน 1,562,552 คน (สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสมุทรสาคร, 2563) การสุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยเลือกใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญโดยอาศัยความไม่น่าจะเป็น เนื่องจากมีความเหมาะสมและสะดวกกับการเก็บข้อมูลจากนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาเที่ยวจังหวัดสมุทรสาครด้วยการกำหนดขนาดตัวอย่างตามกฎอัตราส่วนระหว่างหน่วยตัวอย่างและจำนวนพารามิเตอร์หรือตัวแปร ไว้เป็น 1 พารามิเตอร์ ใช้ตัวอย่าง 10–20 ตัวอย่าง จากกรอบแนวคิดการวิจัยพบว่ามีความพารามิเตอร์ที่ต้องประมาณภายใต้โมเดลอิสระทั้งหมด 47 พารามิเตอร์ ใช้เส้นพารามิเตอร์ละ 10 ตัวอย่างเท่ากับ 47×10 จึงได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 470 ตัวอย่าง สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ กำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 17 รูป/คน โดยการเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจง

การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากนักท่องเที่ยวคนไทยที่เข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดสมุทรสาคร โดยผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในประสิทธิผลการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของจังหวัดสมุทรสาคร การวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษาและวิจัยเอกสาร (Documentary Research) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับหลักพุทธธรรม บูรณาการกับ การบริหารจัดการท่องเที่ยว การมีส่วน

ร่วมและประสิทธิผลการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) จากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการกำหนดนโยบายการท่องเที่ยว ผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวจังหวัด จากผู้เชี่ยวชาญด้านรัฐประศาสนศาสตร์ และด้านพระพุทธศาสนา เพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้การวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis: EFA) และโมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM) และการวิจัยเชิงคุณภาพวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา เนื้อหาตามวัตถุประสงค์

ผลการวิจัย

1. สภาพการณ์การบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของจังหวัดสมุทรสาคร

ความคิดเห็นต่อการจัดการการท่องเที่ยวโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.58 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.682 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้านได้แก่ ด้านการเข้าถึง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.76 รองลงมาคือด้านที่พัก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.63 ด้านสิ่งดึงดูด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.52 ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.51 และด้านกิจกรรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.49 ตามลำดับ

ความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.43 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.840 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมาก 3 ด้านได้แก่ การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.47 รองลงมาคือการมีส่วนร่วมประเมิน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.44 การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.43 และอยู่ในระดับปานกลางได้แก่ การมีส่วนร่วมวางแผน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.40 ตามลำดับ

ความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการท่องเที่ยวตามหลักสัปปายะ 7 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.60 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.737 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้านได้แก่ โภชนาสัปปายะ (อาหารเหมาะสม) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.77 รองลงมาคือโคจรสัปปายะ (ร้านอาหารเหมาะสม) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.74 อาวาสสัปปายะ (สถานที่เหมาะสม) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.61 บุคคลสัปปายะ (บุคลากรเหมาะสม) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.60 อิริยาปถสัปปายะ (อิริยาบถเหมาะสม) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.55 ภัตตสัปปายะ (การพุดคุยเหมาะสม) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.50 และอตุสัปปายะ (สิ่งแวดล้อมเหมาะสม) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.45 ตามลำดับ

ความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.46 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.789 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมาก 3 ด้านได้แก่ โครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก มีค่าเฉลี่ย

เท่ากับ 3.53 รองลงมาคือคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.46 บุคลากรด้านการท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.43 และอยู่ในระดับปานกลางได้แก่ การสร้างความสมดุลให้กับการท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.40 ตามลำดับ

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของจังหวัดสมุทรสาคร

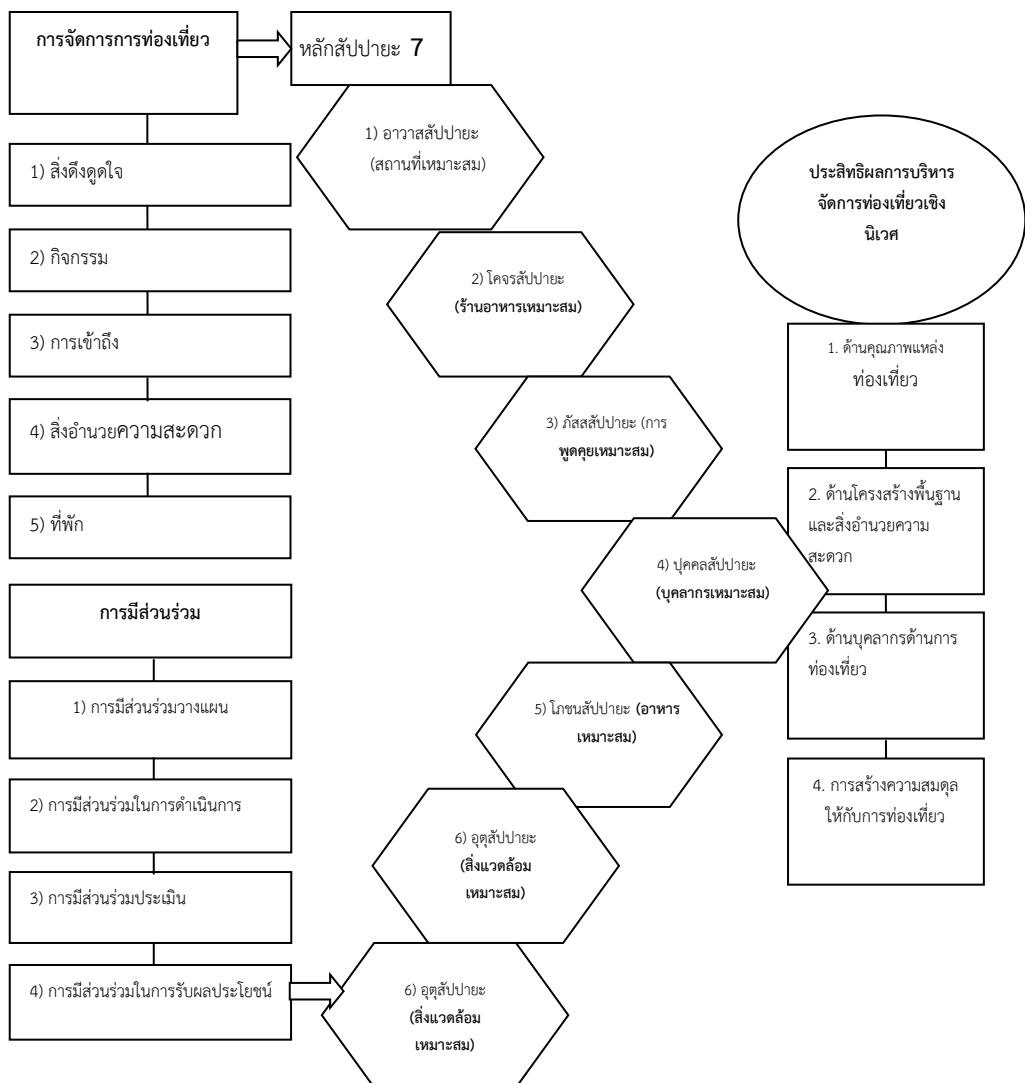
ปัจจัยด้านบริบทการบริหารจัดการท่องเที่ยว การมีส่วนร่วม และหลักสัปปายะ 7 มีอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวมต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของจังหวัดสมุทรสาคร ค่าความเที่ยงของตัวแปรสังเกตได้ มีค่าความเที่ยงอยู่ระหว่าง 0.33-0.87 โดยตัวแปรที่มีค่าความเที่ยงสูงสุดคือ การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ (parti2) มีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.87 ส่วนตัวแปรที่มีค่าความเที่ยงต่ำสุดคือ ภัตตสัปปายะ (sappaya3) มีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.33 สำหรับค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R^2) ของสมการโครงสร้างตัวแปรภายในแฝงพบว่ามีความเท่ากับ 0.93 แสดงว่าตัวแปรในโมเดลคือ การจัดการการท่องเที่ยว (MANAGE) และการมีส่วนร่วม (PARTI) สามารถอธิบายความแปรปรวนของหลักสัปปายะ 7 (SAPPAYA) ได้ร้อยละ 93 และยังพบว่าสมการโครงสร้างตัวแปรภายในแฝงมีความเท่ากับ 0.97 แสดงว่าตัวแปรในโมเดลคือ การจัดการการท่องเที่ยว (MANAGE) การมีส่วนร่วม (PARTI) และหลักสัปปายะ 7 (SAPPAYA) สามารถอธิบายความแปรปรวนของประสิทธิภาพการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (EFFECT) ได้ร้อยละ 97 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพเพื่อยืนยันผลการศึกษาข้างต้น พบว่า สิ่งดึงดูด มีทรัพยากรป่าชายเลน พื้นที่ชุ่มน้ำ แหล่งอนุรักษ์สัตว์ทะเลหายาก การทำประมง การทำนาเกลือ มีกิจกรรมการไหว้พระ ดูนกพายัพและนกประจำถิ่น สำหรับการเข้าถึงทางบกตามถนนพระราม 2 ถนนสหกรณ์ ทางน้ำ โดยเรือผ่านคลองพิทยาลงกรณ์ คลองสุนัขหอน มีเว็บไซต์แนะนำแหล่งท่องเที่ยว ทารถบริการ ท่าเรือ ที่พัก ร้านอาหารทะเล ร้านอาหารไทย และที่พักโฮมสเตย์ รีสอร์ท บ้านพักและโรงแรม เป็นต้น การมีส่วนร่วมวางแผน รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืน การร่วมรับฟัง นำเสนอรูปแบบและแนวทางการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ ส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน สัตว์ทะเลหายาก และความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่ อบรม/ประชาสัมพันธ์องค์ความรู้แก่ประชาชน เข้าร่วมการประชุมสถานประกอบการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้นของพื้นที่สีเขียวในพื้นที่จังหวัดสมุทรสาคร มีนกพายัพและนกประจำถิ่นเข้ามาอาศัย มีกระจายรายได้จากการให้บริการด้านการท่องเที่ยว และหลักสัปปายะ 7 มีพื้นที่ 8 ตำบลติดชายฝั่งของจังหวัดสมุทรสาคร เดินทางสะดวกไปเข้า-เย็นกลับได้ มีร้านอาหารที่บริการอาหารทะเลสด ราคายุติธรรม รสชาติอร่อย ผู้ให้บริการรับฟังความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวด้วยความยินดี มีการคัดเลือกและฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ในการให้บริการนักท่องเที่ยวในด้านต่างๆ รวมถึงการเตรียมความพร้อมรับมืออุบัติเหตุ

ที่อาจเกิดขึ้นระหว่างการ ราคาอาหารเหมาะสม มีความหลากหลายของชนิดอาหาร ปรับภูมิทัศน์ในแหล่งท่องเที่ยวให้สะอาดตา มีป้ายบอกทางชัดเจน มีความปลอดภัย นักท่องเที่ยวสามารถเข้ามาย้อนอดีตในจังหวัดสมุทรสาครได้

3. รูปแบบประสิทธิภาพการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยการบูรณาการหลักพุทธธรรมของจังหวัดสมุทรสาคร

จากการศึกษาข้อมูลทั้งเชิงปริมาณ การสัมภาษณ์เชิงลึกสามารถสังเคราะห์เป็นรูปแบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยการบูรณาการหลักพุทธธรรมของจังหวัดสมุทรสาครได้ดังนี้

ภาพที่ 1 แสดงรูปแบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยการบูรณาการหลักพุทธธรรมของจังหวัดสมุทรสาคร

รูปแบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยการบูรณาการหลักพุทธธรรมของจังหวัดสมุทรสาครได้ดังนี้ ประสิทธิภาพการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มี 5 ด้านคือ 1) คุณภาพแหล่งท่องเที่ยว 2) โครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก 3) บุคลากรด้านการท่องเที่ยว 4) การสร้างความสมดุลให้กับการท่องเที่ยว นอกจากนี้การบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของจังหวัดสมุทรสาครยังได้มีการบูรณาการหลักพุทธธรรมซึ่งก็คือหลักสัปปายะ 7 มีทั้งสถานที่เหมาะสม ร้านอาหารเหมาะสม การพูดคุยเหมาะสม บุคลากรเหมาะสม อาหารเหมาะสม สิ่งแวดล้อมเหมาะสม อิริยาบถเหมาะสม ถือได้ว่าเป็นการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีความสมบูรณ์แบบอีกจังหวัดหนึ่งของประเทศไทย ยังมีการบริหารจัดการที่ดีอีกทั้งเรื่องของสิ่งดึงดูดใจ กิจกรรม การเข้าถึง สิ่งอำนวยความสะดวก และที่พัก สูดท้ายจากการศึกษายังพบอีกว่ามีการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้วย ไม่ใช่มีแต่ฝ่ายรัฐหรือฝ่ายปกครองอย่างเดียวทั้งเรื่องการมีส่วนร่วมวางแผน การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ การมีส่วนร่วมประเมิน การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ทำให้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศของจังหวัดสมุทรสาครมีความยั่งยืนและสมดุลต่อไป

อภิปรายผลการวิจัย

1. การการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของจังหวัดสมุทรสาคร นั้นการจัดการการท่องเที่ยวโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และการมีส่วนร่วมโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากเช่นกัน โดยการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์และมีส่วนร่วมประเมิน ทั้งการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ และการมีส่วนร่วมวางแผนของประชาชน ในส่วนของบริหารจัดการท่องเที่ยวตามหลักสัปปายะ 7 มีอาหารเหมาะสม ร้านอาหารเหมาะสม มีสถานที่เหมาะสม บุคลากรเหมาะสม อิริยาบถเหมาะสม การพูดคุยเหมาะสม และมีสิ่งแวดล้อมเหมาะสม และการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก และแหล่งท่องเที่ยวที่มีความเหมาะสม อีกทั้งยังมีการสร้างความสมดุลให้กับการท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภูวดล บัวบางพลู (2561) ได้ศึกษาเรื่องแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืนอุทยานแห่งชาติเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืนในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาคิชฌกูฏ ในด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ 1) อุทยานฯ ควรขึ้นราคาค่าเข้าชมอุทยานฯ ในช่วงเทศกาลท่องเที่ยว 2) จัดกิจกรรมการท่องเที่ยวให้น่าสนใจ และนำเสนอขายในราคาเหมา (Package) 3) ทำการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวเพื่อจูงใจ และให้เป็นที่รู้จักแก่นักท่องเที่ยวมากขึ้น 4) ส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยวตลอดทั้งปี เพื่อให้เกิดรายได้จากการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง 5) พัฒนาคุณภาพ และมาตรฐานในการให้บริการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อให้นักท่องเที่ยวประทับใจ และเกิดการกลับมาเที่ยวซ้ำ ด้านสังคมและวัฒนธรรม ได้แก่ 1) ส่งเสริมให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการการ

ท่องเที่ยวภายในอุทยานฯ ให้มากขึ้น 2) สรรหาบุคลากรที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการท่องเที่ยว เพื่อนำมาให้อาสาสมัครเกี่ยวกับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานฯ 3) ส่งเสริมให้ชุมชนท้องถิ่นมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องของการอนุรักษ์ทรัพยากรทั้งธรรมชาติและวัฒนธรรม เพื่อให้มีทรัพยากรทางการท่องเที่ยว ที่คงอยู่อย่างยั่งยืนต่อไป 4) จัดตั้งกลุ่มหรือองค์กรด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอุทยานฯ โดยคณะกรรมการกลุ่มประกอบด้วยผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางการท่องเที่ยว และด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ 1) กำหนดขีดความสามารถในการรองรับได้ของพื้นที่บริเวณเขาพระบาท 2) จัดระเบียบการเข้าชม โดยเฉพาะช่วงเทศกาลท่องเที่ยว 3) กำหนดบทลงโทษที่ชัดเจน และเข้มงวด เพื่อป้องกันการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 4) จัดทำคู่มือท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของจังหวัดสมุทรสาครสำหรับปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของจังหวัดสมุทรสาครนั้น ปัจจัยด้านบริบทการบริหารจัดการท่องเที่ยว การมีส่วนร่วม และหลัก สปายะ 7 มีอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวมต่อประสิทธิผลการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของจังหวัดสมุทรสาคร ค่าความเที่ยงของตัวแปรสังเกตได้ มีค่าความเที่ยงอยู่ระหว่าง 0.33-0.87 โดยตัวแปรที่มีค่าความเที่ยงสูงสุดคือ การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ ส่วนตัวแปรที่มีค่าความเที่ยงต่ำสุดคือ ภูมิลักษณ์ ซึ่งโดยภาพรวมส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สอดคล้องกับงานวิจัยของ รัตติยา พรหมกัลป์ (2562) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของแบบจำลองการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์ ในจังหวัดนครสวรรค์” ผลการวิจัยพบว่า 1. ค่าสถิติ Bartlett's Test of Sphericity มีค่าทดสอบเท่ากับ 12093.43 ($p = .000$) แสดงว่า เมทริกซ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ทั้งหมดของกลุ่มตัวอย่างแตกต่างจากเมทริกซ์เอกลักษณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และค่าดัชนีไกเซอร์-ไมเยอร์-ออลคิน (Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy : KMO) มีค่าเท่ากับ 0.88 แสดงว่า ตัวแปรในข้อมูลชุดนี้มีความสัมพันธ์กันเหมาะสมที่จะนำไปวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง 2. โมเดลแบบจำลองการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์ในจังหวัดนครสวรรค์ที่พัฒนาขึ้นสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยพิจารณาจากค่าไค-สแควร์ มีค่าเท่ากับ 47.86 องศาอิสระเท่ากับ 37 ความน่าจะเป็น (p) เท่ากับ 0.109 ค่าดัชนีวัดความกลมกลืน (GFI) มีค่าเท่ากับ 0.99 ค่าดัชนีวัดความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) มีค่าเท่ากับ 0.95 ค่าดัชนีรากของกำลังสองเฉลี่ยของส่วนที่เหลือ (RMR) มีค่าเท่ากับ 0.013 ดังนั้น ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วม ทรัพยากรการท่องเที่ยว การตลาด การบริหารจัดการตามหลักอิทธิบาท 4 มีความสัมพันธ์และส่งผลต่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์

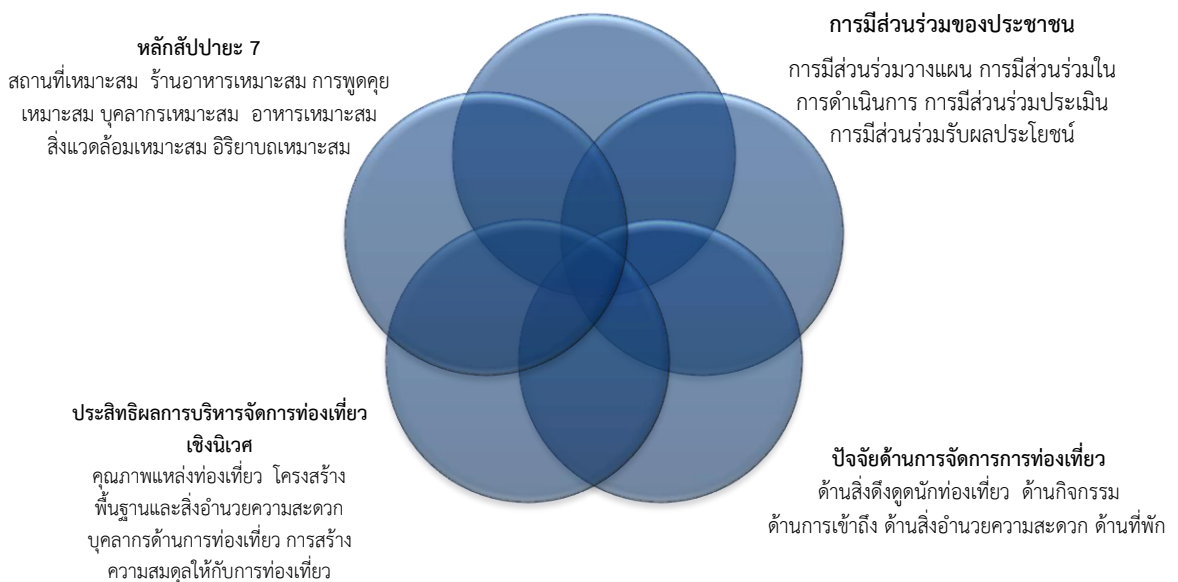
3. รูปแบบประสิทธิผลการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยการบูรณาการหลักพุทธธรรมของจังหวัดสมุทรสาคร

รูปแบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยการบูรณาการหลักพุทธธรรมของจังหวัดสมุทรสาครมี 5 ด้านคือ 1) คุณภาพแหล่งท่องเที่ยว 2) โครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก 3) บุคลากรด้านการท่องเที่ยว 4) การสร้างความสมดุลให้กับการท่องเที่ยว นอกจากนี้การบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้วยการบูรณาการหลักพุทธธรรมซึ่งก็คือหลักสัปปายะ 7 มีการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทำให้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศของจังหวัดสมุทรสาครมีความยั่งยืนและสมดุลซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระศรีสังคม ชยานวฑฺฒโน (พระศรีสังคม ชยานวฑฺฒโน, 2561) ได้ศึกษาเรื่องการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา : รูปแบบและเครือข่ายการจัดการท่องเที่ยวของวัดในสังคมไทย ผลการศึกษาด้านการจัดการเครือข่าย พบว่า วัดที่จัดให้มีการปฏิบัติธรรมอย่างต่อเนื่องและจริงจังนั้น มีลักษณะของความเป็นเครือข่ายการปฏิบัติธรรมอยู่ทั่วในสังคมไทย ซึ่งมีการจัดการอยู่ 2 ระดับคือ 1. ระดับบน ได้แก่ องค์การบริหารกิจการพระพุทธศาสนาสูงสุดของคณะสงฆ์ไทย เรียกว่า มหาเถรสมาคม (มส.) โดยมีคณะกรรมการฝ่ายเผยแผ่พระพุทธศาสนา รับผิดชอบด้านการปฏิบัติธรรม ขณะนี้ได้จัดทำโครงการต่าง ๆ ขึ้น เพื่อส่งเสริมช่วยเหลือและสนับสนุนให้เครือข่ายการปฏิบัติธรรม มีความเป็นเอกภาพ และสร้างมาตรฐานการสอนการปฏิบัติให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยใช้แนวทางเดียวกันคือ การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน ตามแนวสติปัฏฐานสูตร ยึดพระไตรปิฎกเป็นหลัก 2. ระดับปฏิบัติการ ได้แก่ เจ้าสำนักปฏิบัติธรรม ที่ทำหน้าที่บริหารจัดการภายในสำนักของตนให้มีความสมบูรณ์และพร้อมที่จะพัฒนาเพื่อสร้างพระวิปัสสนาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิ มีภูมิรู้ภูมิธรรมทั้งภาคปริยัติ และภาคปฏิบัติรวมถึงการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมสาขาให้สามารถดำเนินงานได้อย่างราบรื่น และสร้างผู้นำรุ่นใหม่เพื่อสืบทอดอายุพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืน ย่อมก่อเกิดเป็นประโยชน์แก่ผู้ปฏิบัติ เป็นประโยชน์ต่อสังคมในชาติ และเป็นประโยชน์ต่อสังคมโลกโดยรวมแม้ว่าผลจากการศึกษาจะพบว่า มีนักท่องเที่ยวที่ชมความงามของงานพุทธศิลป์และมีความสนใจไปปฏิบัติธรรมเพิ่มขึ้น แต่มักจะเป็นกลุ่มผู้ใหญ่และผู้สูงอายุที่มีกิจกรรม “ทัวร์ธรรมะ” แต่ยังมีจำนวนเยาวชนที่ค่อนข้างน้อย จึงมีข้อเสนอแนะว่าหน่วยงานภาครัฐและองค์กรพระพุทธศาสนา ควรมีการขยายความเข้าใจ ส่งเสริมและสนับสนุนเรื่อง การท่องเที่ยวเพื่อพัฒนาจิตใจ โดยให้เยาวชนได้แสดงความเป็นผู้นำในการเข้าร่วมทำกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาให้มากขึ้น

องค์ความรู้จากการวิจัย

สำหรับรูปแบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยการบูรณาการหลักพุทธธรรมของจังหวัดสมุทรสาคร ผู้วิจัยได้สังเคราะห์เป็นองค์ความรู้จากการวิจัยดังต่อไปนี้

รูปแบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยการบูรณาการหลักพุทธธรรม ของจังหวัดสมุทรสาคร

ภาพที่ 2 รูปแบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยการบูรณาการหลักพุทธธรรมของ จังหวัดสมุทรสาคร

จากภาพที่ 2 สามารถอธิบายองค์ความรู้ได้โดยเป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องเนื่องกันในการบริการ
จัดการท่องเที่ยวดังนี้

ปัจจัยด้านการจัดการการท่องเที่ยว มีองค์ประกอบที่สำคัญดังนี้ คือ ด้านสิ่งดึงดูด
นักท่องเที่ยว ด้านกิจกรรม ด้านการเข้าถึง ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านที่พัก ซึ่งเป็นหลัก
สากลในการบริหารจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ประสิทธิผลการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีองค์ประกอบที่สำคัญดังนี้ คือ
คุณภาพแหล่งท่องเที่ยว โครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก บุคลากรด้านการ
ท่องเที่ยว การสร้างความสมดุลให้กับการท่องเที่ยว ซึ่งปัจจัยเหล่านี้จะเป็นการดึงดูด
นักท่องเที่ยวให้มาท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวมีความเป็นธรรมชาติ

การบูรณาการหลักพุทธธรรม ได้แก่ หลักสัปปายะ 7 โดยมุ่งเน้น สถานที่เหมาะสม
ร้านอาหารเหมาะสม การพูดคุยเหมาะสม บุคลากรเหมาะสม อาหารเหมาะสม สิ่งแวดล้อม

เหมาะสม อิริยาบถเหมาะสม ซึ่งเป็นการบริการการท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวได้เดินทางท่องเที่ยวอย่างความสะดวกสบายและปลอดภัย

การมีส่วนร่วมของประชาชน มีองค์ประกอบที่สำคัญดังนี้ คือ การมีส่วนร่วมวางแผน การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ การมีส่วนร่วมประเมิน การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ โดยมีตัวชี้วัดที่สำคัญได้แก่ คนในชุมชนได้รับประโยชน์จากการจัดการท่องเที่ยว หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้รับประโยชน์จากการจัดการท่องเที่ยว การเพิ่มขึ้นของพื้นที่สีเขียวในพื้นที่จังหวัดสมุทรสาคร มีกระจายรายได้จากการให้บริการด้านการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวได้รับความสุขอย่างเต็มที่และยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ภาครัฐ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีนโยบายในการส่งเสริมและสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตจังหวัดสมุทรสาครอย่างยั่งยืน
2. ควรมีนโยบายการจัดสรรงบประมาณส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตจังหวัดสมุทรสาครอย่างเป็นรูปธรรมและเพียงพอ
3. ควรมีนโยบายการบริหารความเสี่ยงของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตจังหวัดสมุทรสาคร

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. แต่งตั้งคณะกรรมการวางแผนกำหนดนโยบายในการส่งเสริมและสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตจังหวัดสมุทรสาครอย่างยั่งยืน
2. รัฐบาลควรจัดสรรงบประมาณส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวทั้งในด้านโครงสร้างพื้นฐานด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สินค้าและบริการ ผู้ประกอบการ และบุคลากรด้านการท่องเที่ยว เพื่อสร้างให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ
3. กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ทั้งหน่วยงานที่รับผิดชอบต้องมีบทบาทในการบริหารความเสี่ยงในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในประเทศไทย โดยจำแนกภาคเหนือ ภาคใต้ ภาคกลาง และและตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่แตกต่างจากการวิจัย
2. ควรมีการนำโมเดลที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ ไปทำวิจัยเชิงทดลองต่อไป เพื่อสนับสนุนว่าโมเดลที่ได้จากการวิจัยมีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2563). *สรุปแผนปฏิบัติการส่งเสริมการท่องเที่ยวประจำปี 2562 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ฉบับที่ 2*. สืบค้น 20 กันยายน 2563, จาก <https://www.tat.or.th/th/about-tat/annual-report>
- คณะกรรมการสมาคมส่งเสริมท่องเที่ยว จังหวัดสมุทรสาคร. (2563). *ข้อมูลท่องเที่ยวจังหวัดสมุทรสาคร*. สืบค้น 21 กันยายน 2563, จาก <https://samutsakhon.suchart.work/sample-page/>
- พระครูพิมลธรรมภาณ (มานพ กนต์สีโล). (2561). การบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามราชวรมหาวิหาร. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมการบริหาร*, 1(2), 11-21.
- พระแมนรัตน์ จตตมโลและคณะ. (2562). การพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมการบริหาร*, 2(2), 24-33.
- พระศรีสังคม ชยานุทโธ. (2561). *การท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา : รูปแบบและเครือข่ายการจัดการท่องเที่ยวของวัดในสังคมไทย* (ดุष्ฎิณีพนธ์ สาขาวิชาการพัฒนาสังคม). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ภูวดล บัวบางพลู. (2561). แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืนอุทยานแห่งชาติเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี. *วารสารวิจัยรำไพพรรณี*, 12(2), 91-100.
- รัตติยา พรหมกัลป์. (2562). *ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของแบบจำลองการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์ ในจังหวัดนครสวรรค์*. (ดุष्ฎิณีพนธ์ สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสมุทรสาคร. (2563). *จำนวนนักท่องเที่ยว/รายได้จากการท่องเที่ยว*. สืบค้น 1 ตุลาคม 2563, จาก https://samutsakhon.mots.go.th/more_news.php?cid=49

**ตัวแบบ (โมเดล) ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุการวางแผนแนวทางในระยะยาว
ของสัญญาการบริการรถบรรทุกในประเทศไทย***
**MODEL CAUSAL RELATIONSHIP MODEL LONG - TERM PLANNING OF TRUCK
SERVICE CONTRACT IN THAILAND**

อภิชาติ มาศมลาย, ฉัตรชัย ราคา
Apichat Masmalai, Chatchai Raka
มหาวิทยาลัยศรีปทุม
Sripatum University
Corresponding Author Email: apichat251011@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการวางแผนแนวทางในระยะยาวของสัญญาการบริการรถบรรทุกในประเทศไทย 2) พัฒนาตัวแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุการวางแผนแนวทางในระยะยาวของสัญญาการบริการรถบรรทุกในประเทศไทย 3) เพื่อตรวจสอบความตรงของตัวแบบกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมต่อการวางแผนแนวทางในระยะยาวของสัญญาการบริการรถบรรทุกในประเทศไทย แบบผสมวิธี ได้แก่ การวิจัยเชิงคุณภาพ สัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึกสำคัญกับผู้ประกอบการรถบรรทุก 10 คน การวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง 400 คน เครื่องมือวิจัยคือ แบบสัมภาษณ์และแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหาและข้อสรุปแบบอุปนัย วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติเชิงบรรยาย วิเคราะห์สหสัมพันธ์เพื่อตรวจสอบความตรงของตัวแบบและขนาดอิทธิพลทางตรงทางอ้อมด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์

ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัจจัยที่สัมพันธ์ต่อปัจจัยที่มีผลต่อการวางแผนแนวทางในระยะยาวประกอบด้วย ความสามารถในการออกแบบสัญญา ความเฉพาะเจาะจงของสัญญาและความซับซ้อนของสัญญา 2) ตัวแบบที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วยตัวแปรแฝงภายนอกคือความสามารถในการออกแบบสัญญาและตัวแปรแฝงภายในคือ ความเฉพาะเจาะจงของสัญญา ความซับซ้อนของสัญญาและการวางแผนแนวทางในระยะยาว 3) ตัวแบบเป็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผู้ประกอบการรถบรรทุกกับศูนย์บริการที่มีความซับซ้อนโดยพิจารณาจากสัญญาการบริการเป็นตัวแปรส่งผ่านและพบว่า ตัวแบบสัญญาการบริการมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

คำสำคัญ: สัญญาการบริการ; การจัดการ; การวางแผนกลยุทธ์

*Received August 6, 2021; Revised August 12, 2021; Accepted August 12, 2021

Abstract

This research aimed to 1. Study factors that affected long-term planning of truck service contracts in Thailand. 2. Develop a causal relationship model for long-term planning of truck service contracts in Thailand. 3. To examine the validity of the model against the empirical data and the direct and indirect influence on the long-term approach planning of the contract by integrated method were as follows: The qualitative research collected data by In-depth interviewing with 10 entrepreneurs and quantitative research collected data from 400 samples. The research tool was an interview form and questionnaire. Qualitative data were analyzed using content analysis and inductive conclusions. Quantitative data were analyzed using descriptive statistics. Correlation analysis to determine model validity and indirect influence size by social science package.

The results were as follows: 1. Factors related to factors that affected long-term planning were included: Contract design capabilities, Contract Specificity and Contract Complexity. 2. The developed model consisted of an endogenous latent variable, namely the Contract design capabilities and intrinsic variables were Contract Specificity, Contract complexity and long-term planning. 3. The model was study of the relationship between truck operators and complex service centers by considering service contracts as mediator variables and were found that the service contract model was consistent with empirical data.

Keywords: Service Contract; Management; Strategic planning

บทนำ

การแข่งขันระดับโลกกำลังผลักดันให้บริษัทผู้ผลิตสร้างมูลค่าเพิ่มขึ้นด้วยการบริการแบบเบ็ดเสร็จมากกว่าการขายผลิตภัณฑ์เพียงอย่างเดียว (Parida, et al., 2015) ส่งผลให้ผู้ผลิตยับยั้งจากการขายสินค้าไปสู่การให้บริการ (Bagheri, et al., 2014; Jacob & Ulaga, 2008; Oliva & Kallenberg, 2003; Saccani, et al., 2014) จึงเป็นปัจจัยที่โดดเด่น (Chen, et al., 2017) ที่กลุ่มธุรกิจการบินและกลุ่มธุรกิจการซ่อมบำรุงรถบรรทุกจะรู้จัก (Wezter, et al., 2012) เรื่องของการจัดเตรียมสัญญาการบริการระยะยาวที่มาพร้อมกับต้นทุนและเทคโนโลยีขั้นสูงของผลิตภัณฑ์ที่มีอายุยาวนาน (Lawsirirat, 2007) เนื่องจาก การบำรุงรักษาและการกำหนดความต้องการของอะไหล่จะมีส่วนเกี่ยวข้องกับการทำนายและการวางแผนกระบวนการโลจิสติกส์ที่ฝังตัวอยู่ในบริบทการขนส่งสินค้า (Hedvall, et al., 2016) ค่าใช้จ่ายในการซ่อมบำรุง ราคาอะไหล่ก็จะสูงกว่ารถยนต์ทั่วไป (Makarova, et al., 2016; Shin & Jun, 2015) ซึ่งส่งผลกระทบต่ออย่าง

ชัดเจนต่อต้นทุน (Niwas, 2018) จึงต้องมีการปรับให้เข้ากับบริบทของการดำเนินการขนส่งสินค้า (Hedvall, et al., 2016) เนื่องจากทุก ๆ ชั่วโมงที่เสียเวลาในการรอคอยการให้บริการจะหมายถึง การสูญเสียผลกำไรสำหรับผู้ประกอบการรถบรรทุก (Makarova, et al., 2016)

ขณะที่เหตุการณ์ความผันผวนและการคาดการณ์ที่พอจะทำนายได้ของลักษณะเฉพาะที่เกี่ยวกับการให้บริการที่นำเสนออย่างไม่ดีพอและยังมีความผันผวนที่อยู่ในระดับที่สูง (Dombrowski & Malorny, 2017) ทั้ง ๆ ที่ ผู้ให้บริการได้ใช้ความพยายามที่หลากหลายระดับ ในขณะที่ลูกค้าอยู่ในช่วงระยะเวลาของการรับประกัน แต่ก็ยังไม่สามารถจูงใจให้ลูกค้าทำสัญญาได้ (Hezarkhani, et al., 2019) เนื่องจากความต้องการของลูกค้ามักจะคลุมเครือ (George N. Paltayan, et al., 2017) และมีความซับซ้อนมากขึ้น ซึ่งการรับรู้ด้านคุณภาพและความน่าเชื่อถือไม่ได้เป็นเกณฑ์การตัดสินใจที่สำคัญอีกต่อไป แต่จะใช้ปัจจัยด้านการบริการหลังการขาย เป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจ (Lawsirirat, 2007) และหากลูกค้ามีความไม่พึงพอใจอาจนำไปสู่โอกาสของการสูญเสียลูกค้า (Salmasnia & Baratian, 2020) ถึงแม้ว่าสัญญารับประกันจะให้ประโยชน์ในการทำธุรกรรมกับทั้งสองฝ่ายก็ตาม

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ความสำคัญของการทำสัญญาจึงได้รับการเน้นย้ำในเอกสารเกี่ยวกับการจัดการโซ่อุปทานและการจัดการเทคโนโลยีในบริบทของการถ่ายทอดความรู้ระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย (Levin, et al., 2013; Taylor, 2005) ซึ่งเป็นรากฐานของความสัมพันธ์ทางธุรกิจที่จะช่วยให้ทั้งสองฝ่ายบรรลุข้อผูกพันในการส่งมอบวัตถุประสงค์ที่ต้องการจากสัญญา (Tayyeb, 2021) ขณะที่ในปัจจุบันก็มีการแสวงหาแนวทางใหม่ ๆ อยู่เสมอ ทำให้สัญญา มีการเปลี่ยนแปลงที่เพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ และมีความจำเป็นในการแก้ไขอย่างต่อเนื่องเพื่อเพิ่มมูลค่า (Tayyeb, 2021) จากการเปลี่ยนกระบวนการทัศน์ทางธุรกิจจากธุรกิจอุตสาหกรรมพลังงานสู่บริษัทที่มีศูนย์บริการ (Ahmad & Butt, 2012) เนื่องจากคุณภาพของตัวแทนจำหน่ายยังคงถูกตั้งคำถาม (Fraser, et al., 2013) และยิ่งขาดมุมมองที่กว้างขึ้นในการพิจารณาอย่างบูรณาการที่มีความเป็นหนึ่งเดียวกัน (Shafiee & Chukova, 2013) จากมุมมองของลูกค้าที่เป็นผู้ใช้บริการปลายทาง (Downstream) อย่างแท้จริง ดังนั้น การจัดการความหมายของข้อมูลในสัญญารวมไปถึงการบูรณาการข้อกำหนดและเงื่อนไขเพิ่มเติมที่อาจมีการเปลี่ยนแปลงจึงเป็นเรื่องที่ท้าทาย ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาถึงการออกแบบสัญญาการบริการ เนื่องจาก สัญญาคือสิ่งสำคัญที่เป็นข้อมูลอ้างอิงในอนาคตและเป็นส่วนหนึ่งของนโยบายทางธุรกิจตลอดจนใช้เป็นหลักฐานร้องเรียนในกรณีที่เกิดความเข้าใจผิด หรือมีข้อพิพาทในการดำเนินการฟ้องร้องได้ (Tayyeb, 2021)

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการวางแผนแนวทางในระยะยาวของสัญญาการบริการรถบรรทุกในประเทศไทย
2. เพื่อพัฒนาตัวแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุการวางแผนแนวทางในระยะยาวของสัญญาการบริการรถบรรทุกในประเทศไทย
3. เพื่อตรวจสอบความตรงของตัวแบบกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมต่อการวางแผนแนวทางในระยะยาวของสัญญาการบริการรถบรรทุกในประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

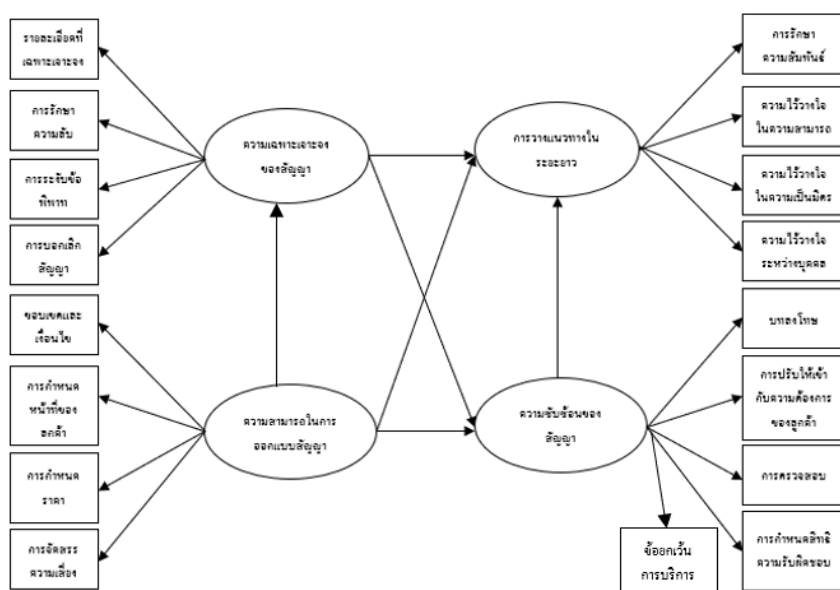
การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) โดยศึกษาทบทวนวรรณกรรมเพื่อค้นหาตัวแปรสำคัญร่วมกับการวิจัยเชิงคุณภาพแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) จากการลงพื้นที่ด้วยตนเองเพื่อศึกษาและสังเกตแบบละเอียดในทุก ๆ ด้านแบบเจาะลึกและสัมภาษณ์ผู้ประกอบการรถบรรทุกจำนวน 10 คน โดยใช้ตัวแปรสำคัญที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมมาเป็นกรอบแนวคิดการสัมภาษณ์และนำข้อมูลที่ได้มาทำการตีความด้วยทักษะการวิเคราะห์เชิงเหตุและผลร่วมกับการวิเคราะห์เนื้อหาและข้อสรุปแบบอุปนัยของผู้ประกอบการรถบรรทุกเพื่อนำผลการวิเคราะห์มาสร้างกรอบแนวคิดตัวแบบและสร้างแบบสอบถาม สำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ การตรวจสอบความตรงของตัวแบบด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ ผู้วิจัยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างในกรณีที่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน (Finite Population) โดยใช้วิธีการของยามาเน่ (Yamane, 1973) ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมจำนวน 400 คน

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติพื้นฐานทั่วไปเพื่อทราบลักษณะการแจกแจงของกลุ่มตัวอย่างด้วยสถิติบรรยาย ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละกับตัวแปรจัดประเภท (Categorical Variables) และวิเคราะห์สถิติพื้นฐานด้วยสถิติบรรยาย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย (Coefficient of Variation) หรือ C.V. ค่าความเบ้ (Skewness) ค่าความโด่ง (Kurtosis) ค่าต่ำสุด (Minimum) ค่าสูงสุด (Maximum) ตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นของเทคนิคการวิเคราะห์ความถดถอยด้านความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้นและตัวแปรตามต้องอยู่ในรูปเชิงเส้น ด้วยการสร้างแผนภาพการกระจายกระจาย (Scatter Plot) และตรวจสอบค่าความคลาดเคลื่อน (error or residual: e) ด้วยวิธี box plot ตรวจสอบลักษณะการแจกแจงของตัวแปรว่าเป็นโค้งปกติ (Normality) ด้วยการทดสอบ Kolmogorov - Smirnov Test ตรวจสอบข้อตกลงเกี่ยวกับความคงที่ของค่าแปรปรวนของค่าคลาดเคลื่อนด้วยการพล็อตกราฟระหว่างค่า error หรือ residual วิเคราะห์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรในแต่ละองค์ประกอบและการทดสอบสมมติฐานด้วยค่าสถิติ Bartlett's Test of Sphericity และวิเคราะห์ข้อตกลงเบื้องต้นก่อนการวิเคราะห์องค์ประกอบ

ต่าง ๆ ด้วยการทดสอบ Kaiser – Meyer Olkin หรือ KMO (HF, 1974) จากนั้น นำมาวิเคราะห์ เพื่อตรวจสอบองค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory factor analysis: CFA) และตรวจสอบ ความตรงของตัวแบบและขนาดอิทธิพลทางตรงทางอ้อมด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยระยะที่ 1 จากการทบทวนวรรณกรรมและการตีความด้วยทักษะของการ วิเคราะห์เชิงเหตุและผลร่วมกับการวิเคราะห์เนื้อหาและข้อสรุปแบบอุปนัยของผู้ประกอบการ รถบรรทุกเพื่อนำผลการวิเคราะห์มาสร้างกรอบตัวแบบและสร้างแบบสอบถามพบว่า ปัจจัยที่มี ผลต่อการออกแบบสัญญาการบริการของศูนย์บริการรถบรรทุกในประเทศไทยประกอบด้วยตัว แปรแฝงภายนอก 1 ตัวแปร ได้แก่ ความสามารถในการออกแบบสัญญาการบริการ ตัวแปรแฝง ภายในที่เป็นตัวแปรส่งผ่าน 2 ตัวแปร ได้แก่ ความเฉพาะเจาะจงของสัญญาการบริการ 4 ด้าน ความซับซ้อนของสัญญาการบริการ 5 ด้าน โดยมีตัวแปรสาเหตุคือ การวางแผนทางในระยะยาว 4 ด้าน ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดตัวแบบสัญญาการบริการรถบรรทุก

ผลการวิจัยระยะที่ 2 พบว่า

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ประกอบการรถบรรทุกส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 92.2 ที่มีอายุระหว่าง 29 ปี – 38 ปี ร้อยละ 50 รองลงมาจะมีอายุระหว่าง 18 – 28 ปี ร้อยละ 26.4 มีสถานภาพโสด ร้อยละ 68.8 และส่วนใหญ่มีการศึกษาค่ำกว่าปริญญาตรี ร้อยละ 72.2 ที่มี

ประสบการณ์ในการผู้ประกอบการรถบรรทุกอยู่ระหว่าง 1 – 5 ปี ร้อยละ 42.8 รองลงมาจะอยู่ระหว่าง 16 – 20 ปี ร้อยละ 41.2

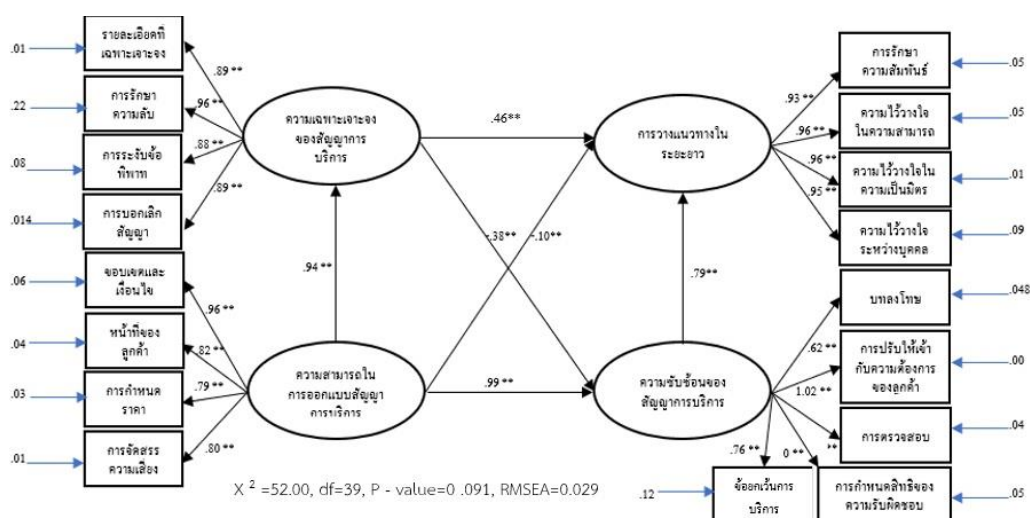
2. ปัจจัยของสัญญาการบริการที่มีอิทธิพลต่อความไว้วางใจของผู้ประกอบการรถบรรทุก พบว่า ด้านข้อกำหนดและเงื่อนไข การบอกเลิกสัญญาและการสิ้นสุดสัญญา มีความเห็นด้วยในระดับมาก กล่าวคือ การกำหนดอายุรถบรรทุกที่สามารถเข้าใช้บริการในการทำสัญญาการบริการได้จะต้องมีอายุไม่เกิน 15 ปีและพร้อมยินยอมให้บริษัท หรือบุคคลที่บริษัทมอบหมายสามารถทำการตรวจสอบมิเตอร์บอกระยะทางได้ตลอดเวลาและหากพบว่ามีแก๊ซมิเตอร์บอกระยะทางลูกค้ายินยอมให้บริษัทคิดค่าบริการใหม่ตามระยะทางและอัตราที่บริษัทและลูกค้านัดตกลงร่วมกัน รวมไปถึงยินยอมให้บริษัทเข้าไปยังที่ดิน หรืออาคารสถานที่ที่รถยนต์จอดอยู่เพื่อให้บริษัทสามารถตรวจสอบได้โดยไม่ถือว่าเป็นการบุกรุกอีกด้วย

ในด้านความซับซ้อนของสัญญาการบริการพบว่า ในการกำหนดสิทธิและความรับผิดชอบของทั้งสองฝ่าย การตรวจสอบ การควบคุม บทบัญญัติเกี่ยวกับบทลงโทษและการจัดสรรความเสี่ยงยังมีความซับซ้อนที่สูง ยกเว้นการระงับข้อพิพาทที่มีความชัดเจน ส่วนในด้านการรักษาความสัมพันธ์ในระยะยาวกับศูนย์บริการ ยังเป็นสิ่งสำคัญสำหรับผู้ประกอบการรถบรรทุกและยังคาดหวังให้ศูนย์บริการทำงานร่วมกันเป็นเวลานาน แต่ผู้ประกอบการรถบรรทุกยังไม่ค่อยแน่ใจว่าในระยะยาวความสัมพันธ์ดังกล่าวจะสามารถสร้างผลกำไรให้กับผู้ประกอบการรถบรรทุกได้ อย่างไรก็ตามในภาพรวมศูนย์บริการรถบรรทุกก็ยังได้รับความไว้วางใจในระดับสูงเกือบทุกด้าน ยกเว้นในกรณีของความจริงใจจากบุคลากรของศูนย์บริการในการติดต่อประสานงานกับผู้ประกอบการรถบรรทุก

2. ตัวแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของสัญญาการบริการที่มีความซับซ้อนของสัญญาเป็นตัวแปรส่งผ่าน มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์พิจารณาจากค่าไค-สแควร์ (χ^2) มีค่าเท่ากับ 52.00 องศาอิสระเท่ากับ 39 ความน่าจะเป็น (p) เท่ากับ .091 วิเคราะห์ค่าดัชนีวัดความกลมกลืน (GFI) มีค่าเท่ากับ .985 ค่าดัชนีวัดความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) มีค่าเท่ากับ .941 และค่าดัชนีรากของกำลังสองเฉลี่ยของ ส่วนที่เหลือ (RMR) มีค่าเท่ากับ .014 ค่าดัชนีรากกำลังสองเฉลี่ยของค่าความแตกต่างโดยประมาณ (RMSEA) มีค่าเท่ากับ .029 หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า ตัวแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของสัญญาการบริการที่มีความซับซ้อนของสัญญาเป็นตัวแปรส่งผ่าน มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์โดยพิจารณาจากการทดสอบความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกันระหว่าง 2 ตัวแปรกลุ่มจากการสังเกตปรากฏการณ์ หรือความถี่ของเหตุการณ์ที่สนใจด้วยการเปรียบเทียบค่าสังเกตกับความถี่ที่คาดหวังทางทฤษฎีซึ่งค่าไค-สแควร์ (χ^2) จะช่วยให้เข้าใจบทบาทความแปรปรวนของโอกาสที่เกิดขึ้นระหว่าง 2 ตัวแปรกลุ่ม

3. สัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (r-square) ของการวางแผนทางในระยะยาวมีค่าเท่ากับ .783 แปลว่า ตัวแปรทุกตัวสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของการวางแผนทางในระยะยาวได้ร้อยละ 78.3

4. การวางแผนทางในระยะยาวได้รับอิทธิพลทางตรงจากความสามารถในการออกแบบสัญญาณการบริการ ความเฉพาะเจาะจงของสัญญาณการบริการและความซับซ้อนของสัญญาณการบริการโดยมีขนาดอิทธิพลเท่ากับ -.10, .46 และ .79 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ตามลำดับ และได้รับอิทธิพลทางอ้อมจากความสามารถในการออกแบบสัญญาณการบริการผ่านความเฉพาะเจาะจงของสัญญาณและได้รับอิทธิพลทางอ้อมจากความเฉพาะเจาะจงของสัญญาณผ่านตัวแปรความซับซ้อนของการบริการ โดยมีขนาดอิทธิพลเท่ากับ .43 และ .78 ตามลำดับอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณสามารถแสดงดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 ตัวแบบสัญญาณการบริการครบทุก

อภิปรายผลการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรมและการแปลความหมายด้วยทักษะการวิเคราะห์เชิงเหตุและผลร่วมกับการวิเคราะห์เนื้อหาและข้อสรุปแบบอุปนัยจากการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ประกอบการครบทุกซึ่งผลการวิจัยที่ได้จากการวิจัยเชิงคุณภาพนี้ทำให้ผู้วิจัยได้ตัวแบบที่ครอบคลุมปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการออกแบบสัญญาณการบริการได้ชัดเจนมากขึ้นและทำให้สามารถ กำหนดนิยามเชิงปฏิบัติการของตัวแปรแต่ละตัวได้ชัดเจนขึ้น นำไปสู่การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยที่ทำให้ได้ตัวแบบที่ครอบคลุมปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการออกแบบสัญญาณการบริการคือ ความซับซ้อนของสัญญาณการบริการและความเฉพาะเจาะจงของสัญญาณการบริการ

ซึ่งเป็นตัวแปรส่งผ่านที่นำไปสู่การวางแผนทางในระยะยาวและนำไปสู่ความไว้วางใจ ประเด็นที่น่าสนใจของการวิจัยเชิงปริมาณ คือ ตัวแปรมีอำนาจในการพยากรณ์การพัฒนาทั้ง 4 ด้าน ทั้งทางตรงและทางอ้อมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และจากตัวแบบจะเห็นว่าอิทธิพลทางอ้อมมีขนาดอิทธิพลน้อยกว่าอิทธิพลทางตรง สามารถยืนยันได้ว่าปัจจัยสนับสนุนเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการออกแบบสัญญาบริการทั้ง 4 ด้านโดยตรง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (Cho, et al., 2019) ศึกษาถึงการมีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างข้อกำหนดเฉพาะของสัญญา ความไว้วางใจในความสามารถและความเป็นมิตรที่มีต่อการฉวยโอกาสของผู้ผลิตและความเสมอต้นเสมอปลายซึ่งเป็นระบบการจัดการอย่างไม่เป็นทางการในความสัมพันธ์ระหว่างผู้ซื้อกับผู้ผลิต ผลการวิจัยพบว่า ข้อกำหนดเฉพาะของสัญญา ความไว้วางใจในความสามารถและความไว้วางใจในความเป็นมิตรที่ที่จะช่วยลดการฉวยโอกาสของผู้ผลิตได้อย่างมีนัยสำคัญและการปรับปรุงความสัมพันธ์ให้มีความมั่นคงและ (Shen, et al., 2020) ศึกษาถึงความสำคัญของหน้าที่ของสัญญาในการปกป้องคุ้มครองและการประสานงานของสัญญาว่ามีความแตกต่างกันอย่างไรในสามระยะคือ ระยะเริ่มต้น ระยะในช่วงระหว่างสัญญาและระยะครบกำหนดของสัญญา ผลการวิจัยพบว่า ในระยะเริ่มต้น สัญญาจะเป็นตัวแทนของความไว้วางใจในความเป็นมิตรเนื่องจากมีผลกระทบเชิงลบจากหน้าที่ในการปกป้องคุ้มครอง ในขณะที่ระยะในช่วงระหว่างสัญญาจะทำหน้าที่เป็นส่วนเสริมต่อความไว้วางใจในความเป็นมิตรเนื่องจากมีผลกระทบเชิงบวกจากหน้าที่ของการประสานงาน ส่วนในระยะครบกำหนดของสัญญาผลลัพธ์ของทั้งสองหน้าที่จะไม่มียอิทธิพลต่อความไว้วางใจในความเป็นมิตร

ในการพิจารณาถึงความสามารถในการออกแบบสัญญาจะหมายถึง ความเชี่ยวชาญของบริษัทในการออกแบบสัญญาที่มีประสิทธิภาพและมีความสอดคล้องกับคุณลักษณะของธุรกรรม ผ่านการนำความรู้เฉพาะทางของบุคคล (Argyres & Mayer, 2007) การคาดการณ์ว่ากระบวนการทำสัญญาเป็นบริบทที่บริษัทจะเข้าใจถึงความสามารถ (Competence) และความปรารถนาดี หรือความเป็นมิตร (Goodwill) ของคู่ค้าที่มีต่อความสัมพันธ์แบบร่วมมือกันผ่านการตีความจากความสามารถในการออกแบบสัญญาที่เปิดเผยของคู่ค้า แนวคิดของความสามารถในการออกแบบสัญญาจะเป็นโครงสร้างสองมิติประกอบด้วย ความสามารถในการปกป้องคุ้มครองและความสามารถในการประสานงาน เนื่องจากสัญญาจะทำหน้าที่ปกป้องคุ้มครองและประสานงาน (Lumineau, 2017; Reuer & Ariño, 2007) ซึ่งประเภทของโครงสร้างทั้งสองมิติจะเป็นตัวต้นในการเลือกแนวปฏิบัติของบริษัทและการออกแบบทั้งสองมิตินี้จะสร้างความชัดเจนเกี่ยวกับประสบการณ์ ความเป็นมืออาชีพและความน่าเชื่อถือของบริษัท (Vlaar, et al., 2006) และอาจมีอิทธิพลต่อการประเมินความน่าไว้วางใจของคู่สัญญาในเวลาต่อมา ดังนั้นบริษัทที่มีความสามารถในการออกแบบสัญญาที่เหนือชั้นควรจะคาดการณ์ในการบูรณาการความเสี่ยงด้านความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นและความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานใน

อนาคตและสามารถตัดสินใจเกี่ยวกับโครงสร้างความสมดุลของข้อกำหนดในการป้องกันและการประสานงาน (Shen, et al., 2019)

องค์ความรู้จากการวิจัย

ปัจจัยที่สัมพันธ์ต่อปัจจัยที่มีผลต่อการวางแผนแนวทางในระยะยาวประกอบด้วยความสามารถในการออกแบบสัญญา ความเฉพาะเจาะจงของสัญญาและความซับซ้อนของสัญญา ตัวแบบที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วยตัวแปรแฝงภายนอกคือ ความสามารถในการออกแบบสัญญาและตัวแปรแฝงภายในคือ ความเฉพาะเจาะจงของสัญญา ความซับซ้อนของสัญญาและการวางแผนแนวทางในระยะยาว ตัวแบบเป็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผู้ประกอบการรถบรรทุกกับศูนย์บริการที่มีความซับซ้อนโดยพิจารณาจากสัญญาการบริการเป็นตัวแปรส่งผ่านและพบว่า ตัวแบบสัญญาการบริการมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยในครั้งนี้สามารถนำมาสรุปเป็นข้อเสนอแนะได้ดังต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ถึงแม้ว่าการรักษาความสัมพันธ์ในระยะยาวกับศูนย์บริการ ยังเป็นสิ่งสำคัญสำหรับผู้ประกอบการรถบรรทุกและยังคาดหวังให้ศูนย์บริการทำงานร่วมกันเป็นเวลานาน แต่ผู้ประกอบการรถบรรทุกยังไม่ค่อยแน่ใจว่าในระยะยาวความสัมพันธ์ดังกล่าวจะสามารถสร้างผลกำไรให้กับผู้ประกอบการรถบรรทุกได้ ดังนั้น การประสานงานและการสร้างความคุ้นเคยและการสื่อสารกับลูกค้าด้วยความจริงใจและความเป็นมิตรจะช่วยให้ความสัมพันธ์ในทุก ๆ ด้านดีขึ้นได้ นอกจากนั้น เมื่อพิจารณาถึงความสำคัญของการทำหน้าที่ปกป้องคุ้มครองของสัญญาความสามารถในการออกแบบสัญญาควรเกี่ยวข้องกับความเชี่ยวชาญในการคิดและการออกแบบข้อกำหนดในการปกป้องคุ้มครองในส่วนที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นระบบ เพื่อจัดการกับช่องโหว่ต่าง ๆ จากการฉวยโอกาสในการทำธุรกรรมในครั้งต่อ ๆ ไป

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

กำหนดให้การประสานงานเป็นเจตนาในการจัดวางตำแหน่ง หรือการปรับการดำเนินการของคู่ค้าให้เป็นระเบียบเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ร่วมกันและถือว่าผลลัพธ์ของการประสานงานจะสามารถอธิบายคุณลักษณะของประสิทธิภาพได้ โดยมีกลไกการออกแบบ การดำเนินการประสานงานและระดับของความพยายามในการประสานงานที่ทำให้เกิดการจัดวางตำแหน่ง หรือการปรับการดำเนินการตามที่ต้องการเป็นประสิทธิผล นอกจากนั้น การประสานงานมักเกี่ยวข้องกับการรวมข้อกำหนด การดำเนินการ การตัดสินใจและกลไกการป้อนกลับของความสัมพันธ์ในการนำความพยายามและการรวมทรัพยากรของคู่ค้ามาใช้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาตัวแบบของความสามารถในการทำสัญญาการบริการโดยศึกษาตัวแปรส่งผ่านที่น่าสนใจอื่น ๆ อาทิเช่น การวิจัยเชิงลึกที่เกี่ยวข้องกับการประสานงาน เป็นต้น
2. ควรมีการทำวิจัยซ้ำกับกลุ่มตัวอย่างในบริบทของธุรกิจขนาดใหญ่ที่มีการลงทุนสูง อาทิเช่น บริษัทน้ำมัน ธุรกิจเฟรนส์ไชส์ขนาดใหญ่ เพื่อตรวจสอบอิทธิพลของตัวแปรที่มีผลต่อการบริหารจัดการสัญญาในรูปแบบอื่น ๆ

เอกสารอ้างอิง

- Ahmad, S., & Butt, M.M. (2012). Can after sale service generate brand equity?. *Marketing Intelligence and Planning*, 30(3). 307-323.
- Argyres, N., & Mayer, K. J. (2007). Contract design as a firm capability: An integration of learning and transaction cost perspectives. *Academy of management review*, 32(4), 1060-1077.
- Bagheri, et al. (2014). *Business-IT alignment in PSS value networks: a capability-based framework*. Paper presented at the Working Conference on Virtual Enterprises.
- Chen, M., et al. (2017). Interaction of after-sales service provider and contract type in a supply chain. *International Journal of Production Economics*, 193, 514-527.
- Cho, M., et al. (2019). *Interaction effects between contract specificity, competence trust and goodwill trust upon supplier opportunism and relational stability: A focus upon restaurant performance*. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*.
- Dombrowski, U., & Malorny, C. (2017). Service planning as support process for a Lean After Sales Service. *Procedia CIRP*, 64, 324-329.
- Fraser, K., et al. (2013). TQM in new car dealerships: a study from the firms' perspective. *The TQM Journal*, 25 (1), 5-17.
- George N., et al. (2017). Aligning customer requirements and organizational constraints to service processes and strategies. *Business Process Management Journal*, 23(5), 1018-1042.
- Hedvall, K., et al. (2016). Analyzing an activity in context: A case study of the conditions for vehicle maintenance. *Industrial Marketing Management*, 58, 69-82.

- Hezarkhani, B., et al. (2019). *Optimal Design of Uptime-Guarantee Maintenance Contracts*. Retrieved March 20, 2020, from https://www.researchgate.net/publication/334036285_Optimal_Design_of_Uptime-Guarantee_Maintenance_Contracts
- HF, K. J. P. (1974). *An index of factor simplicity*. 39, 31-36.
- Jacob, F., & Ulaga, W. (2008). The transition from product to service in business markets: An agenda for academic inquiry. *Industrial Marketing Management*, 37(3), 247-253.
- Lawsirirat, C. (2007). *Creating optimal service delivery strategy of long-term service agreements from risk management perspective*. (Doctor of Philosophy), Rensselaer Polytechnic Institute.
- Levin, R. C.Klevorick, et al. (2013). Appropriating the returns from industrial research and development. *Competition policy international*, 9(2), 160-196.
- Lumineau, F. (2017). How contracts influence trust and distrust. *Journal of management*, 43(5), 1553-1577.
- Makarova, I. K., et al. (2016). Improving the logistical processes in corporate service system. *Transport problems*, 11(1), 1-15.
- Niwas, R. (2018). Reliability Analysis of a Maintenance Scheduling Model Under Failure Free Warranty Policy. *Reliability: Theory Applications*, 13(3 (50)).
- Oliva, R., & Kallenberg, R. (2003). Managing the transition from products to services. *International journal of service industry management*, 160 - 172.
- Parida, V. S., et al. (2015). Developing global service innovation capabilities: How global manufacturers address the challenges of market heterogeneity. *Research-Technology Management*, 58(5), 35-44.
- Reuer, J. J., & Ariño, A. (2007). Strategic alliance contracts: Dimensions and determinants of contractual complexity. *Strategic Management Journal*, 28(3), 313-330.
- Saccani, N., et al. (2014). Investigating the linkages between service types and supplier relationships in sterilized environments. *International Journal of Production Economics*. 149, 226-238.
- Salmasnia, A., & Baratian, M. (2020). Optimization of maintenance policy under warranty length-based demand with consideration of both manufacturer

- and buyer satisfaction. *Applied Stochastic Models in Business Industry*. 1-18.
- Shafiee, M., & Chukova, S. (2013). Maintenance models in warranty: A literature review. *European Journal of Operational Research*, 229(3), 561-572.
- Shen, L. S., et al. (2019). Contract design capability as a trust enabler in the pre-formation phase of interfirm relationships. *Journal of Business Research*, 95, 103-115.
- _____. (2020). Between contracts and trust: Disentangling the safeguarding and coordinating effects over the relationship life cycle. *Industrial Marketing Management*, 84, 183-193.
- Shin, J. H., & Jun, H. B. (2015). On condition-based maintenance policy. *Journal of Computational Design and Engineering*, 2(2), 119-127.
- Taylor, A. (2005). An operations perspective on strategic alliance success factors: An exploratory study of alliance managers in the software industry. *International Journal of Operations & Production Management*. Retrieved March 20, 2020, from https://www.researchgate.net/publication/241686806_International_Journal_of_Operations_Production_Management_Learning_on_lean_a_review_of_thinking_and_research
- Tayyeb, H. (2021). *Contract Design and Related Agreements*. In *Innovative and Agile Contracting for Digital Transformation and Industry 4.0* (pp. 40-61): IGI Global.
- Vlaar, P. W., et al. (2006). Coping with problems of understanding in interorganizational relationships: Using formalization as a means to make sense. *Organization Studies*, 27(11), 1617-1638.
- Wezter, M. G., et al. (2012) *Maintenance, repair and overhaul management*. Washington, DC Patent No. 8,266,066. U.S. Patent and Trademark Office.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An introduction analysis*. Harper & Row.

**พุทธบูรณาการส่งเสริมนโยบายการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพอย่างยั่งยืน
ในบริเวณอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่จังหวัดนครราชสีมา***
**INTEGRATED BUDDHIST ENHANCEMENT WELLNESS TOURISM POLICY FOR
SUSTAINABLE DEVELOPMENT AT KHAOYAI NATIONAL PARK
NAKRONRATCHASIMA PROVINCE**

ศศิพัชร วัฒนรวีวงศ์, บุญทัน ดอกไธสง, เกียรติศักดิ์ สุขเหลือ่ง

Saseepacha Wattanaraweewong, Boonton Dockthaisong, Kiettisak Suklueang

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: saseepacha89@yahoo.com

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพอย่างยั่งยืนในบริเวณอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่จังหวัดนครราชสีมา 2) เพื่อศึกษาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพอย่างยั่งยืนในบริเวณอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่จังหวัดนครราชสีมา 3) เพื่อนำเสนอโมเดลการส่งเสริมนโยบายการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพอย่างยั่งยืนในบริเวณอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่จังหวัดนครราชสีมา วิจัยแบบผสมวิธี คือ การวิจัยเชิงคุณภาพ สัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 19 รูปหรือคน และวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง 550 คน เครื่องมือวิจัยคือ แบบสัมภาษณ์และแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหาและข้อสรุปแบบอุปนัย วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติประยุกต์

ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพอย่างยั่งยืนในบริเวณอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่จังหวัดนครราชสีมา คือ การส่งเสริมและพัฒนากการท่องเที่ยว การส่งเสริมการลงทุน การพัฒนาปัจจัยพื้นฐานด้านบริการท่องเที่ยว การส่งเสริมการตลาด และประชาสัมพันธ์ 2) โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพอย่างยั่งยืนในบริเวณอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่จังหวัดนครราชสีมา ประกอบด้วยตัวแปรแฝงภายนอก 2 ตัวแปร ตัวแปรแฝงภายใน 3 ตัวแปร 3) โมเดลการส่งเสริมนโยบายการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพอย่างยั่งยืนในบริเวณอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่จังหวัดนครราชสีมา มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ มีค่าไค-สแควร์ 4.49 องศาอิสระ 2 ความน่าจะเป็น .106 อธิบายความแปรปรวน ได้ร้อยละ 89.00

คำสำคัญ: ไตรสิกขา; การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ; เขาใหญ่

Abstract

Objectives were to 1. Study factors affected the enhancement of wellness tourism policy for sustainable development at Khaoyai National Park Nakornratchasima Province. 2. Study factors of the causal model of enhancement wellness tourism policy for sustainable development at Khaoyai National Park Nakornratchasima Province. 3. To develop a model of the creative enhancement wellness tourism policy for sustainable development at Khaoyai National Park Nakornratchasima Province. Research methodology was the mixed methods: 1) Qualitative research collected data by in-depth interviewing 19 key informants 2) Quantitative research collected data from 550 samples. The research instruments were interview forms, questionnaires. Qualitative data were analyzed using content and inductive conclusion creation and analyzed quantitative data using descriptive statistics. Analyzed correlations using applied statistics.

The research findings were as follows: 1) Factors affected the wellness tourism policy enhancement for sustainable development at Khaoyai National Park Nakornratchasima Province consisted of support and development of enhancement, support of investment of entrepreneur, support basic factor of tourism, support of marketing and public relations. 2) The causal model of wellness tourism policy enhancement for sustainable development at Khaoyai National Park, Nakornratchasima Province consisted of 2 external latent variables and 3 internal latent variables 3) To develop a model of the creative wellness tourism policy enhancement for sustainable development at Khaoyai National Park Nakornratchasima Province. The model was consistent with the empirical data with the qui-square value at 4.49, $df = 2$, $p = .106$ and explained the variance at 89.00 percent.

Keywords: The threefold learning; Wellness tourism; Khaoyai

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงของสังคมและเศรษฐกิจโลกอย่างรวดเร็วในปัจจุบัน ตลอดจนภาวะการณ์ของสังคม มลภาวะเป็นพิษทั้งทางอากาศ ทางน้ำ ภาวะการณ์โรคระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19เกิดขึ้นทั่วโลกรวมทั้งประเทศไทย ทำให้มนุษย์ต้องปรับตัวเปลี่ยนพฤติกรรม การดำรงชีวิต ปรับกระบวนทัศน์ทั้งในภายในและภายนอกเพื่อความอยู่รอดพ้นจากการเจ็บป่วย การที่มนุษย์จะประสบความสำเร็จรอดพ้นจากความเจ็บป่วย มีความสุขทั้งทางร่างกายและ

ความสุขทางด้านจิตใจนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับหลายปัจจัยด้วยกัน กระบวนการหล่อหลอมทางความคิด พฤติกรรม การเรียนรู้ ฝึกปฏิบัติ ก็ถือว่าเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญมาก ที่มีส่วนช่วยในการผลักดันให้สังคมหันมาดูแลใส่ใจด้านสุขภาพมากขึ้น การพักผ่อนหย่อนใจไปยังสถานที่ต่าง ๆ ตามแหล่งธรรมชาติที่สวยงาม ผสมผสานการดูแลสุขภาพและสิ่งแวดล้อม จึงถือได้ว่าการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (คมพล สุวรรณภู และคณะ, 2558) เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งที่มีความเหมาะสมและเป็นประโยชน์ต่อประเทศทั้งส่วนบุคคลและส่วนรวม ทรัพยากรธรรมชาติเปรียบดังขุมทรัพย์ที่มีค่า ที่ประชาชนในทุกพื้นที่ของประเทศควรจะต้องดำรงดูแลรักษาไว้ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องให้ความสำคัญและตระหนักถึงคุณค่าของสิ่งแวดล้อม การจัดการรักษาแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ (วุฒิชชาติ สุนทรสมัย และปิยะพร ธรรมชาติ, 2559) อย่างมีประสิทธิภาพที่จะต้องอาศัยปัจจัยในหลาย ๆ มิติมาเป็นมาเป็นแรงเสริมอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวถือเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อน พัฒนาเศรษฐกิจ สามารถนำรายได้เข้าประเทศเป็นลำดับต้น ๆ ที่ผ่านมามีประเทศไทยก็พึ่งรายได้จากการท่องเที่ยวเป็นหลัก การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพมีทิศทางแนวโน้มทั่วโลกเพิ่มขึ้นทุกปี ต่างชาติสนใจเดินทางมาท่องเที่ยวเชิงการแพทย์ (ณัฐพัชร มณีโรจน์ และ นราศรี ไววนิชกุล, 2559) รับบริการรักษาพยาบาล ส่วนใหญ่กระจุกตัวอยู่ตามเมืองหลวงกรุงเทพฯ มากกว่า ถึงแม้ว่าที่ผ่านมารัฐบาลต้องวางมาตรการการเดินทางเพื่อป้องกันโรคระบาด ทำให้อุตสาหกรรมท่องเที่ยวได้รับผลกระทบมากที่สุด หากเมื่อสถานการณ์เข้าสู่ภาวะปกติแล้วจำเป็นต้องฟื้นฟูกิจการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพกันใหม่ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนต้องร่วมมือกันวางมาตรการต่าง ๆ เพื่อความปลอดภัย การดูแลสุขภาพความสะอาด ทั้งผู้ประกอบการและนักท่องเที่ยวต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรมกันใหม่ในรูปแบบ New Normal สำหรับอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ในจังหวัดนครราชสีมา ถือเป็นแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติที่นักท่องเที่ยวนิยมมากเป็นอันดับต้น ๆ ในแต่ละปีมีนักท่องเที่ยวเดินทางมาพักผ่อน ทำกิจกรรมต่าง ๆ มากมายด้วยปัจจัยหลายอย่าง อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่มีจุดเด่นหลายประการ คือมีสภาพภูมิอากาศที่ดี ติดอันดับ 7 ของโลกได้รับการจัดทะเบียนขึ้นเป็นมรดกโลกเรียบร้อยแล้ว มีการคมนาคมความสะดวกและปลอดภัย สามารถเดินทางไปถึงแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติได้หลายรูปแบบ (ยุพิน อุ่นแก้ว และโชคชัย สุเวชวัฒนกุล, 2560) ระยะทางไม่ไกลจากเมืองหลวงกรุงเทพฯ อีกทั้งยังมีพื้นที่ที่มีแร่ธาตุอุดมสมบูรณ์ปลูกผัก ผลไม้ ได้ผลโตและรสชาติคุณภาพดี ในเขตพื้นที่นี้นิยมทำเกษตรแบบปลอดสารพิษ ในพื้นที่บริเวณอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ความสวยงามของแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติ การสาธารณสุขปลอดภัยเป็นที่ยอมรับมาปลูกบ้านหลังที่ 2 ในบริเวณอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 ได้ให้ความสำคัญกับนโยบายการท่องเที่ยว เพื่อสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและสามารถแข่งขันได้อย่างยั่งยืน ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี มีเป้าหมายเพื่อความมั่นคง, มั่งคั่ง, และยั่งยืน (สุทธิชัย โล่หนารายณ์และคณะ, 2561) นโยบายการท่องเที่ยวของภาครัฐ เน้นการสนับสนุนใน 4 ด้าน คือ 1) ด้านการส่งเสริม

และพัฒนาการท่องเที่ยว 2) ด้านการส่งเสริมการลงทุน 3) ด้านการพัฒนาปัจจัยพื้นฐานการท่องเที่ยว 4) ด้านการส่งเสริมการตลาดและประชาสัมพันธ์ เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ จากแนวคิดการท่องเที่ยวของ Dickman, C.R. สำหรับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตได้หลายระดับสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้กับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (พรณี ตั้งใจสถาปัตย์, 2560) ซึ่งพระพุทธเจ้าทรงเน้น สิ่งมีชีวิตเป็นส่วนหนึ่งของ ระบบธรรมชาติ มนุษย์อยู่ร่วมกับธรรมชาติ จะต้องเกื้อกูล ดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมด้วยการวางเงื่อนไขหรือกติกาในการอยู่ร่วมกัน โดยกำหนดให้ผู้ที่อยู่ร่วมกันรู้จักการแบ่งปัน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การประพฤติอันดีงามเสมอภาคกัน มีความเห็นถูกต้องเป็นไปในแนวทางเดียวกัน โดยเฉพาะการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพสามารถนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้เพื่อส่งเสริมให้เกิดสุขภาวะแบบองค์รวม และพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพอย่างยั่งยืน หลักธรรมที่กล่าวมานี้ คือ หลักไตรสิกขา (บุษกร วัฒนบุตร, 2555) ซึ่งเป็นระบบการพัฒนาการดำเนินชีวิต ครอบคลุมความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ทางสังคม มีความประพฤติดีงาม มีความสัมพันธ์กับเพื่อนมนุษย์ มีระเบียบวินัยเคารพกฎกติกา อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ดี มีอาชีพสุจริต มีความประพฤติทางกายและวาจาที่ดีในการดำเนินชีวิต เรียกว่าไตรสิกขา ได้แก่ 1) ศีล : การฝึกอบรมความประพฤติทางกายและวาจา ตามหลักศีล 5 มาเสริมสร้างสุขภาวะทางจิต เพื่อให้เกิดแนวทางป้องกัน เป้าหมายคือเป็นคนดี มีความคิดดี มีระเบียบวินัย รักษากฎระเบียบ มีอาชีพสุจริต ยึดมั่นในจริยธรรม จรรยาบรรณ ในการอาศัยอยู่ร่วมกันด้วยการกระทำดีต่อกัน ไม่เบียดเบียนทำร้ายกัน ให้ความสำคัญเคารพในความคิดเห็นซึ่งกันและกัน มุ่งเน้นในการสร้างความร่วมมือร่วมใจกัน ความประพฤติรักษาระเบียบวินัยข้อบังคับที่กำหนดไว้ ยอมรับนับถือความคิดเห็นของกันและกัน 2) สมาธิ : โดยการฝึกอบรมจิตให้เกิดคุณธรรมตามแนวพระพุทธศาสนาให้จิตมีคุณธรรมพื้นฐาน ความมีสติ มีความดี มีความงาม มีความสว่าง สะอาด สงบในจิตใจ 3) ปัญญา : การฝึกอบรมปัญญาให้มีสติรู้เท่าทัน เป็นผู้ทรงความรู้, ความเข้าใจ, หยั่งความจริง, จิตเป็นอิสระ, แก้ปัญหา ประยุกต์ใช้เป็น (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต, 2548)

จากเหตุผลที่กล่าวมาในข้างต้นทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับ “พุทธบูรณาการส่งเสริมนโยบายการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพอย่างความยั่งยืนในบริเวณอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา” การศึกษาครั้งนี้ ได้บูรณาการหลักไตรสิกขาซึ่งเป็นหลักธรรมหมวดหนึ่งในพระพุทธศาสนา ผลจากการศึกษาครั้งนี้จะทำให้ได้องค์ความรู้ และสามารถนำองค์ความรู้ไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์เพื่อให้เกิดหลักในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพอย่างยั่งยืนในบริเวณอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่จังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อศึกษาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพอย่างยั่งยืนในบริเวณอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่จังหวัดนครราชสีมา
3. เพื่อนำเสนอโมเดลการส่งเสริมนโยบายการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพอย่างความยั่งยืนในบริเวณอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่จังหวัดนครราชสีมา

วิธีดำเนินการวิจัย

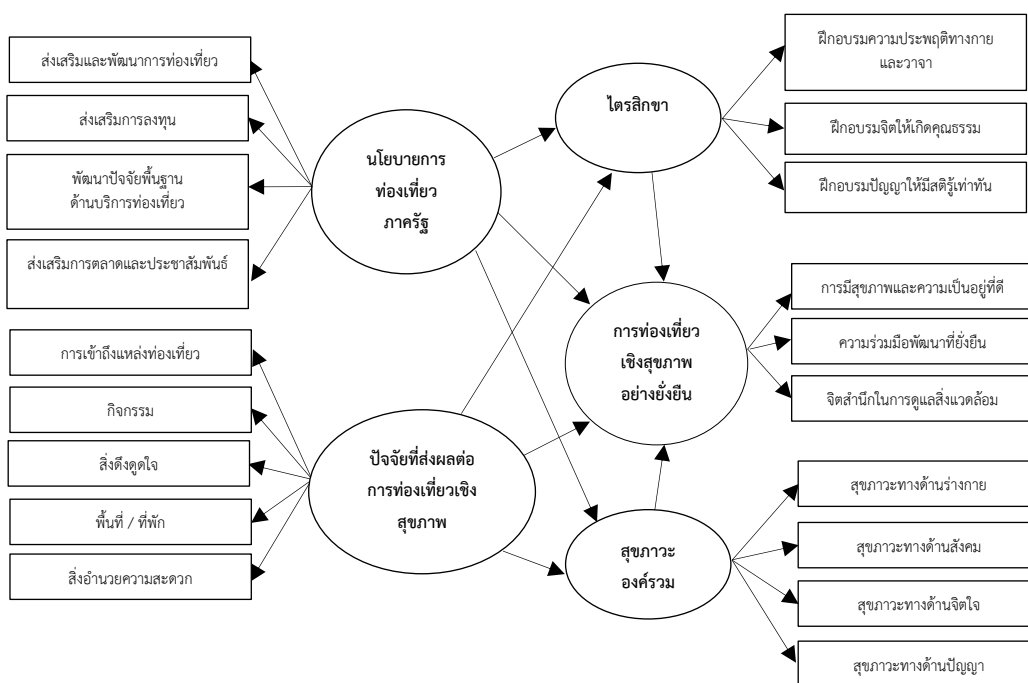
การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 19 รูปหรือคน แบ่งออกเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้บริหารภาคเอกชน เจ้าของนักรธุรกิจเกี่ยวกับการท่องเที่ยว, กลุ่มผู้บริหาร ข้าราชการประจำ, กลุ่มแพทย์และผู้บริหารในกระทรวงสาธารณสุข กลุ่มผู้บริหารการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ, กลุ่มนักวิชาการในรัฐประศาสนศาสตร์ กลุ่มนักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา แล้วนำผลมาสร้างกรอบโมเดลและแบบสอบถาม สำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ การตรวจสอบความตรงของโมเดลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ ผู้วิจัยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Hair และคณะ (Hair, et al, 1998) คือ อย่างน้อย 10 คน ต่อ 1 พารามิเตอร์ที่ต้องการประมาณค่าหรือจำนวนเส้นทาง (path) ที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรในโมเดลกรอบแนวคิดการวิจัย ในการวิจัยครั้งนี้จำนวนพารามิเตอร์ที่ต้องการประมาณค่าทั้งหมด 49 พารามิเตอร์ ดังนั้น ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมควรเท่ากับ 490 คน และทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างใช้ทฤษฎีแบบความน่าจะเป็น (Probability Sampling) ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 550 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก และการวิจัยเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถาม ซึ่งได้ออกแบบให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูลนั้นผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองทั้งงานวิจัยเชิงปริมาณและงานวิจัยเชิงคุณภาพ ระหว่างเดือนพฤศจิกายน 2563 – มกราคม 2564

วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติพรรณนา บรรยาย วิเคราะห์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรในแต่ละองค์ประกอบ และการทดสอบสมมติฐาน ด้วยค่าสถิติ Bartlett's Test of Sphericity และค่าดัชนีไกเซอร์-เมเยอร์-ออลคิน (Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy = KMO) จากนั้นนำมาวิเคราะห์เพื่อตรวจสอบองค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory factor analysis: CFA) และตรวจสอบความตรงของโมเดลและขนาดอิทธิพลทางตรงทางอ้อมด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์จากแบบสอบถาม โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหาและข้อสรุปแบบอุปนัย จากแบบ

สัมภาษณ์ โดยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา (Descriptive Content Analysis) ทั้งนี้เป็นการสรุปสาระสำคัญของผลการสัมภาษณ์เชิงลึก นำผลที่ได้มาจำแนกเนื้อหาที่สอดคล้องหรือตรงกัน และแบ่งออกเป็นประเด็น โดยการหาค่าความถี่และวิเคราะห์ผลจากการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) โดยนำเนื้อหาที่ได้จากผู้ทรงคุณวุฒิมาสังเคราะห์เพื่อปรับปรุงแก้ไของค์ความรู้จากการวิจัยให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยระยะที่ 1 ปัจจัยที่มีผลต่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพอย่างยั่งยืนในบริเวณอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่จังหวัดนครราชสีมา ประกอบด้วยตัวแปรแฝงภายนอก 2 ตัวแปร ได้แก่ นโยบายการท่องเที่ยวภาครัฐ, ปัจจัยที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ตัวแปรแฝงภายใน 3 ตัวแปร ได้แก่ สุขภาวะองค์กรรวม, ไตรสิกขา และการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพอย่างยั่งยืน โดยมีตัวแปรสุขภาวะองค์กรรวม, ไตรสิกขา เป็นตัวแปรส่งผ่าน ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุพุทธบูรณาการการส่งเสริมนโยบายการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพอย่างความยั่งยืนในบริเวณอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่จังหวัดนครราชสีมา
ผลการวิจัยระยะที่ 2 พบว่า

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า เพศหญิง จำนวน 361 คน คิดเป็นร้อยละ 65.60 และเพศชาย จำนวน 189 คน คิดเป็นร้อยละ 34.40 ช่วงอายุ พบว่า ช่วงอายุที่มีจำนวนน้อยที่สุด ได้แก่ ช่วงอายุต่ำกว่า 20 ปี คิดเป็นร้อยละ 3.30 และช่วงอายุ 31-40 ปี คิด

เป็นร้อยละ 15.10 วุฒิการศึกษา พบว่า ส่วนมากมีการศึกษาระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 46.50 รองลงมา คือ ระดับปริญญาโทขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 43.60 และระดับต่ำกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 9.80 อาชีพ พบว่า ส่วนมากทำธุรกิจส่วนตัว คิดเป็นร้อยละ 37.30 รองลงมาคือ อาชีพอื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 23.8 ทำงานเอกชน คิดเป็นร้อยละ 22.5 และรับราชการ คิดเป็นร้อยละ 16.4 ผู้ตอบแบบสอบถามมีรายได้ส่วนมาก 30,000 บาทขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 70.00 รายได้ต่ำกว่า 30,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 30.00

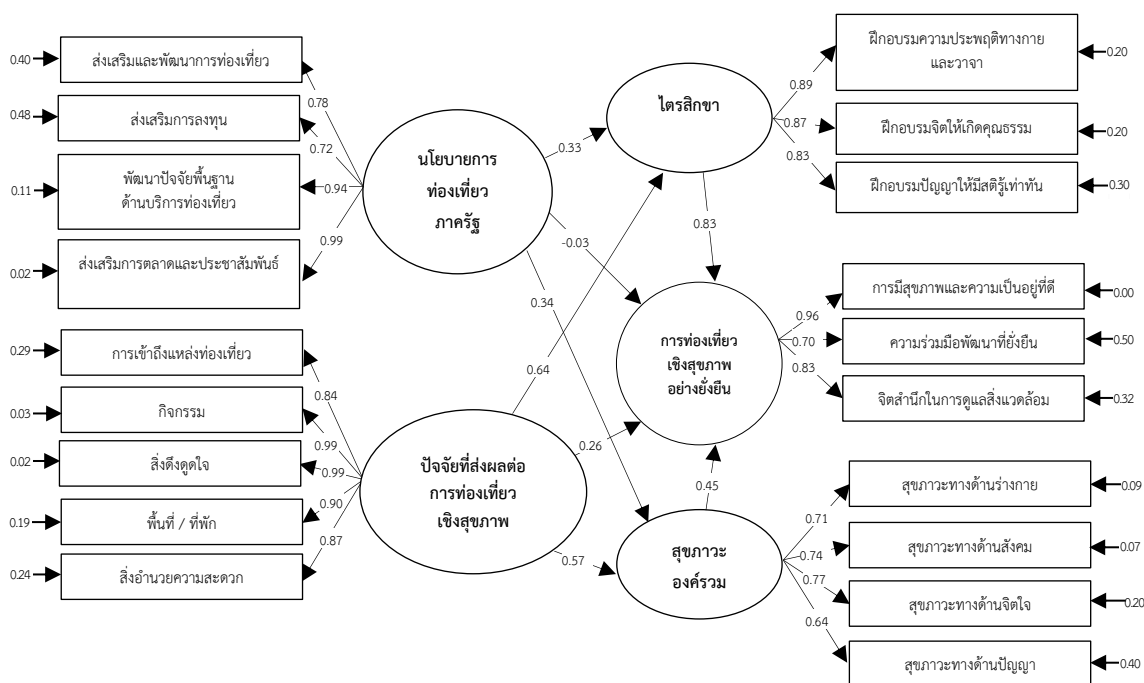
2. โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพอย่างยั่งยืนในบริเวณอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่จังหวัดนครราชสีมา อิทธิพลทางตรงและอิทธิพลทางอ้อมของตัวแปรที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพอย่างยั่งยืนในบริเวณอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่จังหวัดนครราชสีมา เมื่อพิจารณาอิทธิพลทางตรงและอิทธิพลทางอ้อมระหว่างตัวแปรในโมเดล พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรนโยบายการท่องเที่ยวภาครัฐ กับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพอย่างยั่งยืนในบริเวณอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่จังหวัดนครราชสีมา ขนาดความสัมพันธ์ .932 แยกเป็นอิทธิพลทางตรง -.03 และอิทธิพลทางอ้อม .33 เป็นอิทธิพลรวม .083 ทั้งอิทธิพลทางตรงอิทธิพลทางอ้อมและอิทธิพลรวมส่งผลต่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพอย่างยั่งยืนในบริเวณอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่จังหวัดนครราชสีมา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรปัจจัยที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ กับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพอย่างยั่งยืนในบริเวณอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่จังหวัดนครราชสีมา ขนาดความสัมพันธ์ = .959 แยกเป็นอิทธิพลทางตรง -.26 และอิทธิพลทางอ้อม .57 เป็นอิทธิพลรวม .45 อิทธิพลทางอ้อมและอิทธิพลรวมส่งผลต่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพอย่างยั่งยืนในบริเวณอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่จังหวัดนครราชสีมา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งอิทธิพลทางอ้อมและอิทธิพลรวมส่งผลต่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพอย่างยั่งยืนในบริเวณอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่จังหวัดนครราชสีมา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในขณะที่อิทธิพลทางตรงส่งผลต่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพอย่างยั่งยืนในบริเวณอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่จังหวัดนครราชสีมา อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ เป็นที่น่าสังเกตว่าขนาดอิทธิพลทางอ้อมของนโยบายการท่องเที่ยวภาครัฐ และปัจจัยที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เป็นปัจจัยที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพอย่างยั่งยืนในบริเวณอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่จังหวัดนครราชสีมา สูงกว่าอิทธิพลทางตรงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยส่งผ่านตัวแปรไตรสิกขา (THREE) ดังนั้น ไตรสิกขา และสุขภาวะองค์รวม จึงเป็นตัวแปรส่งผ่าน (Mediator) ในโมเดลสมการโครงสร้างการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพอย่างยั่งยืนในบริเวณอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่จังหวัดนครราชสีมา

3. โมเดลการส่งเสริมนโยบายการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพอย่างความยั่งยืนในบริเวณอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่จังหวัดนครราชสีมา การวิจัยนี้มี 5 ตัวแปรแฝง อันประกอบด้วย ตัวแปรภายนอกแฝง 2 ตัวแปร คือ นโยบายการท่องเที่ยวภาครัฐ และ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ตัวแปรภายในแฝง 3 ตัวแปร คือ สุขภาวะองค์รวม หลักไตรสิกขา และ การ

พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพอย่างยั่งยืน ผลการวิเคราะห์โมเดล พบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ดี พิจารณาได้จากค่าไค – สแควร์ ($\chi^2 = 4.50$, $df=2$, $p=.11$) ซึ่งแตกต่างจากศูนย์อย่างไม่มีนัยสำคัญ ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (GFI) มีค่าเท่ากับ .97 ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) มีค่าเท่ากับ .91 และค่าดัชนีรากของกำลังสองเฉลี่ยของส่วนที่เหลือ (RMR) มีค่าเท่ากับ .066 แสดงว่า โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรทั้งหมดมีค่าเป็นบวก มีขนาดตั้งแต่ .90 ถึง .93 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกตัว ตัวแปรที่มีน้ำหนักความสำคัญมากที่สุด คือ การมีสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ .93 และมีความแปรผันร่วมกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพอย่างยั่งยืนบริเวณอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่จังหวัดนครราชสีมา ร้อยละ 86.00 รองลงมาคือ ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ เท่ากับ .91 มีความแปรผันร่วมกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพอย่างยั่งยืนบริเวณอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่จังหวัดนครราชสีมา ร้อยละ 83.00 และตัวแปรที่มีน้ำหนักความสำคัญน้อยที่สุด คือ จิจสำนึกในการดูแลสิ่งแวดล้อม มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ เท่ากับ .90 และมีความแปรผันร่วมกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพอย่างยั่งยืนบริเวณอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่จังหวัดนครราชสีมา ร้อยละ 81.00 แสดงให้เห็นว่าตัวแปรเหล่านี้เป็นตัวแปรที่สำคัญของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพอย่างยั่งยืนบริเวณอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่จังหวัดนครราชสีมา

การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพอย่างยั่งยืน ได้รับอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมจาก นโยบายการท่องเที่ยวภาครัฐ (GOVPOL) ขนาดความสัมพันธ์ .932 แยกเป็นอิทธิพลทางตรง -.03 และอิทธิพลทางอ้อม .33 เป็นอิทธิพลรวม .83 และ ได้รับอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมจาก ปัจจัยที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (FACTOU) ขนาดความสัมพันธ์ .959 แยกเป็นอิทธิพลทางตรง -.26 และอิทธิพลทางอ้อม .57 เป็นอิทธิพลรวม .45 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณสามารถแสดงดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุพหุพหุบูรณาการการส่งเสริมนโยบายการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพอย่างความยั่งยืนในบริเวณอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่จังหวัดนครราชสีมา

อภิปรายผลการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย 3 ส่วนคือ 1) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพอย่างยั่งยืนในบริเวณอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา 2) เพื่อศึกษาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพอย่างยั่งยืนในบริเวณอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา 3) เพื่อนำเสนอโมเดลการส่งเสริมนโยบายการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพอย่างความยั่งยืนในบริเวณอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา โดยยกข้อค้นพบจากผลการวิจัยที่น่าสนใจมาอภิปรายผล ดังนี้

1. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพอย่างยั่งยืนในบริเวณอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา นโยบายการท่องเที่ยวภาครัฐ (Tourism Public Policy) ประกอบด้วย 1) ส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยว 2) การส่งเสริมการลงทุน 3) การพัฒนาปัจจัยพื้นฐานด้านบริการท่องเที่ยว 4) ส่งเสริมการตลาดและประชาสัมพันธ์ ผลการวิจัยภาพรวมอยู่ในระดับมาก แต่ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านส่งเสริมการพัฒนาการท่องเที่ยว แสดงให้เห็นว่า การส่งเสริมการพัฒนาการท่องเที่ยวจากหน่วยงานภาครัฐมีความสำคัญมาก เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องจนสามารถแข่งขันในระดับสากลได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีอาชีพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ

สุทธิชัย โล่ห์นารายณ์ และคณะ (2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของจังหวัดกำแพงเพชร ผลการวิจัยพบว่า นโยบายของรัฐที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวมีผลสำคัญในการผลักดันการท่องเที่ยวของประเทศไทยหลายประการ เช่น การพัฒนาการท่องเที่ยวคุณภาพ การกระจายรายได้การท่องเที่ยวสู่ท้องถิ่น การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และการยกระดับภาพลักษณ์ของการท่องเที่ยวในสายตาทั่วโลก การใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีในการส่งเสริมการท่องเที่ยวตามนโยบายและยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องจากเป้าหมายการพัฒนาตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี

2. โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพอย่างยั่งยืนในบริเวณอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่จังหวัดนครราชสีมา ประกอบด้วย นโยบายการท่องเที่ยวภาครัฐกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพอย่างยั่งยืนในบริเวณอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่จังหวัดนครราชสีมา มีขนาดความสัมพันธ์เท่ากับ 0.932 แยกเป็นอิทธิพลทางตรง - 0.03 และอิทธิพลทางอ้อม 0.33 เป็นอิทธิพลรวม .083 โดยมีค่าอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวมส่งผลต่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพอย่างยั่งยืนในบริเวณอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่จังหวัดนครราชสีมาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 หมายความว่า นโยบายการท่องเที่ยวภาครัฐ ประกอบด้วย การส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยว การส่งเสริมการลงทุน การพัฒนาปัจจัยพื้นฐานด้านบริการท่องเที่ยว การส่งเสริมการตลาดและประชาสัมพันธ์ ทำให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพอย่างยั่งยืนในบริเวณอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่จังหวัดนครราชสีมา มีอิทธิพลทางลบ แต่เมื่อส่งผ่านหลักไตรสิกขา พบว่ามีขนาดอิทธิพลทางตรงส่งผลต่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพอย่างยั่งยืนในบริเวณอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่จังหวัดนครราชสีมา เป็นบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 หมายความว่า นโยบายการท่องเที่ยวภาครัฐตามหลักไตรสิกขา จะทำให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพอย่างยั่งยืนในบริเวณอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่จังหวัดนครราชสีมาดีขึ้น

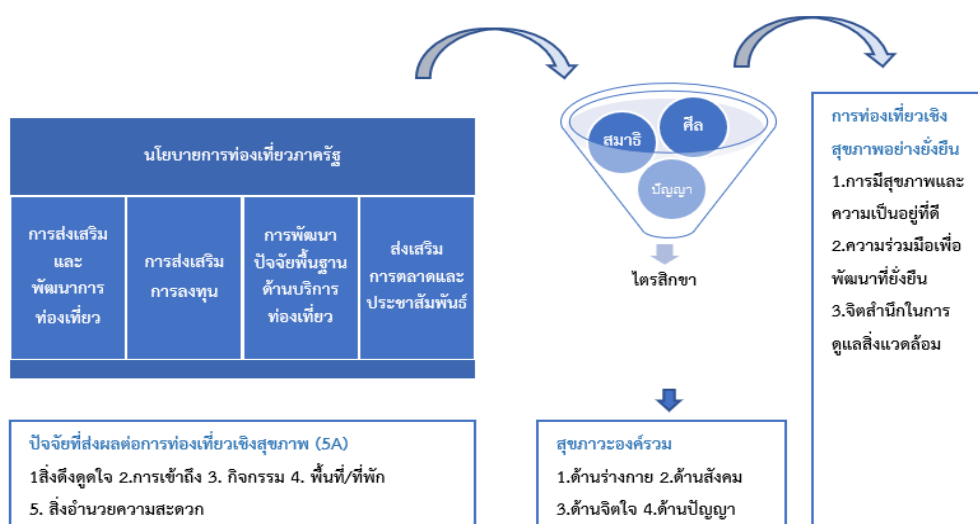
3. โมเดลการส่งเสริมนโยบายการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพอย่างความยั่งยืนในบริเวณอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่จังหวัดนครราชสีมา เกิดจากการดำเนินการพื้นฐาน ประกอบด้วย นโยบายการท่องเที่ยวภาครัฐ และปัจจัยที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ บุคลากรหลักธรรม อันได้แก่ หลักไตรสิกขา นำมาสู่สภาวะที่องค์กรร่วมสร้างความเชื่อมโยงกันอย่างสมดุลครอบคลุมทั้งทางกาย จิต สังคม และปัญญา มีความสัมพันธ์กับปัจจัยด้านบุคคล สภาพแวดล้อม ระบบสังคม และเศรษฐกิจ จะเห็นได้ว่า การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพอย่างความยั่งยืน ต้องดำเนินการภายใต้ความร่วมมือจากภาคีเครือข่าย ส่งเสริมสนับสนุนผ่านนโยบายการท่องเที่ยวภาครัฐ โดยมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวภาครัฐ (กก. อพท. สส.ปน. มท. วธ. สธ. อบท. และทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง) เป็นแกนนำ ภาคเอกชนได้แก่ ผู้ประกอบการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ผู้นำชุมชนท้องถิ่น โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ เจ้าหน้าที่ตำรวจประสานด้านความปลอดภัย เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพอย่างยั่งยืน โดยข้อค้นพบที่สำคัญ คือการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพอย่างความยั่งยืนในบริเวณอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่จังหวัด

นครราชสีมา เกิดจากการประพุดิปฏิบัติทางกายและวาจา (ศีล) เป็นอันดับที่ 1 แสดงให้เห็นว่าระเบียบวินัย กฎระเบียบข้อบังคับ เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ด้านความร่วมมือเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน เนื่องจากปัญหาเรื่องทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การมีส่วนร่วมของประชาชนและจิตสาธารณะ การควบคุมและรักษาระดับมาตรฐานการให้บริการ การพึงพิงแรงงานต่างด้าว ปัญหาสถานะจากการท่องเที่ยว ชะยะ น้ำเสีย ดังนั้น การฝึกอบรมประพุดิทางกายและวาจา (ศีล) เป็นการรักษากฎระเบียบวินัยในการท่องเที่ยว กฎระเบียบของบังคับของสถานที่ท่องเที่ยวจึงมีบทบาทสำคัญ ช่วยให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยวตระหนักถึงความสำคัญ และร่วมมือกันเพื่อให้การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในบริเวณอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่เกิดความยั่งยืนได้ดี

ดังนั้นผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ ต้องมีความประพุดิทางกายและวาจาที่ดี เป็นผู้ที่ดีดี ทำดี (ศีล) รักษาศีล 5 พัฒนาจิตให้เกิดคุณธรรม (สมาธิ) มีปัญญาให้มีสติรู้เท่าทัน (ปัญญา) ก็จะทำให้ ผู้ที่เกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยวทั้งระบบเกิดความสุขกายสบายใจ มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี เกิดความเชื่อมั่นศรัทธา ทำให้ผู้ประกอบการและนักท่องเที่ยว มองเห็นความสำคัญด้านมลภาวะ ชะยะมากขึ้น และพร้อมที่จะให้ความร่วมมือ มีจิตอาสาที่ร่วมรณรงค์กับภาครัฐในการดูแลจัดการบริหารแหล่งท่องเที่ยวและช่วยกันดูแลสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นรูปธรรม เห็นคุณค่าในเรื่องการกินดีอยู่ดีมีความสุข ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การท่องเที่ยว ที่กำหนดนโยบายและให้ความสำคัญและสนับสนุน การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ในหลายมิติ ดังมีคำกล่าวว่า สุขภาพประชาชนคือยุทธศาสตร์ความมั่นคงของชาติ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อีระ สิ้นเดชารักษ์ และนาฬิกอดิภาค แสงสนิท (2556) ที่พบว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนผ่านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จำเป็นต้องมีการสร้างสมดุลของชุมชนใน 3 ส่วนคือ ด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม สนับสนุนให้นักท่องเที่ยวได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อทำความเข้าใจคุณค่าทางสังคมวัฒนธรรม และสภาพแวดล้อมของพื้นที่ท่องเที่ยว

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “พุทธบูรณาการส่งเสริมนโยบายการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพอย่างยั่งยืน ในบริเวณอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่จังหวัดนครราชสีมา” ผู้วิจัยสามารถสรุปองค์ความรู้จากการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยพบว่าเกิดองค์ความรู้ใหม่ ดังนี้

1. ได้องค์ความรู้และกระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพอย่างยั่งยืน 3 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการมีสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี ด้านความร่วมมือเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ด้านการมีจิตสำนึกในการดูแลสิ่งแวดล้อม โดยการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพอย่างยั่งยืนมีปัจจัยพื้นฐาน เพื่อเป็นตัวสนับสนุนให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพอย่างยั่งยืนคือ การสนับสนุนและส่งเสริมนโยบายการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของภาครัฐด้านการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยว ด้านการส่งเสริมการลงทุน ด้านการพัฒนาปัจจัยพื้นฐานด้านบริการท่องเที่ยว และด้านการส่งเสริมการตลาดและประชาสัมพันธ์ สำหรับปัจจัยที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (5A) ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว (Activity) ด้านสิ่งดึงดูดใจ (Attraction) ด้านพื้นที่หรือที่พัก (Area/Accommodation) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenity) Dickman, C.R. (1996). นอกจากนั้นเมื่อประยุกต์หลักไตรสิกขา (ศีล, สมาธิ, ปัญญา) ยึดหลักคิดดี ทำดี มีระเบียบวินัย รักษากฎระเบียบ มีอาชีพสุจริต มีสติ มีความดี มีความงาม มีความสว่าง สะอาด สงบในจิตใจ มีสติรู้เท่าทัน มีความรู้ ความเข้าใจ หยั่งความจริง จิตเป็นอิสระ สามารถแก้ปัญหาประยุกต์ใช้เป็น มีหลักพื้นฐานคุณธรรมมาใช้เพื่อเป็นตัวส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพอย่างยั่งยืนมากยิ่งขึ้น

2. โมเดลพุทธบูรณาการส่งเสริมนโยบายการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพอย่างยั่งยืน ในบริเวณอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่จังหวัดนครราชสีมา ประกอบด้วย ขั้นที่ 1) พื้นฐานการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ขั้นที่ 2) บูรณาการหลักไตรสิกขา ขั้นที่ 3) การมีสุขภาพร่างกายแข็งแรง มี ความเป็นอยู่ที่ดี หมั่นทำจิตอาสา พัฒนาเครือข่าย รับรู้ เข้าใจ เข้าถึงปัญหา ตระหนักถึงคุณค่า มีจิตสำนึกในการดูแลสิ่งแวดล้อม สอดคล้องกับสุขภาวะองค์รวม ในทุกมิติ

3. แนวทางการพัฒนาปัจจัยการส่งเสริมนโยบายการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพอย่างยั่งยืน จากนโยบายการท่องเที่ยวของภาครัฐ ประกอบด้วย 1) การส่งเสริมการลงทุน (สนับสนุนภาคเอกชนด้านจัดหาแหล่งเงินทุนอัตราดอกเบี้ยต่ำ, สนับสนุนด้านการท่องเที่ยวแบบจ่ายคนละครั้งแก่นักท่องเที่ยว 2) การพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว (พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเดิม, เปิดแหล่งท่องเที่ยวใหม่) 3) กิจกรรมการท่องเที่ยว (กิจกรรมที่ดีมีคุณค่า เน้นสุขภาพร่างกายและจิตใจ, เหมาะกับแต่ละช่วงอายุวัย 4) สิ่งดึงดูดใจในการท่องเที่ยว (ความสะอาด ความปลอดภัย ความปลอดภัย สื่อสารข้อมูลหลายช่องทาง)

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยในครั้งนี้สามารถนำมาสรุปเป็นข้อเสนอแนะได้ดังต่อไปนี้

1. นโยบายการประกาศให้การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Wellness Tourism) เป็นวาระแห่งชาติ

2. นโยบายส่งเสริมหลักไตรสิกขา ให้กับบุคลากรทุกระดับชั้นที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ชุมชนท้องถิ่น รวมถึงนักท่องเที่ยว เพื่อการสร้างความสงบสุข ความเชื่อมั่น ความปลอดภัย การมีจิตสำนึกต่อสิ่งแวดล้อม การมีส่วนร่วม ทำให้นักท่องเที่ยวเชื่อมั่นและมั่นใจในคนไทยมีคุณธรรม มีความซื่อสัตย์ และเกิดการพัฒนายั่งยืน

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาโมเดลการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพอย่างยั่งยืน โดยเลือกศึกษาตัวแปรส่งผ่านที่น่าสนใจอื่นๆ เช่น มาตรฐานกลั่นกรองความปลอดภัยด้านสุขภาพ

เอกสารอ้างอิง

- คมพล สุวรรณภู และคณะ. (2558). รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเพื่อการเสริมรายได้ภาคเกษตรกรรมในพื้นที่จังหวัดระยอง (รายงานวิจัย). จันทบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- ณัฐพัชร มณีโรจน์ และ นราศรี ไวนิชกุล. (2559). ความสามารถในการแข่งขันการท่องเที่ยวเชิงการแพทย์ของประเทศไทย. *วารสารปาริชาติ*, 29(1), 196-200.
- บุษกร วัฒนบุตร. (2555). การนำพุทธญาณวิทยา (ไตรสิกขา) และตัวแบบ KSM เพื่อสร้างและพัฒนาทุนมนุษย์ในองค์กรมหาชน (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2559). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม* (พิมพ์ครั้งที่ 34). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- ยุพิน อุ่นแก้ว และโชคชัย สุเวชวัฒนกุล. (2560). การพัฒนาตัวบ่งชี้ความเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์. *วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี*, 11(1), 10-15.
- วุฒิชชาติ สุนทรสมัย และปิยะพร ธรรมชาติ. (2559). รูปแบบการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสุขภาพของจังหวัดปราจีนบุรี เพื่อการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืน. *วารสารสมาคมวิจัย*, 21(3), 167-168.
- สุทธิชัย โฉ่นารายณ์ และคณะ. (2561). ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงบูรณาการของจังหวัดบุรีรัมย์. *วารสารการวิจัยและพัฒนา วไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์*, 13(3), 321-322.
- พรรณี ตั้งใจสถาปัติย์. (2560). *การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ*. สืบค้น 8 พฤษภาคม 2564, จาก https://thainews.prd.go.th/th/website_th/news/news_detail/WNRPT6012070010002
- ธีระ สิ้นเดชารักษ์ และนาฬิกาอติภักดิ์ แสงสนิท. (2556). *การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ : การรับรู้ของนักท่องเที่ยว ความพร้อมของเจ้าของกิจกรรม และความเป็นไปได้ของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศุภณัฐ ชูศิลป์ทอง. (2557). *ความต้องการท่องเที่ยวเชิงกีฬาของแฟนคลับฟุตบอลลีกอาชีพของประเทศไทย* (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิทยาศาสตร์การกีฬา). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิทยา อินทร์พงษ์พันธุ์. (2561). ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยวเชิงกีฬาของประเทศไทย. *วารสารการจัดการธุรกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา*, 8(1), 43-61.
- Dickman, C.R. (1996). *Overview of the Impacts of Feral Cats on Australian Native Fauna*. Australian Nature Conservation Agency: Canberra.

รูปแบบการอบรมกล่อมเกลາทางการเมืองของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา
จังหวัดสุพรรณบุรี*

THE POLITICAL SOCIALIZATION MODEL OF STUDENTS IN SECONDARY
SCHOOLS OF SUPHANBURI PROVINCE

ปนัดดา รักษาแก้ว, อนัญภูมิ โขเวชเม

Panadda Raksakaeo, Anubhumi Sowkasem

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkomrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: panadda@uci.co.th

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์หลัก 3 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาสภาพการเรียนรู้และวิธีการอบรมกล่อมเกลາทางการเมืองของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัดสุพรรณบุรี 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งเสริมการเรียนรู้ต่อรูปแบบการอบรมกล่อมเกลาทางการเมืองของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัดสุพรรณบุรี และ 3) เพื่อนำเสนอรูปแบบการอบรมกล่อมเกลาทางการเมืองของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

ผลการศึกษาวิจัยพบว่า 1. โรงเรียนให้ความสำคัญต่อการอบรมกล่อมเกลาทางการเมือง โดยให้การส่งเสริมสนับสนุนด้านประชาธิปไตย ตามที่กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดให้มีการนำเนื้อหาสาระในรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2560 เสริมเข้าไปในหลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทุกระดับชั้น ถ่ายทอดและเผยแพร่ให้เหมาะสมแก่นักเรียนกลุ่มเป้าหมาย 2. ปัจจัยที่ส่งเสริมการเรียนรู้ต่อรูปแบบการอบรมกล่อมเกลาทางการเมืองของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัดสุพรรณบุรี ประกอบด้วย ครอบครัว สถาบันการศึกษา กลุ่มเพื่อน กลุ่มอาชีพ สื่อมวลชน และองค์กรศาสนา และ 3. รูปแบบการอบรมกล่อมเกลาทางการเมืองของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นรูปแบบที่ตัวแทนการเมือง คือ ครอบครัว สถาบันการศึกษา กลุ่มเพื่อน กลุ่มอาชีพ สื่อมวลชน และองค์กรศาสนา มีความสำคัญและต้องอาศัยกันและกัน โดยให้เด็กมีส่วนร่วมในทุกกิจกรรมเป็นการฝึกให้มีทักษะชีวิตโดยการประยุกต์หลักไตรสิกขา

คำสำคัญ: รูปแบบ; การกล่อมเกลาทางการเมือง; จังหวัดสุพรรณบุรี

Abstract

The research study consisted of 3 main objectives: 1. To study learning conditions and political socialization model of students in Secondary Schools of Suphanburi Province; 2. To study the factors that promoted learning model of political socialization model of students in Secondary Schools of Suphanburi Province; and 3. To present the political socialization model of students in Secondary Schools of Suphanburi Province, conducted by Mixed Methods: Quantitative Research and Qualitative Research.

Findings were as follows: 1. The schools had paid great attention on political socialization by promoting democracy support according to the Ministry of Education's important policy to add content in the 2017 Constitution to be added in the curriculum and teaching and learning activities at all levels and transmit as well as disseminate to the target groups of students. 2. The factors that promoted learning on the political socialization model of students in Secondary Schools of Suphanburi Province consisted of: family, educational institution, peer groups, career groups, Mass media, and religious Institutions; and 3. The political socialization model of students in Secondary Schools of Suphanburi Province was that the political agents : peer groups, career group, Mass media, and religious institutions became very important agents and rely on each other by providing school students to participate in every activity, being trained for living skills by applying the Ti-sikkha (threefold training).

Keywords: Model; Political Socialization; Suphanburi Province

บทนำ

ประเทศไทยเริ่มมีการปกครองระบอบประชาธิปไตยเมื่อปี พ.ศ. 2475 เป็นต้นมา แต่การปกครองประชาธิปไตยยังไม่หยั่งลงรากลึก และมีการปฏิวัติหลายครั้งในช่วงที่ผ่านมา ซึ่งเป็นปัญหาที่นักวิจัยจะต้องวิเคราะห์หาสาเหตุที่แท้จริง ว่าทำไมการปกครองระบอบประชาธิปไตยยังไม่เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ทั้งๆ ที่ประเทศไทยมีพลเมืองที่มีการศึกษาดีประเทศหนึ่งในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อย่างไรก็ตาม เป็นที่ยอมรับกันว่าการปกครองในระบอบประชาธิปไตยเป็นรูปแบบการปกครองที่ดีที่สุด เนื่องจากการปกครองโดยถือว่าอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนประการหนึ่งของระบอบประชาธิปไตย สังคมใดมีระดับความเป็นประชาธิปไตยสูงหรือต่ำพิจารณาได้จากการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ถ้าระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองสูง ย่อมมีระดับความเป็นประชาธิปไตยสูง ในทางตรงกันข้าม สังคมใดถ้าประชาชนมีระดับการมี

ส่วนร่วมทางการเมืองต่ำ ระดับความเป็นประชาธิปไตยย่อมมีระดับต่ำ เป็นต้น รัฐธรรมนูญฉบับต่างๆ ของไทยในอดีตที่ผ่านมาเปิดโอกาสให้ทุกคน ที่มีอายุ 20 ปีบริบูรณ์ เป็นผู้ที่มีสิทธิในการออกเสียงเลือกตั้งผู้แทนของตน แต่ในความเป็นจริงแล้วจะเห็นว่าผู้ที่อายุต่ำกว่า 20 ปี ที่อยู่ในวัยกำลังศึกษา ได้แสดงออกถึงความเคลื่อนไหวทางการเมืองก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงระดับชาติหลายครั้ง เป็นต้นว่า การเดินขบวนเรียกร้องสิทธิเสรีภาพต่างๆ มากมาย เช่น การเดินขบวนของกลุ่มพลังนิสิต นักศึกษาและประชาชนในเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 เหตุการณ์นองเลือดเมื่อ 6 ตุลาคม 2519 และครั้งล่าสุดเมื่อ พฤษภาทมิฬ 2535 ซึ่งเหตุการณ์ดังกล่าวข้างต้นล้วนแล้วแต่เป็นเยาวชนและนิสิต นักศึกษา ซึ่งส่วนใหญ่แล้วจะมี อายุไม่ถึง 20 ปีบริบูรณ์ กระทั่งต่อมาได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ได้มีการเปลี่ยนแปลงผู้มีสิทธิเลือกตั้งจากเดิม คือ อายุ 20 ปี มาเป็น 18 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป (มยุรี ธนอมสุข, 2554)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ซึ่งเป็นรัฐธรรมนูญฉบับแรกที่ประเทศไทยได้เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการยกร่างรัฐธรรมนูญมากขึ้น โดยมีสาระสำคัญเป็นการส่งเสริม และคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองและตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐเพิ่มขึ้น ตลอดจนทั้งปรับปรุงโครงสร้างทางการเมืองให้มีเสถียรภาพและประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และมีการกระจายอำนาจเพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงบริหารสาธารณะได้รวดเร็ว

ดังนั้น ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2540) สภาผู้แทนราษฎรได้กำหนดแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ ซึ่งบัญญัติไว้ในหมวด 5 มาตรา 75-87 ใช้ชื่อว่าแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐเช่นเดียวกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 75 – 87 แต่มีเนื้อหาครอบคลุมทุกด้านอย่างชัดเจนมากขึ้นเป็นจำนวน 9 ด้าน ดังนี้ 1) แนวนโยบายด้านความมั่นคงของรัฐ 2) แนวนโยบายด้านการบริหารราชการแผ่นดิน 3) แนวนโยบาย ด้านศาสนา สังคม การสาธารณสุข การศึกษา และวัฒนธรรม 4) แนวนโยบายด้านกฎหมายและการยุติธรรม 5) แนวนโยบายด้านการต่างประเทศ 6) แนวนโยบายด้านเศรษฐกิจ 7) แนวนโยบายด้านที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 8) แนวนโยบายด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีทางปัญญาและพลังงานและ 9) แนวนโยบายด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน

ในระบบประชาธิปไตยคำนึงถึงคุณลักษณะพลเมือง (ทิพย์พาพร ตันติสุนทร, 2554) ซึ่งอธิบายว่าคุณลักษณะของพลเมืองในระบบประชาธิปไตย ประกอบด้วย 1) การเป็นผู้ที่มีความรู้ และมีความสามารถในการมองเห็นและเข้าใจในสังคมของตนและสังคมโลกเข่นเป็นสมาชิกของสังคม 2) ยึดถือประโยชน์ส่วนรวมและสังคมเป็นหลัก 3) มีความรักในเสรีภาพและมีความรับผิดชอบ 4) เคารพความเสมอภาคและความยุติธรรม 5) มีความสามารถที่จะ คิดวิเคราะห์อย่างเป็นเหตุเป็นผล 6) มีความเข้าใจเรื่องหลักสิทธิมนุษยชนและยอมรับความแตกต่างในความ เป็นพหุสังคม 7) เคารพกฎหมาย และยึดหลักนิติรัฐ 8) มีความรู้ ความเข้าใจต่อการเปลี่ยนแปลง

ทางสังคม ทางการเมือง และการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับชุมชน ท้องถิ่น ระดับชาติ และนานาชาติ และ 9) ยึดมั่นในหลักสันติวิธี ไม่ใช้ความรุนแรงในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง

การปกครองในระบอบประชาธิปไตยจะมั่นคง และคงอยู่ในสังคมไทย สถาบันต่างๆ เช่น ครอบครัว สถาบันการศึกษา จะต้องส่งเสริมสนับสนุนการอบรมกล่อมเกลาก่อนทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย (ฉลอมโชค ประดิษฐ์สาร, 2559) ด้วยการสร้างทัศนคติทางการเมือง ความโน้มเอียงทางการเมือง การปลูกฝังการเรียนรู้ประชาธิปไตยให้กับนักเรียนเพื่อเป็นพื้นฐานเบื้องต้น การศึกษาหน้าที่พลเมือง การพัฒนาศักยภาพของพลเมือง (Castro & Knowles, 2015) บทบาทการศึกษาในการพัฒนาความรู้ ทักษะทางการเมืองทักษะ และทัศนคติ หากการเรียนรู้ทางการเมืองมีไม่เพียงพอและตัวแทนการอบรมกล่อมเกลาก่อนเมืองไม่มีประสิทธิภาพ ซึ่งตัวแทนเหล่านั้นจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบ และส่งผลให้การปกครองในระบอบประชาธิปไตยล้มลุกคลุกคลานได้ ในปัจจุบันการอบรมกล่อมเกลาก่อนเมืองอาจเปลี่ยนแปลงไปจากในอดีต ซึ่งมีสถาบันหลักๆ เป็นผู้อบรมแต่ปัจจุบันนี้เป็นสังคมยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งรูปแบบการอบรมอาจเปลี่ยนแปลงเป็นรูปแบบใหม่ ดังนั้น การวิจัยที่จะดำเนินการวิจัยได้เลือกเอาปัญหาหนึ่งในหลายปัญหาใหญ่ ของการปกครอง ประชาธิปไตย คือ ปัญหาการกล่อมเกลาก่อนเมือง ซึ่งเป็นกลไกสำคัญกลไกหนึ่งที่จะสร้างความมั่นคงให้กับการปกครอง และการวิจัยครั้งนี้เน้นในระดับจุลภาค หรือระดับบุคคล จึงเลือกวิจัยในสถานศึกษาในระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดสุพรรณบุรี

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการเรียนรู้และวิธีการอบรมกล่อมเกลาก่อนเมืองของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัดสุพรรณบุรี
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งเสริมการเรียนรู้ต่อรูปแบบการอบรมกล่อมเกลาก่อนเมืองของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัดสุพรรณบุรี
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการอบรมกล่อมเกลาก่อนเมืองของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัดสุพรรณบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

รูปแบบการวิจัยนี้เป็นการศึกษาโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods) ระหว่างวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามลำดับขั้นตอนเป็นลำดับต่อไป

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ นักเรียนระดับมัธยมศึกษา จำนวนทั้งสิ้น 33,823 คน จากโรงเรียนทั้งหมด 32 แห่งของจังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งเป็นกลุ่มประชากรที่ใช้สำหรับแจกแบบ

ถาม และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู บุคลากรทางการศึกษา จำนวน 5 ท่าน ซึ่งเป็นประชากรที่ให้ข้อมูลสำคัญสำหรับการสัมภาษณ์

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษามีวิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างเป็น ๒ ขั้นตอน ได้แก่วิธีการคัดเลือกพื้นที่ศึกษาโดยการสุ่มแบบง่าย (Simple Sampling) ได้ 5 แห่ง มีจำนวนประชากรกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 9,981 คนและขั้นตอนที่สองทำการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster Sampling) เพื่อกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 374 คน ด้วยวิธีการหาได้จากสูตร Taro Yamane (1973)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดเก็บข้อมูลตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1) จัดเตรียมเครื่องมือตามจำนวนกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) แบบสัมภาษณ์ (Interview) และแบบสังเกตการณ์ (Observation) ตามกลุ่มตัวอย่างที่ได้จำแนกไว้

2) ติดต่อขอหนังสือจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ขออนุญาตและขอความร่วมมือถึงผู้บริหาร หรือหัวหน้าหน่วยงานกลุ่มเป้าหมาย และเวียนหนังสือขออนุญาต ผู้บริหาร หัวหน้าหน่วยงานต่างๆ ที่จะเข้าเก็บข้อมูล

3) นำส่งหนังสือขออนุญาต และขอความร่วมมือถึงผู้บริหารหรือหัวหน้าหน่วยงานที่เป็นกลุ่มเป้าหมายโดยกำหนดวันที่จะไปแจกแบบสอบถามด้วยตนเอง

4) ตรวจสอบความสมบูรณ์ครบถ้วนของแบบสอบถามแล้วนำไปวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ คณะผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลทำการลงรหัส (Coding) และนำมาประมวลผลบรรยายเชิงพรรณนา สำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้โปรแกรมสำเร็จรูป สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percent) ความถี่ (Frequency) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ผลการวิจัย

1. สภาพการเรียนรู้และวิธีการอบรมกล่อมเกลາทางการเมืองของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า

1.1 สภาพการเรียนรู้และวิธีการอบรมกล่อมเกลາทางการเมืองของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาโรงเรียนวัดทองประดิษฐ์ พบว่า การอบรมกล่อมเกลາทางการเมือง มีความสำคัญต่อการวางรากฐานทางการเมืองการปกครองให้แก่เยาวชนของประเทศเป็นอย่างมาก เนื่องจากคนเราต้องใช้เวลาอยู่ในสถานศึกษาไม่น้อยกว่า 10 ปี ดังนั้น การให้ความสำคัญต่อการอบรมกล่อมเกลาทางการเมืองในสถานศึกษา ในปัจจุบันรัฐบาลโดยกระทรวงศึกษาธิการ

ได้กำหนดเป็นนโยบายสำคัญที่ให้มีการนำเนื้อหาสาระในรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2560 เลือกลงเรียนเข้าไปในหลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทุกระดับชั้น โดยมอบหมายให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องพิจารณาคัดเลือกเนื้อหาที่จะนำไปจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ถ่ายทอดและเผยแพร่ให้เหมาะสมแก่กลุ่มเป้าหมายต่อไป

1.2 สภาพการเรียนรู้และวิธีการอบรมกลุ่มเยาวชนทางการเมืองของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาโรงเรียนสงวนหญิง พบว่า การอบรมกลุ่มเยาวชนทางการเมืองของนักเรียนเป็นกระบวนการสร้างและการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางการเมือง จากคนรุ่นหนึ่งไปสู่อีกกลุ่มหนึ่ง หรือทำให้เกิดการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางการเมืองอย่างใดอย่างหนึ่งของระบบการเมือง ซึ่งวัยรุ่นเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการต่างๆ ไป ด้านกายภาพ จิตภาพ และสังคม การเปลี่ยนแปลงของวัยรุ่นเป็นการเปลี่ยนแปลงเพื่อเตรียมตัวเข้าสู่ผู้ใหญ่ วัยรุ่นมีความต้องการอิสระจากครอบครัว สัมพันธภาพกับครอบครัวน้อยลงแต่กลับไปมีสัมพันธภาพกับกลุ่มเพื่อนมากขึ้น

1.3 สภาพการเรียนรู้และวิธีการอบรมกลุ่มเยาวชนทางการเมืองของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาโรงเรียนบางลิ่ววิทยา พบว่า ครูผู้สอนในโรงเรียนให้ความสนใจเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการถ่ายทอดการเรียนรู้ทางการเมืองการปกครองไปสู่เยาวชนของชาติ เพราะกระบวนการศึกษาในระบบสามารถเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยทั้งในทางทฤษฎีและปฏิบัติ ซึ่งสามารถกระทำได้ตั้งแต่ระดับประถมศึกษาต่อเนื่องไปสู่ระดับมัธยมศึกษา ระดับอาชีวศึกษา และระดับอุดมศึกษา

1.4 สภาพการเรียนรู้และวิธีการอบรมกลุ่มเยาวชนทางการเมืองของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาโรงเรียนกรรณสูตศึกษาลัย พบว่า ในฐานะที่โรงเรียนที่เป็นต้นแบบ ของการเรียนรู้ด้านประชาธิปไตยของจังหวัดสุพรรณบุรี การอบรมกลุ่มเยาวชนทางการเมือง มีความสำคัญต่อการวางรากฐานทางการเมืองการปกครองให้แก่เยาวชนของประเทศเป็นอย่างมาก การให้ความสำคัญต่อการอบรมกลุ่มเยาวชนทางการเมืองในสถาบันการศึกษานั้น ทำให้นักเรียนมีความสามารถที่จะเรียนรู้สาระทางการเมืองได้ ตามขั้นตอนของช่วงอายุระดับต่างๆ ซึ่งจะสอดคล้องกับลำดับพัฒนาการจากวัยเด็กไปสู่ความเป็นผู้ใหญ่ด้านการเมือง โดยการให้การศึกษาและการให้ประสบการณ์แก่เด็กในประเทศ ซึ่งถือเป็นช่องทางหรือวิธีการสร้างค่านิยมความเป็นพลเมืองที่เหมาะสม

1.5 สภาพการเรียนรู้และวิธีการอบรมกลุ่มเยาวชนทางการเมืองของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาโรงเรียนอุทุมพร พบว่า โรงเรียนอุทุมพรเป็นโรงเรียนที่ปรากฏชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับทั้งในด้านวิชาการ การอบรมกลุ่มเยาวชนทางการเมืองของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา โดยเป็นกระบวนการสร้างและการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางการเมือง การอบรมกลุ่มเยาวชนทางการเมืองจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่อีกกลุ่มหนึ่ง หรือทำให้เกิดการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางการเมืองอย่างใดอย่างหนึ่งของระบบการเมือง ที่ได้รับจากประสบการณ์ทางการเมืองที่แตกต่างกันในแต่ละรุ่น วัยรุ่นมีความ

ต้องการอิสระจากครอบครัว สัมพันธภาพกับครอบครัวน้อยลงแต่กลับไม่มีสัมพันธภาพกับกลุ่มเพื่อนมากขึ้น ความสัมพันธ์แบบนี้หาไม่ได้ในครอบครัว เพราะในครอบครัวมีความสัมพันธ์กันแบบเบี่ยงเบนลงสู่เบื้องล่าง

2. ปัจจัยที่ส่งเสริมการเรียนรู้ต่อรูปแบบการอบรมกล่อมเกลาทางการเมืองของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัดสุพรรณบุรี

พบว่า บุคคลที่อยู่ในสังคมทั้งหมดจะได้รับความโน้มน้าวจากตัวแทนทั้งหลาย ที่ให้การอบรมกล่อมเกลาทางการเมือง กล่าวคือ สถาบันและองค์กรทั้งหลาย ซึ่งมีอิทธิพลต่อทัศนคติทางการเมือง (Political Attitudes) ตัวแทนบางประเภท เช่น หลักสูตรวิชาหน้าที่พลเมือง ที่ใช้สอนในโรงเรียนเป็นแหล่งเรียนรู้ทางการเมืองโดยตรงและที่นำใคร่ครวญ ส่วนตัวแทนอื่นๆ เช่น กลุ่มที่ทำงานร่วมกัน ค่อนข้างที่จะให้ความโน้มน้าวการอบรมกล่อมเกลาทางการเมืองโดยอ้อม ตัวแทนที่ให้การอบรมกล่อมเกลาทางการเมือง มีดังนี้ คือ

2.1 ครอบครัว (Family) ครอบครัวเป็นสถาบันหรือแหล่งของการเรียนรู้และทางการเมืองที่สำคัญเป็น แหล่งวัฒนธรรมทางการเมืองอันสำคัญ ได้แก่ ทัศนคติ ความเชื่อ ตลอดจนค่านิยมที่เกี่ยวกับ การเมืองได้รับการถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปยังอีกรุ่นหนึ่ง การที่ครอบครัวได้รับการยอมรับว่าเป็นสถาบัน หรือ องค์กรที่มีความสำคัญต่อการเรียนรู้ทางการเมืองแก่เด็กก็เพราะว่าเมื่อเด็กเกิดมาแล้ว ส่วนใหญ่เด็กจะใช้ชีวิตอยู่กับครอบครัว สำหรับวิธีการของครอบครัวในการให้การเรียนรู้ทางการเมืองกับเด็กมีอยู่หลากหลายวิธี แต่ส่วนใหญ่มักจะเกิดขึ้นอย่างไม่มีแผนที่เป็นระบบ และส่วนใหญ่เป็นไปโดยไม่ตั้งใจ ครอบครัวเป็นโครงสร้างที่ทำหน้าที่ในการอบรม กล่อมเกลาทางการเมืองของสังคม เป็นโครงสร้างแรกที่บุคคลจะได้พบ อิทธิพลที่สำคัญของครอบครัว ดังนั้น ประสบการณ์ของเด็กเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในครอบครัวจะส่งผลต่อความรู้สึกถึงความสามารถทางการเมือง (Political Competence) สร้างทักษะเกี่ยวกับการมีปฏิสัมพันธ์ทางการเมือง และนำไปสู่การมีส่วนร่วมทางการเมืองในอนาคต ถ้าเด็กถูกอบรมสั่งสอนให้มีพฤติกรรมแบบยอมรับเชื่อฟังก็อาจทำให้เด็กนั้นมีพฤติกรรมทางการเมืองเป็นแบบนั้นในอนาคต

2.2 สถาบันการศึกษา (Educational Institution)

1) โรงเรียน กล่าวได้ว่าเป็นสถาบันหรือตัวแทนที่มีบทบาทสำคัญต่อการเรียนรู้ทางการเมืองของนักเรียน ทั้งนี้ เพราะในสังคมสมัยใหม่การเรียนรู้ทางการเมืองมักจะเกิดขึ้นในชั้น เรียนโดยผ่านหลักสูตรที่ต่างยอมรับกันว่า เป็นเครื่องมือที่มีความสำคัญเครื่องมือหนึ่ง ในการให้การเรียนรู้ทางการเมืองกับนักเรียน โดยเฉพาะหลักสูตรวิชาสังคมศึกษา และหลักสูตรหน้าที่พลเมือง (ปรีชา ธรรมวินทร, 2532) นอกจากจะเรียนรู้ในโรงเรียน โดยผ่านหลักสูตรแล้ว เด็กอาจจะเรียนรู้ทางการเมืองจากกิจกรรมที่เกี่ยวกับพิธีการในชั้นเรียนได้อีก เช่น การเคารพธงชาติ การร้องเพลงชาติ เป็นต้น ซึ่งลักษณะต่างๆ เหล่านี้มีส่วนปลูกฝังความรู้สึกรักชาติให้เกิดขึ้นในตัวเด็ก

2) สถาบันระดับอุดมศึกษา ได้แก่ วิทยาลัยโดยเฉพาะมหาวิทยาลัยกล่าวได้ว่าเป็นสถาบันหรือตัวแทนให้การเรียนรู้ทางการเมืองที่สำคัญของนิสิตนักศึกษา โดยทั่วไปมักจะเป็นแหล่งที่เปลี่ยนแปลงลักษณะที่นิ่งเฉยทางการเมือง การไม่แสดงออกทางการเมือง ความไม่สนใจที่จะมีส่วนร่วมทางการเมืองให้มีความสนใจอยากแสดงออกทางการเมือง

2.3 กลุ่มเพื่อน (Peer Group) กลุ่มเพื่อนเป็นกลุ่มปฐมภูมิ ประกอบด้วยบุคคลที่มีอายุ และฐานะทางสังคมทัดเทียมกัน โดยทั่วไปมีความสำคัญในการให้การเรียนรู้ทางสังคม และการปรับตัวของบุคคลในสังคม โดยเฉพาะในช่วงที่เด็กอยู่ในวัยรุ่น และวัยที่เป็นผู้ใหญ่

2.4 กลุ่มอาชีพ (Career group) กลุ่มอาชีพถือกันว่ามีความสำคัญในการให้การเรียนรู้ทางสังคม และทางการเมืองให้แก่บุคคล ในกรณีของการให้การเรียนรู้ทางสังคม การอยู่ร่วมกันควรให้ความเคารพต่อกันและให้ความช่วยเหลือกันและกัน ในบางกรณียังได้ช่วยสมาชิกของกลุ่มได้เรียนรู้ หรือมีทัศนคติทางการเมืองอีกด้วย เพราะในหลายกรณีการที่กลุ่มดังกล่าวจะได้มาซึ่งความต้องการหรือผลประโยชน์จะต้องมีการเคลื่อนไหวขมขื่นประท้วง

2.5 สื่อมวลชน (Mass Media) สื่อมวลชน หมายถึง สื่อหรือช่องทางของการสื่อสารมวลชนซึ่ง ได้แก่ หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ ภาพยนตร์ หนังสือ นิตยสาร โดยทั่วไปมีหน้าที่สำคัญดังนี้ คือหน้าที่เสนอข่าวสาร เสนอความเห็น บริการศึกษา และทำหน้าที่ทางด้านบันเทิง ซึ่งหน้าที่เหล่านี้ โดยเฉพาะหน้าที่เสนอข่าวและเสนอความเห็นมีผลต่อทัศนะ ความโน้มเอียงทางการเมืองของบุคคล เพราะข่าวที่เสนอทุกวันส่วนหนึ่งเป็นข่าวที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเหตุการณ์ทางการเมืองที่สื่อมวลชนได้ถ่ายทอดจากรัฐบาลมาสู่ประชาชน

2.6 องค์กรศาสนา (Religious Institution) นักสังคมวิทยาและนักจิตวิทยาอธิบายถึงหน้าที่หลักของศาสนาต่างๆ ไว้สองประการ คือ หน้าที่ต่อบุคคลและหน้าที่ต่อสังคม โดยหน้าที่ต่อบุคคล คือ ศาสนาสอนความต้องการส่วนตัวของบุคคลในด้านการอยากรู้ อยากเห็น การแสวงหาสิ่งที่ป็นสาระในชีวิต และการแสดงออกทางอารมณ์ ส่วนหน้าที่ต่อสังคมมีหลายประการในส่วนของการขัดเกลาทางสังคม สถาบันศาสนาจะช่วยให้บุคคลมีการเรียนรู้เพื่อปรับตัวให้สอดคล้องกับบรรทัดฐาน และค่านิยมในสังคมและช่วยให้บุคคลมีอุดมคติในการดำรงชีวิต

3. รูปแบบการอบรมกล่อมเกลาทางการเมืองของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า

รูปแบบการกล่อมเกลาทางการเมืองแบบที่ควรจะเน้นให้ความสำคัญในการเรียนรู้และปลูกฝังทัศนคติทางการเมืองเป็นรูปแบบที่ควรเน้นคือเรื่องสิทธิเสรีภาพความยุติธรรมความเสมอภาคการไม่มีความเหลื่อมล้ำทางสังคมกระบวนการเรียนรู้สู่ประชาธิปไตย อย่างไรก็ตาม รูปแบบการกล่อมเกลาทางการเมืองแบบที่ควรจะเน้นให้ความสำคัญในการเรียนรู้และปลูกฝังทัศนคติทางการเมืองควรเน้นรูปแบบในด้านประชาธิปไตยคือเรื่องสิทธิเสรีภาพและความเสมอภาค ทั้งนี้เป็นรูปแบบที่เน้นให้เด็กคิดวิเคราะห์ให้เป็นและมีการเน้นภาคปฏิบัติ (นุชิต ศุภพินิจ, 2553) โดย

จัดให้มีการเลือกตั้งสถานักเรียนและตัวแทนแผนกต่างๆและมีการเชิญ กกต. จังหวัดมาเป็นกรรมการในการเลือกตั้ง

รูปแบบการกล่อมเกลາทางการเมืองแบบที่ควรจะเน้นให้ความสำคัญในการเรียนรู้ และปลูกฝังทัศนคติทางการเมืองควรจะเน้นในด้านการเรียนรู้สื่อ สังคมออนไลน์ หลังจากได้เรียนรู้จากครอบครัวและโรงเรียน เนื่องจาก โลกยุคใหม่ ข้อมูลข่าวสารที่มีการใช้ไอทีหรือเทคโนโลยีค่อนข้างสูงมาก ความรู้ที่ใช้วิธีการแบบเดิมไม่เหมาะสมกับยุคสมัย ดังนั้น รูปแบบการอบรมจึงควรตระหนักถึงการใช้เทคโนโลยีให้เป็นประโยชน์ต่อการอบรมกล่อมเกลາทางการเมือง เช่น ปัจจุบันการทำคลิปสั้นเผยแพร่ใน YouTube การลงในโซเชียลมีเดีย ประเภท facebook LINE เป็นต้น น่าจะสามารถเข้าถึงนักเรียนได้อย่างกว้างขวาง เพียงแค่ให้มีเนื้อหาสาระที่เหมาะสมและน่าสนใจเท่านั้น

ดังนั้น รูปแบบการกล่อมเกลาทางการเมืองแบบที่ควรจะเน้นให้ความสำคัญในการเรียนรู้ และปลูกฝังทัศนคติทางการเมือง ควรเป็นแบบสอนข่าว สอนคน ค้นอดีต ปัจจุบัน สร้างสรรค์อนาคต นำข่าวการเมืองมาสอน อภิปรายข้อดีข้อเสีย ค้นคว้าเหตุการณ์ในอดีตว่าเหตุอะไรแก้ไขอย่างไร และจบลงอย่างไร ประชาชนได้อะไร เสียอะไร ทำอย่างไรจึงจะเป็นทางออกที่ดีสังคมการเมืองที่ดีควรเป็นอย่างไร โดยให้เยาวชนร่วมรณรงค์แนวทางที่ดีอย่างต่อเนื่อง

รูปแบบการกล่อมเกลาทางการเมืองแบบที่เหมาะสมที่สุดในปัจจุบัน

รูปแบบการกล่อมเกลาทางการเมืองแบบใดที่เหมาะสมที่สุดในปัจจุบัน ดังได้กล่าวข้างต้นแล้วว่าควรใช้ระบบไอทีเข้ามาช่วยอบรมกล่อมเกลาทางการเมือง ของนักเรียนตลอดจนปรับปรุงเนื้อหาสาระของหลักสูตร ในรายวิชาหน้าที่พลเมืองสำหรับนักเรียน ให้มีความทันสมัย อีกทั้งควรส่งเสริมให้นักเรียนจัดกิจกรรมทางการเมือง โดยผู้ใหญ่เป็นพี่เลี้ยงให้ความใกล้ชิดกันหรือบังคับให้นักเรียนทำความเข้าใจ ทำตามแนวคิดของครูอาจารย์เท่านั้น ซึ่งนักเรียนควรสร้างสรรค์กิจกรรมเอง เนื่องจาก ทุกตัวแทนการเมือง (agent) คือ สถาบันครอบครัว โรงเรียน กลุ่มเพื่อนศาสนา และการสื่อสารมวลชน ได้มีความสำคัญทั้งหมด และต้องอาศัยกันและกัน และต้องให้เด็กมีส่วนร่วมในทุกกิจกรรม มีการกระตุ้นให้เด็กได้กลายเป็นผู้ที่มีทักษะในการมีส่วนร่วมทางการเมืองได้ สำหรับรูปแบบการกล่อมเกลาทางการเมืองแบบที่เหมาะสมที่สุดในปัจจุบันคือเรื่อง สิทธิเสรีภาพ ความยุติธรรม ความเสมอภาค การไม่มีความเหลื่อมล้ำในสังคม เยาวชนในปัจจุบันสนใจการเมืองตามกระแสสังคมยุคไอที โดยเฉพาะเด็กนักเรียนมัธยม จะเชื่อเพื่อนเชื่อคนที่มีความใกล้ชิดเคียงกัน และเลียนแบบกัน โดยดูจากสื่อ เทคโนโลยี ดังนั้นเราต้องคอยเฝ้าดูพฤติกรรมซึ่งข้อดีข้อเสีย และเหตุผลให้เยาวชน ให้รู้จักการคิด วิเคราะห์ แยกแยะ ข้อมูลข่าวสารต่างๆ ได้

การกล่อมเกลาทางการเมืองโดยการประยุกต์หลักไตรสิกขา

หลักไตรสิกขามื่อนำมาประยุกต์ใช้ และนำมาบูรณาการ ให้เข้ากับเรื่องการกล่อมเกลาทางการเมือง จะทำให้นักเรียนมีหลักเหตุผล รู้จักวิเคราะห์ แยกแยะ ในประเด็นทางการเมืองได้

ดีและเหมาะสม นอกจากนี้ การกล่อมเกลາทางการเมืองโดยการประยุกต์หลักไตรสิกขา เพราะหลักไตรสิกขาจะทำให้เยาวชนมีทัศนคติทางการเมืองที่ถูกต้องเป็นธรรม และสติปัญญาในการพิจารณาด้วยหลักการ และเหตุผลในการแสดงออกทางการเมืองและพฤติกรรมทางการเมืองได้มากยิ่งขึ้น

หลักไตรสิกขาถูกนำมาใช้ในการกล่อมเกลาเยาวชน จะทำให้ระบบการปกครองของไทยมั่นคง สะอาด สงบ เพราะประชาชนมีวินัย มีจิตใจที่เยือกเย็น และรู้จักแก้ปัญหาด้วยปัญญา จัดตั้งมหาอุปาทานสังคมไม่มีการแบ่งพรรคแบ่งพวก ซึ่งข้อนี้ผู้ใหญ่จะต้องเป็นแบบอย่างที่ดี หลักไตรสิกขาเมื่อนำมาประยุกต์ใช้ก่อให้เกิดความเป็นธรรม และใช้หลักมัชฌิมาปฏิบัติา จึงจะทำให้ระบบการปกครองเกิดเสถียรภาพ ปราศจากความขัดแย้งที่รุนแรง หลักธรรมทุกข้อสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับกิจกรรมทางการเมืองอย่างได้ อย่างเช่นหลักไตรสิกขา การมุ่งอบรมสั่งสอนให้พุทธศาสนิกชนทำความดี ละเว้น ความชั่ว และทำจิตใจให้บริสุทธิ์ เมื่อนำมาใช้ก็จะส่งผลให้การเมืองมีระบบการปกครองที่มั่นคง สะอาด สงบ การมุ่งอบรมสั่งสอนให้พุทธศาสนิกชนทำความดี ละเว้น ความชั่ว และทำจิตใจให้บริสุทธิ์ เพราะประชาชนมีวินัย มีจิตใจที่เยือกเย็น และรู้จักแก้ปัญหาด้วยปัญญาจัดตั้งมหาอุปาทาน สังคมไม่มีการแบ่งพรรคแบ่งพวก ซึ่งข้อนี้ผู้ใหญ่จะต้องเป็นแบบอย่างที่ดี ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่า หลักไตรสิกขา คือ ศีล ความมีระเบียบวินัย สมาธิ ความความตั้งตรงตั้งใจ และปัญญาความรู้จริง ทั้ง 3 ข้อนี้ ควรที่จะนำมาเป็นหลักที่ประยุกต์เพื่อการกล่อมเกลาทางการเมืองได้

ดังนั้น การกล่อมเกลาทางการเมืองในสมัยก่อน และบทบาทที่สำคัญของสถาบัน ถือได้ว่า ทั้งสถาบันครอบครัว และสถาบันการศึกษา มีบทบาทที่สำคัญในการกล่อมเกลาทางการเมือง และต้องมีความขัดแย้งกันหรือเปล่า ในด้านการเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น ซึ่งมีความแตกต่างกัน และต้องดูความต่อเนื่องจากเด็กมาเป็นผู้ใหญ่ สถาบันที่ควรให้การกล่อมเกลาทางการเมืองในเชิงรุก ทั้งสถาบันครอบครัว และโรงเรียนต้องช่วย และส่งเสริมซึ่งกันและกัน ในด้านการปลูกฝังทัศนคติทางการเมือง รูปแบบการกล่อมเกลาทางการเมืองแบบที่ควรจะเน้นให้ความสำคัญในการเรียนรู้ และปลูกฝังทัศนคติทางการเมือง ควรจะเน้นในด้านการเรียนรู้สื่อสังคมออนไลน์หลังจากได้เรียนรู้จากครอบครัวและโรงเรียน

อภิปรายผลการวิจัย

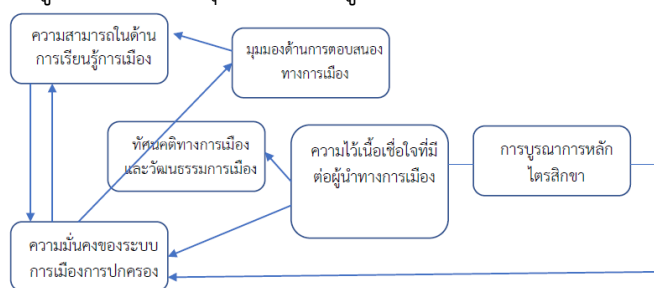
ในการกล่อมเกลาทางการเมือง สถาบันครอบครัวถือว่ามีความสำคัญสูงมาก เพราะผู้ปกครอง คือ พ่อแม่จะมีความใกล้ชิดผูกพันกับลูก ผู้เป็นนักเรียน และสถาบันการศึกษามีความสำคัญรองลงมาที่เป็นสถานที่บ่มเพาะความรู้ให้แก่นักเรียน ดังนั้น หากทั้ง 2 สถาบันข้างต้นได้ทำหน้าที่อบรมกล่อมเกลาทางการเมืองที่ถูกต้อง ให้แก่นักเรียนตั้งแต่ต้นแล้วจะทำให้นักเรียนที่ได้ชื่อว่าเป็นไม้อ่อนดัดง่าย ได้มีความรู้มีทัศนคติที่ดีในทางการเมือง สอดคล้องกับการศึกษาของ Haber and Vusi MNCube (Haber & Vusi, 2015) ได้สรุปการอภิปรายไว้ว่า

โรงเรียนประชาธิปไตย ควรจะมีการสร้างข้อผูกมัดที่ชัดเจนกับค่านิยม เกี่ยวกับการศึกษา ประชาธิปไตย เช่น มีการแลกเปลี่ยน ความคิดเห็น อย่างสม่ำเสมอ และมีความเป็นอิสระ แต่จะต้องมีการปฏิบัติอย่างสุภาพ และการปฏิบัติภายในโรงเรียน ควรเกี่ยวข้องกับการแบ่งอำนาจ และการตัดสินใจระหว่างเจ้าหน้าที่ นักศึกษาและครอบครัว นอกจากนี้ วัฒนธรรมของโรงเรียน ประชาธิปไตย ควรจะแสดงด้วยการสร้างความสัมพันธ์ในเรื่องความไว้วางใจและความเคารพ ดังนั้นจึงควรหลีกเลี่ยงการทำโทษทางร่างกาย การทำลายข้อกีดขวาง เหล่านี้จะทำให้นักศึกษา ได้รับประสบการณ์ด้านบรรยากาศทางประชาธิปไตย เพื่อจะสร้างศักยภาพของนักศึกษาในการผูกพัน ด้านความเป็นพลเมือง

การกล่อมเกลากิจการการเมือง โดยการประยุกต์หลักไตรสิกขา หลักไตรสิกขา คือ ศีล ความมีระเบียบวินัย สมาธิความตั้งตรงตั้งใจ และปัญญาความรู้จริง ซึ่ง 3 ข้อนี้ ควรที่จะนำมา เป็นหลักที่ประยุกต์เพื่อการกล่อมเกลากิจการการเมืองได้ เพราะเมื่อนำเรื่องศีลมากล่าวถึงก็คือ ส่งเสริมให้นักเรียนคำนึงถึงกิจกรรมทางการเมืองที่ต้องเป็นไปตามหลักนิติธรรมคือการเคารพ กติกาของสังคมส่วนสมาธิก็คือกิจกรรมทางการเมืองที่ต้องตั้งอกตั้งใจทำการเมืองให้บรรลุผลคือ ความเจริญของประเทศชาติประชาชนเป็นที่ตั้งและท้ายสุดเรื่องของปัญญาก็คือการดำเนินการ ทางการเมืองต้องมียุติธรรมความรู้ที่มีข้อมูลรอบด้าน ใช้ปัญญาพินิจพิเคราะห์ มิใช่ใช้แต่อารมณ์เป็น เครื่องตัดสินใจทางการเมือง สอดคล้องกับการศึกษาของไพบูลย์ โพธิ์หวงประสิทธิ์ (2553) ได้ ศึกษาวิจัยเรื่อง “การกล่อมเกลากิจการการเมืองโดยผ่านสถาบันทางศาสนา: ศึกษาเฉพาะกรณีคำ เทศนาของหลวงพ่อบุญญานันทภิกขุ” ผลการศึกษาโดยรวม พบว่าเนื้อหาคำเทศนาของหลวงพ่อบุญญานันทภิกขุ โดยส่วนใหญ่ คือการมุ่งอบรม สั่งสอนให้พุทธศาสนิกชนทำความดี ละเว้นความชั่ว และทำจิตใจให้บริสุทธิ์ นอกจากนั้น ยังมีเนื้อหาอีกส่วนหนึ่งที่สอดแทรกประเด็น อันทำ หน้าที่ในการกล่อมเกลากิจการการเมืองด้วย อาทิ เนื้อหาที่มุ่งอบรมสั่งสอนในเรื่องความจงรักภักดี ต่อชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ เนื้อหาที่มุ่งอบรมสั่งสอนให้ทำหน้าที่ของพลเมืองดีหรือ การทำงานรับใช้บ้านเมือง เป็นต้น

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการศึกษาเรื่อง “รูปแบบการกล่อมเกลากิจการการเมืองของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัดสุพรรณบุรี” ผู้วิจัยสามารถสรุปองค์ความรู้จากการวิจัยได้ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากแผนภาพข้างบน สามารถสรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย ดังนี้

1. ทักษะคติทางการเมือง และวัฒนธรรมการเมือง จะเห็นได้ว่าสถาบันครอบครัวและสถาบันการศึกษามีความสำคัญต่อทัศนคติทางการเมืองของนักเรียน ดังนั้นหากทั้ง ๒ สถาบันข้างต้นร่วมกันทำหน้าที่อบรมกล่อมเกลາทางการเมืองที่ถูกต้องให้แก่ นักเรียน จะทำให้นักเรียน ได้มีความรู้มีทัศนคติที่ดีในทางการเมือง

2. ความไว้วางใจที่มีต่อผู้นำทางการเมือง สถาบันครอบครัวและสถาบันการศึกษา มีอิทธิพลต่อนักเรียนเป็นอย่างมาก โดยความสัมพันธ์ส่วนตัวจะเป็นปัจจัยส่วนบุคคลที่ทำให้เกิดความไว้วางใจทางการเมืองเป็นอย่างมาก

3. ความสามารถในการเรียนรู้การเมือง สังคมปัจจุบัน ได้เรียนรู้และรับ ข้อมูลข่าวสารทางเทคโนโลยีเป็นอย่างมาก ดังนั้น รูปแบบการอบรมจึงควรตระหนักถึงการใช้เทคโนโลยีให้เป็นประโยชน์ต่อการอบรมกล่อมเกลาทางการเมือง เช่น การทำคลิปสั้นเผยแพร่ใน YouTube การลงโซเชียลมีเดีย ประเภท facebook LINE เป็นต้น

4. มุมมองด้านการตอบสนองทางการเมือง เมื่อมีการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองมากขึ้น ส่งผลให้เกิดการตอบสนอง และมีความตื่นตัวทางการเมืองของนักเรียนมากขึ้น เกิดการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นส่วนหนึ่งของการส่งเสริม และพัฒนาประชาธิปไตยต่อไปในอนาคต ที่จะส่งผลให้เกิดการพัฒนาประเทศชาติต่อไป

5. การบูรณาการหลักไตรสิกขา ประกอบด้วย ศีล สมาธิ และปัญญา เมื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการกล่อมเกลาทางการเมือง ตามหลักของ ศีล จะช่วยส่งเสริมให้นักเรียนคำนึงถึงกิจกรรมทางการเมืองที่ต้องเป็นไปตามหลักนิติธรรม คือการเคารพกติกาของสังคม ส่วนสมาธิก็คือ กิจกรรมทางการเมืองที่ต้องตั้งอกตั้งใจทำการเมืองให้บรรลุผล และปัญญา คือการเรียนรู้ประชาธิปไตยทั้งทางโลก และทางธรรมเพื่อตอบสนองการใช้ชีวิตอย่างมีความสุขตามหลักไตรสิกขา

6. ความมั่นคงของระบบการเมืองการปกครอง มีการอบรมกล่อมเกลาทางการเมืองแบบประชาธิปไตยในโรงเรียน มีการสอดแทรกเนื้อหาสาระ และกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย ระบบการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตยให้มีความรู้ความเข้าใจในระบบประชาธิปไตยที่ถูกต้อง เพื่อที่จะสามารถดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างเหมาะสม ดำเนินชีวิตตามวิถีทางแห่งประชาธิปไตยได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1. ควรมีนโยบายสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ความสำคัญและประสานงานเพื่อการพัฒนา รูปแบบการกล่อมเกลாத่างการเมืองของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัดสุพรรณบุรี ให้เป็นไปด้วยกันอย่างสมดุล

2. ควรมีการส่งเสริมให้นักเรียนและประชาชนทั่วไปเข้าใจกระบวนการการพัฒนา รูปแบบการกล่อมเกลาท่างการเมืองของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัดสุพรรณบุรี

3. ควรให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องประชาสัมพันธ์การพัฒนา รูปแบบการกล่อมเกลาท่างการเมืองของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัดสุพรรณบุรี เพื่อเป็นต้นแบบในภูมิภาคอื่น

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนา รูปแบบการกล่อมเกลทาและการมีส่วนร่วม ท่างการเมืองของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัดสุพรรณบุรี อย่างยั่งยืน

2. ควรทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนา รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการ พัฒนา รูปแบบการกล่อมเกลทาทาง การเมืองของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ในภูมิภาคอื่นๆ เพื่อให้เกิดความยั่งยืนของระบบการเมืองไทยสืบต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ดุชนิ สุทธปรียาศรี และ วรณา ปุณฺโฑติ. (2540). *กระบวนการปลูกฝังค่านิยมและวิถีชีวิต ประชาธิปไตยในสถาบันอุดมศึกษา* (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: สำนักงาน คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ.
- ฉลองโชค ประดิษฐ์สาร. (2559). *นโยบาย หลักสูตรการศึกษา และการอบรมกล่อมเกลทาทาง การเมือง : ศึกษากรณีระดับมัธยมศึกษา* (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทิพย์พาวร ดันติสุนทร. (2554). *การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง*. กรุงเทพฯ: บริษัท พี.เพรส จำกัด.
- นุชิต ศุภพินิจ. (2553). *ประชาธิปไตยกับการมีส่วนร่วมของสภานักเรียน: กรณีศึกษาสภานักเรียน โรงเรียนกันทรารมณ อำเภอกันทรารมณ จังหวัดศรีสะเกษ* (การค้นคว้าอิสระ รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเมืองและการปกครอง). อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัย อุบลราชธานี.
- ปรีชา ธรรมวินทร. (2532). *การกล่อมเกลทาทาง การเมืองโดยผ่านหนังสือเรียน : วิเคราะห์หนังสือเรียนตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521* (สารนิพนธ์ปริญญารัฐศาสตร มหาบัณฑิตสาขาวิชาการปกครอง). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- ไพบูลย์ โพธิ์หวังประสิทธิ์. (2553). การกล่อมเกลாத่างการเมืองโดยผ่านสถาบันทางศาสนา: ศึกษาเฉพาะกรณีคำเทศนาของหลวงพ่อดำปัญญานันทภิกขุ. ภูเก็ต: การประชุมวิชาการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตภูเก็ตครั้งที่ 3.
- มยุรี ธนอมสุข สุจิต. (2554). การรับรู้ข่าวสารทางการเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของ นิสิตภาควิชาพลศึกษาและกีฬา. นครปฐม: คณะศึกษาศาสตร์ และพัฒนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน.
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2540). รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540. กรุงเทพฯ: สำนักการพิมพ์สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- Castro A. J., & Knowles R. T. (2015), *International Encyclopedia of the Social and Behavioral Sciences*. USA: University of Central Florida.
- Haber & Vusi M. (2015). *International Encyclopedia of the Social and Behavioral Sciences*. USA: University of Central Florida.
- Massialas, B. G., & Cox, B. (1966). *Inquiry in social studies*. New York: McGraw – Hill.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. New York: Harper and Row Publications.

**การวิจัยเชิงประเมินผลกระทบของการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติ
ด้านพระพุทธศาสนา (B-NET)***
**EVALUATIVE RESEARCH ON IMPACT OF BUDDHISM NATIONAL EDUCATIONAL
TESTING (B-NET)**

จตุภูมิ เขตจัตุรัส, พระฮอนต้า เข็มมา, คม พวงยะ
Jatuphum Ketchatturat, PhraHonda Khemmma, Kom Puangya
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
Khon Kaen University
Corresponding Author E-mail: jketcha@kku.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ประเมินผลกระทบของการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพระพุทธศาสนา (B-NET) และ (2) จัดทำข้อเสนอแนะในการพัฒนาการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพระพุทธศาสนาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงประเมิน โดยการออกแบบวิจัยผสมผสานวิธีแบบพหุระยะ กลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย ผู้เรียน 3 รูป ครูผู้สอน 3 รูป ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 6 รูป/คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง กลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณ ประกอบด้วย ผู้เรียนที่เคยเข้ารับการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 109 รูป ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 104 รูป/คน และครูผู้สอน จำนวน 154 รูป/คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบบสอบถาม แบบบันทึกข้อมูลสนทนากลุ่ม การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติเชิงบรรยาย การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ การวิเคราะห์จำแนก และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย

ผลการวิจัยพบว่า 1. การทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพระพุทธศาสนาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม พบว่า สร้างผลกระทบทั้งทางบวกและทางลบต่อผู้เรียน บุคลากรครู และผู้บริหารโรงเรียน 2. ข้อเสนอแนะในการพัฒนาการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพระพุทธศาสนา มีประเด็นสำคัญดังนี้ (1) การนำผลสอบ B-NET ไปใช้ในการเข้าศึกษาต่อระดับมหาวิทยาลัย (2) การส่งเสริมและพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในให้เข้มแข็ง (3) การพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ และการประเมินผล (4) กำหนดมาตรการสร้างแรงจูงใจในการสอบ B-NET และ (5) การพัฒนาบุคลากรครูและผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม

คำสำคัญ: การวิจัยเชิงประเมิน; ผลกระทบ; การทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพระพุทธศาสนา

Abstract

Objectives of this research were 1. To evaluate the impact of the National Educational Test (B-NET) on Buddhism and 2. To establish the policy for development of National Educational Test (B-NET) on Buddhism. The research methodology employed evaluative research by designing mixed methods research as the multiphase design. The samples of qualitative method consisted of 3 students who had been tested by B-NET, 3 teachers, 6 experts selected by purposive sampling. The samples of quantitative method consisted of 109 students who had been tested by B-NET, 104 school administrators and 154 teachers in Buddhist Scripture Schools of General Education. The research tools consisted of in-depth interview forms, questionnaires, and record forms for Focus Group Discussion. The quantitative data analyzed by descriptive statistics, correlation analysis, discriminant analysis and qualitative data analyzed by analytic induction.

Research findings were as follows; 1. The Impact of National Educational Testing (B-NET) on Buddhism was found that both positive and negative impacts on students, teacher, and administrators. 2 . Policy for improvement and development of National Educational Testing (B-NET) on Buddhism were as follows: (1) utilization of B-NET results for university admission system (2) strengthening promotion and development the system of internal quality assurance (3) development the curriculum, learning management, and evaluation (4) determining incentives for B-NET to learners and (5) development of teachers and administrators of Buddhist Scripture Schools of General Education.

Keywords: Evaluative Research; Impact; Buddhism National Educational Testing (B-NET)

บทนำ

การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาเป็นการศึกษาโดยพระสงฆ์ดำเนินการจัดการเรียนการสอนในระดับมัธยมศึกษาให้แก่พระภิกษุสงฆ์สามเณรได้เล่าเรียนตามหลักสูตรการศึกษาพระปริยัติธรรมของคณะสงฆ์ควบคู่ไปกับวิชาสามัญ ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของกระทรวงศึกษาธิการโดยโรงเรียนมีสถานภาพเป็นสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงนับเป็นสถานศึกษาแห่งสถาบันพระพุทธศาสนา ภายใต้การกำกับดูแลของคณะสงฆ์ โดยมหาเถรสมาคม ในการสนับสนุนส่งเสริมของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ (กรมการศาสนา, 2542)

โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา นอกจากจะจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของกระทรวงศึกษาธิการแล้ว ยังได้สนองงานคณะสงฆ์ด้านการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรม แผนกนักธรรมและบาลีอีกด้วย โดยได้จัดให้มีการเรียนการสอนตามหลักสูตรนักธรรมและบาลีให้สอดคล้องกับนโยบายของคณะสงฆ์โดยมหาเถรสมาคม ที่ผ่านมาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาได้รับการประเมินคุณภาพโดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) หรือ สมศ. ตามตัวบ่งชี้และเกณฑ์การประเมินคุณภาพภายนอกรอบสาม (พ.ศ.2554-2558) โดยใช้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนตามเป้าหมายเฉพาะของสถานศึกษา (หลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมคือวิชาพุทธประวัติและธรรมวินัย วิชาศาสนปฏิบัติและวิชาภาษาบาลี)

สำหรับการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพระพุทธศาสนา (B-NET) ดำเนินการจัดสอบโดยสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน) หรือ สทศ. มีเป้าหมายเพื่อทดสอบความรู้และความคิดรวบยอดของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและระดับมัธยมศึกษาตอนปลายตามหลักสูตรโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2554 และหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ในวิชาภาษาบาลี ธรรม พุทธประวัติ และวินัย จากงานวิจัยที่ผ่านมาพบว่า ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติได้ส่งผลกระทบต่อบุคคล หน่วยงาน และการดำเนินนโยบาย ให้เกิดการปรับเปลี่ยน ปรับปรุง และพัฒนาไปในทิศทางที่พึงประสงค์ (อิทธิพัทธ์ สุวทันพรกุล, 2556 ; เสดดาหมาด ศรียาน และคณะ, 2558; สัมพันธ์ พันธุ์พุกษ์, 2561) ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายต้องช่วยการสร้างความรับผิดชอบร่วมกันพัฒนาในทุกมิติเพื่อสร้างผลกระทบที่ดีให้เกิดขึ้น

งานวิจัยเชิงประเมินผลกระทบของการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพระพุทธศาสนาครั้งนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยติดตามและประเมินผลกระทบของการประเมินผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติ (จตุภูมิ เขตจัตุรัส และคณะ, 2562) โดยมีความมุ่งหมายในการนำเสนอองค์ความรู้ที่จะช่วยให้ข้อมูลและสารสนเทศเพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปใช้พิจารณาตัดสินใจในการปรับปรุงและพัฒนาการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพระพุทธศาสนา (B-NET) ให้มีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อประเมินผลกระทบของการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพระพุทธศาสนา
2. เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะในการพัฒนาการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้าน

พระพุทธศาสนา

วิธีดำเนินการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงประเมิน (Evaluative Research) เพื่อสร้างองค์ความรู้ไปพร้อมกับกระบวนการตัดสินใจคุณค่าผลกระทบของการทดสอบระดับชาติ ผู้วิจัยได้ใช้การออกแบบการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) แบบพหุระยะ (Multiphase design) (Creswell, 2013) ที่ดำเนินการทั้งวิธีการเชิงปริมาณและวิธีการเชิงคุณภาพ (The World Bank, 2004; Rogers, P., 2014; Bamberger, M., 2012) แบ่งเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษา ติดตาม และประเมินผลกระทบของการประเมินผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติ ใช้วิธีการเชิงคุณภาพร่วมกับวิธีการเชิงปริมาณดำเนินการพร้อมกัน (Convergent Paralell design) (QUAL+QUAN) (Creswell, 2013) รายละเอียดต่อไปนี้

วิธีการเชิงคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) มีรายละเอียดการดำเนินงานดังนี้

กลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้เกี่ยวข้องกับผลกระทบของการประเมินผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพระพุทธศาสนา ดังนี้ (1) ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 รูป/คน โดยเป็นผู้มีประสบการณ์ไม่ต่ำกว่า 5 ปี ในการทำงานที่เกี่ยวกับการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพระพุทธศาสนา หรือเป็นผู้บริหาร/หัวหน้าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการทดสอบระดับชาติ (2) ผู้เรียนที่เคยผ่านการทดสอบระดับชาติด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 3 รูป (3) ครูผู้สอนที่เกี่ยวข้องกับการทดสอบระดับชาติด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 3 รูป (4) ผู้บริหารสถานศึกษาระดับการศึกษาด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 3 รูป (5) นักวิชาการศาสนศึกษาประจำกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จำนวน 3 คน

เครื่องมือสำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การจัดกลุ่มข้อมูล เชื่อมโยงข้อมูล และการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Analytic Induction) แล้วนำเสนอแบบบรรยายเป็นความเรียง

วิธีการเชิงปริมาณ ใช้ 2 วิธี รายละเอียดการดำเนินงานดังนี้

วิธีที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลทฤษฎี จากฐานข้อมูลที่จัดเก็บไว้อย่างเป็นระบบแล้วจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) หรือ สมศ. และสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน) หรือ สทศ.ตามลำดับ ดังนี้

(1) **ข้อมูลผลการประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่ 3** (พ.ศ.2554-2558) ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ดังนี้ ข้อมูลของตัวบ่งชี้ที่ 5 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน คิดเป็น 20 คะแนน โดยจะพิจารณาจากผลการประเมิน 2 ส่วน ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน (O-NET) (12 คะแนน) ซึ่งคิดจาก 2 ส่วน ได้แก่ ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ตามมาตรฐานการเรียนรู้ระดับดี (8 คะแนน) ทุกกลุ่ม

สาระการเรียนรู้ (8 กลุ่ม) ในระดับชั้น ม.3 และ ม.6 และมีพัฒนาการทางการเรียนรู้ (4 คะแนน) มีวิธีคิดคะแนนเช่นเดียวกับสถานศึกษาสังกัด สพฐ. สำหรับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน ตามเป้าหมายเฉพาะของสถานศึกษามี (8 คะแนน) โดยพิจารณาจากผลการสอบระดับชาติ (B-NET) ระดับดีในรายวิชาพระพุทธศาสนา (พุทธประวัติและธรรมวินัย, ศาสนปฏิบัติ) และวิชา ภาษาบาลี สำหรับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับดีจะคิดจากร้อยละของผู้เรียนที่ได้คะแนนผลการทดสอบของสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (สทศ.) (O-NET) มากกว่าขีดจำกัดล่างของค่าเฉลี่ยผลการทดสอบในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยขีดจำกัดล่าง เป็นค่าคะแนนต่ำสุดของคะแนนเฉลี่ยแต่ละชั้นและวิชา โดยคำนวณจากสูตร ดังนี้

$$\frac{\bar{X} - (2.58 \times SD.)}{\sqrt{n}} \quad \text{โดยที่ } \bar{X} \text{ คือ ค่าเฉลี่ยของคะแนนในวิชาและชั้นที่สอบ O-NET}$$

SD คือ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

n คือ จำนวนผู้เข้าสอบในวิชาและชั้นที่สอบ O-NET

ทั้งนี้ สมศ. จะเป็นผู้ดำเนินการให้ตามโปรแกรมการคำนวณ ส่วนพัฒนาการทางการเรียนรู้ จะคิดจากสถานศึกษามีค่าร้อยละเฉลี่ยของผู้เรียนที่มีผลการทดสอบระดับชาติในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ในระดับที่สูงขึ้นเมื่อเทียบกับค่าเฉลี่ยในปีที่ผ่านมา

เกณฑ์การประเมินคุณภาพระดับตัวบ่งชี้ที่ 5 ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

ช่วง คะแนน (เต็ม 20 คะแนน)	ระดับคุณภาพ
0.00 – 3.99	ต้องปรับปรุง เร่งด่วน
4.00 – 7.99	ต้องปรับปรุง
8.00 – 11.99	พอใช้
12.00 – 15.99	ดี
16.00 – 20.00	ดีมาก

(2) ข้อมูลผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติ ของสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน) หรือ สทศ. ย้อนหลัง 3 ปีที่ดำเนินการสอบ ได้แก่ ปี 2559 2561 2562

วิธีที่ 2 การสำรวจผลกระทบ เป็นการส่งแบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ (1) ผู้เรียน จำนวน 104 คน (2) ครูผู้สอน จำนวน 154 คน (3) ผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม จำนวน 104 คน ทั้ง 3 กลุ่มได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจงเป็นผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับการทดสอบระดับชาติด้านพระพุทธศาสนา และอยู่ในกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 7 8 9 10 และ 11

เครื่องมือสำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้แบบสอบถามเกี่ยวกับผลกระทบของการประเมินผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพระพุทธศาสนาสำหรับผู้เรียน ครูผู้สอน และผู้บริหาร และการบันทึกข้อมูลด้วยภูมิโนโปรแกรม Microsoft Excel

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ของคะแนนโดยใช้สูตรของเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlations) การวิเคราะห์จำแนกกลุ่ม (Discriminant Analysis) การทดสอบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยด้วยสถิติทดสอบที แบบกลุ่มอิสระกัน (independent t-test) นำเสนอข้อมูลรายประเด็นผลกระทบในรูปตาราง แผนภาพ แผนภูมิ และบรรยายความเรียง เกณฑ์การประเมินระดับผลกระทบ คะแนนเต็ม 5 คะแนน มีดังนี้

4.51 – 5.00 หมายถึง มีผลกระทบจากการประเมินผลการทดสอบระดับชาติ อยู่ในระดับมากที่สุดเกิดผลกระทบอย่างมากเกิดขึ้นในวงกว้าง ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างยิ่ง

3.51 – 4.50 หมายถึง มีผลกระทบจากการประเมินผลการทดสอบระดับชาติ อยู่ในระดับมากเกิดผลกระทบค่อนข้างมาก ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงค่อนข้างมาก

2.51 – 3.50 หมายถึง มีผลกระทบจากการประเมินผลการทดสอบระดับชาติ อยู่ในระดับปานกลางเกิดผลกระทบขึ้นบ้าง ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพอสมควร

1.51 – 2.50 หมายถึง มีผลกระทบจากการประเมินผลการทดสอบระดับชาติ อยู่ในระดับน้อยเกิดผลกระทบขึ้นนานๆครั้ง ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเล็กน้อย

1.00 – 1.50 หมายถึง มีผลกระทบจากการประเมินผลการทดสอบระดับชาติ อยู่ในระดับน้อยที่สุด เกิดผลกระทบขึ้นนานๆครั้ง แต่ไม่เห็นการเปลี่ยนแปลง

ระยะที่ 2 การจัดทำข้อเสนอแนะในการพัฒนาการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติ ใช้วิธีการเชิงคุณภาพ (Qualitative method) ด้วยการจัดประชุมสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ร่วมกับการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อรับฟังและรวบรวมความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการปรับปรุงและพัฒนาการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพระพุทธศาสนา รายละเอียดต่อไปนี้

กลุ่มเป้าหมาย กลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพระพุทธศาสนา (B-NET) จำนวน 6 ท่าน ใช้วิธีการคัดเลือกผู้เกี่ยวข้องได้ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) ตามเกณฑ์การคัดเลือกต่อไปนี้ (1) ผู้บริหารระดับนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติ จำนวน 2 ท่าน (2) ครู/อาจารย์ในสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติ จำนวน 2 ท่าน (3) นักวิชาการศาสนศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติ จำนวน 1 ท่าน (4) อาจารย์มหาวิทยาลัยที่เกี่ยวข้องกับการทดสอบทางการศึกษาทางการศึกษาระดับชาติ จำนวน 1 ท่าน

เครื่องมือวิจัย ประเด็นการสนทนากลุ่มและแบบบันทึกการให้ข้อมูลการสนทนากลุ่ม

การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลเชิงบรรยายจากการถอดความจากผู้นำเสนอแต่ละคนเป็นข้อความคำพูด จะใช้การวิเคราะห์เนื้อหา จัดกลุ่มประเด็นของข้อมูล เชื่อมโยง แล้ววิเคราะห์สร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Analytic Induction) เพื่อสังเคราะห์เป็นข้อเสนอแนะต่อการประเมินผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติ

ผลการวิจัย

1. ผลกระทบของการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพระพุทธศาสนา

1.1 ผลกระทบทางบวก

1.1.1 เกณฑ์มาตรฐานของการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้าน

พระพุทธศาสนา เนื่องจากเป้าหมายของการทดสอบเพื่อทดสอบความรู้และความคิดรวบยอดของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่ศึกษาในหลักสูตรโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2554 และหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ในวิชาภาษาบาลี ธรรม พุทธประวัติ และวินัย ทั้งนี้ สทศ.ได้มีการแจ้งผังแบบทดสอบ (Test Blueprint) ของแต่ละวิชาที่ใช้สอบให้กับสถานศึกษาได้รับทราบซึ่งเป็นผลดีให้โรงเรียนและครูสอนได้เตรียมความพร้อมและชี้แจงรายละเอียดการทดสอบให้กับผู้เรียนได้อย่างชัดเจน

1.1.2 ผู้เรียนได้รับโอกาสเพิ่มขึ้นจากการใช้คะแนน B-NET ในบาง

โรงเรียนที่คณะผู้วิจัยได้ลงไปสัมภาษณ์ พบว่า มีการใช้คะแนน B-NET เป็นเกณฑ์พิจารณาเงื่อนไขการสำเร็จการศึกษาของนักเรียนสามเณรในกรณีที่สอบนักเรียนไม่ผ่าน จึงถือได้ว่าเป็นการให้โอกาสทางการศึกษาเพิ่มขึ้น นอกจากนี้โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญยังคงได้ให้ความสำคัญกับนักเรียนสามเณรผู้ที่ใช้คะแนน B-NET ได้สูง โดยการมอบเกียรติบัตร รางวัล และทุนการศึกษา เช่น ทุนเฉลิมราชกุมารี ผลกระทบดังกล่าวถือได้ว่าเป็นการนำคะแนน B-NET มาใช้ในการเสริมแรงสร้างขวัญและกำลังใจ ช่วยให้เห็นแบบอย่างที่ดี และเป็นแรงเสริมแรงกระตุ้นในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนสามเณรให้ดียิ่งขึ้นในปีต่อไป

1.1.3 ใช้ประโยชน์ในการประกันคุณภาพการศึกษา จากผลการ

สำรวจระดับผลกระทบของการใช้คะแนน B-NET เป็นหลักฐานในการประกันคุณภาพการศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าผลกระทบเฉลี่ยรวม เท่ากับ 3.85 SD=0.79 มีช่วงของผลกระทบเฉลี่ยระหว่าง 3.67-4.04 สำหรับประเด็นที่มีผลกระทบสูงสุด คือ ผลการสอบใช้เป็นหลักฐานบ่งชี้ความสำเร็จของการดำเนินงานภายในสถานศึกษามีผลกระทบอยู่ในระดับมาก (Mean=3.90 SD=0.79)

1.1.4 ใช้ในการรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา

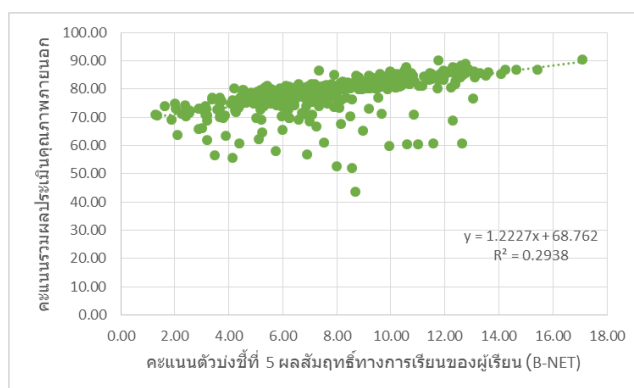
พบว่า โรงเรียนพระปริยัติธรรมได้ใช้คะแนน B-NET เป็นองค์ประกอบในตัวบ่งชี้การประกันคุณภาพการศึกษากายนอกรอบสาม โดยเมื่อพิจารณาผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ การวิเคราะห์จำแนกกลุ่ม และความแตกต่างของคะแนน B-NET ปรากฏผลดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการทดสอบทางสถิติระหว่างคะแนนตัวบ่งชี้ผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนและคะแนนประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษาที่เข้ารับการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด

กลุ่ม	จำนวน	ตัวบ่งชี้ที่ 5 ผลสัมฤทธิ์ (20 คะแนน)		คะแนน ประเมิน คุณภาพ ภายนอก (100 คะแนน)		r_{xy}	p	Wilk's lampda	p	t	p
		M	SD	M	SD						
รับรอง	155	10.34	1.67	83.16	2.31	0.72	0.00	0.53	0.00	23.17	0.00
ไม่ รับรอง	250	5.95	1.95	74.95	6.04	0.02	0.00				
รวม	405	7.63	2.82	78.09	6.36	0.54	0.00				

หมายเหตุ M = Mean คือ คะแนนเฉลี่ย SD = Standard Deviation คือ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน r_{xy} = ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน Wilk's lampda คือ ค่าสถิติทดสอบบ่งชี้การจำแนกกลุ่ม t=t-test คือ ค่าสถิติทดสอบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ย p = p-value คือ ความน่าจะเป็นหลังผลการทดสอบใช้เปรียบเทียบกับระดับนัยสำคัญ (α) เพื่อตัดสินใจยอมรับหรือปฏิเสธ H_0

จากตารางที่ 1 พบความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลาง ($r=0.54$) ระหว่างตัวบ่งชี้ที่ 5 กับผลการประเมินคุณภาพภายนอกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และตัวบ่งชี้ที่ 5 เป็นตัวแปรจำแนกที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในการทำนายว่าสถานศึกษาจะได้รับการรับรองหรือไม่รับรองมาตรฐาน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ความแตกต่างของคะแนนตัวบ่งชี้ที่ 5 ระหว่างสถานศึกษาที่ได้รับการรับรองคุณภาพกับไม่ได้รับการรับรองคุณภาพที่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 หลักฐานดังกล่าวเป็นสิ่งที่บ่งชี้ว่าคะแนน B-NET เป็นองค์ประกอบสำคัญในตัวบ่งชี้ที่ 5 ของการประเมินคุณภาพที่ส่งผลกระทบต่อ การรับรองมาตรฐานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม ดังแผนภาพที่ 1

(Mean ตัวบ่งชี้ที่ 5 = 7.63 , Mean ผลประเมิน = 78.09, N=405, r=0.54)

ภาพที่ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนตัวบ่งชี้ที่ 5 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน และคะแนนผลประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่ 3 ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม

1.2 ผลกระทบทางลบ

1.2.1 ข้อสอบ B-NET ไม่สอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน

เนื่องจากการสอบ B-NET เป็นข้อสอบแบบปรนัย ในวิชาภาษาบาลี ธรรม พุทธประวัติ และวินัย ที่มีเนื้อหาต้องท่องจำได้ก่อนจึงจะสามารถเข้าใจ เชื่อมโยงและวิเคราะห์ได้ โดยจะเห็นได้จากผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพระพุทธศาสนา (B-NET) ในช่วง 3 ปีที่ผ่านมา (พ.ศ.2560-2562) ของผู้เรียนทั้ง 2 ระดับยังมีคะแนนเฉลี่ยไม่ถึงครึ่ง หรือร้อยละ 50 ของคะแนนเต็มในทุกวิชาที่สอบ สะท้อนถึงความสามารถของผู้เรียน การจัดการเรียนรู้ ครูผู้สอน และข้อสอบที่มีระดับความยากเกินไป เมื่อได้สอบถามถึงกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรพระปริยัติธรรมจากครูอาจารย์ที่ได้ดูแลให้การศึกษา กับสามเณรที่เป็นผู้เรียนแล้ว พบว่า มาตรฐานและวิธีการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแต่ละแห่งยังมีความแตกต่างกันพอสมควร การเรียนรู้ในชั้นเรียนจะเน้นไปที่การท่องจำและเข้าใจ แต่เมื่อได้ไปทำข้อสอบ B-NET ที่วัดระดับการนำไปใช้และการวิเคราะห์จึงส่งผลกระทบให้นักเรียนไม่สามารถคิดวิเคราะห์และเชื่อมโยงไปสู่คำตอบได้

1.2.2 ความลำบากในการเดินทางไปสนามสอบ เป็นผลกระทบที่

โรงเรียนพระปริยัติธรรมได้สะท้อนว่าเป็นภาระที่เพิ่มมากขึ้นในการดูแลและการบริหารจัดการสอบทั้งสนามสอบและการดูแลผู้เข้าสอบ เนื่องจากผู้เข้าสอบที่เป็นพระภิกษุสามเณรต้องเดินทางข้ามจังหวัดในการไปสอบ ส่งผลกระทบให้เกิดความเหนื่อยล้าจากการเดินทาง ความพร้อมของสุขภาพร่างกาย

1.2.3 การเตรียมตัวสอบที่หนักแต่คะแนนสอบไม่ได้นำไปใช้

ประโยชน์ เนื่องจากยังไม่ได้มีการกำหนดชัดเจนว่าคะแนน B-NET รายบุคคลจะนำไปใช้อย่างไรได้บ้าง ส่งผลกระทบบัให้นักเรียนส่วนใหญ่ไม่ให้ความสำคัญกับการสอบและขาดแรงจูงใจในการสอบ B-NET จึงมีข้อเสนอแนะว่าควรมีการนำคะแนน B-NET ไปรายงานในแบบ ปพ.1 ของผู้สำเร็จการศึกษา และการพิจารณาให้นำคะแนนไปใช้ประกอบในการยื่นเข้าศึกษาต่อในระดับมหาวิทยาลัยได้ เพื่อให้ผู้เรียนมีความตระหนักและเห็นความสำคัญในการสอบเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ในการจัดสอบ B-NET ได้จัดให้อยู่ในช่วงเวลาเดียวกันกับการสอบบาลีสนามหลวงที่ลักษณะข้อสอบเป็นข้อเขียนบรรยายแบบข้อสอบอัตนัย นักเรียนสามเณรต้องเตรียมตัวสอบอย่างหนักตลอดทั้งปีและสอบได้เพียงครั้งเดียวเพื่อเลื่อนชั้นเปรียญธรรม รวมทั้งการสอบนักธรรมที่บางสถานศึกษากำหนดให้นักเรียนต้องสอบผ่านนักธรรมชั้นตรีจึงจะสำเร็จการศึกษา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่จะใช้คะแนนยื่นเข้ามหาวิทยาลัยในระบบ TCAS ต้องเตรียมตัวสอบ O-NET สอบ 9 วิชาสามัญ ส่งผลกระทบบัให้นักเรียนต้องเตรียมตัวเข้าสอบในหลายประเภทการทดสอบ

1.2.4 การติวข้อสอบ B-NET ที่ต้องใช้ปัจจัยและทรัพยากรเพิ่มขึ้น

ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม ผลกระทบที่เกิดขึ้นในส่วนโรงเรียนที่ต้องมีการจัดเตรียมแผนงาน จัดสรรงบประมาณ สถานที่และทรัพยากรที่เกี่ยวข้องในการจัดติวข้อสอบให้กับนักเรียนสามเณร ในส่วนผลกระทบกับพระอาจารย์ที่เป็นครูผู้สอนนั้นได้รับผลกระทบกับภาระหน้าที่ที่เพิ่มขึ้นที่ต้องรับผิดชอบในการติวและดูแลความเรียบร้อย แม้ว่าจะเกิดผลกระทบทางลบบ้าง แต่สำหรับนักเรียนสามเณรนั้นถือว่าได้รับประโยชน์จากการติวโดยตรง และได้มองเห็นความสำคัญประโยชน์ที่เกิดขึ้นของการสอบ B-NET เพิ่มขึ้น

จากผลการสำรวจข้อมูล พบว่า โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษามีการจัดโครงการเกี่ยวข้องกับการเตรียมความพร้อมในการสอบ B-NET ให้กับผู้เรียน คิดเป็นร้อยละ 86.50 จัดติวข้อสอบ B-NET ให้กับผู้เรียน คิดเป็นร้อยละ 97.10 โดยเชิญอาจารย์ผู้เชี่ยวชาญมาติวข้อสอบ B-NET ให้กับผู้เรียน คิดเป็นร้อยละ 45.20 มีการอำนวยความสะดวกให้กับผู้สอบจัดเอกสารประกอบการติวให้กับผู้เรียนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 95.20 รองลงมาคือรับส่งผู้เรียนไปยังสนามสอบ คิดเป็นร้อยละ 93.30 ใช้งบประมาณสำหรับโครงการที่เกี่ยวข้องกับการเตรียมความพร้อมในการสอบ B-NET ในช่วงงบประมาณน้อยกว่า 10,000 บาท มีความถี่สูงที่สุดคิดเป็นร้อยละ 41.30

2. ข้อเสนอแนะในการพัฒนาการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพระพุทธศาสนา

การทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพระพุทธศาสนา (B-NET) ได้สร้างผลกระทบทั้งในด้านบวกและด้านลบทั้งในระดับนโยบาย หน่วยงานและบุคคล ดังนั้นเพื่อให้หน่วยงานที่

เกี่ยวข้องได้นำผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติดำเนินไปใช้ให้มีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดในการประเมินหรือใช้ในวัตถุประสงค์อื่นของหน่วยงานต้นสังกัด จึงมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ดังนี้

2.1 การนำผลสอบระดับชาติด้านพระพุทธศาสนาไปใช้ในการเข้าศึกษาต่อระดับมหาวิทยาลัย ควรศึกษาแนวทางการใช้คะแนน B-NET ในการเป็นองค์ประกอบหนึ่งในการคัดเลือกบุคคลเข้าศึกษาต่อในระดับมหาวิทยาลัยสงฆ์ ได้แก่ มหาวิทยาลัยมหาลาภาลงกรณ์ราชวิทยาลัย (มจร.) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย (มมร.) หรือสถาบันอุดมศึกษาต่างๆได้ โดยมีหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบ คือ ที่ประชุมอธิการบดีแห่งประเทศไทย (ทปอ.)

2.2 การส่งเสริมและพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในให้เข้มแข็ง ควรพัฒนาระบบ กลไก วิธีการ การสร้างความเข้าใจ และเจตคติที่ดีให้กับโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาได้นำผลการทดสอบ B-NET ไปใช้อย่างเหมาะสมในระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา โดยมีหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบ คือ กลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

ในส่วน of โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ควรวางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยใช้สารสนเทศจากผลการประเมินผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตรวมทั้งการพัฒนาระบบ กลไก วิธีการ การสร้างความเข้าใจ และเจตคติที่ดีในการนำผลการทดสอบระดับชาติมาใช้ในระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

2.3 การพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ และการประเมินผล โดยมีหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบ คือ กลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ร่วมกับสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติในส่วนงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ในประเด็นสำคัญดังนี้

2.3.1 ควรสร้างความร่วมมือกับสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (สทศ.) ในการร่วมกันออกแบบแนวทางการใช้ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพระพุทธศาสนา (B-NET) สำหรับการปรับปรุงคุณภาพหลักสูตร กระบวนการจัดการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล ที่สอดคล้องกับระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

2.3.2 ควรร่วมมือกับสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (สทศ.) ในการส่งเสริมสนับสนุนสื่อการเรียนรู้และนวัตกรรมที่เป็นมาตรฐานและสอดคล้องกับหลักสูตรพระปริยัติธรรมฯ และการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพระพุทธศาสนา (B-NET) อย่างทั่วถึง

2.3.3 ควรพัฒนาระบบการประเมินผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ให้มีความเป็นมาตรฐาน มีความสอดคล้องกันทั้งเครื่องมือวิธีการวัดและประเมินผล กระบวนการจัดการเรียนรู้ และเกณฑ์การตัดสินผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนที่เชื่อถือได้

2.4 กำหนดมาตรการสร้างแรงจูงใจในการสอบ B-NET ให้กับผู้เรียน ควรมีแนวทางในการสื่อสารกับโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในสังกัดและกำหนดมาตรการสร้างแรงจูงใจ การสร้างความเข้าใจ และความตระหนักในสำคัญของการสอบ B-NET ให้กับผู้เรียน โดยมีหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบ คือสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติในส่วนงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา มีมาตรการที่เสนอ คือ ร่วมกับกระทรวงศึกษาธิการในการกำหนดแนวทางการนำคะแนน B-NET รายงานในรูปแบบแสดงผลการเรียนรู้ของผู้ที่สำเร็จการศึกษา ในสัดส่วนของ GPAX : O-NET : B-NET ที่เหมาะสม

2.5 การพัฒนาบุคลากรครูและผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม ควรมีการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาในประเด็นการนิเทศติดตามการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครูผู้สอนในชั้นเรียนอย่างต่อเนื่อง และควรพัฒนาครูผู้สอนในประเด็นการวิเคราะห์คะแนนสอบระดับชาติ (B-NET) เพื่อกำหนดจุดเน้นของการปรับปรุงพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน โดยมีหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบ คือสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติในส่วนงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา

อภิปรายผลการวิจัย

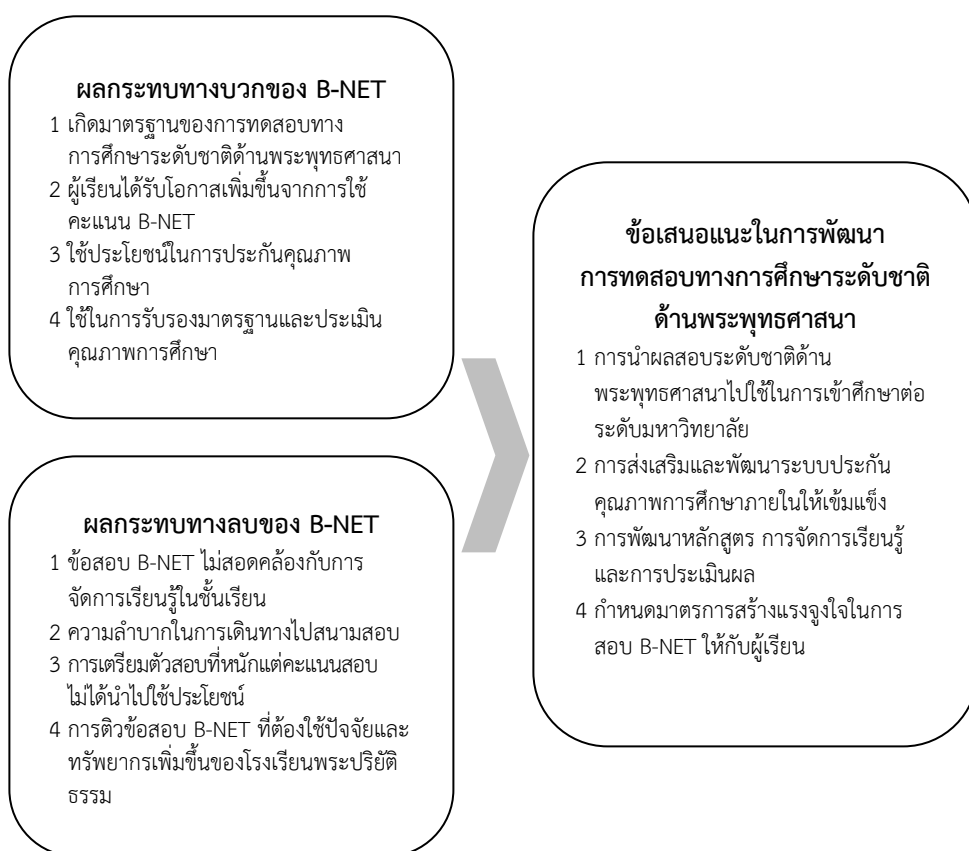
ผลกระทบของการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพระพุทธศาสนามีทั้งทางบวกและทางลบ ซึ่งเป็นผลที่ได้มาทั้งจากข้อมูลปฐมภูมิที่เป็นการสัมภาษณ์และสำรวจโดยใช้แบบสอบถาม และส่วนที่เป็นการวิเคราะห์จากฐานข้อมูลทุติยภูมิ บ่งชี้ให้เห็นถึง หลักฐานความตรงของผลที่ตามมาจากการทดสอบ (Consequential Validity Evidence) (American Educational Research Association, American Psychological Association, & National Council on Measurement in Education (Eds.), 2014) ว่า ผลเป็นไปได้ทั้งตามที่ตั้งวัตถุประสงค์ของการทดสอบตั้งใจไว้ (intended use) และไม่ได้ตั้งใจไว้ (unintend use) อาจมีสาเหตุตั้งแต่การสร้างแบบทดสอบที่ต้องแสดงให้เห็นถึงหลักฐานความตรงตามเนื้อหาที่ใช้ในการทดสอบ (Test Content Validity Evidence) ว่ามีความเหมาะสม ครอบคลุมเนื้อหาสาระการเรียนรู้ สอดคล้องกับมาตรฐานการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาหรือไม่ รวมถึงการจัดการเรียนการสอน และการวัดประเมินผลในชั้นเรียนของครูผู้สอน จึงเป็นข้อควรพิจารณาถึงความสอดคล้องระหว่างกัน (Alignment) ของมาตรฐานหลักสูตร กระบวนการเรียนการสอน และการวัดประเมินผลการเรียน

ผลจากการศึกษาวิจัยครั้งนี้จึงช่วยในการตีความขยายความของผลกระทบในการนำผลการทดสอบ B-NET ไปใช้ว่าได้ตรงตามวัตถุประสงค์หรือไม่ อย่างไร เพื่อเสนอสารสนเทศในการนำไปสู่การปรับปรุงพัฒนาทั้งการจัดทำแบบทดสอบระดับชาติที่ต้องสะท้อนสู่การจัดการเรียนรู้ และหลักสูตรที่ใช้อยู่ ตลอดจนการปรับกระบวนการจัดการเรียน ปรับเปลี่ยนกระบวนการจัดการ

สอนของครูและผู้บริหารก็จะเป็นประเด็นสำคัญในการนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพของโรงเรียน พระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในโอกาสต่อไป

องค์ความรู้จากการวิจัย

ผลการประเมินผลกระทบของการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพระพุทธศาสนา (B-NET) นำไปสู่การพัฒนาองค์ความรู้ที่ใช้เป็นข้อเสนอแนะในการพัฒนาการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติให้กับสถาบันทดสอบทางการศึกษา (องค์การมหาชน) หรือ สทศ. ตลอดจนใช้เป็นข้อเสนอแนะที่จะนำไปสู่การวางแผนปฏิบัติการปรับปรุงพัฒนาการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาต่อไป ดังแผนภาพที่ 2

ภาพที่ 2 ผลกระทบและข้อเสนอแนะในการพัฒนาการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพระพุทธศาสนา

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพระพุทธศาสนา (B-NET) ได้แก่ โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติในส่วนงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ควรจัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อศึกษารายละเอียดของข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย แล้วผลักดันไปสู่การปฏิบัติการร่วมกันอย่างเป็นรูปธรรม

2. สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (สทศ.) ให้การส่งเสริมและสนับสนุนการผลักดันข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่ดำเนินงานร่วมกันของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติในส่วนงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา

3. โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ควรศึกษารายละเอียดของผลกระทบทางบวกและลบที่ได้จากงานวิจัยครั้งนี้ เพื่อนำไปใช้ในการวางแผน การปฏิบัติการปรับปรุง และพัฒนาคุณภาพภายในสถานศึกษาต่อไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการพัฒนาระบบออนไลน์สำหรับการติดตามและประเมินผลกระทบที่สามารถรายงานข้อมูลตามประเด็นผลกระทบที่พัฒนาขึ้นจากงานวิจัยครั้งนี้

2. ควรมีการพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุผลกระทบของการประเมินผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพระพุทธศาสนาเพื่อศึกษาขนาดอิทธิพลของปัจจัยต่างๆที่ส่งผลกระทบต่อคะแนนสอบทางการศึกษาระดับชาติ

3. ควรมีการศึกษารายละเอียดของการตีความข้อสอบพร้อมทั้งกำหนดข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่จะนำไปสู่การกำหนดมาตรการและแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมในการเตรียมพร้อมสำหรับการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพระพุทธศาสนา

เอกสารอ้างอิง

กรมการศาสนา. (2542). *การบริหารจัดการการศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา*. กรุงเทพฯ: การศาสนา.

จตุภูมิ เขตจัตุรัส และคณะ. (2562). *รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์โครงการติดตามและประเมินผลกระทบของการประเมินผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติ*. กรุงเทพฯ: สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน).

สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน). (2562). *รายงานประจำปี 2560*. สืบค้น 9 กุมภาพันธ์ 2562, จาก <http://www.niets.or.th>

สัมพันธ์ พันธุ์พฤกษ์. (2561). *การทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินิยุคปัจจุบันและอนาคตของไทย*. ขอนแก่น: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2554). *การติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา. (2562). *ตัวบ่งชี้และเกณฑ์การประเมินคุณภาพภายนอก รอบสาม (พ.ศ. 2554 – 2558) ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. สืบค้น 9 กุมภาพันธ์ 2562, จาก www.onesqa.or.th
- เสดอาหมาด ศรียาน และคณะ. (2558). *การนำผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านอิสลามศึกษา (I-NET) ไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน : กรณีศึกษาโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดสตูล*. กรุงเทพฯ: สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน).
- อิทธิพัทธ์ สุวทันพรกุล. (2556). *การวิเคราะห์และสังเคราะห์กลยุทธ์การนำผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านอิสลามศึกษาไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน: พหุกรณีศึกษาโรงเรียนที่มีผลการทดสอบทางการศึกษาในระดับดี*. กรุงเทพฯ: สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน).
- American Educational Research Association, American Psychological Association, & National Council on Measurement in Education (Eds.). (2014). *Standards for educational and psychological testing*. American Educational Research Association.
- Bamberger, M. (2012). *Introduction to Mixed Methods in Impact Evaluation*. *Impact Evaluation Notes*. No.3 August 2012. Retrieved March 20, 2020, from <https://www.interaction.org>
- Creswell, J. W. (2013). *Research Design: Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches*. (2nd edition). Thousand Oaks, CA: Sage publications.
- Rogers, P. (2014). *Overview of Impact Evaluation, Methodological Briefs: Impact Evaluation1*, UNICEF Office of Research, Florence. Retrieved March 20, 2020, from https://www.unicef-irc.org/KM/IE/impact_1.php
- The World Bank. (2004). *Monitoring & Evaluation: Some Tools, Methods & Approaches*. Washington, D.C.: The International Bank for Reconstruction and Development/ The World Bank.

ตำนานกับพิธีกรรมในการสื่อสารความหมายทางวัฒนธรรมเพื่อบริหารจัดการ
ทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนในเทือกเขาภูเวียง อำเภอกมลาไสย
จังหวัดกาฬสินธุ์*

MYTHS AND RITUALS IN CULTURAL INTERPRETATION FOR NATURAL
RESOURCE MANAGEMENT OF PHU WIANG MOUNTAIN COMMUNITY,
WIANG KAO DISTRICT, KHON KAEN PROVINCE

อัษฎาวุธ ศรีทอน, อุมารินทร์ ตูลารักษ์

Atsadawoot Srithon, Umarin Tularak

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Khon Kaen University

Corresponding Author Email: atsadawoot@kkumail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้เป็นการศึกษาตำนานกับพิธีกรรมในการสื่อสารความหมายทางวัฒนธรรมในชุมชนในเทือกเขาภูเวียง อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ มีวัตถุประสงค์คือ 1. เพื่อศึกษาด้านตำนานและพิธีกรรมในพื้นที่เทือกเขาภูเวียง อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ 2. เพื่อวิเคราะห์การสื่อสารความหมายทางวัฒนธรรมในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน ใช้แนวคิดทางด้านคติชนวิทยาในการเก็บเรื่องเล่า ตำนาน และประวัติศาสตร์ท้องถิ่น กับแนวคิดการสื่อสารความหมายทางวัฒนธรรมในตำนานและประเพณีพิธีกรรมในชุมชนที่จัดขึ้นโดยการลงพื้นที่ภาคสนามเพื่อเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ปรากฏการณ์ทางสังคมตามแนวคิดและทฤษฎี

ผลการศึกษาพบว่า การดำรงชีวิตในชุมชนเทือกเขาภูเวียง อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ ได้มีการสื่อสารความหมายผ่านข้อตกลงทางทุนวัฒนธรรมที่ได้มีการกำหนดขึ้นในชุมชนอย่างเหมาะสม เพื่อให้เป็นกฎระเบียบและจารีตของชุมชน รวมทั้งสอดแทรกคุณค่าและคุณธรรมในการดำรงชีวิต ส่วนการสื่อสารทางวัฒนธรรมจะมุ่งเน้นไปในเรื่องของการบริหารจัดการทรัพยากรทางธรรมชาติ เพื่อให้เกิดการกระตุ้นคนในชุมชนให้เกิดความตระหนัก ที่จะอนุรักษ์ทรัพยากรทางธรรมชาติในชุมชนและเพื่อให้ลดผลกระทบและความขัดแย้งเรื่องทรัพยากรธรรมชาติภายในชุมชนที่เกิดขึ้นโดยอาศัยความเชื่อสิ่งเหนือธรรมชาติต่อรองเชิงอำนาจโดยแสดงให้เห็นคุณค่าผ่านตำนานและพิธีกรรมของชุมชน

คำสำคัญ: การสื่อสารความหมายทางวัฒนธรรม; ตำนานและพิธีกรรม; บริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ

Abstract

This article was study of myths and rituals in concerning cultural interpretation in Phu Wiang Mountain, Wiang Kao District, Khon Kaen Province that aimed to 1. Study myths and rituals in Phu Wiang Mountain, Wiang Kao District, Khon Kaen Province 2. Analyze cultural interpretation in natural resource management of the community. A site visit was conducted in order to collect information from knowledgeable persons in the community. There was also an application of folkloristic approach to collect stories, myths and local history including an implementation of cultural interpretation approach in myths and local rituals. The site visit was employed for collecting data and analyzing social phenomena regarding the concepts and theories.

Findings of the study were found that living in Phu Wiang Mountain community, Wiang Kao, Khon Kaen Province engaged cultural interpretation as a regulation and custom of the community in order to augment values and morality. Cultural interpretation was emphasized on natural resource management in order to make community members become aware of community's natural resources preservation. This was to reduce impacts and conflicts regarding natural resources in the community by employing supernatural beliefs for prerogative bargaining which manifested value through myths and community rituals.

Keywords: cultural interpretation; myths and rituals; natural resource management

บทนำ

ชาวไทยในภาคอีสานมีหลากหลายกลุ่มชาติพันธุ์ที่อพยพเคลื่อนย้ายจากพื้นที่ต่าง ๆ เข้ามาตั้งถิ่นฐานในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย หรือ ภาคอีสาน กลุ่มชาติพันธุ์ลาวล้านช้างศรีสัตนาคนหุต (ลาวล้านช้าง ร่มขาว) จำแนกออกเป็น ลาวหลวงพระบาง ลาวเวียงจันทน์ ลาวจำปาสัก โดยเป็นกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งที่มีการอพยพเข้ามาในสยามหรือไทย บางส่วนเข้ามาตั้งถิ่นฐานในภาคอีสานจากการหนีภัยสงครามหรือเรื่องการเมืองการปกครอง ประชากรส่วนใหญ่ได้รับอิทธิพลทางด้านวรรณกรรม ประเพณีวัฒนธรรมและความเชื่อ ของวัฒนธรรมเดิมมาพัฒนาปรับประยุกต์ตามบริบทสังคม อันส่งผลให้เกิดการพัฒนาจากอดีตถึงปัจจุบันอันยาวนาน วัฒนธรรมดั้งเดิมและวัฒนธรรมที่มีการประกอบสร้างใหม่นี้แสดงให้เห็นระบบวิธีคิดจากความรู้สึกล้วนความเชื่อและศรัทธาที่ได้รับการถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปยังอีกรุ่นหนึ่ง ฉะนั้น วัฒนธรรมดั้งเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวล้านช้างจึงเกิดการผสมผสานกับวัฒนธรรมอีสานจนส่งผล

ให้เกิดอัตลักษณ์ผ่านวัฒนธรรมและซึมซับเป็นวัฒนธรรมอีสาน สิ่งเหล่านี้เป็นการเสริมสร้างชุมชนที่แสดงผ่านวัฒนธรรมในประเพณีและพิธีกรรมที่ชุมชนจัดขึ้น (กุหลาบ มลลิกะมาส, 2543)

ลักษณะทางสังคมอีสานที่มีความหลากหลายทางเชื้อชาติจากการอพยพ มีวิถีชีวิตและขนบธรรมเนียมประเพณีที่มีเอกลักษณ์เป็นของตนเองที่โดดเด่นในแต่ละชุมชนหรือชาติพันธุ์ หมู่บ้านในภาคอีสานมีความเป็นอิสระเป็นตัวของตัวเอง อำนาจการปกครองของรัฐมีอยู่บางเบา ทำให้ชุมชนสามารถกำหนดแบบแผนระเบียบจารีตชุมชนตามความเหมาะสม ผ่านเครื่องมือทุนทางวัฒนธรรมทั้งวรรณกรรม ประเพณี พิธีกรรม ข้อเคาะลำ ข้อห้ามในชุมชนโดยตกลงและกำหนดขึ้นเองจากงานวิจัยของ (ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, 2541) ได้วิเคราะห์บริบทสังคมอีสานที่เน้นอุดมการณ์แห่งความเป็นพี่น้องแบบสังคมนิยม โดยความสัมพันธ์หลักในชุมชนเป็นความสำคัญในระบบเครือญาตินับถือสายโลหิต ผู้อาวุโสได้รับการยอมรับสูงสุดในชุมชน ความสัมพันธ์ชนิดนี้ทำให้ชาวบ้านอยู่ร่วมกันอย่างพี่น้องพึ่งพาอาศัยกันและกัน ชุมชนอีสานยังศรัทธาความคิด ความเชื่อ การนับถือผีของชุมชนอย่างเหนียวแน่นความเชื่อเรื่องผีเป็นสัญลักษณ์ของอำนาจเหนือธรรมชาติที่อยู่เหนืออำนาจการควบคุมของมนุษย์ เมื่อมนุษย์มาอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม (อนุชิต สิงห์สุวรรณ, 2557) กล่าวว่ามนุษย์มีความผูกพันกันและได้แสดงพฤติกรรมร่วมกัน เกิดเป็นประเพณีพิธีกรรมที่เกี่ยวกับเรื่องผี คติความเชื่อเรื่องผีเป็นคติความเชื่อที่มีอยู่ในปัจเจกชนแต่ละคน ซึ่งพยายามหาคำตอบในปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น ในทัศนคติของชาวบ้านมีความสำคัญต่อวิถีการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน ผีเป็นผู้ให้ความหมายหรืออาจกล่าวได้ว่า ผีเป็นผู้วางกฎเกณฑ์การดำเนินชีวิตของชาวบ้าน ผีเป็นสิ่งที่รู้สึกและสัมผัสได้อาจจะไม่ใช่ด้วยระบบประสาททั้งห้า หากมันเกิดขึ้นด้วยความเชื่อมั่นและศรัทธา ที่ทำให้เกิดดุลยภาพในสังคมระดับชาวบ้านในภาคอีสานสังคมของชาวอีสานนับถือผีผสมผสานกับการนับถือพระพุทธศาสนา รวมถึงการรับอิทธิพลของความเชื่อทางด้านพิธีกรรมทางศาสนาพราหมณ์มายึดถือและปฏิบัติตาม โดยความเชื่อหลักของชาวอีสานคือการนับถือผีแถนและผีปู่ตาเป็นคติความเชื่อของสังคมโคตรวงศ์ที่นับถือความเป็นพี่น้อง นับถือความเชื่อที่มีความสัมพันธ์กับธรรมชาติ เนื่องจากชาวอีสานมีการประกอบอาชีพหลักคือการทำเกษตร การทำนา และมีความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์กับธรรมชาติ ความเชื่อเหล่านี้นำมาซึ่งการประกอบประเพณีพิธีกรรมและส่งผลให้เกิดความสัมพันธ์ในชุมชนทำให้ความขัดแย้งแตกแยกทางสังคมและทางชนชั้นเกิดขึ้นได้อย่างล่าช้าซึ่งเกิดจากความเชื่อเรื่องผี ดังนั้นจากความเชื่อเรื่องผีเกิดการเชื่อมร้อยชุมชน ประกอบกับการตั้งข้อตกลงในชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติโดยเชื่อเรื่องผีที่สถิตอยู่ในธรรมชาติ เช่น ดิน น้ำ และ ต้นไม้ เป็นแนวความเชื่อที่สร้างความสัมพันธ์ที่ดีและเหมาะสมระหว่างชาวบ้านกับสิ่งแวดล้อมเป็นกระบวนการช่วยอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ (จารุวรรณ ธรรมวัตร, 2530)

ในการดำเนินชีวิตของชาวอีสานที่มีวัฒนธรรมกับการทำการเกษตรและทำนา จึงจำเป็นต้องอาศัยผู้ที่อาวุโสและผู้ที่มีความรู้ความชำนาญเป็นผู้นำในการประกอบพิธีกรรมในชุมชน กลุ่มคนเหล่านี้ได้รับการยกย่องว่าเป็นผู้ที่ภูมิปัญญา ทำหน้าที่ในการช่วยเหลือ รักษา โกล่เกลี่ยข้อพิพาท ในชุมชนรวมถึงการต่อรองเชิงอำนาจในชุมชนและสิ่งเหนือธรรมชาติ เพื่อให้ชุมชนยินยอมรับฟังในเหตุและผลจากผู้ประกอบพิธีกรรมหรือให้ความเคารพในการตัดสินใจของผู้ที่ประกอบพิธีกรรมที่เป็นอาวุโสในชุมชน จึงทำให้คนในชุมชนมีความรักใคร่กลมเกลียวกัน ตลอดจนมีความสามัคคี แม้เมื่อมีการปฏิรูปการปกครองจากส่วนกลางที่ได้แผ่ขยายเข้ามายังภูมิภาคอีสานแต่ระบบความเชื่อนี้ยังถูกรักษาและสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน ความเชื่อเรื่องระบบโคตรวงศ์และความเชื่อเรื่องผีในวัฒนธรรมอีสานที่เชื่อว่าระบบอาวุโสนำมาซึ่งการให้ความเคารพนับถือและเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ชีวิตมากจึงสามารถเป็นผู้ประกอบพิธีกรรมทางความเชื่อของชุมชนได้ และในส่วนของความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษที่สิงสถิตในธรรมชาติจึงเป็นส่วนที่นำมาสู่การสร้างพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์และการประกอบพิธีกรรมเพื่อสื่อสารความหมายให้เห็นถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติจากความเชื่อในชุมชน ดังจะเห็นได้จากการศึกษาเรื่องเล่าศักดิ์สิทธิ์ ดังนั้นความเชื่อหรือตำนานท้องถิ่นกับการสร้างพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ทางวัฒนธรรมของ (สุรัชย์ หวันแก้ว, 2540) ที่ได้ศึกษาเรื่องเล่ามุขปาฐะในชุมชนเพื่อวิเคราะห์อนุภาคสำคัญสู่การสนับสนุนให้พื้นที่ในชุมชนเกิดเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์และเป็นพื้นที่หวงห้ามได้มีการอธิบายให้เห็นถึงความสำคัญของโบราณวัตถุ ก้อนหิน บุคคลในประวัติศาสตร์ พระพุทธรูปสำคัญ พิธีในชุมชน ผ่านเรื่องเล่าและสิ่งเหล่านี้ถูกนำมาเป็นองค์ประกอบในประเพณีพิธีกรรมของชุมชน ช่วยให้สิ่งที่ถูกอธิบายด้วยเรื่องเล่ามีคุณค่าและมีความหมายใหม่ขึ้นมาภายใต้เงื่อนไขของการมีอยู่ของสังคม และก่อให้เกิดคุณค่าและความหมายทางวัฒนธรรมโดยอาศัยหลักการไปสนับสนุนทุนทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ให้โดดเด่นมีเอกลักษณ์ในตัว เป็นอัตลักษณ์ของชุมชนที่แสดงผ่านความเชื่อและความศักดิ์สิทธิ์เพื่อป้องกันการทำลายพื้นที่ทางธรรมชาติของชุมชน เรื่องเล่าในชุมชนเองมีหน้าที่และบริบทในด้านการจัดการทรัพยากรทางธรรมชาติที่แสดงให้เห็นชัดเจนในภาคอีสาน ทั้งการถูกทำลายจากคนในชุมชนเองและกลุ่มนายทุนที่แสวงหาประโยชน์ซึ่งเป็นผลกระทบหลักจากพื้นที่ทางวัฒนธรรมที่อดีตอุดมไปด้วยทรัพยากรทางธรรมชาติได้ถูกทำลายด้วยการแสวงหาประโยชน์ส่วนตน งานวิจัยของ (อนุชิต สิงห์สุวรรณ, 2557) อธิบายสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันทำให้ป่าชุมชน แม่น้ำ พื้นที่และดิน เสื่อมโทรมลงซึ่งอันเนื่องมาจากการเพิ่มขึ้นของประชากรในชุมชน การขยายของชุมชน การใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการดำรงชีวิต การสร้างสิ่งก่อสร้างโรงงานต่าง ๆ การใช้สารเคมีที่มีจำนวนมากขึ้น รวมถึงคนในชุมชนเกิดความเกรงกลัวต่ออำนาจความศักดิ์สิทธิ์ของสิ่งเหนือธรรมชาติที่เชื่อว่าสถิตอยู่ในธรรมชาติ จากความเชื่อของชาวอีสานและสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจึงได้มีการย่ำแย่ร่วมกันของคนในชุมชนผ่านการประกอบประเพณีและพิธีกรรมที่ได้มีการอธิบายที่มาและคุณค่าขององค์ประกอบต่าง ๆ ที่นำมาประกอบพิธีกรรมให้มีที่มาและเกิดความน่าเชื่อถือ รวมถึงกระบวนการและขั้นตอนนั้นด้วย สิ่งเหล่านี้เพื่อแสดงให้เห็นถึงความหมายแฝง

ในความกตัญญูและด้วยปรัชญาที่ถูกสั่งสมไว้ด้วยภูมิปัญญาถูกถ่ายทอดเป็นองค์ความรู้ด้วยวิธีการที่มีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในชุมชน เกิดวิถีปฏิบัติที่ดำรงและเหมาะสม ผ่านรูปแบบการปรับและประยุกต์และการพัฒนาต่อยอดก่อให้เกิดการเกื้อกูลและพึ่งพาระหว่างคนในชุมชนและทรัพยากรทางธรรมชาติ เอื้อประโยชน์ซึ่งกันและกันผ่านคติดังกล่าวเป็นฐานคิดและถูกกระจายเป็นวงกว้างในพื้นที่ภาคอีสานโดยเฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีความเชื่อเรื่องผี พราหมณ์ และพุทธศาสนา ดังเช่นกลุ่มลาวล้านช้างที่อพยพเข้าสู่ประเทศไทยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือหรือภาคอีสานที่มีสามกลุ่มแต่มีวัฒนธรรมร่วมกันโดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มคนที่อพยพมายังเทือกเขาภูเวียง จังหวัดขอนแก่น

พื้นที่เทือกเขาภูเวียงเป็นพื้นที่ที่มีผังเมืองที่ดีเนื่องจากเป็นภูเขาวงกลมมีทางเข้าออกเพียงช่องทางเดียวจึงเหมาะแก่การตั้งเป็นเมืองโดยให้มีภูเขาเป็นกำแพงเมือง พื้นที่นี้เป็นพื้นที่ที่อุดมไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติทั้งแม่น้ำ ป่าไม้ และดินที่ดีเหมาะแก่การทำการเกษตร จากการอพยพดังกล่าวของชาวลาวเวียงจันทน์ยังมีการนับถือตามความเชื่อดั้งเดิมเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจมาด้วย เมื่อมีการตั้งบ้านเมืองจึงมีการตั้งข้อกำหนด และข้อตกลงในชุมชนจากผู้ที่มีอาวุโสในชุมชน เพื่อให้ชุมชนดำรงชีวิตด้วยความสงบและปกติสุข (เฉลียว สุริยมาตย์, 2556) วิถีชีวิตส่วนใหญ่ในชุมชนอาศัยธรรมชาติในการดำรงชีวิตดังนั้นประเพณีและพิธีกรรมในชุมชนจึงมีความเกี่ยวข้องกับหรือสอดคล้องกับธรรมชาติ และถูกอธิบายด้วยมูลเหตุเป็นเรื่องเล่าและตำนาน รวมถึงประวัติศาสตร์เหตุการณ์ในท้องถิ่นที่เคยเกิดขึ้นมาแล้วความเชื่อเหล่านี้ยังคงได้รับความนิยมและเชื่อมั่นสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน จากบริบททางสังคมและความเชื่อและวิถีจึงมีความสนใจในการศึกษาการใช้ภูมิปัญญาของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวเวียงจันทน์ในพื้นที่ภาคอีสาน ทางด้านเรื่องเล่าตำนาน ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น วิเคราะห์ผ่าน ประเพณีและพิธีกรรมของชุมชนในการสื่อสารความหมายทางวัฒนธรรมเพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรทางธรรมชาติในชุมชนรวมถึงวิเคราะห์ความเชื่อที่แฝงอยู่กับแนวคิดในการอนุรักษ์ธรรมชาติของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวเวียงจันทน์ในบริบทพื้นที่เทือกเขาภูเวียง อำเภอเวียงเก่า จังหวัดขอนแก่น ว่าตำนานและพิธีกรรมในชุมชนเป็นเครื่องมือสื่อสารความหมายทางวัฒนธรรมในพื้นที่ดังกล่าวอย่างไรในการอนุรักษ์จนถึงปัจจุบัน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาด้านานและพิธีกรรมในพื้นที่เทือกเขาภูเวียง อำเภอเวียงเก่า จังหวัดขอนแก่น
2. เพื่อวิเคราะห์การสื่อสารความหมายทางวัฒนธรรมในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน ผ่านตำนานและพิธีกรรมในพื้นที่เทือกเขาภูเวียง อำเภอเวียงเก่า จังหวัดขอนแก่น

วิธีดำเนินการวิจัย

1. **รูปแบบการวิจัย** การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยโดยการสังเกต (Observational Research) มี 2 แบบ คือ 1. การวิจัยเชิงพรรณนา (Observational Descriptive Studies) เป็นการอธิบายปรากฏการณ์และวิถีชีวิตของคนในสังคมเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่ศึกษาผ่านพื้นที่เนื้อหาและมีกรอบระยะเวลาในการศึกษา 2. เป็นการวิจัยเชิงวิเคราะห์ (Observational Analytic Studies) ผ่านการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและการสัมภาษณ์ข้อมูลเพื่อวิเคราะห์บริบทของชุมชนในการดำรงชีวิต

2. **ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ** การกำหนดขอบเขตของประชากรด้านพื้นที่โดยอาศัยขอบเขตทางภูมิศาสตร์ โดยกำหนดพื้นที่ที่เทือกเขาภูเวียง อำเภอเวียงเก่า จังหวัดขอนแก่น ตัวกำหนดประชากรประกอบไปด้วยกลุ่มคนที่อาศัยอยู่ภายใต้การปกครองในพื้นที่ 3 ตำบล ได้แก่ ตำบลเมืองเก่าพัฒนา ตำบลในเมือง ตำบลเขาน้อย จำนวน 39 หมู่บ้าน ที่อาศัยอยู่ในบริเวณในเทือกเขาภูเวียงที่มีลักษณะทางภูมิศาสตร์เป็นแอ่งกระทะมีทางเข้าออกเส้นทางเดียวเกณฑ์ในการเลือกกลุ่มประชากรโดยกำหนดเป็นผู้รู้ ประชาชนชาวบ้าน พระสงฆ์ และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องจากการบอกต่อของคนในชุมชน ใช้กระบวนการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มโดยการคัดเลือกผ่านคุณสมบัติตามแนวทางจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ที่กำหนดไว้

3. **เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย** เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้ลงพื้นที่ภาคสนามในการเก็บข้อมูลด้านตำนานในรูปแบบมุขปาฐะและแบบลายลักษณ์โดยใช้แบบสัมภาษณ์ (Interview) ตามประเด็นคำถามและการสังเกต (Observation) แบบมีส่วนร่วม และแบบไม่มีส่วนร่วมในการจัดประเพณีพิธีกรรมในชุมชน เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล

4. **การเก็บรวบรวมข้อมูล** เก็บข้อมูลเรื่องเล่าตำนานท้องถิ่นจากคนในชุมชน อำเภอเวียงเก่า จังหวัดขอนแก่น โดยการสัมภาษณ์ผู้รู้ คัดเลือกผู้บอกข้อมูลจากการบอกต่อของคนในชุมชน รวมถึงประชาชนชาวบ้าน ผู้ใหญ่บ้านและพระสงฆ์ ในการให้ข้อมูลหลัก การลงพื้นที่ภาคสนามสถานที่มีการจัดประเพณีและพิธีกรรมของชุมชนที่ถูกนำเสนอผ่านเรื่องเล่าและตำนานเพื่อสนับสนุนความเชื่อและร่วมสนทนากับผู้ร่วมพิธีกรรม

5. **การวิเคราะห์ข้อมูล** การวิเคราะห์เรื่องเล่าตำนานท้องถิ่นที่ถูกนำมาประกอบสร้างอธิบายลักษณะของประเพณีพิธีกรรมและความเชื่อเพื่อเป็นกรอบในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ การวิเคราะห์การสื่อสารความหมายทางวัฒนธรรมจากเรื่องเล่า ตำนาน เหตุการณ์ประวัติศาสตร์ และประเพณีพิธีกรรม เพื่อสื่อให้เห็นถึงกระบวนการวิถึคิดในการสื่อสารเพื่อบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ สรุปและอภิปรายผลการศึกษา

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลการสื่อสารความหมายทางวัฒนธรรมจากตำนานและพิธีกรรมกับการสื่อสารความหมายทางวัฒนธรรมในพื้นที่เทือกเขาภูเวียง อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ ได้จำแนกข้อมูลการวิเคราะห์ออกเป็น 2 ส่วนดังนี้ 1. ตำนานและพิธีกรรมในพื้นที่เทือกเขาภูเวียง อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ 2. การสื่อสารความหมายทางวัฒนธรรมในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1 ตำนานกับการสื่อสารความหมายทางวัฒนธรรมเพื่อบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ

1.1 ตำนานทุ่งใหญ่เสาราม พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์จากตำนานกับการสื่อสารเพื่ออนุรักษ์พื้นที่ป่า จากที่บรรพบุรุษคนในชุมชนได้ตั้งถิ่นฐานของชุมชนในอดีตอยู่มาจนถึงพื้นที่อันอุดมสมบูรณ์ทั้งพื้นที่นา พื้นที่เนินหรือโนน พื้นที่น้ำ และพื้นที่ป่าเพื่อตั้งชุมชนกลุ่มที่มาอาศัยอยู่ในพื้นที่เทือกเขาภูเวียงเป็นพื้นที่ที่มีลักษณะทางกายภาพตามคติการตั้งหมู่บ้านหรือชุมชน ดังนั้นจึงเป็นพื้นที่ตั้งหมู่บ้านของชาวภูเวียงกลุ่มแรกที่มาอาศัยในเทือกเขาภูเวียงและตั้งหมู่บ้านชื่อว่า “ทุ่งใหญ่เสาราม” มีอาชีพหลักคือตีเหล็ก ทำทอง ปลูกสมุนไพรมีพุทธศาสนาเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ และดำรงอยู่ได้ในช่วงยุคสมัยหนึ่งและสูญหายและอพยพไปพื้นที่อื่นตามตำนาน จากนั้นปัจจุบันทางอำเภอกมลาไสยจึงได้ไปเจอร่องรอยทางประวัติศาสตร์คือเสาหินใหญ่จึงตั้งชื่อพื้นที่บริเวณนั้นว่า “ทุ่งใหญ่เสาราม” เนื่องจากเสาหินดังกล่าวเชื่อว่าเป็นเสาของวิหารวัดที่มีความศักดิ์สิทธิ์จึงได้ประกอบพิธีกรรมอัญเชิญเสาหินนั้นมาตั้งเป็นหลักเมืองภูเวียงจนถึงปัจจุบันและมีการบวงสรวงในวันเพ็ญเดือนสามของทุกปีจนกลายมาเป็นงานประจำปีของชาวภูเวียง (นายวิศาล อเนกเวียง, 2564)

พื้นที่ทุ่งใหญ่เสารามดังกล่าวถูกสื่อสารให้เป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ของชุมชนโดยมีลายแทงอธิบายถึงบริบทธรรมชาติอันอุดมสมบูรณ์ซึ่งในพื้นที่บริเวณนั้นมีต้นหว้านสมุนไพรขึ้นเป็นจำนวนมากเนื่องจากเป็นชุมชนเก่าในอดีตจึงมีสิ่งเหล่านี้หลงเหลืออยู่และไม่ใช้เพียงมีเสาหินใหญ่ แต่ยังพบพระพุทธรูปโบราณ พบใบเสมา พบหินทรงกลมที่เชื่อว่าเป็นลูกนิมิตของร้อยรอยยุคเรืองของพุทธศาสนา ดังนั้นจึงเป็นพื้นที่ต้องห้ามในการตัดไม้ทำลายป่าบริเวณนั้นเชื่อว่าจะทำให้เกิดสิ่งไม่ดีขึ้นกับตัวบุคคลหรือชุมชนซึ่งเป็นการหลบหลีกไม่หวังแทนพื้นที่แผ่นดินตนดังเช่นผู้คนในอดีต

1.2 ตำนานพรานสิงห์กับการตั้งเมืองภูเวียง จากการอพยพจากพื้นที่ลุ่มเมืองบ้านข่าเชียงพิณสู่พื้นที่เทือกเขาภูเวียงและตั้งถิ่นฐานบริเวณด่านช้างชุม ที่อุดมไปด้วยต้นยางใหญ่ในชุมชนได้มีการขุดบ่อน้ำผุด (บ่อน้ำส้าง) และใช้การอธิบายว่าเป็นบ่อน้ำที่เกิดจากบั้งไฟท้าวผาแดง เชียงเหียน และนางไอล่ตามตำนานและกาบเชิงบั้งไฟของชุมชนดังจะเห็นได้จากตัวบทที่ว่า

“บั้งไฟแสนของนางสาวไธ้ บั้งไฟใหญ่ของเอียดเชียงเทียน บั้งไฟแสนนางเลื่องหาฟัว ตกลงก้าเมืองใหญ่พาโพง ตกลงดินล่ะเป็นน้ำล้างซ้อ จึงได้ก่อเป็นปอดักกิน ตกลงดินเสมอดั่ง กันแต่ง ไธ้เข้าไถ่กะเอาไธ้เฮาโอ...”

(นางกิมซัว เชื้อคำเพ็ง, 2563)

หลังจากนั้นได้มีการตั้งศาลยาไธ้และรูปปั้นไว้บริเวณใกล้บ่อน้ำผุด (บ่อน้ำล้าง) เพื่อสื่อสารให้เห็นว่าเป็นบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ที่มีคุณค่าของชุมชนที่เกิดจากตำนานและมีการใช้น้ำในบ่อน้ำผุด (บ่อน้ำล้าง) นี้ ในการประกอบพิธีกรรมสำคัญของชุมชนเป็นการอนุรักษ์บ่อน้ำดั้งเดิมทั้งยังแสดงให้เห็นถึงความกตัญญูต่อธรรมชาติที่มีประโยชน์และคุณค่าต่อบ้านเมืองเมื่อครั้งตั้งเมืองกุเวียงโดยแสดงออกผ่านพิธีกรรมการขอขมาและบูชาบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ก่อนนำไปประกอบพิธีกรรมอื่น ๆ ในชุมชนที่จัดขึ้น

1.3 ตำนานทัพพระยานรินทร์สงคราม แม่ทัพผู้ที่มีสำนึกความเป็นลาวตามเชื้อสายอย่างแน่วแน่กับความสื่อสัตย์ในวาทะยอมตายอย่างชายชาติทหาร ไม่ยอมคิดกบฏต่อชาติบ้านเมืองของตนเป็นนักรบผู้มีใจเด็ดเดี่ยวจนได้รับการยกย่องทั้งตอนยังมีชีวิตอยู่และหลังจากประหารชีวิต เป็นบุคคลสำคัญทางประวัติศาสตร์เมืองกุเวียงที่ถูกฝ่ายสยามจับได้จากการสู้รบสงครามและถูกประหารชีวิตด้วยการตรึงติดกับต้นไม้แล้วไส่ข้ายเข้าแทงจนงาช้างหักปักอกตาย พื้นที่บริเวณลานประหารคือปากช่องเมืองกุเวียงเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์จากเรื่องเล่าและประวัติศาสตร์ดังกล่าวจนได้มีการสร้างรูปปั้น ศาลเพียงตาขึ้นและได้รับการพัฒนาเป็นสถานที่รำลึกถึงความมีสัจจะวาจา ดังคำบูชาที่ว่า

“อะยัง นรินโท มหาโยโธ ลัจจะระโร อัมมะระโร มหาวีโร อมินา ลักกาเรนะ ตังปู

เชมะ เอโส อาณิสังโส อัมหากัง ทีฆะรัตตัง หิตายะ สุขายะ สังวัตตะตุ

“แม่ทัพผู้ยิ่งใหญ่ นามพระยานรินทร์นี้เป็นผู้ทรงสัตย์ ทรงธรรมและกล้าหาญ

ข้าพระเจ้าทั้งหลายขอบูชาด้วยเครื่องสักการะนี้

ขออาณิสังส จงเป็นไปเพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่ปวงข้าพเจ้า สิ้นกาลนาน เทอญ”

(ศาลปู่จอม ปากช่องกุเวียง, 2563)

พื้นที่นี้ยังเป็นพื้นที่หวงห้ามในการตัดไม้ทำลายป่าพื้นที่บริเวณนั้นเป็นช่องทางน้ำผ่านที่รวมมวลน้ำจากในเทือกเขาภูเวียงออกบริเวณห้วยลำบองปากช่อง มีป่าและต้นไม้ขนาดใหญ่และอากาศชุ่มเย็น ชาวภูเวียงเรียกว่าบริเวณพื้นที่ชุ่มน้ำ ในแต่ละปีก็จะมีเหตุการณ์ที่เชื่อว่าการเกิดจากสิ่งเหนือธรรมชาติดลบันดาลให้เกิดเนื่องจากการกระทำของมนุษย์เอง จากการลบลู่ ทำพายอำนาจ จนนำมาถึงอันตรายจนถึงแก่ชีวิต ดังนั้นการใช้เรื่องเล่าและประวัติศาสตร์ท้องถิ่นสนับสนุนความเชื่อก่อให้เกิดพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ในชุมชนและผนวกกับการอนุรักษ์ลักษณะทางกายภาพปากช่องกุเวียงให้คงเดิม จึงทำให้พื้นที่ป่าบริเวณนั้นและน้ำในห้วยลำบองอุดมสมบูรณ์

ให้ความชุ่มเย็นก่อให้เกิดระบบนิเวศอันสมบูรณ์สืบมาจนถึงปัจจุบันและได้รับการก่อตั้งสำนักงานอนุรักษ์น้ำและป่าภูเวียงในภายหลัง

1.4 ตำนานเมืองลับแลและวัดถ้ำผาเก็ง วัดป่าภูขาด วัดทรงศิลาถ้ำกวาง

จากเรื่องเล่าตำนานเมืองลับแลพื้นที่ต้องห้ามที่เชื่อว่าในพื้นที่ภูเวียงมีมิติที่สามารถเชื่อมกันได้โดยอาศัยวันและเวลารวมถึงจิตใจของแต่ละบุคคลเพื่อเชื่อมไปมาหาสู่กัน พื้นที่ที่ถูกอธิบายถึงจึงถูกปิดกั้นเพื่อป้องกันการสูญหายของคนในชุมชน ป่าบริเวณดังกล่าวจึงเกิดความอุดมสมบูรณ์ และเชื่อมร้อยสู่การเป็นเครื่องมือผ่านความเชื่อทางศาสนาและสายทางตามตำนานมาสร้างพุทธอุทยานและวัดบริเวณเทือกเขาภูเวียงได้จัดตั้งเป็น วัดถ้ำผาเก็ง เป็นพื้นที่ในการอนุรักษ์พื้นที่ป่าผ่านตำนานเมืองลับแลภูเวียงและมีการประกอบพิธีกรรมทางพุทธศาสนาในเขตวัดเสมือนวัดในพื้นที่อื่น ๆ อีกด้วย (หลวงพ่อบุญธรรม สิริโร, 2564)

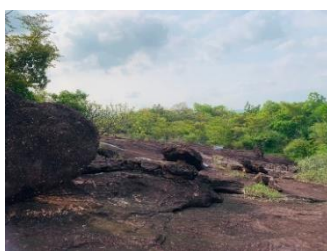
ภาพที่ 1 หินผาเก็งและพระพุทธรูปสัมฤทธิ์และพญานาคจากการนิมิตตามสายทางเพื่อสร้างพุทธอุทยาน

วัดป่าภูขาดเป็นการอนุรักษ์ลักษณะทางกายภาพของเทือกเขาภูเวียงเนื่องจากในปี 2547 ได้มีโครงการระเบิดชุดเจาะช่องทางเชื่อมของเมืองภูเวียงคนในชุมชนจึงเกิดการต่อรองเชิงอำนาจจากภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องผ่านการอธิบายด้วยเรื่องเล่าและตำนานท้องถิ่นจนก่อให้เกิดเหตุการณ์ที่เชื่อว่าเกิดจากสิ่งเหนือธรรมชาติทำให้เกิดขึ้นจนไม่สามารถดำเนินการตามโครงการดังกล่าวได้ ภายหลังจึงมีการตั้งวัดป่าภูขาดหรือวัด มกุฏวิมุตติคีรี ที่ชื่อเช่นนี้เนื่องจากได้มีการระเบิดภูเขาจนทำให้ขาดไปส่วนหนึ่งจึงเรียกว่าวัดป่าภูขาด หลังจากการตั้งวัดได้มีการอนุรักษ์ป่า ธรรมชาติ โดยใช้ความเชื่อเรื่องเขตวัดพื้นที่ต้องห้ามในการป้องกันการทำลายธรรมชาติของเทือกเขาภูเวียงบริเวณดังกล่าว (นายสวัสดิ์ ศรีทน, 2564)

ภาพที่ 2 วัดป่าภูขาดหรือวัดมกุฏวิมุตติคีรีที่ตั้งบนพื้นที่บริเวณเทือกเขาที่เคยถูกระเบิดชุดเจาะภูเขา

วัดถ้ำกว้างหรือวัดทรงศิลาพื้นที่ลานหินขนาดใหญ่ของภูเวียงเป็นสถานที่ประดิษฐานพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ที่ทำด้วยหิน ไม้ และวัสดุอื่น ๆ ในอดีตมีการลักขโมยพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์จนก่อให้เกิดเหตุการณ์ที่ก่อให้เกิดความสูญเสียกับครอบครัวหรือบุคคลที่ขโมยไป จนนำกลับมาคืน ชาวภูเวียงจึงมีความเชื่อเรื่องพระพุทธรูปมงคล คู่บ้านคู่เมือง จนเกิดความเกรงกลัวไม่กล้าลักขโมยถึงแม้จะมีค่ามหาศาล และตามตำนานพระยานรินทร์สงครามก่อนช้างต้นอธิบายว่าหลังจากช้างที่สังเวชชีวิตพระยานรินทร์และวังหนี่มากแตกตาย ณ บริเวณถ้ำกว้าง จึงมีการอนุรักษ์โดยการตั้งวัดโดยมีหลวงปู่ทองมา สุตธัมโม เป็นเจ้าอาวาส ปัจจุบันเป็นสถานที่ท่องเที่ยวในการอนุรักษ์ลานหินและน้ำตกและยังเป็นพื้นที่ปฏิบัติธรรมและพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ของชุมชน มีการประกอบพิธีกรรมขอขมาและสงฆ์น้ำในทุกปีโดยมีชุมชนจัดขึ้นร่วมกับทางวัด เป็นการให้ความสำคัญและย้ำถึงการอนุรักษ์และหวงแหนพื้นที่นั้น (พระอาจารย์หลวง วัฒน, 2564)

ภาพที่ 3 พระพุทธรูปบนถ้ำกว้างลานหินขนาดกว้างและร่องน้ำวัดทรงศิลาหรือถ้ำกว้าง

จากการสื่อสารความหมายทางวัฒนธรรมผ่านเรื่องเล่า ตำนาน และประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเป็นรูปแบบหรือกระบวนการคิดที่สามารถเห็นผลได้ส่วนหนึ่งจากความเชื่อดั้งเดิมของคนในชุมชน จนทำให้เกิดการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เป็นการใช้ภูมิปัญญาของแนวคิดท้องถิ่นในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม โดยใช้ทุนทางวัฒนธรรม ทั้งยังเป็นการอนุรักษ์ตำนานท้องถิ่นผ่านการเล่าเรื่องและอธิบายพื้นที่ส่วนต่าง ๆ ในเทือกเขาภูเวียงให้มีที่มาและให้สอดคล้องกับบริบทสังคมในแต่ละยุคสมัย ซึ่งแน่นอนว่าย่อมมีการเปลี่ยนแปลงและปรับใช้ในรูปแบบต่างจากเดิมแน่นอนแต่ยังคงความเป็นสำนึกแห่งชาติพันธุ์เสมอไป

2 พิธีกรรมกับการสื่อสารความหมายทางวัฒนธรรมเพื่อบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ

2.1 พิธีกรรมบวชป่าและอบรมเยาวชนต้นน้ำ จากพื้นที่เทือกเขาภูเวียงเป็นพื้นที่อุทยานแห่งชาติและเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่าจึงมีการก่อตั้งหน่วยงานรักษาป่าต้นน้ำขึ้นอีกในรอบปีมีโครงการจัดกิจกรรมปลูกฝังเยาวชนในพื้นที่ให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ธรรมชาติต้นน้ำและป่าในรูปแบบการจัดอบรมให้ความรู้พื้นฐานและการเดินป่าเพื่อศึกษาพันธุ์ไม้และให้แนวทางการแก้ไขไฟป่า ผนวกกับการสร้างฝายน้ำล้นชะลอน้ำให้ป่าเกิดชุ่มเย็นในฤดูน้ำแล้ง อีกกิจกรรมในชุมชนมีการบวชป่าให้เป็นพื้นที่อนุรักษ์หวงห้ามโดยมีผู้นำชุมชนทั้งทางภาคเอกชนและภาครัฐร่วมประกอบพิธีกรรมเป็นพิธีกรรม ในการสื่อสารว่าป่าพื้นที่นี้ห้ามกระทำการตัดหรือทำลาย ซึ่ง

เป็นรูปแบบการปลูกฝังให้ทั้งเยาวชนและคนในชุมชนป่า พื้นที่นั้นจึงมีความอุดมสมบูรณ์ ประกอบไปด้วยพันธุ์ไม้หายากซึ่งพันธุ์ไม้หายากเหล่านี้ที่ยังคงเหลือให้ศึกษา เกิดจากการ ประกอบพิธีกรรมบวชป่าและการจัดอบรมแนวทางและวิธีการในการเริ่มต้นด้านการอนุรักษ์ป่า ในเทือกเขาภูเวียง (นายดลคนัย ศิริโคตร, 2563)

2.2 พิธีกรรมเลี้ยงบ้าน/ปลูกป่า/บูชาด้วยข้าวเหนียว/บูชาด้วยข้าวเม่า จากความเชื่อวัฒนธรรมอีสานและการนับถือบรรพบุรุษแบบโคตรวงศ์และหลังจากที่เสียชีวิตไปของ คนในครอบครัวก็มีการบูชากราบไหว้ด้วยสิ่งของต่าง ๆ ด้วยสิ่งของและเครื่องเซ่นไหว้ตาม ฤดูกาล จากการนับถือผีจากรุ่นสู่รุ่นส่งผลให้ในบางครอบครัวเริ่มไม่สะดวกในการบูชาและ ประกอบพิธีกรรมที่บ้านเรือนของตนเอง จึงมีการหารือและสร้างข้อตกลงร่วมกันเพื่อตั้งศาลผี ปู่ย่า ตายาย ขึ้นบนพื้นที่ป่าของชุมชนโดยให้มีการประกอบพิธีกรรมผ่านผู้สื่อสารคือ “พ่อจ๋า” และเลือกวันกลางสัปดาห์คือวันพุธในตอนเช้า ในทุก ๆ วันพุธ หากครอบครัวใดมีความประสงค์ ที่จะบวงสรวงเซ่นไหว้ก็จำเป็นต้องแจ้งให้พ่อจ๋าผู้ประกอบพิธีกรรมรับทราบก่อนอย่างน้อย หนึ่งวัน โดยส่วนใหญ่ผู้มาร่วมประกอบพิธีกรรมจำแนกออกเป็น ผู้มาบนบานศาลกล่าวแล้ว ประสพผลสำเร็จ หรือผู้ที่เดินทางไกลไปอยู่ต่างแดน ผู้ที่เดินทางจากต่างแดนกลับมาอยู่บ้าน ถิ่นเดิม หรือแม้กระทั่งการบูชาก่อนลงทำนาหรือการทำนาเสร็จ ผู้นำชุมชนหรือคนในหมู่บ้านจะ มีการจัดบูชาประจำปีคือในช่วงของข้าวออกรวงแก่เต็มที่ จะมีการทำข้าวเม่าเพื่อมาถวายแก่ผี บรรพบุรุษเครื่องประกอบพิธีกรรมประกอบด้วย “ข้าวเม่า” ครอบครัวละหนึ่งจาน ปักจี้จำนวน ค่าคายบูชาหรือเงินตามศรัทธาและความเชื่อเรื่องจำนวน ดอกไม้ ธูปเทียน ใบตอง โดยใบตองซีก เป็นริ้วแล้วขมวดปลายกำหนดจำนวนเท่ากับสมาชิกในแต่ละครอบครัว (พระครูสุตธรรมานุกุล ทอมสัน, 2563)

การประกอบพิธีกรรมจะจัดขึ้นบริเวณกลางหมู่บ้านหรือบริเวณหลักบ้าน “ป้อบ้าน” แล้วนำไปถวายผีบรรพบุรุษที่ป่าชุมชน ในยามเก็บเกี่ยวผลผลิตหรือที่เรียกว่าช่วงข้าวใหม่ปลามัน ก็จะมีการประกอบพิธีกรรมเช่นเดียวกันแต่มีการเปลี่ยนจากข้าวเม่าเป็นข้าวใหม่หนึ่งสุก จากการ ประกอบพิธีกรรมเป็นการสนับสนุนความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษให้บริเวณพื้นที่ส่วนกลางเป็นพื้นที่ ศักดิ์สิทธิ์ สื่อสารว่าเป็นพื้นที่ที่ต้องห้าม ซึ่งเกิดจากการประกอบพิธีกรรมหรือในการสื่อสารนี้แสดง ให้เห็นคุณค่าจากธรรมชาติที่เอื้อประโยชน์ต่อมนุษย์จึงจำเป็นต้องกตัญญู รักษาและหวงแหน พื้นที่ประกอบพิธีกรรมนั้นจึงมีความอุดมสมบูรณ์และเป็นป่าชุมชนสร้างความร่มรื่นและมนต์เสน่ห์ชุมชนเป็นที่เรียกในภายหลังว่า “หัวดอน” ที่มีความหมายว่าบริเวณพื้นที่ส่วนกลางที่มีป่า อุดมสมบูรณ์ของหมู่บ้านและชุมชน

2.3 พิธีกรรมการเลี้ยงผีตาแฮก ในท้องนาของพื้นที่ที่มีการปลูกข้าวจะมีศาล ตาแฮก ตามความเชื่อคือที่สถิตของผีตาแฮกที่ชาวบ้านเชื่อว่าเป็นผีดีที่ปกป้องรักษาไร่นาและ คนในครอบครัว การเลี้ยงผีตาแฮกนี้โดยส่วนมากในวัฒนธรรมของชาวภูเวียงจะมีการเลี้ยงหรือ บูชาปีละ 2 ครั้ง คือ ช่วงเดือนหกหรือใกล้บุญบั้งไฟ ก่อนที่จะลงแรงทำนา หรือ ช่วง “แรก” ใน

การทำนา และช่วงหลังฤดูการเก็บเกี่ยว โดยมีเครื่องเช่นไถได้แก่ ดอกไม้ ธูป เทียน หมาก พลู บุหรี่ เหล้า ไก่ต้มสุก ข้าวเหนียว ปลา ร้า มะเขือขึ้น พาหวาน (ขนมหวาน) ศาลตาแฮกมีรูปแบบที่หลากหลายแตกต่างกันไป วัสดุที่ใช้ก็ตามความสะดวกของแต่ละบ้าน มีทั้งการนำไม้มาปัก นำสังกะสีมาทาก่อเป็นทรงหลังคา นำปื้บขนมปังมาวาง หรือ เย็บใบลานเป็นม่ม การประกอบพิธีกรรมนี้เป็นการแสดงความเคารพต่อแม่โพสพแสดงออกถึงความกตัญญูปลูกฝังให้คนในครอบครัวนึกถึงผู้มีพระคุณอยู่เสมอจะเห็นได้จากผลญาที่ถูกสืบทอดมาอย่างยาวนานว่า “นบกกไม้ให้เป็นปู้ต่านบคันแทนให้เป็นตาแฮก” (นายจิรพงษ์ คำขวา, 2563).

2.4 พิธีกรรมตักน้ำศักดิ์สิทธิ์เพื่อสาบานในบุญสัจจา ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องน้ำผ่านพิธีกรรม ยังคงมีบทบาทต่อสภาพจิตใจของคนในชุมชน รวมถึงยังสามารถเป็นตัวเชื่อมร้อยกลุ่มคนให้ยังคงความเหนียวแน่นในสังคมผ่านรูปแบบประเพณี พิธีกรรมต่าง ๆ ในการใช้ “น้ำศักดิ์สิทธิ์” จากความเชื่อที่อธิบายมีการสอดแทรกความหมายทางวัฒนธรรมอันได้แก่นัยยะที่สอดแทรกในข้อห้ามต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความสะอาดถูกสุขอนามัยของน้ำในบ่อสอดแทรกความกตัญญูกับทรัพยากรที่ให้คุณค่าต่อชีวิต ก่อเกิดพลังศักดิ์สิทธิ์จากบ่อน้ำ ทั้งยังเน้นย้ำให้ หวงแหน บริเวณพื้นที่ที่ห้วย หนอง คลอง บึง ในชุมชนที่มีความเชื่อว่าน้ำจากบริเวณต่าง ๆ ในชุมชนมีความสำคัญและมีสิ่งเหนือธรรมชาติคอยเฝ้าดูแล ฉะนั้นพิธีกรรมนี้จึงแสดงให้เห็นความเชื่อของชุมชนที่มีต่อน้ำ และเพื่อเป็นการบริหารจัดการน้ำให้เพียงพอสำหรับใช้ในรอบปีด้วยเหตุจากการใช้ข้อห้ามผ่านความศักดิ์สิทธิ์ที่กำหนดขึ้นจากคนในชุมชนเองทำให้บ่อน้ำ แม่น้ำ ในชุมชนยังคงเป็นบ่อเกิดแห่งวัฒนธรรมกับการสื่อสารความหมายทางวัฒนธรรมผ่านประเพณีและพิธีกรรมที่ชุมชนจัดขึ้น (พระอาจารย์นาวัน อนุบาลโย, 2563)

จากการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลแสดงให้เห็นถึงแนวคิดที่ถูกแฝงในตำนานประเพณี และพิธีกรรมที่จัดขึ้นของชุมชน ผ่านการใช้จุดเด่นของเรื่องเล่ามาอธิบายและแสดงให้เห็นถึงการใช้ภูมิปัญญาที่ยึดมั่นปฏิบัติมากจนถึงปัจจุบันผนวกให้สอดคล้องกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์เหนือธรรมชาติ จนก่อให้เกิดเป็นมรดกทางวัฒนธรรม เป็นกระบวนการคิดที่สามารถนำมาแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นในสังคมผ่านตำนานและผ่านพิธีกรรมที่เป็นทุนทางวัฒนธรรม ดังนั้นจึงเป็นรูปแบบการสื่อสารทางอ้อมผ่านวัฒนธรรมให้กับคนในชุมชน รูปแบบระบบโคตรวงศ์และความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ในชุมชนที่อาศัยอยู่ในเทือกเขาภูเวียง จึงยังคงสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น ในขณะที่บริบทสังคมที่เปลี่ยนไปแต่ยังคงร่วมกันปฏิบัติตามจารีตเดิมโดยมีหัวใจสำคัญตามวัตถุประสงค์ของชุมชนที่จัดขึ้นเป็นการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติและมีความสุขของชุมชนในพื้นที่เทือกเขาภูเวียง อำเภอเวียงเก่า จังหวัดขอนแก่น

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาตำนานและพิธีกรรมในการสื่อสารความหมายทางวัฒนธรรมเพื่อการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติของกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่เทือกเขาภูเวียง อำเภอยางตลาด จังหวัดขอนแก่น โดยได้ใช้แนวคิดการสื่อสารความหมายทางวัฒนธรรมมาเป็นกรอบแนวคิดในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยขอเสนอผลการอภิปรายในประเด็นต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความเข้าใจยิ่งขึ้น ดังนี้

ประเด็นการอพยพของกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่เทือกเขาภูเวียง อำเภอยางตลาด จังหวัดขอนแก่น การอพยพเคลื่อนย้ายของกลุ่มชาติพันธุ์แสดงให้เห็นถึงการนำพาซึ่งวัฒนธรรมทางด้านวัตถุตามมามีด้วย รวมถึงเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ที่แสดงให้เห็นการมีระบบวิธีคิดในการบริหารจัดการกลุ่มคนซึ่งสอดคล้องกับงานการวิเคราะห์ของดาร์วิน เมตตาริกานนท์ (2529) การสร้างประวัติศาสตร์ผ่านวัฒนธรรมและงานเขียน การศึกษาประวัติศาสตร์และการเมืองที่มีส่วนในการสร้างอุดมการณ์ให้ชนชั้นปกครองโดยใช้กระบวนการจัดการทางด้านวัฒนธรรมที่มีความแตกต่างและขัดแย้งมาหลอมรวมผ่านพิธีกรรมในชุมชนโดยแนวคิดนี้สอดคล้อง งานวิจัยของอนุชิต สิงห์สุวรรณ (2557) ที่ได้ศึกษาประเด็นความสัมพันธ์ทางสังคมที่ส่งผลต่อการเกิดสำนึกท้องถิ่นนิยม การกระตุ้นให้คนในสังคมเห็นถึงความสำคัญทางประวัติศาสตร์และการอพยพถิ่นฐานของบรรพบุรุษของตน รากฐานทางวัฒนธรรมที่ได้รับอิทธิพลทางพุทธศาสนาสื่อให้เห็นถึงการศึกษาร่องรอยทางประวัติศาสตร์ก่อให้เกิดเหตุการณ์เรื่องเล่าและประวัติศาสตร์ชุมชนจนนำไปสู่ความภาคภูมิใจและเห็นความสำคัญในรากเหง้าของตนเองที่สืบเชื้อสายจากอดีตจนถึงปัจจุบัน

ประเด็นการศึกษาเรื่องเล่า ตำนานท้องถิ่น และประวัติศาสตร์ การศึกษาในครั้งนี้ได้ข้อมูลเบื้องต้นจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์และนำไปสู่การสัมภาษณ์ข้อมูลจากคนในท้องถิ่นเพื่อเรียบเรียงเหตุการณ์ในอดีตโดยตำนานที่เกิดขึ้นในชุมชนเป็นการอธิบายสถานที่ลักษณะภูมิศาสตร์การตั้งถิ่นฐานรวมไปถึงพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ในชุมชนจนส่งผลให้เกิดการใช้แนวคิดจากเรื่องเล่า ตำนาน และประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในการบริหารจัดการซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของศรีศักร วัลลิโภดม (2546) ที่ศึกษาตำนานและการนำเสนอเรื่องเล่าเพื่อตอบโต้ต่อรองเชิงอำนาจในการอยู่ร่วมกันเพื่อสะท้อนให้เห็นถึงวิธีคิดผ่านความเชื่อท้องถิ่นที่ปรากฏในตำนาน ผลการศึกษาในงานวิจัยของศิริพร ณ ถลาง (2558) ได้ศึกษาความเชื่อเกี่ยวกับผีอารักษ์ความเชื่อดั้งเดิมของกลุ่มตระกูลไทและชาติพันธุ์ในอุษาคเนย์ แนวคิดจากการศึกษาดังกล่าวมีความสอดคล้องกับวัฒนธรรมประเพณีของชุมชนในเทือกเขาภูเวียง อำเภอยางตลาด จังหวัดขอนแก่น ที่มีความเชื่อเรื่องผีทั้งเรื่องเล่าและความเชื่อจากการประกอบพิธีกรรม (ปรมินทร์ จารูวร, 2556) ได้วิเคราะห์ตำนานวรรณกรรมท้องถิ่นที่สืบทอดมาถูกนำเสนอในการสนับสนุนความเชื่อในประเพณีท้องถิ่นในเรื่องเล่าผ่านสัญลักษณ์องค์ประกอบพิธีเพื่อนำเสนอในเชิงการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ประเพณีเป็นประเพณีสร้างสรรค์ ในกลุ่มชาติพันธุ์พื้นที่เทือกเขาภูเวียงมีการประกอบสร้างเรื่อง

เล่าเพื่อสร้างสรรค์ประเพณีเพื่อการท่องเที่ยวและการประชาสัมพันธ์สื่อสารการอยู่ร่วมกันของชุมชนอีกด้วย ตำนานในชุมชนจึงเป็นสื่อกลางในการอธิบายพื้นที่ต่าง ๆ ในชุมชนทั้งยังเป็นการอธิบายถึงการครอบครองพื้นที่ การสื่อสารผ่านตำนานในพื้นที่หวงห้าม การใช้ตำนานต่อรองเชิงอำนาจ หรือแม้แต่ประเพณีสร้างสรรค์ที่เกิดจากการอธิบายของตำนานและเรื่องราวในอดีต ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการศึกษาประเพณีและพิธีกรรมที่ประกอบสร้างขึ้นและใช้เรื่องเล่าตำนานในอดีตอธิบายให้เห็นถึงที่มาของสิ่งที่สร้างขึ้นจนทำให้ถูกยอมรับและสืบทอดปฏิบัติมาจนถึงปัจจุบัน

ประเด็นการศึกษาตำนานกับการสื่อสารความหมายทางวัฒนธรรมเป็นการใช้ความหมายแอบแฝงที่ต้องการสื่อสารจากผู้นำชุมชนหรือผู้มีอิทธิพลที่มีหน้าที่ในการบริหารจัดการชุมชนโดยผ่านองค์ประกอบต่าง ๆ ที่ถูกสร้างขึ้นและนำเสนอต่อชุมชนทั้งประเพณี พิธีกรรม เรื่องเล่า เหตุการณ์ในอดีตนั้นถูกนำเสนอผ่านแนวคิดและวิธีการที่สอดคล้องกับการศึกษาความหมายในพิธีกรรม รวมถึงการเปลี่ยนแปลงของพิธีกรรมตามความเชื่อ ทั้งยังมีความสอดคล้องกับการศึกษาความหมายและสัญลักษณ์ที่สะท้อนจากสิ่งปลูกสร้างหรือเรื่องราวในประวัติศาสตร์ที่นำเสนอผ่านการตีความ หรือแม้กระทั่งการศึกษาคุณธรรมจริยธรรมในการศึกษาความหมายทางวัฒนธรรมของการแสดงที่ถูกนำเสนอในบริบทสังคมภาคอีสานในงานวิจัยของ (ชื่น ศรีสวัสดิ์, 2555) ที่สะท้อนให้เห็นถึงความบันเทิง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม คติสอนใจ คุณธรรมจริยธรรม รวมถึงสถานะทางสังคมและความสัมพันธ์ของชุมชนอีสานอีกด้วย สิ่งเหล่านี้ล้วนแล้วถูกนำเสนอผ่านวัฒนธรรมท้องถิ่นเพื่อเข้าใจซึ่งความหมายทางวัฒนธรรมร่วมกัน

ประเด็นทางด้านประวัติศาสตร์จังหวัดขอนแก่นและอำเภอกุเวียง อำเภอยางตลาด การศึกษาข้อมูลจากพื้นที่ทางวัฒนธรรมที่อุดมไปด้วยทรัพยากรทางธรรมชาติและมรดกทางวัฒนธรรมด้านวัตถุที่แสดงให้เห็นถึงร่องรอยทางประวัติศาสตร์และการตั้งถิ่นฐานในแต่ละยุคของชุมชนในเทือกเขาภูเวียงแล้ว ยังมีการศึกษานิวเคลียสวิทยาทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมการบริหารจัดการป่าชุมชนในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าพื้นที่เทือกเขา ภูเวียง แสดงให้เห็นว่าพื้นที่นี้อุดมไปด้วยข้อมูลทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมประเพณี ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงซึ่งกันและกันผ่านการสื่อสารความหมายทางวัฒนธรรมและรูปแบบการบริหารจัดการชุมชน

องค์ความรู้จากการวิจัย

การศึกษาและวิเคราะห์ตำนานกับพิธีกรรมในการสื่อสารความหมายทางวัฒนธรรมเพื่อการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนในเทือกเขาภูเวียง อำเภอยางตลาด จังหวัดขอนแก่น แสดงให้เห็นว่าองค์ประกอบในการขับเคลื่อนชุมชนจากการปกครองกันเองผ่านระบบโคตรวงศ์นับถือผู้อาวุโสก่อให้เกิดระบบแบบแผนการปฏิบัติของกลุ่มชาติลาวเวียงจันทน์ที่อพยพมาอาศัยในพื้นที่เทือกเขาภูเวียงจนถึงปัจจุบัน มีการสร้างเรื่องเล่าและอธิบายตำนานเพื่อให้เกิดความเชื่อในบริบทพื้นที่เข้ากับลักษณะทางกายภาพที่ปรากฏในชุมชน

ภาพที่ 4 องค์ความรู้จากการวิจัย

การสื่อสารความหมายผ่านตำนานและพิธีกรรม มีการเล่าย้ำความทรงจำจากรุ่นสู่รุ่น และการจัดประเพณีมีพิธีกรรมในทุกปี เพื่ออธิบายการสื่อสารความหมายทางวัฒนธรรมผ่านความเป็นพหุวัฒนธรรมของสังคม และความเชื่อสิ่งเหนือธรรมชาติบนพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ เป็นรูปแบบในการกำหนดแนวทางในการดำเนินชีวิตจากบรรพบุรุษเพื่อบริหารจัดการสันปันส่วนทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในชุมชนให้เท่าเทียม ทั้งยังเป็นการอนุรักษ์พื้นที่บางส่วนหรือทรัพยากรทางธรรมชาติอื่นที่ในชุมชนมี จึงเกิดความสัมพันธ์ในมุมมองตามแผนภาพข้างต้นซึ่งสิ่งเหล่านี้ถูกนำเสนอด้วยวิถีชีวิตที่เรียบง่ายในชุมชน พื้นที่เทือกเขาภูเวียงจึงเป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์มากด้วยธรรมชาติที่เกิดจากการบริหารจัดการที่ดีด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะ

ในการศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยโดยการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามโดยเพื่อศึกษาการสื่อสารความหมายทางวัฒนธรรมของคนในชุมชนและเพื่อจุดประกายกระตุ้นให้คนในชุมชนวางแผนทุนทางวัฒนธรรมและเพื่อสร้างสำนึกร่วมให้เยาวชนคนรุ่นใหม่ให้เห็นความสำคัญกับมรดกทางวัฒนธรรม แนะนำแนวทางต่อการดำเนินการในลำดับถัดไปมี 3 ประการคืออันได้แก่

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย โดยการรวบรวมเรื่องเล่า ตำนาน ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น เพื่อเป็นฐานข้อมูลให้กับชุมชน (จัดทำหนังสือชุมชน) และสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้กับชุมชน

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ เพื่อนำเสนอความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติที่ถูกอธิบายผ่านเรื่องเล่า ตำนาน ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเพื่อก่อให้เกิดองค์ความรู้และตระหนักถึง

คุณค่าของสิ่งเหล่านั้น ซึ่งจะเป็นการอนุรักษ์ทั้งข้อมูลทางวัฒนธรรมและทรัพยากรธรรมชาติ ควบคู่กันไปและจัดทำเพื่อนำเสนอในสถานที่ต่าง ๆ ในหน่วยงานหรือพื้นที่สำคัญของชุมชน

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป กระบวนการเชิงสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรมด้วยการใช้แนวคิดคติชนสร้างสรรค์เพื่อยกระดับสินค้าและผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร ของชุมชนเพื่อสร้างรายได้และสร้างอาชีพจากการบูรณาการจากทุนทางวัฒนธรรมสู่การ ประยุกต์ใช้ในวิถีชีวิต ซึ่งจะส่งผลให้อื้อประโยชน์ทั้งผู้วิจัยและคนในชุมชน

เอกสารอ้างอิง

- กิมซัว เชื้อคำเพ็ง. (2563, 23 ธันวาคม). อุบาสิกาวัดนายมวราราม บ้านเมืองใหม่ อำเภอยะเอยีง เก่า จังหวัดขอนแก่น [บทสัมภาษณ์].
- กุหลาบ มัลลิกะมาส. (2543). *การศึกษานิทานพื้นบ้านรูปแบบมุขปาฐะ*. กรุงเทพฯ: โอเดียนส โตร์.
- จารุวรรณ ธรรมวัตร. (2530). *คติชาวบ้าน*. มหาสารคาม: ภาควิชาภาษาไทยและภาษา ตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม.
- จิรพงษ์ คำขวา. (2563, 5 พฤศจิกายน). ช่างบายศรีบ้านเมืองเก่า อำเภอยะเอยีงเก่า จังหวัด ขอนแก่น [บทสัมภาษณ์].
- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. (2541). *ทฤษฎีและแนวคิดเศรษฐกิจชุมชนชาวนา*. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้น ตีงแอนด์พับลิชชิง.
- เจลิยว สุริยมาตย์. (2556). *ภูเวียงเมืองประวัติศาสตร์*. ขอนแก่น: โรงพิมพ์ขอนแก่นการพิมพ์.
- ขึ้น ศรีสวัสดิ์. (2555). *ฐานข้อมูลงานวิจัยทางชาติพันธุ์ ปรินญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจคณะบริหารธุรกิจ*. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชม งคลธัญบุรี.
- ดลนัย ศิริโคตร. (2563, 10 พฤศจิกายน). บ้านดอนหัน อำเภอยะเอยีง จังหวัดขอนแก่น [บท สัมภาษณ์].
- ดรรรัตน์ เมตตาริกานนท์. (2529). *การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจการเมืองสังคมและ วัฒนธรรมในหมู่บ้านอีสาน*. ขอนแก่น : คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ปรมินท์ จารุวรรณ. (2556). “ภาพลักษณ์ “หมู่บ้านวัฒนธรรมหนองขาว” จากวิถีคิดในการจัด กิจกรรมท่องเที่ยวในงานประเพณีเทคนันมหาชาติ”. *วารสารอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย*, 42(2), 133-168.
- พระครูสุตธรรมานุกุล (ทอมสัน ป.ธ.3, ดร.). (2563, 20 ธันวาคม). เจ้าคณะอำเภอยะเอยีงเก่า จังหวัดขอนแก่น [บทสัมภาษณ์].

- พระสุพรรณ สิริธโร. (2564, 05 เมษายน). วัดถ้ำผาเกิ้ง อำเภอเวียงเก่า จังหวัดขอนแก่น [บทสัมภาษณ์].
- พระอาจารย์นาวัน อนาคตโย. (2563, 23 ธันวาคม). เลขาเจ้าคณะอำเภอภูเวียง อำเภอหนองนา คำ จังหวัดขอนแก่น [บทสัมภาษณ์].
- พระอาจารย์หลวงวัฒโน. (2564, 15 มกราคม). วัดจันทาราม บ้านเมืองเก่า อำเภอเวียงเก่า จังหวัดขอนแก่น อดีตพระลูกวัดทรงศิลา (ถ้ำกวาง) [บทสัมภาษณ์].
- วิศาล อเนกเวียง. (2564, 15 มกราคม). บ้านดอนหัน ตำบลภูเวียง อำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น [บทสัมภาษณ์].
- ศรีศักร วัลลิโภดม. (2546). *ชุดโครงการความหลากหลายทางวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).
- ศิริพร ณ ถลาง. (2558). *"คติชนสร้างสรรค์" บทสังเคราะห์และทฤษฎี*. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).
- สวัสต์ ศรีทน. (2564, 15 มกราคม). บ้านหนองแวง ตำบลเขาน้อย อำเภอเวียงเก่า จังหวัดขอนแก่น [บทสัมภาษณ์].
- สุรัชย์ หวันแก้ว. (2540). *การประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวสำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ* (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- อนุชิต สิงห์สุวรรณ. (2557). *การศึกษาแนวทางการจัดการทรัพยากรป่าไม้ของชุมชนอย่างยั่งยืน* วิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา. นครพนม: คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม.

การศึกษาการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการที่มุ่งสู่การเป็นสถานศึกษา
รางวัลพระราชทาน : กรณีศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่แห่งหนึ่ง
ที่ได้รับรางวัลพระราชทานในปีการศึกษา 2562*

A STUDY OF CURRICULUM AND ACADEMIC ADMINISTRATION TOWARDS BECOMING
THE ROYAL AWARD SCHOOL: A CASE STUDY OF THE LARGE SECONDARY SCHOOL
RECEIVED THE ROYAL AWARD IN B.E.2562 ACADEMIC YEAR

สุรพงศ์ โควงศ์, สุชาดา นันทะไชย, วรณวิศา สืบบุสรณ์ คล้ายจำแลง

Surapong Kowong, Suchada Nanthachai, Wanwisa Suebnusorn Klaijumlang

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Kasetsart University

Corresponding Author E-mail: surapong.ko@ku.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการที่มุ่งสู่การเป็นสถานศึกษารางวัลพระราชทาน : กรณีศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่แห่งหนึ่งที่ได้รับรางวัลพระราชทานในปีการศึกษา 2562 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้อำนวยการ, รองผู้อำนวยการกลุ่มบริหารวิชาการ, หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ จำนวน 8 กลุ่ม, หัวหน้างานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่แห่งหนึ่งที่ได้รับรางวัลพระราชทานในปีการศึกษา 2562 รวมจำนวน 11 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์และแบบบันทึกข้อมูลจากเอกสาร โดยวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ และการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร ใช้การวิเคราะห์เนื้อหาจากการสัมภาษณ์ และการศึกษาเอกสาร และนำเสนอเป็นความเรียง จากนั้นจึงนำข้อมูลมาวิเคราะห์เป็นภาพรวม

ผลการวิจัย พบว่า โรงเรียนให้ความสำคัญกับการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการ ดังนี้ 1) ผู้บริหารและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมกันจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้ตรงตามความต้องการของนักเรียน โดยหลักสูตรมีความทันสมัยและสอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ 2) โรงเรียนมีการจัดกิจกรรมที่เสริมทักษะด้านต่างๆตรงตามความต้องการของนักเรียน 3) โรงเรียนส่งเสริมให้ครู ผลิต แลกเปลี่ยนการใช้สื่อการเรียนรู้ มีการส่งเสริม สนับสนุน และจัดกิจกรรมให้ตอบสนองต่อการเรียนรู้ โดยจัดเป็นโครงการและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียน 4) โรงเรียนส่งเสริมให้ครูผู้สอนมีความรู้ความเข้าใจเรื่องการวัดประเมินผล รายงานผลการประเมิน และนำผลการประเมินมาพัฒนานักเรียน

คำสำคัญ: การบริหารหลักสูตรและงานวิชาการ; โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่; รางวัลพระราชทาน

Abstract

This research aims to study curriculum management and academic work aimed at becoming an educational establishment. “Royal Award: A case study of a large secondary school that received a royal award in B.E. 2562 Academic Year.” Key informants are the Director, Deputy Director of the Academic Management Group, Head of 8 learning subject groups, and Head of learner development activities who have worked in a large secondary school that received the royal award in B.E. 2562 Academic Year, totaled 11 people. The research instruments were interviews and document-based data records by analyzing the data from the interview, and the study of information from documents. The content analysis was from interviews and study of documents to present as an essay. Then, all the data was analyzed in overall.

The findings revealed that: the school attached great importance to the curriculum and academic administration with systematic planning. As follows: 1) The administrators and related parties worked together to create an educational curriculum that had met the needs of student. The curriculum was up-to-date and consistent with the policy of the Ministry of Education. 2) The school organizes the activities to enhance skills that met the needs of student. 3) The school encouraged teachers to produce and exchange learning materials. There were promotion, support, and activities to respond to learning as a project and development of learning resources within the school. 4) The school encouraged teachers to get understanding of the assessment, assessment report, and usage the assessment results to develop students.

Keywords: Curriculum and Academic Administration; Large Secondary School; Royal Award

บทนำ

พระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 10 ได้ทรงพระราชทานพระบรมราโชบายด้านการศึกษาเพื่อมุ่งสร้างพื้นฐานให้แก่ผู้เรียน ให้ผู้เกี่ยวข้องได้น้อมไปปฏิบัติให้บังเกิดผล ซึ่งประกอบด้วยแนวพระบรมราโชบาย 4 ประการ คือ ประการแรก การมีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมือง ประการที่สอง การมีพื้นฐานที่มั่นคง มีคุณธรรม ประการที่สาม การมีงานทำ - มีอาชีพ และประการสุดท้ายคือการเป็นพลเมืองที่ดี จากพระบรมราโชบายดังกล่าวปรากฏให้เห็นความมุ่งหมายและหลักการของการจัดการศึกษาที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษา

แห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มุ่งให้มีการกระจายอำนาจให้สถานศึกษาดำเนินการได้โดยอิสระ คล่องตัว สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่น โดยการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายเพื่อให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งในการบริหาร และจัดการ สามารถพัฒนาหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้และ การวัดและประเมินผลได้อย่างมีคุณภาพ โดยการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 27 ได้กล่าวถึงการนำหลักสูตรไปใช้ โดยกำหนดเป็นแนวทางปฏิบัติ คือ ศึกษาวิเคราะห์เอกสารหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 สารระแนกลางของกระทรวงศึกษาธิการ ข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับสภาพปัญหา และความต้องการของสังคมชุมชนและท้องถิ่น วิเคราะห์สภาพแวดล้อมและประเมินผลสถานภาพสถานศึกษา เพื่อกำหนด วิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย คุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยการมีส่วนร่วมทั้งคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นต้น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

การบริหารหลักสูตรและงานวิชาการตามกระบวนการปฏิรูปการเรียนรู้ มีหลักสูตรเป็นข้อกำหนดและแนวทางในการจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และนำไปพัฒนาคุณภาพชีวิต นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพของสังคมและประเทศชาติ ดังที่กระทรวงศึกษาธิการได้ดำเนินการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งการบริหารหลักสูตรนี้เองเป็นสิ่งสำคัญในการกำหนดความสำเร็จของการจัดการศึกษาให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ในการพัฒนาผู้เรียนให้มีศักยภาพ ตามที่หลักสูตรกำหนด

ในการประเมินสถานศึกษาเพื่อรับรางวัลพระราชทานนั้น เป็นการส่งเสริมและกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้มีมาตรฐานและมีคุณภาพที่ดียิ่งขึ้น ทั้งนี้สถานศึกษาที่มีสิทธิเข้ารับการประเมินและคัดเลือกจะต้องทำการจัดการศึกษาให้ได้มาตรฐานและมีคุณภาพใน 5 ด้าน ได้แก่ ด้านคุณภาพนักเรียน ด้านการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการ ด้านบริหารและจัดการศึกษา ด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และด้านความดีเด่นของสถานศึกษา โดยโรงเรียนที่ได้รับรางวัลนั้น แสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพอันนำมาซึ่งความสำเร็จ สามารถผ่านการคัดเลือกตามเกณฑ์การพิจารณาสถานศึกษารางวัลพระราชทาน(กระทรวงศึกษาธิการ, 2562)

จากที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการที่มุ่งสู่การเป็นโรงเรียนรางวัลพระราชทาน : กรณีศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่แห่งหนึ่งที่ได้รับรางวัลพระราชทานในปีการศึกษา 2562 ซึ่งเป็นด้านที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการรับการประเมินสถานศึกษาเพื่อรับรางวัลพระราชทาน ซึ่งประกอบไปด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1.การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 2.การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร 3.สื่อ เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ และแหล่งเรียนรู้ 4.ระบบการวัดและประเมินผล(กระทรวงศึกษาธิการ, 2562) เนื่องจากการประเมินสถานศึกษาเพื่อรับรางวัลพระราชทานนั้น โรงเรียนมีความจำเป็นที่จะต้องมีการพัฒนาให้มีความ

ทันสมัยเป็นปัจจุบัน เพื่อเป็นแนวทางนำไปปรับใช้ในการวางแผนพัฒนาการบริหารหลักสูตร และงานวิชาการสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ขึ้นไป ให้มีความพร้อมในการเข้ารับการประเมินสถานศึกษารางวัลพระราชทาน อีกทั้งเป็นการนำไปประยุกต์ใช้กับโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการที่มุ่งสู่การเป็นสถานศึกษารางวัลพระราชทาน : กรณีศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่แห่งหนึ่งที่ได้รับรางวัลพระราชทานในปีการศึกษา 2562

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยการสัมภาษณ์ และการศึกษาเอกสารจากแบบบันทึกข้อมูลจากเอกสารเพื่อเป็นการตรวจสอบ และยืนยันความครบถ้วนถูกต้องของข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data) โดยมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญประกอบด้วย ผู้อำนวยการ, รองผู้อำนวยการกลุ่มบริหารวิชาการ, หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ จำนวน 8 กลุ่ม, และหัวหน้างานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ ที่ได้รับรางวัลพระราชทานปี 2562 จำนวน 1 โรง รวมจำนวนผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งสิ้น 11 คน และทำการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องของโรงเรียนเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูล และนำมาประกอบการวิเคราะห์ผลการศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง(Semi-Structured Interview) และแบบศึกษาเอกสาร ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นและผ่านการตรวจสอบคุณภาพโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความครอบคลุม ความตรง ความถูกต้องของเนื้อหาและภาษาที่ใช้ ผลการตรวจสอบมีความครอบคลุม ความตรง ความถูกต้องของเนื้อหาและภาษาที่ใช้ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยตนเอง โดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง ด้วยแบบสัมภาษณ์ และแบบบันทึกข้อมูลจากเอกสาร ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และนำเสนอเรียบเรียงเป็นความเรียง.

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง การบริหารหลักสูตรและงานวิชาการที่มุ่งสู่การเป็นสถานศึกษารางวัลพระราชทาน : กรณีศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่แห่งหนึ่งที่ได้รับรางวัลพระราชทานในปีการศึกษา 2562 ประกอบด้วย 4 ด้านโดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

1. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

1.1 การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นของสถานศึกษา ร่วมกับชุมชน สังคม ท้องถิ่น และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย เพื่อทราบจุดเด่นและจุดที่ควรพัฒนาแล้วนำผลการวิเคราะห์มาวางแผนและปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษา มีการประเมินความต้องการจำเป็นในการศึกษาต่อ และการประกอบอาชีพของนักเรียนในอนาคต เพื่อนำมากำหนดโครงสร้างการเรียนรู้และเวลาเรียน มีการประเมินความต้องการของผู้ปกครอง และชุมชนในการพัฒนานักเรียนเพื่อนำมาใช้กำหนดกิจกรรมและโครงการมีการศึกษามาตรฐานการศึกษาของโรงเรียนที่กำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามแนวทางในการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และพัฒนาคุณภาพนักเรียนที่มุ่งพัฒนานักเรียนให้มีความรู้ความสามารถ มีคุณธรรม จริยธรรมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์

1.2 การนำผลการวิเคราะห์ที่ได้มาพัฒนาหลักสูตรให้มีความยืดหยุ่นและสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป้าหมายและวิสัยทัศน์ของสถานศึกษา โดยครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชนร่วมกำหนดเป้าหมาย มีการจัดทำแผนการเรียนรู้ที่หลากหลายตามศักยภาพและความต้องการของนักเรียน มีสาระเพิ่มเติมให้นักเรียนได้เลือกเรียนในวิชาที่สนใจ

1.3 การนำหลักสูตรของสถานศึกษาไปออกแบบจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นขั้นตอนตามที่กำหนดบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรและ จุดมุ่งหมายของแต่ละรายวิชา โดยมีการศึกษาและวิเคราะห์หลักสูตรสถานศึกษา วิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด จัดทำคำอธิบายรายวิชา และโครงสร้างรายวิชา จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนานักเรียนให้มีคุณภาพตามเป้าหมาย

1.4 การจัดทำแผนและดำเนินการนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินการใช้หลักสูตรอย่างต่อเนื่องโดยมีการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการเพื่อวางแผนการนิเทศอย่างต่อเนื่อง กำหนดสาระสำคัญของการนิเทศ กำกับติดตามที่ชัดเจน เพื่อให้ดำเนินการได้ตามแผน สร้างเครื่องมือทำการนิเทศ จัดเตรียมเอกสารข้อมูลและร่องรอยการนิเทศเพื่อรับการนิเทศจากภายในและภายนอกโรงเรียนโดยดำเนินการ ให้ครูในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ร่วมกันนิเทศ กำกับ ติดตาม การใช้หลักสูตรในการจัดการเรียนการสอน และให้ครู นักเรียนและผู้ปกครอง ประเมินการใช้หลักสูตรทุกปีการศึกษา

1.5 สรุปผลการนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมิน นำผลมาปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรอย่างต่อเนื่องโดยใช้กระบวนการวิจัยเพื่อพัฒนานำไปสู่ความยั่งยืนและเป็นแบบอย่างในวงกว้างมีการ ดำเนินการสำรวจความคิดเห็นและความพึงพอใจจากนักเรียน ผู้ปกครอง ครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องต่อหลักสูตรสถานศึกษา มีการนำข้อมูลผลการดำเนินการนิเทศติดตามผล และรายงานของโรงเรียนมาวิเคราะห์การดำเนินการใช้หลักสูตรสถานศึกษา เพื่อให้ปรับปรุงหลักสูตรได้ตลอดเวลาของการดำเนินงาน

2. การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร

2.1 การนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการของนักเรียนเป็นรายบุคคล และสำรวจผ่านแบบประเมิน SDQ (ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน) รวมทั้งสำรวจความคิดเห็นของผู้ปกครอง ท้องถิ่น ชุมชนมากำหนดกิจกรรมเสริมหลักสูตรให้เหมาะสม สอดคล้องกับความพร้อม ความสนใจของนักเรียนและบริบทของท้องถิ่น จากนั้นจึงนำผลการสำรวจมาวิเคราะห์ และนำผลที่ได้มาประชุมเพื่อปรับปรุงกิจกรรมเสริมหลักสูตรให้ดีขึ้น และจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพิ่มเติมในประเด็นที่โรงเรียนยังไม่มีเพื่อให้กิจกรรมเสริมหลักสูตรมีความครอบคลุมประโยชน์และความพึงพอใจของนักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน

2.2 การกำหนดวัตถุประสงค์ กรอบแนวคิด และแนวทางการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรไว้อย่างชัดเจน สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ของกลุ่มสาระการเรียนรู้ เน้นการพัฒนารอบด้าน ทั้งการอ่านเขียน การสื่อสาร การคิดที่หลากหลาย ทักษะการจัดการ และงานอาชีพโรงเรียนมีการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร โดยการทำให้เป็นโครงการในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ ผ่านแผนการดำเนินงานของแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้และกลุ่มบริหาร

2.3 โรงเรียนมีรูปแบบการจัดกิจกรรมที่หลากหลาย ทำลาย สร้างสรรค์ น่าสนใจ ทั้งกิจกรรมรายบุคคล และกิจกรรมกลุ่มโรงเรียนมีการกำหนดกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่หลากหลายทั้งฝ่ายบริหารและกลุ่มสาระการเรียนรู้ ทั้งรายบุคคลและกลุ่ม โดยมีเนื้อหาที่บูรณาการในหลายรายวิชาเพื่อนำมาปรับใช้ในชีวิตของนักเรียน เพื่อให้เด็กนักเรียนมีทักษะและความรู้ในสาขาที่ตนเองถนัด และกิจกรรมการสร้างสรรค์ผลงาน

2.4 การประเมินความพึงพอใจของนักเรียนและมีการสรุปผลการดำเนินงาน และนำผลสรุปของการประเมินมาปรับปรุงกิจกรรมเสริมหลักสูตรในทุกครั้งที่จัดกิจกรรมเพื่อให้ นักเรียนร่วมกันทำกิจกรรมเสริมหลักสูตรอย่างมีความสุข

2.5 การที่นักเรียนมีผลงานเชิงสร้างสรรค์ แปลกใหม่ และ/หรือมีการพัฒนาต่อยอดที่ชัดเจน เช่น กิจกรรมพัฒนาความสามารถพิเศษด้านวงโยธวาทิต โครงการการศึกษา ค้นคว้าด้วยตนเอง (IS) ที่มุ่งเน้นให้นักเรียนศึกษาค้นคว้าและทำชิ้นงานที่นักเรียนสนใจ ดังนั้นจึง ทำให้ได้ชิ้นงานที่มีความหลากหลายและเป็นประโยชน์ต่อสังคมในหลายมิติ

3. สื่อ เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ และแหล่งเรียนรู้

3.1 การรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของครู นักเรียน และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเกี่ยวกับความต้องการใช้สื่อ เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ มีการวิเคราะห์ สรุปผล เพื่อใช้ในการออกแบบ วางแผน และดำเนินการจัดหาและผลิตโรงเรียน ให้มีความสำคัญในการใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการเรียนการสอน และการศึกษาแหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพนักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีขึ้น เป็นความรู้ที่ยั่งยืน นำความรู้ไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ ทั้งในปัจจุบันและอนาคต ส่งผลทำให้โรงเรียนมีคุณภาพ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในเกณฑ์ดีขึ้น

3.2 การออกแบบ วางแผน และดำเนินการจัดหาและผลิตสื่อ เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ และแหล่งเรียนรู้ที่สอดคล้องกับเป้าหมายของหลักสูตรอย่างครบถ้วนสมบูรณ์ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ โรงเรียนมีการวางแผน สำรวจความต้องการของทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ในการพัฒนาปรับปรุงสื่อการเรียนการสอนเป็นประจำทุกปีการศึกษา โรงเรียนได้พัฒนาครูในด้านการผลิตสื่อ โดยความร่วมมือจากผู้ปกครอง และชุมชน แนะนำวิทยากรที่มีความรู้ มีประสบการณ์ และร่วมเป็นวิทยากร ในการอบรมการผลิตสื่อการเรียนการสอน พร้อมทั้งมีการประเมินสื่อการเรียนการสอนที่สร้างขึ้นโดยครูในกลุ่มสาระการเรียนรู้เดียวกัน และการประเมินโดยนักเรียน

3.3 การจัดบริการและบำรุงรักษาสื่อ เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ และแหล่งเรียนรู้อย่างเป็นระบบโรงเรียนมีการสำรวจการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ ปรับปรุง บำรุงรักษา ให้สามารถใช้งานได้ดีทุกภาคการศึกษา เช่น สำรวจเครื่องคอมพิวเตอร์ โปรเจคเตอร์ สัญญาณอินเทอร์เน็ต เครื่องเสียง สื่อและอุปกรณ์ต่าง ๆ เพื่ออำนวยความสะดวกในใช้เทคโนโลยี หากเกิดความชำรุดเสียหายหรือเกิดการขัดข้องขึ้นสามารถแจ้งให้เจ้าหน้าที่มาดำเนินการช่วยเหลือแก้ไขได้ทันที โดยโรงเรียนมีแหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียนไว้บริการให้แก่ครู นักเรียน เพื่อตอบสนองและสนับสนุนการเรียนรู้ของนักเรียน เพื่อให้นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้ตลอดเวลา

3.4 การส่งเสริมสนับสนุนให้ครูใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ และแหล่งเรียนรู้ ทั้งที่มีในสถานศึกษาในท้องถิ่นและชุมชน ครูทุกคนนำสื่อไปใช้อย่างเหมาะสมกับเป้าหมาย สาระการเรียนรู้ วิธีการจัดการเรียนรู้และวัยของนักเรียนโรงเรียนได้จัดปรับปรุงห้องเรียนทุกห้องให้ทันสมัย มีเครื่องโปรเจคเตอร์ และอุปกรณ์ที่สามารถใช้สื่อเทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน เพื่อตอบสนองให้ครูได้ใช้สื่อการเรียนการสอนที่ได้จากการจัดหา จัดซื้อ และสื่อที่ครูสร้างขึ้น อย่างเต็มศักยภาพ มีการปรับปรุงห้องปฏิบัติการ และแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ

3.5 การประชาสัมพันธ์เผยแพร่สื่อ เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ และแหล่งเรียนรู้ ที่ได้รับการยอมรับเป็นนวัตกรรม สู่แวดวงวิชาการผ่านรูปแบบและวิธีการที่มีความหลากหลาย ครูเข้ารับการอบรมเพื่อจัดทำสื่อ เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ ได้นำสื่อที่สร้างขึ้นไปทดลองใช้ และให้เพื่อนครูที่ร่วมสอนในรายวิชาเดียวกันร่วมใช้ มีการประเมินผลการใช้ โรงเรียนมอบหมายงานกลุ่มให้นักเรียนทำสื่อการเรียนการสอน และปรับปรุงสื่อการเรียนการสอนที่ผลิตขึ้นจนเป็นที่พอใจได้รับการยอมรับ เผยแพร่สื่อการเรียนการสอนที่ผลิตโดยให้ครูได้ใช้ร่วมกัน มีการเผยแพร่สื่อการเรียนการสอนที่ผลิตขึ้นให้บุคคลภายนอกได้ใช้ การจัดนิเทศแลกเปลี่ยนเรียนรู้การใช้สื่อการเรียนการสอน การเสนอนวัตกรรมทางเว็บไซต์ของโรงเรียน

4. ระบบการวัดและประเมินผล

4.1 การสร้างและพัฒนาแนวทาง/กระบวนการประเมินผล เพื่อให้ได้ข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับนักเรียนที่ถูกต้องครบถ้วนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ มีการสร้างและพัฒนาเครื่องมือที่หลากหลายสำหรับวัดและประเมินผลที่สอดคล้องกับผลการเรียนรู้/ตัวชี้วัด และเหมาะสมกับธรรมชาติของแต่ละวิชา โดยวัดและประเมินผลสภาพที่แท้จริงของนักเรียน มีทั้ง

การประเมินทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ตลอดระยะเวลาของการจัดการเรียนการสอน จัดสร้างเครื่องมือวัดและประเมินผลที่มีคุณภาพตามกระบวนการสร้างเครื่องมือวัดพฤติกรรม การเรียนรู้ของนักเรียน เพื่อให้ครอบคลุมการวัดและประเมินผลทั้ง 3 ด้านคือ ด้านความรู้ ด้าน ทักษะกระบวนการ และ ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์

4.2 โรงเรียนมีระเบียบการวัดและประเมินผลที่มีครู นักเรียน ผู้ปกครอง และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมจัดทำ สอดคล้องกับสิ่งที่ต้องการวัดและประเมินโรงเรียนได้จัดทำระเบียบ การวัดและประเมินผลของโรงเรียนโดยความร่วมมือของครู นักเรียน และผู้ปกครอง เพื่อเป็น หลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้เพื่อพัฒนานักเรียนให้มี คุณลักษณะตามเป้าหมายของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน และหลักสูตรสถานศึกษาตาม ระเบียบการวัดและประเมินผลของโรงเรียน จัดให้มีการวัดและประเมินผลเพื่อตัดสินการจบ หลักสูตรของสถานศึกษาที่ผู้เรียนต้องผ่าน

4.3 ระบบการสร้างและพัฒนาเครื่องมือวัดและประเมินผลการเรียนรู้ที่มี คุณภาพ หลากหลายรูปแบบโดยสร้างเครื่องมือวัดและประเมินผลที่สอดคล้องกับผลการเรียนรู้/ ตัวชี้วัด และมีการเก็บรวบรวมอย่างเป็นระบบ สามารถนำมาใช้ได้อย่างสะดวกรวดเร็วตรงความ ต้องการในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ มีการวิเคราะห์ข้อสอบให้แก่ครูและบุคลากรในโรงเรียน ตลอดจนการใช้โปรแกรม ตรวจสอบข้อสอบประมวลผลและจัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ

4.4 การจัดทำเอกสารประกอบการวัดและประเมินผลเพื่อสรุปรายงานเสนอต่อ ผู้บังคับบัญชาหน่วยงานต้นสังกัดและผู้เกี่ยวข้องโรงเรียน มีการกำหนดนโยบายและรูปแบบการ รายงานผลการเรียนเพื่อให้นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชนได้ทราบข้อมูลถูกต้อง ชัดเจน และ ครบถ้วน ทุกฝ่ายเกิดความเข้าใจร่วมกันและมั่นใจในผลการเรียนที่นำเสนอ มีการจัดทำเอกสาร หลักฐานครบถ้วนเป็นปัจจุบัน โดยครูทุกรายวิชา ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้จัดทำแบบบันทึกผล การเรียนประจำรายวิชา รายงานต่อกลุ่มบริหารวิชาการ และทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้จัดทำแบบ สรุปผลการเรียนรู้ของกลุ่มสาระ รายงานต่อกลุ่มบริหารวิชาการ

4.5 การนำผลจากการวัดและประเมินผลไปใช้เพื่อพัฒนากระบวนการบริหาร และการจัดการของผู้บริหารโรงเรียน กระบวนการจัดการเรียนการสอนของครู และกระบวนการ เรียนรู้ของนักเรียน โรงเรียนได้รายงานความก้าวหน้าของนักเรียนรายบุคคลทุกระดับชั้น อีกทั้ง นำสถิติผลการเรียนภาพรวมทั้งโรงเรียนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ไปใช้ในการปรับปรุงหลักสูตร สถานศึกษา ตลอดจนใช้ผลการประเมินระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O – NET) มาวางแผนพัฒนา ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

อภิปรายผลการวิจัย

1. **การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา** โรงเรียนมีการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมิน การใช้หลักสูตร โรงเรียนมีแผนงานนิเทศการสอน อย่างชัดเจน จัดทำเป็นโครงการนิเทศการสอนไว้ในแผนปฏิบัติงานประจำปี มีการนิเทศภายในโดย ผู้บริหาร หัวหน้างาน เพื่อนร่วมงาน มีการให้คำแนะนำครูผู้สอน โดยกำหนดช่วงเวลานิเทศการสอนภาคเรียนละ 1 – 4 ครั้ง และมีการติดตามผล การพัฒนาโดยหัวหน้างาน ทั้งนี้ผู้วิจัยเห็นว่า ด้วยกระบวนการดังกล่าวเป็นส่วนสำคัญในการทำให้การสอนของครูมีประสิทธิภาพ และทำให้นักเรียนบรรลุวัตถุประสงค์การเรียนรู้ เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่เป็นไปตามเกณฑ์หรือสูงกว่า เกณฑ์ ดังนั้นหากโรงเรียนสามารถพัฒนาเทคนิคและวิธีการนิเทศการสอนที่ตอบสนองต่อความต้องการของครูผู้สอน รวมถึงการจัดกิจกรรมนิเทศที่มีความหลากหลายและเหมาะสมกับธรรมชาติ ของวิชา จะทำให้การนิเทศการสอนและการนำผลการนิเทศไปใช้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมาก ยิ่งขึ้น ดังที่ พรหมทรี โชคไพศาล (2553) กล่าวถึงพฤติกรรมกรรมการนิเทศของผู้นิเทศในด้านการใช้ กิจกรรมนิเทศส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมกรรมการสอนของครูในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมกรรมการสอนของครูผู้นิเทศควรใช้กิจกรรมนิเทศเพื่อช่วยให้ครูได้รับความรู้เพิ่มเติม และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนของตนให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

2. **การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร** โรงเรียนมีการจัดกิจกรรมการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร โดยดำเนินการตามหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 จัดเป็นกิจกรรมชมรมให้นักเรียนเลือกเรียนตามความสนใจ โดยสำรวจความสนใจของนักเรียนแต่ละปีการศึกษา เพื่อจัดกิจกรรมชมรม และมีการจัดการเรียนการสอนแบบโครงงาน จากความสนใจของนักเรียน เพื่อให้นักเรียนเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีทักษะการ สืบค้นข้อมูลและทักษะการทำงานเป็นกลุ่ม จัดกิจกรรมตามโอกาส และกิจกรรม วันสำคัญต่างๆของ โรงเรียน สอดคล้องกับ เบญจวรรณ กี่สุขพันธ์ (2549) กล่าวว่า วิธีการสอนแบบโครงงานเป็นการ บูรณาการให้นักเรียนได้เชื่อมโยงระหว่างห้องเรียนกับโลกภายนอก เป็นลักษณะการแสวงหาความรู้ ด้วยการสร้างจุดสนใจจากการค้นพบ และแก้ปัญหาด้วยตนเอง สามารถนำไปใช้จัดการเรียนรู้ได้ ทุกระดับ ทุกกลุ่มสาระวิชาในลักษณะเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่ม ซึ่งผู้วิจัยเห็นด้วยกับการจัด กิจกรรมพัฒนานักเรียนที่มีความหลากหลายของโรงเรียน ทำให้นักเรียนได้รับการพัฒนาครบทั้ง 3 ด้าน คือ พุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย

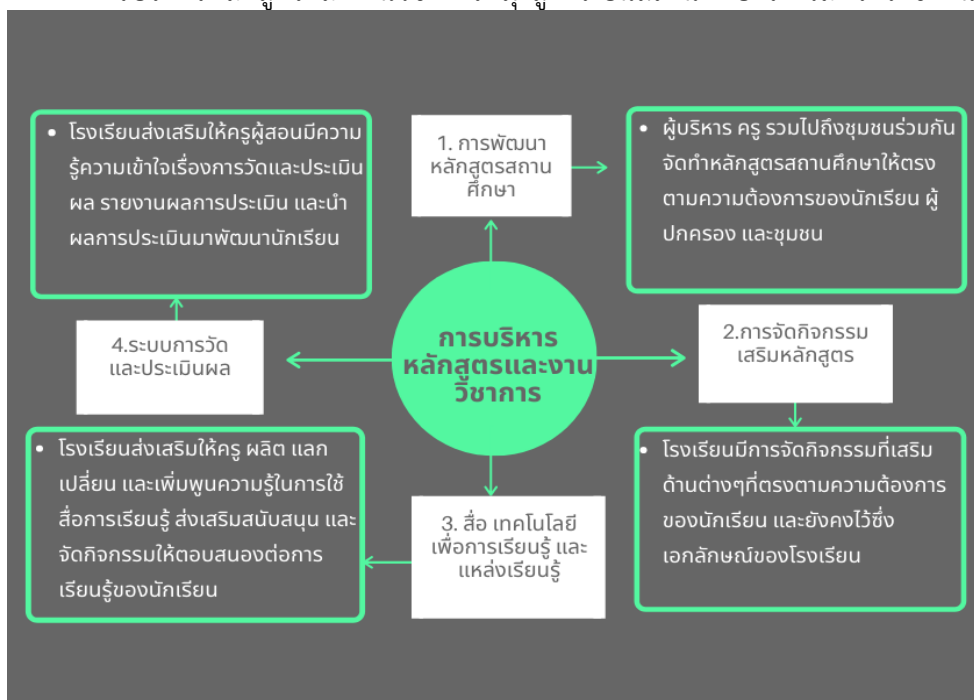
3. **สื่อ เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ และแหล่งเรียนรู้** โรงเรียนส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการวางแผนจัดหาและผลิตสื่อและ เทคโนโลยีมีแผนงานพัฒนาสื่อการเรียนรู้ มีการสำรวจความต้องการใช้สื่อการเรียนรู้ทุกปีการศึกษา เพื่อวางแผนในการจัดซื้อให้ตรงตามความต้องการของครูผู้สอน มีการส่งเสริมครูผู้สอนด้านการพัฒนา และผลิตสื่อการเรียนรู้โดยกำหนดการอบรมการผลิตสื่อและนวัตกรรม ไว้ในแผนปฏิบัติงานเพื่อให้ ครูผู้สอนมีความรู้ความเข้าใจในการเลือกใช้

และผลิตสื่อการเรียนรู้ ดังที่ ประเสริฐ บริโพร (2545) กล่าวว่า การใช้สื่อการเรียนรู้ของครูผู้สอน ควรมีการจัดอบรมสัมมนาเกี่ยวกับ การใช้สื่อการเรียนรู้ และขั้นตอนในการใช้สื่อ ตลอดจนการ รักษาสื่อ สำหรับการส่งเสริมและสนับสนุน การใช้สื่อการเรียนรู้ โรงเรียนมีผลงานจัดเตรียม และซื้อวัสดุที่ใช้ผลิตสื่อการเรียนรู้ รวมถึงมีห้อง สื่อการเรียนรู้ ที่ครูผู้สอนสามารถยืมใช้สื่อการเรียนรู้ตามความต้องการที่ตรงกับแผนการจัดการเรียนการสอน ทั้งสื่อการเรียนรู้โดยทั่วไป รวมถึง สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ต่างๆด้วย ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าโรงเรียนมีความพร้อมในการพัฒนาและส่งเสริม ครูผู้สอนในด้านวัสดุ สื่อการเรียนรู้ ตอบสนองต่อความต้องการใช้ และส่งผลต่อประสิทธิภาพในการใช้แผนการจัดการ เรียนรู้ของครูผู้สอนทำให้นักเรียนเกิดความสนใจ โดยเฉพาะนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาที่สื่อการเรียนรู้เป็นสิ่งกระตุ้นความสนใจให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้

4. ระบบการวัดและประเมินผล โรงเรียนมีการดำเนินการตามระเบียบการวัด ประเมินผลหลักสูตร แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 จัดทำคู่มือการวัดและ ประเมินผล ครอบคลุม ทุกเรื่อง มีการประชุมชี้แจงแนวทางในการวัดและประเมินผล และ ประชาสัมพันธ์แจ้งข้อมูลให้ผู้ปกครองทราบตามแนวทางการดำเนินการของโรงเรียนในการ ประชุม ผู้ปกครองประจำปีการศึกษา ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า การชี้แจงแนวทางการวัดและประเมินผล จัดทำคู่มือการวัดและประเมินผล เป็นสร้างความเข้าใจแก่ครูผู้สอนเพื่อดำเนินการวัดและ ประเมินผลให้เป็นไปตาม แนวทางของโรงเรียน และเกิดประสิทธิภาพบรรลุตามวัตถุประสงค์ ของการวัดและประเมินผล ดังที่ Race & Pickford (2007) กล่าวว่า เมื่อครูผู้สอนเข้าใจระบบ การวัดและประเมินผล รู้ปัญหาของการวัด ประเมินผล และการให้ข้อมูลย้อนกลับจะทำให้การ วัด ประเมินผล และการให้ ข้อมูลย้อนกลับเป็นประโยชน์ต่อการสอนและการเรียนรู้ นำไปสู่การ วัดและประเมินผลการเรียนรู้ที่มี ประสิทธิภาพ ดังที่ ฆนัท ธาตุทอง (2550) กล่าวว่า สถานศึกษา ควรกำหนดการวัดผล ประเมินผล ของโรงเรียนขึ้นเพื่อให้บุคลากรทุกฝ่ายใช้เป็น แนวทางในการ ดำเนินงาน

องค์ความรู้จากการวิจัย

การบริหารหลักสูตรและงานวิชาการที่มุ่งสู่การเป็นสถานศึกษารางวัลพระราชทาน

ภาพที่1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากแผนภาพ เป็นองค์ความรู้ใหม่ในการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการที่มุ่งสู่การเป็นสถานศึกษารางวัลพระราชทาน : กรณีศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่แห่งหนึ่งที่ได้รับรางวัลพระราชทานในปีการศึกษา 2562 สรุป ได้ดังนี้

1. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนมีการวิเคราะห์ความจำเป็นของสถานศึกษา ร่วมกับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง มีการประเมินความต้องการจำเป็นในการศึกษาต่อ มีการประเมินความต้องการของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาใช้กำหนดกิจกรรมและโครงการ โดยมีการวางแผนเพื่อให้มีความยืดหยุ่นสอดคล้องกับเป้าหมายและวิสัยทัศน์ของโรงเรียน มีการจัดทำแผนการเรียนรู้ที่หลากหลายตามศักยภาพและความต้องการของนักเรียน

2. การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร โรงเรียนมีการสำรวจความพึงพอใจที่มีต่อหลักสูตรของโรงเรียนจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง มีการวิเคราะห์ความต้องการของนักเรียนหรือความคิดเห็นของนักเรียนเป็นรายบุคคล ทางโรงเรียนมีการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรโดยการนำผลการสำรวจหลักสูตรจากแบบประเมินมาประชุมร่วมกันระหว่างผู้บริหารและครู จากนั้นจึงมีการจัดทำกิจกรรมเสริมหลักสูตรขึ้น โดยมีการกำหนดกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่หลากหลาย

3. สื่อ เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ และแหล่งเรียนรู้ โรงเรียนให้ความสำคัญในการใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการเรียนการสอน และการศึกษาแหล่งเรียนรู้ เพื่อพัฒนาคุณภาพนักเรียนให้มี

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีขึ้น โดยมีการวางแผน สำรวจความต้องการของทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ในการพัฒนาปรับปรุงสื่อการเรียนการสอนเป็นประจำทุกปีการศึกษา

4. ระบบการวัดและประเมินผล ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้มีการสร้างและพัฒนาเครื่องมือที่หลากหลายและเหมาะสม โดยวัดและประเมินผลสภาพที่แท้จริงของนักเรียน โดยจัดทำระเบียบการวัดและประเมินผลโดยความร่วมมือของครู นักเรียน และผู้ปกครอง เพื่อเป็นหลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ มีการพัฒนาระบบการสร้างและพัฒนาเครื่องมือวัดและประเมินผลการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ โดยให้สอดคล้องกับผลการเรียนรู้/ตัวชี้วัด

เงื่อนไขสู่ความสำเร็จ จากองค์ความรู้จากการวิจัยทำให้ทราบว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทในความเป็นผู้นำขององค์กรอย่างเด่นชัด ในเรื่องการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการของโรงเรียน อีกทั้งการตอบสนองและการมีส่วนร่วมที่ดีจากทุกภาคส่วน เช่น ผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน ทำให้การบริหารหลักสูตรและงานวิชาการของโรงเรียนประสบผลสำเร็จจนนำไปสู่การมีมาตรฐานที่ดี จนนำไปสู่การรับรางวัลพระราชทาน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทางในการนำผลวิจัยไปประยุกต์ใช้

จากผลการวิจัยที่พบว่าโรงเรียนที่เป็นกรณีศึกษา มีความครอบคลุมและมีประสิทธิภาพในการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการทุกด้าน จนนำไปสู่การได้รับรางวัลพระราชทาน ดังนั้นโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาขนาดใหญ่อื่นๆจึงควรนำผลวิจัยไปประยุกต์ใช้ดังนี้

1. ศึกษา นำรูปแบบ และวิธีการของโรงเรียนที่เป็นกรณีศึกษา ไปประยุกต์ใช้ให้เข้ากับบริบทของโรงเรียนนั้น เพื่อจะได้เป็นการพัฒนาคุณภาพของโรงเรียน และเตรียมความพร้อมจนนำไปสู่การเสนอสถานศึกษาเข้ารับรางวัลพระราชทานต่อไป

2. ศึกษา นำรูปแบบ และวิธีการของโรงเรียนที่เป็นกรณีศึกษา ไปประยุกต์ใช้ให้เข้ากับบริบทของโรงเรียนนั้น เพื่อจะได้เป็นการพัฒนาคุณภาพของโรงเรียน และยกระดับคุณภาพมาตรฐานโรงเรียนต่อไป

ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาในครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จในการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการของโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาที่ได้รับรางวัลพระราชทานที่เป็นปีการศึกษาปัจจุบัน

2. ควรมีการวิจัย ด้านคุณภาพนักเรียน ด้านการบริหารและจัดการศึกษา ด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และด้านความดีเด่นของสถานศึกษา ของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ที่ได้รับรางวัลพระราชทาน

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุม สหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- _____. (2562). *คู่มือการประเมินสถานศึกษาเพื่อรับรางวัลพระราชทานระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- ฉันท ชาติทอง. (2554). *การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: เพชรเกษมการพิมพ์.
- เบญจวรรณ กี่สุขพันธ์. (2549). *หลักสูตรกับการจัดการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ: โครงการศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- ประเสริฐ บริโปร. (2545). *ปัญหาและข้อเสนอแนะในการใช้สื่อการสอนวิชาคณิตศาสตร์ของครูผู้สอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดนครพนม*. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- พรรณทรี โชคไพศาล. (2553). *พฤติกรรมกรณีพิเศษที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการสอนของครู*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขานิเทศการศึกษาและพัฒนาหลักสูตร). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Race, P., & Pickford, R. (2007). *Making teaching work: 'teaching smarter' in post-compulsory education*. Thousand Oaks, CA.: SAGE.

OUTCOMES OF ESTABLISHMENT, PROMOTION AND PARTICIPATION
IN THE RESEARCH EXCHANGE/LABORATORY INTERNSHIP BY
INTERNATIONAL ACTIVITIES*

ผลลัพธ์ของการก่อตั้ง ส่งเสริม และการมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนการวิจัย/
ฝึกประสบการณ์ด้วยกิจกรรมนานาชาติ

Suopor Hiranchiracheep, Chitapong Wechtaisong, Atsuko K. Yamazaki, Nithima Hanprakhon

สุโอโป หิรัญจิรัชชีพ, ชิตพงศ์ เวชไธสงค์, Atsuko K. Yamazaki, นิธิมา หาญประโคน

Nakhon Ratchasima Rajabhat University

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

Corresponding Author E-mail: su-opor.h@nrru.ac.th

Abstract

Objectives of this research were: 1 to establish the research exchange/laboratory Internship between Shibaura Institute of Technology (SIT) in Japan and Nakhon Ratchasima Rajabhat University (NRRU) in Thailand and to evaluate the program from the perspective of both exchange students and the SIT professors. The Research Exchange/Laboratory Internship Project is the educational exchange program of the Shibaura Institute of Technology (SIT). This program allocates scholarships to students of partner universities to conduct research in Japan at SIT's laboratories. Nakhon Ratchasima Rajabhat University (NRRU) in Thailand is one of the partner universities; it joined this program in 2016. Eighteen NRRU students participated in the program under exchange scholarships and joined research laboratories at SIT in 2017 and 2019, where they experienced research and global events. This article describes the processes in place at NRRU to promote and support the exchange program.

The results of program evaluations by exchange students and laboratory supervisors show that this exchange program enhances the cross-cultural skills of attendees and promotes internationalization of both the host and home at level good and outstanding. Although the international activities in 2020 and 2021 have been suspended temporarily because of the novel coronavirus (COVID-19). In the

*Received March 28, 2021; Revised July 20, 2021; Accepted August 3, 2021

future, these activities will set again in Japan after the policy of Japan allows exchange students to enter the country again.

Keywords: Student Exchange Program; International Internship Project; Promoting and Participating; Establishment of New Project

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของงานวิจัยนี้คือ 1. เพื่อตั้งโครงการแลกเปลี่ยนนักศึกษาวิจัย/ฝึกประสบการณ์ปฏิบัติการนานาชาติระหว่างสถาบันเทคโนโลยีชีวาระประเทศญี่ปุ่น และมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา 2. เพื่อประเมินโครงการใหม่นี้ทั้งมุมมองนักศึกษาแลกเปลี่ยนและอาจารย์ที่ปรึกษาประจำห้องปฏิบัติการนานาชาติ โครงการนี้ได้มอบทุนการศึกษาให้กับนักศึกษาที่สังกัดสถาบันภาคีเครือข่ายเพื่อโอกาสฝึกประสบการณ์วิจัยในห้องปฏิบัติการของสถาบันเทคโนโลยีชีวาระ ซึ่งมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมาได้ลงนามบันทึกความเข้าใจเพื่อร่วมเป็นสถาบันภาคีเครือข่ายกับสถาบันเทคโนโลยีชีวาระตั้งแต่ พ.ศ. 2559 นักศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมาจำนวน 13 คนได้เข้าร่วมโครงการแลกเปลี่ยนดังกล่าว ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2560 ถึง 2562 เพื่อพัฒนาประสบการณ์วิจัยในระดับนานาชาติ บทความนี้ได้นำเสนอกระบวนการที่ได้จัดขึ้นโดยมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา เพื่อประชาสัมพันธ์ เตรียมพร้อม และช่วยเหลือนักศึกษาที่สมัครโครงการแลกเปลี่ยนดังกล่าว

ผลของการประเมินโครงการโดยนักศึกษาที่เข้าร่วมโครงการแลกเปลี่ยนแสดงให้เห็นว่า นักศึกษาได้เพิ่มพูนทักษะการทำงานระหว่างวัฒนธรรมและภาษาที่แตกต่างได้อย่างชัดเจน และยังมีผลการประเมินนักศึกษาเป็นรายบุคคล จากห้องปฏิบัติการของประเทศญี่ปุ่นอยู่ในระดับดีและดีมาก ซึ่งโครงการนี้ได้พัฒนาความเป็นสากลของทั้งสถาบันที่เป็นเจ้าภาพและสถาบันที่เข้าร่วมโครงการ ถึงแม้ว่ากิจกรรมของปี 2563 และ 2564 ได้หยุดชะงักลงชั่วคราวเพราะสถานการณ์โควิด ในอนาคตกิจกรรมนี้จะเกิดอีกครั้งที่ประเทศญี่ปุ่น เมื่อนโยบายของประเทศญี่ปุ่นได้อนุญาตให้นักศึกษาแลกเปลี่ยนได้เข้าประเทศอีกครั้ง

คำสำคัญ: โปรแกรมแลกเปลี่ยนนักศึกษา; โครงการฝึกงานระหว่างประเทศ; การส่งเสริมและการมีส่วนร่วม; การจัดตั้งโครงการใหม่

Introduction

International collaboration or knowledge transfer among universities is beneficial to all university stakeholders (e.g., students and their parents, faculty members, staff members, alumni, and affiliated industries). In addition, this cooperation plays an important role in the development of social sciences. Universities around the world have been exploring opportunities to form

international partnerships and supportive relationships with overseas institutions. With limitless communication channels and inexpensive travel, the trend of internationalization has rapidly increased. For instance, according to Davis, Can, Pindrik, Rocque, and Johnston, Ho Chi Minh City in Vietnam and Birmingham in the United States work together using virtual interactive presence and augmented reality, which is a model of a low-priced method in global surgical education. The key to creating an agreement between partner universities is (1) research and development and (2) teaching and instruction (Helms, 2015). Global and cultural awareness is one of the 13 essential skills that 21st century students need in order to understand and address global issues, particularly interaction in English. Furthermore, students should be able to both learn and work collaboratively in different contexts—personal, work, and community—with individuals from diverse cultures, religions, and lifestyles in a spirit of mutual respect and open dialog (Clarke, 2004).

The Shibaura Institute of Technology (SIT) is one of the top 37 global universities in Japan (MEXT, 2017), and Nakhon Ratchasima Rajabhat University (NRRU) in Thailand places a strong emphasis on global collaboration. Moreover, there is a big university in Nakhon Ratchasima province as Suranaree University of Technology (SUT) which has a good collaboration between SIT and NRRU as well.

The Research Exchange/Laboratory Internship Project at SIT is an academic program that gives students opportunities to work on research projects for a period of one week to one year (SIT, 2018). The program is conducted in English. The Japan Student Services Organization supports a scholarship for each student. The project is conducted under the supervision of a SIT faculty member in a culturally diverse and vibrant academic environment. By taking advantage of the flexible nature of the non-degree program offerings at SIT, students can pursue research topics of their choice while experiencing Japanese culture. For brief explanation of the program's timeframe, the first step of the program is the arrival of participating students who set a goal for their research at SIT by consulting with their supervisors. During the period of the program, students conduct research under the supervision of SIT professors. On completing their research, they are required to submit a report on their outcomes to SIT.

The aim of this paper is to describe the Research Exchange/Laboratory Internship Project between NRRU and SIT. NRRU promotes the program, helps applicants with their preparation, and supports students who are conducting their research in Japan up until the final post-program presentation. The current paper presents an evaluation of the program from the perspective of both exchange students and the SIT professors who supervise them. The final evaluations raise issues that could lead to improvements in the program.

Research Objectives

1. To set the research exchange/laboratory Internship between NRRU and SIT
2. To evaluate the program from the perspective of both exchange students and the SIT professors

Methodology

1. Establishment the Program

Timeline of collaborative events among NRRU, SUT and SIT started when an NRRU lecturer enrolled in a Ph.D. course at SIT in 2013. Three years later, the official agreement for academic exchanges and cooperation between NRRU and SIT was signed by the presidents of both universities. During their six years of collaboration, the universities have participated in activities such as Global Internships, Global Project-Based Learning (Oda et al., 2016), the Ph.D. enrollment of an NRRU faculty member, and a Research Exchange/Laboratory Internship Project. NRRU and SIT have collaborated on research and development, teaching instruction, and the development of human resources.

2. Promoting the Program

To promote the Research Exchange/Laboratory Internship Project at SIT, NRRU staff and faculty members sent posters announcing the program to university departments of science and technology, industrial technology, and engineering, and these posters were displayed on boards in each department. Furthermore, the announcement was displayed on the home webpage of the NRRU Faculty of Industrial Technology (Faculty of Industrial Technology, NRRU, 2018) and on the home webpage of the NRRU International Affairs Office (IAO)

(IAO, NRRU, 2018a). The announcement was also posted via social media such as the Facebook fan pages of the Department of Electronics and Telecommunication Technology and the Faculty of Industrial Technology at NRRU. These announcements are shown in Figure 1. According to the survey results, most of the applicants learned about the program through the Facebook page announcement. In addition, NRRU departmental staff who were interested in the program invited IAO staff and experienced students to motivate their students to apply (IAO, NRRU, 2018e).

1) Recruiting Participants

Students who were interested in joining the program contacted the staff at the IAO of NRRU to receive preliminary information. They had to prepare documents such as the program application form, transcripts, an English language score report, recommendation letters, résumés, and research plans. SIT put in place several flexible options for admissible English language testing reports. Applicants could submit scores of standard examinations such as TOEIC, TOEFL, and IELTS. Letters from the applicant's home university attesting to satisfactory English skills were also acceptable. The IAO administered an English examination for program applicants in 2017 using the Cambridge English Assessment (2015). For the program in 2018, the Faculty of Industrial Technology held a pre-TOEIC test for applicants. Altogether, there were 18 NRRU applicants who passed the SIT screening and won the exchange scholarship from JASSO.

Figure 1: The Internship announcements in each area

2) Preparation for the Program

The preparation program helped applicants with their English language skills, knowledge of research, and perspectives on living abroad.

2.1) English language preparation

Applicants participated in two major activities to help improve their English skills. The first activity was the NRRU Toastmasters Club for developing public speaking skills (NRRU Toastmasters Club, 2018). At the bimonthly meetings, club members were able to practice their communication and leadership skills (Sun, 2008). The IAO also encouraged applicants to join the Toastmasters Club by providing extra support from their budget. The second activity was a TOEIC preparation course. For the 2018 exchange program, the applicants had their English language skills evaluated by taking a pre-TOEIC test, and then the Faculty of Industrial Technology offered them a TOEIC preparation course. The average score of the 2018 applicants was 395 out of 990, with a standard deviation of 180.

2.2) Research preparation

To prepare applicants in terms of their research skills, a research seminar was conducted. An NRRU team of supervisors that consisted of lecturers in the applicants' departments was organized. The duty of the supervisors was to guide applicants in their research plans and preparations and to comment on the applicants' seminar presentations (IAO, NRRU, 2018d). The NRRU team of supervisors was an important source of support for students when conducting research in the SIT laboratories. The seminars were presented in English; applicants had to select publications to study and then deliver a 15-minute presentation in English (see Figure 2).

2.3) Guidance from experienced SIT exchange students

The Research Exchange/Laboratory Internship Project participants had a chance to experience new food, culture, and customs, and also to soak up the social atmosphere. It is often difficult for students to survive abroad without prior guidance, and most of the applicants had never been abroad before. Therefore, for the exchange program, guidance sessions were set up for the applicants. An NRRU faculty member who graduated from SIT was invited to share about his experience of living in Japan and studying at the SIT laboratory, and exchange students who had participated in the 2017 program were also invited to take part in the sessions and share their experiences with the applicants (see Figure 3).

Figure 2: The applicants presented their research papers in English

Figure 3: The students who had participated in the 2017 program shared their experiences

3. Participation in the Program

For activities of the Research Exchange/Laboratory Internship Project, students were given a briefing, student cards, and scholarship money on their first day. After that, they carried out their research in the SIT laboratories under the supervision of SIT professors. Besides their research work, students had to submit a daily report on their progress to the NRRU supervisors' team. SIT set up additional activities for the exchange students such as visiting SIT's Toyosu campus and the Ricoh Eco Business Development Center. Figure 4 shows a photo of students and supporting faculty members from SIT and NRRU at the final presentation session. In 2018, four students joined the program for two weeks, and one student joined for a period of one year (IAO, NRRU, 2018c).

Figure 4: Final presentation by NRRU students at Omiya campus, SIT.
(IAO, NRRU, 2017)

4. Final Presentation at NRRU

After completing the exchange program at SIT, the IAO organized a presentation session at NRRU for the students who participated in the 2017 and 2018 programs. The session was held in English, and each exchange student had to present their research activities at SIT, including information about their experiences regarding living in Japan. Audience members included the NRRU administration team, the NRRU supervisors' team, IAO officers, lecturers, students, and other interested parties. The objective of the final presentation session was to present the outcome of the exchange program in terms of both research and the experience of living abroad to promote the exchange program. The seminar included a question and answer session after students' presentations. There were a number of questions from NRRU students who were interested in applying to the exchange program the following year (IAO, NRRU, 2018b).

Results

Evaluation is one of the most important keys to improving the program. In the following section, evaluations from the exchange students and the SIT professors who supervised them will be analyzed.

1. Feedback from Participant Students

The exchange programs from 2017 to 2019 used a survey to evaluate the program. The survey consisted of three parts: (1) satisfaction at attending the exchange program, (2) development in English skills, and (3) further comments and suggestions. Students evaluated each item on the survey on a scale of 1–5,

with 1 being the lowest score and 5 being the highest. Figure 5 compares student evaluation results for the 2017, 2018 and 2019 exchange programs in terms of satisfaction with the exchange program and English language development. The third part of the survey contained an open-ended question, and the exchange students responded with several comments and suggestions. For example, some students noted that (i) NRRU should promote the exchange program more directly in each department, (ii) participants should have better preparation in English language skills before joining the program, and (iii) the living expenses of exchange students should be addressed earlier.

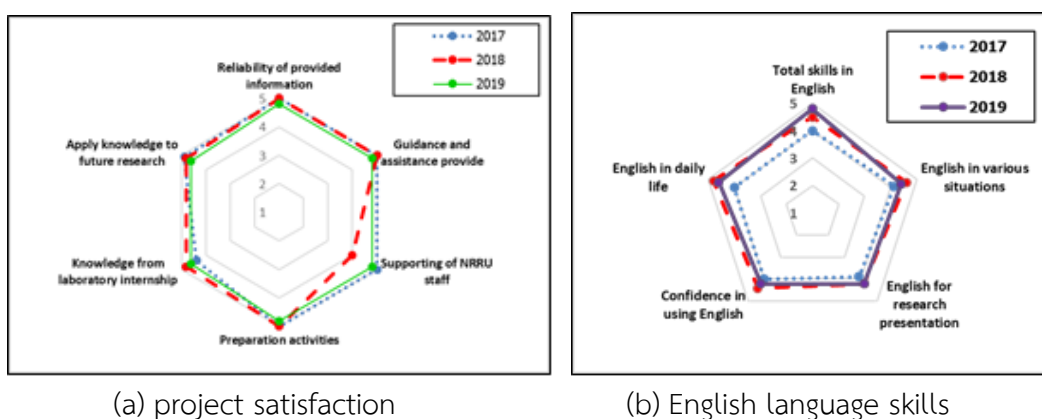

Figure 5: Comparison of students' evaluation results in the 2017–2019 exchange programs in terms of English language skills and satisfaction with the project.

2. Feedback from Laboratory Professors

SIT professors who supervised the NRRU students evaluated the exchange program in 2018 and 2019. The surveys for the SIT supervisors contained 12 items. The program was evaluated on a scale of 1–5 for each item: 1 = insufficient, 2 = sufficient, 3 = satisfactory, 4 = good, and 5 = outstanding. Figure 6 shows the average scores of the evaluations from SIT. Each survey item had an average score of 4 or more, which shows that the exchange students attained an outstanding level in some aspect. The lowest average score was given for communication skills. This result suggests the need to review English language preparation programs at NRRU and to pay more attention to programs for improving the communication skills of NRRU students. Besides the 12 survey items, open-ended comments from SIT supervisors for each of their exchange students were

obtained. Most of the comments were about the students' ability to learn from laboratory work and sincere congratulations on the successful completion of their exchange program.

Figure 6: Average evaluation scores of SIT professors for the 2018 and 2019 exchange program.

Discussion

We consider this from the perspective of NRRU as the home university. From the analyzed results, there are strengths, weaknesses, opportunities, and threats as outlined in the following discussion.

1. Strengths

There are strengths in terms of human resources and infrastructures to support language. NRRU has three faculty members who are important intermediaries between NRRU and SIT, one alumni and two current Ph.D. students. They can support every collaboration project both in NRRU and SIT. Feisel & Rosa (2005) noted that the laboratory members need to be able to communicate with specific people regarding laboratory work, and to work effectively as part of a team. Thus, the ability of each Thai student can reveal not only how to do the research but also how to adapt to a new laboratory. Furthermore, the infrastructures in NRRU can give significant support to the collaboration projects, especially with the university in Japan. Specialists in the Department of Japanese language can support students' preparation before they depart to Japan, e.g., in terms of language, attitude, work, lifestyle, and cultural differences. Mori et al. (2010) showed that Japanese students have a greater tendency than Thai students to remain on task in terms of preparation, strategy, effort, and problem-solving.

Thus, Thai lecturers who teach the Japanese language can give correct advice regarding the different culture. Moreover, the management team and IAO staff need to emphasize international collaboration. Indeed, they need to support every project relating to international collaboration. The NRRU Toastmaster club, which is under the control of the IAO staff, can also support students' communication and language skills. Sirmon & Hitt (2009) suggest that companies differ in terms of their flexible managerial capabilities and that is significant treasure in company performance under special circumstances. Therefore, IAO staff and the infrastructures in NRRU can give great support to the exchange/laboratory internship project.

2. Weaknesses

The weaknesses of this project include the internationalization of NRRU, the language skills of science and technology students, and budgetary support. Only 1% of faculty staff in NRRU is from an international background (IAO, NRRU, 2018b). As regards the Thai faculty staff, most of them have graduated from a domestic university. The standard English score requirement for recruiting new faculty staff is an intermediate level. This can create a difficult situation in terms of raising the level of internationalization in NRRU. Furthermore, the English skill level of science and technology students is under the pre-intermediate level. It may take a long period of time to prepare them before joining any exchange programs. Ranked Thailand of Education first Standard English Test (EF SET), a language school conducted by Switzerland, is 64th out of 88 countries. Thailand is classified as having a low proficiency in English with a score of 48.54 out of 100 (Thai English proficiency drops, 2019). Thus, the average evaluation of communication scores of SIT professors is 3.6/5, which is lower than scores in other skills. In addition, the available budget is the main obstacle to joining the international exchange program. Thailand is an agricultural country and most NRRU students come from agricultural or blue-collar families. Therefore, their parents may have a limited budget to support them to participate in any of the exchange programs of the NRRU-SIT Research Exchange/Laboratory Internship Project.

3. Opportunities

There are many opportunities for NRRU in terms of support from SIT, one of the 37 top global universities in Japan. The 10-year continuing budget (2014–2023) is allocated to SIT for global or international projects (MEXT, 2017). For this reason, SIT can provide scholarships for their students or those from partner universities to attend international projects both at home and abroad. Moreover, there are opportunities for students and staff from NRRU to enroll in graduate school for both master and doctoral degrees at SIT due to the close connection with each other. The exchange students can show that they are not afraid to put themselves in a new situation, thus displaying their willingness for diversity. This is very attractive for graduate schools. Furthermore, the advanced sciences and technology research and development collaboration between NRRU and SIT can be started. NRRU's main mission is in terms of local community support. The amount of advanced science and technology research and publications are still limited. Therefore, collaboration with SIT can lead to an increase in advanced science and technology research and publications by NRRU.

4. Threats

Threats regarding this project concern the decreasing number of students, especially in the field of science and technology, and competition with other domestic and overseas universities. Currently, Thai universities are in crisis as student enrollments have declined, leading to a decrease in the number of students in sciences and technology. Figure 6 shows the number of people aged 19–22 from 2018 to 2021. Based on the statistical data, the population is in a dramatic decline (Official Statistics Registration Systems, 2018). It will be more of a challenge for NRRU to find exchange students in the field of science and technology due to this situation. Furthermore, both domestic and overseas universities are exploring international collaboration opportunities with SIT. The exchange scholarship may be allocated to those students who have a high level of qualifications. NRRU should intensively develop skills that link international activities and students, especially in the fields of science and technology. The curriculum of NRRU is managed by a committee of the Office of the Higher Education Commission. It allows students in NRRU to manage their time to join exchange programs in the NRRU–SIT Research Internship Project. Most NRRU

students were happy to join these programs before doing their final research work. NRRU focuses on project-based learning as students' final research work before graduating. Therefore, NRRU students had the following average evaluation scores from SIT professors: problem-solving/critical thinking skills, 3.6; ability to make appropriate decisions, 3.8; understanding of standards and procedures, 3.8; and quality of work, 3.8, all of which are less than 4.0. These low scores are a result of the lack of carrying out projects.

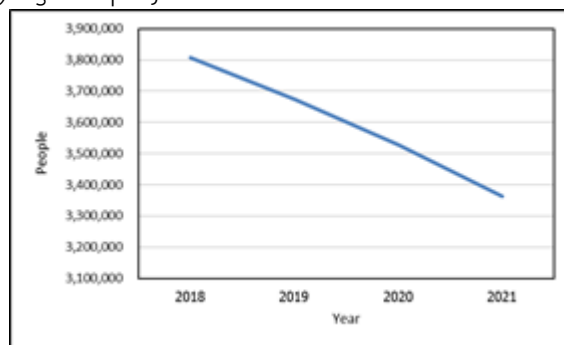

Figure 6: Number of people aged 19–22 from 2018 to 2021

Body of knowledge

This paper describes the activities of the Research Exchange/Laboratory Internship Project in which NRRU and SIT have collaborated as the home and host universities, respectively. The principles of the exchange project and the supporting activities of the NRRU before, during, and after the exchange program have been described. Students who participated in the program gained not only skills in research and English language, but also cross-cultural experiences abroad. Although the research outcomes have not yet been sufficiently illustrated in terms of publications, the collaboration between NRRU and SIT has been shown to be significantly beneficial to the participants. The assessment of the program by professors and students has supplied valuable information to further improve the activities of the team in the future.

We plan to analyze the exchange project with a SWOT matrix, which may raise numerous issues to help develop a new exchange program and other international activities. We also plan to conduct a study on exchange activities abroad by adding key performance indicators such as the number of participants and research and publication outcomes. We would like to eventually extend the

program to graduate students at NRRU and to intensively promote other activities in collaboration with SIT, Japan.

Acknowledgments

We thank the International Initiative Section of the Shibaura Institute of Technology (SIT) and the IAO of Nakhon Ratchasima Rajabhat University (NRRU) for their useful advice and support throughout the exchange programs and this study. We are also immensely grateful to the Office of Global Engineering Engagement at the Suranaree University of Technology for their assistance and collaboration.

References

- Bangkok Post. (2019). *Thai English proficiency drops*. Retrieved March 20, 2020, from <https://www.bangkokpost.com/thailand/general/1570042/thaienglish-proficiency-drops>
- Cambridge. (2015). *Assessment Cambridge English ESOL Skill for Life*. Retrieved March 20, 2020, from <http://www.cambridgeenglish.org/Images/182483-cambridge-english-esol-skills-for-life-2015-handbook.pdf>
- Clarke, V. (2004). Students' global awareness and attitudes to internationalism in a world of cultural convergence. *Journal of Research in International Education*, 3(1), 51-70.
- Davis, M. C., et. Al. (2016). Virtual interactive presence in global surgical education: international collaboration through augmented reality. *World neurosurgery*, 86, 103-111.
- Faculty of Industrial Technology, NRRU (2018). *Announcement for Exchange Program at SIT, Japan*. Retrieved March 20, 2020, from <http://fit.nrru.ac.th/index.php/2014-02-05-13-59-36/newpr/619-2018-2019>
- Feisel, L. D., & Rosa, A. J. (2015). The role of the laboratory in undergraduate engineering education. *Journal of Engineering Education*, 94(1), 121-130.
- Helms, M. R. (2015). *International Higher Education Partnerships: A Global Review of Standards and Practices*, American Council on Education. Retrieved March 20, 2020, from <http://www.acenet.edu/news-room/Documents/CIGE-Insights-Intl-Higher-Ed-Partnerships.pdf>

- International Affairs Office (IAO), NRRU. (2017). IAO- NRRU Newsletter, January 2017. _____ . (2018a). *Announcement for Exchange Program at SIT, Japan*. Retrieved March 20, 2020, from <http://ianrru.org/main/?p=1100>
- _____. (2018b). *Final presentation session of exchange students from Exchange Program at SIT, Japan*. Retrieved March 20, 2020, from <http://ianrru.org/main/?p=1057>
- _____. (2018c). *NRRU Students attend Exchange Program at SIT, Japan*. Retrieved March 20, 2020, from <http://ianrru.org/main/?p=863>
- _____. (2018d). *Orientation Meeting before starting exchange program at SIT, Japan*. Retrieved March 20, 2020, from <http://ianrru.org/main/?p=823>
- _____. (2018e). *Promoting session for Exchange Program at SIT, Japan*. Retrieved March 20, 2020, from <http://ianrru.org/main/?p=656>
- _____. (2019). Number of foreign teachers Retrieved March 20, 2020, from <https://drive.google.com/file/d/1RYYLL2AEq0kzGOP3xmlAMT0tTgySqFz4/view>
- MEXT (Ministry of Education, Culture, Sports, Science and Technology-Japan). (2017). *Top Global University Project*. Retrieved March 20, 2020, from <https://tgu.mext.go.jp>
- Mori, S., et. al. (2010). Attributions for performance: A comparative study of Japanese and Thai university students. *JALT journal*, 32(1), 5-28.
- National Statistical Office. (2019). *Official Statistics Registration Systems*. Retrieved March 20, 2020, from http://stat.dopa.go.th/stat/statnew/upstat_age_disp.php
- NRRU Toastmaster Club. (2018). *NRRU Toastmaster Club Meeting*. Retrieved March 20, 2020, from <https://www.facebook.com/NRRUToastmastersClub/>
- Oda, S., et. al. (2016). Program design on global project-based learning for multicultural and multidisciplinary engineering students in collaboration with local community. *The 10th South East Asia Technological University Consortium Symposium (SEATUC)*, 22–24 February 2016.
- Shibaura Institute of Technology (SIT), (2017). *Guideline for Research Exchange /Laboratory Internship Program AY2018/2019*. Retrieved March 20, 2020, from <http://www.shibaura-it.ac.jp/en/index.html>

- Sirmon, D. G., & Hitt, M. A. (2009). Contingencies within dynamic managerial capabilities: Interdependent effects of resource investment and deployment on firm performance. *Strategic Management Journal*, 30(13), 1375-1394.
- Sun, Y. (2008). The Toastmasters Approach: An Innovative Way to Teach Public Speaking to EFL Learners in Taiwan. *RELJ Journal*, 39(1), 113-130.
- Velta, C. (2004). Students' Global Awareness and Attitudes to Internationalism in a World of Cultural Convergence. *Journal of Research in International Education*, 3(1), 51-70.

การพัฒนาแอปพลิเคชันช่วยเหลือผู้ประกอบการในการออกแบบบรรจุภัณฑ์
สินค้าภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่สากล*

DEVELOPMENT OF APPLICATIONS TO ASSIST ENTREPRENEURS IN DESIGNING
THE PACKAGING OF PRODUCTS OF LOCAL WISDOM TO INTERNATIONAL

รวีพร จรูญพันธ์เกษม

Rawiphon Charunphankasem

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร

Rajamangala University of Technology Phra Nakhon

Email: rawiphon.c@rmutp.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ออกแบบแอปพลิเคชันช่วยเหลือผู้ประกอบการในการออกแบบบรรจุภัณฑ์สินค้าภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่สากล 2. ทดสอบประสิทธิภาพของแอปพลิเคชันช่วยเหลือผู้ประกอบการในการออกแบบบรรจุภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่สากล และ 3. หาความพึงพอใจของผู้ใช้งานแอปพลิเคชันช่วยเหลือผู้ประกอบการในการออกแบบบรรจุภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่สากล กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ประกอบการ จำนวน 200 คน ในจังหวัดสระบุรี เลือกโดยเฉพาะเจาะจง

ผลการวิจัยพบว่า การออกแบบแอปพลิเคชันช่วยเหลือผู้ประกอบการในการออกแบบบรรจุภัณฑ์สินค้า ได้ออกแบบบรรจุภัณฑ์ถุง ขวด และกล่อง จำนวน 375 รูปแบบ และฉลาก จำนวน 125 รูปแบบ การพัฒนาแอปพลิเคชันช่วยเหลือผู้ประกอบการในการออกแบบบรรจุภัณฑ์สินค้ามีความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญในภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก มีการทดสอบประสิทธิภาพของแอปพลิเคชันช่วยเหลือผู้ประกอบการในการออกแบบบรรจุภัณฑ์สินค้าเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด และมีผลการหาความพึงพอใจของแอปพลิเคชันช่วยเหลือผู้ประกอบการในการออกแบบบรรจุภัณฑ์สินค้า อยู่ในระดับดีมาก

คำสำคัญ: แอปพลิเคชัน; บรรจุภัณฑ์สินค้า; ภูมิปัญญาท้องถิ่น

Abstract

Objectives of this article were: 1. Design an application to assist entrepreneurs in designing local wisdom product packaging to be internationally 2. Test the effectiveness of the application to assist entrepreneurs in designing local wisdom packaging to be international, and 3. Find satisfaction Satisfied with the user to assist entrepreneurs in designing local wisdom packaging for internationalization. The sample group is the consumer and 200 entrepreneurs in Saraburi Province Purposive Sampling.

The results showed that application design to assist entrepreneurs in designing has designed packaging bags, bottles and boxes of 375 designs and 125 types of labels. The application development to assist entrepreneurs in designing. Overall, the opinions of experts are at a very good level. in product packaging design meets the specified criteria and results in finding satisfaction in the application to assist entrepreneurs in product packaging design in very good level.

Keywords: Application ; Packaging of Products ; Local wisdom

บทนำ

โครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ หรือ One Tambon One Product (OTOP) เป็นโครงการที่มุ่งหวังให้คนในชุมชน ได้นำภูมิปัญญาที่มีอยู่มาพัฒนาสร้างสรรค์เป็นผลิตภัณฑ์จำหน่ายสร้างรายได้ให้กับตนเอง ครอบครัวและชุมชน โดยมีระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการอำนวยการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์แห่งชาติ ประกาศ ณ วันที่ 7 กันยายน 2544 ให้มีคณะกรรมการอำนวยการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์แห่งชาติ หรือเรียกโดยย่อว่า “กอนตผ.” และกำหนดให้ กอนตผ. มีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดนโยบายยุทธศาสตร์ และแผนแม่บทการดำเนินงาน “หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์” กำหนดมาตรฐานและหลักเกณฑ์การคัดเลือกและขึ้นบัญชีผลิตภัณฑ์ดีเด่นของตำบล (วรรณพร พุทธิภูมิพิทักษ์, 2558) รวมทั้งสนับสนุนให้การดำเนินงานเป็นไปตามนโยบาย ยุทธศาสตร์และแผนแม่บทโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์อย่างมีประสิทธิภาพ ผลปรากฏว่าสามารถสร้างรายได้ให้กับชุมชนและประชาชนในท้องถิ่นต่างๆ ทั่วประเทศ และก่อให้เกิดผู้ผลิต/ผู้ประกอบการ OTOP และผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง เป็นการสร้างเศรษฐกิจฐานรากให้เข้มแข็ง โดยหน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุนช่วยเหลือด้านความรู้ เทคโนโลยี ทุน การบริหารจัดการ เชื่อมโยงสินค้าจากชุมชนไปสู่ตลาดทั้งในประเทศและต่างประเทศ การกำหนดมาตรฐานและหลักเกณฑ์การคัดเลือกและขึ้นบัญชีผลิตภัณฑ์ดีเด่นของตำบล โครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ โดยภาครัฐได้ให้การสนับสนุนทั้งทางด้านงบประมาณและการให้ความรู้แก่ชุมชนอย่างต่อเนื่อง เพื่อส่งเสริมให้ชุมชน

มีการจัดการกับทรัพยากรในท้องถิ่นโดยการพัฒนาสินค้าที่มีคุณภาพ เป็นที่ต้องการของตลาด มีเอกลักษณ์ และสอดคล้องกับวัฒนธรรมในท้องถิ่น (สถาบันการพัฒนาชุมชน, 2560) ปัญหาประการหนึ่งของผู้ประกอบการ OTOP หลายแห่ง ขาดความรู้ความสามารถในการออกแบบและพัฒนาบรรจุภัณฑ์ที่เหมาะสมสำหรับผลิตภัณฑ์ เช่น บรรจุภัณฑ์ขาดความใส่ใจในรายละเอียดของข้อมูลที่เป็นต่อการซื้อซ้ำ การออกแบบบรรจุภัณฑ์ที่มุ่งใส่ใจในเรื่องความสวยงามเพื่อให้ดึงดูดสายตาของผู้บริโภค ทำให้บางครั้งขาดรายละเอียดที่เป็นต่อการขายสินค้าและการสร้างตราสินค้า ไม่สร้างให้เกิดการซื้อสินค้าอย่างต่อเนื่อง อาทิเช่น ขาดรายละเอียดที่จะทำให้เกิดการซื้อซ้ำ เช่น ขาดข้อมูลที่ระบุถึงความโดดเด่นของสินค้าภายใต้ตราสินค้า ขาดเบอร์โทรศัพท์หรือที่อยู่ในการติดต่อ ทำให้ผู้บริโภคไม่สามารถแยกแยะความแตกต่างหรือทำให้เห็นความสำคัญของตราสินค้าลดน้อยลง หรือมีรายละเอียดเพียงพอ แต่รายละเอียดถูกออกแบบให้มีขนาดเล็กเกินไปจนยากที่จะอ่าน ทำให้ผู้ซื้อไม่สามารถติดต่อหรือสอบถามข้อมูลเพิ่มเติมเมื่อต้องการซื้อสินค้าในครั้งต่อไป อันเกิดเป็นปัญหาต่อเนื่องมายังการตลาด และการจัดจำหน่ายสินค้า อีกทั้งยังขาดต้นทุนในการว่าจ้างนักออกแบบมาช่วยออกแบบ

ดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความจำเป็นในการพัฒนาเครื่องมือขึ้นเพื่อช่วยในการออกแบบและพัฒนาบรรจุภัณฑ์ให้ผู้ผลิตสินค้า OTOP สามารถมีบรรจุภัณฑ์ที่สวยงามในต้นทุนที่ต่ำได้

ในปัจจุบันการพัฒนาโมบายแอปพลิเคชันเกิดจากความก้าวหน้าอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีการสื่อสารโทรศัพท์มือถือทำให้เกิดโมบายแอปพลิเคชันใหม่ ๆ อย่างไม่มีขีดจำกัด ในขณะที่ (Alqahtani & Mohammad, 2015) ศึกษาวิจัยเรื่อง Mobile applications' impact on student performance and satisfaction โดยการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยด้านพฤติกรรมและการรับรู้ประโยชน์ของการใช้แอปพลิเคชันมือถือ "Say Quran" สำหรับการเรียนรู้คัมภีร์อัลกุรอานเกี่ยวกับการรับรู้ประสิทธิภาพความพึงพอใจและพฤติกรรม ซึ่งผลจากการศึกษาพบว่ามีความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างแอปพลิเคชันมือถือ "Say Quran" และการรับรู้ประสิทธิภาพ ความพึงพอใจและพฤติกรรมของนักเรียนขณะที่เรียน แสดงให้เห็นว่า แอปพลิเคชันมีผลต่อการรับรู้ และมีผลต่อพฤติกรรม และความพึงพอใจต่อการใช้งาน การพัฒนาแอปพลิเคชันจึงเป็นอุตสาหกรรมที่เติบโตอย่างมาทั่วโลกที่สร้างโอกาสใหม่ให้กับธุรกิจ ในการสร้างแอปพลิเคชันที่มีคุณภาพสูง ผู้ออกแบบจำเป็นต้องเข้าใจลักษณะสำคัญที่กำหนดแอปพลิเคชัน ซึ่งหากพิจารณาและนำไปใช้อย่างชาญฉลาดแล้วจะสามารถอำนวยความสะดวกและเป็นมิตรกับผู้ใช้ (Flora et al, 2014) ประกอบกับการใช้งานมือถือมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น ดังนั้น การนำแอปพลิเคชันมาใช้งานเพื่อตอบโจทย์การช่วยเหลือผู้ประกอบการในการออกแบบบรรจุภัณฑ์สินค้าภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่สากลจึงมีความเหมาะสมในการใช้งานออกแบบบรรจุภัณฑ์อย่างง่าย ผู้ประกอบการสามารถใช้งานได้ตลอดเวลา

จากปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความจำเป็นในการพัฒนาแอปพลิเคชันช่วยเหลือผู้ประกอบการในการออกแบบบรรจุภัณฑ์สินค้าภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่สากล ด้วยการพัฒนาแอปพลิเคชันอันจะเป็นเครื่องมือช่วยผู้ประกอบการในการออกแบบและพัฒนาบรรจุภัณฑ์สินค้าภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้สามารถมีบรรจุภัณฑ์ที่สวยงาม ทันสมัย และมีรายละเอียดของบรรจุภัณฑ์ตามกฎหมาย มีขนาดที่เหมาะสม และช่วยให้ผู้ประกอบการใช้ต้นทุนในการผลิตที่ต่ำลง ซึ่งในภาพรวมคาดหวังว่าจะมีส่วนในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจในระดับชุมชน โดยการยกระดับสินค้าภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนไปสู่ตลาดในระดับอาเซียนและระดับสากล อนึ่งการเสริมสร้างโอกาสของสินค้าภูมิปัญญาท้องถิ่น อันเป็นสินค้าเชิงวัฒนธรรมนั้นจะเป็นการสร้างจุดแข็งให้กับประเทศอีกทางหนึ่ง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อออกแบบแอปพลิเคชันช่วยเหลือผู้ประกอบการในการออกแบบบรรจุภัณฑ์สินค้าภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่สากล
2. เพื่อทดสอบประสิทธิภาพของแอปพลิเคชันช่วยเหลือผู้ประกอบการในการออกแบบบรรจุภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่สากล
3. เพื่อหาความพึงพอใจของผู้ใช้งานแอปพลิเคชันช่วยเหลือผู้ประกอบการในการออกแบบบรรจุภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่สากล

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยแบบผสม (Mixed Method) โดยมีขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาด้านเนื้อหา เอกสาร แนวคิด และทฤษฎี

ทำการศึกษาบริบท สภาพปัญหา แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวกับสินค้าภูมิปัญญาท้องถิ่น แนวคิดเกี่ยวกับการออกแบบบรรจุภัณฑ์ การพัฒนาแอปพลิเคชัน และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาในภาคสนาม

ศึกษาเฉพาะศูนย์ OTOP คอมเพล็กซ์พุแค จังหวัดสระบุรี เนื่องจากเป็นต้นแบบศูนย์เรียนรู้ด้านการบริหารจัดการ OTOP ครบวงจรใหญ่ที่สุดในประเทศไทย และได้รับการคัดเลือกเป็น Best Practice ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีต้นแบบ โดยเป็นแหล่งขายสินค้าชุมชนและสินค้า OTOP สร้างรายได้ให้คนในชุมชนโดยการขายสินค้าและผลิตภัณฑ์ฯ ตลอดจนการขายบริการในรูปแบบอื่น ๆ ให้แก่นักท่องเที่ยว ผู้มาเยี่ยมชม โดยเน้นสินค้าที่เป็นผลิตภัณฑ์ชุมชนและสินค้าที่ใช้วัตถุดิบในชุมชนเป็นหลัก

ขั้นตอนที่ 3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1. การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบบรรจุภัณฑ์ จำนวน 6 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบแอปพลิเคชันและเว็บ จำนวน 5 คน รวมทั้งสิ้น 11 คน ใช้การคัดเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยคุณสมบัติของผู้เชี่ยวชาญ ได้แก่ มีประสบการณ์ด้านนั้น ๆ ไม่น้อยกว่า 5 ปี

2. การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้ประกอบการสินค้า OTOP ศูนย์ OTOP คอมเพล็กซ์พุแค จังหวัดสระบุรี จำนวน 200 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

ขั้นตอนที่ 4 เครื่องมือและวิธีการที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือและวิธีการที่ใช้ในการศึกษาของงานวิจัยนี้ มีดังนี้

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านการใช้งานแอปพลิเคชันและเว็บ ซึ่งแบบสัมภาษณ์เชิงลึกสร้างขึ้นจากการศึกษารวบรวมเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์เนื้อหาประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบบรรจุภัณฑ์ สินค้า OTOP และกำหนดประเด็นคำถามให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย และตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา ความสอดคล้อง ความครอบคลุมของเนื้อหา ความถูกต้องของภาษาที่ใช้ จากนั้นจึงทำการปรับแก้ข้อคำถามตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ แบบสอบถามผู้ประกอบการด้านการออกแบบแอปพลิเคชันและเว็บ ซึ่งสร้างจากการรวบรวมเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กำหนดประเด็นคำถามให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย และหาคุณภาพของเครื่องมือด้วยการตรวจสอบค่าความเที่ยงตรงด้านเนื้อหา (Content Validity) โดยให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจเนื้อหา ความสอดคล้อง ความครอบคลุมของเนื้อหา ความถูกต้องและความเหมาะสมของข้อคำถามและแบบสอบถาม

ขั้นตอนที่ 5 การรวบรวมข้อมูล

แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

1. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 200 คน ซึ่งเป็นผู้ประกอบการสินค้า OTOP ในศูนย์ OTOP คอมเพล็กซ์พุแค และข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านสินค้า OTOP ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบบรรจุภัณฑ์ และผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบแอปพลิเคชันและเว็บ

2. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นข้อมูลที่ได้จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาใช้อ้างอิงผลการวิเคราะห์ข้อมูล

โดยมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังต่อไปนี้

1. การรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่กำหนด ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบบรรจุภัณฑ์ จำนวน 6 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบแอปพลิเคชันและเว็บไซต์ จำนวน 5 คน

2. การรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่กำหนด ได้แก่ ผู้ประกอบการสินค้า OTOP ในศูนย์ OTOP คอมเพล็กซ์พุดแก้ว จังหวัดสระบุรี จำนวน 200 คน โดยขอความอนุเคราะห์แจกแบบสอบถามในศูนย์ OTOP คอมเพล็กซ์พุดแก้ว โดยวิธีการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง แล้วนำแบบสอบถามมาทำการวิเคราะห์ข้อมูลในลำดับต่อไป

ขั้นตอนที่ 6 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล มีดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก โดยวิธีถอดความจากบทสัมภาษณ์ นำมาประมวลและสังเคราะห์เพื่อจัดหมวดหมู่ให้ชัดเจนในการตีความ สรุปและนำเสนอตามประเด็น

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ เมื่อผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามจากแบบสอบถามแล้วนำ ข้อมูลทั้งหมดมาคัดเลือกจัดระบบ จัดกลุ่มข้อมูล แล้วนำมาวิเคราะห์ประมวลผล ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ใช้การวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าความถี่ และค่าร้อยละ

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า ผลการออกแบบแอปพลิเคชันช่วยเหลือผู้ประกอบการในการออกแบบบรรจุภัณฑ์สินค้าภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่สากล ได้ทำการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบบรรจุภัณฑ์ จำนวน 6 คน ผู้เชี่ยวชาญให้ความเห็นว่า ควรพัฒนาเครื่องมือขึ้นโดยใช้ได้กับระบบปฏิบัติการแอนดรอยด์ และพัฒนาให้ใช้งานบนเว็บไซต์เพื่อรองรับอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่ทันสมัย และนิยมใช้ในปัจจุบัน และได้ทำการออกแบบรูปแบบของบรรจุภัณฑ์ถุง ขวด และกล่อง จำนวน 375 รูปแบบ และฉลาก จำนวน 125 รูปแบบ ในด้านการออกแบบควรเพิ่มรูปแบบบรรจุภัณฑ์ และฉลากให้มีจำนวนตัวเลือกมากขึ้น เพิ่มสีและลวดลายให้ทันสมัยและมีความน่าสนใจ ซึ่งสามารถใช้งานได้ทุกระบบปฏิบัติการ รองรับการออกแบบบรรจุภัณฑ์ และรองรับการออกแบบฉลาก เพื่อให้ผู้ประกอบการสามารถใช้งานง่ายและสะดวกในการใช้งาน

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า การทดสอบประสิทธิภาพของแอปพลิเคชันช่วยเหลือผู้ประกอบการในการออกแบบบรรจุภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่สากล จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน มีข้อเสนอแนะ ว่า ควรเพิ่มช่องทางในแอปพลิเคชัน เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีบาร์โค้ด สามารถกรอกเบอร์โทรศัพท์ และกรอกข้อมูลทางด้านโภชนาการได้ รวมถึงผู้วิจัยควรออกแบบรูปแบบบรรจุภัณฑ์รูปแบบใหม่ หรือแตกต่างจากเดิมที่มีอยู่ตามท้องตลาด

เพื่อรองรับความต้องการของผู้ประกอบการที่มีสินค้าเพิ่มมากขึ้น และมีผลจากการสอบถามมีความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ พบว่า มีความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญในภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X}$ = 4.72, S.D. = 0.32) มีรายละเอียดดังตาราง 1

ตารางที่ 1 ผลการประเมินการพัฒนาแอปพลิเคชันของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับแอปพลิเคชันช่วยเหลือผู้ประกอบการในการออกแบบบรรจุภัณฑ์สินค้าภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่สากล

รายการประเมิน	ผลการประเมิน	
	$\bar{X}$	S.D.
1. แอปพลิเคชันใช้งานง่าย	5.00	0.00
2. แอปพลิเคชันมีความเสถียรใช้งานได้	3.80	0.83
3. รูปแบบบรรจุภัณฑ์มีความทันสมัย	5.00	0.00
4. แอปพลิเคชันใช้ได้หลากหลายแพลตฟอร์ม	5.00	0.00
5. แอปพลิเคชันมีสีเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย	4.80	0.44
6. แอปพลิเคชันมีขนาดหน้าจอเหมาะสม	4.20	0.44
7. แอปพลิเคชันนี้มีประโยชน์ต่อผู้ประกอบการ	5.00	0.00
8. ท่านพอใจในภาพรวมของแอปพลิเคชัน	5.00	0.00
รวม	4.72	0.32

จากการประเมินการพัฒนาแอปพลิเคชันของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับแอปพลิเคชันช่วยเหลือผู้ประกอบการในการออกแบบบรรจุภัณฑ์สินค้าภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่สากล ด้านแอปพลิเคชันใช้งานง่าย รูปแบบบรรจุภัณฑ์มีความทันสมัย แอปพลิเคชันใช้ได้หลากหลายแพลตฟอร์ม และแอปพลิเคชันนี้มีประโยชน์ต่อผู้ประกอบการ อยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X}$ = 5.00, S.D. = 0.00) ส่วนผลการประเมินในด้านแอปพลิเคชันมีสีเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย แอปพลิเคชันมีขนาดหน้าจอเหมาะสม แอปพลิเคชันมีความเสถียรใช้งานได้อยู่ในระดับดี ตามลำดับ

ผลการทดสอบประสิทธิภาพของแอปพลิเคชันช่วยเหลือผู้ประกอบการในการออกแบบบรรจุภัณฑ์สินค้าภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่ มีประสิทธิภาพ (E1/E2) มีรายละเอียดดังตาราง 2

ตารางที่ 2 ผลการทดสอบประสิทธิภาพของแอปพลิเคชันช่วยเหลือผู้ประกอบการในการ
ออกแบบบรรจุภัณฑ์สินค้าภูมิปัญญาท้องถิ่น

การ ทดลอง	จำนวน ผู้ประกอบการ	คะแนนแบบทดสอบระหว่าง เรียน(E1)		คะแนนแบบทดสอบหลังเรียน (E2)	
		เต็ม 100 คะแนน		เต็ม 30 คะแนน	
		X	ร้อยละ	X	ร้อยละ
รายบุคคล	3	52.33	52.33	16.68	55.56
กลุ่มย่อย	9	64.44	64.44	20.34	67.79
ภาคสนาม	30	80.83	80.83	24.44	81.45

ผลการทดสอบประสิทธิภาพของแอปพลิเคชัน คัดเลือกจากกลุ่มตัวอย่าง ที่เป็น
ผู้ประกอบการ จำนวน 200 คน แบบเฉพาะเจาะจง จำนวน 42 คนเพื่อทดสอบประสิทธิภาพ
ของแอปพลิเคชัน มีผลดังนี้ ผลการทดลองรายบุคคลจำนวน 3 คน มีค่าเท่ากับ 52.33/55.56
จากนั้นทำการทดสอบหาค่าประสิทธิภาพแบบกลุ่มย่อยจำนวน 9 คน มีค่าเท่ากับ 64.44/67.79
และทำการทดสอบหาค่าประสิทธิภาพแบบภาคสนามจำนวน 30 คน มีค่าเท่ากับ 80.83/81.45
พบว่ามีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด 80/80

วัตถุประสงค์ที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า มีผลการหาความพึงพอใจของแอปพลิเคชัน
ช่วยเหลือผู้ประกอบการในการออกแบบบรรจุภัณฑ์สินค้าภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่สากล รายละเอียด
ดังตาราง 3

ตารางที่ 3 ผลการหาความพึงพอใจของแอปพลิเคชันช่วยเหลือผู้ประกอบการในการออกแบบ
บรรจุภัณฑ์สินค้าภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่สากล

รายการประเมิน	ผลการประเมิน	
	$\bar{x}$	S.D.
1. แอปพลิเคชันใช้งานง่าย	5.00	0.00
2. รูปแบบแอปพลิเคชันมีความน่าสนใจ	5.00	0.00
3. รูปแบบบรรจุภัณฑ์มีความทันสมัย	4.80	0.44
4. แอปพลิเคชันใช้ได้หลากหลายแพลตฟอร์ม	5.00	0.00
5. ช่วยให้ออกแบบบรรจุภัณฑ์ได้ง่ายขึ้น	4.80	0.44
6. ช่วยให้ท่านออกแบบได้หลายรูปแบบ	3.60	0.54
7. ช่วยประหยัดเงินที่ต้องนำไปจ้างออกแบบ	5.00	0.00
8. แอปพลิเคชันนี้มีประโยชน์ต่อท่าน	5.00	0.00
9. ท่านจะแนะนำเพื่อนให้ใช้งานแอปพลิเคชันนี้	4.80	0.44
10. ท่านพอใจในภาพรวมของแอปพลิเคชัน	4.80	0.44
รวม	4.78	0.24

ในภาพรวมมีผลของความพึงพอใจแอปพลิเคชันช่วยเหลือผู้ประกอบการในการออกแบบบรรจุภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่สากล ($\bar{X}$ = 4.78, S.D. = 0.24) อยู่ในระดับดีมาก ในรายการประเมินหัวข้อ ช่วยให้ท่านออกแบบได้หลายรูปแบบ มีผลการประเมิน ($\bar{X}$ = 3.60, S.D. = 0.54) อยู่ในระดับปานกลาง และในด้านอื่น ๆ อยู่ในระดับดีมาก ผู้บริโภคและผู้ประกอบการมีข้อเสนอแนะว่า ควรมีรูปแบบของบรรจุภัณฑ์และฉลากให้เลือกหลากหลายกว่านี้ และเพิ่มเติมสีให้มากยิ่งขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ผลการออกแบบแอปพลิเคชันช่วยเหลือผู้ประกอบการในการออกแบบบรรจุภัณฑ์สินค้าภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่สากล ฉลากจะต้องมีจำนวนตัวเล็กลงมากขึ้น เพิ่มสีและลดลายให้ทันสมัยและมีความน่าสนใจเนื่องมาจากการออกแบบยังมีความไม่หลากหลายมากนัก และตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญจะต้องนำไปศึกษาเพิ่มเติมในด้านการออกแบบลดลายและสีให้มากขึ้นบรรจุภัณฑ์และฉลากที่ออกแบบสามารถนำไปใช้งานจริงได้ ในด้านการออกแบบควรเพิ่มรูปแบบบรรจุภัณฑ์ และ สอดคล้องกับงานวิจัยของ เฉลิมพันธ์ ธนปัย (2560) ได้ทำการวิจัยเรื่องการออกแบบแอปพลิเคชันเพื่อแนะนำการบริโภคผลไม้ไทย โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อสร้างแอปพลิเคชันบนอุปกรณ์พกพา (Mobile Application) แนะนำการบริโภคผลไม้ไทยให้กับผู้ที่สนใจ โดยเฉพาะผู้บริโภคชาวต่างชาติ และสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับผลไม้ไทยมากขึ้น วิธีการวิจัย คือ รวบรวมข้อมูลเอกสารเกี่ยวกับผลไม้ไทย และข้อมูลการออกแบบแอปพลิเคชัน ข้อมูลจากบุคคลจากการสังเกต และมีผู้เชี่ยวชาญการออกแบบโมบายแอปพลิเคชัน ข้อมูลจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้ทำการออกแบบการใช้งานของแอปพลิเคชันให้ผู้เชี่ยวชาญ นำข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญ ปรับปรุงวิธีการนำเสนอข้อมูลนำมาทดสอบการใช้งานกับผู้ใช้จริง ปรับปรุงแก้ไข หลังจากนั้นให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบแอปพลิเคชัน และผู้เชี่ยวชาญด้านเลขนศิลป์ทดสอบ และวิจารณ์เพื่อปรับปรุงรูปแบบและนำเสนอแนะมาพัฒนาผลงาน จากนั้นนำงานออกแบบ และแบบสอบถามไปประเมินผลวัดระดับความพอใจกับกลุ่มตัวอย่าง คือ กลุ่มผู้ใช้งานโมบายแอปพลิเคชัน และนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติในพื้นที่กรุงเทพมหานคร จำนวน 120 คน และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการออกแบบเลขนศิลป์และแนวทางการออกแบบแอปพลิเคชันเพื่อแนะนำผลไม้ไทยนี้ ผลงานการออกแบบมีความเหมาะสมของอักขรที่ใช้ (font) ของการจัดวางองค์ประกอบศิลป์ (Composition) ภาพประกอบ (Illustration) ที่ใช้ และ เลือกใช้สี (color) ที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน การนำเสนอควรสื่อความหมายเข้าใจได้ง่าย การจัดลำดับเนื้อหาที่นำเสนอ แบ่งหมวดหมู่เนื้อหาให้ชัด เพิ่มความต่อเนื่องของเนื้อหา รูปแบบการนำเสนอเนื้อหาควรเชื่อมโยงกัน โดยภาพรวมมีความเหมาะสมในการใช้งานอยู่ในระดับพึงพอใจชนิดผลไม้มือ ผู้ใช้งานให้ระดับความคิดเห็นมีค่าเฉลี่ยในระดับพึงพอใจ

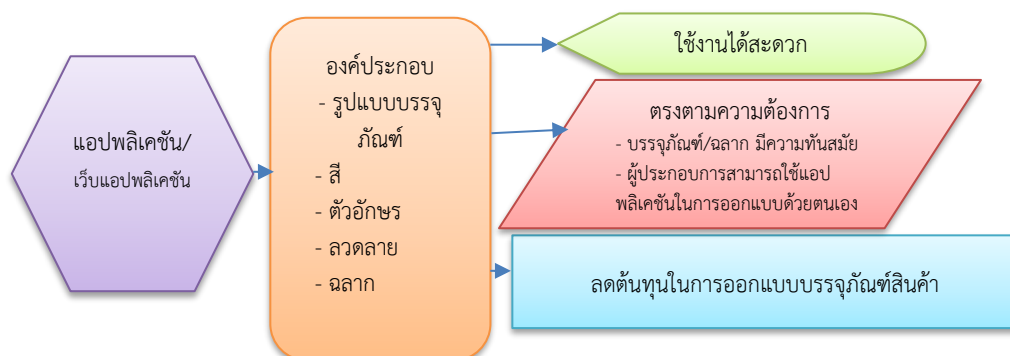
ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ผลการทดสอบประสิทธิภาพของแอปพลิเคชันช่วยเหลือผู้ประกอบการในการออกแบบบรรจุภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่สากล จากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการแอปพลิเคชันสามารถลดต้นทุนในการออกแบบได้ และแอปพลิเคชันสามารถนำไปใช้งานได้จริง ผลการประเมินความเหมาะสมของแอปพลิเคชันช่วยเหลือผู้ประกอบการ ในการออกแบบบรรจุภัณฑ์สินค้าภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่สากล พบว่า ในภาพรวมผลการประเมินความเหมาะสมของแอปพลิเคชันช่วยเหลือผู้ประกอบการในการออกแบบบรรจุภัณฑ์สินค้า OTOP สู่สากล อยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X}$ = 4.72, S.D. = 0.32) ในรายการประเมินแอปพลิเคชันใช้งานง่าย รูปแบบบรรจุภัณฑ์มีความทันสมัย แอปพลิเคชันใช้ได้หลากหลายแพลตฟอร์ม แอปพลิเคชันนี้มีประโยชน์ต่อผู้ประกอบการ อยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X}$ = 5.00, S.D. = 0.00) เนื่องจากสามารถนำไปใช้งานได้จริง และผู้ประกอบการสามารถใช้งานได้ง่าย และผลการทดสอบประสิทธิภาพของแอปพลิเคชันช่วยเหลือผู้ประกอบการในการออกแบบบรรจุภัณฑ์สินค้าภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่สากล จากการศึกษาวิจัยพบว่า การทดสอบประสิทธิภาพแบบเดี่ยวของแอปพลิเคชัน โดยเฉลี่ยมีประสิทธิภาพ (E1/E2) รายบุคคลจำนวน 3 คน มีค่าเท่ากับ 52.33/55.56 จากนั้นทำการทดสอบหาค่าประสิทธิภาพแบบกลุ่มย่อยจำนวน 9 คน มีค่าเท่ากับ 64.44/67.79 และทำการทดสอบหาค่าประสิทธิภาพแบบภาคสนามจำนวน 30 คน มีค่าเท่ากับ 80.83/81.45 พบว่า มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด 80/80 เนื่องจากจากแอปพลิเคชันมีการทบทวนเอกสาร ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง และได้นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ แสดงความคิดเห็นและทำการประเมินความเหมาะสม รวมถึงได้ทำการสัมภาษณ์ผู้บริโภคและผู้ประกอบการในด้านการใช้งานแอปพลิเคชัน ทำให้ผลการทดสอบประสิทธิภาพของแอปพลิเคชันมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนดสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธาณิล ม่วงพูล และ อวยชัย อินทรสมบัติ (2559) ได้ทำงานวิจัยเรื่อง การทดสอบประสิทธิภาพแอปพลิเคชันสื่อการสอนศัพท์ภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 บนระบบปฏิบัติการแอนดรอยด์ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อพัฒนาแอปพลิเคชันสื่อการสอนศัพท์ภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 บนระบบปฏิบัติการแอนดรอยด์ และ 2) เพื่อทดสอบประสิทธิภาพแอปพลิเคชันสื่อการสอนศัพท์ภาษาอังกฤษที่ได้พัฒนาขึ้น การประเมินแอปพลิเคชันได้จากการทดสอบโดยครูผู้สอนรายวิชาภาษาอังกฤษระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เขตอำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม จำนวน 30 คน ซึ่งเป็นครูผู้สอนที่มีประสบการณ์การสอนมาแล้วไม่น้อยกว่า 10 ปีได้นำแอปพลิเคชันไปทดลองสอนนักเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการทดสอบเป็นแบบสอบถามวัดความคิดเห็นของครูผู้สอน สถิติที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการศึกษาพบว่าแอปพลิเคชัน บนระบบปฏิบัติการแอนดรอยด์มีความสมบูรณ์ครบตามขอบเขตการพัฒนา สำหรับความคิดเห็นของครูผู้สอน โดยรวมอยู่ในระดับดีมาก

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า ผลของความพึงพอใจของแอปพลิเคชันช่วยเหลือผู้ประกอบการในการออกแบบบรรจุภัณฑ์สินค้าภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่สากล จากการ

ศึกษาวิจัยพบว่า ในภาพรวมมีผลของความพึงพอใจแอปพลิเคชันช่วยเหลือผู้ประกอบการในการออกแบบบรรจุภัณฑ์สินค้าภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่สากล ($\bar{X} = 4.78$, S.D. = 0.24) อยู่ในระดับดีมาก ส่วนผลการประเมินในด้านอื่น ๆ อยู่ในระดับดีมาก เนื่องมาจากแอปพลิเคชันมีการนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญแสดงความคิดเห็น และทำการประเมินความเหมาะสม รวมถึงได้ทำการสัมภาษณ์ ผู้บริโภค และผู้ประกอบการในด้านการใช้งานแอปพลิเคชัน มีการสรุปข้อมูล ทบทวนเอกสาร และตรวจสอบแอปพลิเคชันโดยผู้เชี่ยวชาญ ผู้บริโภคและผู้ประกอบการหลายครั้งจึงทำให้มีผลความพึงพอใจอยู่ในระดับดีมาก ในรายการประเมินหัวข้อ ช่วยให้เราออกแบบได้หลายรูปแบบ มีผลการประเมิน ($\bar{X} = 3.60$, S.D. = 0.54) อยู่ในระดับปานกลาง เนื่องมาจากความชอบในด้าน ลวดลาย และสี ของรูปแบบของผู้บริโภคและผู้ประกอบการมีความแตกต่างกัน แอปพลิเคชัน จะต้องเพิ่มความหลากหลายของการออกแบบให้มากขึ้น เพื่อให้ดึงดูดความสนใจของผู้บริโภค และผู้ประกอบการ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชุมศักดิ์ สีนุญเรือง (2559) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาแอปพลิเคชันต้นแบบเพื่อขายสินค้าบนสมาร์ตทีวีระบบปฏิบัติการแอนดรอยด์ มีวัตถุประสงค์เพื่อทดสอบการขายสินค้าคู่กับรายการโทรทัศน์ที่เผยแพร่ในประเทศไทย มีผลความพึงพอใจด้านความสะดวกในการใช้งานแอปพลิเคชันมีค่าความพึงพอใจระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.00 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.84 รูปแบบสีพื้นหลังและการวางตำแหน่งส่วนต่างๆ ในหน้าจอแอปพลิเคชันมีค่าความพึงพอใจระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.05 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.86 มีรูปแบบและความชัดเจนของตัวอักษร มีค่าความพึงพอใจระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.90 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.54 และ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุทธิพงศ์ สุวรรณเดชากุล (2560) ได้สร้างแอปพลิเคชันบนมือถือ ระบบปฏิบัติการแอนดรอยด์ที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานและลดเวลาในการออกแบบระบบไฟฟ้า จากแบบสอบถามกลุ่มประชากรมีระดับความพึงพอใจต่อแอปพลิเคชันอยู่ที่ร้อยละ 96.56 ซึ่งอยู่ในระดับดีมาก

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากผลการวิจัยสามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยนี้ คือ

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

แนวทางในการออกแบบแอปพลิเคชันช่วยเหลือผู้ประกอบการในการออกแบบบรรจุภัณฑ์สินค้าภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่สากล ประกอบไปด้วยองค์ประกอบดังต่อไปนี้ 1) รูปทรง ต้องสามารถออกแบบในรูปทรงต่าง ๆ ตามประเภทของสินค้า ได้แก่ ขวด ก่อ่ง ถัง และฉลาก 2) สี ต้องออกแบบให้มีความเป็นสากล มีความหลากหลายให้ครอบคลุมประเภทของผลิตภัณฑ์สินค้า รูปแบบสีที่ควรออกแบบ คือ หมวดยสีที่นำเสนอความเป็นไทยผสมกับความเป็นสากล หมวดยสีที่นำเสนอความหรูหราในรูปแบบที่ทันสมัย เน้นความเป็นสากล หมวดยสีที่นำเสนอความสนุกสนาน หมวดยสีที่เน้นความเรียบง่ายที่สุด และหมวดยสีที่นำเสนอความเป็นธรรมชาติและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม โดยเป็นสีที่มีแรงบันดาลใจมาจากธรรมชาติ พืชพรรณ ต้นไม้ และสมุนไพรไทยท้องถิ่น เป็นต้น 3) ตัวอักษร ควรออกแบบฟอนต์ตัวอักษรที่ไม่ติดลิขสิทธิ์ โดยมีแบบตัวอักษรควรมีลักษณะที่เน้นความเป็นไทย 4) ลวดลาย ควรออกแบบลวดลายโดยกำหนดเป็นหมวดยได้แก่ ลวดลายที่นำเสนอความเป็นไทยผสมกับความเป็นสากล ลวดลายที่นำเสนอความหรูหราในรูปแบบที่เรียบโก้ ทันสมัย ลวดลายที่นำเสนอความสดใสสว่าง สดชื่น ลวดลายที่นำเสนอความเป็นธรรมชาติและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เช่น พืชพรรณ ต้นไม้ ดอกไม้ โดยเฉพาะพืชที่มักใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิตสินค้า OTOP และควรมีลวดลายกราฟิกให้เลือกใช้ 5) ฉลาก ในแอปพลิเคชันควรจัดบล็อกลำดับตำแหน่งเพื่อให้ผู้ใช้ได้ใส่ข้อมูล ได้แก่ ตราสินค้า ชื่อสินค้า รายละเอียดของสินค้า รายละเอียดส่งเสริมการขาย ส่วนประกอบของสินค้า ปริมาตรหรือปริมาณ ชื่อผู้ผลิตและผู้จำหน่าย รายละเอียดตามข้อบังคับของกฎหมาย เช่น วันผลิต วันหมดอายุ

ทั้งนี้ สิ่งที่ควรคำนึงถึงในการออกแบบคือ การใช้งานได้ง่าย สะดวกต่อการใช้งานของผู้ประกอบการควรจะต้องออกแบบให้ใช้ได้กับทุกแพลตฟอร์ม และต้องระมัดระวังไม่ให้มีการละเมิดลิขสิทธิ์ หรือผิดข้อบังคับทางกฎหมาย และจะต้องตรงตามความต้องการของ

ผู้ประกอบการ ผู้ประกอบการสามารถใช้แอปพลิเคชันและ เว็บไซต์แอปพลิเคชันในการออกแบบด้วยตนเองได้ ทำให้ผู้ประกอบการสามารถลดต้นทุนในการออกแบบได้จริง

การออกแบบแอปพลิเคชันช่วยเหลือผู้ประกอบการในการออกแบบบรรจุภัณฑ์สินค้าภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่สากล สามารถนำไปใช้ได้จริงได้ มีผลการทดสอบประสิทธิภาพของแอปพลิเคชันช่วยเหลือผู้ประกอบการในการออกแบบบรรจุภัณฑ์สินค้าภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่สากล (80.83/81.45) เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด และมีผลการหาความพึงพอใจของแอปพลิเคชันช่วยเหลือผู้ประกอบการในการออกแบบบรรจุภัณฑ์สินค้าภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่สากลอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X}$ = 4.78, S.D. = 0.24) จากการดำเนินงานวิจัยแอปพลิเคชันและเว็บไซต์แอปพลิเคชันที่พัฒนาขึ้น ผู้ประกอบการสามารถใช้งานในการออกแบบบรรจุภัณฑ์ด้วยตนเองได้ตามความต้องการ มีความพึงพอใจในการใช้งาน และสามารถลดต้นทุนในการออกแบบบรรจุภัณฑ์ได้

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

จากผลการวิจัยข้างต้นผู้วิจัยสามารถสรุปเป็นแนวทางให้แก่ผู้ประกอบการสินค้าภูมิปัญญาท้องถิ่นในการออกแบบบรรจุภัณฑ์ให้มีความน่าสนใจ ทันสมัย และสวยงาม เพื่อให้สามารถแข่งขันในตลาดสากลได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้หลังจากงานวิจัยเสร็จสิ้น มีหน่วยงานได้นำแอปพลิเคชัน และเว็บไซต์ไปใช้ประโยชน์ ได้แก่ ศูนย์โอท็อป คอมเพล็กซ์ พุแค สระบุรี และสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดสระบุรี

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรดำเนินการดังนี้

1. พัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ที่ออกแบบเพื่อให้สอดคล้องกับสินค้าของผู้ประกอบการที่เพิ่มขึ้นตามสถานการณ์ในปัจจุบัน
2. ผลการวิจัยครั้งนี้สามารถเชื่อมโยงไปสู่การวิจัยอื่นๆ โดยสามารถนำผลวิจัยไปปรับปรุงพัฒนาและประยุกต์ใช้ในการออกแบบงานอื่นๆ ได้
3. สามารถนำแอปพลิเคชันที่พัฒนามาเป็นระบบปฏิบัติการแอนดรอยด์มาประยุกต์ใช้กับการพัฒนามาเป็นระบบปฏิบัติการ IOS ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- เฉลิมพันธ์ ธโนปจัย. (2560). การออกแบบแอปพลิเคชันเพื่อแนะนำการบริโภคผลไม้ไทย. *วารสารนิเทศสยามปริทัศน์*, 15(18), 89-96.
- ชุมศักดิ์ สืบบุญเรือง. (2559). การพัฒนาแอปพลิเคชันต้นแบบเพื่อขายสินค้าบนสมาร์ตทีวี ระบบปฏิบัติการแอนดรอยด์. *วารสารวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 36(1), 61-67.
- ธานีล ม่วงพูล และ อวยไชย อินทรสมบัติ. (2559). การทดสอบประสิทธิภาพแอปพลิเคชันสื่อการสอนศัพท์ภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 บนระบบปฏิบัติการแอนดรอยด์. การประชุมวิชาการและเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 3 ก้าวสู่ทศวรรษที่ 2: บูรณาการงานวิจัย ใช้องค์ความรู้ สู่ความยั่งยืน” 17 มิถุนายน 2559 นครราชสีมา: วิทยาลัยนครราชสีมา.
- วรรณพร พุทธิภูมิพิทักษ์. (2558). ผลิตภัณฑ์ OTOP กับการก้าวเข้าสู่เส้นทาง AEC. *วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 1(2), 100-112.
- สถาบันการพัฒนาชุมชน. (2560). *โมเดลการ OTOP สู่มิติใหม่*. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาชุมชนกระทรวงมหาดไทย
- สุทธิพงศ์ สุวรรณเดชากุล. (2560). *การพัฒนาแอปพลิเคชันบนมือถือสำหรับสนับสนุนการปฏิบัติงานของช่างไฟฟ้า การประปาส่วนภูมิภาคเขต 5*. (สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรม). สงขลา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- Alqahtani, M. & Heba, M. (2015). Mobile applications' impact on student performance and satisfaction. *Turkish Online Journal of Educational Technology-TOJET*, 14(4), 102-112.
- Flora, H. K. et. al. (2014). An investigation on the characteristics of mobile applications: A survey study. *I.J. Information Technology and Computer Science*, 11, 21-27.

ความต้องการจำเป็นในการบริหารจัดการวงดนตรีโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2*

THE PRIORITY NEEDS OF SCHOOL MUSIC BAND MANAGEMENT FOR SECONDARY SCHOOL LEVEL UNDER THE OFFICE OF SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA 2

ยุทธศักดิ์ โพธิ์รุข, สุดารัตน์ สารสว่าง, พร้อมพิไล บัวสุวรรณ

Yutthasak Phothiruk, Sudarat Sarnsawang, Prompilai Buasuwan

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Kasetsart University

Corresponding Author Email: yutthasak.ph@ku.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความต้องการจำเป็นในการบริหารจัดการวงดนตรีโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 2) ศึกษาแนวทางในการพัฒนาการบริหารจัดการวงดนตรีโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 ประชากรที่ใช้ คือ ครูผู้เกี่ยวข้องกับวงดนตรี จำนวน 90 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่นของสภาพที่เป็นจริง เท่ากับ 0.899 และค่าความเชื่อมั่นสภาพที่คาดหวัง เท่ากับ 0.817 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการเรียงลำดับความต้องการจำเป็น

ผลการวิจัยพบว่า เมื่อวิเคราะห์และจัดอันดับความต้องการจำเป็นรายด้านพบว่า ด้านอุปกรณ์และอาคารสถานที่ มีค่าความต้องการจำเป็น ($PN_{I\text{modified}}$) สูงที่สุด (0.60) เมื่อพิจารณาลำดับความต้องการจำเป็นรายข้อ พบว่า มีการสนับสนุนการระดมทุนเพื่อจัดหาเครื่องดนตรีที่มีคุณภาพ มีค่า $PN_{I\text{modified}}$ เท่ากับ 0.60 เป็นลำดับที่ 1 รองลงมา คือ ผู้บริหารมีส่วนร่วมในประชาสัมพันธ์การรับสมัครนักเรียนเข้าเป็นสมาชิกวงดนตรี ส่วนแนวทางในการบริหารจัดการวงดนตรี คือ มีคณะกรรมการจัดการวงดนตรีโดยเฉพาะ และการเพิ่มการมีส่วนร่วมของฝ่ายบริหารของโรงเรียนเพื่อให้ทางโรงเรียนเข้าใจปัญหาในการดำเนินงานทั้งในเรื่องงบประมาณ อุปกรณ์ สถานที่ และการประชาสัมพันธ์กิจกรรมของวงดนตรีให้กับนักเรียน ผู้ปกครอง ตลอดจนผู้สนใจภายนอกที่จะเข้าร่วมหรือสนับสนุนวงดนตรีต่อไป

คำสำคัญ: ความต้องการจำเป็น; การบริหารจัดการ; วงดนตรี

Abstract

Objectives of this study were 1. To study the priority needs in the management of school music bands at the secondary school level under the Secondary Educational Service Area Office 2.2. To study the guidelines for the development of school band management at the secondary school level. The population used in the research were 90 teachers and other personnel involved in the management of the music school bands. The instrument used in the study was a 5-level estimation scale questionnaires with factual reliability value of 0.899 and an expected reliability value of 0.817. The statistics used to analyze the data were frequency, mean, standard deviation and Modified Priority Needs Index.

The results of the research revealed that on the management aspect, the needs with highest PNI_{modified} (0.60) was the requirements for equipment and working space. However, when considered the items with highest score on PNI_{modified} Index, it was found that school's fund raising for quality music instruments ranked the highest (0.60) followed with the administrators' participation in the bands' new student's recruitment campaign. The guidelines for the music school bands management were having a representative from administrator team to be a member of the music band committee so that school administrators will understand more of their conditions and problems in the operation of the school music bands which include financial support, instruments and working space, and the support for the band new student recruitment campaign.

Keywords: Priority Needs; Management; School Band

บทนำ

กิจกรรมดนตรีเป็นกิจกรรมที่มีประโยชน์นานาประการแก่ทั้งนักเรียนและโรงเรียน ประโยชน์ต่อนักเรียน ดนตรีช่วยพัฒนาสมองในการเรียนรู้ ได้แก่ การใช้ภาษาและการใช้เหตุผล ช่วยเพิ่มความสามารถในการสร้างจินตภาพ ที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์กับความจริงได้ ซึ่งถือว่าเป็นความฉลาดด้านมิติสัมพันธ์ (Spatial Intelligence) ช่วยพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และการแก้ปัญหา และเพิ่มสมาธิ การจดจ่อ รวมทั้งเพิ่มความสามารถในการจำ (วิโรจน์ ตระการวิจิตร, 2559) ดังนั้นการร่วมกิจกรรมวงดนตรีจึงช่วยให้ผลการเรียนของนักเรียนดีขึ้น ไม่เพียงแต่พัฒนาสมองแต่การร่วมกิจกรรมดนตรียังช่วยสร้างนิสัยคุณลักษณะของผู้เรียน เช่น ช่วยเพิ่มความสามารถรอบคอบ ความขยัน ความมุ่งมั่น ช่วยสร้างเป้าหมาย และเพิ่มแรงจูงใจในการ

ดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายนั้น ช่วยส่งเสริมให้เกิดความเคารพและเห็นใจผู้อื่น ลดความเห็นแก่ตัว ยอมรับความแตกต่างของเชื้อชาติและวัฒนธรรมช่วยให้มีวินัย และการทำงานเป็นทีม เมื่อร่วมเล่นเป็นวงร่วมกับผู้อื่น สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษาที่ว่า ต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546)

กิจกรรมวงดนตรีในโรงเรียน เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมผู้เรียนตามความสนใจ ทำให้ผู้เรียนมีความสุขกับการทำกิจกรรม เป็นกิจกรรมสร้างเสริมระเบียบวินัยให้กับนักเรียน เกิดความสามัคคีในหมู่คณะ ปฏิบัติภารกิจต่างๆ ที่ทางโรงเรียนมอบหมาย และสร้างชื่อเสียงให้กับโรงเรียนในการประกวดแข่งขันทั้งในระดับชาติและนานาชาติ กิจกรรมวงดนตรีเป็นกิจกรรมที่ช่วยในความสามารถของ (Social and emotional learning; SEL) ในด้านทักษะความสัมพันธ์ การจัดการตนเอง และการตระหนักรู้ในตนเอง (Carver, 2019) ในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาได้มีการจัดให้นักเรียนได้เรียนรู้ทักษะทางด้านดนตรีโดยจัดการเรียนการสอนในรายวิชาพื้นฐาน คือ วิชาดนตรี-นาฏศิลป์ ซึ่งได้กำหนดไว้ในโครงสร้างหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 และกลุ่มของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ที่มุ่งให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองตามศักยภาพอย่างรอบด้าน โดยเสนอเป็นแนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนทั้ง 3 ลักษณะ คือ กิจกรรมแนะแนว กิจกรรมนักเรียน และกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ ส่วนกิจกรรมดนตรีนั้นจะอยู่ในส่วนของกิจกรรมชุมนุม ชมรม ที่เป็นกิจกรรมนักเรียนที่สถานศึกษาสนับสนุนให้ผู้เรียนรวมกลุ่มกัน จัดขึ้นตามความสนใจ ความถนัด ความสามารถของผู้เรียน เพื่อเติมเต็มศักยภาพของผู้เรียนตามเจตนารมณ์ของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553)

ปัจจุบันพบว่ากิจกรรมทางดนตรีเป็นที่นิยมเป็นอย่างมากในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาแทบทุกโรงเรียนมีการจัดกิจกรรมวงดนตรีของโรงเรียน (สาทิพย์ สายสนิท, 2560) เช่น วงโยธวาทิต วงดนตรีไทย วงดนตรีลูกทุ่ง วงดนตรีพื้นเมือง และวงดนตรีสมัยนิยม เป็นต้น การจัดกิจกรรมวงดนตรีภายในโรงเรียนของแต่ละโรงเรียนนั้นจะเห็นได้ว่าเป็นการจัดไปตามความเหมาะสมตามบริบทของโรงเรียน บางโรงเรียนสามารถบรรเลงในกิจกรรมต่างๆตามภารกิจของโรงเรียน ตลอดจนเข้าร่วมแข่งขันในระดับเขตพื้นที่การศึกษา ระดับภาค ระดับชาติ และระดับนานาชาติได้อย่างสม่ำเสมอ ในขณะที่บางโรงเรียนมีโอกาบบรรเลงเฉพาะกิจกรรมในโรงเรียน เข้าร่วมการประกวดแข่งขันบ้างได้เป็นบางครั้ง เพราะขาดการสนับสนุนจากทางโรงเรียนในการดำเนินการกิจกรรมวงดนตรีจากฝ่ายบริหารของโรงเรียน (อัครวัตร เชื้อมกลาง, 2561) ทำให้การดำเนินกิจกรรมวงดนตรีของทางโรงเรียนไม่ได้รับพัฒนาไปอย่างต่อเนื่องซึ่งอาจจะเป็นปัญหาที่ทำให้ครูผู้ฝึกสอนและผู้เกี่ยวข้องในการจัดการฝึกซ้อมมีความยากลำบากในการดำเนินงาน ทำให้นักเรียนไม่ได้รับความสะดวกและอาจจะทิ้งความพยายามในการฝึกซ้อมได้ ดังนั้น จึงจำเป็นที่

โรงเรียนจะต้องมีข้อมูลสภาพและความต้องการจำเป็นของผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการวงดนตรี เพื่อสามารถพัฒนาการบริหารจัดการให้มีความพร้อมทั้งในด้านการดำเนินงาน การระดมทุน การจัดหาวัสดุอุปกรณ์ และการจัดการเรื่องสถานที่ในการฝึกซ้อม เพราะการจัดกิจกรรมวงดนตรีไม่ได้มีเฉพาะเรื่องของดนตรีเท่านั้น ยังมีส่วนของการบริหารจัดการวงดนตรีอีกด้วย

ผู้ศึกษาจึงสนใจที่จะศึกษาเรื่องความต้องการจำเป็นในการบริหารจัดการจัดกิจกรรมวงดนตรีโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 ตามความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องด้วยวงดนตรี เพื่อนำผลการศึกษาไปใช้ในการพัฒนาการจัดกิจกรรมวงดนตรีภายในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา ให้มีความยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นในการบริหารจัดการวงดนตรีโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2
2. เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาการบริหารจัดการวงดนตรีโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ, ครูผู้สอน/ผู้ควบคุมกิจกรรมวงดนตรี, ครูผู้เกี่ยวข้อง/ผู้ช่วยผู้ฝึกสอนกิจกรรมวงดนตรี ของโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 จำนวน 30 โรงเรียน เป็นจำนวนครูทั้งสิ้น 90 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา คือ แบบสอบถามความต้องการจำเป็น แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถามเป็นแบบสำรวจรายการ (Check list) ซึ่งประกอบด้วย ตำแหน่ง อายุ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับวงดนตรี ตอนที่ 2 แบบสอบถามเพื่อที่ศึกษาเกี่ยวกับความต้องการจำเป็นในการบริหารจัดการวงดนตรี โรงเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 ตามปัจจัยที่มีความจำเป็น 6 ด้าน ลักษณะเป็นตัวเลข มาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) มี 5 ระดับ

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือได้นำแบบสอบถามที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความตรงด้านเนื้อหา (Content Validity) จำนวน 3 ท่าน ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญทางด้านบริหาร ด้านกิจกรรมวงดนตรี และด้านระเบียบวิธีวิจัย พิจารณาทั้งในด้านเนื้อหาสาระ และโครงสร้างของคำถามตลอดจนภาษาที่ใช้ ผลปรากฏว่าแบบสอบถามมีความตรงด้านเนื้อหา (ค่า IOC) อยู่ในช่วงระหว่าง 0.67 – 1.00 แสดงว่าสามารถนำไปใช้ได้ นำแบบสอบถามมาตรวจสอบความเที่ยงของเนื้อหา ความเหมาะสมของเนื้อหา แล้วนำมาปรับปรุงให้ถูกต้อง แล้วนำไป ทดลองใช้กับกลุ่มทดลอง หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ครูผู้สอน/ผู้ควบคุม

กิจกรรมวงดนตรี ครูผู้เกี่ยวข้อง/ผู้ช่วยผู้ฝึกสอนกิจกรรมวงดนตรี ของโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 จำนวน 30 คน นำผลจากการทดลองมา หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามที่มี โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient) ของ ครอนบาค (Cronbach) คือ สภาพที่เป็นอยู่และสภาพที่ต้องการของการจัด กิจกรรมวงดนตรีโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 โดยมีค่าความเชื่อมั่น ตามสภาพที่เป็นจริงเท่ากับ 0.899 และค่าความเชื่อมั่นสภาพที่ต้องการ เท่ากับ 0.817

การวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผลการวิจัย 1. ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้รับคืนจากการส่งลิงค์ Google Form ให้กับผู้ตอบแบบสอบถาม (จัดเก็บแบบสอบถามในช่วง การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019) เมื่อแบบสอบถามนำมาวิเคราะห์พบว่าเป็น แบบสอบถามที่สมบูรณ์ทุกฉบับ 2. วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการจำเป็นในการบริหารจัดการวงดนตรีโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา โดยการหาค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของแบบสอบถามที่วัดความต้องการจำเป็นซึ่งเป็นไปตามขอบข่ายกรอบแนวคิดการบริหารจัดการวงดนตรี ตามปัจจัยที่มีความจำเป็น 6 ด้าน ดังต่อไปนี้ 1. ด้านการกำหนดนโยบายและการวางแผน 2. ด้านการดำเนินการบริหารกิจกรรม 3. ด้านบุคลากร 4. ด้านงบประมาณ 5. ด้านอุปกรณ์และ อาคารสถานที่ 6. ด้านการติดตามการวัดและประเมินผล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การเรียงลำดับความต้องการจำเป็น $PNI_{modified}$

ผลการวิจัย

1. สรุปภาพรวมค่าเฉลี่ยความต้องการจำเป็น

ความต้องการจำเป็นในการบริหารจัดการวงดนตรีโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 กับสภาพที่คาดหวังอยู่ในระดับมาก ส่วนสภาพ ที่เป็นอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาผลการจัดเรียงอันดับความสำคัญของความต้องการ จำเป็น ($PNI_{modified}$) พบว่าความต้องการจำเป็นในการบริหารจัดการวงดนตรีโรงเรียนระดับ มัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 มีค่าเท่ากับ 0.32 หาก พิจารณาโดยละเอียดจะพบว่าความต้องการจำเป็นอันดับที่ 1 คือ ด้านอุปกรณ์และอาคาร สถานที่ ($PNI_{modified} = 0.34$) อันดับที่ 2 คือ ด้านบุคลากร ($PNI_{modified} = 0.33$) อันดับที่ 3 คือ ด้านการกำหนดนโยบายและการวางแผน ($PNI_{modified} = 0.33$) อันดับที่ 4 คือ ด้านงบประมาณ ($PNI_{modified} = 0.31$) อันดับที่ 5 คือ ด้านการดำเนินการบริหารกิจกรรม ($PNI_{modified} = 0.31$) และอันดับสุดท้าย คือ ด้านการติดตามการวัดและประเมินผล ($PNI_{modified} = 0.230$)

ด้านกำหนดนโยบายและการวางแผน ความต้องการจำเป็นในการบริหารจัดการวง ดนตรีในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา พบว่า สภาพที่คาดหวังอยู่ในระดับมาก ส่วนสภาพที่เป็นอยู่ ในระดับปานกลาง ครูผู้เกี่ยวข้องมีความเห็นว่าในภาพรวมค่าความต้องการจำเป็น ($PNI_{Modified}$)

เฉลี่ยเท่ากับ 0.33 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าอันดับที่ 1 คือ ประเด็นผู้บริหารแต่งตั้งรองผู้อำนวยการร่วมเป็นคณะกรรมการดำเนินการวางแผนงานประจำปีเพื่อดำเนินการจัดกิจกรรมในโรงเรียน มีค่า $PNI_{Modified}$ เท่ากับ 0.50 เป็นอันดับสูงสุด อันดับที่ 2 คือ ประเด็นมีวิสัยทัศน์ที่ระบุเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมวางแผนงานประจำปีอย่างชัดเจน มีค่า $PNI_{Modified}$ เท่ากับ 0.50 อันดับที่ 3 คือ ประเด็นมีคณะกรรมการดำเนินการวางแผนงานประจำปีของโรงเรียนโดยเฉพาะ มีค่า $PNI_{Modified}$ เท่ากับ 0.50 อันดับที่ 4 คือ ประเด็นมีตัวชี้วัดความสำเร็จของกิจกรรมวางแผนงานประจำปีในแต่ละปี มีค่า $PNI_{Modified}$ เท่ากับ 0.48 อันดับที่ 5 คือ ประเด็นมีแนวทางการดำเนินการเป็นขั้นตอนสู่ความสำเร็จของกิจกรรมวางแผนงานประจำปี มีค่า $PNI_{Modified}$ เท่ากับ 0.44 และอันดับสุดท้าย คือ ประเด็นมีการกำหนดเป้าหมายในการจัดกิจกรรมวางแผนงานประจำปี มีค่า $PNI_{Modified}$ เท่ากับ 0.41

ด้านการดำเนินการบริหารกิจกรรม ความต้องการจำเป็นในการบริหารจัดการวางแผนงานประจำปีในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา พบว่า สภาพที่คาดหวังอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนสภาพที่เป็นอยู่ในระดับปานกลาง ครูผู้เกี่ยวข้องมีความเห็นว่าในภาพรวมค่าความต้องการจำเป็น ($PNI_{Modified}$) เฉลี่ยเท่ากับ 0.31 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าอันดับที่ 1 คือ ประเด็นมีการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีในการดำเนินการจัดกิจกรรมวางแผนงานประจำปี มีค่า $PNI_{Modified}$ เท่ากับ 0.47 เป็นอันดับสูงสุด อันดับที่ 2 คือ ประเด็นผู้บริหารเห็นความสำคัญของการจัดกิจกรรมวางแผนงานประจำปี มีค่า $PNI_{Modified}$ เท่ากับ 0.46 อันดับที่ 3 คือ ประเด็นมีการกำหนดบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของผู้ดำเนินการตามแผน มีค่า $PNI_{Modified}$ เท่ากับ 0.45 และอันดับสุดท้าย คือ ประเด็นมีการดำเนินการตามแผนงาน หรือ โครงการที่วางไว้ มีค่า $PNI_{Modified}$ เท่ากับ 0.44

ด้านบุคลากร ความต้องการจำเป็นในการบริหารจัดการวางแผนงานประจำปีในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา พบว่า สภาพที่คาดหวังอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนสภาพที่เป็นอยู่ในระดับปานกลาง ครูผู้เกี่ยวข้องมีความเห็นว่าในภาพรวมค่าความต้องการจำเป็น ($PNI_{Modified}$) เฉลี่ยเท่ากับ 0.33 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าอันดับที่ 1 คือ ประเด็นผู้บริหารมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์การรับสมัครนักเรียนเข้าเป็นสมาชิกวางแผนงานประจำปี มีค่า $PNI_{Modified}$ เท่ากับ 0.58 เป็นอันดับสูงสุด อันดับที่ 2 คือ ประเด็นผู้บริหารมีส่วนร่วมพิจารณาบุคลากรที่มีคุณสมบัติเหมาะสมในการเป็นคณะกรรมการดำเนินการจัดกิจกรรมวางแผนงานประจำปี มีค่า $PNI_{Modified}$ เท่ากับ 0.53 อันดับที่ 3 คือ ประเด็นระบบสร้างความคุ้นเคยเพื่อพัฒนาคณะกรรมการดำเนินการจัดกิจกรรมวางแผนงานประจำปีสู่การทำงานเป็นทีม มีค่า $PNI_{Modified}$ เท่ากับ 0.50 อันดับที่ 4 คือ ประเด็นผู้บริหารมีส่วนช่วยลดข้อขัดแย้งของบุคลากรที่เกี่ยวข้องในวางแผนงานประจำปีด้วยการเจรจาหรือหารือให้แนวทางแก้ไข มีค่า $PNI_{Modified}$ เท่ากับ 0.49 อันดับที่ 5 คือ ประเด็นผู้บริหารมีส่วนร่วมในการบริหารงานวางแผนงานประจำปี มีค่า $PNI_{Modified}$ เท่ากับ 0.49 อันดับที่ 6 คือ ประเด็นมีการพัฒนาบุคลากรในวางแผนงานประจำปี เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานของวางแผนงานประจำปี เช่น ส่งบุคลากรเพื่อศึกษาดูงาน หรือ เชิญวิทยากรมาให้ความรู้แก่บุคลากร มีค่า $PNI_{Modified}$ เท่ากับ 0.45 และอันดับสุดท้าย คือ ประเด็นสมาชิกในวางแผนงานประจำปีมีส่วนร่วมในการตัดสินใจตาม

ระดับที่เหมาะสม เพื่อให้สมาชิกในวงดนตรีรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งกับการปฏิบัติภารกิจ มีค่า $PNI_{Modified}$ เท่ากับ 0.39

ด้านงบประมาณ ความต้องการจำเป็นในการบริหารจัดการวงดนตรีในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา พบว่า สภาพที่คาดหวังอยู่ในระดับมาก ส่วนสภาพที่เป็นอยู่ในปานกลาง ครูผู้เกี่ยวข้องมีความเห็นว่าในภาพรวมค่าความต้องการจำเป็น ($PNI_{Modified}$) เฉลี่ยเท่ากับ 0.31 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าอันดับที่ 1 คือ ประเด็นการบริหารรายรับ-รายจ่าย เงินสนับสนุนจากหน่วยงานห้างร้านต่างๆ มีค่า $PNI_{Modified}$ เท่ากับ 0.53 เป็นอันดับสูงสุด อันดับที่ 2 คือ ประเด็นผู้บริหารมีส่วนช่วยจัดหางบประมาณจากแหล่งต่างๆภายนอก มีค่า $PNI_{Modified}$ เท่ากับ 0.52 อันดับที่ 3 คือ ประเด็นมีการบริหารรายรับ-รายจ่าย เงินค่าตอบแทนจากการแสดงดนตรีอย่างมีระบบ มีค่า $PNI_{Modified}$ เท่ากับ 0.44 อันดับที่ 4 คือ ประเด็นมีการวางแผนการใช้จ่ายงบประมาณ มีค่า $PNI_{Modified}$ เท่ากับ 0.41 และอันดับสุดท้าย คือ ประเด็นมีการใช้จ่ายงบประมาณตามแผนปฏิบัติการประจำปี มีค่า $PNI_{Modified}$ เท่ากับ 0.38

ด้านอุปกรณ์และอาคารสถานที่ ความต้องการจำเป็นในการบริหารจัดการวงดนตรีในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา พบว่า สภาพที่คาดหวังอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนสภาพที่เป็นอยู่ในระดับปานกลาง ครูผู้เกี่ยวข้องมีความเห็นว่าในภาพรวมค่าความต้องการจำเป็น ($PNI_{Modified}$) เฉลี่ยเท่ากับ 0.34 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าอันดับที่ 1 คือ ประเด็นมีการสนับสนุนการระดมทุนเพื่อจัดหาเครื่องดนตรีที่มีคุณภาพ มีค่า $PNI_{Modified}$ เท่ากับ 0.60 เป็นอันดับสูงสุด อันดับที่ 2 คือ ประเด็นอำนวยความสะดวกเรื่องอาคารสถานที่ในการฝึกซ้อม ในการจัดกิจกรรมการแสดงต่างๆ ภายนอกโรงเรียน มีค่า $PNI_{Modified}$ เท่ากับ 0.50 อันดับที่ 3 คือ ประเด็นมีการสนับสนุนในการซ่อมแซมเครื่องดนตรี มีค่า $PNI_{Modified}$ เท่ากับ 0.47 และอันดับสุดท้าย คือ ประเด็นการอำนวยความสะดวกเรื่องอาคารสถานที่ในการฝึกซ้อม ในการจัดกิจกรรมการแสดงต่างๆ ภายในโรงเรียน มีค่า $PNI_{Modified}$ เท่ากับ 0.46

ด้านการติดตามการวัดและประเมินผล ความต้องการจำเป็นในการบริหารจัดการวงดนตรีในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา พบว่า สภาพที่คาดหวังอยู่ในระดับมาก ส่วนสภาพที่เป็นอยู่ในระดับปานกลาง ครูผู้เกี่ยวข้องมีความเห็นว่าในภาพรวมค่าความต้องการจำเป็น ($PNI_{Modified}$) เฉลี่ยเท่ากับ 0.30 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าอันดับที่ 1 คือ ประเด็นมีการหาแนวทางในการแก้ปัญหาเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมวงดนตรีร่วมกัน มีค่า $PNI_{Modified}$ เท่ากับ 0.48 เป็นอันดับสูงสุด อันดับที่ 2 คือ ประเด็นมีการทบทวนปัญหาอุปสรรคที่เกิดจากการดำเนินการเพื่อแก้ไขวางแผนการดำเนินกิจกรรมในปีต่อไป มีค่า $PNI_{Modified}$ เท่ากับ 0.47 อันดับที่ 3 คือ ประเด็นมีการตรวจสอบผลการดำเนินงานกิจกรรมวงดนตรีให้เป็นไปตามเป้าหมาย มีค่า $PNI_{Modified}$ เท่ากับ 0.44 อันดับที่ 4 คือ ประเด็นมีการประเมินเปรียบเทียบผลงานกับเป้าหมายที่ตั้งไว้ มีค่า $PNI_{Modified}$ เท่ากับ 0.44 อันดับที่ 5 คือ ประเด็นมีการติดตามรับฟังปัญหาและอุปสรรคต่างๆ จากการดำเนินงาน มีค่า $PNI_{Modified}$ เท่ากับ 0.43 อันดับที่ 6 คือ ประเด็นมีการประเมินผลการ

ดำเนินงานกิจกรรมวงดนตรี มีค่า $PNI_{Modified}$ เท่ากับ 0.41 และอันดับสุดท้าย คือ ประเด็นประเด็นการตรวจสอบค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานกิจกรรมวงดนตรี มีค่า $PNI_{Modified}$ เท่ากับ 0.38

2. แนวทางในการพัฒนาการบริหารจัดการวงดนตรีโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2

ด้านการกำหนดนโยบายและการวางแผน โรงเรียนควรแต่งตั้งรองผู้อำนวยการหรือหัวหน้างานร่วมเป็นคณะกรรมการดำเนินการวงดนตรีเพื่อการดำเนินการจัดกิจกรรมในโรงเรียนควรมีการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการวงดนตรีของโรงเรียนขึ้นมาโดยเฉพาะ เพื่อคณะทำงานที่เกี่ยวข้องกับวงดนตรีจะได้ควบคุมดูแลสนับสนุนในการจัดกิจกรรมต่างๆของวงดนตรีในการกิจของโรงเรียนทั้งในและนอกโรงเรียน มีการกำหนดวิสัยทัศน์พันธกิจของโรงเรียนที่เกี่ยวข้องกับสุนทรียภาพของผู้เรียนเพื่อเป็นการพัฒนาผู้เรียนในทุกๆด้านที่นอกเหนือจากวิชาการ

ด้านการดำเนินการบริหารกิจกรรม โรงเรียนควรมีการมอบหมายให้ผู้รับผิดชอบจัดการดำเนินการเขียนโครงการเพื่อปฏิบัติตามแผนปฏิบัติการประจำปี เพื่อพัฒนากิจกรรมวงดนตรีของโรงเรียนมีการวางแผนเป้าหมายทั้งในระยะสั้นและระยะยาว และดำเนินการไปตามแผนงานโครงการที่ได้วางเอาไว้เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

ด้านบุคลากร ผู้บริหารควรมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆของวงดนตรีไม่ว่าจะเป็นการประชาสัมพันธ์การรับสมัครนักเรียน การสนับสนุนการระดมทุน หรือตลอดจนการอำนวยความสะดวกในด้านต่างๆของบุคลากรที่จะสนับสนุนให้กิจกรรมวงดนตรีมีพัฒนาการที่ดีขึ้นทั้งในด้านความรู้ทักษะของนักเรียนในการบรรเลงดนตรี

ด้านงบประมาณ โรงเรียนควรมีการวางแผนการใช้จ่ายงบประมาณของวงดนตรีไว้ โดยเฉพาะมีการบริหารรายรับ-รายจ่าย ค่าตอบแทนจากการแสดงดนตรีอย่างมีระบบ รวมถึงรายได้จากการได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานห้างร้านต่างๆ ดำเนินการไปอย่างโปร่งใสสามารถตรวจสอบได้

ด้านอุปกรณ์และอาคารสถานที่ โรงเรียนควรอำนวยความสะดวกในด้านอาคารสถานที่ในการฝึกซ้อม เพราะสถานที่ฝึกซ้อมในวงดนตรีนั้นเป็นส่วนสำคัญในการที่จะเป็นพื้นที่ในการฝึกนักดนตรีให้มีคุณภาพในการบรรเลง และสถานที่ไม่ได้เป็นเฉพาะที่ซ้อมเพียงเท่านั้นยังเป็นที่เก็บอุปกรณ์ต่างๆ ที่ใช้ในการแสดง ไม่ว่าจะเป็นอุปกรณ์เครื่องดนตรีชุดวงดนตรีฉากการแสดงดนตรีต่างๆ จะเห็นได้ว่าอาคารสถานที่ล้วนเป็นที่สำคัญของวงดนตรี มีการสนับสนุนและระดมทุนเพื่อจัดซื้อเครื่องดนตรีที่มีคุณภาพให้เพียงพอต่อผู้เรียนในวงดนตรีมีการตรวจสอบสภาพของเครื่องดนตรีเป็นประจำทุกปีเพื่อประเมินว่าเครื่องดนตรีนั้นสามารถใช้ได้อยู่ตลอดเวลาพร้อมที่จะปฏิบัติภารกิจของโรงเรียนอยู่เสมอ

ด้านการติดตามการวัดและประเมินผล โรงเรียนมีการหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมวงดนตรีโดยหารือกับคณะทำงานและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาค

ส่วน ไม่ว่าจะเป็นผู้ปกครองนักเรียน ผู้สนับสนุนต่างๆ ในชุมชน มีการตรวจสอบระบบการทำงาน และติดตามงานอย่างเป็นระบบเพื่อให้การทำงานของวงดนตรีในแต่ละขั้นตอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพดำเนินการได้ตามแผนที่วางเอาไว้และเมื่อเกิดปัญหาที่สามารถแก้ไขปัญหานั้นทันที

ตารางที่ 1 สรุปภาพรวมความต้องการจำเป็นในการบริหารจัดการวงดนตรีโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 รายด้าน

N = 75

ที่	รายละเอียด	สภาพที่เป็นอยู่			สภาพที่คาดหวัง			PNI	อันดับ
		μ	σ	แปลผล	μ	σ	แปลผล		
1	ด้านการกำหนดนโยบายและการวางแผน	3.03	0.44	ปานกลาง	4.50	0.32	มาก	0.33	3
2	ด้านการดำเนินการบริหารกิจกรรม	3.12	0.34	ปานกลาง	4.52	0.23	มากที่สุด	0.31	5
3	ด้านบุคลากร	3.01	0.48	ปานกลาง	4.49	0.28	มาก	0.33	2
4	ด้านงบประมาณ	3.08	0.43	ปานกลาง	4.48	0.30	มาก	0.31	4
5	ด้านอุปกรณ์และอาคารสถานที่	3.01	0.47	ปานกลาง	4.52	0.31	มากที่สุด	0.34	1
6	ด้านการติดตามการวัดและประเมินผล	3.13	0.36	ปานกลาง	4.49	0.25	มาก	0.30	6
เฉลี่ยรวม		3.06	0.28	ปานกลาง	4.50	0.28	มาก	0.32	

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่องความต้องการจำเป็นในการบริหารจัดการวงดนตรีโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 ผู้ศึกษาได้จัดเรียงลำดับความต้องการจำเป็นโดยเรียงตามค่า PNI_{Modified} ซึ่งพบว่าค่า PNI_{Modified} สูงสุดในภาพรวมของการวิจัยในครั้งนี้ คือ ประเด็นมีการสนับสนุนการระดมทุนเพื่อจัดหาเครื่องดนตรีที่มีคุณภาพ พบว่ามีค่า PNI_{Modified} เท่ากับ 0.60 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่าการระดมทุนและเครื่องดนตรีที่มีคุณภาพมีความสำคัญ เพราะเครื่องดนตรีที่มีคุณภาพจะทำให้สามารถผลิตเสียงการบรรเลงได้อย่างมีคุณภาพ อุปกรณ์ที่มีคุณภาพจะมีความคงทนและยังทำให้การบรรเลงการแสดงต่างๆออกมาได้อย่างราบรื่น แต่เครื่องดนตรีที่มีคุณภาพนั้นมักมีราคาแพงและโรงเรียนไม่สามารถจัดงบประมาณให้กิจกรรมวงดนตรีในโรงเรียนให้พอเพียงได้ในทุกปี แต่โรงเรียนก็มีความจำเป็นที่จะต้องใช้วงดนตรีในงานพิธีการต่างๆ เป็นระยะๆตลอดปี โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการประกวดแข่งขันต่างๆ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีการระดมทุนเพื่อจัดหาเครื่องดนตรีดังกล่าว ซึ่งผู้เกี่ยวข้องในการจัดการวงดนตรีนั้นอาจจะไม่สามารถจะดำเนินการเองได้ ดังนั้นผู้ตอบ

แบบสอบถามจึงต้องการได้รับการสนับสนุนในประเด็นนี้ จึงเป็นความต้องการจำเป็นที่สูงที่สุด สอดคล้องกับ (อัครวัตร เชื้อมกลาง, 2561) ที่ได้กล่าวว่า วัสดุอุปกรณ์ในการดำเนินการกิจกรรม วงโยธวาทิต โดยส่วนใหญ่จะเป็นเครื่องดนตรีที่มีราคาสูง ซึ่งอาจถูกมองว่าไม่คุ้มค่ากับการลงทุน เช่น ซอหุปามาในราคา 300,000 บาท แต่ทั้งโรงเรียนมีคนเป่าที่ใช้เครื่องนี้เพียงคนเดียว

อันดับรองลงมา คือ ประเด็นผู้บริหารมีส่วนร่วมในประชาสัมพันธ์การรับสมัครนักเรียน เข้าเป็นสมาชิกวงดนตรี พบว่ามีค่า $PNI_{Modified}$ เท่ากับ 0.58 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะครูผู้เกี่ยวข้อง ต้องการให้ผู้บริหารเข้ามามีส่วนร่วมกับการบริหารจัดการวงดนตรี การประชาสัมพันธ์รับสมัคร นักเรียนเพื่อเข้าเป็นสมาชิกของวงดนตรีเดิมที่นั้นโรงเรียนแต่ละโรงเรียนอาจจะมีการคัดเลือก นักเรียนเพื่อเข้าเรียนในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในรูปแบบต่างๆ เช่น การสอบคัดเลือกแบบ ทั่วไป การสอบนักเรียนประเภทความสามารถพิเศษ การจับฉลากของนักเรียนในเขตพื้นที่บริการ ของโรงเรียน ซึ่งวิธีการต่างๆ นี้ก็เพื่อให้ได้มาซึ่งนักเรียนเข้ามาสู่โรงเรียน ในส่วนของวงดนตรีนั้น ก็จะได้รับนักเรียนจากประเภทความสามารถพิเศษ โดยนักเรียนกลุ่มนี้จะใช้ความรู้ความสามารถ ทางด้านดนตรีสอบคัดเลือกเพื่อเข้าเรียน โดยทั่วไปจะมีการพิจารณาคะแนนอยู่ 3 ส่วนคือ การ ปฏิบัติเครื่องดนตรี ความรู้ทางด้านทฤษฎีดนตรี แฟ้มสะสมผลงาน เมื่อนักเรียนผ่านการคัดเลือก ก็จะได้เข้าเป็นนักเรียนของโรงเรียนนั้นๆ วงดนตรีของโรงเรียนก็จะได้รับนักเรียนประเภทนี้ปี การศึกษาละประมาณ 3-5 คน ขึ้นอยู่กับสัดส่วนของแต่ละโรงเรียน การที่ได้นักเรียนจำนวน เท่านี้อาจจะไม่เพียงพอต่อการสร้างวงดนตรีในโรงเรียน เพราะวงดนตรีอาทิเช่น วงโยธวาทิต วง ดนตรีไทย อาจจะจำเป็นต้องใช้นักเรียนมากกว่า 3-5 คนในการสร้างวง และในแต่ละปี การศึกษาก็จะมีนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่จบสำเร็จการศึกษา และต้องออกจากการเป็นสมาชิกของวงดนตรีของโรงเรียน ทำให้ต้องมีการหานักเรียนที่สมัครใจ มาเป็นสมาชิกของวงดนตรีโรงเรียนเพื่อให้กิจกรรมวงดนตรีของโรงเรียนสามารถสานต่อดำเนิน การกิจต่างๆ ของโรงเรียนได้ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องรับสมัครนักเรียนที่สนใจด้านดนตรี เพิ่มเติม สอดคล้องกับ (สรารุจ โรจนศิริ, 2564) ที่ได้กล่าวว่า การคัดเลือกนักดนตรีวงโยธวาทิต มีการดำเนินการรับสมัครนักเรียนเข้าวงโยธวาทิตในช่วงเปิดภาคเรียนที่ 1 มากกว่าเปิดภาคเรียน ที่ 2 ในลักษณะของกิจกรรมชุมนุม มีกระบวนการคัดเลือกนักดนตรีทั้งการสอบปฏิบัติและการ สัมภาษณ์

การดำเนินการสมัครนักเรียนเข้าเป็นสมาชิกในวงโดยส่วนใหญ่ครูผู้ควบคุมวงดนตรี นักเรียนรุ่นพี่ภายในวงดนตรี จะเป็นผู้ดำเนินการประชาสัมพันธ์รับสมัครนักเรียนเอง ผ่านการ ประชาสัมพันธ์เสียงตามสายของทางโรงเรียน โปสเตอร์ ช่องทางสื่อต่างๆ จากความต้องการที่ พบคือการที่ครูต้องการให้ผู้บริหารมีส่วนร่วมในการรับสมัครนักเรียน อาจจะเป็นเพราะการที่ ผู้บริหารเข้ามามีส่วนร่วมในการรับสมัครนักเรียนเข้าเป็นสมาชิกวงดนตรีอย่างเช่นการ ประชาสัมพันธ์กิจกรรมในวันประชุมผู้ปกครองที่โรงเรียนจัดขึ้นอาจจะทำให้นักเรียนและ ผู้ปกครองของนักเรียนมีความสนใจเข้าร่วมกิจกรรมมากขึ้น เพราะผู้บริหารเป็นผู้ที่สร้างความ

เชื่อมั่นให้กับผู้ปกครองว่าการดำเนินกิจกรรมเป็นไปด้วยความดูแลจากทางโรงเรียนเกิดการสร้างความไว้วางใจที่จะอนุญาตให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อฝึกซ้อมดนตรีและเป็นนักดนตรีของทางโรงเรียนได้ สอดคล้องกับ (วิโรจน์ สารรัตนะ, 2546) ที่ได้กล่าวว่า ผู้นำเป็นเรื่องเกี่ยวกับความพยายามให้มี อิทธิพลต่อผู้อื่น เพื่อให้การปฏิบัติงานบรรลุจุดหมายขององค์การได้อย่างมีประสิทธิภาพและ ประสิทธิภาพ ซึ่งต้องประกอบด้วย การจูงใจ ภาวะผู้นำ และการติดต่อสื่อสาร

การบริหารงานในด้านนี้ครูมีความต้องการจำเป็นในระดับมากที่สุดอาจเป็นเพราะครูต้องการให้ผู้บริหารเข้ามามีส่วนร่วมในด้านนี้มากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน การที่ผู้บริหารเข้ามามีส่วนร่วมอาจจะทำให้กิจกรรมขับเคลื่อนได้ดีมากขึ้น ประเด็นถัดไปรองลงมา คือ ผู้บริหารแต่งตั้งรองผู้อำนวยการร่วมเป็นคณะกรรมการดำเนินการวงดนตรีเพื่อดำเนินการจัดกิจกรรมในโรงเรียน พบว่ามีค่า $PNI_{Modified}$ เท่ากับ 0.57 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะครูผู้เกี่ยวข้องต้องการให้ผู้บริหารแต่งตั้งรองผู้อำนวยการเพื่อดำเนินการวงดนตรีในโรงเรียน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการที่มีตัวแทนของผู้บริหารเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารวงดนตรี คลุกคลีกับสภาพความเป็นอยู่ของวงดนตรี อาจจะทำให้เกิดเข้าใจในความต้องการในการสนับสนุนวงดนตรีให้มีการพัฒนาการได้อย่างเหมาะสม การมีตัวแทนฝ่ายบริหารของโรงเรียนเข้ามามีส่วนร่วมก็อาจจะทำให้ผู้อำนวยการโรงเรียนได้รับข้อมูลต่างๆเกี่ยวกับกิจกรรมวงดนตรีจากรองผู้อำนวยการหรือหัวหน้างานที่ได้รับการแต่งตั้งให้ควบคุมดูแลกิจกรรมวงดนตรี สอดคล้องกับ (สวัสดิ์ บุญทิพย์พาเลิศ, 2557) ที่ได้กล่าวว่า โรงเรียนที่ยังไม่พร้อมในการจัดตั้งวงดนตรี มีความต้องการพัฒนางานวงดนตรีให้ดีขึ้น ทั้งเรื่องการบริหารจัดการวง การจัดการด้านสถานที่ฝึกซ้อม การจัดสรรงบประมาณ รวมไปถึงมาตรฐานการบรรเลงดนตรี ปัญหาที่พบ คือ การขาดการสนับสนุนจากผู้บริหาร ซึ่งเป็นไปตามยุคสมัยของผู้บริหารแต่ละท่าน

โดยรวมในทุกข้อคำถามพบว่ามีคะแนนเฉลี่ยของสภาพความคาดหวังมากกว่าสภาพที่เป็นอยู่ในทุกข้อ แสดงให้เห็นว่าการพัฒนางานวงดนตรีในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา ยังมีความต้องการการสนับสนุนในด้านต่างๆจากผู้บริหาร ผู้บริหารเป็นผู้มีส่วนสำคัญในการพัฒนาการบริหารจัดการกิจกรรมวงดนตรีในโรงเรียนและจะสามารถพัฒนาทำให้กิจกรรมวงดนตรีพัฒนาได้อย่างยั่งยืน สอดคล้องกับ (ลำเพย เย็นมนัส, 2553) ที่ได้กล่าวว่า การบริหารในยุคปัจจุบันเป็นการมุ่งเน้นการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม ซึ่งเกิดขึ้นโดยการที่ผู้บริหารผู้ได้บังคับบัญชา ชุมชน สังคม องค์กรเอกชน องค์กรภาครัฐ และผู้มีส่วนได้ ส่วนเสีย เข้ามามีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ ร่วมภาคภูมิใจ ยิ่งผู้บริหารสนับสนุนให้มีการร่วมมือกันเท่าไรยิ่งเพิ่มพูนอำนาจและความศรัทธาแก่ผู้ได้บังคับบัญชามากขึ้นเท่านั้น มากกว่าการที่ผู้บริหารใช้อำนาจหน้าที่ตามลำพัง เพราะว่าผู้บริหารและผู้ได้บังคับบัญชาต้องทำงานกันเป็นทีม

จากผลการจัดอันดับความต้องการจำเป็นในการบริหารจัดการวงดนตรีโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 จากค่าความต้องการจำเป็นสูงสุด ผู้ศึกษาจึงมีข้อเสนอแนะแนวทางตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ดังนี้

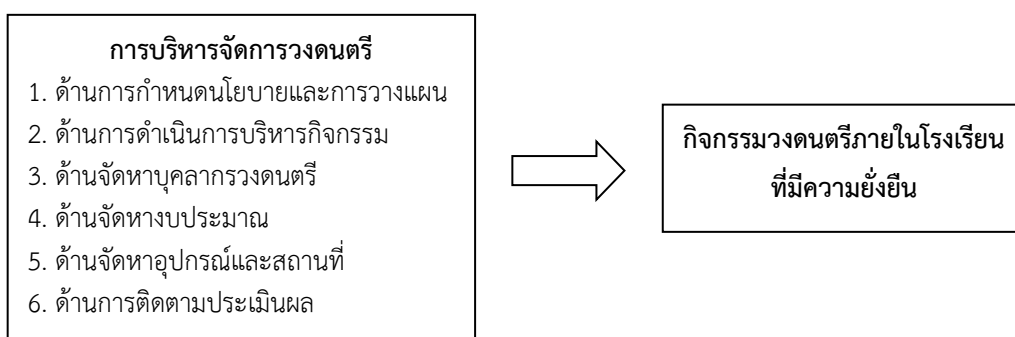
1. โรงเรียนควรมีการสนับสนุนและระดมทุนเพื่อจัดซื้อเครื่องดนตรีที่มีคุณภาพให้เพียงพอต่อผู้เรียนในวงดนตรีแม้ว่าโรงเรียนจะได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐแต่ก็ยังไม่เพียงพอจึงต้องระดมทุน โดยที่โรงเรียนควรที่จะแนะนำถึงผลงานและความสำเร็จของวงดนตรี ประโยชน์ที่ได้จากวงดนตรี เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องเห็นคุณค่าและให้การสนับสนุน

2. ทางวงดนตรีควรที่จะเชิญผู้บริหารให้มีส่วนร่วมในประชาสัมพันธ์การรับสมัครนักเรียนเข้าเป็นสมาชิกวงดนตรี ทั้งนี้โดยทางวงดนตรีควรให้ข้อมูล ถึงผลงานและประโยชน์ของการเล่นวงดนตรีเพื่อให้ผู้บริหารสามารถนำไปเป็นข้อมูลในการเชิญชวนนักเรียนให้เข้าร่วมเป็นสมาชิกวงดนตรีเนื่องจากการเล่นดนตรีนั้นมีประโยชน์สำหรับนักเรียนไม่เพียงแต่เป็นการผ่อนคลายยังเป็นการเสริมสร้างสมองและวินัยในการเรียนอีกด้วย สอดคล้องกับ (สาทิพย์ สายสนิท, 2560) ที่ได้กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรจะไปสังเกตการดำเนินงานเป็นระยะๆด้วยตนเอง เพื่อที่จะทำให้การดำเนินงานเป็นไปได้อย่างดีเพราะผู้บริหารมีอำนาจตัดสินใจ สั่งการให้ความช่วยเหลือในเรื่องต่างๆ ซึ่งจะช่วยให้อุปสรรคและปัญหาต่างๆ ลดลงได้

จาก 2 ข้อดังกล่าวมาแล้วจะเห็นว่าผู้บริหารมีส่วนในการช่วยสนับสนุนวงดนตรี ดังนั้นจึงควรแต่งตั้งผู้บริหารหรือผู้แทน ร่วมเป็นคณะกรรมการดำเนินการวงดนตรีเพื่อดำเนินการจัดกิจกรรมในโรงเรียน ทั้งนี้เพื่อที่จะเข้าใจสภาพความต้องการผู้บริหารจะสามารถดำเนินการอื่นๆ ได้ดีกว่าครูผู้ดูแลวงดนตรี

องค์ความรู้จากการวิจัย

ผู้วิจัยขอสรุปองค์ความรู้จากการวิจัยเป็นโมเดลการบริหารจัดการวงดนตรีโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากงานวิจัย

จากภาพที่ 1 ข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้แสดงให้เห็นว่าการพัฒนากิจกรรมวงดนตรีในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาไม่ได้มีขอบข่ายเพียงแค่เรื่องของดนตรีเท่านั้น การที่จะพัฒนากิจกรรมวงดนตรีภายในโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพนั้นต้องมีการบริหารจัดการที่ดีในด้านต่างๆ จึงจะสามารถพัฒนากิจกรรมวงดนตรีในโรงเรียนให้มีความยั่งยืนต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ภาครัฐควรมีนโยบายการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนในด้านดนตรี ตลอดจนสนับสนุนงบประมาณในการพัฒนาการทำโครงการต่างๆ ในการอบรมบุคลากรด้านการบริหารจัดการวงดนตรี การพัฒนาสื่อการเรียนการสอน เพื่อพัฒนากิจกรรมวงดนตรี เป็นต้น

2. องค์กรต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ร่วมกันรณรงค์ส่งเสริมกิจกรรมทางดนตรีให้กับเยาวชน เพราะกิจกรรมดนตรีนั้นมีประโยชน์มากมายต่อเยาวชนของชาติ ไม่ว่าจะเป็นด้านพัฒนาการทางด้านสมองของผู้เรียน พัฒนาด้านสุนทรียภาพ และพัฒนาด้านระเบียบวินัย เยาวชนของชาติที่กิจกรรมวงดนตรีได้สร้างในวันนี้จะเป็นกำลังหลักในการพัฒนาสังคมและประเทศชาติต่อไป

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. โรงเรียนควรมีคณะกรรมการดำเนินการจัดการวงดนตรีโดยเฉพาะ
2. ผู้บริหารโรงเรียนควรมีส่วนร่วมกับกิจกรรมวงดนตรี เพื่อให้ทางโรงเรียนเข้าใจปัญหาในการดำเนินงานทั้งในเรื่องงบประมาณ อุปกรณ์ สถานที่ และการประชาสัมพันธ์กิจกรรมของวงดนตรีให้กับนักเรียน ผู้ปกครอง ตลอดจนผู้สนใจภายนอกที่จะเข้าร่วมหรือสนับสนุนวงดนตรี

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาแนวทางในการระดมทุนเพื่อการพัฒนาการบริหารจัดการวงดนตรีโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2
2. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการวงดนตรีโรงเรียนที่มีคุณภาพ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- _____. (2553). แนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- ลำเพย เย็นมนัส. (2553). ผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหาร แบบมีส่วนร่วม ในยุคปฏิรูปการศึกษา. สืบค้น 17 พฤษภาคม 2564, จาก http://phrakhaoschool.com/news-detail_7962_57832
- วิโรจน์ สารรัตน์. (2546). การบริหารการศึกษา: หลักการ ทฤษฎี หน้าที่ ประเด็นและบทวิเคราะห์ (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: ทิพย์วิสุจน์
- วิโรจน์ ตระการวิจิตร. (2559). สมองดี ดนตรีปั้นได้. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ ดีเอ็มจี.

- สรารุช โรจนศิริ. (2564). การศึกษารูปแบบการจัดการวงโยธวาทิต กรณีศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาภาคตะวันออก. *วารสารดนตรีรังสิต มหาวิทยาลัยรังสิต*, 16(1), 115-129.
- สวัสดี บุญทิพย์พาเลิศ. (2557) โอกาสความเป็นไปได้ของการจัดตั้งวงโยธวาทิตสำหรับโรงเรียนในกลุ่มกรุงเทพมหานคร. (วิทยานิพนธ์ปริญญาตรีวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมวิจัยและพัฒนา). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สาทิพย์ สายสนิท, (2560). การบริหารจัดการวงโยธวาทิตโรงเรียนจันทร์ประดิษฐารามวิทยาคมสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
- อัศวรัตน์ เชื้อมกลาง. (2561). แนวทางการพัฒนางวงโยธวาทิตไทยในศตวรรษที่ 21. *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา*, 27(55), 212-231.
- Carver, J. (2019). *An Investigation into the Musical and Social Benefits of High School Marching Band Participation*. (Electronic Thesis or Dissertation). Retrieved from <https://etd.ohiolink.edu/>

ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับประสิทธิผลของ
โรงเรียนเทพศิรินทร์ นนทบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
มัธยมศึกษา เขต 3*

THE RELATIONSHIP BETWEEN TRANSFORMATIONAL LEADERSHIP OF
EDUCATIONAL ADMINISTRATORS AND ORGANIZATION
EFFECTIVENESS OF DEBSIRIN NONTHABURI SCHOOL UNDER
THE SECONDARY EDUCATION SERVICE AREA OFFICE 3

จิรัชกุล เกตุทอง, สุชาดา นันทะไชย, วรณวิศา คล้ายจำแลง สืบนุสรณ์
Jeerungkul Ketthong, Suchada Nanthachai, Wanwisa Suebnusorn Klaijumlang
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Kasetsart University

Corresponding Author E-mail: jeerungkul.k@ku.th

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนเทพศิรินทร์ นนทบุรี 2) ประสิทธิภาพของโรงเรียนเทพศิรินทร์ นนทบุรี และ 3) ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับประสิทธิผลของโรงเรียนเทพศิรินทร์ นนทบุรี กลุ่มตัวอย่างคือ ครูและบุคลากรโรงเรียนเทพศิรินทร์ นนทบุรี ซึ่งสุ่มอย่างง่ายจำนวนรวมทั้งสิ้น 132 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้น เป็นแบบสอบถามลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ได้แบบสอบถามกลับคืนมาทั้งสิ้น 110 ฉบับคิดเป็นร้อยละ 83.33 การวิเคราะห์ใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน

ผลการศึกษาพบว่า 1) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนเทพศิรินทร์ นนทบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก 2) ประสิทธิภาพของโรงเรียนเทพศิรินทร์ นนทบุรี พบว่า โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และ 3) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับประสิทธิผลของโรงเรียนเทพศิรินทร์ นนทบุรี มีความสัมพันธ์ทางบวกอยู่ในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง; ประสิทธิภาพ; ความสัมพันธ์

Abstract

Objectives of this research were to study: 1. Transformational Leadership of Debsirin Nonthaburi School. 2. Effectiveness of Debsirin Nonthaburi school, and 3) Relationship between Transformational Leadership and Effectiveness of Debsirin Nonthaburi School. The samples used in this study were 132 teachers selected by simple random sampling. The instrument was a questionnaire which returned 110 copies or 83.33 percentages. Data were analyzed by percentage, mean, standard deviation, and Pearson's correlation coefficient

The results of research were as follow: 1. Transformational leadership of Debsirin Nonthaburi School under the Office of Secondary Educational Service Area 3 was at high level. 2. Effectiveness of Debsirin Nonthaburi School was at high level, and 3. Relationship between Transformational Leadership and Effectiveness of Debsirin Nonthaburi School was related positively at high level with the statistically significant level at .01.

Keywords: Transformational leadership; Organization Effectiveness; Relationship

บทนำ

ปัจจุบันโลกมีการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว ส่งผลต่อความเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ เช่น ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านโอกาสไปจนถึงภัยคุกคามซึ่งอยู่เหนือการควบคุม ดังนั้น ทุกคน จึงจำเป็นที่จะต้องเตรียมพร้อมกับความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีทั้งในปัจจุบันและอนาคต การบริหารการเปลี่ยนแปลงจึงเป็นหัวข้อและประเด็นที่ได้รับการกล่าวถึงอย่างกว้างขวางทั้งในภาคธุรกิจ และภาคราชการในระยะเวลา 10 ปีที่ผ่านมา ดังนั้นการปรับตัวเพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง จึงเป็นคุณสมบัติที่สำคัญสำหรับทุกคน และทุกองค์กร (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2551)

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงจึงเป็นสิ่งสำคัญสำหรับผู้บริหารในโลกปัจจุบันที่ต้องเป็นผู้กำหนดนโยบาย เป็นผู้ริเริ่ม วางแผน สร้างการขับเคลื่อน กำกับ ดูแล ตรวจสอบ ไปจนถึงการปรับปรุงแก้ไขปัญหาและข้อผิดพลาดต่างๆ ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ในปัจจุบันและอนาคตให้สัมฤทธิ์ผลตามเป้าหมายขององค์กร ทุกพฤติกรรมของผู้บริหารล้วนมีอิทธิพลและส่งผลกระทบต่อผู้ปฏิบัติงาน ทำให้ผู้ปฏิบัติงานมีความพยายามปฏิบัติตามผู้บริหารจึงต้องปฏิบัติตามให้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้ปฏิบัติงาน สร้างแรงบันดาลใจให้ผู้ปฏิบัติงาน กระตุ้นให้ผู้ปฏิบัติงานเกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ปฏิบัติต่อผู้ปฏิบัติงานโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล จึงนำไปสู่การพัฒนาความรู้ ความสามารถของผู้ปฏิบัติงานให้สูงขึ้น (นันทวรรณ อิศรานุวัฒน์ชัย, 2550)

ในปัจจุบันซึ่งเป็นยุคปฏิรูปการศึกษา ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนเป็นกระบวนการ หรือพฤติกรรมที่ประกอบด้วย 1) การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ 2) การสร้างแรงบันดาลใจ 3) การกระตุ้นทางปัญญา และ 4) การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล (Bass & Avolio, 1994 : 245) หากผู้บริหารโรงเรียนมีกระบวนการ และพฤติกรรมดังกล่าวย่อมส่งผลให้เกิดความสัมพันธ์เชิงบวกต่อบุคลากรในโรงเรียนไปจนก่อให้เกิดประสิทธิผลสูงสุด ซึ่งประสิทธิผลของโรงเรียนมีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาเป็นอย่างยิ่ง ผู้บริหารโรงเรียนล้วนมีความตั้งใจที่จะพัฒนาประสิทธิผลให้ดียิ่งขึ้น ดังนั้นสิ่งที่ผู้บริหารโรงเรียนจึงต้องคำนึงถึงคือ 1) ความสามารถในการผลิตนักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง 2) ความสามารถในการพัฒนาให้นักเรียนให้มีทัศนคติทางบวก 3) ความสามารถในการปรับเปลี่ยนและพัฒนาโรงเรียน และ 4) ความสามารถในการแก้ปัญหาภายในโรงเรียน เพื่อก่อให้เกิดประสิทธิผลอย่างสูงสุด (Hoy and Miskel, 1991)

โรงเรียนเทพศิรินทร์ นนทบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 เป็นโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ ที่มีการจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน ทั้งทางด้านวิชาการ และวิชาชีพ มุ่งเน้นด้านเทคโนโลยีที่ทันสมัย ได้รับรางวัลพระราชทานในด้านต่างๆ หลายรางวัล อีกทั้งยังเป็นโรงเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีในอันดับต้นๆ ของจังหวัดนนทบุรี จนเป็นที่ไว้วางใจของชุมชน และผู้ปกครอง ดังนั้นผู้บริหารโรงเรียนจึงเป็นบุคคลสำคัญที่มีบทบาทในการขับเคลื่อนพัฒนาโรงเรียนเพื่อก่อให้เกิดประสิทธิภาพ ประสิทธิผล จากการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วที่เกิดขึ้นในโลกยุคปัจจุบัน จึงเป็นความท้าทายสำหรับผู้บริหารโรงเรียนที่จะต้องเปลี่ยนแปลงไปพร้อมกับสถานการณ์ของโลก ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนจึงเป็นสิ่งสำคัญในการบริหารโรงเรียนเพื่อให้โรงเรียนประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลแก่โรงเรียนสูงสุด

จากความสำคัญดังกล่าวข้างต้น ผู้ศึกษามีความสนใจศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับประสิทธิผลของโรงเรียนเทพศิรินทร์ นนทบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 เพื่อเป็นการขยายการศึกษาค้นคว้าในเรื่องภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงอันจะเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารและเป็นแนวทาง ที่ผู้บริหารสามารถนำผลการศึกษาไปปรับใช้ในการวางแผน ปรับปรุง และพัฒนาระบบการบริหารโรงเรียน เพื่อพัฒนาโรงเรียนไปสู่มาตรฐาน เกิดประสิทธิผลต่อการบริหารโรงเรียน และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนเทพศิรินทร์ นนทบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3
2. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิผลของโรงเรียนเทพศิรินทร์ นนทบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3

3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับประสิทธิผลของโรงเรียนเทพศิรินทร์ นนทบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยชิ้นนี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ มีขอบเขตด้านเนื้อหา ดังต่อไปนี้

ประชากรที่ใช้ศึกษาในครั้งนี้ ได้แก่ ครู และบุคลากรทางการศึกษาของโรงเรียนเทพศิรินทร์ นนทบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จำนวน 200 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางเครซี่และมอร์แกนได้จำนวนตัวอย่าง 132 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับประสิทธิผลของโรงเรียนเทพศิรินทร์ นนทบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน 1) สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบตรวจสอบรายการ (check-list) 2) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียน เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ คือ มีการปฏิบัติมากที่สุด มีการปฏิบัติมาก มีการปฏิบัติปานกลาง มีการปฏิบัติน้อย และมีการปฏิบัติน้อยที่สุดหรือไม่ปฏิบัติเลย 3) ประสิทธิภาพของโรงเรียนเทพศิรินทร์ นนทบุรี เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ คือ มีการปฏิบัติมากที่สุด มีการปฏิบัติมาก มีการปฏิบัติปานกลาง มีการปฏิบัติน้อย และมีการปฏิบัติน้อยที่สุดหรือไม่ปฏิบัติเลย

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถาม มีขั้นตอน ดังนี้ 1) ศึกษาค้นคว้าเอกสาร ตำรา บทความทางวิชาการ และงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาสังเคราะห์เป็นแบบสอบถาม 2) นำแบบสอบถามเสนอคณะกรรมการที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ เพื่อตรวจสอบแก้ไข 3) นำแบบสอบถามที่ตรวจสอบแก้ไขให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (IOC) จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน 4) แก้ไขเครื่องมือตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ พร้อมทั้งเสนอคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้นอีกครั้ง จึงนำไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน 5) ตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถาม ซึ่งหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยหาค่า สัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient Alpha) ของครอนบาค 6) จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้จริง

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้ศึกษาได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้ 1) ติดต่อขอหนังสือเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล 2) ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 132 คน และ ได้รับแบบสอบถามกลับมาจำนวนทั้งสิ้น 110 คน 3) นำผลที่ได้จากแบบสอบถามมาตรวจสอบความสมบูรณ์ของการตอบ

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้ศึกษาทำการวิเคราะห์ข้อมูลตรงตามจุดประสงค์และข้อกำหนดของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ ดังนี้ 1) วิเคราะห์ข้อมูลสภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยคำนวณหาค่าความถี่ (frequency) และค่าร้อยละ (percentage)

2) วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร โรงเรียนเทพศิรินทร์ นนทบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การมัธยมศึกษา เขต 3 โดยใช้สถิติวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปการแปลผลค่าเฉลี่ยตามหลักเกณฑ์ของช่วงคะแนน (class interval) ตามเกณฑ์ของ บุญชม ศรีสะอาด (2553) ดังนี้ ระดับมากที่สุด ระดับมาก ระดับปานกลาง ระดับน้อย และน้อยที่สุด 3) วิเคราะห์แบบสอบถามเกี่ยวกับประสิทธิผลของโรงเรียนเทพศิรินทร์ นนทบุรี สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การมัธยมศึกษา เขต 3 โดยใช้สถิติวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยของคะแนนที่ได้ ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อทราบว่าในแต่ละปัจจัยมีระดับ ปฏิบัติอยู่ในระดับใด แล้วนำผลการวิเคราะห์ที่ได้มาแปลความหมายรายข้อรายด้าน และ ความหมาย ในภาพรวม การแปลผลค่าเฉลี่ยตามหลักเกณฑ์ของช่วงคะแนนตามเกณฑ์ของ บุญชม ศรีสะอาด (2553) ดังนี้ ระดับมากที่สุด ระดับมาก ระดับปานกลาง ระดับน้อย ระดับน้อยที่สุด 4)หาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ทั้ง 4 ตัว ได้แก่ การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ การสร้างแรงบันดาลใจ การกระตุ้นทางปัญญาการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล กับตัวแปรประสิทธิผลของโรงเรียน ทั้ง 4 ตัว ได้แก่ ความสามารถในการผลิตนักเรียน ให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติทางบวก ความสามารถในการปรับเปลี่ยนและพัฒนาโรงเรียน ความสามารถในการแก้ปัญหาภายในโรงเรียน โดยใช้สถิติสหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson's product moment correlation coefficient) เมื่อได้ค่าแล้ว นำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ ชูศรี วงศ์รัตน์ (2553) แปลความหมาย ดังนี้ มีความสัมพันธ์กันสูง มีความสัมพันธ์กันปานกลาง มีความสัมพันธ์กันต่ำ ไม่มีความสัมพันธ์กัน

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ผลการวิเคราะห์สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 81 คน (ร้อยละ 73.60) มีวุฒิการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี จำนวน 73 คน (ร้อยละ 63.40) มีตำแหน่งเป็นครู จำนวน 36 คน (ร้อยละ 32.70) ตำแหน่งเป็นครูชำนาญการ จำนวน 31 คน (ร้อยละ 28.20) ตำแหน่งครูชำนาญการพิเศษ จำนวน 25 คน (ร้อยละ 22.70) และมีประสบการณ์ในการทำงานไม่เกิน 5 ปี จำนวน 33 คน (ร้อยละ 30)

2. วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 การศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนเทพศิรินทร์ นนทบุรี พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ของผู้บริหาร โรงเรียนเทพศิรินทร์ นนทบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 ในภาพรวม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.16$, S.D. = 0.63) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การมีอิทธิพลอย่าง มีอุดมการณ์ มีการปฏิบัติอยู่ในอันดับสูงสุด ($\bar{X} = 4.21$, S.D. = 0.60) รองลงมา คือการคำนึงถึง

ความเป็นปัจเจกบุคคล ($\bar{X} = 4.20$, S.D. = 0.63) ส่วนการกระตุ้นทางปัญญามีการปฏิบัติอยู่ในอันดับต่ำสุด ($\bar{X} = 4.11$, S.D. = 0.74) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนเทพศิรินทร์ นนทบุรี

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการปฏิบัติ	อันดับ
1. การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ (X_1)	4.21	0.60	มาก	1
2. การสร้างแรงบันดาลใจ (X_2)	4.13	0.72	มาก	3
3. การกระตุ้นทางปัญญา (X_3)	4.11	0.74	มาก	4
4. การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล (X_4)	4.20	0.63	มาก	2
รวม	4.16	0.63	มาก	-

3. วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 การศึกษาประสิทธิผลของโรงเรียนเทพศิรินทร์ นนทบุรี พบว่า ในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.33$, S.D. = 0.54) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าความสามารถในการผลิตนักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับสูงสุด ($\bar{X} = 4.40$, S.D. = 0.50) รองลงมา คือ ความสามารถในการแก้ปัญหาภายในโรงเรียน และความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติทางบวก ($\bar{X} = 4.35$, S.D. = 0.54) ส่วนความสามารถในการปรับเปลี่ยน และพัฒนาโรงเรียน อยู่ในอันดับต่ำสุด ($\bar{X} = 4.30$, S.D. = 0.54) ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ประสิทธิภาพของโรงเรียน เทพศิรินทร์ นนทบุรี

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการปฏิบัติ	อันดับ
1. ความสามารถในการผลิตนักเรียน ให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง (Y_1)	4.40	0.50	มาก	1
2. ความสามารถในการพัฒนานักเรียน ให้มีทัศนคติทางบวก (Y_2)	4.35	0.54	มาก	2
3. ความสามารถในการปรับเปลี่ยน และพัฒนาโรงเรียน (Y_3)	4.30	0.54	มาก	4
4. ความสามารถในการแก้ปัญหาภายในโรงเรียน (Y_4)	4.30	0.53	มาก	3
รวม	4.33	0.49	มาก	-

4. วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับประสิทธิผลของโรงเรียน เทพศิรินทร์ นนทบุรี พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับประสิทธิผล ของโรงเรียนเทพศิรินทร์ นนทบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 ในภาพรวม มีความสัมพันธ์ทางบวกกันอยู่ในระดับมากอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับ ประสิทธิภาพของโรงเรียน
**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01

ตัวแปร	Y ₁	Y ₂	Y ₃	Y ₄	Y _{tot}
X ₁	.517**	.515**	.636**	.654**	.649**
X ₂	.428**	.491**	.647**	.673**	.634**
X ₃	.561**	.493**	.725**	.704**	.704**
X ₄	.538**	.555**	.735**	.697**	.716**
X _{tot}	.551**	.547**	.740**	0.733**	.727**

อภิปรายผลการวิจัย

1. ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม จะเห็นได้ว่าครูในโรงเรียนเทพศิรินทร์ นนทบุรี มีครูซึ่งปฏิบัติหน้าที่มานานจนอยู่ในตำแหน่งที่มีความสำคัญต่อโรงเรียนเป็นจำนวนมากจึงความผูกพันต่อโรงเรียนและเข้าใจในบริบทของโรงเรียนเป็นอย่างดี ส่งผลให้มีความน่าเชื่อถือในการตอบแบบสอบถามอย่างยิ่ง

2. จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนเทพศิรินทร์ นนทบุรี ในภาพรวมพบว่า มีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.16$, S.D. = 0.63) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนเทพศิรินทร์ นนทบุรี ทุกด้านมีความสำคัญต่อการบริหาร โรงเรียนเป็นอย่างยิ่งเพื่อที่จะให้การบริหารโรงเรียนเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฏฐานุช สุดชาติ (2553) ที่ได้ศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารที่ส่งผลต่อ การบริหารจัดการหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ในโรงเรียนต้นแบบ การใช้หลักสูตร จังหวัดขอนแก่น พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนต้นแบบการใช้หลักสูตร จังหวัดขอนแก่นมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในภาพรวม และรายด้านอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สีนินาฏ โพธิ์จิณญาโน (2554) ที่ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการจัดการความรู้ของครูในเครือข่าย โรงเรียนที่ 22 สำนักงาน เขต บางกะปิกรุงเทพมหานครพบว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร โรงเรียนใน เครือข่ายโรงเรียนที่ 22 สำนักงานเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานครโดยภาพรวมอยู่ใน ระดับมากทุกด้าน

3. จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ประสิทธิภาพของโรงเรียนเทพศิรินทร์ นนทบุรี ในภาพรวมพบว่า มีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.33$, S.D.= 0.49) อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารโรงเรียนนำแนวทางการบริหารแบบบูรณาการมาดำเนินการในโรงเรียน เพื่อยกระดับการศึกษาให้ได้

มาตรฐานตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการและสามารถกำหนดทิศทางของการศึกษาภายในโรงเรียน ได้อย่างชัดเจน ด้วยการมอบนโยบายสู่การปฏิบัติได้อย่างเหมาะสมและเข้าใจบริบทที่แตกต่างของโรงเรียนแต่ละแห่ง ทำให้สามารถตอบสนองความต้องการของโรงเรียนด้วยการบริหารงานตามวิธีการที่เหมาะสมเพื่อเกิดประสิทธิผลของโรงเรียนมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดประสิทธิผลองค์การ หมายถึง สมรรถนะองค์การที่จะอยู่รอด ปรับตัว รักษาสภาพและเติบโตไม่ว่าองค์การนั้นจะมีหน้าที่ใด ที่ต้องทำให้ลุล่วง สอดคล้องกับผลการวิจัยของ อมรา ไชยดำ (2559) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่องประสิทธิผลของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 พบว่า ประสิทธิผลของ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 อยู่ในระดับมากและสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ปัญญาวุฒิ ธนาวุฒิ (2559) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนกับประสิทธิผลของโรงเรียนของสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 11 พบว่า ประสิทธิผลของโรงเรียนอยู่ในระดับมาก และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทิพวรรณ สำเภาแก้ว (2560) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่องปัจจัยการบริหาร ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 2 พบว่า ประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี เขต 2 โดยรวม และรายด้านอยู่ในระดับมาก

4. จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ผลการศึกษาพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับประสิทธิผลของโรงเรียนเทพศิรินทร์ นนทบุรี มีความสัมพันธ์กันทางบวกอยู่ในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r = .727^{**}$) แสดงว่า โรงเรียนเทพศิรินทร์ นนทบุรี มีผู้บริหารโรงเรียนที่สามารถกระตุ้นสร้างแรงบันดาลใจให้ครูทำงาน อย่างทุ่มเท และมุ่งมั่น ทำงานร่วมกันเป็นทีม เสียสละเพื่อโรงเรียน อุทิศตัวเพื่อความผูกพันต่อเป้าหมาย และวิสัยทัศน์ร่วมกัน ช่วยทำให้ครูรู้สึกว่าตนเองมีค่า และสามารถที่จะร่วมกันพัฒนาเปลี่ยนแปลงวิธีการทำงานทั้งในด้านการเรียนการสอนเพื่อให้นักเรียนมีความก้าวหน้าทันสมัยมีการพัฒนาอาคารสถานที่ จัดสภาพแวดล้อมและบริการห้องเรียนใช้สื่อเทคโนโลยี ในการเรียนการสอนมีการวางแผน หรือจัด กิจกรรมเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนส่งผลต่อประสิทธิผล ของโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ รัตนา นาคมุสิกและคณะ (2559) ที่ได้ศึกษาเรื่องภาวะผู้นำของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สุราษฎร์ธานี เขต 3 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร กับประสิทธิผลของโรงเรียน มีความสัมพันธ์กันทางบวกที่ระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกอบศักดิ์ มูลมัย (2554) ที่ได้ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับประสิทธิผลการสอนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี เขต1 ในระดับสูงอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อังชลวาล วลีฤทธิ์ (2553) ที่ได้ศึกษา เรื่องความสัมพันธ์

ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนกับประสิทธิภาพโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 1-3 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ของผู้บริหารโรงเรียนกับประสิทธิภาพโรงเรียน มีความสัมพันธ์กันทางบวกที่ ระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 และยิ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิรัตน์ มะโนวัฒนา (2552) ที่ได้ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารกับประสิทธิภาพด้านคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี พบว่าภาวะผู้นำของผู้บริหารมีความสัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิภาพ ด้านคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี อย่างมีนัยสำคัญสถิติระดับ .01

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

1. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนเทพศิรินทร์ นนทบุรี ในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับดังนี้ 1) ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ 2) ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล 3) ด้านการจูงใจให้เกิดแรงบันดาลใจ 4) ด้านการกระตุ้นทางปัญญา ในแต่ละด้านที่ผู้บริหารโรงเรียนมีการปฏิบัติมากในสองลำดับแรก คือ *ในด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์* พบว่าผู้บริหารโรงเรียนมีคุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณ เป็นแบบอย่างที่ดีกับครู และผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ในการบริหารงานที่ชัดเจน *ในด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล* พบว่าผู้บริหารโรงเรียนส่งเสริมสนับสนุนให้ครูมีความก้าวหน้าในการปฏิบัติงานเป็นรายบุคคล และผู้บริหารส่งเสริมสนับสนุนให้ครูได้พัฒนาตนเองอย่างเต็มศักยภาพ *ในด้านการสร้างแรงบันดาลใจ* *ในด้านการจูงใจให้เกิดแรงบันดาลใจ* พบว่าผู้บริหารโรงเรียนสร้างแรงจูงใจให้ครูปฏิบัติงานโดยเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม และผู้บริหารโรงเรียนกระตุ้นให้ครูตระหนักถึงความสำคัญและคุณค่าของงาน ส่วน*ในด้านการกระตุ้นทางปัญญา* พบว่าผู้บริหารกระตุ้นให้ครูตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในโรงเรียน และผู้บริหารโรงเรียนสร้างความมั่นใจในการแก้ไขปัญหาให้กับครู

2. ประสิทธิภาพของโรงเรียนเทพศิรินทร์ นนทบุรี โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับดังนี้ 1) ด้านความสามารถในการผลิตนักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง 2) ด้านความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติทางบวก 3) ด้านความสามารถในการแก้ปัญหาภายในโรงเรียน 4) ด้านความสามารถในการปรับเปลี่ยนและพัฒนาโรงเรียน ในแต่ละด้านโรงเรียนมีการปฏิบัติเพื่อประสิทธิภาพในสองลำดับแรก คือ *ในด้านความสามารถในการผลิตนักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง* พบว่าโรงเรียนจัดกิจกรรมแนะแนว หรืออบรมเกี่ยวกับการศึกษาต่อได้อย่างเหมาะสม และนักเรียนที่สำเร็จการศึกษาในระดับสูงสุดของโรงเรียนมีความสามารถสอบแข่งขันเข้าศึกษาต่อได้ในทุกปี *ในด้านความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติทางบวก* พบว่า โรงเรียนจัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยการร่วมมือกันของฝ่ายต่างๆ ในโรงเรียน และโรงเรียนส่งเสริมกิจกรรมหน้าเสาธงที่สอดแทรกการสร้างเสริมระเบียบวินัย *ในด้านความสามารถในการแก้ปัญหาภายในโรงเรียน* พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนและครูสามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในปัจจุบัน และโรงเรียนมีปรับปรุงหรือ เปลี่ยนแปลงครูยอมรับการเปลี่ยนแปลงวิธีการทำงานเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพโรงเรียน ส่วน*ในด้านการปรับเปลี่ยนและพัฒนาโรงเรียน* พบว่า นักเรียนในความสามารถเลื่อนระดับชั้นเรียนสู่ระดับที่สูงขึ้นได้ทุกคน และเมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นในสถานที่ยากต่อการตัดสินใจ ครูและผู้บริหารโรงเรียนร่วมกันแก้ไขปัญหาได้อย่างบรรลุวัตถุประสงค์ของโรงเรียน

3. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับประสิทธิผลของโรงเรียน

เทพศิรินทร์ นนทบุรี โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันทางบวกอยู่ในระดับสูง แสดงให้เห็นว่า ถ้าหากผู้บริหารโรงเรียนมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมากก็จะทำให้ประสิทธิผลของโรงเรียนเพิ่มมากขึ้นเช่นกัน ดังนั้นผู้บริหารโรงเรียนจึงควรให้ความสำคัญกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง และประสิทธิผลของโรงเรียนทั้งที่มีการปฏิบัติในระดับมากในลำดับต้นๆ และลำดับท้ายๆ เพื่อนำไปพัฒนาต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. จากการศึกษาระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีภาวะผู้นำด้านการกระตุ้นทางปัญญามีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก แต่มีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับสุดท้าย ดังนั้นผู้บริหารโรงเรียนควรนำข้อมูลที่ได้รับไปปรับในการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารให้มีระดับที่สูงขึ้น ด้วยการส่งเสริมให้ครู และบุคลากรในโรงเรียนได้มีส่วนร่วมในการเสนอแนะวิธีการปฏิบัติงานอย่างหลากหลาย ยอมรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่าง กระตุ้นให้ครูตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในโรงเรียน ทำให้ครูต้องการหาแนวทางแก้ไขปัญหาโดยใช้วิธีการใหม่ๆ แสดงบทบาทหรือปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างให้ครูเห็นว่าปัญหา และอุปสรรคเป็นสิ่งที่ท้าทาย สามารถเอาชนะด้วยการร่วมคิดร่วมทำ สนับสนุนให้ครูเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ มีความรอบรู้ และมีความสามารถ ผู้บริหารโรงเรียนควรแจ้งข่าวสารข้อมูลทิศทางการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาให้ครูได้ทราบอยู่เสมอ และผู้บริหารควรเป็นผู้นำนวัตกรรมเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในโรงเรียน

2. จากการศึกษาระดับประสิทธิผลของโรงเรียน พบว่า ด้านความสามารถในการปรับเปลี่ยนและพัฒนาโรงเรียน มีปฏิบัติอยู่ในระดับมาก แต่มีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับสุดท้าย ดังนั้นผู้บริหารโรงเรียนควรส่งเสริมให้ครูและบุคลากรในโรงเรียนตระหนักถึงการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในปัจจุบัน สนับสนุนให้ครูทุกกลุ่มสาระร่วมกันพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนที่หลากหลายและ เหมาะสมกับนักเรียน ยอมรับแนวคิดวิธีการ และเทคนิคการสอนใหม่ๆ มาปรับใช้ ในการจัดการเรียนการสอน พัฒนาส่งเสริมนักเรียนให้รู้จักการค้นคว้าหาความรู้อยู่ตลอดเวลา มีความรับผิดชอบต่อการเรียนของตนเองสูงขึ้น รักการเรียนรู้ พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง และมีคุณธรรม จริยธรรม

3. จากผลการศึกษา พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ในด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคลกับประสิทธิผลของโรงเรียนในด้านความสามารถในการปรับเปลี่ยนและพัฒนาโรงเรียน มีค่าความสัมพันธ์กันอยู่ในระดับสูงสุด และรองลงมาว่า ด้านการกระตุ้นทางปัญญา มีความสัมพันธ์กันกับประสิทธิผลของโรงเรียน แสดงให้เห็นว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล และด้านการ กระตุ้นทางปัญญามีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลของโรงเรียน อาจกล่าวได้ว่า หากผู้บริหารโรงเรียน มีทักษะภาวะผู้นำทางด้านการคำนึงถึงความเป็น

เป็นปัจเจกบุคคล และด้านการกระตุ้นทางปัญญาสูงนั้น ก็จะทำให้ความสามารถในการปรับเปลี่ยนและพัฒนาโรงเรียนสูงขึ้นด้วย ดังนั้นผู้บริหาร โรงเรียนควร คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล เป็นโค้ช และเป็นพี่ปรึกษา ให้คำแนะนำ ดูแลเอาใจใส่ เป็นรายบุคคล ส่งเสริมสนับสนุน พัฒนาศักยภาพครูและบุคลากรในโรงเรียนให้สูงขึ้น เปิดโอกาส ให้เรียนรู้ สิ่งใหม่ๆ ที่ท้าทายความสามารถ มอบหมายหน้าที่การปฏิบัติงาน ตามความสามารถ และความต้องการของแต่ละบุคคล และผู้บริหารควรให้ความสำคัญ และประพติตน ให้เป็นผู้ที่สามารถกระตุ้นทางปัญญา สร้างบรรยากาศ และเปิดโอกาสให้ครูทำให้ครูและบุคลากรตระหนักถึง ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในโรงเรียน ร่วมกันคิดและหาแนวทาง แก้ไขปัญหาด้วยวิธีการใหม่ๆ แสดงความคิดเห็นร่วมกัน และยอมรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่างอย่างสร้างสรรค์ ทำให้ครูและบุคลากร รู้สึกว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่ง ของ โรงเรียนจนเกิดเป็นความรักและผูกพันกับโรงเรียนเปรียบเสมือนโรงเรียนเป็นบ้านหลังที่สองของครู

เอกสารอ้างอิง

- กอบศักดิ์ มูลมัย. (2554). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียน กับประสิทธิภาพการสอนของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- คณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2551). *แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบราชการไทย (พ.ศ.2551 – พ.ศ. 2555)*. กรุงเทพฯ : การกิจการเผยแพร่และสนับสนุนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาระบบราชการ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ.
- ชูศรี วงศ์รัตน์. (2553). *เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย*. กรุงเทพฯ : เทพเนรมิตการพิมพ์.
- ทิพวรรณ สำเภาแก้ว. (2560). *ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 2* (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). ฉะเชิงเทรา: มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์.
- ณัฏฐานุช สุดชาติ. (2553). *ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ในโรงเรียนต้นแบบการใช้หลักสูตร จังหวัดขอนแก่น* (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- นันทวรรณ อิศรานุวัฒน์ชัย. (2550). *ภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ในยุคโลกาภิวัตน์ กรณีศึกษาหลักพุทธธรรม* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2553). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.

- ปัญญาวุฒิ ธนาวุฒิ. (2558). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 11 (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา). นครศรีธรรมราช: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.
- รัตนา นาคมุสิกและคณะ. (2559). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สุราษฎร์ธานี เขต 3. *วารสารราชภัฏสุราษฎร์ธานี*, 3(1), 165-185.
- วิรัตน์ มะโนวัฒนา. (2552). ภาวะผู้นำของผู้บริหารกับประสิทธิผลด้านคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์.
- สินีนานู โพธิ์จิณญาโน. (2554). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการจัดการความรู้ของครูในเครือข่ายโรงเรียนที่ 22 สำนักงานเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร (สารนิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อมรา ไชยดำ. (2559). ประสิทธิภาพของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). ร้อยเอ็ด: มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด.
- Bass, B. M., & B. J. Avolio. (1994). *Improving Organizational Effectiveness Through Transformational Leadership*. Newbery Park. CA: Sage.
- Hoy, W. & Miskel, C. (2001). *Educational Administration: Theory, Research and Practice (6th ed.)*. New York: McGraw-Hill.

การพัฒนาทักษะภาษาจีนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น
ของโรงเรียนในจังหวัดปทุมธานี*

THE DEVELOPMENT OF CHINESE SKILL LANGUAGE OF JUNIOR HIGH SCHOOL
STUDENTS IN PATHUMTHANEE PROVINCE

Shengyan Wang, บุษกร วัฒนบุตร, วิโรจน์ หมั่นเทพ

Shengyan Wang, Busakorn Watthanabut, Wirote Mueanthep

มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

North Bangkok University

Corresponding Author Email: krittiya.kh@northbkk.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาระดับทักษะภาษาจีนของนักเรียนและศึกษาอุปสรรค ปัญหา และข้อเสนอแนะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในการพัฒนาทักษะภาษาจีน เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากร เป็นกลุ่มนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 110 คน โดยมีกลุ่มตัวอย่างที่สุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรทาร์ยามาเน่ ได้จำนวน 87 คน ซึ่งได้จากการสุ่มแบบกลุ่ม พื้นที่วิจัยเป็นโรงเรียนแห่งหนึ่งในจังหวัดปทุมธานี เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม รวบรวมจัดส่ง Link ให้กลุ่มตัวอย่างโดยการสแกน QR Code การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่าสถิติด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โดยใช้ โปรแกรมสำเร็จรูป สถิติที่ใช้ คือค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่านักเรียนชายมีระดับการพัฒนาทักษะภาษาจีนโดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.35$, S.D.=0.581) และเมื่อพิจารณาแต่ละด้านย่อย พบว่า นักเรียนชาย มีระดับการพัฒนาทักษะภาษาจีนอยู่ในระดับมากทุกด้าน ยกเว้นด้านหลักสูตร อยู่ในระดับมากที่สุด สำหรับนักเรียนหญิงมีระดับการพัฒนาทักษะภาษาจีนโดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.22$, S.D.=0.429) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านย่อย พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน และเพื่อศึกษาอุปสรรค ปัญหา และข้อเสนอแนะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในการพัฒนาทักษะภาษาจีนพบว่าจำนวนครูภาษาจีนไม่เพียงพอกับจำนวนนักเรียน ทำให้การสอนไม่ทั่วถึง การจัดเวลาในการเรียนภาษาจีนของโรงเรียนไม่เหมาะสมกับช่วงเวลา

คำสำคัญ: การพัฒนา; ทักษะภาษาจีน; นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

Abstract

Objectives of this research article were to study the level of Chinese Language skill of Junior high school students and to study obstacles, problems and suggestions of the level of Chinese Language skill of Junior high school students. This research was quantitative research. Population was Junior high school students totally 110 persons and sampling were selected by Taro Yamane formula as 87 persons by cluster random sampling. Area research was school in Pathumthanee Province, research tool was questionnaire that was selected by Link with QR Code. Data were analyzed by statistical software and statistics used were Frequency, Percentage, Arithmetic Mean and Standard deviation.

The results of this research were found that the boy students had the level of Chinese Language skill, by overall at high level ($\bar{X}=4.35$, S.D.=0.581) while girl students had the level of Chinese Language skill by overall at high level too ($\bar{X}=4.22$, S.D.=0.429). Obstacle, problems, and suggestions for the level of Chinese Language skill of Junior high school students of school in Pathumthanee Province were found that teachers were not enough to support student and the management for class setting were not suitable with time period.

Keywords: Development; Chinese Language skill; Junior high school

บทนำ

ปัจจุบันภาษาจีนกลางเป็นภาษาที่สำคัญของทวีปเอเชียมาช้านาน เนื่องจากประเทศจีนเป็นแหล่งอารยธรรมที่ยิ่งใหญ่ หนึ่งใน การบันทึกความรู้และวิทยาการต่างๆจึงเป็นภาษาจีน ไม่ว่าจะเป็นความรู้ด้านปรัชญา ประวัติศาสตร์ วิทยาศาสตร์ เป็นต้น ด้วยสภาพภูมิศาสตร์ต่างๆ ทั้งขนาดของประเทศ จำนวนประชากร การเมือง การปกครอง และเศรษฐกิจที่มีการเจริญเติบโตอย่างต่อเนื่อง ทำให้ภาษาจีนกลางเป็นภาษาหนึ่งของเอเชียที่ใช้ในองค์การสหประชาชาติ ยิ่งเพิ่มความสำคัญให้กับภาษาจีนกลางเป็นอย่างมาก การที่คนต่างประเทศ อาทิเช่นคนไทยที่มีโอกาสที่จะเรียนภาษาจีนกลางแล้วนั้น ย่อมถือว่ามีประโยชน์อย่างยิ่ง ไม่เพียงแต่สามารถใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารทั่วไปแล้ว เราสามารถใช้ภาษาเพื่อสร้างความเจริญก้าวหน้าในด้านต่างๆทั้งในระดับบุคคล และระดับประเทศ เช่น การศึกษาความรู้วิทยาการ การประกอบธุรกิจการลงทุน และการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างประเทศ แม้ว่าภาษาจีนจะมีความหลากหลายของสำเนียงซึ่งแปรเปลี่ยนไปตามภูมิภาคหรือแต่ละท้องถิ่น แต่ภาษาจีนก็มีความเป็นเอกภาพอยู่ในตัวนั่นคือตัวอักษรจีน ตัวอักษรจีนเป็นตัวอักษรที่มีวิวัฒนาการมาจากอักษรภาพหรือถ้ำมองอย่างนักศิลปะแล้วก็คือหนึ่งตัวอักษรก็คือหนึ่งภาพนั่นเอง เพื่อความเป็นเอกภาพของประเทศทางรัฐบาลจีนจึง

กำหนดให้ภาษาจีนกลางหรือที่ชาวต่างชาติเรียกว่าแมนดารินเป็นภาษากลาง ที่ใช้ในการติดต่อสื่อสาร (ประพิน มโนมัยวิบูลย์, 2558) แม้ว่าในประเทศไทยจะมีชาวจีนอาศัยอยู่เป็นจำนวนมากแต่ภาษาที่ใช้กันอยู่โดยทั่วไปนั้นเป็นภาษาจีนแต้จิ๋ว ภาษาจีนกวางตุ้ง ภาษาจีนไหหลำ ภาษาจีนฮกเกี้ยน ภาษาจีนแคะ ซึ่งทั้งหมดล้วนถือเป็นภาษาท้องถิ่นของชาวจีนในปัจจุบัน ดังนั้นชาวต่างชาติที่ต้องการติดต่อสื่อสารกับชาวจีนในปัจจุบันหรือนักเรียนที่ต้องการเดินทางไปเรียนต่อที่ประเทศจีน ทำการค้าธุรกิจกับคนจีน (Grellet, 1994; Jones, 1982; Klein, 1991; Nunan, 2005)

จากที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยจึงสนใจทำการศึกษาในประเด็นการสร้างเศรษฐกิจและวัฒนธรรมของจีนและไทยยิ่งขึ้น โดยประเทศไทยให้ความสำคัญกับภาษาจีนมาก คนไทยเรียนภาษาจีนมากขึ้นเรื่อยๆ ดังนั้น การเรียนภาษาจีนเป็นที่นิยมมากในประเทศไทย โดยทั่วไปโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาทุกแห่งในประเทศไทยมีวิชาภาษาจีน ในฐานะครูสอนภาษาจีนในประเทศไทย ควรให้นักเรียนไทยเรียนรู้การออกเสียง ข้อความคำ และประโยคภาษาจีน ช่วยให้นักเรียนเชี่ยวชาญการอ่าน การเขียน การฟัง การพูดของภาษาจีน เวลาสอน สามารถร้องเพลงเต้นรำ เล่นเกม ทำงานฝีมือ ฯลฯ กับนักเรียน ทำให้สัมผัสวัฒนธรรมจีน สัมผัสประสบการณ์การเดินทางที่มีความสุขในการเรียนภาษาจีน เปิดประตูภาษาจีนโดยดึงศักยภาพขีดความสามารถอย่างสูงในการพัฒนาทักษะภาษาของทุนมนุษย์อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับทักษะภาษาจีนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนในจังหวัดปทุมธานี
2. เพื่อศึกษาอุปสรรค ปัญหา และข้อเสนอแนะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในการพัฒนาทักษะภาษาจีน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนในจังหวัดปทุมธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ค้นหาความรู้และความจริง โดยเน้นที่ข้อมูลเชิงตัวเลข การวิจัยเชิงปริมาณจะ พยายามออกแบบวิธีการวิจัยให้มีการควบคุมตัวแปรที่ศึกษาต้องจัดเตรียมเครื่องมือ รวบรวมข้อมูลให้มีคุณภาพ จัดกระทำสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องให้เป็นมาตรฐาน และใช้ วิธีการทางสถิติช่วยวิเคราะห์และประมวลข้อสรุปเพื่อให้เกิดความคลาดเคลื่อน (Error) น้อยที่สุด (บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์, 2551)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ด้านประชากร ได้แก่ กลุ่มนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 110 คน โดยมีกลุ่มตัวอย่างที่สุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรทาร์โย มาเน่ ได้จำนวน 87 คน ซึ่งได้จากการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster

random sampling)

เครื่องมือการวิจัย

ใช้แบบสอบถามซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือในการวิจัย แล้วจึงนำเข้าระบบแบบสอบถามออนไลน์ (Google Form) ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยศึกษาเอกสารวิชาการและจากงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องมีขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับปัจจัยจูงใจ และแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับการพัฒนาทักษะ และขอคำปรึกษาจากอาจารย์ที่ปรึกษา
2. กำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือ
3. สร้างเครื่องมือจากกรอบแนวคิด ทฤษฎีที่ใช้ในงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และเนื้อหาในคำจำกัดความของคำศัพท์ที่ใช้ในการศึกษา แล้วนำเข้าระบบ Google Form
4. เสนอร่างเครื่องมือสำหรับการวิจัยแก่อาจารย์ที่ปรึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตรวจสอบความครบถ้วนและความสอดคล้องของเนื้อหา (Content Validity) ของแบบสอบถามที่ตรงกับเรื่องที่ศึกษา พร้อมทั้งดำเนินการปรับปรุงแก้ไขตามที่อาจารย์ที่ปรึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิแนะนำ จำนวน 3 คน การตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาทางผู้วิจัยกระทำการโดยนายนามเชิง และขอคำถามให้ผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องพิจารณาความสอดคล้อง และกรอกผลการพิจารณา ซึ่งดัชนีที่ใช้แสดงค่าความสอดคล้องเรียกว่า ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ (Item-Objective Congruence Index: IOC)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดเก็บข้อมูลโดยใช้วิธีเลือกกลุ่มตัวอย่าง โดยการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster random sampling) และจัดส่ง Link ให้กลุ่มตัวอย่างโดยการสแกน QR Code เป็นจำนวนทั้งสิ้น 87 คน มีขั้นตอนดำเนินการ โดยการสร้างเครื่องมือจากกรอบเนื้อหาในคำจำกัดความของคำศัพท์ที่ใช้ในการศึกษา แล้วจึงนำเข้าระบบ Google Form

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้รับจากแบบสอบถามวิเคราะห์หาค่าสถิติด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โดยใช้ โปรแกรมสำเร็จรูป สถิติที่ใช้ คือค่าความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Arithmetic Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)

ผลการวิจัย

1. ระดับทักษะภาษาจีนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนในจังหวัดปทุมธานี

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของนักเรียนที่มีต่อการพัฒนาทักษะภาษาจีนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนในจังหวัดปทุมธานี มีรายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวน และค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม

สถานภาพส่วนบุคคล		จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ	ชาย	39	44.83
	หญิง	48	55.17
	รวม	87	100.00
ระดับชั้นปี	มัธยมศึกษาปีที่ 1	16	18.39
	มัธยมศึกษาปีที่ 2	22	25.28
	มัธยมศึกษาปีที่ 3	49	44.50
	รวม	87	100.00

จากตารางที่ 1 พบว่า นักเรียน เป็นเพศหญิงมากที่สุด จำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 55.17 และเป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มากที่สุด จำนวน 49 คน คิดเป็นร้อยละ 44.5

4.2 ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการพัฒนาทักษะภาษาจีนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ของโรงเรียนในจังหวัดปทุมธานี

ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการพัฒนาทักษะภาษาจีนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนในจังหวัดปทุมธานี โดยภาพรวม และจำแนกรายด้าน ได้แก่ (1) ด้านหลักสูตร (2) ด้านครูผู้สอน (3) ด้านวิธีสอนและกิจกรรมในการเรียนการสอน (4) ด้านสื่อการเรียนการสอน (5) ด้านการวัดและประเมินผล ตามลำดับรายละเอียดดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการพัฒนาทักษะภาษาจีนภาษาจีน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ของโรงเรียนในจังหวัดปทุมธานี โดยภาพรวม

ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการพัฒนาทักษะภาษาจีน	ระดับความคิดเห็น					
	ชาย (39 คน)			หญิง (48 คน)		
	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
(1) ด้านหลักสูตร	4.54	.532	มากที่สุด	4.39	.403	มาก
(2) ด้านครูผู้สอน	4.27	.640	มาก	4.15	.495	มาก
(3) ด้านวิธีสอนและกิจกรรมในการเรียนการสอน	4.37	.691	มาก	4.19	.595	มาก
(4) ด้านสื่อสารการเรียนการสอน	4.34	.664	มาก	4.22	.551	มาก
(5) ด้านการวัดและประเมินผล	4.15	.730	มาก	4.08	.567	มาก
ภาพรวม	4.35	.581	มาก	4.22	.429	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า นักเรียนชาย มีระดับการพัฒนาทักษะภาษาจีนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ของโรงเรียนในจังหวัดปทุมธานี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.35, S.D.=0.581$) และเมื่อพิจารณาแต่ละด้านย่อย พบว่า นักเรียนชาย มีระดับการพัฒนาทักษะภาษาจีนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ของโรงเรียนในจังหวัดปทุมธานี อยู่ในระดับมากทุกด้าน ยกเว้นด้านหลักสูตร อยู่ในระดับมากที่สุด สำหรับนักเรียนหญิงมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาทักษะภาษาจีนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ของโรงเรียนในจังหวัดปทุมธานี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.22, S.D.=0.429$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านย่อย พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาทักษะภาษาจีนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ของโรงเรียนในจังหวัดปทุมธานี อยู่ในระดับมากทุกด้าน

4.3 อุปสรรค ปัญหา และข้อเสนอแนะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในการพัฒนาทักษะภาษาจีน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ของโรงเรียนในจังหวัดปทุมธานี

ตารางที่ 3 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาทักษะภาษาจีนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนในจังหวัดปทุมธานี

ปัญหาและอุปสรรค	ข้อเสนอแนะ
1. จำนวนครูภาษาจีน ไม่เพียงพอกับจำนวนนักเรียน ทำให้การสอนไม่ทั่วถึง	1. ควรมีการนำสื่อที่ทันสมัยและน่าสนใจมาสอน เพื่อดึงดูดความสนใจของนักเรียนให้มากกว่านี้
2. การจัดเวลาในการเรียนภาษาจีนของโรงเรียนไม่เหมาะสมกับช่วงเวลา และเวลาในการสอน น้อยกว่าช่วงเวลาปกติ เนื่องจากโรงเรียนยังไม่ให้ความสำคัญกับการเรียนภาษาจีน	2. ควรเพิ่มจำนวนครูให้มากขึ้น เพื่อให้เพียงพอกับจำนวนนักเรียน
3. การจัดทำแผนการสอนของครูและหลักสูตร ไม่สอดคล้องกันเนื่องจากไม่มีการประชุมร่วมกันของทั้ง สองฝ่าย ในการจัดการเรียนการสอน	3. ควรเพิ่มเวลาเรียนภาษาจีนให้มากกว่าเดิม
4. สื่อการสอนของครูมีน้อย	4. ครูควรข้มงวดมากกว่านี้
5. การพัฒนาสื่อการสอนของครูยังไม่ทันสมัยเท่าที่ควร	5. โรงเรียนควรสนับสนุนสื่อการสอนของครู
6. ครูยังไม่ีเอกภาพในการวัดผลและประเมินผล	

อภิปรายผลการวิจัย

ระดับทักษะภาษาจีนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนในจังหวัดปทุมธานี ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของนักเรียนที่มีต่อการพัฒนาทักษะภาษาจีนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนในจังหวัดปทุมธานี พบว่า นักเรียนชาย มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาทักษะภาษาจีนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ของโรงเรียนในจังหวัดปทุมธานี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.35 สำหรับนักเรียนมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาทักษะภาษาจีนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ของโรงเรียนในจังหวัดปทุมธานี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.22 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านย่อย พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาทักษะภาษาจีนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ของ

โรงเรียนในจังหวัดปทุมธานี อยู่ในระดับมากทุกด้าน ซึ่งสอดคล้องกับสายฝน วรรณสินธพ (2544) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการออกเสียงพยัญชนะ สระ วรรณยุกต์ ในภาษาจีนกลางของ นักศึกษาสาขาภาษาจีน และนักศึกษาคณะแพทยแผนจีน มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ. สมุทรปราการ: มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ ผลจากการวิจัยครั้งนี้พบว่า จากการเปรียบเทียบ คะแนนการอ่านของนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมในการสอบก่อนเรียนและ หลังเรียน พบว่า ค่า คะแนนทางสถิติก่อนทำการทดลองคะแนนของกลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยเป็น 12.73 และคะแนนของกลุ่ม ควบคุมมีค่าเฉลี่ยเป็น 10.73 และหลังทำการทดลองคะแนนของกลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยเป็น 21.40 และคะแนนของกลุ่มควบคุมมีค่าเฉลี่ยเป็น 17.46 ซึ่งมีความ แตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด ซึ่งปฏิเสธ สมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงว่ากลุ่มทดลองมีคะแนนการ อ่านสูงกว่ากลุ่มควบคุม เด็กสามารถเรียนการอ่าน ได้ดี และรักการอ่านมากขึ้น บ่งบอกถึง ประสิทธิภาพของเครื่องมือในการใช้ ที่ทำการทดลองเป็นเรื่องที่ เรียงลำดับจากเรื่องง่ายไปเรื่อง ยากและมีภาพประกอบรวมทั้งแบบฝึกหัดที่เด็กจะสามารถอ่านได้ง่าย และน่าสนใจ เป็นการ เริ่มต้นให้เด็กฝึกและหัดอ่าน เพราะเด็กสามารถจดจำคำศัพท์ไว้ในหน่วยความจำ จึงสามารถ อ่านจับใจความได้เมื่อมีการทดสอบภายหลัง

อุปสรรค ปัญหา และข้อเสนอแนะของนักเรียนชั้นมัธยมต้นในการพัฒนาทักษะ ภาษาจีน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ของโรงเรียนในจังหวัดปทุมธานี

พบว่า จำนวนครูภาษาจีน ไม่เพียงพอกับจำนวนนักเรียน ทำให้การสอนไม่ทั่วถึง การ จัด เวลาในการเรียนภาษาจีนของโรงเรียนไม่เหมาะสมกับช่วงเวลา และเวลาในการสอนน้อยกว่า ช่วงเวลาปกติ เนื่องจากโรงเรียนยังไม่ให้ความสำคัญกับการเรียนภาษาจีน และการพัฒนาสื่อ การสอนของครูยังไม่ทันสมัยเท่าที่ควร สอดคล้องดาวเชยศ ปัญญาสุรยุทธ (2558) ได้ศึกษาการพัฒนา ทักษะการอ่านภาษาจีนโดยใช้กิจกรรม การเรียนรู้ประเภทของชุมนุมภาษาจีนโรงเรียนอนุบาล มหาสารคามผลการวิจัยปรากฏว่า 1. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทักษะการอ่านภาษาจีนประกอบ เกมของกิจกรรมชุมนุมมี ประสิทธิภาพเท่ากับ 77.65 / 75.75 2. ดัชนีประสิทธิผลทักษะการอ่าน ภาษาจีนโดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประเภทเกมมีค่า เท่ากับ 0.7087 หรือคิดเป็นร้อยละ 70.87 3. ทักษะการอ่านภาษาจีนของนักเรียนกลุ่มเรียนกิจกรรมชุมนุมโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ ประเภทเกมมีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 4. นักเรียนมีความพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประเภทเกมโดยรวมอยู่ในระดับดีมาก โดย ศึกษาวิธีการจัดการเรียนการสอนภาษาจีน ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (Learner-Centered Approach) พบว่ากระบวนการเรียนรู้จากการทำโครงการเป็นวิธีหนึ่งที่สามารถส่งเสริมทักษะ การพูดของผู้เรียนภาษาจีน แบบโครงการเป็นการพัฒนาความรู้ความสามารถทางภาษาจีน ตาม ความถนัดและความสนใจของผู้เรียนโดยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยการใช้ภาษาในทางปฏิบัติ ด้านการวางแผนปฏิบัติงานและการประเมินผลอย่างเป็นระบบการเรียนการสอนภาษาจีน

กิจกรรมโครงการแบบการบูรณาการสามารถพัฒนาศักยภาพผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น
เพียง

องค์ความรู้จากการวิจัย

นักเรียนชายและนักเรียนหญิงมีระดับการพัฒนาทักษะภาษาจีนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านย่อย พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ส่วนอุปสรรคปัญหา และข้อเสนอแนะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในการพัฒนาทักษะภาษาจีน คือ จำนวนครูภาษาจีนไม่เพียงพอกับจำนวนนักเรียน ทำให้การสอนไม่ทั่วถึง การจัดเวลาในการเรียนภาษาจีนของโรงเรียนไม่เหมาะสมกับช่วงเวลา ข้อเสนอแนะคือ ควรมีการนำสื่อที่ทันสมัยและน่าสนใจมาสอน เพื่อดึงดูดความสนใจของนักเรียนให้มากกว่านี้ ควรเพิ่มจำนวนครูให้มากขึ้น เพื่อให้เพียงพอกับจำนวนนักเรียน ควรเพิ่มเวลาเรียนภาษาจีนให้มากกว่าเดิม ครูควรเข้มงวดมากกว่านี้ โรงเรียนควรสนับสนุนสื่อการสอนของครู

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. สถานศึกษาควรร่วมมือกับหน่วยงานของรัฐบาลพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนในสถานศึกษา โดยนำนักเรียนกลุ่มเป้าหมายไปศึกษาเล่าเรียนตามหลักสูตรที่มีการพัฒนาร่วมกัน
2. สถานศึกษาควรนำเอาความรู้ที่ได้รับมาไปใช้ประโยชน์ในการวางแผนการเรียนการสอนต่อไป

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

ควรศึกษาเรื่องบทบาทของคณาจารย์ในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนชั้นมัธยมศึกษา กับกลุ่มเป้าหมายอื่นๆ และเขตพื้นที่อื่นๆ เพิ่มขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- ดาวชเยศ ปัญญาสุรยุธ. (2558). การพัฒนาทักษะการอ่านภาษาจีนโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ประกอบ เกมของชุมชนภาษาจีน โรงเรียนอนุบาลมหาสารคาม (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์. (2551). ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ : จามจุรีโปรดักท์.
- ประพิน มโนมัยวิบูลย์. (2558). ภาษาจีนกลางขั้นพื้นฐาน 2 (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: สาขาวิชาภาษาจีนภาควิชาภาษาตะวันออกคณะอักษรศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สายฝน วรรณสินธพ. (2544). ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการออกเสียงพยัญชนะ สระ วรรณยุกต์ ในภาษาจีนกลางของนักศึกษาสาขาภาษาจีน และนักศึกษาคณะแพทยแผนจีน

มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ. สมุทรปราการ: มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ.

- Grellet, F. (1994). *Developing Reading Skills*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Jones, K. (1982). *Simulation in Language Teaching*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Klein, M. L., et. al. (1991). *Teaching Reading in the Elementary Grades*. Needham Heights, Mass.: Allyn and Bacon.
- Nunan, D. (2005). Important tasks of English education: Asia-wide and beyond. *Asian EFL Journal*, 7(3).

พฤติกรรมใหม่การเรียนรู้ของทุนมนุษย์ในยุค COVID-19*

NEW NORMAL OF HUMAN CAPITAL LEARNING IN COVID-19 ERA

บุษกร วัฒนบุตร
Busakorn Watthanabut
มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
North Bangkok University
E-mail: busaai2516@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของพฤติกรรมการเรียนรู้ของทุนมนุษย์ก่อนยุค COVID-19 2) เพื่อศึกษาองค์ประกอบของการเรียนรู้ของทุนมนุษย์ในยุค COVID-19 3) เพื่อศึกษาพฤติกรรมใหม่การเรียนรู้ของทุนมนุษย์ในยุค COVID-19 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาเอกสารวิชาการ และจากงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้แก่ ผู้บริหารองค์กร เจ้าหน้าที่ภาคเอกชน นักวิชาการ จำนวน 12 คน ในหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน ซึ่งเลือกโดยวิธีการทำ Snow Ball วิเคราะห์ข้อมูลโดยการตีความ และสังเคราะห์ ด้วยหลักแห่งเหตุผล อภิปรายถึงข้อเท็จจริงที่ค้นพบตามปรากฏการณ์ และประเด็นสำคัญ เพื่อหาลักษณะร่วมของพฤติกรรมการเรียนรู้ของทุนมนุษย์ที่ควรจะเป็นในปัจจุบัน

ผลการวิจัยพบว่าสภาพทั่วไปของพฤติกรรมการเรียนรู้ของทุนมนุษย์ก่อนยุค COVID-19 พบว่าการทำงานของทุนมนุษย์กับเทคโนโลยีเป็นแกนสำคัญที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและความก้าวหน้าให้กับโลกเศรษฐกิจดิจิทัล โดยองค์ประกอบของการเรียนรู้ของทุนมนุษย์ในยุค COVID-19 ได้แก่การเข้าถึงข้อมูลในปัจจุบัน โดยอาศัย Machine learning, ปัญญาประดิษฐ์ โขเชียลมีเดีย และพฤติกรรมใหม่การเรียนรู้ของทุนมนุษย์ในยุค COVID-19 พบว่าผู้นำที่มีทักษะในการเข้าใจผู้อื่น เข้ามาให้คำแนะนำและช่วยแก้ปัญหา ดังนั้นทักษะที่ผู้บริหารต้องมีคือทักษะด้านการแก้ไขปัญหาที่ซับซ้อน และทักษะในการปรับตัว เพื่อรับมือกับปัญหาที่อาจเข้ามาได้ตลอดเวลา

คำสำคัญ: พฤติกรรมใหม่; การเรียนรู้; ยุค COVID-19

Abstract

This research aimed to 1. Study generality in learning behavior of human capital before COVID-19 Era. 2. To study composition in learning behavior of human capital in COVID-19 Era and 3. To study new behavior of human capital in COVID-19 Era. The methodology was qualitative research by document from textbook, related research and used research tools as follows: 1) documentary research 2) In-depth Interview Semi-Structure The key Informants were 12 persons of organization executive, staffs, academicians totaling 12 persons in government and private organization. Data were analyzed by analytic and synthesis from fact that shew from key persons and find out common character from behavior of human capital before COVID-19.

The research findings were as follow; the generality in learning behavior of human capital before COVID-19 Era was working with technology that was main to drive with technology in digital economics world. The compositions in learning behavior of human capital in COVID-19 Era were access data from machine learning, artificial intelligence, social media and new behavior of human capital after COVID-19 Era were driven leadership skills such as complex Problem Solving and adaptability to face with unpredictable situation.

Keywords: New Behavior; Learning; COVID-19 Era

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลที่มีลักษณะเป็นการเปลี่ยนแปลงแบบกะทันหันเพื่อการดำรงชีวิตอยู่ หลังเหตุการณ์ทั่วโลกมีผลกระทบจากไวรัสโคโรนา (Coronavirus) หรือโควิด-19 เป็นไวรัสที่ถูกพบครั้งแรกในปี 2563 และระบาดทั่วของไวรัส พ.ศ. 2562–2563 แต่ยังไม่ทราบแหล่งที่มาอย่างชัดเจนว่ามาจากที่ใด แต่เป็นไวรัสที่สามารถติดเชื้อได้ทั้งในมนุษย์และสัตว์ ปัจจุบันมีการค้นพบไวรัสสายพันธุ์นี้แล้วทั้งหมดหลายสายพันธุ์ ส่วนสายพันธุ์ที่กำลังแพร่ระบาดหนักทั่วโลกตอนนี้ เป็นสายพันธุ์ที่ยังไม่เคยพบมาก่อน คือ สายพันธุ์ “ไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่” และในภายหลังถูกตั้งชื่ออย่างเป็นทางการว่า “โควิด-19” (COVID-19) สถานการณ์นี้จะช่วยให้คนจำเป็นต้องปรับตัวเพื่อใช้เทคโนโลยีร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการดำเนินชีวิต อาทิเช่นเมื่อผู้บริโภคคุ้นชินกับการใช้ดิจิทัล ส่งผลให้เทคโนโลยีใหม่ ๆ เกิดขึ้นเร็วมาก ซึ่งเป็นโอกาสที่จะได้แนะนำหรือให้ลูกค้าได้ทดลองสินค้าโดยไม่ต้องใช้พนักงาน (personal touch) แต่ใช้เทคโนโลยี Application ลองแต่งหน้าหรือลองชุด โดยผู้บริโภคทั่วโลกใช้เทคโนโลยีเพื่อซื้อสินค้า นอกจากนี้ผู้บริโภคโหลด Application เกี่ยวกับสุขภาพมากขึ้น การปฏิบัติงานอยู่ที่บ้าน เป็นต้น ซึ่ง

พฤติกรรมนี้จะเกิดขึ้นต่อเนื่องต่อไปในอนาคต รวมไปถึงการปรับเปลี่ยนระบบการจัดการศึกษาที่เด่นชัดที่สุด คือ การเรียนการสอน ที่ต้องดำเนินงานต่อเนื่อง เพราะจะส่งผลกระทบต่อคุณภาพของนักเรียนคุณภาพของประชากร ในอนาคต โดยจะมีการปรับการเรียนสอนในหลายรูปแบบจนก่อให้เกิดนวัตกรรมทางความคิด (เทียน ทองแก้ว, 2563; วิไลพร ทวีลาภพันทอง, 2563; Chibuzor, 2019; Majdouline, 2020)

การระบาดของไวรัสโคโรนาจะก่อให้เกิดบรรทัดฐานใหม่ในสังคมในบริบทหลังวิกฤตการแพร่ระบาด COVID-19 อันเป็นยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งสภาพแวดล้อม โรคอุบัติใหม่ และพฤติกรรมการใช้ชีวิตอย่างฉับพลัน ในอดีต New Normal ใช้กับสถานะเศรษฐกิจ ซึ่งมีมานานแล้ว นับตั้งแต่สมัยวิกฤตแฮมเบอร์เกอร์ เมื่อปี 2007 ในสมัยนั้นเศรษฐกิจโลกขยายและเติบโตอย่างรวดเร็ว จนเกิดวิกฤตทำให้ทุกอย่างซาลง ทุกอย่างเปลี่ยน เศรษฐกิจกลับมาโตใหม่เป็นวัฏจักร โดยวิกฤตแฮมเบอร์เกอร์ในอเมริกา แก้ไขด้วยการนำเงินมาใช้มากจนกลายเป็นหนี้สิน เพื่อผลักดันให้ภาคธุรกิจกลับมาเป็นลักษณะเหมือนเดิม อย่างไรก็ตาม วิกฤตโควิด-19 มีผลด้านเศรษฐกิจ สังคม พฤติกรรม คำว่า New Normal ที่แปลว่าความปกติใหม่หรือฐานชีวิตใหม่ อันเป็นวิถีชีวิตใหม่ที่แตกต่างจากเดิม อันเนื่องมาจากมีเหตุปัจจัย บางอย่างมากระทบ จนทำให้วิถีชีวิตแบบเดิมที่คุ้นเคยต้องเปลี่ยนแปลง ไปเป็นวิถีชีวิตใหม่ที่ไม่คุ้นเคย รวมทั้งวิถีชีวิตแห่งการเรียนรู้ที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ทำให้ผู้สอนและผู้เรียนต้องปรับตัวเพื่อดำรงไว้ ซึ่งศักยภาพในการเรียนรู้ของตนเอง (วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนาผล, 2563) จึงไม่ใช่คำที่กล่าวถึงกันเมื่อในอดีต ปัจจุบันมีการผ่อนปรนมาตรการต่างๆ New Normal จึงจะเป็นทั้งเรื่องของเศรษฐกิจ วิถีชีวิตของคน การใช้จ่ายใช้สอย การบริโภค การไปทำงาน การใช้บริการขนส่งสาธารณะ การเดินทาง การท่องเที่ยว แม้กระทั่งการเข้าไปใช้ในสถานรักษาพยาบาล New Normal หลังโควิด-19 มีผลกับทุกคนในสังคมเศรษฐกิจ การเมือง จึงถูกนำมาใช้เพื่อพูดถึงการเติบโตทางเศรษฐกิจที่ถดถอยลงและคาดว่าจะไม่กลับมาเติบโตในระดับเดิมได้อีกต่อไป (กรมสุขภาพจิต, 2563) ซึ่งมีผลทำให้วิถีชีวิตของคนที่จะต้องเปลี่ยนไป

จากการประมวลผลข้างต้นผู้วิจัยจึงสนใจทำการศึกษาในประเด็นของพฤติกรรมใหม่การเรียนรู้ของทุนมนุษย์ในยุค COVID-19 ขององค์กรต่าง ๆ ในประเด็นการเรียนรู้ของทุนมนุษย์ในการสนองต่อการศึกษา นโยบายองค์กร โดยพิจารณาถึงการเปลี่ยนพฤติกรรม การเป็นอยู่การทำงาน สิ่งแวดล้อมในปัจจุบันที่จะเป็นส่วนหนึ่งของการขับเคลื่อนองค์กรเพื่อบรรลุเป้าหมายองค์กร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของพฤติกรรมการเรียนรู้ของทุนมนุษย์ก่อนยุค COVID-19
2. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของการเรียนรู้ของทุนมนุษย์ในยุค COVID-19
3. เพื่อศึกษาพฤติกรรมใหม่การเรียนรู้ของทุนมนุษย์ในยุค COVID-19

วิธีดำเนินการวิจัย

วิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบไปด้วยการศึกษาเชิงเอกสาร (Documentary research) และ การสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง (In-depth Interview Structure) โดยมีขั้นตอน ดังนี้

1) การศึกษาเชิงเอกสาร (Documentary research) ในการกำหนดกรอบที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมใหม่การเรียนรู้ของทุนมนุษย์ในยุค COVID-19 โดยศึกษาวิเคราะห์ ทบทวนวรรณกรรม เพื่อให้ได้ข้อมูลพื้นฐานในการทำความเข้าใจในเบื้องต้น เพื่อสามารถต่อยอดแนวความคิด ในการกำหนดกรอบเพื่อทำการวิจัยในขั้นต่อไป โดยค้นหาคำประกอบ รูปแบบมาสร้างเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย

2) การสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้างเชิงคุณภาพ (In-depth Interview Semi-Structure) โดยเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data) ด้วยวิธีการจัดเตรียมโครงสร้างคำสัมภาษณ์ให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้แสดงความคิดเห็น โดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อการศึกษารวบรวมข้อมูล ในการวิเคราะห์ด้านองค์ประกอบ และความสอดคล้องของพฤติกรรมใหม่การเรียนรู้ของทุนมนุษย์ในยุค COVID-19 เพื่อสร้างนโยบายที่เหมาะสมกับการพัฒนาการเรียนรู้ การพัฒนาทุนมนุษย์ที่เหมาะสมในปัจจุบัน ตรวจสอบความเป็นไปได้และความเหมาะสมในการนำไปปฏิบัติ ด้วยแบบการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบโครงสร้างเชิงคุณภาพ (In-depth Interview Structure) เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึกปลายเปิด เกี่ยวกับความเป็นไปได้ วิธีการ และกลไกการพัฒนาฯ เพื่อหาลักษณะร่วม (Common Character) ของแนวทางการสร้างพฤติกรรมใหม่การเรียนรู้ของทุนมนุษย์ในยุค COVID-19 ที่ควรจะเป็นในปัจจุบัน ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งข้อคำถามที่นำมาใช้ จะได้จากกระบวนการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลจากการตอบ โดยเป็นการสัมภาษณ์ที่เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นอย่างเสรี ภายใต้รูปแบบการสนทนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้แบบกึ่งทางการ เพื่อให้ประเด็นในการสนทนากว้างขวาง และครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3) การสร้างกระบวนการของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ

การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล (Methodological triangulation) จากผู้บริหาร นักวิชาการ และผู้ที่เกี่ยวข้องเป็นการใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ กันเพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกัน เช่น ใช้วิธีการสังเกตควบคู่กับการซักถาม ถึงการค้นหาพฤติกรรมใหม่ของการเรียนรู้ของทุนมนุษย์ในยุค COVID-19 พร้อมกันนั้นก็ศึกษาข้อมูลจากแหล่งเอกสารประกอบด้วย มีวิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า โดยใช้วิธีการดังนี้ 1. วิธีตรวจสอบโดยใช้วิธีการเก็บข้อมูลที่ต่างกันออกไป (Methodological triangulation) 2. วิธีตรวจสอบโดยใช้แหล่งข้อมูลที่ต่างกัน (Data triangulation) ใช้วิธีการโดยเปลี่ยนแหล่งที่เป็นบุคคลเวลาหรือสถานที่ที่ให้ข้อมูล 3. วิธีตรวจสอบโดยใช้ผู้เก็บข้อมูลที่ต่างกัน (Investigator triangulation) ของกิจกรรมตั้งแต่ขั้นตอนการวางแผน (Planning) การปฏิบัติ (Acting) การสังเกตผล

(Observing) และการประเมินสะท้อนกลับ (Reflecting) โดยจะมีการกระทำซ้ำกิจกรรมในเส้นเวียนกันหอยทั้งหมด จนกว่าจะบรรลุวัตถุประสงค์เป็นความพยายามในการหาความรู้เพื่อแก้ปัญหาที่เผชิญอยู่ ด้วยการนำความรู้ที่มีอยู่ไปใช้ปฏิบัติจริงในบริบทของพื้นที่ เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานความเชื่อที่ว่า ความรู้สามารถเกิดขึ้นจากความมุ่งมั่นร่วมใจที่จะปฏิบัติและเรียนรู้ร่วมกัน กระบวนการหาความรู้ใหม่ในลักษณะนี้ไม่จำเป็นจะต้องดำเนินการโดยผู้เชี่ยวชาญภายนอกเท่านั้น แต่สามารถสร้างกลไกเพื่อการสร้างความรู้ใหม่โดยผู้ปฏิบัติได้เอง เป็นการนำแนวคิดไปสู่การปฏิบัติโดยมีเจตจำนงที่จะปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงสภาพของการพัฒนามาตรฐานการเรียนการสอนด้วยการเพิ่มองค์ความรู้ขึ้น ทั้งนี้จะเป็นการใช้งานองค์ความรู้ภายใต้บริบทที่เป็นจริง มีการศึกษาสถานการณ์ในสังคมโดยผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับสถานการณ์นั้นเพื่อเพิ่มความเข้าใจในปรากฏการณ์ อันจะนำไปสู่การปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงตนเองได้ รูปแบบของกิจกรรมในการสร้างความรู้ใหม่ ของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ จะเป็นกระบวนการที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องในทุกๆ กิจกรรมเพื่อค้นหาความรู้เชิงลึก ใช้วิธีการแก้ปัญหาแบบมีส่วนร่วม เน้นความร่วมมือโดยเสมอภาค สร้างความรู้เพื่อการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงของสังคม โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อสังคมที่ดีขึ้น ผลที่ได้จากการวิจัยจะได้ทั้งองค์ความรู้ใหม่

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยนี้เป็นการวิเคราะห์โดยการจำแนกถ้อยคำหรือข้อความ ที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) แสดงความคิดเห็น สภาพทั่วไปและแนวทางการพัฒนา แล้วนำมาวิเคราะห์ตีความ และสังเคราะห์ ด้วยหลักแห่งเหตุผล อภิปรายถึงข้อเท็จจริงที่ค้นพบตามสภาพการณ์ ปรากฏการณ์ ความสัมพันธ์ และประเด็นสำคัญ เพื่อหาลักษณะร่วม (Common Character) ของพฤติกรรมการเรียนรู้ของทุนมนุษย์ที่ควรจะเป็นในปัจจุบัน เพื่อตอบคำถามการวิจัย โดยมีรายละเอียดดังนี้

การวิเคราะห์และสรุปข้อมูลจากการศึกษาเชิงเอกสาร (documentary research) จากการทบทวนวรรณกรรมทางวิชาการ โดยศึกษาวิเคราะห์จากเอกสาร กฎหมาย ระเบียบ บทความ และงานวิจัย ในหน่วยงาน ที่เกี่ยวกับเรื่องที่ทำการศึกษา ผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้สำคัญของคำในข้อมูลมาวิเคราะห์หาแนวคิดที่ปรากฏขึ้นตามประเด็นที่กำหนด และสรุปตามประเด็นของกรอบการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้างเชิงคุณภาพ (In-depth Interview Semi-Structure) วิเคราะห์โดยการจำแนกถ้อยคำหรือข้อความ ที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) แสดงความคิดเห็น สภาพทั่วไปและแนวทางการพัฒนา แล้วนำมาวิเคราะห์ตีความ และสังเคราะห์ ด้วยหลักแห่งเหตุผล อภิปรายถึงข้อเท็จจริงที่ค้นพบตามสภาพการณ์ ปรากฏการณ์ ความสัมพันธ์ และประเด็นสำคัญ เพื่อหาลักษณะร่วม (Common Character) ของแนวทางการพัฒนาสมรรถนะฯ ที่ควรจะเป็นในปัจจุบัน เพื่อตอบคำถามการวิจัย โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique)

การวิเคราะห์ สังเคราะห์ สรุปผลจากการวิจัย จากผลการทำวิจัย ผลการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ทำการจำแนกถ้อยคำหรือข้อความที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญแสดงความคิดเห็น แล้วนำมาวิเคราะห์ ตีความ และสังเคราะห์ ด้วยหลักแห่งเหตุผล อภิปรายถึงข้อเท็จจริงที่ค้นพบตามสภาพการณ์ ปรากฏการณ์ ความสัมพันธ์ และประเด็นสำคัญ เพื่อตอบคำถามการวิจัย โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique)

ผู้วิจัยจะนำข้อมูลจากผลการวิจัยในแต่ละขั้นตอน มาวิเคราะห์จัดรวบรวมข้อมูล พร้อมอธิบายความหมาย แล้วทำการสร้างข้อสรุป (Conclusions) ด้วยวิธีวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic Induction) ตีความสร้างข้อสรุปข้อมูลจากผลการวิจัย ด้วยการวิเคราะห์โดยการจัดระบบจำแนกชนิดข้อมูล (Typological Analysis) เปรียบเทียบ (Constant Comparison) และวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) เพื่อให้การสรุปข้อมูลผลการวิจัยให้เกิดความสมบูรณ์ สามารถนำมาตีความ สร้างข้อสรุปจากผลการวิจัย สามารถสร้างรูปแบบ เพื่อนำเสนอ "พฤติกรรมใหม่การเรียนรู้ของทุนมนุษย์ในยุคหลัง COVID-19" ให้สามารถใช้ได้จริงอย่างเป็นรูปธรรมได้ต่อไป

ผลการวิจัย

1. สภาพทั่วไปของพฤติกรรมการเรียนรู้ของทุนมนุษย์ก่อนยุค COVID-19 พบว่าทุนมนุษย์ต้องพยายามปรับตัวหาทางออกของทุนมนุษย์ที่อยู่ท่ามกลางสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วให้ได้ โดยพิจารณาความเคลื่อนไหวของสังคมเศรษฐกิจในปัจจุบันซึ่งเป็นคลื่นใหม่ที่เป็นกระแสความเปลี่ยนแปลงยุคเศรษฐกิจฐานความรู้ เทคโนโลยี และนวัตกรรม การทำงานของมนุษย์จึงจำเป็นต้องใช้เทคโนโลยีเป็นแกนแกนสำคัญในการดำรงชีวิตและการทำงานที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและความก้าวหน้าให้กับโลกในยุคที่ข้ามผ่านเศรษฐกิจฐานทรัพยากรสู่เศรษฐกิจดิจิทัล ซึ่งจำเป็นยิ่งที่ต้องปรับฐานคิดและปฏิบัติการเรื่อง ทุนมนุษย์ ให้เหมาะสมสอดคล้องกับโลกที่เปลี่ยนไปซึ่งมีผลกระทบต่อดังประกอบที่ช่วยป้องกันการปฏิบัติงานของบุคลากรที่จะเกิดความไม่ชอบงานหรือหย่อนประสิทธิภาพลง ดังปรากฏตามตาราง

ตารางที่ 1 ปัจจัยที่ส่งผลต่อสภาพทั่วไปของพฤติกรรมการเรียนรู้ของทุนมนุษย์ก่อนยุค COVID-19

ปัจจัยที่ส่งผล	ผู้ตอบ (ความถี่)	ผู้ตอบ (คิดเป็นร้อยละ)
เงินเดือน	10	83.33
โอกาสที่จะได้รับความก้าวหน้าในอนาคต	8	66.66
ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา	11	91.66
สถานะของอาชีพ	12	100.00
นโยบายและการบริหาร	10	83.33

2. องค์ประกอบของการเรียนรู้ของทุนมนุษย์ในยุค COVID-19

กระบวนการทัศนในการทำงาน ในการปรับแนวทางปฏิบัติงานใหม่เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ องค์การต้องเริ่มต้นจากองค์กรควรมุ่งเน้นผลงานแทนการมุ่งประเด็นกับการลงเวลา มาทำงาน ซึ่งหน่วยงานทุนมนุษย์ต้องทบทวนตำแหน่งงาน ทบทวนผังองค์กร และอัตราค่าจ้างใหม่ โดยพิจารณาว่าหน่วยงานไหนควรจะมียุทธศาสตร์ค่าจ้างเท่าเดิม หน่วยงานไหนจะลดอัตราค่าจ้างลงได้ งานใดที่สามารถ Outsource ได้ ซึ่งจะรวมไปถึงการวิเคราะห์งาน (Job analysis) ในตำแหน่งต่าง ๆ ใหม่อีกครั้งหนึ่งให้เหมาะสมกับสถานการณ์ในปัจจุบันและหน่วยงานต่าง ๆ ว่า ตำแหน่งและหน่วยงานใดที่จะ work from home หรือหน่วยงานไหนที่ยังจำเป็นต้องมาทำงานที่บริษัท ซึ่งส่วนมากมักจะเป็นงานที่จะต้องมาใช้เครื่องมือเครื่องใช้ในที่ทำงาน เช่น งานโรงงาน การผลิต พร้อมทั้งกำหนดวิธีการวัดผลงานตามลักษณะงานให้ชัดเจน รวมทั้งหา software ที่เหมาะสมเพื่อสนับสนุนการทำงาน ไม่ว่าจะเป็น software สำหรับการทำงาน from home หรือ software ที่ใช้ในการสื่อสารระหว่างพนักงานในการประสานงาน รวมถึงมีการวางมาตรการในการสื่อสารสั่งการของแต่ละหน่วยงาน ผ่าน key position รวมถึงมีการติดตามผลการพัฒนาให้ชัดเจน ผ่านการทำ layout สถานที่ทำงานใหม่ ให้สอดคล้องกับยุค COVID-19 เพื่อป้องกันหรือลดการติดเชื้อ โดยปรับเปลี่ยนรูปแบบการติดต่อประสานงานภายในองค์กร โดยการวางแผนปฏิบัติให้ชัดเจนว่าจะมีกฎเกณฑ์อย่างไรรวมถึงการดูแล facility ส่วนกลางให้ปลอดภัย และมีความสะอาดเพิ่มขึ้น เช่น ห้องอาหาร, ห้องออกกำลังกาย, ห้องประชุม, จุดรับแขก, สภาพแวดล้อมในสถานที่ทำงาน ฯลฯ รวมไปถึงการปรับรูปแบบการจัดการฝึกอบรมให้เหมาะสม บางหลักสูตรอาจจะใช้การฝึกอบรมแบบออนไลน์ แต่ถ้าเป็นหลักสูตรฝึกอบรมที่จะต้องลงมือปฏิบัติ หรือมี workshop ก็ควรจัดให้มีพนักงานเข้าอบรมจำนวนพอประมาณ มีการนั่งห่างกันในระยะที่เหมาะสม สวมหน้ากากอนามัยในระหว่างการอบรม ทำความสะอาดสถานที่ฝึกอบรมเพื่อลดการแพร่เชื้อโรค เป็นต้น

3. พฤติกรรมใหม่การเรียนรู้ของทุนมนุษย์ในยุค COVID-19

คนไทยต้องการการทำงานที่ยืดหยุ่นมากขึ้น องค์กรอาจจำเป็นต้องฟังเสียงสะท้อนเหล่านี้และนำมาปรับใช้เพื่อรักษาบุคลากรและดึงดูดผู้สมัครหน้าใหม่ และภายใต้ความปกติใหม่ ผู้นำองค์กรก็จำเป็นต้องสร้างทักษะบางชนิดขึ้นมาในการรับมือกับความเปลี่ยนแปลง อาทิ เช่นการที่จะมีทักษะในการเข้าใจผู้อื่น (Empathy) ผ่านความปกติที่คนไทยมีความเห็นอกเห็นใจเป็นพื้นฐาน ให้คำแนะนำและช่วยแก้ปัญหา รวมไปถึงทักษะที่พนักงานในระดับหัวหน้างานขึ้นไปต้องมีคือทักษะด้านการแก้ไขปัญหาที่ซับซ้อน (Complex Problem Solving) และทักษะในการปรับตัว (Adaptability) เพื่อรับมือกับสถานการณ์ที่ไม่เคยเจอมาก่อน นอกจากความไว้วางใจในการทำงานให้เกิดขึ้น ทุกคนจะต้องร่วมมือกันกำหนดกรอบการทำงานและเกณฑ์วัดผลที่ชัดเจน เพื่อสร้างความสามารถปฏิบัติงานตามกรอบมาตรฐาน ส่งงานได้ทันเวลา มีผลงานที่ได้มาตรฐาน โดยมีความมั่นใจว่าทุกคนสามารถทำงานได้ไม่ว่าจะอยู่ที่ใด ทำให้องค์กรสามารถปรับตัวสู่การทำงานแบบยืดหยุ่นได้รวดเร็วยิ่งขึ้น รวมทั้งการสนับสนุนอุปกรณ์และเทคโนโลยีที่จำเป็นต่อการทำงานจากทุกแห่ง

อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพทั่วไปของพฤติกรรมการเรียนรู้ของทุนมนุษย์ก่อนยุค COVID-19

พฤติกรรมการเรียนรู้ของทุนมนุษย์ก่อนยุค COVID-19 ต้องมีแนวทางการศึกษา ธรรมชาติและความต้องการของมนุษย์เพื่อสร้างมนุษย์สัมพันธ์ ด้วยการศึกษาดูตนเอง , ผู้ที่เราต้องการศึกษา ต้องเรียนรู้จักธรรมชาติของมนุษย์ ยอมรับความจริงที่ว่ามนุษย์แตกต่างกัน โดยมี การตอบสนองความต้องการของมนุษย์บนฐานรากของความถูกต้องและเหมาะสม ดังนั้นมนุษย์แต่ละคนจึงมีความสามารถในการรับรู้ ตีความ และตอบสนองแตกต่างกัน ต้องรู้จักสังเกต ใส่ใจ ต่อผู้อื่นว่า เขามีความต้องการสิ่งใด สิ่งใดที่เขาชอบ เพื่อที่เราจะได้ตอบสนองในสิ่งที่เราต้องการ ได้อย่างถูกต้อง และพึงพอใจและรู้จักสังเกตความเปลี่ยนแปลง รวมทั้งพยายามสร้างทัศนคติที่ดี ในการคบหากับผู้อื่น มีความสม่ำเสมอ ให้ความเอาใจใส่ต่อบุคคลที่เราติดต่อกับ พร้อมทั้ง บุคคลใกล้ชิดของเขา รู้ถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น สอดคล้องกับ ศิริสุข รักถิ่น และลักขิภา นุชอุดม ที่ได้ศึกษาทัศนคติและความพึงพอใจของพนักงานกลุ่มอุตสาหกรรมสินค้าอุปโภคบริโภค (FMCG) ประเทศไทยต่อรูปแบบการทำงานที่บ้าน (Work from home) ในช่วงสถานการณ์ วิกฤต COVID-19 งานวิจัย โดยศึกษาทัศนคติและความพึงพอใจของพนักงานที่ได้เปลี่ยนรูปแบบ จากการทำงานที่สำนักงานสู่การทำงานที่บ้าน (Work from home) รวมถึงเพื่อเปรียบเทียบ Productivity ในการทำงานและมุมมองด้าน Work Life Balance ของพนักงาน เพื่อนำเสนอ ผลลัพธ์ที่สามารถนำไปสู่การนำเสนอแนวทางหรือนโยบายที่เน้นการทำงานเพื่อให้เกิดความพึงพอใจของพนักงานและ Productivity สูงสุด อีกทั้งศึกษาถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นกับองค์กรทั้ง ทางด้านบวกและด้านลบจากการเปลี่ยนวิถีรูปแบบการทำงานของพนักงาน โดยการเก็บรวบรวม

ข้อมูลซึ่งใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลจากประชากรตัวอย่างกลุ่มพนักงานบริษัทเอกชนในกลุ่มอุตสาหกรรม FMCG ประเทศไทยโดยเลือกศึกษาเฉพาะกลุ่มพนักงานที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์วิกฤต COVID-19 และจำเป็นต้องเปลี่ยนรูปแบบการทำงานจากสำนักงานเป็นการทำงานจากบ้านจำนวน 244 ท่าน นอกจากนั้นเพื่อให้ได้คำตอบในด้านความพึงพอใจของรูปแบบการทำงานจากบ้าน รวมถึงการเก็บข้อมูลด้านความคิดเห็นจากพนักงานในมุมมองต่างๆมากขึ้น ได้ทำการสัมภาษณ์พนักงานเพิ่มเติมด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview) อีกจำนวน 5 ท่าน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ สถิติทดสอบทีแบบกลุ่มตัวอย่างอิสระกัน การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และการวิเคราะห์ถดถอยแบบพหุคูณ ผลการศึกษา จากปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้ระบบการทำงานจากบ้านตามกรอบแนวคิดการวิจัยนี้ประกอบด้วยทั้งหมด 6 ปัจจัยได้แก่ การรับรู้ถึงประโยชน์ที่เกิดจากการใช้งาน การรับรู้ถึงความง่ายในการใช้งาน ทรัพยากรที่เอื้ออำนวย เทคโนโลยีที่เอื้ออำนวย บรรทัดฐานที่ทำงาน บรรทัดฐานที่บ้าน รวมด้วยตัวแปรกำกับ 2 ปัจจัย คือ การรับรู้ต่อสถานการณ์วิกฤต COVID-19 และความยากลำบากในการเดินทาง พบว่า ลักษณะทางประชากรศาสตร์มีผลต่อทัศนคติในการทำงานจากบ้าน (Work from home) ประกอบไปด้วย อายุ ระดับรายได้ ลักษณะงาน ที่อยู่อาศัย เวลาเดินทาง และวิธีการเดินทาง ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ปัจจัยด้านบรรทัดฐานที่ทำงานจะส่งผลกระทบต่อ ปัจจัยด้านความพึงพอใจในงาน และปัจจัยด้านความอยู่ดีมีสุขมากที่สุด ในขณะที่ปัจจัยด้านบรรทัดฐานที่บ้านจะส่งผลกระทบต่อ ปัจจัยด้านความสมดุลระหว่างงานและชีวิตส่วนตัว และปัจจัยด้านความสอดคล้องระหว่างบุคคลกับงานมากที่สุด และเมื่อพิจารณาตัวแปรกำกับคือการรับรู้ต่อสถานการณ์วิกฤต COVID-19 และความยากลำบากในการเดินทาง พบว่าทั้งสองปัจจัยจะส่งผลกระทบต่อระดับความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

2. องค์ประกอบของการเรียนรู้ของทุนมนุษย์ในยุค COVID-19

ค่านิยมและวัฒนธรรมมีความหลากหลายมากขึ้นกับพนักงานในปัจจุบัน โดยเฉพาะคนรุ่นใหม่จะให้ความสำคัญกับการสร้างสังคมที่น่าอยู่ เขาไม่ยอมเลือกไปทำงานกับองค์กรที่ไม่ใส่ใจสังคม เพราะภายในองค์กรมีการรวมตัวกันของคนที่มีความแตกต่างมากมาย ทำให้การบริหารจัดการความแตกต่างของคนต่างเจเนอเรชันมีค่านิยมไม่เหมือนกัน สอดคล้องกับ กนกวรรณ ประยงค์ (2564) ได้ศึกษา สถานการณ์ผลกระทบ ความต้องการการช่วยเหลือและการปรับตัวของคนวัยทำงานในช่วงการแพร่ระบาดของโควิด-19: การศึกษาเชิงประจักษ์ในกรุงเทพมหานคร ซึ่งความต้องการการช่วยเหลือ และการปรับตัวในช่วงการแพร่ระบาดของโควิด-19 ของคนวัยทำงานในกรุงเทพมหานคร โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามออนไลน์จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 1,200 ราย ที่พักอาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร และมีอายุตั้งแต่ 20 ปีขึ้นไป วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา จากผลการวิจัยพบว่าคนวัยทำงานในกรุงเทพมหานครได้รับผลกระทบด้านเศรษฐกิจในระดับปานกลางและได้รับผลกระทบ

ด้านสังคมในระดับมาก โดยคนวัยทำงานร้อยละ 88.25 ต้องการได้รับการเยียวยาช่วยเหลือ ในช่วงการแพร่ระบาดของโควิด-19 นอกจากนั้นยังพบว่าในการปรับตัวด้านสุขภาพกายและสุขภาพจิต คนวัยทำงานส่วนใหญ่ ร้อยละ 94.92 สวมหน้ากากอนามัยเป็นประจำทุกวัน ขณะที่การปรับตัว ด้านเศรษฐกิจ คนวัยทำงานส่วนใหญ่ ร้อยละ 88.75 มีการปรับพฤติกรรมการใช้จ่ายเงินของตนเอง ส่วนการปรับตัวด้านสังคม คนวัยทำงานส่วนใหญ่ ร้อยละ 87.67 มีการปรับพฤติกรรมการดำเนินชีวิตให้เหมาะสมกับสถานการณ์ ดังนั้น ภาคส่วนที่เกี่ยวข้องจึงควรมีบทบาทในการช่วยเหลือแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน การส่งเสริมทักษะทางอาชีพ การดูแลสุขภาพจิต การสนับสนุนให้เกิดพฤติกรรมช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ตลอดจนส่งเสริมพฤติกรรม การปรับตัวที่เหมาะสมแก่คนวัยทำงานในกรุงเทพมหานคร

3. พฤติกรรมใหม่การเรียนรู้ของทุนมนุษย์ในยุค COVID-19

ท่ามกลางวิกฤติ COVID-19 พฤติกรรมใหม่การเรียนรู้ของทุนมนุษย์ส่วนมากมีการทำงานที่บ้าน ปรับตัวสู่การทำงานแบบยืดหยุ่นได้รวดเร็วยิ่งขึ้น รวมทั้งมีความการสนับสนุนอุปกรณ์และเทคโนโลยีที่จำเป็นต่อการทำงานจากทุกแห่งซึ่งสอดคล้องกับ บุญเรือน ทองทิพย์ (2563) โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) กับศักยภาพของผู้นำ ต่อการพัฒนางานองค์กรแบบ New Normal ได้ศึกษาปัญหาโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) กับศักยภาพของผู้นำต่อการพัฒนางานองค์กรแบบ New Normal ,วิเคราะห์ ศักยภาพของผู้นำต่อการพัฒนางานองค์กรแบบ New Normal และ แนวทางการพัฒนา องค์การกับการใช้ชีวิตแบบ New Normal โดยการศึกษาเชิงพรรณนาโดยวิธีการวิจัยเชิง คุณภาพที่ใช้เทคนิคการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม ผลการวิจัยพบว่า วิธีชีวิตของ ผู้คนมากมาย รวมถึงกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนองค์กรอย่าง “พนักงาน” สิ่งที่จะช่วยลด ความกังวล และให้ความรู้สึกมั่นคงต่อพนักงานก็คือ การออกนโยบายประกาศสถานการณ์ของ บริษัท รวมถึงมาตรการรับมือกับสถานการณ์พร้อมกับการให้ความช่วยเหลือที่จะให้ต่อ พนักงานได้ เช่น มาตรการดูแลสุขภาพอนามัยของพนักงาน มาตรการ Work From Home และ Social Distancing เป็นต้น วิสัยทัศน์ผู้นำต้องเปิดกว้าง และปฏิบัติแผนรับมือ (ฉบับยืดหยุ่น) ต้องพร้อมปรับเปลี่ยนแผนทันทีที่สถานการณ์พลิกผัน รวมไปถึงควร Reset ตำแหน่งในการ แข่งขันทางธุรกิจอยู่เสมอ กระบวนการ “ฟื้นฟูองค์กร” ผู้นำต้องเริ่มคิดว่าจะเริ่มดำเนินการ อย่างไร ทิศทางเป็นแบบไหน และจะทำให้บริษัทกลับมาแข็งแกร่งได้อีกครั้งอย่างไร หลังจาก ที่ ธุรกิจต้องระงับหลาย ๆ กิจกรรมไปชั่วคราวในช่วงที่มีการระบาดอย่างหนัก และการเพิ่มทักษะผ่าน การจัดอบรมและการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้พนักงานมีความรู้ ความเข้าใจในการใช้ เทคโนโลยี ซึ่งมีบทบาทสำคัญต่อการทำงานยุคปัจจุบัน หรือกลุ่มคนที่มีความพิเศษด้านดิจิทัล ที่ กระจายอยู่ในแต่ละหน่วยงานขององค์กร เพื่อช่วยสร้างความเปลี่ยนแปลงด้านทัศนคติของ พนักงานในองค์กรต่อการนำเทคโนโลยีมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาในอนาคต

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการวิจัยจะพบว่าพฤติกรรมใหม่การเรียนรู้ของทุนมนุษย์ในยุค COVID-19 มุ่งดำเนินธุรกิจให้สอดคล้องกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน ควบคู่กับการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้ตลอดกระบวนการทำงาน โดยพร้อมปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ ด้วยการให้ความสำคัญกับการบริหารความต่อเนื่องของและการลงมือปฏิบัติให้รวดเร็วทันต่อสถานการณ์ ให้เกิดการเรียนรู้และสร้างพฤติกรรมใหม่ในการทำงานที่ได้รับการสนับสนุนอุปกรณ์และเทคโนโลยีที่จำเป็นต่อการทำงานจากทุกแห่ง ควบคู่กับการดูแลสังคมและสิ่งแวดล้อม เพื่อเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันและสร้างการเติบโตระยะยาว

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไปควรวิจัยในประเด็นของกระแสความเปลี่ยนแปลงยุคเศรษฐกิจฐานความรู้ เทคโนโลยี และนวัตกรรม การทำงานของมนุษย์กับเทคโนโลยีเป็นแก่นแกนสำคัญที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและความก้าวหน้าให้กับโลกในยุคที่ข้ามผ่านเศรษฐกิจฐานทรัพยากรสู่เศรษฐกิจดิจิทัล ภายใต้สถานการณ์ที่มนุษย์ควบคุมไม่ได้ ในประเด็นการปรับฐานคิดและปฏิบัติการเรื่องทุนมนุษย์ ให้เหมาะสมสอดคล้องกับโลกที่เปลี่ยนไป

เอกสารอ้างอิง

- กนกวรรณ พวงประยงค์. (2564). สถานการณ์ผลกระทบ ความต้องการการช่วยเหลือและการปรับตัวของคนวัยทำงานในช่วงการแพร่ระบาดของโควิด-19: การศึกษาเชิงประจักษ์ในกรุงเทพมหานคร. *วารสารสุทธิปริทัศน์*, 35(1), 1-10.
- กรมสุขภาพจิต. (2563). *New Normal ชีวิตวิถีใหม่*. สืบค้น 1 มิถุนายน 2564, จาก <https://www.dmh.go.th/news/view.asp?id=2288>
- เทียน ทองแก้ว. (2563). การออกแบบการศึกษาในชีวิตวิถีใหม่: ผลกระทบจากการแพร่ระบาด COVID-19. *คุรุสภาวิทยาชารย JOURNAL OF TEACHER PROFESSIONAL DEVELOPMENT*, 1(2), 1-10.
- บุญเรือน ทองทิพย์. (2563). โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) กับศักยภาพของผู้นำต่อการพัฒนาองค์การแบบ New Normal. *วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ*, 5(11), 1-10.
- วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒผล. (2563). *New normal ทางการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วิไลพร ทวีลาภพันทอง. (2563). *การพัฒนาองค์การแบบ New Normal*. สืบค้น 2 มิถุนายน 2564, จาก <https://www.pwc.com/th/en/pwc-thailandblogs/blog20200327.html>.

- ศิริสุข รักถิ่น และลักษิกา นุชอุดม. (2564). ทักษะดีและความพึงพอใจของพนักงานกลุ่มอุตสาหกรรมสินค้าอุปโภคบริโภค (FMCG) ประเทศไทยต่อรูปแบบการทำงานที่บ้าน (Work from home) ในช่วงสถานการณ์วิกฤต COVID-19 (ปริญาการจัดการมหาบัณฑิต วิทยาลัยการจัดการ). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- Chibuzor, A. A. et al. (2019). Knowledge Management and Organizational Innovation. *Strategic Journal of Business and Social Science*, 2(2), 1-20.
- Majdouline, M. (2020). The Impact of Novel Coronavirus (Covid-19) on the Global Oil and Aviation Markets. *Journal of Asian Scientific Research*, 10(2), 96-104.

การพัฒนาสินค้าของที่ระลึกที่สะท้อนอัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว*

DEVELOPMENT OF SOUVENIR PRODUCTS REFLECTING THE IDENTITY OF THE TOURIST ATTRACTION

อดิคุณ เลรามัญ, ชวรินทร์ สุตสวาท, สุประภา สมนัพงษ์*, นภสนันท์ วินิจวรกิจกุล, อนัญญา รัตนประเสริฐ

Atikhun Layraman, Chawarint Sudsawath, Suprapa Somnuxpong*, Naphatsanan Vinijvorakijkul,

Ananya Ratanaprasert

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Chiangmai University

*Corresponding Author E-mail: Suprapa.s@cmu.ac.th

บทคัดย่อ

การท่องเที่ยวของไทยนับเป็นอุตสาหกรรมหลักที่พัฒนาอย่างรวดเร็วและสร้างรายได้มหาศาลให้กับประเทศ แต่ถึงกระนั้นส่วนประกอบสำคัญหนึ่งในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว คือธุรกิจการผลิตของฝากของที่ระลึก กลับยังพัฒนาไปไม่ทันความก้าวหน้าและต้องการของนักท่องเที่ยวที่เปลี่ยนแปลงไป การสืบค้นจากวรรณกรรมและลงพื้นที่สำรวจตามแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ของไทย ทำให้ได้ทราบว่าสินค้าของที่ระลึกที่วางจำหน่ายอยู่ในปัจจุบันนั้น ยังไม่สามารถสะท้อนถึงอัตลักษณ์วัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยวได้เท่าที่ควร อีกทั้งบางส่วนมีรูปแบบไม่ทันสมัย ไม่โดดเด่นเพียงพอที่จะดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวตัดสินใจซื้อได้ทั้ง ๆ ที่ประเทศไทยมีทรัพยากรและมรดกทางวัฒนธรรมอยู่จำนวนมาก ที่สามารถจะนำมาสร้างสรรค์ลงในตัวผลิตภัณฑ์สินค้าของที่ระลึกได้ ดังนั้นผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวและกลุ่มอาชีพในชุมชนท้องถิ่น จึงควรหันมาศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์สินค้าของที่ระลึกในปัจจุบันให้มีเสน่ห์ มีลวดลายและรูปทรงที่ทันสมัย โดยการประยุกต์ใช้เทคนิค SCAMPER ซึ่งเป็นเทคนิคสมัยใหม่ ร่วมกับการนำเอาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมมาออกแบบสินค้าวัฒนธรรม เช่น การนำลวดลายจากจิตรกรรมฝาผนังวัดมาออกแบบเป็นโมเดลตั้งโชว์, การนำหัตถกรรมท้องถิ่นและวัสดุพื้นถิ่นมาสร้างสรรค์เป็นของที่ระลึก, การออกแบบผลิตภัณฑ์โดยใช้รูปทรงสัญญาณเป็นแนวทางการออกแบบของที่ระลึก, การออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ใช้ตำแหน่งที่ตั้งตรงกันมาสร้างเอกลักษณ์ให้กับของที่ระลึก และการออกแบบผลิตภัณฑ์โดยนำแนวคิดการนำเอาเอกลักษณ์ความงดงามตามธรรมชาติผสมกับความทันสมัย เพื่อเป็นการเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าของที่ระลึก อีกทั้งยังสร้างการรับรู้และตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว จนนำไปสู่การสร้างอาชีพสร้างรายได้ให้คนในท้องถิ่น

คำสำคัญ: การพัฒนาผลิตภัณฑ์; สินค้าของที่ระลึก; อัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว

Abstract

Thailand's tourism industry is a rapidly developing industry, which brings huge income to the country. However, an important part of the tourism industry is the production of souvenirs. However, development of souvenirs was not modernized to meet the tourists' demands. From literature search and survey of tourist attractions in Thailand that led to the sale of souvenirs. In addition, some products were not modernized, not enough to attract tourists to decide to buy. Thailand has many resources and cultural heritage and can create its own souvenirs. Therefore, tourism operators and professional groups in local communities should be studied. Learn how to develop an attractive design and modern style souvenir. The SCAMPER technique, modern design combined with cultural identity such as Design model from the temple walls, Local handicrafts and local materials as souvenirs, Using shapes as a souvenir design idea, Using original identity to develop as souvenirs, Bringing natural beauty and modern design In order to increase the value of souvenirs, it also provides perception and meets the needs of tourists. This leads to the income of the local people.

Keywords: product development; souvenir; Identity of the attraction

บทนำ

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมสำคัญของไทยที่สร้างมูลค่ามหาศาลให้กับระบบเศรษฐกิจ จากข้อมูลสถิติด้านการท่องเที่ยวปี 2562 ประเทศไทยมีรายได้จากการท่องเที่ยวจำนวน 3.01 ล้านล้านบาท (มิ่งสรรพ ขาวสอาด, 2563) คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 17.64 ต่อ GDP รวมของประเทศ และในปี 2561 ประเทศไทยเคยมีรายได้สุทธิจากการท่องเที่ยวสูงสุดเป็นอันดับที่ 4 ของโลก (UNWTO, 2564) จึงนับเป็นทศวรรษที่การท่องเที่ยวของไทยได้พัฒนาก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว แต่องค์ประกอบที่สำคัญอย่างหนึ่งของธุรกิจท่องเที่ยว คือผลิตภัณฑ์สินค้าของที่ระลึกที่จะนํารายได้สู่ชุมชนท้องถิ่นนั้นกลับพัฒนาไปอย่างล่าช้าไม่สอดคล้องกัน ปัญหาอุปสรรคที่พบคือ รูปแบบของสินค้าของที่ระลึกยังไม่สะท้อนอัตลักษณ์วัฒนธรรมพื้นถิ่นหรือสถานที่ท่องเที่ยว ไม่ทันสมัยและมีเสน่ห์ดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้ตัดสินใจซื้อได้ ดังนั้นผู้ผลิตของที่ระลึกจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องค้นหาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่โดดเด่นของแหล่งท่องเที่ยวมาสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์และนํานวัตกรรมใหม่ๆ มาใช้ในการออกแบบ จะช่วยให้ได้ผลิตภัณฑ์ที่ตรงตามความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อไป

สินค้าของที่ระลึก

การเดินทางมาเยี่ยมเยือนสถานที่ท่องเที่ยว ทำให้นักท่องเที่ยวได้พบสัมผัสกับเรื่องราว และต้องการเก็บความประทับใจในเรื่องราวเหล่านั้นเอาไว้ เราจึงพบนักท่องเที่ยวพากันถ่ายรูป และเลือกซื้อสินค้าของที่ระลึกตามแหล่งท่องเที่ยวเพื่อเก็บเอาไว้เตือนความทรงจำ ของของที่ระลึก จึงเปรียบเสมือนสัญลักษณ์ที่สะท้อนความประทับใจของนักท่องเที่ยว และใช้เป็นสิ่งประชาสัมพันธ์อัตลักษณ์ของสถานที่ สินค้าของที่ระลึกมีที่มาจากคำในภาษาฝรั่งเศสว่า “Souvenir” ที่แปลว่า “เพื่อความทรงจำ” เป็นคำที่มีรากศัพท์มาจากภาษาละตินว่า “subvenire” แปลว่า “เข้ามาในจิตใจ” ในพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน (2554) ได้ให้ความหมายของสินค้าที่ระลึกไว้ว่า เป็นสินค้าที่สามารถทำให้ผู้ซื้อเกิดการระลึก นึกถึงเรื่องราวหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีต Anderson & Littrell (1995) ได้กล่าวว่า สินค้าที่ระลึกเปรียบเสมือนหลักฐานที่แสดงว่า นักท่องเที่ยวได้เคยเดินทางไปสถานที่ท่องเที่ยวนั้น ๆ จึงมีความสำคัญทางจิตใจสำหรับนักท่องเที่ยว นอกจากนี้ของที่ระลึกยังเป็นสิ่งที่ทำให้ระลึกถึงประสบการณ์ที่เคยเกิดขึ้นอีกด้วย

จากความหมายของสินค้าที่ระลึกที่ได้กล่าวมาข้างต้นจึงสรุปได้ว่า สินค้าของที่ระลึกเป็นสินค้าที่ถูกสร้างขึ้นโดยมีจุดหมายเพื่อเป็นเครื่องเตือนความทรงจำให้รำลึกถึง เรื่องราว สถานที่ บุคคลหรือเหตุการณ์ในระหว่างการท่องเที่ยว สินค้าของที่ระลึกจึงทำหน้าที่เป็นเครื่องหมายแสดงถึงอัตลักษณ์วัฒนธรรม ที่แตกต่างจากแหล่งอื่นหรือหาที่อื่นไม่ได้

ทุนวัฒนธรรมและอัตลักษณ์วัฒนธรรม

ความหมายของทุนวัฒนธรรม

ทุนวัฒนธรรม เป็นการนำเอาแนวคิดด้านวัฒนธรรมที่สะสมมายาวนาน เสมือนทรัพย์สินทางปัญญาหรือภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนาสร้างมูลค่าให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชน ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์ (2547) กล่าวว่าทุนวัฒนธรรม เป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับคุณค่าความรู้ ภูมิปัญญาและงานสร้างสรรค์ ที่เกิดจากการค้นพบโดยผู้ทรงความรู้ในท้องถิ่น รวมทั้งค่านิยมและความเชื่อที่ผูกพันสังคมทำให้เกิดการจัดระเบียบของสังคม หรือสร้างกฎกติกาที่เป็นคุณต่อสังคมโดยรวม รวมถึงกิจกรรมการถ่ายทอดความรู้จากคนรุ่นหนึ่งไปยังอีกรุ่นหนึ่ง Devid Throsby (2001) ได้ให้นิยามทุนวัฒนธรรมว่า หมายถึงสินทรัพย์ที่มีการฝังตัว สะสมและให้คุณค่าทางวัฒนธรรม นอกเหนือจากมูลค่าทางเศรษฐกิจของสินทรัพย์นั้น โดยแบ่งทุนวัฒนธรรมเป็น 2 ประเภท คือ 1. ทุนวัฒนธรรมที่จับต้องได้ (Tangible Culture) 2. ทุนวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ (Intangible Culture) Pier Boudieu (1986) ได้อธิบายว่า ทุนวัฒนธรรมอาจปรากฏได้ใน 3 รูปแบบคือ 1. เป็นรูปแบบที่ฝังอยู่ในตัวตนหรือกลุ่มคน เช่น ความคิด ความเชื่อ จินตนาการ 2. เป็นรูปแบบที่เป็นรูปลักษณ์และเป็นตัวตน เช่น เครื่องมือ อุปกรณ์ต่าง ๆ ภาพวาด สถานที่มรดกโลก 3. รูปแบบที่มีความเป็นสถาบัน เช่น กติกา การยอมรับที่หลายคนเห็นร่วมกัน วัด โรงเรียน ประเพณีหรือกิจกรรมร่วมกันของสังคม

ดังนั้นนี้อาจสรุปโดยรวมได้ว่า ทุณวัฒนธรรมหมายถึง ทรัพย์สินทางปัญญาที่สั่งสมกันมาในอดีต ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ค่านิยม ความเชื่อ ที่ทำให้เกิดการจัดระเบียบทางสังคม ที่ก่อให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินการต่าง ๆ

ความหมายของอัตลักษณ์

คำว่า“อัตลักษณ์”มาจากภาษาบาลีว่า อตต + ลักษณะ โดยที่“อัตตะ”มีความหมายว่า ตัวตน, ของตน” ส่วน “ลักษณะ” หมายถึงสมบัติเฉพาะตัว เมื่อนำมารวมกันจึงได้คำว่า“อัตลักษณ์”ซึ่งหมายถึง คุณลักษณะเฉพาะตัวตน อาจหมายถึงลักษณะเฉพาะของบุคคล สังคม ชุมชนหรือประเทศ อาจหมายถึงคุณลักษณะภายนอกเช่น การแต่งกาย การประพฤติปฏิบัติ อย่างใดอย่างหนึ่ง นอกจากนี้ ภาษา วรรณกรรม ประเพณี และวัฒนธรรม ล้วนเป็นสิ่งที่แสดงถึงอัตลักษณ์ ของชุมชนหรือสังคม อภิญา เพ็ญฟูสกุล (2546) ส่วนคำว่าอัตลักษณ์ในภาษาอังกฤษตรงกับคำว่า “Identity” ซึ่งมีรากศัพท์มาจากภาษาละติน “Identitas” มีความหมายว่า “เหมือนกัน” Stuart Hall (1994) กล่าวว่าอัตลักษณ์ท้องถิ่นคือ สิ่งต่างๆ ที่ถูกสร้างขึ้นในแต่ละพื้นที่จนกลายเป็นสิ่งที่สังคมได้สร้างขึ้นเป็นวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นของแต่ละพื้นที่ เช่น สัญลักษณ์ คำขวัญ ประเพณี การแต่งกาย ภาษา สถานที่ท่องเที่ยว เป็นต้น ดังนั้น อัตลักษณ์จึงเป็นเครื่องมือทางกระบวนการทางสังคมที่ชุมชนนำมาสร้างความรู้ ความเข้าใจทางด้าน เศรษฐกิจการเมืองและวัฒนธรรม ไพโรจน์ ธีระประภา (2558) ได้กล่าวถึงอัตลักษณ์ว่าเป็น ภาพลักษณ์ ภาพจำ จากสิ่งที่มองเห็นสัมผัสได้ในลักษณะที่เป็นรูปธรรม ความเป็นตัวตน สะท้อนจากวิถีชีวิตประจำวัน ดังนั้นของที่ระลึกของฝากคือสิ่งของที่ระบุพื้นที่เฉพาะถิ่นแตกต่างจากแหล่งอื่น ผู้รับรู้สักรู้ได้ถึงความตั้งใจที่เสาะหามาให้ เป็นการระลึกถึงความประทับใจที่ได้ไปเยือนถิ่นนั้น การสร้างอัตลักษณ์ของพื้นที่หรือสร้างความเป็นตัวตนของพื้นที่ว่า เราไม่เหมือนที่อื่นอย่างไร ของที่ระลึกจึงเปรียบเสมือนตัวช่วยเก็บความทรงจำความประทับใจนั้นไว้

จึงอาจสรุปได้ว่าทุณวัฒนธรรมและอัตลักษณ์วัฒนธรรมเป็นทรัพย์สินทางปัญญา ภูมิปัญญาท้องถิ่น สิ่งที่ถูกสร้างขึ้นจากการอยู่ร่วมกันของผู้คนในสังคม ที่มีการเรียนรู้พฤติกรรม วิถีชีวิตซึ่งกันและกันในอดีตและถูกส่งต่อจากรุ่นสู่รุ่น ที่แสดงถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ กฎ กติกาของสังคม ดังนั้นก่อนการออกแบบของที่ระลึก ผู้ประกอบการหรือผู้ผลิตสินค้าของที่ระลึกจะต้องศึกษาเรื่องราวความเป็นมาของวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ที่มีเฉพาะพื้นที่นั้นอย่างถ่องแท้เสียก่อน จึงจะสามารถถ่ายทอดความสำคัญของอัตลักษณ์วัฒนธรรมในตัวผลิตภัณฑ์สินค้าของที่ระลึก เพื่อสร้างความประทับใจให้แก่ผู้ซื้อ อีกทั้งเพื่อให้ผู้ซื้อเข้าถึงคุณค่าและระลึกถึงประสบการณ์การท่องเที่ยวที่เคยเกิดขึ้นผ่านสินค้าของที่ระลึกได้

ความสำคัญของอัตลักษณ์วัฒนธรรมในสินค้าของที่ระลึก

การออกแบบผลิตภัณฑ์สินค้าของที่ระลึกเป็นการนำเอาภูมิปัญญาดั้งเดิมที่มีอยู่ใน 8 วัฒนธรรมไทย ได้แก่ 1. อาหาร 2. การแต่งกาย 3. ที่อยู่อาศัย 4. ประเพณี 5. ภาษา 6. อาชีพ 7. ความเชื่อ 8. ศิลปะพื้นถิ่น โดยนำวิถีวัฒนธรรมของไทยด้านใดด้านหนึ่งที่เกี่ยวข้องมา มีการประยุกต์สร้างรูปแบบของผลิตภัณฑ์ ที่มีมูลค่าเพิ่มและมีความร่วมสมัยเป็นที่ต้องการของตลาด สามารถสื่อความหมายหรือแสดงสัญลักษณ์ของสินค้าว่ามีแหล่งที่มาจากพื้นถิ่นที่แตกต่างจากแหล่งอื่น รวมทั้งการมีเรื่องราวความเป็นมา (Story) ที่น่าสนใจ ไพโรจน์ ธีระประภา (2558) กล่าวถึงอัตลักษณ์ว่า นักท่องเที่ยวมักมองหาสิ่งที่สะท้อนความเป็นพื้นถิ่น เป็นหัวใจของการท่องเที่ยวและการไปเยือนในแต่ละจุดหมาย และมักมีประสบการณ์ ความประทับใจให้จดจำต่างกัน เราจึงต้องคำนึงความเป็นตัวตนของเราและของพื้นถิ่น ซึ่งก็คืออัตลักษณ์ของพื้นที่ ดังนั้นอะไรที่บอกว่า“เป็นเรา”ไม่เหมือนที่อื่น สามารถใช้เป็นตัวหนุนได้ ทั้งด้านกายภาพของแหล่งท่องเที่ยว ธรรมชาติ เรื่องเล่าขาน ตำนาน อาหาร วิถีชีวิต ขนบธรรมเนียม ประเพณี การแต่งกาย บ้านเรือน สถาปัตยกรรม ศาสนสถาน สภาพแวดล้อม ฯลฯ เหล่านี้ช่วยบ่งชี้ว่าที่นี่คือเรา“เป็นเรา-ไม่เป็นอื่น” จุฑาทิพย์ ทิพย์เหรียญ (2559) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมซื้อของฝากของนักท่องเที่ยวชาวจีนแบบอิสระในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่าสินค้าที่นักท่องเที่ยวนิยมซื้อกลับไปภูมิลำเนา คือสินค้าที่เอ่ยถึงทุกคนก็ทราบที่มาของสินค้า สินค้าที่แหล่งท่องเที่ยวนั้นเป็นต้นกำเนิด มีชื่อเสียงในการผลิต คุณภาพดี ราคาถูกกว่าในประเทศภูมิลำเนาของตน อาทิ นักท่องเที่ยวชาวจีนมีทัศนคติต่อกระเป๋ายี่ห้อ“นารายา”ว่าเป็นสัญลักษณ์ของ”กระเป๋ากรุงเทพ”เรียก“มานูเปา” SUN YING XIN (2560) ได้ศึกษาเรื่องการออกแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกสะท้อนเอกลักษณ์พื้นถิ่น ชูศิลปะแต่แห่งเขาเหลาซาน เมืองชิงเต่าประเทศจีน พบว่า ผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกที่จำหน่ายอยู่ยังมีความล้าหลัง ใช้ประโยชน์ได้อย่างจำกัด ขาดเอกลักษณ์ และมีรูปแบบเป็นศิลปกรรมชาวบ้าน ดังนั้นการออกแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกที่มีประสิทธิภาพ จะต้องผสมผสานสัญลักษณ์ประจำถิ่นเข้ากับนวัตกรรม ความทันสมัย ความคิดสร้างสรรค์ เหมาะสมกับบริบทและวิถีชีวิตในปัจจุบัน ทั้งต้องช่วยประชาสัมพันธ์และกระตุ้นให้เกิดการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวขึ้นด้วย

จากความเห็นข้างต้นที่ได้กล่าวไปจึงสรุปได้ว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีพฤติกรรมของการแสวงหาสินค้าของที่ระลึกที่สะท้อนความเป็นอัตลักษณ์ของสถานที่ที่ไปเยือน ดังนั้นผู้ผลิตสินค้าของที่ระลึกจะต้องคำนึงถึงความเป็นตัวตนที่เรียกว่า“อัตลักษณ์วัฒนธรรม” ซึ่งเป็นสิ่งเฉพาะที่ มีความแตกต่างกับพื้นที่อื่น หากสินค้าสามารถระบุได้ว่าเป็นสินค้าที่มีการผลิตเฉพาะที่ถิ่นนั้น ๆ ก็จะสร้างคุณค่าและความประทับใจให้กับผู้ซื้อได้มากขึ้น สำหรับในหัวข้อถัดไปจะกล่าวถึงคุณสมบัติที่พึงมีในผลิตภัณฑ์สินค้าของที่ระลึก ซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้ประกอบการหรือผู้ผลิตสินค้าของที่ระลึก สามารถนำมาเป็นองค์ประกอบร่วมสำหรับการออกแบบสินค้าของที่ระลึกได้

การจัดกลุ่มสินค้าของฝากของที่ระลึก

การจัดกลุ่มสินค้าของที่ระลึกในแต่ละพื้นที่ย่อมแตกต่างกันออกไป แต่ที่ได้รับการกล่าวถึงมากคือการจัดกลุ่มสินค้าของที่ระลึกในสหภาพยุโรป สุกฤตา หิรัณยขวลิต (2559) ได้กล่าวถึงการจัดกลุ่มสินค้าของที่ระลึกที่นิยมในยุโรป 10 อันดับ Listdose (2014) ว่ามี ดังนี้ :

1) แม่เหล็กติดตู้เย็น (magnets) เป็นสินค้าขนาดเล็กกะทัดรัด ราคาไม่แพง และส่วนใหญ่จะสื่อถึงแหล่งท่องเที่ยว นั้น ๆ 2) หมวก ผ้าพันคอหรือผ้าพันตัว (hats and scarves) เป็นสินค้าที่เน้นรูปแบบที่สวยงามและมีความสะดวก 3) กระเป๋าผ้า (bag) เป็นสินค้าที่มีรูปแบบที่หลากหลาย ราคาไม่แพงและสามารถผลิตได้เองในท้องถิ่น 4) เครื่องประดับ (jewellery) เป็นสินค้าของที่ระลึกซึ่งนิยมในกลุ่มนักท่องเที่ยวสตรี เนื่องจากมีสีสันที่สวยงามและมีรูปแบบที่แตกต่างกันไปตามแต่ละท้องถิ่น เช่น ไข่มุกจากจังหวัดภูเก็ต พลอยจากจังหวัดจันทบุรี เป็นต้น 5) งานศิลปะและของตกแต่งบ้าน (artifacts and household items) เป็นสินค้าที่มีการนำอัตลักษณ์และวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่นมาแสดงให้เห็น ซึ่งมีการปรับปรุงขนาดให้กะทัดรัดขึ้นเพื่อให้เหมาะต่อการเดินทาง 6) อาหารแปรรูป (local dry food items) เป็นสินค้าที่ผู้บริโภคนิยมซื้อเป็นของฝาก เนื่องจากมีบรรจุภัณฑ์ที่สวยงามมีการบอกที่มาของแหล่งผลิตหรือรสชาติที่ยอมรับกันในระดับสากล 7) โปสเตอร์ รูปภาพ โปสการ์ด กรอบรูป ดินสอ และปากกา (posters, photos, postcards, picture frames, pencils, and pens) เป็นสินค้าที่ได้รับความนิยมจากผู้บริโภคมาโดยตลอด เนื่องจากเป็นการเก็บความทรงจำของแหล่งท่องเที่ยว นั้น ๆ ไว้ 8) งานหัตถกรรม (local handicraft) เป็นสินค้าที่สะท้อนอัตลักษณ์ของประเทชนั้น ๆ โดยส่วนใหญ่จะใช้วัสดุและอุปกรณ์ที่หาได้ในท้องถิ่น เช่น รมบ่อสร้าง เครื่องเงินวุลาย เซรามิคศิลาดล เป็นต้น 9) เสื้อยืด (t-shirts) เป็นสินค้าของที่ระลึกที่แพร่หลาย เนื่องจากใช้ต้นทุนที่ไม่มากและมีลวดลายแตกต่างกันไปตามแต่ละร้าน ดังนั้นจึงขึ้นอยู่กับรสนิยมและความชอบของผู้บริโภคเป็นหลัก 10) แก้วกาแฟทรงสูงและแก้วใสทรงเล็ก (mugs and shot glasses) เป็นสินค้าของที่ระลึกซึ่งได้รับความนิยมเนื่องจากผลิตง่าย ต้นทุนไม่สูงมาก สามารถใช้ในชีวิตประจำวันได้ ส่วนใหญ่นิยมใส่ภาพ ข้อความที่สะท้อนให้เห็นตัวแหล่งท่องเที่ยวผ่านรูปแบบบนแก้วกาแฟ

จากการจัดกลุ่มสินค้าของฝากของที่ระลึกข้างต้น อาจจำแนกกลุ่มสินค้าตามจุดประสงค์ได้เป็น 3 ประเภทหลักๆ คือ 1. กลุ่มสินค้าประเภทของกิน 2. กลุ่มสินค้าประเภทของใช้ และ 3. กลุ่มสินค้าประเภทของประดับ ตกแต่ง ซึ่งผู้บริโภคจะทำการเลือกซื้อสินค้าที่ตรงกับจุดประสงค์ความต้องการของตน

การออกแบบเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์สินค้าของที่ระลึกพื้นถิ่น

การออกแบบเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์พื้นถิ่น เปรียบเสมือนการจัดการองค์ประกอบของผลิตภัณฑ์สินค้าของที่ระลึกขึ้นใหม่ ผู้ออกแบบจะต้องพิจารณาให้เข้าใจความหมายของคำว่า “การระลึกถึง” การสรรสร้างจะเป็นการสร้างผลิตภัณฑ์ขึ้นมาใหม่ หรือการนำของที่มีอยู่เดิมมาปรับปรุง

ต่อยอดสู่รูปแบบใหม่ก็ได้ การสร้างแนวคิดเชิงสร้างสรรค์ (Creative Techniques) มีหลายแนวคิด แต่ที่นิยมแพร่หลายและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ง่าย คือแนวทางการออกแบบซึ่งใช้เทคนิคที่เรียกว่า “ SCAMPER ” ที่ Alex Faickney Osborn สร้างขึ้นในปี 1953 และได้รับการพัฒนาต่อจาก Bob Eberle ในปี 1971 เป็นเทคนิคที่ใช้เพื่อค้นหาคำตอบในการค้นพบความคิดใหม่ (New Ideas), ผลิตภัณฑ์ใหม่ (New Products) หรือบริการใหม่ (New Services) (ตวงรัก รัตนพันธุ์, 2560 อ้างถึง วิทยา ดำรงเกียรติศักดิ์, 2557)

SCAMPER เป็นคำย่อที่ใช้ในการตั้งคำถามเพื่อสร้างความคิดใหม่ที่แตกต่างจากปัญหาผลิตภัณฑ์สินค้าที่เราเผชิญ S = **Substitute** (การทดแทน) เป็นการคิดดูว่า บางส่วนของผลิตภัณฑ์ / กระบวนการ สามารถหาสิ่งอื่นมาทดแทนได้หรือไม่ เช่น สถานที่/เวลา/วัสดุ ที่จะทำให้ผลิตภัณฑ์นั้นดีขึ้นได้ อาทิ ผลิตภัณฑ์อาหารแปรรูปสามารถใช้ผลผลิตที่มาจากธรรมชาติ/ออร์แกนิก มาทำการผลิตแทนวัสดุเดิม C = **Combine** (การผสมผสานหรือผนวกรวม) เป็นการนำสิ่งสองสิ่งหรือมากกว่ามารวมกัน เพื่อให้เกิดสิ่งใหม่ แตกต่างจากเดิม เป็นการใช้วัสดุ/รูปแบบ / กระบวนการ / คน/ ผลิตภัณฑ์ / ส่วนประกอบใดของผลิตภัณฑ์ มาผนวกรวมกันให้เกิดประโยชน์มากขึ้น เช่น การผลิตกระเป๋าผ้า(bag)ขนาดใหญ่ อาจติดตั้งช่องพับเก็บขนาดเล็ก ที่สามารถลดขนาดโดยพับเก็บกระเป๋าลงในช่องได้ A = **Adapt** (การดัดแปลงรูปแบบ) เป็นการปรับเปลี่ยนส่วนหนึ่งส่วนใดของผลิตภัณฑ์ให้ก้าวหน้าขึ้น / ดีขึ้น เช่น การออกแบบรูปทรงของผลิตภัณฑ์จากผ้าฝ้ายทอมือ ให้มีรูปทรงร่วมสมัยตามเทรนด์ที่นิยมของนักท่องเที่ยว M = **Modify/Magnify** (การย่อ การลด)เป็นการดัดแปลงแก้ไข /เปลี่ยนแปลงรูปแบบคุณสมบัติ / ขยายให้ใหญ่ขึ้น คุณภาพดีขึ้น/การทำให้เล็กลง / เบาลง / ช้าลง ความถี่ลดลง เช่น การปรับเปลี่ยนขนาดผลิตภัณฑ์เครื่องปั่นดินเผาบ้านด่านเกวียนที่มีรูปทรงขนาดใหญ่ทำให้ขนส่งลำบาก มาย่อขนาดให้เล็กลงเพื่อให้ง่ายต่อการพกพาและนำไปเป็นของฝาก P = **Put to other uses** (การเปลี่ยนวิธีใช้) เป็นการนำไปใช้ประโยชน์หรือวัตถุประสงค์อื่น การจะนำกลับมาใช้ใหม่ (reuse) หรือการนำไปขายในตลาดอื่น เช่น การนำผักตบชวาที่เป็นวัชพืชมาถักทอเป็นผลิตภัณฑ์ หมวก/กระเป๋า / เครื่องใช้สำหรับตลาดระดับสูง E = **Eliminate/Elaborate** (การต่อเติม) เป็นการตัดทิ้ง /การต่อเติม บางส่วนของผลิตภัณฑ์ / กระบวนการออกไปเพื่อการใช้สอย เช่น ในการทำหัตถกรรมเฟอร์นิเจอร์ไม้จากอดีตมาถึงปัจจุบัน ได้มีการตัดทิ้งบางส่วนออกไป ทำให้รูปทรงเฟอร์นิเจอร์ ที่ดูง่าย ๆ ใช้สะดวก สวยงาม ทันสมัย ไม่เทอะทะ R = **Reverse/Rearrange** (การกลับข้าง) เป็นการจัดระบบใหม่ /เปลี่ยนทิศทางใหม่ /หรือลำดับการทำงานใหม่ เพื่อพิจารณาว่าถ้าบางส่วนของผลิตภัณฑ์/กระบวนการทำงานกลับทางหรือแตกต่างไปจากระบบเดิม เราจะต้องเปลี่ยนระบบ/วิธีการทำงานใหม่อย่างไร ซึ่งอาจจะค้นพบความคิดใหม่ ๆ ที่ทำให้เกิดผลในทางที่ตรงกันข้ามได้

จากเทคนิคการออกแบบข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า การออกแบบผลิตภัณฑ์สินค้าที่ระลึกพื้นถิ่น อาจนำแนวคิดตามเทคนิค SCAMPER มาประยุกต์ใช้กับระบบงานได้ ไม่ว่าจะเป็นการ

ออกแบบผลิตภัณฑ์ การพัฒนา/ปรับปรุงผลิตภัณฑ์ การบรรจุหีบห่อ การปรับปรุงกระบวนการทำงาน สามารถพัฒนาสินค้าและบริการที่แตกต่างไปจากเดิม รวมทั้งการนำนวัตกรรมการผลิตใหม่ ๆ มาสร้างสรรค์อัตลักษณ์วัฒนธรรมให้มี“เสน่ห์” คำนึงถึงประโยชน์การใช้สอยและสิ่งอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ใช้งาน ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างการนำอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมมาออกแบบของฝากของที่ระลึกดังต่อไปนี้

ตัวอย่างการนำอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมมาออกแบบสินค้าของฝากของที่ระลึก

มีศิลปินหลายกลุ่มได้สร้างสรรค์ผลงานการออกแบบสินค้าของที่ระลึก โดยนำเอาอัตลักษณ์วัฒนธรรมท้องถิ่น มาสร้างสรรค์เป็นผลิตภัณฑ์สินค้าของที่ระลึกร่วมสมัยที่สอดคล้องกับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว อาทิ นิรชา ศรีภิลลา, กิตติศักดิ์ ธรรมศักดิ์ชัย /ดวงรัก รัตนพันธุ์, ชัชวาลย์ รัตนพันธุ์ / LIGHTFOG Creative & Design และไพโรจน์ พิทยเมธี ดังตัวอย่างของผลงานต่อไปนี้ :

1. การนำเทคนิคการตูนสัญลักษณ์(Mascot) มาใช้ในการสร้างผลิตภัณฑ์ เป็นแนวคิดการออกแบบรูปภาพในจิตรกรรมฝาผนังภายในวัดบริเวณรอบเกาะรัตนโกสินทร์ นำมาย่อให้มีความเล็กลง ให้เหมาะกับการเป็นตัวการ์ตูนสัญลักษณ์สำหรับตั้งโชว์ (Mascot) จากนั้นจึงนำมาออกแบบให้มีความร่วมสมัยมากยิ่งขึ้น โดยออกให้มีลักษณะเป็นตัวการ์ตูนยักษ์ ลักษณะเด็กอ้วน ที่มีชีวิตชีวา สนุกสนาน ไม่มีลวดลาย มีลูกเล่น คือลักษณะเด่นที่ปากและตา

ภาพที่ 1 การนำลวดลายจากจิตรกรรมฝาผนังวัดมาออกแบบเป็นโมเดลตั้งโชว์ (Mascot)

ที่มา: นิรชา ศรีภิลลา, และกิตติศักดิ์ ธรรมศักดิ์ชัย. (2563)

2. การนำเอาหัตถกรรมที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัสดุพื้นถิ่นมาสร้างสรรค์ พัฒนาและเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ชุมชน โดยใช้แนวคิดจากของที่ระลึก 9 ศิลปะวัฒนธรรมท้องถิ่นของภาคใต้ที่มีเอกลักษณ์ การประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่ผลิตภัณฑ์ชุมชน เป็นการส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้ผลิตรายเก่าและรายใหม่ในชุมชนท้องถิ่นภาคใต้ที่มีศักยภาพ ได้มีความรู้ความเข้าใจในการประยุกต์วัสดุพื้นถิ่น มาออกแบบและพัฒนาารูปแบบผลิตภัณฑ์ให้มีมูลค่าเพิ่ม ตรงกับความต้องการของตลาดและผู้บริโภคมากขึ้น

ภาพที่ 2 การนำหัตถกรรมแกะ
หนังตะลุงออกแบบเป็นโคมไฟ
ตั้งโต๊ะ

ภาพที่ 3 การนำหัตถกรรมทอ
อวนออกแบบเป็นกระเป๋า
สะพาย

ภาพที่ 4 การนำหัตถกรรมสาน
กระจูดออกแบบเป็นกระเป๋าถือ

ที่มา : ดวงรัก รัตนพันธุ์, และชัชวาลย์ รัตนพันธุ์. (2560)

3. การออกแบบผลิตภัณฑ์โดยใช้รูปทรงสัญญาณเป็นแนวความคิดการออกแบบ ที่นำเอา
รูปทรงสัญญาณของเอกลักษณ์ที่โดดเด่นของชุมชน มาปรับเปลี่ยนความคิดใหม่ เพื่อสร้าง
ผลิตภัณฑ์ที่สื่อถึงอัตลักษณ์ของพื้นที่นั้น ๆ เช่น ที่ชุมชนประแสจังหวัดระยองอันเป็นที่ตั้งของ
ท่าเรือประมง มีการนำเอาเอกลักษณ์ รูปทรงสัญญาณ สีสนของเรือ มาออกแบบเป็นกระเป๋าผ้าที่
มีลวดลายคล้ายเรือประแส ที่จังหวัดสุโขทัยอันเป็นที่ตั้งของแหล่งมรดกโลก มีการนำรูปทรง
สัญญาณอันเป็นเอกลักษณ์ของโบราณสถานวัดช้างล้อม ที่มีช้างปูนปั้นล้อมรอบทั้งสี่ด้านของเจดีย์
มาออกแบบเป็นเครื่องประดับกำไลข้อมือ

ภาพที่ 5 ผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกกระเป๋า
ลวดลายจากเรือประแส

ภาพที่ 6 ผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกกำไล
ข้อมือลวดลายจากวัดช้างล้อม

ที่มา : LIGHTFOG Creative & Design. (2558)

4. การออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ใช้ตำแหน่งที่ตั้งตรงกันมาสร้างเอกลักษณ์ เป็นแนวความคิดการ
วางตำแหน่งของผลิตภัณฑ์ ที่เมื่อถูกนำมาใช้งานแล้วจะมีรูปแบบที่มีเอกลักษณ์เหมือนกับ
ต้นแบบ เช่น ที่หมู่บ้านอนุรักษ์ควายไทยจังหวัดสุพรรณบุรี มีการนำเอาเขาควาย มาออกแบบ
เป็นสัญลักษณ์ไว้บนหมวกในตำแหน่งที่ตรงกัน แฝงไว้ซึ่งอารมณ์ขัน จังหวัดกระบี่ มีการนำเอา
ภาพรอยเท้าที่ประทับตามผืนทราย ที่พบทั่วไปบริเวณชายหาดของหมู่เกาะพีพี มาออกแบบเป็น

รองเท้าแตะที่มีลวดลายประทับบนพื้นทราย เพื่อสะท้อนอารมณ์ความประทับใจที่ได้รับเมื่อครั้งมาพักผ่อนบริเวณชายหาด

ภาพที่ 7 ผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกหมวก

ลวดลายจากเขาควาย

ภาพที่ 8 ผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกรองเท้า

แตะลวดลายจากรอยเท้าบนทราย

ที่มา : LIGHTFOG Creative & Design. (2558)

5. การออกแบบผลิตภัณฑ์โดยแนวความคิดนำเอาเอกลักษณ์ความงดงามตามธรรมชาติ ผสมกับความทันสมัยมาออกแบบลงบนผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก จังหวัดเพชรบุรี มีเอกลักษณ์ที่สำคัญคือ การมีต้นตาลจำนวนมากที่มีความงดงามตามธรรมชาติ มีอัตลักษณ์ความเป็นไทย เช่น มีคนกำลังปั่นบันไดเก็บตาลและหิ้วกระบอกลูกตาลอยู่ จึงนำแนวคิดดังกล่าวมาใช้ในการออกแบบผลิตภัณฑ์โคมไฟและเสื้อยืด

ภาพที่ 9 ผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกเสื้อยืดและโคมไฟลายกราฟฟิกต้นตาล

ที่มา : ไพโรจน์ พิทยเมธี. (2558)

ดังนั้นในการออกแบบผลิตภัณฑ์สินค้าของที่ระลึกพื้นถิ่น จะต้องให้ความสำคัญกับอัตลักษณ์วัฒนธรรมที่มีคุณค่าของแต่ละท้องถิ่น สร้างผลิตภัณฑ์ร่วมสมัยที่มีเสน่ห์ โดดเด่น แตกต่างกับผลิตภัณฑ์จากแหล่งท่องเที่ยวอื่น เพื่อบอกเรื่องราวความเป็นมาของผลิตภัณฑ์ (Story) การสร้างต้นแบบอาจนำเทคโนโลยีมาช่วยทำให้ได้สินค้าน่าสนใจ น่าสนใจ มีคุณค่ามากกว่าสินค้าที่ใช้กระบวนการผลิตโดยเครื่องจักรหรืออุตสาหกรรมและตรงกับความต้องการ

พอใจของผู้บริโภค นอกจากนี้การผลิตสินค้าที่ทำโดยชุมชนและใช้วัสดุภายในท้องถิ่น จะช่วยทำให้เกิดการกระจายรายได้ในชุมชนได้มากขึ้น

สรุป

สินค้าของที่ระลึกเป็นผลิตภัณฑ์ที่ทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์ให้ทราบถึงมรดกวัฒนธรรมของสังคมและสะท้อนลักษณะสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว นั้น ๆ การซื้อของที่ระลึกเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจซื้อสินค้าที่ช่วยเตือนความทรงจำหรือความประทับใจของผู้มาเยือน สินค้าของที่ระลึกมีความสำคัญต่อการส่งเสริมเศรษฐกิจท้องถิ่น การจ้างงาน และการกระจายรายได้ให้แก่ผู้คนในชุมชน แต่การพัฒนาอย่างรวดเร็วของการท่องเที่ยว ทำให้การผลิตสินค้าของที่ระลึกของคนในท้องถิ่นก้าวตามไม่ทัน เราจึงเห็นการผลิตสินค้าของที่ระลึกแบบอุตสาหกรรมที่เน้นการผลิตจำนวนมาก ความเร็ว และราคาถูกจากแหล่งอื่นเข้ามาวางขายตามแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ที่มีการนำเอาสัญลักษณ์ที่สำคัญของแหล่งท่องเที่ยวมาใช้เป็นจุดขายให้กับนักท่องเที่ยวที่ไม่ได้ให้ความสนใจในวัฒนธรรมท้องถิ่นมากนัก ผลิตภัณฑ์ที่ทำด้วยมือ (Handmade) มีเสน่ห์ที่จะไม่เหมือนกันทุกชิ้น วัสดุที่นำมาใช้ผลิตก็เป็นวัสดุตามธรรมชาติในท้องถิ่น ไม่มีการนำสารแต่งเติมมาใช้แบบอุตสาหกรรม แม้การผลิตแบบอุตสาหกรรมจะมีความได้เปรียบด้านราคาที่มีต้นทุนที่ต่ำ แต่ไม่เป็นธรรมในด้านการกระจายรายได้ให้กับชุมชนในท้องถิ่น การพัฒนาสินค้าของที่ระลึกที่สะท้อนอัตลักษณ์วัฒนธรรม ยังควรนำเอานวัตกรรมมาช่วยในการออกแบบสร้างสรรค์แนวคิดใหม่ ๆ ทางารออกแบบ สิ่งสำคัญคือตัวตนของสถานที่หรืออัตลักษณ์ของแต่ละท้องถิ่น จะต้องถูกถ่ายทอดลงไปในตัวผลิตภัณฑ์

ดังนั้นผู้ประกอบการธุรกิจของที่ระลึก กลุ่มวิสาหกิจชุมชนและกลุ่มอาชีพประจำจังหวัดต่าง ๆ รวมไปถึงผู้ที่อยู่ในแวดวงธุรกิจท่องเที่ยว จะต้องร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เป็นหน่วยงานที่คอยสนับสนุนส่งเสริมให้มีความองค์ความรู้การออกแบบ เช่น หน่วยงานศูนย์สร้างสรรค์การออกแบบ (TCDC) กระทรวงพาณิชย์ ศูนย์บัณฑิตไทย กระทรวงวัฒนธรรมและมหาวิทยาลัย เพื่อนำแนวคิดที่ได้กล่าวไปมาใช้ประกอบการปรับปรุงผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกเพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้า สร้างการรับรู้ให้นักท่องเที่ยวได้รู้จักชุมชนในมุมมองใหม่ๆ ผ่านผลิตภัณฑ์เพื่อสร้างงานและรายได้ให้กับคนในท้องถิ่นต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- จุฑาทิพย์ ทิพย์เหรียญ. (2559). พฤติกรรมการซื้อของฝากของนักท่องเที่ยวชาวจีนแบบอิสระในเขตกรุงเทพมหานคร (วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์. (2547). ทูทางสังคมและทุนทางวัฒนธรรมในระบบเศรษฐกิจและการจัดการยุคใหม่. กรุงเทพฯ: พี.เอ.ลีฟวิ่ง.
- ดวงรัก รัตนพันธุ์และชัชวาลย์ รัตนพันธุ์. (2560). การออกแบบของที่ระลึก : การประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่ผลิตภัณฑ์ชุมชน. วารสารนาคบุตรปริทรรศน์, 9(1), 1-14.
- นิรชา ศรีภิลาและกิตติศักดิ์ ธรรมศักดิ์ชัย. (2563). การออกแบบบรรจุภัณฑ์และตราสินค้าผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกหายาก. วารสารศิลปกรรมและการออกแบบแห่งเอเชีย, 2(1), 56-75.
- ราชบัณฑิตสถาน. (2556). พจนานุกรมราชบัณฑิตสถาน พ.ศ.2554 (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: นามมีบุ๊ค.
- ไพโรจน์ ชีระประภา. (2558). อัตลักษณ์ของที่ระลึกและกราฟฟิคดีไซน์สะท้อนพื้นถิ่น. สืบค้น 18 มิถุนายน 2564, จาก <http://www.bundanthai.com/th/news/9>
- ไพโรจน์ พิทยเมธี. (2558). ฝากไทย:ถอดรหัสเสน่ห์ของที่ระลึกเพื่อการท่องเที่ยว ศูนย์บันดาลไทย กระทรวงวัฒนธรรม. สืบค้น 19 มิถุนายน 2564, จาก https://www.m-culture.go.th/adminli/ebook/B00068/?fbclid=IwAR2ItbVU4KfL_HtMfd1X05oCjGZVQf8PT8XW5EqGnOb2qUsbFpwgtS8H_zU#p=1
- มิ่งสรรพ ขาวสอาด. (2563). Tourism Economic Review : ทิศทางท่องเที่ยวไทยหลังวิกฤตโควิด-19. รายงานภาวะเศรษฐกิจการท่องเที่ยว, 1(4), 43.
- สุกฤตา หิรัญขวลิต. (2559). นวัตกรรมของฝากจากทุนทางวัฒนธรรม. วารสารนักบริหาร, 36(2), 14-23.
- อภิญา เฟื่องฟูสกุล. (2546). อัตลักษณ์ : การทบทวนทฤษฎีและกรอบแนวคิด = Identity. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- Anderson & Littrell. (1995). Souvenir-Purchase Behavior of Women Tourists, *Annals of Tourism Research*, 22(2), 328-348.
- Boudieu, P. (1986). The Forms of Capital. In J. Richardson (Ed.) *Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education*, New York: Greenwood, 241-258.
- Hall, S. (1994). *Representation: Cultural Representations and Signifying Practices*. London: Sage.

- LIGHTFOG Creative & Design. (2558). *ฝากไทย:ถอดรหัสเสน่ห์ของทีระลึกเพื่อการท่องเที่ยว ศูนย์บัณฑิตไทย กระทรวงวัฒนธรรม*. สืบค้น 19 มิถุนายน 2564, จาก <https://www.m-culture.go.th/adminli/ebook>
- Sun, Y. X. (2560). *การออกแบบผลิตภัณฑ์ของทีระลึกสะท้อนเอกลักษณ์พื้นถิ่น ชุด ศิลปะเต่าแห่งเขาเหลาซาน (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต)*. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- Throsby, D. (2001). *Economy and Culture*. Cambridge: The Press Syndicate of the University of Cambridge.
- UNWTO. (2064). *World Tourism Barometer: การจัดลำดับประเทศที่มีรายได้จากการท่องเที่ยวสูงสุด 10 อันดับแรกในปี 2018*. สืบค้น 20 มิถุนายน 2564, จาก https://th.wikinew.wiki/wiki/World_Tourism_rankings

ข้อพิจารณาบางประการเกี่ยวกับการกระทำโดยเจตนาที่เป็นความผิดอาญา
ของบุคคลตามกฎหมายอาญาและที่เป็นความผิดพระธรรมวินัย
ของพระภิกษุตามหลักพุทธศาสนาเถรวาท*

SOME CONSIDERATIONS REGARDING AN INTENTIONAL ACT THAT IS
A CRIMINAL OFFENSE OF A PERSON UNDER CRIMINAL LAW AND DHAMMA
VINAYA ACCORDING TO THE THERAVADA BUDDHISM

โกเมศ ขวัญเมือง, พระครูธรรมธรรสฐาพร ปภสฺสโร

Gomes Kwanmuang, Phrakrudhammathorn Sathaporn Pabhassaro

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: sathaphorn.mcu@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความชิ้นนี้ ผู้เขียนมุ่งศึกษาพิจารณาเปรียบเทียบการกระทำโดยเจตนาของบุคคลที่เป็นความผิดอาญาตามกฎหมายอาญาและการกระทำโดยเจตนาของพระภิกษุที่เป็นความผิดพระธรรมวินัยตามหลักพุทธศาสนาเถรวาท ซึ่งผู้เขียนพบว่า ในส่วนขององค์ประกอบความผิดทั้งองค์ประกอบภายนอกและภายในของทั้งสองกรณีศึกษาข้างต้นนั้น มีความคล้ายคลึงกันไปในการทำนองเดียวกันในหลายประการ และมีข้อแตกต่างกันเล็กน้อยในบางประการ กล่าวคือ 1) ในส่วนคำอธิบายความหมายของการกระทำโดยเจตนาทั้งในทางกฎหมายอาญาและในทางพระธรรมวินัยนั้นต่างอธิบายตรงกันคือ ผู้กระทำจะต้องมีองค์ประกอบในส่วนการรู้สองประการ คือ (1) ส่วนรู้สำนึกในการกระทำ (2) ส่วนรู้ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบภายใน ทั้งในทางกฎหมายอาญาและพระธรรมวินัยนั้น ในทางกฎหมายอาญา ผู้กระทำจะต้องรับผิดชอบทั้งเจตนาประสงค์ต่อผลและเจตนาย่อมเล็งเห็นผล ส่วนในทางพระธรรมวินัยนั้น ผู้กระทำจะต้องรับผิดชอบทั้งเจตนาประสงค์ต่อผลและเจตนาโดยมีเจตนาประสงค์ต่อผล (จงใจกระทำ) เท่านั้น

คำสำคัญ: การกระทำโดยรู้สำนึก; การรู้ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบของความผิด

Abstract

This article aimed to conduct comparative study of the intentional action of a person who is a criminal under criminal law and intentional action of monks who had intention to violate of the Dhamma Vinaya according to Theravada Buddhism. The results were found that the fault of both external and internal elements of above two cases studies are similar in many respects and with some minor differences. Some of them are: 1) Description of the meaning of intentional action in both criminal law and Dhamma Vinaya are described exactly the same thing as the doer must be involved in the knowledge of two things: (1) The conscious part of the action (2) In the poet of the demand in effect as an internal element criminal and Dhamma Vinaya. In criminal law, the perpetrator will be liable in case of intention to offend and in case of intention is foreseeable. In the Dhamma Vinaya, the perpetrator will be liable specifically in case of intention is foreseeable.

Keywords: act of consciousness; knowing the facts that constitute an offense.

บทนำ

ในกฎหมายอาญาและพระธรรมวินัยต่างก็อธิบายความหมายของการกระทำโดยเจตนา สอดคล้องต้องกัน คือ การรู้สำนึกในการกระทำ ซึ่งในทางอาญานั้น หมายถึง การคิด การตกลงว่าจะกระทำตามที่คิดไว้และสุดท้ายเป็นการลงมือกระทำตามที่คิดและตกลงใจนั้น ในทางพระธรรมวินัย พระพุทธเจ้าได้ตรัสว่า ลำพังแต่การคิดนั้นไม่เป็นอาบัติแต่อย่างใด นั่นก็หมายความว่าเมื่อคิดแล้วต้องลงมือกระทำด้วยจึงถือว่ากระทำโดยเจตนา ในส่วนรู้ส่วนที่สองที่เป็นเรื่องที่สอดคล้องตรงกันของทั้งทางกฎหมายอาญาและพระธรรมวินัย คือ ผู้กระทำความผิดต้องรู้ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบของความผิดเสมอ จึงจะถือว่าผู้กระทำมีเจตนากระทำ แต่ถ้าผู้กระทำไม่รู้ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบของความผิดแล้ว ถือว่าผู้กระทำมีเจตนากระทำไม่ได้ ในประการสุดท้ายในส่วนของการต้องการให้ผลนั้น ในทางอาญาประกอบเจตนาต่อผลสองประการด้วยกัน คือ เจตนาประสงค์ต่อผล และเจตนาย่อมเล็งเห็นผล แต่ในทางพระธรรมวินัยนั้น การจะถือว่าผู้กระทำฯ โดยเจตนา ซึ่งต้องรับผิดชอบตามพระธรรมวินัยนั้น ก็เฉพาะแต่เป็นการกระทำในเจตนาประสงค์ต่อผล ซึ่งพระพุทธเจ้าทรงใช้คำว่า “จงใจ” ส่วนเจตนาย่อมเล็งเห็นผล (ไม่จงใจ, ไม่ปรารถนาในผล แต่ผลยังเกิดขึ้น) นั้น ในทางพระธรรมวินัยไม่นับว่าเป็นความผิดตามพระธรรมวินัยแต่อย่างใด

การกระทำโดยเจนาในทางอาญาและทางพระธรรมวินัยโดยความรู้สำนึกในการกระทำ

ประมวลกฎหมายอาญา ภาค 1 บทบัญญัติทั่วไป หมวด 4 ความรับผิดในทางอาญา มาตรา 59 วรรคแรก กล่าวถึงความรับผิดในทางอาญาของบุคคลไว้ว่า

“บุคคลจะต้องรับผิดในทางอาญาก็ต่อเมื่อได้กระทำโดยเจตนา เว้นแต่จะได้กระทำโดยประมาท ในกรณีที่กฎหมายบัญญัติให้ต้องรับผิดเมื่อได้กระทำโดยประมาท หรือเว้นแต่ในกรณีที่กฎหมายบัญญัติไว้โดยแจ้งชัดให้ต้องรับผิด แม้ไม่ได้กระทำโดยไม่เจตนา”

ซึ่งจะพิจารณาแยกรายละเอียดของบทบัญญัติข้างต้นได้ ดังต่อไปนี้

1. การกระทำโดยเจตนา

มาตรา 59 วรรคแรก ได้กล่าวถึง บุคคลจะต้องรับผิดในทางอาญา (Criminal liability) ก็ต่อเมื่อได้กระทำโดยเจตนา

คำว่า กระทำโดยเจตนา นั้น มีความหมายตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 59 วรรคสอง ว่า “การกระทำโดยเจตนา ได้แก่ กระทำโดยรู้สำนึกในการที่การกระทำและในขณะเดียวกัน ผู้กระทำประสงค์ต่อผลหรือย่อมเล็งเห็นผลของการกระทำนั้น”

เมื่อได้พิจารณามาตรา 59 วรรคแรก ประกอบถ้อยคำของมาตรา 59 วรรคสองแล้ว สามารถพิจารณาในรายละเอียดของความรับผิดในทางอาญาของบุคคล กรณีที่บุคคลธรรมดาได้กระทำโดยเจตนา ดังต่อไปนี้

การที่บุคคลธรรมดาจะต้องรับผิดในทางอาญานั้น จะต้องประกอบด้วยองค์ประกอบย่อยๆ 3 องค์ประกอบ ด้วยกันคือ

1.1 องค์ประกอบแรก เป็นองค์ประกอบในส่วนกระทำ ได้แก่ ได้กระทำโดยเจตนา

1.2 องค์ประกอบที่สอง เป็นองค์ประกอบในส่วนรู้ ได้แก่ กระทำโดยรู้สำนึกในการที่กระทำ และรู้ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบของความผิด

1.3 องค์ประกอบที่สาม เป็นองค์ประกอบในส่วนต้องการ (ผล) ได้แก่ ผู้กระทำประสงค์ต่อผลหรือย่อมเล็งเห็นผล

ซึ่งองค์ประกอบทั้ง 3 ข้างต้น จะได้พิจารณาในรายละเอียดตามหัวข้อดังต่อไปนี้

1.1 การกระทำโดยเจตนา สามารถอภิปรายแยกออกได้เป็น 2 องค์ประกอบย่อย ดังนี้

1) การกระทำ

ในการกระทำทางอาญานั้น หมายความว่า การเคลื่อนไหวร่างกายอันเป็นอิริยาบถ (Bodily movement) และเป็นการเคลื่อนไหวที่อยู่ภายใต้จิตใจบังคับ (Willed movement) จึงจะเรียกว่าเป็น “การกระทำ (Act)” ฉะนั้น หากมีการเคลื่อนไหวร่างกาย แต่ไม่อยู่ภายใต้บังคับของจิตใจเรา ไม่เรียกว่าเป็นการกระทำทางอาญา เช่นการชักกระตุกที่เกิดจาก

โรคลมชัก (epilepsy) ซึ่งเป็นอาการชักกระตุกแบบไม่รู้ตัว หรือการละเมอและผลักรยาคกเตี้ย ทำให้ภรรยาได้รับบาดเจ็บนั้น ไม่ถือว่าเป็นการกระทำของสามีต่อภรรยา

2) โดยเจตนา

ในหัวข้อ 1) ได้กล่าวถึงการกระทำ เมื่ออธิบายรวมกับหัวข้อ 2) แล้วจะได้ความว่า การกระทำนั้นต้องกระทำโดยเจตนา

1.2 องค์ประกอบในส่วนรู้: การกระทำโดยรู้สำนึกในการที่กระทำ

มาตรา 59 วรรคสอง ได้อธิบายเชิงยกตัวอย่างของคำว่า **กระทำโดยเจตนา** ได้แก่ **การกระทำโดยรู้สำนึกในการที่กระทำ** ซึ่งเป็นองค์ประกอบในส่วนรู้ คือ รู้สำนึกในการที่กระทำ อย่างไรก็ตามการกระทำโดยรู้สำนึกในการที่กระทำตามกฎหมายอาญา ดังที่ได้ในข้อ 1) แล้วว่า “การเคลื่อนไหวร่างกายนั้น จะต้องการเห็นว่าการเคลื่อนไหวร่างกายจะต้องเคลื่อนไหวโดยผู้เคลื่อนไหวร่างกาย (ผู้กระทำ) ได้ **“รู้สำนึกในการกระทำ”** ด้วย ส่วนการรู้สำนึกในการกระทำนั้น ต้องประกอบด้วยขั้นตอนของสภาวะทางจิตใจอันเป็นองค์ประกอบภายใน 3 ขั้นตอนด้วยกัน (หยุด แสงอุทัย, 2551) คือ

- (1) ผู้กระทำเริ่มคิดว่าจะกระทำ และ
- (2) ผู้กระทำตกลงใจว่ากระทำตามที่คิดไว้แล้ว และ
- (3) ผู้กระทำลงมือกระทำตามที่คิด และตกลงใจนั้น

ดังพุทธภาษิตที่กล่าวไว้ในอังคุตตรนิกาย ฉกกนิบาต ว่า “เจตนาหิ ภิกขเว วาจา มนสา - ดูก่อนนึกขุทั้งหลาย เรากล่าวว่า เจตนาคือตัวกรรม สัตว์ทั้งหลายที่ทำความด้วยกาย ด้วยวาจา ด้วยใจ ก็ย่อมมีการปรุงแต่ง คือ **คิดนึ่ก่อนแล้วจึงทำ**”

เมื่อครบองค์ประกอบทั้ง 3 ประการ ข้างต้นแล้ว จึงเรียกได้ว่าผู้กระทำรู้สำนึกในการกระทำ หลักจากนั้นจะลงมือกระทำหรือก่อนลงมือกระทำจะต้องมีการตระเตรียมเตรียมการไตร่ตรองไว้ก่อน ก็เป็นอีกประเด็นหนึ่งที่ต้องศึกษาในรายละเอียดต่อไป

อย่างไรก็ตาม **ลำพังแต่ความคิดแคอย่างเดียว** หากไม่ได้ลงมือกระทำตามที่คิดและตามที่ตกลงใจนั้น ก็ยังไม่ถือว่าเป็นการกระทำความผิด ซึ่งหลักการทางอาญานี้สอดคล้องตามพุทธวจนะในวินิตวตถุคาถา ซึ่งมีความว่า **“ลำพังแต่เธอคิด เธอมีจิตตูปบาทเพียงอย่างเดียว เธอไม่ต้องอาบัติ”**

จิตตูปบาท (จิต + อุปาทะ) เป็นการเกิดขึ้นของจิต ซึ่งเกิดพร้อมกับเจตสิก เป็นความคิดที่เกิดขึ้นกะทันหันในขณะนั้น เมื่อเกิดขึ้นแล้ว ก็ตั้งอยู่ (ฐิติ) และดับไป (ภังค) แล้วก็เกิดอุบัติขึ้นใหม่ ซึ่งในทางกฎหมายอาญาและในทางพระพุทธศาสนาใช้คำอธิบายปรากฏการณ์ของจิตตูปบาทเป็นคำคำเดียวกัน คือ คำว่า **เจตนาหรือจงใจ** (สจิตตกะ)

การกระทำโดยเจตนาในทางอาญาและทางพระธรรมวินัยในส่วนความต้องการในผลของการกระทำ

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 59 วรรคสอง ได้กล่าวถึงองค์ประกอบในส่วนต้องการผลของการกระทำ ไว้ว่า “กระทำโดยเจตนา ได้แก่ กระทำโดยรู้สำนึกในการที่กระทำ และในขณะที่ผู้กระทำประสงค์ต่อผลหรือย่อมเล็งเห็นผล”

กรณีนี้หมายถึงภายหลังจากที่ผู้กระทำความคิด ตกลงใจตามที่คิด และลงมือกระทำตามที่ตกลงใจนั้น โดยผู้กระทำประสงค์ให้เกิดผลหรือย่อมเล็งเห็นว่าจะเกิดขึ้น ซึ่งสามารถพิจารณาเปรียบเทียบคำว่าประสงค์ต่อผลกับย่อมเล็งเห็นผลได้ ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงการเปรียบเทียบเจตนาประสงค์ต่อผลและเจตนาย่อมเล็งเห็นผล

ประสงค์ต่อผล	ย่อมเล็งเห็นผล
1. ผลที่เกิดขึ้นในบั้นปลายตรงกับเจตนาในเบื้องต้น ↓ เรียกว่า ↓ 2. เจตนาโดยตรง (Direct intention) 2.1 คาดเห็นได้ว่าผลจะเกิดขึ้น (Foresight) 2.2 ปราปรณนาในผล (Desired)	1. ผลที่เกิดขึ้นในบั้นปลาย ไม่ตรงกับเจตนาในเบื้องต้น ↓ เรียกว่า ↓ 2. เจตนาโดยอ้อม (Indirect intention) 2.1 คาดเห็นได้ว่าผลจะเกิดขึ้น (Foresight) ↓ เห็นว่าจะผลจะเกิดขึ้น ไม่โยยดีต่อผล ยังขึ้นทำ 2.2 ไม่ปราปรณนาในผล (Undesired)

การคาดเห็น (Foresight) หมายถึง การคาดเห็นว่าผลจะเกิดขึ้นได้ด้วยการพิจารณาของ “วิญญูชนทั่วไป (Reasonable Person)” ว่าถ้ากระทำอย่างนั้นย่อมเป็นไปได้ว่าผลจะเกิดขึ้นได้ **อุทาหรณ์ (เจตนาประสงค์ต่อผล)** “ใช้ปืนยิงไปที่สำคัญของร่างกาย แสดงว่า มีเจตนาฆ่า (ประสงค์ต่อผล) ยิงผู้ตายหลายนัดถูกบริเวณหน้าท้อง (เนติบัณฑิตยสภา (2534), การใช้อาวุธปืนยิงไปยังผู้ตายกับพวกหลายนัด เป็นเจตนาฆ่า (ประสงค์ต่อผล)” (เนติบัณฑิตยสภา (2510))

อุทาหรณ์ในวินิตวัตถุคณา “สมัยนั้น บิดาและบุตรบวชในสำนักภิกษุเดียวกัน วันหนึ่งเมื่อเขาบอกเวลาอาหาร ภิกษุผู้เป็นบุตรได้กล่าวกับภิกษุผู้เป็นบิดาว่า นิมนต์ท่านไปเถิด พระสงฆ์กำลังรอคอยท่านอยู่ โดยในใจคิดจะฆ่าบิดาอยู่แล้ว จึงจับหลังภิกษุผู้เป็นบิดาแล้วผลักไป ภิกษุผู้

เป็นบิดาล้มลงถึงแก่กรรมภาพ ภิกษุผู้เป็นบุตรมีความกังวลใจว่า อาบัติปาราชิกหรือไม่ จึงนำเรื่องนี้ไปทูลถามพระผู้มีพระภาคให้ทรงทราบ พระพุทธองค์ทรงตรัสถามว่า เธอคิดอย่างไรในขณะนั้น ข้าพระพุทธเจ้ามีความประสงค์จะฆ่า พระพุทธเจ้าข้า พระพุทธเจ้าทรงตรัสว่า เพราะเธอคิดจะฆ่า เธอจงใจ เธอต้องอาบัติปาราชิก” ซึ่งผู้เขียนเห็นว่า คำว่า ประสงค์จะฆ่า ตามอุทาหรณ์นี้ หมายถึง การปรารถนาในผล (Desire) ตามกฎหมายอาญานั้นเอง

ในส่วนความหมายของเจตนาย่อมเล็งเห็นผลนั้น มีความหมายกว้าง ซึ่งสามารถอธิบายความหมายได้ 3 หลักด้วยกัน คือ หลักยอมรับผลไว้ล่วงหน้า หลักเห็นว่าผลจะเกิดขึ้นยังขึ้นทำ และหลักไม่ยึดติดต่อผล ซึ่งมีผู้เห็นว่า หลักยอมรับผลไว้ล่วงหน้า นั้น เป็นความหมายที่กว้างไป หลักเห็นว่าผลจะเกิดขึ้นยังขึ้นทำนั้นแคบไป หลักที่มีความหมายกลาง คือ หลักไม่ยึดติดต่อผล คือ เห็นว่าผลจะเกิดขึ้นไม่เกิดขึ้นก็ได้ (หยุด เสงอุทัย, 2551) ซึ่งตามคำพิพากษาศาลฎีกาในเรื่องเจตนาย่อมเล็งเห็นผลนั้น ศาลใช้หลักไม่ยึดติดต่อผลในการพิจารณาการกระทำในเจตนาย่อมเล็งเห็นผล อุทาหรณ์ (เจตนาย่อมเล็งเห็นผล) “ผู้กระทำให้ไม่ประสงค์ต่อผล (Undesired: ไม่ปรารถนาในผล) แต่ผู้กระทำให้ไม่ยึดติดต่อผล โดยใช้ปืนยิงเข้าไปในกลุ่มคนขณะเมาสุรา โดยไม่ประสงค์ให้ผู้ตายถึงแก่ความตาย (แต่ยิงไปโดยไม่คำนึงว่ากระสุนจะไปถูกผู้ใดเข้า แต่คาดเห็นได้ (Foresight) ว่ากระสุนจะถูกคนได้” (เนติบัณฑิตยสภา (2514)

ยิงปืนไปที่กลุ่มคนในรถโดยสารที่จำเลยโดยสารมาด้วย (เนติบัณฑิตยสภา (2544) แม้โดยพฤติการณ์จะแสดงว่าจำเลยไม่ประสงค์ต่อผลจะฆ่าผู้ใด แต่การที่จำเลยใช้ปืนยิงไปทางกลุ่มผู้เสียหาย ซึ่งมีอยู่ประมาณ 10 คน โดยไม่ยึดติดว่ากระสุนจะถูกผู้ใดหรือไม่ (Undesired) เป็นการกระทำที่ย่อมเล็งเห็นผลของการกระทำนั้น เป็นเจตนาฆ่าตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 59 วรรคสอง (เนติบัณฑิตยสภา (2535)

ในทางพระธรรมวินัยนั้น การกระทำโดยเจตนา นั้น เช่น พระภิกษุพราหมณ์เสียจากชีวิตหรือจงใจฆ่าหรือแก้งฆ่า นั้น ผู้กระทำให้ต้องมีเจตนาเฉพาะจะให้ผู้นั้นตาย (สัจจิจจะ) (ปลื้ม โชติขจร ยางกูร, 2559) หากผู้กระทำไม่มีเจตนาเช่นนั้น ย่อมไม่มีความผิด เหตุที่การลงโทษทางพระธรรมวินัยและกฎหมายอาญาต่างกัน เพราะกำหนดเจตนาไว้ต่างกัน การกระทำโดยเจตนาตามกฎหมายอาญา คือการกระทำโดยรู้สำนึกในการกระทำและประสงค์ต่อผลหรือย่อมเล็งเห็นผลของการกระทำนั้น ส่วนทางพระธรรมวินัย ไม่ได้กล่าวถึงย่อมเล็งเห็นผลไว้ เพียงแต่แยกออกเป็น 2 อย่าง คือ เจตนาเจาะจงและเจตนาไม่เจาะจง และไม่เอาผิดแก่ผู้กระทำโดยไม่เจตนาและโดยประมาท

การรู้ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบของความผิดของการกระทำในทางอาญาและทางพระธรรมวินัย

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 59 วรรคสาม ได้บัญญัติไว้ให้เป็นข้อยกเว้นความผิดในกรณีผู้กระทำได้กระทำไปตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 59 วรรคสาม ที่ว่า “ถ้าผู้กระทำไม่รู้ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบของความผิด จะถือว่าผู้กระทำประสงค์ต่อผลหรือย่อมนิ่งเห็นผลของการกระทำนั้นมิได้”

ถ้อยคำตามมาตรา 59 วรรคสาม ข้างต้น ก็แปลความหมายได้ว่า เมื่อผู้กระทำไม่ประสงค์ต่อผลหรือย่อมนิ่งเห็นผลของการกระทำ ก็ต้องถือเป็นเด็ดขาดว่าผู้กระทำไม่มีเจตนาในการกระทำ เมื่อผู้กระทำกระทำโดยไม่เจตนา ผู้กระทำก็ย่อมไม่ต้องรับผิดชอบในการกระทำ ในส่วนของระดับของความไม่รู้ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบของความผิดนั้น เป็นความไม่รู้ข้อเท็จจริงในระดับทั่วไป (Actual Knowledge) ก็เพียงพอแล้ว ไม่จำเป็นต้องรู้ข้อเท็จจริงละเอียดแต่อย่างใดว่า รถที่จอดอยู่ในบ้านของนาย ก. นั้นเป็นของนาย ก. หรือนาง ข. ภรรยาของนาย ก. รู้เพียงแค่ว่ารถคันนั้นเป็นของผู้อื่นก็เพียงพอแล้ว

อุทาหรณ์ 1 “ในฤดูร้อนเป็นช่วงเวลาที่รัฐบาลให้ชาวเยอรมันล่าสัตว์ได้ Mr. F ไปล่าสัตว์ (หมูป่า) กับเพื่อน 4-5 คน ครั้นตอนบ่าย Mr. F เห็นการเคลื่อนไหวของสิ่งหนึ่งในราวป่า มีสีดำคล้ายหมูป่า จึงใช้ปืนลูกซองล่าสัตว์ยิงไป ปรากฏว่ากระสุนปืนไปถูก Mr. O ถึงแก่ความตาย ดังนี้ ตามกฎหมายอาญาเยอรมันถือว่า Mr. F ไม่รู้ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบความผิด (ไม่รู้ว่าเป็นผู้อื่น) ดังนี้ ถือว่า Mr. F ไม่มีเจตนาในการฆ่า Mr. O จึงไม่ต้องรับผิดชอบทางอาญาแต่อย่างใด”

อุทาหรณ์ 2 “ก. จำเลยเก็บวัตถุระเบิดได้ แต่ไม่ทราบว่าเป็นวัตถุระเบิดเท่ากับไม่มีเจตนากระทำความผิดฐานมีระเบิดไว้ในครอบครองโดยไม่ได้รับอนุญาต” (เนติบัณฑิตยสภา (2535))

อุทาหรณ์ในวินิตวัตถุคาถา “สมัยนั้น ภิกษุผู้เที่ยวไปบิณฑบาตเป็นวัตรรูปหนึ่ง ได้รับอาหารบิณฑบาตที่เจือยาพิษ แล้วนำกลับไปถวายแก่ภิกษุทั้งหลายให้ฉันก่อน ภิกษุเหล่านั้นถึงแก่ภรรณภาพ ภิกษุเจ้าของบิณฑบาตเกิดความกังวลใจว่า เราต้องอาบัติปาราชิกหรือไม่ จึงนำความไปกราบทูลพระผู้มีพระภาคให้ทรงทราบ พระพุทธองค์ทรงตรัสถามว่า ภิกษุเธอคิดอย่างไร ภิกษุรูปนั้นตอบว่า ข้าพเจ้าไม่ทราบ พระพุทธเจ้าข้า พระพุทธองค์ทรงตรัสต่อไปว่า ภิกษุเมื่อไม่ทราบ เธอไม่ต้องอาบัติปาราชิก” (ไม่ทราบ: ไม่รู้ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบของความผิด จึงไม่ถือว่ามีความผิดตามมาตรา 59 วรรคสาม นั้นเอง: ผู้เขียน)

สรุป

เมื่อเราได้พิจารณาถึงการกระทำโดยเจตนาที่เป็นความผิดอาญาของบุคคลตามกฎหมายอาญาและที่เป็นความผิดตามพระธรรมวินัยตามหลักพุทธศาสนาเถรวาทแล้ว พบว่า โครงสร้าง

ความรับผิดชอบทางอาญาและทางพระธรรมวินัยของการกระทำโดยเจตนาทั้งของบุคคลและพระภิกษุ มีความสอดคล้องกันอย่างยิ่ง โดยเฉพาะในส่วนของการประกอบภายในที่เป็นส่วนรู้ทั้ง 2 ส่วน คือ ส่วนรู้สำนึกในการกระทำ และส่วนรู้ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบของความผิด ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกาและตัวอย่างอุทธรณ์ในวินิตวัตถุศาลา ส่วนที่แตกต่างกันเล็กน้อยของการกระทำโดยเจตนาในทางอาญาและในทางพระธรรมวินัยนั้นก็คงเป็นส่วนความต้องการในผล กล่าวคือในทางอาญากำหนดความต้องการในผล 2 ประการ คือ เจตนาประสงค์ต่อผล (จงใจให้เกิดผลโดยแท้) และส่วนเจตนาย่อมเล็กน้อยเห็นผล (ไม่ปรารถนาในผล แต่ผลยังเกิดขึ้น) ซึ่งผู้กระทำต้องรับผิดชอบต่อผลทั้งสอง แต่ในทางพระธรรมวินัยนั้น ผู้กระทำจะรับผิดชอบทางพระธรรมวินัยก็เฉพาะเจตนาเจาะจง (ประสงค์ต่อผล) เท่านั้น ส่วนเจตนาไม่เจาะจง (ยอมน้อยเห็นผล) นั้น ผู้กระทำไม่ต้องรับผิดชอบทางพระธรรมวินัยแต่อย่างใด

เอกสารอ้างอิง

- ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ. (2563). *ประมวลกฎหมายอาญา: ฉบับอ้างอิง* (พิมพ์ครั้งที่ 43). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- เนติบัณฑิตยสภา. (2486). คำพิพากษาศาลฎีกา ที่ 497/2486 ขศ.3. กรุงเทพฯ: บริษัท ศรีสมบัติการพิมพ์ จำกัด.
- _____. (2489). คำพิพากษาศาลฎีกา ที่ 1345/2489. กรุงเทพฯ: บริษัท ศรีสมบัติการพิมพ์ จำกัด.
- _____. (2502). คำพิพากษาศาลฎีกา ที่ 552/2502. กรุงเทพฯ: บริษัท ศรีสมบัติการพิมพ์ จำกัด.
- _____. (2510). คำพิพากษาศาลฎีกา ที่ 769/2510, ที่ 1439/2510. กรุงเทพฯ: บริษัท ศรีสมบัติการพิมพ์ จำกัด.
- _____. (2512). คำพิพากษาศาลฎีกา ที่ 417/2512. กรุงเทพฯ: บริษัท ศรีสมบัติการพิมพ์ จำกัด.
- _____. (2514). คำพิพากษาศาลฎีกา ที่ 1818/2514. กรุงเทพฯ: บริษัท ศรีสมบัติการพิมพ์ จำกัด.
- _____. (2518). คำพิพากษาศาลฎีกา ที่ 900/2518. กรุงเทพฯ: บริษัท ศรีสมบัติการพิมพ์ จำกัด.
- _____. (2521). คำพิพากษาศาลฎีกา ที่ 1563/2521. กรุงเทพฯ: บริษัท ศรีสมบัติการพิมพ์ จำกัด.
- _____. (2527). คำพิพากษาศาลฎีกา ที่ 278/2527, ที่ 2377/2527. กรุงเทพฯ: บริษัท ศรีสมบัติการพิมพ์ จำกัด.

- _____. (2529). คำพิพากษาศาลฎีกา ที่ 847/2529. กรุงเทพฯ: บริษัท ศรีสมบัติการพิมพ์ จำกัด.
- _____. (2534). คำพิพากษาศาลฎีกา ที่ 2154/2534, ที่ 2522/2534 ฎส.6. กรุงเทพฯ: บริษัท ศรีสมบัติการพิมพ์ จำกัด.
- _____. (2535). คำพิพากษาศาลฎีกา ที่ 3431/2535, ที่ 3779/2535 ฎส.10. กรุงเทพฯ: บริษัท กรุงสยาม 프린ต์ติ้ง กรุ๊ป จำกัด.
- _____. (2544). คำพิพากษาศาลฎีกา ที่ 2567/2544. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด โรงพิมพ์ ชวนพิมพ์.
- ปลื้ม โชติขจร. (2559). คำบรรยายกฎหมายคณะสงฆ์ (พิมพ์ครั้งที่ 3). พระนครศรีอยุธยา: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- หยุด แสงอุทัย. (2551). กฎหมายอาญา 1 (พิมพ์ครั้งที่ 20). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

พุทธวิธีเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จในการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*
BUDDHIST METHODOLOGY FOR SUCCESS IN THE ADMINISTRATION
OF LOCAL GOVERNMENT ORGANIZATIONS

วารินทร์ จันทรรัตน์

Warin Jantarat

องค์การบริหารส่วนตำบลทะเลบก

Talaebok Subdistrict Administrative Organization

E-mail: Warin_Jantarat@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพุทธวิธีเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จในการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งนี้เนื่องจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นหน่วยงานที่อยู่ใกล้ชิดกับประชาชนและมีบทบาทหน้าที่ในการให้บริการสาธารณะและดูแลทุกข์สุขของประชาชนในพื้นที่ แต่อย่างไรก็ตาม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นได้อย่างเต็มที่ ทั้งนี้เนื่องจากประสบปัญหาด้านทรัพยากรบุคคล ด้านงบประมาณ ด้านวัสดุอุปกรณ์ และด้านการบริหารงาน ดังนั้นจึงควรนำพุทธวิธีมาปรับใช้ในการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดังนี้ (1) การพัฒนาตน โดยการปรับเปลี่ยนตนเองของบุคลากร เพื่อให้เป็นบุคคลที่สามารถอยู่ในองค์กรได้อย่างมีความสุข ตามหลักภavana 4 (2) การพัฒนาคน โดยการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคลากร เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานร่วมกันได้อย่างมีความสุข และมีความสามัคคี ตามหลักสารณียธรรม 6 และ (3) การพัฒนางาน โดยการปรับเปลี่ยนความรู้สึกร่วมและพฤติกรรมของบุคลากร เพื่อให้ปฏิบัติงานอย่างเต็มกำลังความสามารถและมุ่งเป้าหมายเดียวกัน อันจะส่งผลให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นปฏิบัติงานให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล เพื่อประโยชน์สูงสุดกับประชาชน ชุมชน สังคม และประเทศชาติต่อไป

คำสำคัญ: การบริหารงาน; พุทธวิธี; องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

*Received June 4, 2021; Revised August 19, 2021; Accepted December 19, 2021

Abstract

This article aimed to study Buddhist method for administration success of Local Administrative Organizations. Because Local Administrative Organization is an agency that is close to the people and is responsible for providing public services and taking care of people's health in the area. However Local Administrative Organizations are unable to fully meet the needs of local people. This was due to the problem of human resources, budget, materials and management. Therefore, Buddhist methods should be applied to the administration of Local Administrative Organizations as follows: (1) Personnel development by personal change of personnel to be a person who is happy in the organization according to the principle of the Bhavana (2) Human development by modifying the behavior of personnel to be able to work together happily and have unity according to the principles of the Saraniyadhamma 6 and (3) Work development by modifying the feelings and behaviors of personnel in order to operate at full capacity and aiming for the same goal according to the principle of Four Iddhipada. Which will result in the local Administrative Organization to operate with efficiency and effectiveness for the best interest of the people, communities, society and the country in the future.

Keywords: administration; Buddhist Methodology; Local Government Organization

บทนำ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จัดตั้งขึ้นเพื่อช่วยแบ่งเบาภาระของรัฐบาลทั้งด้านการเงิน ตัวบุคคล ตลอดจนเวลาที่ใช้ในการดำเนินการ และบริหารงานเพื่อสนองตอบความต้องการของประชาชน (โกวิทย์ พวงงาม, 2544) มีอิสระในการกำหนดนโยบาย การบริหาร การจัดบริการ สาธารณะ การบริหารงานบุคคล การเงินและการคลัง และมีอำนาจหน้าที่ของตนเองโดยเฉพาะ (ไททัศน์ มาลา, 2554) ในทางทฤษฎีเชื่อว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีแนวโน้มว่าจะมีศักยภาพในการพัฒนาชุมชน เนื่องจากเป็นองค์กรที่อยู่ใกล้ชิดกับประชาชน ทราบถึงปัญหา ความต้องการที่แท้จริง รวมทั้งแนวทางแก้ไขปัญหาเป็นอย่างดี (วิรัช วิรัชนิภาวรรณ, 2541)

ที่ผ่านมาพบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประสบปัญหาในการบริหารงาน เช่น ของ โครงสร้างอำนาจหน้าที่ที่ยังซับซ้อนกับราชการอื่น งบประมาณและทรัพยากรที่ยังไม่เพียงพอ การทุจริตคอร์รัปชัน ความไม่โปร่งใส และปัญหาอื่น ๆ (ยุติธรรม ปัทมะ, 2558) ส่งผลให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่สามารถบริหารงานเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น ได้อย่างแท้จริง

การบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีองค์ประกอบที่ส่งผลต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวขององค์กรหลากหลายประการ ดังนั้น จึงมีประเด็นที่น่าสนใจว่า “จะทำอย่างไร จึงจะทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สามารถบริหารงานภายใต้ปัญหาและอุปสรรคให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล”

การบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

1. การบริหารงาน

ความหมายของการบริหาร

The Grolier International Dictionary (1992) ได้อธิบายว่า การบริหารเป็นศิลปะหรือการนำนโยบายของรัฐบาล ธุรกิจ หรืองานราชการของรัฐไปปฏิบัติ

Freeman (1992) ได้ให้ความหมายว่า การบริหาร คือ กระบวนการวางแผน การจัดองค์การ ภาวะผู้นำ รวมถึงการควบคุมการทำงานของสมาชิกขององค์กรและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์การ สอดคล้องกับ Bovee & Others (1993) ที่กล่าวว่า เป็นกระบวนการที่องค์การสามารถบรรลุเป้าหมาย โดยประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการวางแผน การจัดองค์การ ภาวะผู้นำ และการควบคุมองค์การในด้านบุคลากร งบประมาณ และแหล่งข้อมูล

นอกจากนี้ยังหมายความรวมถึงการจัดการที่ทำให้เกิดความสำเร็จและเป็นการบริหาร การระดมให้บุคคลดำเนินการให้ไปสู่เป้าหมาย (Fesler & Kettl, 1991) สอดคล้องกับบุญทัน ดอกไธสง (2537) ที่กล่าวว่า การบริหาร คือ การจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด เพื่อตอบสนองความต้องการของบุคคล องค์กร หรือประเทศ

สรุปได้ว่า การบริหารงาน เป็นศิลปะของการทำงานโดยการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติให้สำเร็จโดยอาศัยบุคลากร ภายใต้การวางแผน การจัดองค์การ ภาวะผู้นำ และทรัพยากรที่มีอยู่ให้บรรลุเป้าหมายขององค์การอย่างมีประสิทธิภาพ

องค์ประกอบการบริหารงาน

การบริหารงานเป็นกระบวนการจัดองค์การและการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ล่วงหน้า ซึ่งนักวิชาการได้สรุปองค์ประกอบของการบริหารงานไว้ ดังนี้

ขวัญชนก ไชยรัมย์ (2558) กล่าวว่า เทคนิคและวิธีการที่ใช้ในการบริหารงานขององค์กร เพื่อให้เป็นไปตามนโยบายที่ตั้งไว้ หรือเพื่อให้องค์การบรรลุวัตถุประสงค์ มีองค์ประกอบสำคัญในการบริหารงาน ดังนี้

1) คน (Man) : “คน” จัดเป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุดและเป็นทรัพยากรหลักขององค์กร ที่จะเป็นผู้ใช้ทรัพยากรด้านอื่น ๆ เช่น เครื่องจักร อุปกรณ์ วัสดุดิบ และเงินทุน รวมทั้งสารสนเทศต่าง ๆ เพื่อใช้ในการผลิตสินค้าหรือให้บริการ ดังนั้นความเจริญก้าวหน้าขององค์กร

จะต้องอาศัยการบุคลากรทุกคนในองค์กรให้สามารถร่วมแรงร่วมใจประสานกันได้เป็นอย่างดี เพื่อให้งานต่าง ๆ สอดคล้องสำเร็จลุล่วงตามเป้าหมาย

2) เงิน (Money) : “เงิน” เป็นปัจจัยที่สำคัญในการบริหารองค์การต่าง ๆ ดังนั้นจึงต้องมีการบริหารการเงิน กล่าวคือ เป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของการบริหารการเงิน คือ การแสวงหากำไรสูงสุด ภายใต้ความมีประสิทธิภาพ ด้วยการใช้ความพยายามน้อยที่สุด แต่ได้รับผลตอบแทนมากที่สุด

3) วัสดุอุปกรณ์ (Materials) : “วัสดุอุปกรณ์” จัดเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกในการบริหาร ซึ่งหมายรวมถึงเทคโนโลยีทางการบริหาร หรืออาคารที่ทำงาน อุปกรณ์เครื่องใช้ในสำนักงาน รถยนต์ เครื่องมือสื่อสาร เครื่องจักรกลที่จำเป็น ตลอดจนวัสดุต่าง ๆ

4) การจัดการ (Management) : “การจัดการ” จัดเป็นทักษะและความสามารถของผู้บริหารในการที่จะดูแลและประสานกิจกรรมต่าง ๆ ให้ลุล่วงไปตามวัตถุประสงค์ขององค์การที่กำหนดไว้

นอกจากนี้ Dubrin and Ireland (1993) กล่าวว่า ทรัพยากรในการบริหารงานขององค์การ ได้แก่ ทรัพยากรมนุษย์ ทรัพยากรทางการเงิน ทรัพยากรที่เป็นวัตถุดิบของ และทรัพยากรสารสนเทศ ส่วน Herbert A. Simon (1972) กล่าวว่า ปัจจัยการบริหารเป็นเครื่องมือสำหรับช่วยสนับสนุนให้งานบรรลุวัตถุประสงค์ ประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 7 ประการ ได้แก่ บุคลากร (Man) เงิน (Money) การบริหารทั่วไป (Management) การบริการประชาชน (Market) คุณธรรม (Moral) ข้อมูลข่าวสาร (Massage) และการวัดผล (Measurement)

สรุปได้ว่า “การบริหารงาน” คือ “ศาสตร์” และ “ศิลป์” เพื่อดำเนินงานในองค์กรประสบผลสำเร็จตามที่ได้ตั้งเป้าหมายไว้ โดยมีองค์ประกอบการบริหารงาน ได้แก่ คน (Man) เงิน (Money) วัสดุอุปกรณ์ (Materials) และการจัดการ (Management)

2. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

บทบาทหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) เป็นหน่วยงานภาครัฐมีฐานะเป็นนิติบุคคล จัดตั้งขึ้นตามหลักการกระจายอำนาจ (Decentralization) โดยรัฐส่วนกลางมอบอำนาจการปกครองบางส่วนให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แบ่งเป็น 2 รูปแบบ คือ 1) รูปแบบทั่วไป มี 3 ประเภท ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) เทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) และ 2) รูปแบบพิเศษ ได้แก่ กรุงเทพฯ และเมืองพัทยา โดยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่ในการจัดทำบริการสาธารณะ เพื่อตอบสนองความต้องการและแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนในท้องถิ่นของตน มีงบประมาณ บุคลากร และอำนาจอิสระในการบริหารจัดการทั้งในด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ การวางระบบสาธารณสุขปโภคและสาธารณูปการ การจัดทำบริการ และการจัดสวัสดิการสังคม ภายใต้การกำกับดูแลของรัฐบาล (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2559)

สรุปได้ว่า องค์การปกครองท้องถิ่น เป็นหน่วยงานรัฐจัดตั้งขึ้นตามหลักการกระจายอำนาจ มีฐานะเป็นนิติบุคคล และมีอำนาจและอิสระในการบริหารงานตามอำนาจหน้าที่ที่กฎหมายกำหนดในขอบเขตพื้นที่ที่ตนเองรับผิดชอบ เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนในพื้นที่

3. ปัญหาการบริหารงานขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

ปัญหาสำคัญที่ทำให้้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ไม่สามารถปฏิบัติงานตอบสนองความต้องการของประชาชน ทั้งยังส่งผลให้เกิดปัญหาในการพัฒนาของประเทศในภาพรวม อาทิเช่น ปัญหาการขาดความอิสระในการบริหารจัดการตนเอง เนื่องจากทรัพยากรส่วนใหญ่ยังถูกคงไว้ที่ส่วนกลาง ความไม่ชัดเจนในเรื่องอำนาจหน้าที่ระหว่างราชการส่วนภูมิภาคกับราชการส่วนท้องถิ่น ที่ยังคงทับซ้อนกันอยู่ และการถูกควบคุมตรวจสอบอย่างเข้มงวดจากราชการส่วนกลาง ซึ่งเป็นปัญหาเชิงโครงสร้างและเชิงระบบ นอกจากนี้รวมไปถึงการบริหารงาน กระบวนการเข้าสู่อำนาจของผู้บริหาร ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน และปัญหาการบริหารงานภายในขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น (ยุติธรรม ปัทมะ, 2558) ได้แก่

1) ด้านนโยบายและแผนการบริหารท้องถิ่น เช่น ปัญหาการกำหนดนโยบาย และแผนการนำนโยบายและแผนไปปฏิบัติ การควบคุมตรวจสอบ และการประเมินผลการปฏิบัติ เป็นต้น

2) ด้านทรัพยากรบุคคลของท้องถิ่นและปัญหาการบริหารจัดการทรัพยากรบุคคล ทั้งในฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร และฝ่ายปฏิบัติการ

3) ด้านการคลังของท้องถิ่น เช่น ปัญหาด้านรายได้และงบประมาณของท้องถิ่น รวมถึงความโปร่งใส และประสิทธิภาพในการบริหารทรัพยากรต่าง ๆ เป็นต้น

องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น มีอำนาจหน้าที่ในการจัดบริการสาธารณะให้แก่ประชาชนในพื้นที่ ตามที่กฎหมายกำหนดและตามภารกิจถ่ายโอน ตลอดจนปฏิบัติงานอื่น ๆ ตามที่ราชการส่วนกลางและส่วนภูมิภาคมอบหมาย ดังนั้น ปัญหาการบริหารงานขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น มีดังนี้

1) ด้านทรัพยากรบุคคล : องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น มีบุคลากรไม่สอดคล้องกับภาระงานที่ต้องรับผิดชอบ

2) ด้านงบประมาณ : องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น มีงบประมาณไม่เพียงพอในพัฒนาหรือแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในพื้นที่

3) ด้านวัสดุอุปกรณ์ : องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นหลายแห่งยังขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์ในการให้บริการประชาชน กรณี เกิดสาธารณภัย เช่น รถบรรทุกน้ำ รถดับเพลิง รถกู้ชีพ

4) ด้านการบริหารงาน: องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น มีผู้บริหารซึ่งมาจากการเลือกตั้ง อาจทำให้ขาดทักษะในการบริหารงาน และการบริหารงานไม่มีความต่อเนื่อง

สรุปได้ว่า ปัญหาการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ ด้านทรัพยากรบุคคล ด้านงบประมาณ ด้านวัสดุอุปกรณ์ และด้านบริหารงาน ซึ่งส่งผลทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นได้อย่างแท้จริง

พุทธวิธีในการบริหารงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

หลักการทางพุทธศาสนา เป็นหลักธรรมที่ใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ และมีพุทธศาสนิกชนยึดถือปฏิบัติในการดำเนินชีวิตมาจนถึงปัจจุบัน โดยมี “พุทธวิธี” ซึ่งหมายถึง หลักการหรือแนวคำสอนในพระพุทธศาสนาที่พระพุทธเจ้าทรงวางหลักปฏิบัติไว้ เช่น ด้านการปฏิบัติตน ด้านการอยู่ร่วมกับผู้อื่น ด้านการประกอบอาชีพการงาน ด้านการอยู่ร่วมในสังคม เป็นต้น (พัชรวาลย์ สังข์ศรี, 2561)

หากพิจารณา “การบริหารงาน” จะพบว่า แก่นแท้ที่เป็นกลไกในการขับเคลื่อนการบริหารงาน คือ “คน” เพราะคนเป็นผู้ที่จะต้องใช้ทักษะ ความรู้ และความสามารถในการบริหารจัดการทุกสิ่งทุกอย่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ หรือสิ่งอื่น ๆ เพื่อให้องค์กรบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ดังนั้น ประเด็นที่จะต้องขบคิด คือ “จะอย่างไร จึงจะทำให้คน เป็นคนดี และมีคุณภาพ” เพื่อที่จะสามารถร่วมมือกันปฏิบัติงานให้เกิดประสิทธิภาพอย่างมีประสิทธิภาพ

ในทัศนะของผู้เขียนมีความเห็นว่า ความสำเร็จในการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีองค์ประกอบ 3 ประการ ได้แก่

- 1) การพัฒนาตน หมายถึง การปรับเปลี่ยนตนเองของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้เป็นบุคคลที่สามารถอยู่ในองค์กรได้อย่างมีความสุข
- 2) การพัฒนาคน หมายถึง การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานร่วมกันได้อย่างมีความสุข และมีความสามัคคี
- 3) การพัฒนางาน หมายถึง การปรับเปลี่ยนความรู้สึกละพฤติกรรมของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้ปฏิบัติงานอย่างเต็มกำลังความสามารถ และมุ่งเป้าหมายเดียวกัน

ดังนั้น พุทธวิธีเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จในการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะทำให้บุคลากรร่วมมือกันปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร โดยการพัฒนาตน พัฒนาคคน และพัฒนางาน ได้แก่

1. พุทธวิธีเพื่อการพัฒนาตน

พุทธภาษิตแสดงไว้ว่า “อตตานิ ทมยตติ สุพพตา” แปลได้ว่า ผู้ประพฤติดี ย่อมฝึกตน ในทางพุทธศาสนามีหลักธรรมที่ใช้เป็นพุทธวิธีในการพัฒนาตนเอง คือ ภาวนา 4

ภาวนา 4 หมายถึง การเจริญ การทำให้เป็น ให้มีขึ้น การฝึกอบรม การพัฒนา (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2559) ประกอบด้วย

1) กายภาวนา หมายถึง การเจริญกาย การพัฒนากาย การฝึกอบรมกาย ให้รู้จักติดต่อกับสิ่งทั้งหลายภายนอก ทางอินทรีทั้ง 5 ด้วยดี และปฏิบัติต่อสิ่งเหล่านั้นในทางที่เป็นคุณ ให้กุศลธรรมงอกงาม ให้กุศลธรรมเสื่อมสูญ และการพัฒนาความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ

2) สีลภาวนา (moral development) หมายถึง การเจริญศีล พัฒนาความประพฤติ การฝึกอบรมศีล ให้ตั้งอยู่ในระเบียบวินัย ไม่เบียดเบียนหรือก่อความเดือดร้อนเสียหาย อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ด้วยดี และเกื้อกูลแก่กัน

3) จิตภาวนา (cultivation of the heart; emotional development) หมายถึง การเจริญจิต การพัฒนาจิต การฝึกอบรมจิตใจให้เข้มแข็งมั่นคง เจริญงอกงามด้วยคุณธรรม เช่น มีเมตตากรุณา ขยันหมั่นเพียร อดทน มีสมาธิ สดชื่น เบิกบาน เป็นสุขผ่องใส เป็นต้น

4) ปัญญาภาวนา (cultivation of wisdom; intellectual development) หมายถึง การเจริญปัญญา พัฒนาปัญญา การฝึกอบรมปัญญา ให้รู้เข้าใจสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง รู้เท่าทันเห็นโลกและชีวิตตามสภาวะ สามารถแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นได้ด้วยปัญญา

“การพัฒนาตน” ตามหลักภาวนา 4 เป็นหลักธรรมที่จะทำให้ผู้ประพฤติปฏิบัติสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ได้แก่ (1) ด้านร่างกาย เพื่อให้รู้เท่าอินทรีทั้ง 5 ว่าสิ่งใดมีประโยชน์หรือสิ่งใดไม่มีประโยชน์ (2) ด้านความประพฤติ เพื่อให้อยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข ไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน (3) ด้านจิตใจ เพื่อให้จิตมีความเข้มแข็งมั่นคง มีความเมตตากรุณา ขยันหมั่นเพียร และ (4) ด้านสติปัญญา เพื่อฝึกฝนปัญญา ให้เป็นผู้มีความรู้ เข้าใจสถานการณ์ และสามารถแก้ไขปัญหได้

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า พุทธวิธีเพื่อการพัฒนาตนของบุคลากรในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้เป็นบุคคลที่สามารถอยู่ในองค์กรได้อย่างมีความสุข ประกอบไปด้วย (1) ด้านร่างกาย หมายถึง เป็นผู้ที่มีสุขภาพร่างกายแข็งแรง (2) ด้านความประพฤติ หมายถึง เป็นผู้ที่มีจิตใจโอบอ้อมอารี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ (3) ด้านจิตใจ หมายถึง เป็นผู้ที่มีความมุ่งมั่น ขยันหมั่นเพียร และ (4) ด้านสติปัญญา หมายถึง เป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ และทักษะ

2. พุทธวิธีเพื่อการพัฒนาคน

พุทธภาษิตแสดงไว้ว่า “ทณโต เสฏฐฐ มนุสเสสุ” แปลได้ว่า ในหมู่มนุษย์ คนที่ฝึกตนแล้ว เป็นผู้ประเสริฐสุด ในทางพุทธศาสนาหลักธรรมที่ใช้เป็นพุทธวิธี ในการพัฒนาคน คือ สาราณียธรรม 6

สาราณียธรรม 6 หมายถึง ธรรมเป็นที่ตั้งแห่งความไว้วางใจถึง ธรรมเป็นเหตุไว้วางใจถึงกัน ธรรมที่ทำให้เกิดความสามัคคี หลักการอยู่ร่วมกัน (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2559) ประกอบด้วย

1) เมตตาการุณยธรรม หมายถึง ตั้งเมตตาการุณยธรรมในเพื่อนพรหมจรรย์ ทั้งต่อหน้าและลับหลัง คือ ช่วยเหลือกิจธุระของผู้ร่วมหมู่คณะด้วยความเต็มใจ แสดงกิริยาอาการสุภาพ เคารพนับถือกัน ทั้งต่อหน้าและลับหลัง

2) เมตตาวชิกรรม หมายถึง ตั้งเมตตาวชิกรรมในเพื่อนพรหมจรรย์ ทั้งต่อหน้าและลับหลัง คือ ช่วยบอกแจ้งสิ่งที่เป็นประโยชน์ สั่งสอน แนะนำตักเตือนด้วยความหวังดี กล่าววาจาสุภาพ แสดงความเคารพนับถือกัน ทั้งต่อหน้าและลับหลัง

3) เมตตามโนกรรม หมายถึง ตั้งเมตตามโนกรรมในเพื่อนพรหมจรรย์ ทั้งต่อหน้าและลับหลัง คือ ตั้งจิตปรารภนาดี คิดทำสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่กัน มองกันในแง่ดี มีหน้าตายิ้มแย้มแจ่มใสต่อกัน

4) สาธารณโภคิตา หมายถึง ได้สิ่งของใดก็มาแบ่งปันกัน คือ เมื่อได้สิ่งใดมาโดยชอบธรรม แม้เป็นของเล็กน้อย ก็ไม่หวงไว้ผู้เดียว นำมาแบ่งเฉลี่ยแจกจ่าย ให้ได้มีส่วนร่วมใช้สอยบริโภคทั่วกัน

5) สีลสามัญญตา หมายถึง มีศีลบริสุทธิ์เสมอกันกับเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งหลาย ทั้งต่อหน้าและลับหลัง คือ มีความประพฤติสุจริตดีงาม ถูกต้องตามระเบียบวินัย ไม่ทำตนให้เป็นที่น่ารังเกียจของหมู่คณะ

6) ทัฬหีสามัญญตา หมายถึง มีทัฬหีดีงามเสมอกันกับเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งหลาย ทั้งต่อหน้าและลับหลัง คือ มีความเห็นชอบร่วมกัน ในข้อที่เป็นหลักการสำคัญอันนำไปสู่ความหลุดพ้น สิ้นทุกข์ หรือจัดปัญหา

“การพัฒนาคน” ตามหลักสารณียธรรม 6 เป็นหลักธรรมที่จะทำให้ผู้ประพฤติปฏิบัติอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข ได้แก่ (1) การแสดงออกทางกายที่เหมาะสม (2) การแสดงออกทางวาจาที่เหมาะสม (3) การมีจิตใจที่ดีงาม (4) การแบ่งปัน (5) การมีความประพฤติที่ดีงาม และ (6) การรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า พุทธวิธีเพื่อการพัฒนาคนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานร่วมกันได้อย่างมีความสุข และมีความสามัคคีประกอบไปด้วย (1) การแสดงออกทางกายที่เหมาะสม หมายถึง การช่วยเหลืองานของผู้อื่น สุภาพเรียบร้อย เคารพผู้อาวุโส (2) การแสดงออกทางวาจาที่เหมาะสม หมายถึง พูดจาสุภาพเรียบร้อย ช่วยเหลือแนะนำการทำงานแก่ผู้ร่วมงาน (3) การมีจิตใจที่ดีงาม หมายถึง ปรารภนาดีกับผู้ร่วมงาน มองโลกในแง่ดี คิดและทำสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น (4) การแบ่งปัน หมายถึง ความมีน้ำใจกับผู้ร่วมงาน (5) การมีความประพฤติที่ดีงาม หมายถึง ปฏิบัติตนอยู่ในระเบียบกฎเกณฑ์ มีวินัย และ (6) การรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น หมายถึง การยอมรับในความคิดผู้อื่น หรือส่วนรวม

3. พุทธวิธีเพื่อการพัฒนางาน

พุทธภาษิตแสดงไว้ว่า “สกมมุนา โหติ ผลูปตติ” แปลได้ว่า การงานจะประสบผลสำเร็จ เพราะลงมือทำ” ในทางพุทธศาสนาหลักธรรมที่ใช้เป็นพุทธวิธี ในการพัฒนางาน คือ อิทธิบาท 4

อิทธิบาท 4 หมายถึง ฐานหรือหนทางสู่ความสำเร็จ หรือคุณธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จ แห่งผลที่มุ่งหมาย (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), 2559) มี 4 ประการ ประกอบด้วย

1) ฉันทะ หมายถึง ความพอใจ คือ ความต้องการที่จะทำ ใฝ่ใจรักจะทำสิ่งนั้นอยู่เสมอ และปรารถนาจะทำให้ผลดียิ่ง ๆ ขึ้นไป

2) วิริยะ หมายถึง ความเพียร คือ ขยันหมั่นประกอบสิ่งนั้นด้วยความพยายาม เข้มแข็ง อดทน เอาธุระ ไม่ทอดทิ้ง

3) จิตตะ หมายถึง ความคิดมุ่งไป คือ ตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำและทำสิ่งนั้นด้วยความคิด เอาจิตฝึกใฝ่ไม่ปล่อยให้ฟุ้งซ่านเลื่อนลอยไป อุทิศตัวอุทิศใจให้แก่สิ่งที่ทำ

4) วิมังสา หมายถึง ความไตร่ตรอง หรือทบทวน คือ หมั่นใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญ ตรวจสอบตรวหาเหตุผล และตรวจสอบข้อที่ยังหย่อนในสิ่งที่ทำนั้น มีการวางแผน วัดผล หรือคิดค้น วิธีแก้ไขปรับปรุง

“การพัฒนางาน” ตามหลักอิทธิบาท 4 จะทำให้ผู้ประพฤติปฏิบัติ สามารถทำงานได้ บรรลุวัตถุประสงค์ ได้แก่ (1) ความพอใจหรือความเต็มใจที่จะทำงาน (2) ความขยันหมั่นเพียรที่จะทำงาน (3) ความเอาใจใส่มุ่งมั่นที่จะทำงาน และ (4) การตรวจสอบ ติดตาม แก้ไข ปรับปรุง และพัฒนางานที่ทำ

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า พุทธวิธีเพื่อการพัฒนางานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้บุคลากรปฏิบัติงานอย่างเต็มกำลังความสามารถ และมุ่งเป้าหมายเดียวกัน ประกอบไปด้วย (1) ความพอใจหรือความเต็มใจที่จะทำงาน หมายถึง มีใจรักในงานที่ทำ (2) ความขยันหมั่นเพียรที่จะทำงาน หมายถึง มีความเพียรพยายาม วิริยะ อุตสาหะในการทำงาน (3) ความเอาใจใส่มุ่งมั่นที่จะทำงาน หมายถึง ติดตามตรวจสอบการทำงานด้วยความรอบคอบ ระมัดระวัง และ (4) การแก้ไข ปรับปรุง และพัฒนางานที่ทำ หมายถึง การแก้ไข ข้อผิดพลาด การปรับปรุงการทำงาน และการพัฒนางานให้ดียิ่งขึ้น

สรุป

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นหน่วยงานที่อยู่ใกล้ชิดกับประชาชน มีหน้าที่ในการให้บริการสาธารณะเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนในพื้นที่ จากการศึกษาพบว่า ปัญหาการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ ด้านทรัพยากรบุคคล ด้านงบประมาณ ด้านวัสดุอุปกรณ์ และด้านบริหารงาน แต่อย่างไรก็ตาม ในการบริหารงาน จะพบว่า “คน” เป็นผู้ที่จะต้องใช้ทักษะ ความรู้ และความสามารถในการบริหารจัดการทุกสิ่งทุกอย่าง ๆ

ดังนั้น พุทธวิธีเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จในการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จึงประกอบด้วย (1) การพัฒนาตน เพื่อให้เป็นบุคคลที่สามารถอยู่ในองค์กรได้อย่างมีความสุข ตามหลักภาวนา 4 (2) การพัฒนาคน เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานร่วมกันได้อย่างมีความสุข และมีความสมัครสมานสามัคคี ตามหลักสาราณียธรรม 6 และ (3) การพัฒนางาน เพื่อให้บุคลากรปฏิบัติงานอย่างเต็มกำลังความสามารถ และมุ่งเป้าหมายเดียวกัน ตามหลักอิทธิบาท 4 ทั้งนี้ เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถปฏิบัติงานให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับประชาชน ชุมชน สังคม และประเทศชาติต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2559). รายงานผลการศึกษา เรื่อง การกล่าวหา การชี้มูลความผิด ข้อทักท้วงและพฤติกรรมการกระทำความผิดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น.
- โกวิท พวงงาม. (2544). การปกครองท้องถิ่นไทย หลักการและมิติใหม่ในอนาคต (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- ขวัญชนก ใจเสียม. (2558). การบริหารงานของสถานีโทรทัศน์ดิจิทัลช่องวอยซ์ทีวี (การค้นคว้าอิสระปริญญาวารสารศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารสื่อสารมวลชน). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ไททัศน์ มาลา. การปกครองท้องถิ่นไทยในระยะเปลี่ยนผ่าน. วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์, 1(2), 29–24.
- บุญทัน ดอกไธสง. (2537). การจัดองค์การ (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2559). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม (พิมพ์ครั้งที่ 39). กรุงเทพฯ: มูลนิธิการศึกษาเพื่อสันติภาพ พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตโต).
- พัชรวาลัย สังข์ศรี. (2561). พุทธวิธีกับการบริหารการศึกษา. วารสาร Veridian E-Journal, Silpakorn University, 11(1), 1260–1270.
- ยุติธรรม ปัทมะ. (2558). การปฏิรูปการปกครองส่วนท้องถิ่น (The Local Administrative Reform). กรุงเทพฯ: สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.
- วิรัช วิรัชนิการวรรณ. (2541). การบริหารเมืองหลวงและการบริหารท้องถิ่น. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- Bovee, C. L., et. al. (1993). *Management*. New York: Mc Graw – Hill.
- Dubrin, A. J., & Ireland, R. D. (1993). *Management and organization* (2nd. ed.). Ohio: South Western Publishing Company.

- Fesler, J. W. & Kettl, D. F. (1991). *The Politics of the administrative process*. New Jersey: Chatham House.
- Freeman, R. E. (1992). *Management* (5th ed.). New Jersey: Practice - Hall.
- Herbert, A. S. (1947). *Administrative Behavior*. New York: Macmillan.
- The Grolier International Dictionary. (1992). *Danbury*. CT: Grilier.

แนวคิดและกระบวนทัศน์ของการบริหารการเปลี่ยนแปลงในยุคหลังนวมัย*

CONCEPT AND PARADIGM of CHANGE MANAGEMENT IN POSTMODERN ERA

พงศกร เอี่ยมสอาด

Phongsakorn Amsa-ard

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

Rajamangala University of Technology

E-mail: phongsakorn.e@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทบทวนพื้นฐานความรู้เกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี รูปแบบ และกลไกของการบริหารการเปลี่ยนแปลง ด้วยการทบทวนวรรณกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องทำให้ทราบถึงกรอบแนวคิดและกระบวนทัศน์ในการบริหารการเปลี่ยนแปลงองค์การในยุคหลังนวมัย ซึ่งองค์การในยุคปัจจุบันได้นำแนวคิดด้านรูปแบบของการบริหารการเปลี่ยนแปลงเชิงกลยุทธ์ เข้ามาใช้เพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันและความอยู่รอด จากการสังเคราะห์แนวคิดและทฤษฎีการบริหารการเปลี่ยนแปลงพบว่าแนวทางการพัฒนาการบริหารการเปลี่ยนแปลงในยุคหลังนวมัยประกอบด้วย ความสามารถในการรับรู้การเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร การสร้างการรับรู้ การสร้างแรงขับเคลื่อนความต้องการจากภายใน การให้ความรู้ การสร้างความสามารถ และการดำรงรักษาการเปลี่ยนแปลงให้คงอยู่ บทความนี้จะอธิบายถึงหลักการและรูปแบบของการบริหารการเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบันให้องค์การประสบความสำเร็จ

คำสำคัญ: กระบวนทัศน์; การบริหารการเปลี่ยนแปลง; กลยุทธ์การเปลี่ยนแปลง; แรงด้านการเปลี่ยนแปลง; ยุคหลังนวมัย

Abstract

This article aimed to review the foundations of knowledge about concepts, theories, models and mechanisms of change management by reviewing various literature. Related to the conceptual framework and paradigm of organizational change management in the postmodern era in which modern organizations have adopted the concept of a strategic change management model. From the synthesis of concepts and theories of change management, it was found that the development of change management in the post-modern era consists of The

*Received June 3, 2021; Revised July 12, 2021; Accepted December 19, 2021

ability to recognize changes in management building awareness Creating a driving force for internal needs educating capacity building and the maintenance of change This article describes the principles and styles of change management in the modern era for organizations to be successful.

Keywords: Paradigm; Change Management; Strategic Change; Resistance to Change; Postmodern Era

บทนำ

การบริหารจัดการองค์การในยุคปัจจุบันถือเป็นสิ่งท้าทายสำหรับผู้บริหาร เนื่องจากกระแสพลวัตของการเปลี่ยนแปลง (Dynamic of Change) ที่ขับเคลื่อนของ สังคม เศรษฐกิจ คน เทคโนโลยีนั้นเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว และมีการแข่งขันกันค่อนข้างสูงทำให้องค์การเกิดการเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา หากองค์การใดไม่สามารถที่จะบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลงองค์การก็จะประสบภาวะล้มเหลวและไม่สามารถอยู่รอดได้ในสภาวะเศรษฐกิจในยุคปัจจุบันดังกล่าวของ คำกล่าวของ Charles Darwin ที่ว่า “It’s not the strongest nor most intelligent of the species that survive; it is the one most adaptable to change” การอยู่รอดของสิ่งมีชีวิต ไม่ได้ขึ้นอยู่กับความฉลาดหรือความแข็งแกร่ง แต่เป็นความสามารถในการปรับตัวให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น (Ellegård, 1990) โดยบทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทบทวนพื้นฐานความรู้เกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี รูปแบบ และกลไกของการบริหารการเปลี่ยนแปลง (Change Management) ด้วยการทบทวนวรรณกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องทำให้ทราบถึงกรอบแนวคิดและกระบวนการขั้นตอนในการบริหารการเปลี่ยนแปลงองค์การในยุคหลังนวมัย (Post modern Era)

องค์การในยุคปัจจุบันได้นำแนวคิดด้านรูปแบบของการบริหารการเปลี่ยนแปลงเชิงกลยุทธ์ (Strategic Change) เข้ามาใช้เพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันและความอยู่รอด ปัจจุบันสภาพแวดล้อมการแข่งขันทางธุรกิจมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ทำให้องค์การธุรกิจต้องมีการปรับตัวให้ทันกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป องค์การที่มีประสิทธิภาพในการจัดการการเปลี่ยนแปลงสูง จะต้องเป็นองค์การที่มีความยืดหยุ่น และมีการพัฒนาเตรียมพร้อมเพื่อรองรับกับการเปลี่ยนแปลง (Rodrigues & Dharmaraj, 2006) จากความสำคัญที่กล่าวมาข้างต้น และปัจจัยภายนอกที่จะสามารถส่งผลกระทบอย่างรุนแรงกับองค์กรทางธุรกิจ ผู้เขียนจึงนำแนวคิดและหลักการสำคัญด้านการบริหารการเปลี่ยนแปลงในบริบทการสังเคราะห์เชิงทฤษฎีซึ่งจะกล่าวดังต่อไปนี้

แนวคิดและกระบวนการจัดการบริหารการเปลี่ยนแปลง

การบริหารการเปลี่ยนแปลง (Change Management) เป็นกระบวนการด้านการวางแผนการดำเนินการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาองค์การในระดับโครงสร้างสู่การเปลี่ยนแปลง โดยอาศัยกลไกเชิงระบบเป็นตัวขับเคลื่อน (Joris, 2014) ในปัจจุบัน ความสนใจและการศึกษาเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงองค์การ (organizational change) มีความหลากหลายทั้งในด้านหลักการพื้นฐาน กลไก รูปแบบ รวมถึงกลยุทธ์ในการลดแรงต้านการเปลี่ยนแปลง การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในองค์กรตามทฤษฎีที่ถือหลักการว่าการเปลี่ยนแปลงเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นเมื่อมีการพัฒนาองค์กร อาจกล่าวได้ว่า “Change” หมายถึง การปรับเปลี่ยนโครงสร้างทางสังคมและหรือการจัดการในองค์กรที่มีการวางแผนไว้เป็นอย่างดี (Planned Change) เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่องค์กรได้ตั้งไว้ กระบวนการจัดการบริหารการเปลี่ยนแปลงจะเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการเก็บข้อมูลการวิเคราะห์ การทำแผนปฏิบัติการ การเปลี่ยนแปลง (Intervention) และการปฏิบัติเพื่อปรับเปลี่ยน โดยมีจุดมุ่งหมายของ (1) การส่งเสริมให้เกิดความสอดคล้องกันระหว่างโครงสร้างองค์กร กระบวนการ กลยุทธ์ บุคลากร และวัฒนธรรม (2) พัฒนาสร้างสรรค์คำตอบหรือผลลัพธ์ใหม่ๆ ให้กับองค์กร และ (3) การพัฒนาสมรรถนะในการปรับเปลี่ยนภายในองค์กร ทั้งหมดนี้เกิดขึ้นโดยการให้ความร่วมมือ (Collaboration) ของสมาชิกในองค์กร ซึ่งทำงานร่วมกับผู้แทนการเปลี่ยนแปลง (Change agent) โดยการใช้ทฤษฎีทางพฤติกรรมศาสตร์ การวิจัย และเทคโนโลยี (Beer, 1980) หากปราศจากการบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลงที่ดีแล้ว องค์กรอาจจะต้องเผชิญสถานะที่ระดับผลการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์กรตกต่ำเป็นระยะเวลานาน รวมทั้งความพยายามขององค์กรในการที่จะเปลี่ยนแปลงต่างๆอาจไม่ประสบความสำเร็จตามที่ตั้งเป้าหมายไว้ ทฤษฎีพื้นฐานที่ใช้อธิบายการเปลี่ยนแปลงทางสังคมแบ่งออกได้เป็นทฤษฎีใหญ่ๆ หลายทฤษฎี (นิเทศ ดินณะกุล, 2546) ได้แก่

1. ทฤษฎีวิวัฒนาการการเปลี่ยนแปลงทางสังคม (evolutionary theories of social change) ใช้อธิบายการเปลี่ยนแปลงทางสังคมว่าเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นแบบค่อยเป็นค่อยไป
2. ทฤษฎีพัฒนาการ (developmental theories) อธิบายการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในประเทศกำลังพัฒนาเข้าสู่การพัฒนาเกิดมาจากผลกระทบของโครงสร้างเศรษฐกิจของประเทศตะวันตกที่มีต่อประเทศกำลังพัฒนา
3. ทฤษฎีความขัดแย้งทางสังคม (conflict theories) อธิบายการเปลี่ยนแปลงทางสังคมว่าเป็นผลมาจากการขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างชนชั้นหรือกลุ่มบุคคลในสังคม
4. ทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่ของสังคม (structural functional theories) ซึ่งโครงสร้างของสังคมคือรูปแบบของความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับกลุ่มสังคม หน้าที่ของสังคมกล่าวถึงผลที่ได้จากรูปแบบของความสัมพันธ์เหล่านั้น ยิ่งสังคมมีขนาดใหญ่เท่าใดความแตกต่างทางด้านโครงสร้างและหน้าที่ของประชากรในสังคมน่าจะมีมากขึ้นด้วย ความแตกต่างนี้หมายถึง

ความแตกต่างทางด้านเชื้อชาติ ศาสนาระดับการศึกษา อายุ ระดับรายได้ ภูมิหลังของครอบครัว เป็นต้น

5. ทฤษฎีจิตวิทยาสังคม (social psychology theories) มีรากฐานมาจากทฤษฎีวิวัฒนาการการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีความคิดว่าการนำไปสู่ความทันสมัยจะทำได้ผ่านการกลายเป็นประเทศอุตสาหกรรม แนวความคิดสำคัญของกลุ่มนี้คือการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในตัวบุคคล เช่น บุคลิกภาพ ค่านิยมและทัศนคติ จะสามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

อีกหนึ่งทฤษฎีที่สำคัญและถือเป็นรากฐานของการบริหารการเปลี่ยนแปลงนั้นคือ Lawin's Change Model โดยอุปมาได้กับการละลายของน้ำแข็ง ซึ่งก้อนน้ำแข็งเปรียบเสมือนองค์กร เมื่อเราต้องการเปลี่ยนรูปทรงของก้อนน้ำแข็งจากรูปทรงลูกบาศก์ เป็นรูปทรงอื่นๆ ที่ต้องการ เราจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องทำให้ก้อนน้ำแข็งนั้นเกิดการละลาย (Unfreeze) เพื่อให้ก้อนน้ำแข็งเปลี่ยนสภาพให้อยู่ในรูปของน้ำ (Change) ที่เป็นของเหลวซึ่งจะสามารถนำมาใส่ภาชนะรูปทรงใหม่แล้วทำให้น้ำนั้นแข็งจับตัวเป็นรูปทรงที่ต้องการ (Refreeze) ดังนี้ (Lewin, 1951)

1. Unfreezing คือขั้นตอนการเตรียมไปสู่การเปลี่ยนแปลง หรือ “ละลาย” สิ่งที่เป็นอยู่หรือดุลยภาพ (Equilibrium) เดิมโดยการขับเคลื่อน (Driving Forces) ที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง เช่น การอธิบายถึงความจำเป็นของการเปลี่ยนแปลง และลดอุปสรรค (Restraining or Resistance Forces) ที่จะต่อต้านการเปลี่ยนแปลง

2. Changing or Moving เป็นกระบวนการเรียนรู้พฤติกรรมใหม่ เพื่อนำไปสู่พฤติกรรมองค์กรที่พึงปรารถนา โดยผ่านวิธีการต่างๆ เช่น การสอนงาน การพัฒนา / ฝึกอบรม การสาธิต การวิจัย ฯลฯ

3. Refreezing เป็นช่วงที่พฤติกรรมที่ได้เรียนรู้ใหม่อยู่ตัว จึงต้องมีการเสริมแรงโดยการจัดทำเป็นระบบมาตรฐานและกระตุ้นใจให้บุคคลปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง

กลยุทธ์ในการบริหารการเปลี่ยนแปลง

การบริหารการเปลี่ยนแปลงเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงเชิงระบบมุ่งเน้นให้ความสำคัญในด้านนโยบาย โครงสร้าง และวัฒนธรรมขององค์กร ซึ่งมีรูปแบบการพัฒนาหลายลักษณะ การเปลี่ยนแปลงเชิงกลยุทธ์ (Strategic Change Interventions) เป็นการพัฒนาองค์กรอีกรูปแบบหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นการเปลี่ยนแปลงเชิงนโยบาย การออกแบบหรือการปรับเปลี่ยนโครงสร้างและวัฒนธรรมองค์กรได้อย่างชัดเจน โดย Cummings & Worley (2009) ได้กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงเชิงกลยุทธ์ไว้ ดังนี้

1. Transformational Change เป็นการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานของการเปลี่ยนแปลงองค์กร โดยการกำหนดโครงสร้างและการปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมภายในองค์กร ซึ่งมีพื้นฐานมาจากองค์ประกอบ 3 ส่วน คือ การเปลี่ยนแปลงกลยุทธ์เชิงบูรณาการ (Integrated

Strategic Change) การออกแบบองค์การ (Organization Design) และการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมองค์การ (Organization's Culture Change)

2. Continuous Change หมายถึงการดำเนินกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้องค์กรสามารถเปลี่ยนแปลงตนเองได้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นการพัฒนาต่อยอดไปสู่กระบวนการที่ไม่หยุดนิ่งในด้านการกำหนดกลยุทธ์ การออกแบบองค์การ และการนำการเปลี่ยนแปลงไปสู่การปฏิบัติจริง เพื่อสร้างความได้เปรียบของการแข่งขันในรูปแบบใหม่ๆ ดังนั้น กระบวนการเพื่อความต่อเนื่องจึงให้ความสนใจในการเรียนรู้ (Learning) การเปลี่ยนแปลง (Changing) และการปรับเปลี่ยนให้เหมาะสม (Adapting)

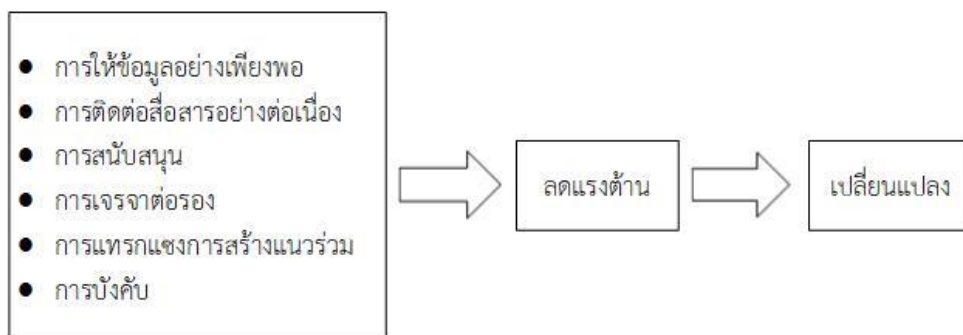
3. Trans-Organizational Change มีความแตกต่างจากการเปลี่ยนแปลงในสองลักษณะแรก เพราะทั้งสองลักษณะที่กล่าวมาเป็นการเปลี่ยนแปลงภายในองค์กรแต่ละองค์การ ขณะที่ Trans-Organizational Change เป็นการดำเนินกิจกรรมร่วมกันของสององค์การหรือมากกว่า เพื่อร่วมมือกันบริหารโครงการหรือแก้ปัญหาที่มีความซับซ้อน ซึ่งลำพังเพียงศักยภาพขององค์การเดียวไม่อาจดำเนินการได้หรือไม่อาจบรรลุผลสำเร็จได้ดีเท่าที่ควร รูปแบบของความร่วมมือในการจัดองค์การลักษณะดังกล่าว

กระบวนการสร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงกลยุทธ์รูปแบบใหม่ในปัจจุบันการวางกลยุทธ์ในการสร้างและพัฒนากระบวนการเปลี่ยนแปลงอย่างยั่งยืนในองค์กรโดยอาศัยการสอดแทรกกระบวนการสร้างและพัฒนาการเปลี่ยนแปลงในแผนยุทธศาสตร์องค์การซึ่งจะมีความยั่งยืนในการสร้างการเปลี่ยนแปลงมากกว่าดำเนินการแบบเป็นโครงการ (Project) การใช้กลยุทธ์ในการสร้างการเปลี่ยนแปลงโดยใช้เป็นแผนกลยุทธ์ขององค์การ (Programme) โดยองค์การที่สามารถบริหารการเปลี่ยนแปลงโดยใช้กระบวนการแผนปฏิบัติการในการสร้างการเปลี่ยนแปลงโดยสอดแทรกไปในแผนกลยุทธ์ขององค์การทั้งในแผนระดับหน้าที่ (Operational Level) ระดับธุรกิจ (Business Level) และระดับองค์การ (Corporate Level) ซึ่งจะเกิดความยั่งยืนและประสบความสำเร็จในการบริหารเชิงกลยุทธ์ในการสร้างความเปลี่ยนแปลงให้เกิดในองค์กร (Kippenberger, 2014)

แรงต้านการเปลี่ยนแปลง (Resistance to Change)

ความเปลี่ยนแปลงที่เป็นคำภาษาอังกฤษว่า “Change” จะถูกรับรู้ในเชิงลบมากกว่าจะมองว่าเป็นการพัฒนาเพื่อสิ่งที่ดีขึ้น เพราะคนส่วนใหญ่จะยึดติดกับวัฒนธรรม หรือกระบวนการที่เคยปฏิบัติเป็นประจำ ทำให้เกิดทัศนคติที่ไม่ดีต่อการเปลี่ยนแปลง (Burton, Lauridan และ Obel, 1999) รวมทั้งประสบการณ์ในอดีตที่อาจจะมีปัญหาจากกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่ไม่เหมาะสม ดังนั้นเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงในองค์กรย่อมหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะมีกลุ่มคนที่เกิดการต่อต้านการเปลี่ยนแปลง เป็นที่ยอมรับว่าไม่มีองค์กรใดจะหนีพ้นการเปลี่ยนแปลง ไม่ว่าการเปลี่ยนแปลงนั้นจะมาจากปัจจัยใด และหลายครั้งที่เกิดปัญหาจากการเปลี่ยนแปลง

การต่อต้านการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นได้เสมอเมื่อคนรู้สึกว่าการบรรทัดฐานเดิมหรือวิธีปฏิบัติที่เคยเป็นอยู่ ถูกคุกคาม (threats) โดยเฉพาะภายใต้บริบทที่เป็นบรรทัดฐานและแนวปฏิบัติเดิมนี้ผูกติดกับ โครงสร้างและความสัมพันธ์เชิงอำนาจอิทธิพลในองค์กร (Senge, 1990) การต่อต้านการเปลี่ยนแปลงอาจปรากฏขึ้นในหลายรูปแบบ ตั้งแต่การมีทัศนคติในทางลบต่อข้อเสนอการเปลี่ยนแปลงจนถึงการออกมาเคลื่อนไหวที่เป็นรูปธรรม ผู้บริหารจึงควรค้นหากระบวนการในการลดแรงต้านการเปลี่ยนแปลงและทำให้เกิดการยอมรับการเปลี่ยนแปลงเป็นผลที่องค์กรและผู้นำมีขีดความสามารถลดแรงต้านและเพิ่ม แรงสนับสนุนให้กระบวนการเปลี่ยนแปลงดำเนินไปในทิศทางที่ต้องการ รวมถึงการบรรลุผล สำเร็จของเป้าหมายการเปลี่ยนแปลงที่ตั้งใจไว้ โดยค้นหาแนวทางและ ยุทธศาสตร์การเผชิญหน้าหรือการเอาชนะแรงต่อต้านการเปลี่ยนแปลงซึ่งโดยธรรมชาติแล้วแรงต้านจะไม่มีรูปแบบ จะสะสมความซับซ้อนและความรุนแรงอย่างต่อเนื่อง รุนแรงเป็นระยะเวลานานแล้วค่อยแสดงผลออกมา โดยจะมีกลยุทธ์ในการลดแรงต้าน ดังนี้

ภาพที่ 1 กลยุทธ์ในการลดแรงต้านทานเพื่อจัดการกับการเปลี่ยนแปลง
ที่มา: *Choosing strategies for change* โดย Kotter&Schlesinger, 1979

การบริหารการเปลี่ยนแปลงในยุคหลังนิวสมัย

อิทธิพลทางความคิดด้านการจัดการในแต่ละยุค (Management Thought Era) และสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกันทำให้เกิดปรากฏการณ์การเปลี่ยนแปลงในการพัฒนาองค์กรอยู่ตลอดเวลา การศึกษาเรื่องพลวัตรของการเปลี่ยนแปลง (Dynamic of Change) โดยประวัติศาสตร์ขององค์การและการจัดการองค์การสมัยใหม่สะท้อนให้เห็นความผูกพันระหว่างองค์การและการเปลี่ยนแปลงมาโดยตลอดโดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบันที่เข้าสู่ยุคหลังนิวสมัย (Postmodern Era) จึงเป็นเรื่องสำคัญและมีความจำเป็นอย่างมากที่ผู้บริหารในยุคปัจจุบันจะต้องศึกษาอย่างถ่องแท้

ยุคหลังนิวสมัย (เป็นมุมมองของโลกสมัยใหม่ที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาและการเติบโตของเศรษฐกิจและสังคมทุกสิ่งต้องดำเนินตามทางของความทันสมัยบนโลกเทคโนโลยีและ

การเปลี่ยนแปลงของการเติบโตทางเศรษฐกิจและสังคม ในยุคปัจจุบันการถ่ายเทข่าวสารข้อมูลเคลื่อนตัวไปอย่างรวดเร็ว (จรัสพิมพ์ วังเย็น, 2554) การบริหารการเปลี่ยนแปลงในธุรกิจในยุคหลังนวมัยจะมีปัจจัยสำคัญเนื่องในการบริหารจัดการองค์การในยุคปัจจุบัน นวัตกรรมทางเทคโนโลยีและลักษณะความเป็นผู้นำจะสามารถส่งผลต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวขององค์การ อันจะก่อให้เกิดผลกระทบกับความอยู่รอดโดยเฉพาะในธุรกิจด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม เหตุเนื่องจากธุรกิจประเภทนี้ต้องปรับตัวและเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง (Wadood et al., 2016) การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในทฤษฎีองค์กรจะมีความแตกต่างกันตามยุคสมัย ซึ่งมาจากแนวคิด องค์ความรู้ สภาพการณ์ของโลกธุรกิจ และปรัชญาในการดำเนินธุรกิจในแต่ละช่วงเวลา องค์ประกอบของความไม่แน่นอนเหล่านี้ เปรียบเสมือนวงจรของกระบวนการเปลี่ยนแปลงในทฤษฎีองค์กร นับตั้งแต่อดีตที่ผ่านมาจนถึงยุคปัจจุบันที่เป็นยุคหลังนวมัยนั่นเอง (Daniel, 2005)

โดยการพัฒนาการบริหารการเปลี่ยนแปลงในยุคหลังนวมัยควรจะมีองค์ประกอบดังต่อไปนี้

1. ความสามารถในการรับรู้การเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร ความสามารถในการรับรู้การเปลี่ยนแปลงทำให้ผู้บริหารมีแรงกระตุ้น และความต้องการในการเตรียมพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง และพร้อมที่จะเรียนรู้และทำความเข้าใจรูปแบบค่านิยม กลไกการทำงานในยุคปัจจุบันโดยไม่ยึดติดกับวัฒนธรรมการทำงานแบบเก่า โดยที่ผู้บริหารมีศักยภาพในการประเมินความเสี่ยงและวิเคราะห์ถึงผลที่จะเกิดกับองค์การ และสามารถตอบสนองกับสถานการณ์ต่างๆ ได้เป็นอย่างดี เป็นความสามารถในการทำความเข้าใจถึงนัย หรือความหมายที่อยู่เบื้องลึก (Meaning & Insight) โดยความสามารถประเมินและรับรู้ต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น และสามารถรับมือได้ทันกับสถานการณ์

2. การสร้างการรับรู้ จุดเริ่มต้นของการบริหารเปลี่ยนแปลงในองค์การ จะต้องสร้างความตระหนักให้กับคนในองค์การว่าอะไรที่ต้องเปลี่ยนแปลงและทำไมจึงต้องเปลี่ยนแปลง หากไม่มีการเปลี่ยนแปลง อะไรคือความเสี่ยงที่จะเกิดและจะเกิดผลกระทบอย่างไร และการเปลี่ยนแปลงจะก่อให้เกิดประโยชน์เชิงบวกกับแต่ละบุคคลอย่างไร รวมถึงจะได้อะไรจากการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิด หากไม่เปลี่ยนแล้วปัญหาคืออะไรอีกนัยหนึ่ง ก่อนเข้าสู่กระบวนการสร้างกลยุทธ์การเปลี่ยนแปลง บุคลากรในองค์การจะต้องตระหนัก และเกิดการรับรู้ความเข้าใจก่อนถึงความสำคัญของการเปลี่ยนแปลง

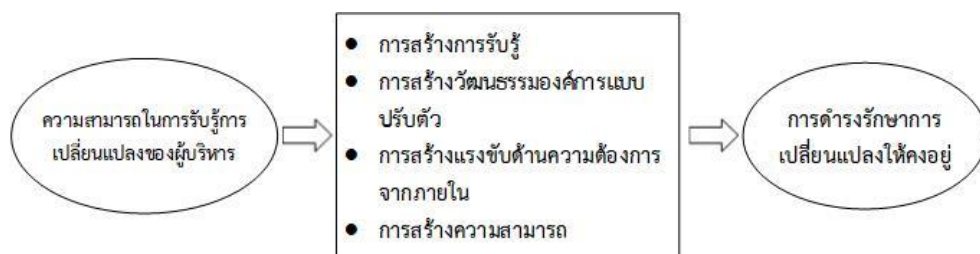
3. การสร้างแรงขับเคลื่อนความต้องการจากภายใน เมื่อบุคลากรในองค์การรู้ และเกิดความตระหนักว่าอะไรต้องมีการเปลี่ยนแปลง และจะเกิดผลเชิงบวกหรือเชิงลบกับตนเองอย่างไร ก็จะเกิดแรงขับที่จะก่อให้เกิดการสนับสนุนการเปลี่ยนแปลง หากไม่มีความต้องการและแรงสนับสนุนมากเพียงพอก็อาจทำให้เกิดแรงต้าน (Resistance) การดำเนินการเปลี่ยนแปลง ปัจจัยสำคัญของขั้นตอนนี้คือสร้างแรงปรารถนาเชิงบวก โดยใช้ให้เห็นถึงสิ่งที่บุคลากรจะได้รับจากการ

เปลี่ยนแปลงที่จะเกิด โดยจะต้องอาศัยหลักการจูงใจหรือการเสริมแรงเชิงบวกให้เกิดอิทธิพลต่อแรงปรารถนา จึงจะก่อให้เกิดแรงขับเคลื่อนจากความต้องการของผู้ปฏิบัติอย่างแท้จริงโดยไม่ต้องมีการบังคับ

4. การสร้างวัฒนธรรมองค์การแบบปรับตัว เป็นการมุ่งสร้างค่านิยมใหม่ขององค์การที่เอื้อต่อการเพิ่มขีดความสามารถในการดำเนินงาน และมุ่งส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้น ทำให้องค์การสามารถปรับตัวสอดคล้องกับกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างมีคุณภาพ มีการปรับโครงสร้างองค์การให้เหมาะสมปรับเปลี่ยนกระบวนการคัดเลือกและกระบวนการเรียนรู้ทางสังคม การประเมินผล และระบบรางวัลจูงใจที่จะช่วยสนับสนุนค่านิยม และปรัชญาใหม่ ๆ เพื่อสร้างวัฒนธรรมใหม่ให้เกิดขึ้นเพื่อให้กลยุทธ์การเปลี่ยนแปลงประสบผลสำเร็จ

5. การสร้างความสามารถ การสร้างความสามารถในการดำเนินงานให้กับบุคลากรหรืออีกนัยหนึ่งคือการเปลี่ยนแปลงจากความรู้สู่การปฏิบัติในการประยุกต์ใช้ระบบต่างๆ ในการพัฒนาบุคลากร เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและทักษะใหม่ ๆ ของบุคลากร ซึ่งกระบวนการสร้างความสามารถจะต้องระบุให้ชัดเจนว่าพฤติกรรมอะไรเป็นสิ่งที่ต้องการปรารถนาหรือคาดหวังจะให้บุคลากรในองค์การเกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นในองค์การ และจะต้องมีระบบการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลอย่างเป็นรูปธรรมตามระดับมาตรฐานที่องค์การได้กำหนดไว้

6. การดำรงรักษาการเปลี่ยนแปลงให้คงอยู่ การดำรงรักษาการเปลี่ยนแปลงให้คงอยู่เป็นขั้นตอนที่สำคัญและถือเป็นสิ่งที่ท้าทายสำหรับการบริหารการเปลี่ยนแปลงในองค์การ นั่นคือการหาอย่างไรให้การเปลี่ยนแปลงอยู่ต่อไปได้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นกระบวนการด้านการสื่อสารอย่างต่อเนื่อง การกระตุ้น ย้ำเตือน ทำให้บุคลากรเกิดความคุ้นเคย อีกทั้งการเสริมแรงเชิงบวกและเชิงลบ การสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการกำหนดเป็นแผนปฏิบัติหรือนโยบายที่ทุกคนในองค์การจะต้องปฏิบัติตามอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การเปลี่ยนแปลงสามารถขับเคลื่อนอย่างมีประสิทธิภาพและดำรงอยู่ในจิตสำนึกของบุคลากร (Hiatt, 2006)

ภาพที่ 2 การพัฒนาการบริหารการเปลี่ยนแปลงในยุคหลังนวมัย
ที่มา: สังเคราะห์จากผู้เขียน

สรุป

การเปลี่ยนแปลงนั้นสามารถเกิดขึ้นได้ตลอดเวลาและกับทุกสิ่ง ไม่มีองค์การใดที่สามารถอยู่รอดและดำเนินการแบบเดิมโดยไม่มีการเปลี่ยนแปลงหรือปรับตัวให้เหมาะสมกับสภาวะการณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทบาทและความสามารถของผู้นำองค์กรในความสามารถในการตระหนักและเข้าใจถึงนัย (sensemaking) และสามารถสร้างกระบวนการดำเนินงานขององค์กรให้ประสบความสำเร็จด้วยการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Angela et al., 2012) และผู้บริหารมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องแสวงหาองค์ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการเบื้องต้นในการพัฒนาอย่างยั่งยืนและความจำเป็นในการเปลี่ยนแปลงขององค์กร มุ่งเน้นกลไกของการพัฒนาอย่างยั่งยืนรวมถึงการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบและมีการสอดแทรกกระบวนการบริหารการเปลี่ยนแปลงในระดับนโยบาย (Carla et al., 2012)

โลกปัจจุบันอยู่ในยุคของการเปลี่ยนแปลง ซึ่งในแต่ละวันมีการเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ เกิดขึ้นมากมาย ความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศ ได้ย่นโลกให้เล็กลง การติดต่อสื่อสารแลกเปลี่ยนข้อมูลและเรียนรู้ซึ่งกันและกัน สามารถทำได้โดยไม่มีขอบเขตจำกัดด้วยความเร็วเวลาเพียง เสี้ยววินาทีเท่านั้น กระแสการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลกระทบต่อให้เกิดความจำเป็น ที่ต้องปรับเปลี่ยน กระบวนทัศน์ด้านบริหารองค์กร จากเดิมไปสู่กระบวนทัศน์ใหม่ เช่น จากแนวคิดแบบยุคอุตสาหกรรม ไปสู่ยุคสารสนเทศ จากเดิมองค์การเน้นความมั่นคงไปสู่ มุ่งเน้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลง จากที่เคยใช้วิธีควบคุมที่ศูนย์อำนาจ ไปสู่การมุ่งกระจายอำนาจความรับผิดชอบในการตัดสินใจ ให้แก่พนักงานระดับล่าง จากแนวคิดขององค์กรที่มุ่งการแข่งขัน ไปเป็นการมุ่งแสวงหาความร่วมมือ จากที่เคยให้ความสำคัญของวัตถุเป็นหลักไปเป็นการยึดความสำคัญของคน และความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน และจากการเน้นความเหมือนกัน ไปสู่การเน้นให้มีความแตกต่างที่หลากหลาย องค์กรก็เช่นเดียวกับสิ่งมีชีวิตที่จำเป็นต้องปรับตัวเพื่อความอยู่รอดอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะกระแสของโลกในยุคหลังนวมัยได้ส่งผลกระทบอย่างรุนแรง ต่อองค์กรประกอบด้านต่าง ๆ ขององค์กรให้ต้องมีการเปลี่ยนแปลงขึ้น

การเปลี่ยนแปลงโดยทั่วไปและการเปลี่ยนแปลงองค์การโดยเฉพาะได้กลายเป็นเงื่อนไขสำคัญ ที่จะกำหนดว่าองค์กรสามารถดำรงความอยู่รอด เติบโต และบรรลุผลสำเร็จได้มากน้อยแค่ไหน ภายใต้บริบทของสิ่งแวดล้อมที่มีลักษณะพลวัตและพลิกผันอยู่ตลอดเวลา บทความนี้นำเสนอแนวคิดและกระบวนทัศน์ในการบริหารการเปลี่ยนแปลงองค์การในยุคหลังนวมัยซึ่งองค์การในยุคปัจจุบันได้นำแนวคิดด้านรูปแบบของการบริหารการเปลี่ยนแปลงเชิงกลยุทธ์เข้ามาใช้เพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันและความอยู่รอด การเปลี่ยนแปลงองค์การมีทั้งที่ประสบความสำเร็จและล้มเหลว การเปลี่ยนแปลงที่ไม่ประสบความสำเร็จนั้นมักเกิดจากแรงต้านการเปลี่ยนแปลงซึ่งเกิดจากคนในองค์กรเป็นสำคัญ รวมถึงหลักการและรูปแบบของการบริหารการเปลี่ยนแปลงในยุคหลังนวมัยซึ่งประกอบด้วย ความสามารถในการรับรู้การเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร การสร้างการรับรู้ การสร้างแรงขับเคลื่อนความต้องการจากภายใน การให้ความรู้ การ

สร้างความสามารถ และการดำรงรักษาการเปลี่ยนแปลงให้คงอยู่เพื่อให้องค์กรประสบความสำเร็จ

เมื่อเข้าใจแล้วว่าการบริหารการเปลี่ยนแปลงเป็นปรากฏการณ์ที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ แนวคิดเรื่องการเปลี่ยนแปลงจึงถูกนำมาใช้ในลักษณะของแรงจูงใจที่ทำให้เกิดความหวังว่าการเปลี่ยนแปลงจะนำมาซึ่งสิ่งที่ดีขึ้น ประโยชน์ของการศึกษาในเรื่องของการเปลี่ยนแปลงจึงถูกนำมาบริหารจัดการให้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาองค์กรโดยคำนึงถึงคน กระบวนการ สภาพแวดล้อม และ พื้นฐานขององค์กร เพราะการเปลี่ยนแปลงยังคงเป็นสิ่งที่ไม่เคยเปลี่ยนไป องค์การที่เข้าใจและรู้จักใช้ประโยชน์จากการบริหารการเปลี่ยนแปลงเกิดความยั่งยืนและประสบความสำเร็จในการบริหารองค์กร

เอกสารอ้างอิง

- จรัสพิมพ์ วังเย็น. (2554). แนวคิดโลกหลังสมัยใหม่: การย้อนสู่โลกแห่งภูมิปัญญา. *วารสารสถาบันวัฒนธรรมและศิลปะ*, 13(1), 1-10.
- นิเทศ ดินณะกุล. (2546). *การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Angela, V. D. H. et al. (2012). Change agent sensemaking for sustainability in a multinational subsidiary. *Emerald Group Publishing Limited*, 25(1), 535 – 559.
- Beer, M. (1980). *Organization Change and Development: A Systems View*. Santa Monica: Calif. Goodyear Publishing.
- Carla, M., et al. (2012). Sustainability and the need for change: organizational change and transformational vision. *Journal of Organizational Change Management*, 25(4) 489-500.
- Cummings, T. G., & Worley, C. G. (2014). *Organization development and change*. Cengage learning.
- Daniel, A. W. (2005). *The History of Management Thought*. Fifth Edition. John Wiley & Sons, Inc.
- Ellegård, A. (1990). *Darwin and the general reader: the reception of Darwin's theory of evolution in the British periodical press, 1859-1872*. University of Chicago Press.
- Hiatt, J. (2006). *ADKAR: a model for change in business, government, and our community*. Prosci.

- Joris, V. D. V. (2014). The effectiveness and specificity of change management in a public organization: Transformational leadership and a bureaucratic organizational structure. *Elsevier Ltd*, 32(1), 373 – 382.
- Kippenberger, T. (2014). A new way to create strategic change?. *The Antidote*, 5, 11-13.
- Kotter, J. P., & Schlesinger, L. A. (1979). Choosing strategies for change. *Harv Bus Rev* 1979, 57(2), 106-114.
- Lewin, K. (1951). *Field Theory in Social Science*: New York: Harper & Row.
- Rodrigues, L. L., & Dharmaraj, N. (2006). *System dynamics approach for change management in new product development*. Management Research News.
- Senge, P.M. (1990) *The Fifth Discipline: The Art and Practice of the Learning Organization*. N.Y.: Doubleday.
- Wadood, S., et al.(2016). Influence of Change in Management in Technological Enterprises. *Elsevier B.V.*, 37, 129 – 136.

กลยุทธ์การจัดการทรัพยากรมนุษย์เพื่อสร้างความผูกพันต่อองค์กร*
HUMAN RESOURCE MANAGEMENT STRATEGIES
TO CREATE CORPORATE ENGAGEMENT

วีรภัทร สภากาญจน์

Weerapat Sapakarn

บริษัท เอฟดับบลิวดี ประกันชีวิต จำกัด (มหาชน)

FWD Life Insurance Public Company Limited

Corresponding Author E-mail: sapakarn@yahoo.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการเรื่องกลยุทธ์การจัดการทรัพยากรมนุษย์เพื่อสร้างความผูกพันต่อองค์กร เป็นการนำเสนอแนวคิดแนวทางการสร้างความผูกพันต่อองค์กรของทรัพยากรบุคคล ซึ่งการกลยุทธ์การสร้างความผูกพันต่อองค์กรนั้น มีประกอบด้วย 1) กำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ ค่านิยมขององค์กร 2) การประเมินองค์กรและสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกองค์กร 3) การกำหนดกลยุทธ์การบริหารและพัฒนาบุคลากรระยะสั้นและระยะยาว 4) การดำเนินกลยุทธ์เป็นเป็นการเชื่อมโยงแผนกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติ โดยบุคลากรกับองค์กรนั้นต้องได้รับการบริหารจัดการผ่านกิจกรรมร่วม หรือโครงการร่วมกันจนทำให้เกิดความผูกพัน ความรักความสามัคคีขึ้นระหว่างบุคคลกับบุคคล หรือระหว่างองค์กรกับองค์กร จึงเป็นกลยุทธ์การสร้างความผูกพันภายในองค์กรในอีกรูปแบบหนึ่ง

คำสำคัญ: กลยุทธ์; การจัดการทรัพยากรมนุษย์; ความผูกพันต่อองค์กร

Abstract

The academic article on Human Resource Management Strategies for Building Relationships with organizations presents the concept of organizational engagement of human resources. Participation strategies consisted of 1) determining the direction of personnel towards the organization 2) assessment of the organization and the internal and external environment 3) setting the strategy Make short- and long-term plans or projects. 4) Implement strategies. How many strategies are put into action? Personnel and organization must be managed through joint activities. Or a joint project until a bond, love and unity grow

*Received May 5, 2021; Revised July 9, 2021; Accepted July 11, 2021

between people and people. Or between departments and organizations is a strategy for creating a bond within the organization in another form.

Keywords: strategy; Human resource management; Corporate commitment

บทนำ

ในการบริหารจัดการองค์กรนั้น ทรัพยากรมนุษย์มีความจำเป็นอย่างยิ่งในการเสริมสร้างประสิทธิภาพขององค์กรให้มีความเจริญก้าวหน้าองค์กรไปสู่ความสำเร็จ ซึ่งปัจจุบันนี้สังคมได้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ซึ่งตัวแปรสำคัญที่ส่งผลให้องค์กรดำเนินการอย่างล่าช้าคือ “ความผูกพัน” หรือ “Engagement” ในองค์กรที่เริ่มลดลง แต่ในขณะเดียวกันองค์กรให้ความสำคัญในการสร้างและพัฒนาศักยภาพบุคลากรมากกว่าการเสริมสร้างความผูกพันของบุคลากรในองค์กร

ประเด็นนี้มีความแตกต่างจาก “เดล คาร์เนกี” บริษัทพัฒนาศักยภาพผู้นำระดับโลกที่เน้นความสำคัญกับปัจจัยการสร้างความสัมพันธ์ในองค์กรเพื่อยุติวิกฤตแรงงานที่เกิดจากการเปื้อนงาน ผลเช่นนี้จึงทำให้ “ปรียกร มิมะพันธุ์” กรรมการผู้จัดการ เดล คาร์เนกี (ประเทศไทย) บอกว่า ปัญหาสำคัญที่องค์กรธุรกิจไทยควรหันมาให้ความสนใจที่สุดคือปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างพนักงานและองค์กร “โดยเฉพาะพนักงานกลุ่มคนรุ่นใหม่ อย่าง Gen Y เนื่องจากคนกลุ่มนี้มักให้ความสำคัญกับอิสระและชีวิตส่วนตัว ขณะเดียวกันเขาก็ต้องการความท้าทายในชีวิตและอาชีพการงานมากกว่าการอดทนทำงานในสภาวะแวดล้อมที่ไม่ต้องการ ปัจจัยเช่นนี้จึงทำให้การสร้าง ความผูกพันของพนักงานและองค์กรในปัจจุบันเป็น ไปได้ยากขึ้น ส่งผลให้อัตราการเปลี่ยนงาน (turnover rate) มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นตามไปด้วย” สอดคล้องกับผลสำรวจจากสถาบันวิจัยแรงงานและการจ้างงานแห่ง สหรัฐอเมริกาที่ระบุว่า การเกิดอัตราการเปลี่ยนงานจะทำให้องค์กรมีค่าใช้จ่ายสูงขึ้น ทั้งค่าใช้จ่ายในการสรรหาและอบรมพนักงานใหม่เพื่อทดแทนพนักงานในตำแหน่งเดิม ถึง 150% ของเงินเดือนที่จ่าย และส่งผลต่อผลิตผลขององค์กรเป็นอย่างมาก (Jobs, 2564)

ดังนั้นบทความวิชาการเรื่อง กลยุทธ์การจัดการทรัพยากรมนุษย์เพื่อสร้างความผูกพันต่อองค์กร เป็นการนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับกลยุทธ์การสร้าง ความผูกพันของบุคลากรในองค์กร โดยการประยุกต์หลักแนวคิดของนักปรัชญาต่างๆ ทั้งตะวันออกและตะวันตกมาบูรณาการเพื่อปรับใช้สำหรับการพัฒนาบุคลากรผ่านขั้นตอนและกลไกขององค์กรที่ได้กำหนดแบบแผนให้บุคลากรได้ไปปฏิบัติจนนำองค์กรไปสู่ความสำเร็จร่วมกัน

หลักการจัดการเชิงกลยุทธ์เบื้องต้น

เบื้องต้นผู้เขียนจะนำเสนอหลักการทั่วไปเบื้องต้นเกี่ยวกับกลยุทธ์ ซึ่งมีความหมายดังต่อไปนี้ คือ กลยุทธ์ (Strategy) หมายถึง กระบวนการในการกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนของธุรกิจในระยะสั้นและระยะยาว การสร้างหรือการพัฒนาวิธีการในทางปฏิบัติ ตลอดจนการระดมและจัดสรรทรัพยากรขององค์กรธุรกิจ เพื่อให้สามารถบรรลุถึงซึ่งเป้าหมายที่ถูกกำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ (สมชาย ภคภาสน์วิวัฒน์, 2546) และเป็นวิธีการที่จะทำให้วัตถุประสงค์บรรลุผลด้วยวิธีที่ถูกต้อง การกำหนดกลยุทธ์ไม่ได้เริ่มที่ตัวกลยุทธ์ แต่เริ่มที่วิสัยทัศน์ ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้ 1) วิสัยทัศน์ (Vision) หมายถึง การมองอนาคตให้ถูกต้องว่าจะเกิดอะไรขึ้น 2) เป้าหมาย (Goal) และวัตถุประสงค์ (Objective) เป้าหมายกับวัตถุประสงค์จะแตกต่างกันในรายละเอียด โดยเป้าหมายจะระบุถึงจุดหมายปลายทางขององค์กรที่เป็นส่วนร่วม ส่วนวัตถุประสงค์จะเป็นจุดหมายปลายทางของการดำเนินงานในระดับหน่วยงาน มีความรับผิดชอบเฉพาะเจาะจงกว่า 3) กลยุทธ์ (Strategy) ได้แก่ การกำหนดกลยุทธ์และการนำไปใช้ 4) แผนการดำเนินงาน (Operation Plan) การจัดทำแผนดำเนินงานเพื่อเชื่อมโยงสิ่งต่างๆ ที่กล่าวมาในข้างต้น เพื่อให้องค์กรสามารถดำเนินงานได้สำเร็จตามเป้าหมาย (เสนาะ ตีแยว, 2544)

สำหรับกลยุทธ์ยังมีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายไว้อีก ซึ่งความหมายของกลยุทธ์โดยใช้หลัก 5 P ได้แก่ (Mintzberg, 1994)

1) กลยุทธ์ คือ แผน (Strategy of plan = p1) กล่าวคือ กิจกรรมทั้งหลายกำหนดกลยุทธ์เพื่อใช้เป็นสิ่งกำหนดทิศทาง (direction) หรือเป็นแนวทางในการดำเนินงานในอนาคต (a guide or course of action into the future)

2) กลยุทธ์ คือ แบบแผนหรือรูปแบบ (Strategy is a pattern = p2) กลยุทธ์ในความหมายของ P2 เป็นเรื่องเกี่ยวกับแบบแผนด้านพฤติกรรมในการปฏิบัติงานที่เป็นไปอย่างต่อเนื่องในแต่ละช่วงเวลา

3) กลยุทธ์ คือ การกำหนดฐานะหรือดำรงตำแหน่ง (Strategy is position = p3) กลยุทธ์ในความหมายของ p3 เน้นไปที่ความสำคัญของฐานะหรือตำแหน่งของกิจการในสนามการแข่งขัน

4) กลยุทธ์ คือ ทศนิยมภาพ (Strategy is a perspective = p4) ทศนิยมภาพ หมายถึง วิธีการดำเนินงานที่ต้องการให้คนในองค์กรยึดถือร่วมกัน (Organization's way of doing thing)

5) กลยุทธ์ คือ กลวิธีในการเดินหมาก (Strategy is ploy = p5) ในความหมายของ p5 เป็นความหมายที่เฉพาะเจาะจงเป็นอย่างยิ่ง กล่าวคือ ในสถานการณ์ที่มีการต่อสู้หรือการแข่งขัน สิ่งที่คุณต้องการคือชัยชนะ

ดังนั้นผู้เขียนเล็งเห็นว่าการจัดการเชิงกลยุทธ์ (Strategic Management) เป็นการบริหารจัดการอย่างมีระบบ โดยผ่านกระบวนการคิดวิเคราะห์ และการประเมินสภาพแวดล้อมขององค์กร เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสถานการณ์

หลักการจัดการทรัพยากรมนุษย์เบื้องต้น

ยุคก่อนที่จะมีการบริหารจัดการบุคคลนั้น มนุษย์ถูกมองว่าเป็นเพียง “แรงงาน” ซึ่งเป็นแค่หนึ่งปัจจัยในการผลิตเท่านั้น แต่ในยุคปัจจุบันได้มีการยกระดับแรงงานให้กลายเป็น “ทรัพยากร” ที่มีคุณค่าและความสำคัญขึ้น แนวคิดหลักส่วนใหญ่แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มคือ 1.กลุ่มนักคิดในสหรัฐอเมริกา และ 2.กลุ่มนักคิดในสหราชอาณาจักร มีดังต่อไปนี้ (HR note.asia, 2564)

1. กลุ่มนักคิดในสหรัฐอเมริกา มองว่าตัวแบบการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ของกลุ่มฮาร์วาร์ด (The Harvard Model) กลุ่มแนวคิดนี้บางครั้งถูกเรียกว่าแนวคิดแบบ “มนุษยนิยมเชิงพัฒนาการ (Developmental Humanism)” ซึ่งมีรากฐานทางความคิดมาจากสำนักคิดสาย “มนุษยสัมพันธ์” ที่เน้นเรื่องของการสื่อสารในองค์กร การสร้างระบบทำงานแบบทีม และการใช้ความสามารถของแต่ละบุคคลให้เกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งแก่นของแนวคิดนี้ก็คือการต้องสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคลากรในองค์กรให้มีประสิทธิภาพ และมีหลักการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ของสำนักมิชิแกน (The Michigan School) เป็นแนวความคิดแบบ “บริหารจัดการนิยม (Managerialism)” เน้นบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ โดยมองทรัพยากรมนุษย์เป็นเพียงเครื่องมือในกระบวนการทำงาน แนวความคิดนี้จะมุ่งเน้นไปที่ผลประโยชน์ที่องค์กรจะได้รับเป็นหลัก แต่ก็มีการบริหารทรัพยากรบุคคลอันเป็นกลไกสำคัญที่จะขับเคลื่อนให้องค์กรประสบผลสำเร็จ

2. กลุ่มนักคิดในสหราชอาณาจักร มีกลุ่มแนวความคิดแบบอ่อน (Soft) กลุ่มนักคิดนี้ให้ความสำคัญที่มีน้ำหนักไปทาง “คน” มากกว่า “การบริหารจัดการ” โดยกลุ่มนี้เชื่อว่าบุคลากรทุกคนเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าและมีความสามารถในตนเอง และกลุ่มแนวความคิดแบบแข็ง (Hard) ให้ความสำคัญที่การบริหารจัดการมากกว่าคน ซึ่งการบริหารจัดการเป็นกลยุทธ์ที่สำคัญที่สุดสามารถใช้คนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และคุ้มค่าที่สุด จึงเน้นที่ระบบการบริหารจัดการ และจัดสรรทรัพยากรให้เหมาะสม เพื่อให้ระบบบริหารจัดการเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

อนึ่งคำว่า “การจัดการทรัพยากรมนุษย์” (human resource management) แต่เดิมเคยใช้คำว่า การบริหารงานบุคคล (personnel management) ซึ่งเป็นความหมายที่แคบกว่า โดยมองการบริหารบุคคลเป็นแบบศูนย์รวมอำนาจทั้งองค์กร ที่เกี่ยวกับกิจกรรม สำหรับความหมายของการจัดการทรัพยากรมนุษย์ มีผู้ให้ความหมายไว้ดังนี้ เพ็ญศรี วายวานนท์ (2537) ให้ความหมายการจัดการทรัพยากรมนุษย์ว่า เป็นงานการจัดการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับคนทำงาน เกี่ยวข้องกับการกำหนดและดำเนินนโยบายในด้านการ วางแผนกำลังคน การจัดหา

และคัดเลือกคนเข้าทำงาน การพัฒนา การจ่ายค่าตอบแทน การประสาน สัมพันธ์เพื่อการดำรงรักษากำลังคนและการพัฒนาการทำงานอย่างเป็นธรรมชาติ เพื่อมุ่งหมายให้ คนทำงานอยู่ดีและเป็นส่วนสำคัญในความสำเร็จขององค์การ

มอนดี และโน (Mondy & Noe, 1996) ให้ความหมายว่า การจัดการทรัพยากรมนุษย์ เป็นการใช้ทรัพยากรมนุษย์เพื่อให้องค์การบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด และคลาร์ค (Clark, 1992) อธิบายว่า การจัดการทรัพยากรมนุษย์ เป็นการจัดการความสัมพันธ์ของคนงานและผู้บริหาร โดยมีจุดประสงค์เพื่อให้องค์การบรรลุจุดมุ่งหมาย ซึ่งจากความหมายดังกล่าวมีประเด็นที่สำคัญ 3 ประการ คือ 1) การจัดการทรัพยากรมนุษย์ให้ความสำคัญกับการจัดการความสัมพันธ์ ที่ไม่ใช่เป็นการจัดการบุคคล 2) การจัดการทรัพยากรมนุษย์มุ่งเน้นที่เป้าประสงค์ขององค์การ ดังนั้น เมื่อวัตถุประสงค์ขององค์การเปลี่ยนแปลงไป การจัดการความสัมพันธ์ดังกล่าวก็จะเปลี่ยนด้วย 3) วัตถุประสงค์หลักของการจัดการทรัพยากรมนุษย์ควรมุ่งที่องค์การส่วนสมาชิกขององค์การแต่ละคนจะเป็นวัตถุประสงค์รอง

ดังนั้น การบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ เป็นวิธีการบริหารขององค์การที่จะดำเนินวางแผนการบริหารทรัพยากรมนุษย์อย่างรอบคอบ เพื่อให้ทรัพยากรบุคคลได้ปฏิบัติงานอย่างเต็มประสิทธิภาพ และเพิ่มศักยภาพให้แก่องค์การ ทำให้องค์กรและบุคลากรก้าวไปสู่เป้าหมายอย่างพร้อมกัน

หลักการสร้างความผูกพันต่อองค์กร

Employee Engagement นั้นหมายถึงการมีส่วนร่วมของพนักงานในองค์กร ตลอดจนการให้ความร่วมมือกับองค์กรในทุกๆ ด้านอย่างสมัครใจและเต็มใจ ความหมายในวงที่กว้างขึ้นนั้นยังหมายถึงความผูกพันต่อองค์กร และความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งขององค์กรอย่างแท้จริงด้วย ตลอดจนความรู้สึกในการเป็นเจ้าขององค์กรร่วมกัน ซึ่งนั่นจะนำมาสู่ความภักดีต่อองค์กรได้ในที่สุด โดยมีประเด็นที่สำคัญคือ

1) การสร้าง Employee Engagement ที่มีประสิทธิภาพให้กับบุคลากรในองค์กร จะทำให้บุคลากรรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร องค์กรใส่ใจดูแลเป็นอย่างดี นั้นทำให้บุคลากรอยากร่วมงานในระยะยาว และเกิดความจงรักภักดีต่อองค์กรได้ในที่สุด

2) Employee Engagement ที่มีประสิทธิภาพจะทำให้พนักงานค้นพบปัญหาและ Feedback กลับสู่องค์กรได้อย่างรวดเร็ว ทันทั่วถึง และชัดเจน ทำให้องค์กรสามารถแก้ไขปัญหาได้ทัน ตรงจุด แก้ไขอย่างมีประสิทธิภาพ

3) เป้าหมายและวิสัยทัศน์ขององค์กรที่ดีและชัดเจน เป็นแก่นสำคัญที่จะช่วยสร้าง Employee Engagement ที่มีประสิทธิภาพให้เกิดขึ้นกับบุคลากรในองค์กรได้ ช่วยสร้างความมีส่วนร่วม ความสุขในการทำงาน ความภาคภูมิใจในการทำงาน ตลอดจนความผูกพันกับองค์กรในระยะยาวได้ เพราะต่างก็ยึดถึงในอุดมการณ์และมีเป้าหมายร่วมกัน (HR note.asia, 2564)

หากจะกล่าวถึงความผูกพันของพนักงานต่อองค์กร คือ การแสดงออกที่มากกว่าความจงรักภักดีที่เกิดขึ้นตามปกติเพราะเป็น ความสัมพันธ์ที่แนบแน่นและผลักดันให้บุคคลเต็มใจทิศตนเองเพื่อสร้างสรรค์ให้องค์การอยู่ในสถานะที่ดี (Mungkata, 2005) ซึ่งความผูกพันของพนักงานต่อองค์กรเป็นทัศนคติ หรือความรู้สึกที่สมาชิกมีต่อองค์กรในทางบวก ซึ่งก่อให้เกิดความรู้สึกผูกพันระหว่าง บุคคลกับองค์กร และมีความตั้งใจที่จะทำงานให้องค์การบรรลุเป้าหมาย

อนึ่งความผูกพันของพนักงานต่อองค์กรว่าเป็น สภาพของบุคคลที่ได้เข้าไปเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์ โดยมีการลงทุนกับสิ่งนั้น ๆ และสิ่งที่ลงทุน เหล่านั้น ได้แก่ การศึกษา อายุ สถานภาพ สมรส ประสบการณ์ในการทำงาน เป็นต้น ในที่สุดแล้ว บุคคลก็ต้อง หวังผลประโยชน์ตอบแทนจากองค์กร ดังนั้น ระดับความผูกพันจะขึ้นอยู่กับความเข้มข้นและคุณภาพของสิ่งที่บุคคลนั้นลงทุนไป (Siriwut, 2005) และความผูกพันของพนักงานต่อองค์กรเป็นความรู้สึกเป็นพวกเดียวกัน (Partisan) ความผูกพันที่มีต่อเป้าหมายและค่านิยมของ องค์กรและการปฏิบัติงานตามบทบาทของตนเองเพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายและค่านิยมขององค์กร ซึ่งความ ผูกพันของพนักงานต่อองค์กรประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ส่วน คือ 1) ความแนบแน่นเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับองค์กร (Identification) แสดงออกจากเป้าหมายและ ค่านิยมต่อองค์กรของผู้ปฏิบัติงาน 2) ความสัมพันธ์เกี่ยวโยงกับองค์กร (Involvement) โดยการปฏิบัติงานตามบทบาทของแต่ละคนอย่าง เต็มที่ 3) ความจงรักภักดีต่อองค์กร (Loyalty) ความรู้สึกรัก ซื่อสัตย์ และผูกพันต่อองค์กร (Bunjongkaew, 2005)

ดังนั้นผู้เขียนจึงกล่าวสรุปเบื้องต้นว่าความผูกพันต่อองค์กรเป็นสิ่งที่บุคลากรต้องแสดงออกถึงการกระทำในเชิงบวกต่อองค์กร มีความเต็มใจที่จะพยายามพัฒนาองค์กรให้สามารถแข่งขันหรือทัดเทียมกับองค์กรอื่นๆ อนึ่งความก้าวหน้าในองค์กรนั้นต้องอาศัยศักยภาพของทรัพยากรภายในองค์กรที่ขับเคลื่อนองค์กรไปสู่เป้าหมายทิศทางเดียวกันผ่านระบบและกลไกที่องค์กรได้กำหนดไว้ ซึ่งความผูกพันของบุคลากรนั้นมีทั้งผลดีและผลร้ายขึ้นอยู่กับการแสดงออกทางเจตนารมณ์ของบุคคลในองค์กร ดังนั้นการสร้างความผูกพันก็เป็นการเชื่อมโยงระหว่างจิตนาการของบุคลากรในองค์กรกับจุดมุ่งหมายขององค์กรที่วางเป้าหมายให้บุคลากรได้ปฏิบัติตามดำเนินงานอย่างเต็มกำลังความสามารถ

สรุป

สำหรับแนวทางกลยุทธ์การสร้างความผูกพันต่อองค์กรนั้น ได้นำหลักแนวคิดของ Porter, M.E. มาประยุกต์เป็นแนวทางซึ่งมีหลักการปฏิบัติ 5 ประการ คือ 1) การกำหนดทิศทาง (Direction Setting) 2) การประเมินองค์กรและสภาพแวดล้อม (Environment Scanning) 3) การกำหนดกลยุทธ์ (Strategy Formulation) 4) การดำเนินกลยุทธ์ (Strategy

Implementation on) 5) การประเมินผลและการควบคุม (Evaluation and Control) (Porter, 1987) ซึ่งมีรายละเอียดกลยุทธ์ดังนี้

1) กำหนดทิศทาง (Direction Setting) ในการกำหนดทิศทางขององค์กรจะประกอบด้วย การกำหนดวิสัยทัศน์ (Vision) และการกำหนดภารกิจ (Mission) หรือกรอบในการกำหนดงานที่ชัดเจนจะช่วยให้องค์กรสามารถกำหนดทิศทางในระยะยาว อีกทั้งยังแสดงถึงความตั้งใจในการดำเนินธุรกิจอีกด้วย ภารกิจ (Mission) ในกระบวนการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์นั้น ชั้นแรกองค์กรจะต้องระบุภารกิจและเป้าหมายหลักที่สำคัญเพื่อสร้างความผูกพันในองค์กร โดยประกาศข้อความขององค์กรว่าปัจจุบันมีภารกิจอะไรที่ต้องกระทำร่วมกัน ข้อความที่บ่งบอกถึงคุณค่าทางปรัชญาสำคัญที่ผู้บริหารและผู้ใต้บังคับบัญชาตัดสินใจกระทำร่วมกันอันแสดงออกถึงพันธะของบุคลากรในองค์กร โดยสร้างเป้าหมาย (Goal) คือ การบอกถึงสิ่งที่องค์กรปรารถนาให้เกิดขึ้นในอนาคต และพยายามบรรลุร่วมกัน

2) การประเมินองค์กรและสภาพแวดล้อม (Environment Scanning) ในหลักการสร้างความผูกพันต่อองค์กรนั้น จำเป็นอย่างยิ่งต้องมีการประเมินสภาพแวดล้อมขององค์กรนั้นจะประกอบไปด้วยการประเมินสภาพแวดล้อมภายนอก และการประเมินสภาพแวดล้อมภายใน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ทราบถึง จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค หรือโดยทั่วไปจะเรียกว่า การวิเคราะห์ตามตัวแบบสวอต (SWOT Analysis) ได้แก่ การวิเคราะห์จุดแข็ง (Strength – S) คือบุคลากรในองค์กรมีภูมิ วิทยุที่ผ่านกระบวนการคัดเลือกหรือกลั่นกรองมาเป็นอย่างดีแล้ว การสร้างความผูกพันหรือการสร้างมิตรภาพในองค์กรของแต่ละบุคคลย่อมสร้างเกิดขึ้นได้โดยง่าย เนื่องจากบุคลากรในองค์กรเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถทั้งสิ้น สำหรับการวิเคราะห์จุดอ่อน (Weakness – W) เป็นการวิเคราะห์ข้อด้อยลักษณะของแต่ละบุคคล เนื่องจากแต่ละคนมีความคิดหรืออารมณ์ ความรู้สึกเป็นส่วนตัว ดังนั้น ธรรมชาติของการตัดสินใจในการสร้างความผูกพันหรือสร้างความรักต่อองค์กรจึงมีระดับที่แตกต่างกันออกไป ในส่วนของการวิเคราะห์โอกาส (Opportunity – O) ทรัพยากรมนุษย์หรือบุคลากรย่อมเป็นผู้มีใจรักต่อองค์กรหรือหน่วยงานที่ปฏิบัติงาน ดังนั้นโอกาสที่จะสร้างความผูกพันต่อองค์กรหรือเพื่อนร่วมงานจึงเป็นไปได้สูง และการวิเคราะห์ภาวะคุกคาม (Threat – T) สำหรับภัยคุกคาม แบ่งออกเป็น 2 ประการหลัก คือ ปัจจัยภายนอก เป็นการเล็งเห็นองค์กรอื่นที่ดีกว่าหรือสามารถยกระดับคุณภาพชีวิตของบุคลากรให้สูงขึ้น และปัจจัยภายใน เป็นภัยคุกคามจากสิ่งแวดล้อมที่ไม่เอื้ออำนวย หรือเพื่อนร่วมงาน แม้แต่ความกดดันจากผู้ใต้บังคับบัญชา จึงทำให้ความผูกพันต่อองค์กรลดน้อยลงตามลำดับ

3) การกำหนดกลยุทธ์ (Strategy Formulation) เป็นการพัฒนาแผนหรือโครงการระยะสั้นและระยะยาว เพื่อให้มีการสร้างระบบความผูกพันต่อกันและกันในองค์กรโดยผ่านกิจกรรมหรือโครงการที่กระทำร่วมกันอย่างต่อเนื่อง ซึ่งองค์กรจะต้องกำหนดและเลือกกลยุทธ์ที่ดีที่สุดที่เหมาะสมกับองค์กรที่สุด

4) การดำเนินกลยุทธ์ (Strategy Implementation on) เป็นความต่อเนื่องจากการกำหนดกลยุทธ์ ซึ่งจะนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ คือกระบวนการที่ผู้บริหารแปลงกลยุทธ์และนโยบายไปสู่การดำเนินงานหรือการสร้างความสำเร็จ โดยกระบวนการนี้อาจจะเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงภายในด้านวัฒนธรรม โครงสร้าง หรือระบบการบริหาร เพื่อให้สามารถดำเนินการตามกลยุทธ์ได้อย่างเป็นรูปธรรม

5) การประเมินผลและการควบคุม (Evaluation and Control) เป็นการการควบคุมกลยุทธ์หรือเป้าหมายที่กำหนด โดยมีการติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผลกลยุทธ์ที่นำไปปฏิบัติ ผ่านการกำหนดเกณฑ์และมาตรฐานที่เหมาะสมกับแต่ละองค์กร ทั้งนี้การติดตามและประเมินผลนั้นอาจเกิดจากการสังเกต หรือวัดระดับจากตัวชี้วัดที่องค์กรกำหนดขึ้น

หากจะกล่าวโดยภาพรวม กลยุทธ์การจัดการทรัพยากรมนุษย์เพื่อสร้างความผูกพันต่อองค์กรหรือวิธีการสร้างความผูกพันต่อองค์กรขึ้นอยู่กับองค์กรนั้นๆ จะมีการวางกลยุทธ์ในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง บางครั้งอาจบริหารจัดการผ่านกิจกรรมร่วม หรือโครงการร่วมกันจนทำให้เกิดความผูกพัน ความรักความสามัคคีขึ้นระหว่างบุคคลกับบุคคล หรือระหว่างองค์กรกับองค์กร จึงเป็นกลยุทธ์การสร้างความผูกพันภายในองค์กรในอีกรูปแบบหนึ่ง

เอกสารอ้างอิง

- เพ็ญศรี วายวานนท์. (2537). *การจัดการทรัพยากรคน* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมชาย ภาณุสนธิ์วัฒน์. (2546). *การบริหารเชิงกลยุทธ์* (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง.
- Bunjongkaew, T. (2005). *Organizational Commitment: Case Study of Revenue Bangkok AreaRegion7 Office* (Master of Arts in Political). Science Ramkhamhaeng University.
- Clark, R. (1992). *Human Resources Management: Framework and Practice* (2nd ed). Sydney: McGraw-Hill.
- HR note.asia. (2564). *การบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Management : HRM) หัวใจสำคัญของการขับเคลื่อนองค์กรยุคปัจจุบัน*. สืบค้น 15 มีนาคม 2564, จาก <https://th.hrnote.asia/orgdevelopment/th-whatishrm-190117>
- Jobs, D. B. (2564). *การสร้างความสำเร็จต่อองค์กร*. สืบค้น 12 มีนาคม 2564, จาก <https://th.jobsdb.com/th-th/articles/การสร้างความสำเร็จต่อองค์กร>
- Mintzberg, H. (1994). *The Fall and Rise of Strategic Planning*, *Harvard Business Review*. (January-February).

- Mondy, W. R. (1996). *Human resource management*. Boston: Allyn and Bacon.
- Mungkata, K. (2005). *Factors Affecting Engagement to School of Teachers in Schools under The Office of Khon Kaen Educational Service Area, Region 1* (Master Thesis of Education Faculty of Management Studies). Loei: Loei Rajabhat University.
- Porter, M.E. (1987). *From Competitive Advantage to Corporate Strategy*. Harvard Business.
- Siriwut, P. (2005). *The Study of Organizational Commitment Employees of Phinix Pulp and Pur Public Company Limited, Lam Nam Phong District Khon Kaen Province*. (Master Thesis Educational Administration) Loei: Loei Rajabhat University.

อริยสัจธรรมกับทางรอดขององค์กรในยุค NEW NORMAL*
NOBLE TRUTH AND THE WAY OF SURVIVAL OF THE ORGANIZATION
IN THE NEW NORMAL ERA

รัตนา ตฤษณารังสี

Ratana Trissanarungsee

สภาองค์การนายจ้าง เอส.เอ็ม.อี แห่งประเทศไทย

Thai Labor in the Employers Confederation for SME of Thailand

E-mail: wcs.ratana@gmail.com

บทคัดย่อ

อริยสัจธรรมเป็นธรรมะขั้นพื้นฐานสำหรับการแก้ไขปัญหา ในชั้นอุกฤษฎ์ ผู้รู้เข้าใจและปฏิบัติตามหลักอริยสัจธรรม สามารถบรรลุธรรมได้ ในขั้นพื้นฐานผู้รู้เข้าใจและปฏิบัติตามสามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแก้ไขปัญหาซึ่งเป็นอุปสรรคภายในองค์กร ในยุค New Normal ดังนั้นการใช้หลักอริยสัจธรรมในการแก้ปัญหาคือทางรอด กล่าวคือทางออกขององค์กร ที่จะสามารถแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น นำพาองค์กรไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: อริยสัจ; ทางรอดขององค์กร; New Normal

Abstract

Noble Truth is common Dhamma principle for problems solution. In the high level the people who understand and follow the Noble Truth principle can be able to enlighten. In the standard level the people who understand and follow can be able to solve the problems efficiently especially the problems and obstacle outside of the organization in new normal era. Therefore, Noble Truth principle using for problems solving is the way of survival namely target of organization which can be able to solve the several problems and lead the organization to the targets that have been set efficiently.

Keywords: Noble Truth; The Way of Survival; New Normal

*Received May 11, 2021; Revised July 10, 2021; Accepted July 10, 2021

บทนำ

ยุค New Normal เป็นยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงในหลายด้าน ทั้งสังคม เศรษฐกิจและการเมือง รวมทั้งวิถีชีวิตของประชาชนทุกคน ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงมาโดยลำดับ แต่ที่เห็นได้ชัดจนกว่ามีการเปลี่ยนแปลงก็เนื่องจากสาเหตุของการแพร่ระบาดของ ไวรัส Covid19 ส่งผลให้วิถีชีวิตมนุษย์เปลี่ยนไป หลายประเทศทั่วโลกประสบปัญหาภาวะเศรษฐกิจซบเซา เนื่องจากเกิดการปิดตัวอุตสาหกรรม หลีกเลี่ยงการใช้แรงงานคน ลดความเสี่ยงทางธุรกิจจากการแพร่ระบาดของโรค และในกลุ่มประเทศเหล่านี้ได้มีการนำเอาเครื่องจักรกลและระบบปัญญาประดิษฐ์ (AI) เข้ามาช่วยในการทำธุรกิจ ซึ่งในมิตินี้ส่งผลโดยตรงต่อทรัพยากรบุคคล ที่นับว่าจะลดจำนวนลงไปเรื่อยๆ จากการที่ผู้บริหารตัดสินใจลดความเสี่ยงดังกล่าว และบุคลากรที่ยังเหลืออยู่ยังพบว่ามีปัญหาในการบริหารจัดการอยู่พอสมควร ที่พบเห็นกันบ่อยก็คือ ปัญหาการบริหารงานบุคคล ปัญหาด้านการเงิน ปัญหาด้านการตลาด ต้นทุน (สุขน ทิพย์ทิพากร, 2558) ในสถานการณ์ดังกล่าวยังพบว่าผลกระทบต่อวิถีชีวิตใน 5 ด้าน คือ ด้านการจ้างงาน ด้านการท่องเที่ยวและการบิน ด้านการส่งออก ด้านการศึกษา และด้านสุขภาพ (TrueID, 2563) การเปลี่ยนแปลงและผลกระทบดังกล่าว ส่งผลต่อรายได้ขององค์กรที่ลดน้อยลงเรื่อยๆ และยังคงดูเหมือนว่าจะไม่สามารถยืนหยัดอยู่ได้ในภาวะวิกฤติเช่นนี้

จากปัญหาดังกล่าวส่งผลกระทบต่อเบื้องต้นองค์กร ที่ต้องแบกรับภาระในการบริหารและดูแลบุคลากร รวมทั้งทรัพยากรต่างๆ ในองค์กร สำหรับองค์กรที่เข้าใจบริบทและปัญหาดังกล่าวได้เป็นอย่างดีก็สามารถปรับเปลี่ยนโครงสร้างองค์กรหรือแม้แต่วิธีการบริหาร ทำให้สามารถดำเนินการต่อไปได้ โดยพึ่งตัวเองให้สามารถผ่านพ้นวิกฤตินี้ไปได้ และสำหรับองค์กรที่เข้าใจและสามารถปรับประยุกต์ได้ทันทั่วทั้ง ก็สามารถใช้วิกฤตินี้เป็นโอกาสสร้างทางรอดให้กับองค์กรและประสบความสำเร็จได้

ด้วยเหตุนี้จึงมองว่าหลักทางพระพุทธศาสนาสามารถนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหานี้ได้ และในมิตินี้ก็คงหนีไม่พ้นหลักอริยสัจธรรมที่ต้องนำมาประยุกต์ใช้ในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ด้วยว่าหลักอริยสัจธรรมนี้มีจุดมุ่งหมายที่จะให้บุคคลเข้าใจปัญหาตามสภาพที่เป็นจริง ซึ่งกล่าวถึงการที่จะต้องกำหนดรู้ให้แจ้งได้ว่าความทุกข์หรือปัญหานั้นคืออะไร และสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในขณะนั้น มีที่มาหรือเกิดจากสาเหตุอะไร อีกทั้งทำอย่างไร ด้วยวิธีการหรือเครื่องมือใดในทางปฏิบัติ จึงจะทำให้ปัญหาดังกล่าวทั้งหลายหมดสิ้นไป (นรชัย ณ วิเชียร, 2561) ดังนั้นหากผู้บริหารองค์กรสามารถวิเคราะห์แยกแยะโดยนำเอาหลักอริยสัจธรรมเข้ามาใช้ในการแก้ไขปัญหาก็ได้ทันทั่วทั้ง ก็ส่งผลให้องค์กรมีทางรอดภายใต้ยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงนี้

อริยสังฆธรรม

อริยสังฆธรรมเป็นธรรมชั้นสูงเพราะกล่าวถึงมรรคผลนิพพาน แต่โดยใจความไม่ได้เป็นธรรมชั้นสูงในระดับที่เข้าใจและเข้าถึงยากแต่ประการใด กลับมองว่าเป็นธรรมะที่ทุกคนสามารถเข้าถึงและปฏิบัติตามแนวทางเพื่อให้เกิดความรู้แจ้งเห็นจริงได้ พระพุทธเจ้าได้ประกาศอริยสังฆธรรมแก่สาวกทั้งหลาย ในแง่ของเป็นหลักการหรือกฎเกณฑ์ธรรมชาติดีมีความจริงแท้แน่นอน ซึ่งเมื่อเข้าถึงและเข้าใจแล้วจะสามารถนำไปสู่การแก้ปัญหาได้ ในชั้นอุกฤษฏ์ สามารถแก้ปัญหาความทุกข์ในสังสารวัฏ ตัดภพตัดชาติได้ จำแนกโดยประเภทของอริยสังขมี 4 ประการคือ

1. ทุกขอริยสัง (อริยสังคือทุกข์)
2. ทุกขสมุททยอริยสัง (อริยสังคือเหตุเกิดแห่งทุกข์)
3. ทุกขนิโรธอริยสัง (อริยสังคือความดับทุกข์)
4. ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทาอริยสัง (อริยสังคือข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์)

(มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ซึ่งเป็นที่ทราบกันในนามอริยสัง 4 เรียกสั้นๆ ว่า ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค กล่าวคือความจริงอันประเสริฐ ความจริงของพระอริยะ ความจริงที่ทำให้ผู้เข้าถึงกลายเป็นอริยะ โดยที่ทุกข์ คือสภาพที่ทนได้ยาก สภาวะที่บีบคั้น ขัดแย้ง บกพร่อง ขาดแก่นสารและความเที่ยงแท้ ไม่ให้ความพึงพอใจแท้จริง ได้แก่ ชาติ ชรา มรณะ การประจวบกับสิ่งอันไม่เป็นที่รัก การพลัดพรากจากสิ่งทีรัก ความปรารถนาไม่สมหวัง โดยย่อว่า อุปาทาน 5 เป็นทุกข์ ประการต่อมา สมุทัย เหตุเกิดแห่งทุกข์ สาเหตุให้ทุกข์เกิด ได้แก่ ตัณหา 3 คือ กามตัณหา ภวตัณหา และวิภวตัณหา ประการต่อมา นิโรธ ความดับทุกข์ ได้แก่ ภาวะที่ตัณหาดับสิ้นไป ภาวะที่เข้าถึงเมื่อกำจัดอวิชชา สำรอกตัณหาสิ้นแล้ว ไม่ถูกต้อง ไม่ติดข้อง หลุดพ้น สงบ ปลอดภัย เป็นอิสระ คือนิพพาน ประการสุดท้าย มรรค ปฏิปทาที่นำไปสู่ความดับแห่งทุกข์ ข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ ได้แก่ อริยอัฏฐังคิกมรรค หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า มัชฌิมาปฏิปทา แปลว่า ทางสายกลาง มรรคมองค์ 8 นี้ สรุปลงในไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2559)

สรุปได้ว่าอริยสังฆธรรม ก็คืออริยสัง 4 โดยส่วนใหญ่มักกล่าวกันเพียงสั้นๆ ว่า ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค เป็นธรรมที่ทำให้ผู้เข้าใจเข้าถึงและปฏิบัติตามข้ามพ้นจากกันดารคือสังสารวัฏได้ ซึ่งหากแยกแยะโดยละเอียดแล้วอริยสังฆธรรมนี้คือกระบวนการแก้ไขปัญหที่สมบูรณ์แบบที่สุด โดยที่ทุกข์ คือปัญหา สมุทัย คือ สาเหตุ นิโรธ คือ เป้าหมาย มรรค คือ ทางออก เมื่อมองอย่างละเอียดแล้ว การแก้ไขปัญหากหากทราบถึงสาเหตุได้ก็จะสามารถแก้ไข ปัญหาได้ตรงจุด สามารถกำหนดวิธีการแนวทางและทิศทางได้เป็นอย่างดี ซึ่งจะนำไปสู่การแก้ไข ปัญหาได้อย่างยั่งยืน

ยุค New Normal

ยุค New Normal หรือยุคปกติใหม่ เป็นศัพท์ใหม่ที่เกิดขึ้นในช่วงที่มีการระบาดของไวรัสโควิด 19 คณะกรรมการบัญญัติศัพท์ใหม่ ราชบัณฑิตยสภา ได้บัญญัติคำว่า "New Normal" ดังนี้ New normal = นีวนอร์มัล, ความปกติใหม่, ฐานวิถีชีวิตใหม่ (ราชบัณฑิตยสภา, 2563)

New Normal หรือความปกติใหม่ เกิดขึ้นจากการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด 19 ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตั้งแต่การทำงานการดูแลสุขภาพอย่างเคร่งครัด แม้กระทั่งการจัดการเรียนรู้ที่จะต้องปรับตัวการดำเนินชีวิตใหม่ในหลากหลายประการด้วยกัน ได้แก่ การรับประทานอาหาร การเดินทาง การพูดคุย เศรษฐกิจที่มีความสำคัญต่อความเป็นอยู่ของคน หรือแม้กระทั่งการศึกษาเหล่านี้ ล้วนส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของมวลมนุษยชาติทั่วโลก สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อโรคโควิด 19 ที่เกิดขึ้นช่วงปลาย พ.ศ. 2562 รวดเร็วและรุนแรงจนแพร่กระจายไปในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกผู้คนเจ็บป่วยและล้มตายจำนวนมากเป็นความสูญเสียที่มนุษย์จำเป็นต้องป้องกันเพื่อให้ตนเองมีชีวิตรอดด้วยการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมต่าง ๆ ในการดำรงชีวิตที่ผิดไปจากวิถีชีวิตแบบเดิม ๆ จึงเกิดวิถีชีวิตแบบ New normal ขึ้น สถานศึกษาต่าง ๆ จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนวิธีการจัดการเรียนรู้อย่างเร่งด่วนในการพัฒนาการเรียนการสอนของครูมาเป็นแบบ Online เพื่อลดการเผชิญหน้ากันซึ่งเดิมมีการจัดการเรียนรู้แบบ Online บ้างแต่ไม่มากนักกลายมาเป็นจัดการเรียนรู้ Online 100% ต้องมีการเว้นระยะห่างระหว่างผู้เรียนและผู้สอน งดการเดินทางมาเรียน งดการมารวมกลุ่มกันเป็นจำนวนมาก งดกิจกรรมหลายๆกิจกรรมที่จัดเพื่อพัฒนาผู้เรียนมาเป็นกิจกรรมแบบ Online การสวมใส่หน้ากากอนามัย การประชุม Online สอบป้องกันวิทยานิพนธ์แบบ Online กิจกรรมทำนุบำรุงศาสนาเช่น เวียนเทียน Online ลอยกระทง Online เป็นต้น (กาญจนา บุญภักดี, 2563) หรือแม้แต่การซื้อขายสินค้าก็เน้นออนไลน์มากขึ้น มีการสั่งสินค้าอาหารเครื่องดื่มผ่านระบบออนไลน์ มากขึ้น การใช้จ่ายเงินก็เปลี่ยนไปจากเดิม ที่ต้องใช้ธนบัตรหรือเหรียญ ก็มีการเริ่มใช้ระบบการโอนผ่าน กระเป๋าเงินดิจิทัล หรือ การโอนเงินมากขึ้น เพื่อเป็นการลดการเผชิญหน้าหรือสัมผัสกับผู้อื่น

เราได้อะไรจากยุค New Normal บ้าง อาจตอบได้ว่าประสบการณ์ราคาแพงที่ต้องแลกมาด้วยเลือดเนื้อเชื้อไข และความสูญเสียต่าง ๆ แต่สิ่งที่ได้มากมายมหาศาล ในรูปของประสบการณ์ที่ไม่อาจได้จากที่ใด เป็นเสมือนวัคซีนที่สร้างภูมิคุ้มกันให้เรามีร่างกายและจิตใจเข้มแข็งเพื่อการอยู่รอด เมื่อโลกต้องหมุนไปมีวิวัฒนาการในลักษณะคลื่น ขึ้น ๆ ลง ๆ จากจุดเริ่มต้นสู่จุดจบ จากความเจริญสู่ความเสื่อม วนไปอย่างนี้ ซึ่งเป็นเช่นนั้นมาโดยตลอด เราสามารถเรียนรู้ได้ในประวัติศาสตร์ของอารยประเทศ แต่ครั้งนี้เกิดขึ้นเห็นเป็นประจักษ์ เราทุกคนอยู่ในเหตุการณ์และเป็นผู้จดจาวารึกประวัติศาสตร์นี้เอาไว้ เมื่อทำความเข้าใจได้ดังนี้ ก็เท่ากับว่าเราสามารถมองเห็นอุปสรรคที่เราหลีกเลี่ยงไม่ได้ เช่นเดียวกับการเดินเรือในช่วงฤดูฝนที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงพายุได้ สิ่งสำคัญที่จะทำให้เราผ่านพ้นมันไปได้นั่นก็คือ ร่างกายและจิตใจที่

เข้มแข็ง การดูแลตนเองและคนในครอบครัว การปฏิบัติตามมาตรการของภาครัฐ หมั่นศึกษาหาข้อมูลใหม่ ๆ อยู่เสมอ การมีมนุษยธรรม พึ่งพาอาศัยกันในยามทุกข์ยาก สิ่งเหล่านี้ล้วนแต่สามารถสร้างความเข้มแข็งในระดับบุคคลและสังคมได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากสามารถเข้าใจในหลักพุทธธรรม คือหลักอริยสัจ 4 แล้วนำมาประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหา และดำรงชีวิตในยุค New Normal นี้ ก็จะทำให้เราสามารถรอดพ้นจากภัยพิบัติในครั้งนี้ เรียนรู้และอยู่ในยุคนี้ได้อย่างปลอดภัย และมีความสุข

อริยสัจธรรมกับทางรอดขององค์กรในยุค New Normal

อริยสัจธรรมเมื่อมองในแง่ของการแก้ไขปัญหา เป็นหลักธรรมที่ใช้ในการแก้ไขปัญหาได้เป็นอย่างดี พระพุทธเจ้า พระสาวก และบัณฑิตใช้ในการแก้ปัญหามาแต่โบราณ นำไปสู่การการรอดพ้นจากชาติ ชรา มรณะไปได้ แต่ในมิติของการบริหารจัดการองค์กรที่อยู่ในยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงนี้ การปรับประยุกต์หลักอริยสัจธรรมมาใช้ในการแก้ปัญหาคือทางรอดขององค์กร วิธีการในการแก้ไขปัญหาก็จะขอยกเอาวิธีการที่ปรากฏในอริยสัจกล่าวคือกิจในอริยสัจแสดงเปรียบเทียบในเชิงบูรณาการดังต่อไปนี้

1. ปัญญา คือ การกำหนดรู้ เป็นกิจในทุกข์ ควรศึกษาให้รู้จักให้เข้าใจชัดเจนตามสภาพที่เป็นจริง ได้แก่ การทำความเข้าใจและกำหนดขอบเขตของปัญหา

2. ปหานะ คือ การละ เป็นกิจในสมุทัย การกำจัด ทำให้หมดสิ้นไป ได้แก่การแก้ไขกำจัดต้นตอของปัญหา

3. สัจฉิกิริยา คือ การทำให้แจ้ง เป็นกิจในนิโรธ เข้าถึง หรือบรรลุ ได้แก่การเข้าถึงสภาวะที่ปราศจากปัญหา บรรลุจุดหมายที่ต้องการ

4. ภาวนา คือ การเจริญ เป็นกิจในมรรค ควรฝึกอบรม ลงมือปฏิบัติ กระทำตามวิธีการที่จะนำไปสู่จุดหมาย ได้แก่การลงมือแก้ไขปัญห (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2559)

อริยสัจแต่ละข้อ มีความสัมพันธ์ตรงกันกับกิจแต่ละอย่าง โดยหลักการคือ

1. ทุกข์ เป็นขั้นแกล่งปัญหาที่จะต้องทำความเข้าใจและรู้ขอบเขต มีความสัมพันธ์ตรงกับปัญญา กล่าวคือการกำหนดรู้

2. สมุทัย เป็นขั้นวิเคราะห์และวินิจฉัยมูลเหตุของปัญหา ซึ่งจะต้องแก้ไขกำจัดให้หมดสิ้นไป มีความสัมพันธ์ตรงกับปหานะ กล่าวคือการละ

3. นิโรธ เป็นขั้นขี้อภิวาติปราศจากปัญหา อันเป็นจุดหมายที่ต้องการ ให้เห็นว่าการแก้ปัญหาเป็นไปได้ และจุดหมายนั้นควรเข้าถึง ซึ่งจะต้องทำให้สำเร็จ มีความสัมพันธ์ตรงกับสัจฉิกิริยา กล่าวคือการทำให้แจ้ง

4. มรรค เป็นขั้นกำหนดวิธีการ ขั้นตอน และรายละเอียดที่จะต้องปฏิบัติในการลงมือแก้ไขปัญห มีความสัมพันธ์ตรงกับภาวนา กล่าวคือการเจริญ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2559)

ตารางที่ 1 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างอริยสัจและกิจในอริยสัจ

อริยสัจ	กิจในอริยสัจ
ทุกข์ (ปัญหา)	ปริยญา (กำหนดรู้)
สมุทัย (สาเหตุ)	ปหานะ (การละ)
นิโรธ (เป้าหมาย)	สัจฉิกิริยา (ทำให้แจ้ง)
มรรค (แนวทาง)	ภาวนา (ทำให้เจริญ)

ที่มา: สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตฺโต) (2564)

เมื่อมองในมิติทางรอดขององค์กร ก็ดูเหมือนว่ากิจในอริยสัจเป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่งที่จะนำไปสู่ทางรอด กล่าวคือภารกิจที่องค์กรประสบความสำเร็จอันเนื่องมาจากการได้ดำเนินการแก้ไขปัญหานั้นให้หมดสิ้น ดังนั้นเมื่อกล่าวโดยสรุปแล้ว จะพบว่า ทุกข์ คือปัญหา เป็นสิ่งที่ผู้บริหารองค์กรต้องรู้อย่างชัดเจนว่าคืออะไร มีมากน้อยเพียงใด สมุทัย คือ สาเหตุของปัญหา เป็นสิ่งที่ผู้บริหารองค์กรต้องละ ได้แก่การหลีกเลี่ยง ไม่ประสบพบเจอหรือไม่นำมาดำเนินการซึ่งจะก่อให้เกิดปัญหา นิโรธ คือเป้าหมาย ที่ผู้บริหารองค์กรต้องกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมายให้ มรรค คือแนวทางในการแก้ไขปัญหา ที่ผู้บริหารต้องมีการวางแผนกำหนดแนวทางในการแก้ไขปัญหาตามสภาพของปัญหา เพื่อให้เป็นไปตามเป้าหมาย ซึ่งก็คือทางรอดขององค์กรอย่างยั่งยืนต่อไป

สรุป

อริยสัจธรรมเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่มีประสิทธิภาพพระพุทธเจ้าทรงประกาศแก่สาวกและใช้ในการแก้ไขปัญหามาโดยตลอด สำหรับในยุค New Normal ซึ่งเป็นยุคของการเปลี่ยนแปลงในหลายๆ ด้าน เช่น การทำงาน การดำเนินกรธุรกิจ การศึกษา การแพทย์และสาธารณสุข การผลิตและการส่งออก ปัญหาต่างๆ เหล่านี้ล้วนแล้วแต่รอการแก้ไขเพื่อให้องค์กรอยู่รอดต่อไป จากการศึกษาทำให้ทราบถึงแนวทางในการนำเอาอริยสัจธรรมมาใช้ในการแก้ไขปัญหาในยุค New Normal เพื่อสร้างทางรอดให้กับองค์กรดังต่อไปนี้

1. ทุกข์ คือปัญหา ผู้บริหารองค์กรต้องวิเคราะห์สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นภายในองค์กรอย่างแท้จริง ให้ทราบว่าเป็นปัญหาจริงๆ ไม่ใช่เพียงแค่มองว่าเป็นปัญหา วิเคราะห์ให้ทราบถึงต้นตอของปัญหา แยกแยะปัญหาออกให้เห็นชัดๆ ว่ามีปัญหอะไรบ้าง
2. สมุทัย คือสาเหตุ ผู้บริหารองค์กรจะต้องวางแผนดำเนินการหลีกเลี่ยงสาเหตุแห่งปัญหาให้ได้ ก็ต้องหาแนวทางในการแก้ไขปัญหา โดยกำหนดเป้าหมาย และแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เหมาะสม
3. นิโรธ คือ เป้าหมาย ผู้บริหารองค์กรจะต้องทำให้แจ้งคือ ดำเนินไปให้ถึงเป้าหมาย ด้วยกระบวนการและวิธีการที่ได้วางไว้แล้วเป็นอย่างดี

4. มรรค คือ แนวทางหรือหนทางในการแก้ไขปัญห ผู้บริหารองค์กรจะเป็นต้องวางแผนดำเนินการวิเคราะห์สภาพปัญหา สาเหตุแห่งปัญหา พร้อมทั้งหาแนวทางแก้ไข จากนั้นก็ดำเนินการตามมรรคนั้น

เมื่อดำเนินการได้ดังนั้น ปัญหาที่ยังไม่เกิดก็จะไม่เกิดขึ้นเพราะได้ทำการละหรือหลีกเลี่ยงเรียบร้อยแล้วตั้งแต่ต้น ปัญหาที่เกิดขึ้นแล้วก็จะได้รับการแก้ไขด้วยวิธีการที่แยบยล ซึ่งจะเป็นการแก้ไขปัญหาที่ถูกต้องตรงประเด็น ปัญหาต่างๆ ไม่เกิดซ้ำอีก เป็นการแก้ไขปัญหายั่งยืน ซึ่งกระบวนการทัศนในการแก้ไขปัญหานี้คือทางรอดขององค์กรอย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา บุญภักดี. (2563). “การจัดความรู้ ยุค New Normal”. *วารสารครุศาสตร์อุตสาหกรรม*, 19(2), A2.
- นรชัย ณ วิเชียร. (2561). อริยสัจ 4 กับการพัฒนาองค์กร. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธนบุรี*, 13(1), 165.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2559). *กิจในอริยสัจ 4*. สืบค้น 10 มีนาคม 2564, จาก https://84000.org/tipitaka/dic/d_item.php?i=205.
- _____. (2559). *พจนานุกรมฉบับประมวลธรรม*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิการศึกษาเพื่อสันติภาพพระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต).
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับมหาจุฬาฯ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสภา. (2563). *การพิจารณาศัพท์บัญญัติและนิยามของคำว่า New normal และ New norm*. สืบค้น 10 มีนาคม 2563, จาก <https://royalsociety.go.th/บัญญัติศัพท์-new-normal/>.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตโต). (2564). *พุทธธรรม (ฉบับเดิม)* (พิมพ์ครั้งที่ 40). สืบค้น 10 มีนาคม 2564, จาก https://www.watnyanaves.net/th/book_detail/302
- สุชน ทิพย์ทิพากร. (2558). แนวทางการปรับตัวของการประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ที่ได้รับผลกระทบจากนโยบายค่าจ้างขั้นต่ำ 300 บาทต่อวัน : กรณีศึกษา จังหวัดนครปฐม. *Veridian E Journal*, 8(2), 2271.
- True ID. (2563). *รวม 5 ผลกระทบโควิด-19 ในปี 2020*. สืบค้น 10 มีนาคม 2564, จาก <https://news.trueid.net/detail/VGJ91QAKKvqN>

ธรรมาภิบาลสำหรับการบริหารงานของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย^{*}
GOOD GOVERNANCE FOR MANAGEMENT OF THE STOCK EXCHANGE
OF THAILAND

ณัฐ รุ่งวงศ์

Nath Rungwong

บริษัทหลักทรัพย์ที่ปรึกษาการลงทุน ต้นธารคอร์ปอเรชั่น จำกัด

Tontan Corporation Investment Advisory Securities Co.,Ltd

E-mail: nattawutroongwong@gmail.com

บทคัดย่อ

ธรรมาภิบาลเป็นหลักสำคัญสำหรับการบริหารงาน ภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับภาครัฐต่างก็ให้ความสำคัญ และนำเอาหลักธรรมาภิบาลมาเป็นแนวทางมาใช้ในการบริหารองค์กรของตน โดยเฉพาะอย่างยิ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารเม็ดเงินและการลงทุนเช่น ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เนื่องจากการนำเอาหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารองค์กรจะบ่งบอกถึงกระบวนการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพและโปร่งใส ที่สามารถสร้างความเชื่อมั่นให้กับนักลงทุนได้เป็นอย่างดี

คำสำคัญ: ธรรมาภิบาล; การบริหารงาน; ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

Abstract

Good governance is important for management. Public sector and related sector is placed importance on good governance and used good governance principle to manage own organization, especially the organizations that deal with money management and investment such as the stock exchange of Thailand because organization management by using the good governance specifies the efficiency of working process and transparency. Therefore, it can build confidence for investors as well.

Keywords: Good Governance; Management; Stock Exchange of Thailand

^{*}Received January 30, 2021; Revised July 3, 2021; Accepted July 12, 2021

บทนำ

ประชาชนชาวไทยได้น้อมนำพระราชดำริสปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของในหลวงรัชกาลที่ 9 เป็นแนวทางปฏิบัติในด้านการดำรงชีวิตและการเศรษฐกิจ แต่ทว่าก็มีสัดส่วนของประชากรชาวไทยน้อยมากที่ได้บรรลุถึงเกณฑ์ของความพอเพียงที่หมายความว่ามีความพอประมาณ หมายถึงมีความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น (มูลนิธิชัยพัฒนา, 2563) ซึ่งเป็นหลักที่สำคัญสำหรับการดำรงชีวิตให้มีความสุข แต่หากต้องการมีความสุขอย่างยั่งยืน ประชาชนก็ต้องรู้จักการออม ธนาคารแห่งประเทศไทยรายงานว่า คนไทยมีบัญชีเงินฝากธนาคารทุกประเภทรวมกันมากถึง 99,388,151 บัญชี คิดเป็นเงินกว่า 12 ล้านล้านบาท เมื่อจำแนกจำนวนเงินฝากของบัญชีออมทรัพย์แล้วพบว่า มี 77 ล้านบัญชี หรือกว่าร้อยละ 88 มีเงินฝากไม่ถึง 50,000 บาท ขณะที่ยอดเงินฝากมากกว่า 1 ล้านบาท มีเพียง 9 แสนกว่าบัญชี หรือคิดเป็นร้อยละ 2 (เว็บไซต์กระปุกดอตคอม, 2563) ซึ่งระดับเงินฝากเงินออมดังกล่าวนี้ทำให้อุดมคติของคนไทยที่ต้องการมีชีวิต “ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง” นั้นไม่อาจบรรลุเป้าหมายได้ (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2563)

ดังนั้นการออมแบบปกติทั่วไปจึงไม่สามารถตอบโจทย์ให้กับประชาชน ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงภายใต้หัวข้อสร้างภูมิคุ้มกันที่ต้องมีการแบ่งออมเงินไว้สำหรับฉุกเฉินได้ เนื่องจากมีผลตอบแทนน้อย และในระหว่างการออมก็ยังมีเงินถอนเงินออกมาใช้จ่ายบ้างในคราวขัดสน ด้วยเหตุนี้การลงทุนในตลาดหลักทรัพย์จึงเป็นทางออกที่ดีที่สุด เพราะการออมและลงทุนผ่านตลาดหุ้นนั้นมีสถิติว่าให้ผลตอบแทนสูงสุด คือเฉลี่ยร้อยละ 12.88 ต่อปี หากเปรียบเทียบกับผลตอบแทนเงินฝากเพียงร้อยละ 1.82 ต่อปี หากออมกับลงทุนอย่างสม่ำเสมอจะได้เงินบรรลุเป้าหมายตั้งแต่มีค่าใช้จ่ายอย่างประหยัดมธยธสธ อย่างสงบหรืออย่างสบาย ขึ้นกับระยะเวลาและจำนวนในการออมและการลงทุนการเงินและมีเงินใช้อย่างพอเพียงไม่น้อยเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2563) นอกจากนี้ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยได้รายงานว่าการลงทุนในตลาดหลักทรัพย์ฯ นั้นอยู่ที่เฉลี่ยร้อยละ 12 ต่อปี ให้ผลตอบแทนสูงกว่าการลงทุนประเภทอื่นๆ รวมทั้ง เงินฝาก พันธบัตร อสังหาริมทรัพย์ (บลจ. เอ็มเอฟซี, 2563)

อย่างไรก็ตามประชาชนชาวไทยก็ยังไม่กล้าลงทุนในตลาดหลักทรัพย์ เพราะที่ผ่านมามคนไทยเข้าใจตลาดหุ้นไม่ครบถ้วน ดังนั้นก็จึงเป็นวาระสำคัญที่จะต้องเร่งประชาสัมพันธ์สร้างความเข้าใจต่อคนไทยให้ครบถ้วนในวงกว้างโดยไว (ประชาชาติธุรกิจ, 2563) ปัจจุบันคนไทยเข้าใจในตลาดหุ้นไม่ครบถ้วนนั้น โดยมักจะมาจากความเชื่อและทัศนคติเชิงลบต่อตลาดหุ้นว่าเป็นบ่อนการพนันที่ถูกกฎหมาย ซึ่งตลาดหุ้นไทยมีความจำเป็นต้องจัดการในส่วนที่เป็นปัญหา ต้องมีการขจัดความดราม่าในตลาดหุ้นไทย เช่น การมีเจ้ามือหุ้นในตลาด หรือการปั่นหุ้น การใช้ข้อมูลวงใน เป็นต้น จะต้องแก้ไขปัญหาลให้ตลาดหุ้นเป็นที่พึงของประชาชนมากขึ้น หากไม่กำจัดจุดอ่อนหรือมุมมืดในตลาด นักลงทุนหน้าใหม่ก็ไม่อยากเข้ามา ตลาดหุ้นก็เปรียบเสมือนเกาะ หากเกาะมีมูม

มิด ไม่มีความปลอดภัย นักท่องเที่ยวก็ไม่อยากเข้ามาท่องเที่ยว แต่ถ้าเกาะมีความปลอดภัย นักท่องเที่ยวก็มีแต่อยากเข้ามา” (ประชาชาติธุรกิจ, 2562)

ปัจจัยหนึ่งที่สำคัญที่จะสามารถสร้างความน่าเชื่อถือให้กับประชาชนชาวไทยก็คือ กระบวนการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพและความโปร่งใส ที่ผ่านมตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ได้ให้ความสำคัญและร่วมกันส่งเสริมธรรมาภิบาลให้เกิดขึ้นอย่างยั่งยืนในสังคมไทย ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาธรรมาภิบาลของตลาดทุนไทยมีการพัฒนาก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง จากการร่วมกันของหน่วยงานกำกับดูแล บริษัทจดทะเบียน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งองค์กร-สถาบันการเงินต่างๆ (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2563) เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับนักลงทุน ที่จะสามารถสร้างแรงจูงใจให้เกิดการลงทุนในตลาดหลักทรัพย์ของประชาชนคนไทย เพิ่มมากขึ้น สร้างความพอดีและเพียงพอการอยู่ดีกินดีของประชาชนในอนาคตซึ่งสอดคล้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ได้กล่าวแล้วข้างต้น

หลักธรรมาภิบาลสำหรับนักลงทุนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

แนวคิดเรื่อง ธรรมาภิบาล หรือ Governance ได้ปรากฏมาตั้งแต่อารยธรรมการปกครองของกรีกสมัยโบราณ มาจากศัพท์ของคำว่า “Kuber-nan” ที่บัญญัติโดยปราชญ์ที่ชื่อเพลโต (Plato) โดยการที่ได้พยายามค้นหาระบบการปกครองที่ดี (System of governing) คำว่า Gubernare ซึ่งหมายถึง “Rulemaking or steering” การกำหนดหรือถือทางเสือในการปกครอง แต่เดิมในภาษาอังกฤษคำนี้ หมายถึง รัฐบาล (Government) ในเชิงนามธรรม (Act of governing หรือ manner of governing) ซึ่งก็คือ การจัดการปกครอง (รัชยา ภักดีจิตต์, 2557)

ธรรมาภิบาลมี องค์ประกอบดังนี้ คือ (พิทยา สุนทรวิภาต, 2545)

1. หลักนิติธรรม ได้แก่ การตรากฎหมาย กฎ ข้อบังคับต่างๆ ให้ทันสมัยและเป็นธรรม เป็นที่ยอมรับของสังคม ไม่เลือกปฏิบัติ และสังคมยินยอมพร้อมใจปฏิบัติตามกฎหมาย และกฎข้อบังคับเหล่านั้น โดยถือว่าเป็นการปกครองภายใต้กฎหมาย มิใช่ตามอำเภอใจ หรือตามอำนาจของตัวบุคคล

2. หลักคุณธรรม ได้แก่ การยึดมั่นในความถูกต้องดีงาม สานึกในหน้าที่ของตนเอง มีความซื่อสัตย์สุจริต จริงใจ ขยัน อดทน มีระเบียบวินัย และเคารพในสิทธิของผู้อื่น

3. หลักความโปร่งใส ได้แก่ การสร้างความไว้วางใจซึ่งกัน โดยมีการให้และการรับข้อมูล ที่สะดวกเป็นจริง ทันการณ์ ตรงไปตรงมา มีที่มาที่ไปที่ชัดเจนและเท่าเทียม มีกระบวนการตรวจสอบความถูกต้องชัดเจนได้

4. หลักการมีส่วนร่วม ได้แก่ การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้ และร่วมคิด ร่วมเสนอความเห็นในการตัดสินใจปัญหาสำคัญของประเทศในด้านต่างๆ เช่น การแจ้งความเห็น การไต่สวนสาธารณะ การประชาพิจารณ์ การแสดงประชามติ นอกจากนี้ยัง รวมไปถึงการร่วมตรวจสอบ และร่วมรับผิดชอบต่อผลของการกระทำนั้น

5. หลักความรับผิดชอบตรวจสอบได้ ได้แก่ ความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้เป็นการสร้าง กลไกให้ผู้รับผิดชอบ ตระหนักในหน้าที่ ความสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคม การ ใส่ใจปัญหาสาธารณะของบ้านเมือง และกระตือรือร้นในการแก้ปัญหา ตลอดจนการ เคารพในความคิดเห็นที่แตกต่าง และความกล้าที่จะยอมรับผลจากการกระทำของตน

6. หลักความคุ้มค่า ได้แก่ การบริหารจัดการและการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัด ให้เกิด ประโยชน์คุ้มค่า เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม

การนำธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารนั้น เพื่อให้องค์กรมีความน่าเชื่อถือและได้รับการยอมรับจากสังคม ปัจจุบันการบริหารงานใน ภาครัฐได้รับความสนใจจากประชาชนเป็นอย่างมาก ในเรื่องของความโปร่งใสในการ ดำเนินงาน ดังนั้นการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการ หน่วยงานของรัฐ ก็เพื่อให้ประชาชนเกิด ความเชื่อถือศรัทธาว่าปัญหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการ ทุจริต คอร์รัปชันของหน่วยงานภาครัฐจะลดลง

การประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาลสำหรับการบริหารงานของตลาดหลักทรัพย์

การประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาลสำหรับการบริหารงานของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยจะต้องประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับบทบาทหน้าที่ที่ได้รับไว้ในพระราชบัญญัติ หลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 2535 ว่า (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2563)

1. ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางการซื้อขายหลักทรัพย์จดทะเบียน และพัฒนาระบบต่างๆ ที่ จำเป็นเพื่ออำนวยความสะดวกในการซื้อขายหลักทรัพย์

2. ดำเนินธุรกิจใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับการซื้อขายหลักทรัพย์ เช่น การทำหน้าที่เป็นสำนักหักบัญชี (Clearing House) ศูนย์รับฝากหลักทรัพย์ นายทะเบียนหลักทรัพย์ หรือกิจกรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

3. การดำเนินธุรกิจอื่น ๆ ที่ได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และ ตลาดหลักทรัพย์

จะเห็นได้ว่าบทบาทหน้าที่ของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยคือการเป็นศูนย์กลาง ซื้อขายหลักทรัพย์ และดำเนินการธุรกิจเกี่ยวกับการซื้อขายหลักทรัพย์ ที่ได้รับมอบหมายจาก คณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ เมื่อตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ดำเนินธุรกิจเกี่ยวกับหลักทรัพย์ซึ่งก็คือความมั่นคงและมั่งคั่งของประเทศซึ่งเป็นภารกิจที่มีความ สำคัญ การบริหารงานของตลาดหลักทรัพย์จึงจำเป็นต้องใช้หลักของการบริหารที่มีความ ถูกต้องแม่นยำ ตรงไปตรงมา เพื่อรักษามลประโยชน์ของประเทศและสร้างความมั่นใจให้กับนัก ลงทุน หลักการที่ว่านี้ก็คือหลักธรรมาภิบาล ซึ่งเป็นหลักการที่องค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนใช้เป็น หลักในการบริหารงานเพื่อให้ประสบความสำเร็จ หลักธรรมาภิบาลดังกล่าวสามารถสามารถ นำมาประยุกต์ใช้เพื่อการบริหารงานของตลาดหลักทรัพย์ให้สอดคล้องกับภารกิจได้ดังต่อไปนี้

1. หลักนิติธรรมสำหรับตลาดหลักทรัพย์ ใช้ระเบียบข้อบังคับต่างๆ ของตลาดหลักทรัพย์ตามพระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ โดยไม่ใช้อำนาจอื่นใดเข้าแทรกแซงการบริหารงาน
2. หลักคุณธรรมสำหรับตลาดหลักทรัพย์ ยึดมั่นในความถูกต้องดีงาม ซื่อสัตย์สุจริต เคารพในสิทธิของผู้อื่น เป็นกัลยาณมิตรต่อกันและกัน
3. หลักความโปร่งใสสำหรับตลาดหลักทรัพย์ ดำเนินกิจการด้วยความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ ส่งเสริมการออมการลงทุน เป็นศูนย์กลางของการซื้อขายหลักทรัพย์และให้บริการเกี่ยวกับหลักทรัพย์โดยไม่เห็นแก่ผลกำไร เปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องแบบตรงไปตรงมา คำนึงถึงประโยชน์ของประเทศชาติเป็นหลัก
4. หลักการมีส่วนร่วมสำหรับตลาดหลักทรัพย์ เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้ร่วมแสดงข้อคิดเห็น และร่วมกิจกรรมของตลาดหลักทรัพย์ สนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการเป็นเจ้าของกิจการธุรกิจและอุตสาหกรรมภายในประเทศ
5. หลักความรับผิดชอบต่อสังคมสำหรับตลาดหลักทรัพย์ มีความรับผิดชอบต่อสังคม ตระหนักในบทบาทและหน้าที่ รับผิดชอบต่อผลกระทบต่างๆ ที่เกิดจากการดำเนินการ ใส่ใจในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นโดยด่วน
6. หลักความคุ้มค่าสำหรับตลาดหลักทรัพย์ ใช้ทรัพยากรต่างๆ ในการดำเนินการให้เกิดความคุ้มค่าและความพอเพียง โดยคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของประเทศชาติ

สรุป

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย มีหน้าที่ในการดำเนินงานหลักๆ ได้แก่ การรับหลักทรัพย์จดทะเบียนและดูแลการเปิดเผยข้อมูลของบริษัทจดทะเบียน การซื้อขายหลักทรัพย์ และการกำกับดูแลการซื้อขายหลักทรัพย์ การกำกับดูแลบริษัทสมาชิกส่วนที่เกี่ยวข้องกับการซื้อขายหลักทรัพย์ ตลอดจนการเผยแพร่ข้อมูลและการส่งเสริมความรู้ให้แก่ผู้ลงทุน อย่างไรก็ตามการดำเนินการดังกล่าวส่งผลกระทบต่อประชาชนโดยรวม ดังนั้นการบริการงานที่จะก่อให้เกิดความประสิทธิภาพ สร้างความไว้วางใจให้กับนักลงทุนและประชาชน ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศนั้นก็คือการบริหารจัดการให้เป็นไปหลักธรรมาภิบาล กล่าวคือการใช้หลักนิติธรรม ใช้กฎระเบียบข้อบังคับต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ใช้หลักคุณธรรม ยึดมั่นในความถูกต้องดีงาม ใช้หลักความโปร่งใส ให้สามารถตรวจสอบได้ เปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง ใช้หลักการมีส่วนร่วม มุ่งถึงประโยชน์ของประชาชน ผลักดันให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการเป็นเจ้าของธุรกิจ ใช้หลักความรับผิดชอบต่อสังคม และใช้หลักความคุ้มค่า เน้นประโยชน์ของประเทศชาติเป็นสำคัญ ซึ่งการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลนี้จะส่งผลให้การบริหารจัดการและการดำเนินการของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสร้างความมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืนให้กับประเทศชาติต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. (2563) *เกษียณสุขเป็นจริงได้ด้วยเงิน 3 ก้อน*. สืบค้น 20 กรกฎาคม 2563, จาก <https://www.set.or.th/set/education/knowledgedetail.do?contentId=985341&type=infographic>.
- _____. (2563). *SET ร่วมส่งเสริมกองทุน Thai CG-Fund*. สืบค้น 20 กรกฎาคม 2563, จาก https://www.set.or.th/th/products/fund/cg_fund.html?printable=true.
- _____. (2563). *การวางแผนลงทุนเพื่อเกษียณ*. สืบค้น 20 กรกฎาคม 2563, จาก <https://www.set.or.th/set/financialplanning/knowledgedetail.do?contentId=888533&type=article>.
- _____. (2563). *ประวัติและบทบาท*. สืบค้น 20 กรกฎาคม 2563, จาก https://www.set.or.th/th/about/overview/history_p1.html
- บลจ. เอ็มเอฟซี. (2563). *ลงทุนแบบสม่ำเสมอ*. สืบค้น 20 กรกฎาคม 2563, จาก [https://www.mfcfund.com/Web/BeforeInvesting\(thth\)/MutualFund\(thth\)/alwaysfund\(thth\).aspx](https://www.mfcfund.com/Web/BeforeInvesting(thth)/MutualFund(thth)/alwaysfund(thth).aspx).
- ประชาชาติธุรกิจ. (2562). *กอบศักดิ์ จี้ตลาดหุ้นปิดมูมมิด เคลียร์ปัญหาเจ้ามือปั่นหุ้นเอื้อประชาชนลงทุน*. สืบค้น 20 กรกฎาคม 2563, จาก <https://www.prachachat.net/finance/news-402343>.
- _____. (2563). *ต้นตลาดหุ้นไทยเชื่อมโลก ชู 20 ล้านบัญชีออม – ลงทุน*. สืบค้น 20 กรกฎาคม 2563, จาก <https://www.prachachat.net/finance/news-394395>.
- พิทยา สุนทรวิภาต. (2545). *ธรรมาภิบาลกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*. *วารสารดำรงราชานุภาพ*, 3(1), 41.
- มูลนิธิชัยพัฒนา. (2563). *เศรษฐกิจพอเพียง*. สืบค้น 20 กรกฎาคม 2563, จาก https://www.chaipat.or.th/site_content/item/3579-2010-10-08-05-24-39.html.
- รัชยา รักดีจิตต์. (2557). *ธรรมาภิบาลเพื่อการบริหารภาครัฐและภาคเอกชน*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เว็บไซต์กระปุกดอตคอม. (2563). *ส่องบัญชีเงินฝากออมทรัพย์คนไทย รู้ไหม 88 % มีเงินออมไม่ถึง 50,000 บาท*. สืบค้น 20 กรกฎาคม 2563, จาก <https://money.kapook.com/view209073.html>.

การจัดการท่องเที่ยวไทยในยุค NEW NORMAL *

TOURISM MANAGEMENT IN THAILAND FOR THE NEW NORMAL ERA

จิตรกร วิจารณ์รงค์

Jittakorn Wijannarong

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

E-mail: Soda0.001@hotmail.com

บทคัดย่อ

ในสถานการณ์การระบาดของโรคโควิด-19 ทำให้ธุรกิจท่องเที่ยวในประเทศไทย ต้องหยุดชะงัก การจัดการท่องเที่ยวไทยในยุค New Normal จึงต้องปรับตัวเพื่อความอยู่รอด โดยการศึกษาจากข้อมูลทุติยภูมิที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนาจากแหล่งข้อมูลทางการท่องเที่ยว โดยวิเคราะห์รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวของประเทศไทย วัตถุประสงค์เพื่อเป็นแนวทางในการปรับตัวและพฤติกรรมของคนไทยหลังภาวะวิกฤติโควิดของไทย เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการท่องเที่ยวเพื่อเป็นมาตรการสำคัญที่ทุกภาคส่วน ผลการศึกษาพบว่าการกำหนดมาตรการการท่องเที่ยว แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้ประกอบการและกลุ่มผู้รับบริการ และรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวตามหลักการจัดการวิกฤติเศรษฐกิจของ บิลล์ กรอส (Bill Gross) ควรมีการเปลี่ยนแปลงในแนวทางที่อิงกับการ "แก้ปัญหาและการวางแผนเพื่อลดความไม่แน่นอน" ไปสู่โลกที่มีการขับเคลื่อนอย่างรวดเร็ว ด้วย "การมีส่วนร่วม การพัฒนาอย่างต่อเนื่องไม่หยุดนิ่ง และรวดเร็วในการตัดสินใจ ตลอดจนการทำงานเชิงรุกของ ผู้นำในยุคดิจิทัลนี้จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องตระหนักถึงความสำคัญของการเปลี่ยนแปลง (Change) และการคิดเชิงนวัตกรรม (Innovation and Thinking different) เพื่อให้การทำงานสามารถรับมือกับสถานะการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: การจัดการท่องเที่ยวไทย; New Normal

Abstract

The situation of the COVID-19 outbreak made tourism business in Thailand come to stop. Management of Thai tourism in the New Normal era must adapt to survive. By studying secondary data related to the tourism industry. Data were analyzed with descriptive statistics from tourism sources by analyzing the tourism management model of Thailand. The objective is to be a guideline for adaptation

*Received May 24, 2021; Revised July 7, 2021; Accepted July 20, 2021

and behavior of Thai people after the COVID crisis in Thailand. as a guideline for tourism management as an important measure that all sectors. The results of the study revealed that tourism measures were categorized into 2 groups is a group of entrepreneurs and a group of service recipients and the tourism management model according to Bill Gross's economic crisis management principles should be changed in a way that is based on "Solving problems and planning to reduce uncertainty" to a fast-paced world with "participation Continuous development does not stand still and is quick to make decisions as well as the proactive work of Leaders in this digital age need to be aware of the importance of change and innovative thinking (Innovation and Thinking different) to enable work to cope with current changing conditions effectively.

Keywords: Tourism Management Thailand; New Normal

บทนำ

สำหรับประเทศไทย ถือว่าเป็นประเทศหนึ่งที่มีความสมบูรณ์และความหลากหลายทางทรัพยากรการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นปัจจัยที่ส่งเสริมการเติบโตของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทย นอกเหนือไปจากจุดเด่นทางด้านทรัพยากรธรรมชาติ สถานที่และแหล่งท่องเที่ยวที่โดดเด่นแล้ว ทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่มีความเป็นอัตลักษณ์เฉพาะ เช่น วิถีชีวิตความเป็นอยู่และภูมิปัญญาชาวบ้าน เป็นต้นถือว่าเป็นสิ่งที่มีศักยภาพในการดึงดูดนักท่องเที่ยวจำนวนมากทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ นำไปสู่ความสามารถสร้างรายได้จำนวนมหาศาลให้แก่ประเทศ (กรมการท่องเที่ยว, 2559) ส่งผลให้มีจำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้นตามลำดับ นับตั้งแต่ปลายปี 2019 ได้เกิดสถานการณ์โรคระบาด การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโรคโควิด 19 (Coronavirus Disease 2019 (COVID-19) ได้แพร่อย่างรวดเร็วและกว้างขวางไปหลายประเทศทั่วโลกซึ่งมีผู้ติดเชื้อและเสียชีวิตเป็นจำนวนมาก ประกอบกับองค์การอนามัยโลกได้ประกาศให้การระบาดของโรคโควิด 19 เป็นการระบาดใหญ่ (Pandemic) ประเทศไทยมีความเสี่ยงอย่างยิ่งที่จะเกิดการติดต่อของโรคโควิด 19 ที่มากับผู้เดินทางซึ่งมาจากกลุ่มประเทศที่มีพรมแดนติดกับประเทศไทยหรือประเทศที่มีพรมแดนติดกับกลุ่มประเทศดังกล่าวซึ่งมีสถานการณ์การระบาดของโรคโควิด 19 อย่างต่อเนื่อง จึงมีประกาศกำหนดให้ท้องถิ่นนอกราชอาณาจักรที่เกิดการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เป็นเขตติดโรคติดต่ออันตรายตามพระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ. 2558 เพิ่มเติม (ราชกิจจานุเบกษา, 2563) การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 (โควิด-19) มีผลกระทบต่อเศรษฐกิจโลกชะลอตัวกว่าที่คาดไว้เดิมมาก ภาคการท่องเที่ยวและการส่งออกของไทยได้รับผลกระทบอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ประเทศที่ได้รับผลกระทบหนักจากการแพร่ระบาดเป็นวงกว้างของโควิด-19 นั้นยังไม่อาจคาดการณ์ได้ว่าจะสิ้นสุดเมื่อไหร่

(ธนาคารกรุงไทย, 2563) สถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสสายพันธุ์ใหม่ ส่งผลกระทบต่อทั้งเศรษฐกิจโลก และเศรษฐกิจไทย ทำให้จีดีพีไทยจะลดลงจากประมาณการเดิมโดยผลกระทบรุนแรง ในภาคการท่องเที่ยว ธุรกิจบันเทิง สันทนาการ และสิ่งทอ (พจน์ ใจชาญสุขกิจ, 2563) ต้องเผชิญกับปัญหาจากการระบาดของไวรัสโควิด-19 ที่เหนือความคาดหมาย ทำให้จำนวนนักท่องเที่ยวลดลงมาก ส่งผลกระทบรุนแรงต่อธุรกิจที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการท่องเที่ยวภาคการท่องเที่ยวเป็นการประกอบตัวเพื่อความอยู่รอดโดยจำเป็นต้องได้รับความช่วยเหลือด้านสภาพคล่องจากทั้งภาครัฐและสถาบันการเงิน (บอสแม็กกาซีน, 2563)

ประเทศไทยเป็นประเทศที่จะได้รับผลกระทบด้านการท่องเที่ยวมากที่สุดในโลก เนื่องจากไทยมีรายได้จากนักท่องเที่ยวในประเทศ และจากต่างชาติรวมกันมากเป็นอันดับ 2 ของโลก ทำให้มองว่าในกรณีของ Covid-19 ที่การแพร่ระบาดลุกลามจากจีนและเอเชีย และรุนแรงไปสหรัฐอเมริกา และยุโรป ผลกระทบจะรุนแรงกว่ากรณีซาร์สมาก โดยทำให้นักท่องเที่ยวต่างชาติเข้าไทยลดลงอย่างมาก (กอบสิทธิ์ ศิลปะชัย, 2563) ธุรกิจบางประเภท ได้รับผลกระทบมากกว่าธุรกิจอื่น โดยเฉพาะธุรกิจบริการที่มีปริมาณมากในปัจจุบัน เช่น ธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับด้านการท่องเที่ยว โรงแรมและที่พักร้านอาหารและภัตตาคาร ได้รับผลกระทบก่อนธุรกิจอื่น ๆ ความไม่มั่นใจในนโยบายทางเศรษฐกิจ และการเลิกจ้างงานจากการปิดกิจการชั่วคราว (กระทรวงท่องเที่ยวและกีฬา, 2563) อันส่งผลต่อรายได้และการใช้จ่ายของผู้บริโภค การซื้อสินค้าและบริการที่มีภาระผูกพันระยะยาว เช่น อสังหาริมทรัพย์ หรือสินค้าทุน มีการชะลอการลงทุนของธุรกิจจนกว่าจะมั่นใจ ผลกระทบย้อนกลับมาหาปริมาณการผลิตสินค้าและบริการ จากการลดลงของความต้องการในข้อ ธุรกิจปรับตัวลดกำลังการผลิตตามความต้องการที่ลดลง จนกระทั่งบางธุรกิจต้องปิดกิจการลดภาระค่าใช้จ่ายเพื่อรักษาสภาพคล่องไว้รอให้สภาพเศรษฐกิจกลับมาฟื้นตัว ผลกระทบย้อนกลับมาหาความต้องการในสินค้าและบริการ จากการปิดกิจการของธุรกิจ ผู้บริโภคตกงานหรือถูกลดเงินเดือน ทำให้ผู้บริโภคชะลอการบริโภค ความต้องการลดลง (คมน์ พันธรัักษ์, 2563) ในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและยังคงมีอีกหลายมิติที่จะปรับเปลี่ยนไป เช่น มิติทางด้านสิ่งแวดล้อมมิติทางด้านความร่วมมือระหว่างผู้ประกอบการทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศเพื่อสร้างความแตกต่าง/หลากหลาย ของผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว ฯลฯ ที่จะต้องร่วมกันกำหนดมาตรการรองรับ (โพสต์ทูเดย์, 2563) และผู้ประกอบการควรปรับตัวและนำมาปรับใช้ คือ ต้องหาจุดเด่นของธุรกิจ ทำให้ธุรกิจมีความ Unique เช่น ธุรกิจโรงแรมจับลูกค้าเฉพาะกลุ่ม นักท่องเที่ยวที่ชอบ Eco-Friendly ชอบประสบการณ์ใหม่ ๆ การพบเจอกับคนท้องถิ่น ติดตามนโยบายภาครัฐอย่างต่อเนื่อง (นครินทร์ วนกิจไพบูลย์, 2563)

จากความเป็นมาและปัญหาดังกล่าวข้างต้นผู้เขียนจึงทำการศึกษาการจัดการท่องเที่ยวในประเทศไทย ยุค New Normal เพื่อเป็นแนวทางในการปรับตัวและพฤติกรรมของคนไทยหลังภาวะวิกฤติโควิดของไทย เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการท่องเที่ยวเพื่อเป็นมาตรการสำคัญกับทุกภาคส่วน

ยุควิถีปกติใหม่ (New Normal)

คำว่า New Normal หรือ New Norm ถือว่าเป็นคำที่บัญญัติขึ้นมาใหม่ หมายถึง “ความปกติใหม่” หรือ “ฐานชีวิตใหม่” คือ รูปแบบการดำเนินชีวิตใหม่ ที่แตกต่างจากการดำเนินชีวิตแบบเดิมในอดีต เนื่องจากว่ามีบางสิ่งมากระทบการดำรงชีวิต ซึ่งการปรับตัวทั้งการดำรงชีวิตประจำวัน การออกไปข้างนอก นอกจากทุกคนต้องปรับตัวแล้ว สิ่งที่ยากขึ้นคือธุรกิจต่าง ๆ ก็ต้องปรับตัวครั้งยิ่งใหญ่เช่นกัน การใช้ชีวิตแบบ “Social Distancing” ก็ถือว่าเป็นการใช้ชีวิตแบบ “New Normal” ซึ่งเป็นแนวทางที่หลากหลาย ๆ คนจะต้องปรับเปลี่ยนชุดพฤติกรรม ในช่วงการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ทำให้เราต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบวิถีชีวิตไปพร้อมกันทั่วโลก จากที่เราเคยออกจากบ้าน เพื่อไปทำงาน ไปโรงเรียน เราต้องหันมาทำทุกอย่างที่บ้าน หากมีความจำเป็นต้องออกจากบ้าน หรือแม้กระทั่งไปพบแพทย์ ต้องใส่หน้ากากเพื่อป้องกันโรค ต้องเว้นระยะห่างสำหรับบุคคล ล้างมือบ่อยๆ นาน 20 วินาที เช็ดมือด้วยแอลกอฮอล์ ฯ รวมถึงการปรับเปลี่ยนทางด้านธุรกิจและบริการต่าง ๆ ให้ทันต่อสถานการณ์ปัจจุบัน จึงต้องปรับเปลี่ยนไปสู่การเปิดระบบลงทะเบียนออนไลน์ การใช้ระบบซื้อขายและบริการทางออนไลน์ สิ่งนี้ เกิดเป็นวิถีใหม่ในการดำรงชีวิต ซึ่งเมื่อจำต้องปฏิบัติกันเป็นปกติต่อเนื่องในระยะเวลาหนึ่งจนเกิดเป็นความพอใจ ในที่สุดทั้งหมดนี้ก็ได้กลายเป็น New Normal ในสังคม (กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, 2563)

ดังนั้นการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการดำรงชีวิตที่ผิดไปจากวิถีเดิม ๆ โดยสร้างเสริมปรับหาวิถีการดำรงชีวิตแบบใหม่เพื่อให้ปลอดภัยจากการติดเชื้อควบคู่ไปกับการพยายามรักษาและฟื้นฟูศักยภาพทางเศรษฐกิจและธุรกิจ นำไปสู่การสรรค์สร้างสิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ เทคโนโลยีใหม่ ๆ มีการปรับแนวคิด วิสัยทัศน์ วิธีการจัดการ ตลอดจนพฤติกรรมที่เคยทำมาเป็นกิจวัตร เกิดการป่วยเบนออกจากความคุ้นเคยอันเป็นปกติมาแต่เดิมในหลายมิติ ทั้งในด้านอาหาร การแต่งกาย การรักษาสุขอนามัย การศึกษาเล่าเรียน การสื่อสาร การทำธุรกิจ ฯลฯ ซึ่งสิ่งใหม่เหล่านี้ได้กลายเป็นความปกติใหม่ ๆ จนในที่สุด เมื่อเวลาผ่านไปจนทำให้เกิดความคุ้นชินก็จะกลายเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตปกติของผู้คนในสังคม

การจัดการท่องเที่ยวในยุค New Normal

การจัดการท่องเที่ยวภายใต้แนวคิด New normal ของบิลล์ กรอส (Bill Gross, 2019) ที่กำหนดองค์ประกอบในการจัดการเศรษฐกิจในยุค New normal พบว่า

1. การปรับตัวของบริษัทและองค์กรต่าง ๆ ในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นเครื่องมือ (Digital transformation) การปรับตัวของบริษัทและองค์กรต่างๆ ในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นเครื่องมือ ไม่ว่าจะเป็นการใช้เทคโนโลยีต่างๆ ในการติดต่อสื่อสารกับคนในองค์กร หรือการ

สื่อสารกับลูกค้า การส่งสินค้า การรับส่งออเดอร์ผ่าน Digital, Social media ต่างๆ ซึ่งเป็นผลมาจากปีที่แล้ว ที่มี Disruptive Technology มาเป็นตัวเร่ง หลายองค์กรที่เคยวางแผนที่จะนำเทคโนโลยี และระบบการทำงานแบบใหม่ๆ มา ก็ได้นำมาปรับใช้อย่างรวดเร็วในช่วงนี้

2. พฤติกรรมมนุษย์ (Human Behavior) ที่เปลี่ยนไปในชีวิตประจำวัน ซึ่งส่วนใหญ่เราจะเห็นว่า เทคโนโลยีใหม่ๆ หรือบริการที่เพิ่มความสะดวกสบาย ไม่ว่าจะเป็น Grab, line, การประชุม สัมมนา ผ่าน zoom และ Application ต่างๆ ที่มักจะแพร่หลายกันในหมู่ gen Y แต่ตอนนี้ไม่ว่า Gen BB, X ก็ใช้กันเป็นปกติแบบใหม่

3. การเตรียมตัวให้พร้อม และทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Work from Home) จากเดิมที่องค์กรต่างๆ ทำงานที่ทำงาน เพิ่มตึก เพิ่ม ออฟฟิศ เมื่อมีพนักงานใหม่ แต่เมื่อวิกฤติโควิดมา ทำให้การทำงานที่บ้าน Work from home เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว หลังจากที่หลายๆ คนวางแผนมานานว่า จะทำให้มีการ Work from home แต่ตอนนี้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ

4. การปรับเปลี่ยนและพัฒนาตัวเอง (Mindset) ของคนที่เปลี่ยนไป หลายคนได้เกิด Growth Mindset หลายคนออกจาก Comfort Zone มาสู่ Growth Zone ได้ด้วยวิกฤตินี้เอง ไม่ว่าจะเป็น Mindset เกี่ยวกับเรื่องงาน ที่เคยคิดว่าตัวเองมีความสามารถแค่ไม่กี่อย่าง แต่หลายคนสามารถที่จะทำงานที่ 1,2,3,4 ได้เพื่อเลี้ยงชีพ

สอดคล้องกับหลักแนวความคิดการเปลี่ยนแปลงตามสภาวะ "VUCA world" ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว จนเหมือนเป็นเรื่องธรรมดาๆ บางครั้ง หรือเรียกว่า "The New Normal หรือ ความเป็นปกติแบบใหม่" จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่หัวหน้าและผู้นำในองค์กรต้องสามารถเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง สร้างศักยภาพ ความสามารถ และพัฒนาพนักงานให้มีความพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงตลอดจนการสร้างนวัตกรรมใหม่ๆ ได้ภายใต้สภาวะ The New Normal หรือ ความเป็นปกติแบบใหม่ในเปลี่ยนแปลงแนวทางที่อิงกับการ "แก้ปัญหาและการวางแผนเพื่อลดความไม่แน่นอน" ไปสู่ โลกที่มีการขับเคลื่อนอย่างรวดเร็ว ด้วย "การมีส่วนร่วม การพัฒนาอย่างต่อเนื่องไม่หยุดนิ่ง และรวดเร็วในการตัดสินใจ ตลอดจนการทำงานเชิงรุก" ผู้นำในยุคดิจิทัลนี้ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องตระหนักถึงความสำคัญของการเปลี่ยนแปลง (Change) การคิดเชิงนวัตกรรม (Innovation and Thinking different) เพื่อให้การทำงานสามารถรับมือกับสภาวะการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันได้อย่างมีประสิทธิภาพพบว่า

1. วิสัยทัศน์ (Vision) ผู้นำทางธุรกิจ ต้องมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน และทันต่อเหตุการณ์ เพื่อให้สามารถตัดสินใจได้อย่างรวดเร็ว และตอบสนองได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนอย่างรวดเร็ว โดยการสื่อสาร (COMMUNICATE) กับทีมงาน และคนในองค์กร การสื่อสารที่ชัดเจน และทำให้ทุกคนเห็นเป้าหมาย และวิสัยทัศน์ขององค์กรให้เป็นภาพเดียวกัน และรู้ว่าจะก้าวเดินไปในทิศทางใด โดยเชื่อมั่น (Trust) เชื่อมั่นและไว้วางใจในตัวเองและผู้อื่น และให้การสนับสนุนการเติบโตทั้งทางความคิด (Growth Mindset) และการทำงานสไตล์ใหม่ๆ

ในทางเดียวกับวิสัยทัศน์และกลยุทธ์ขององค์กร ซึ่งเราจะเห็นว่าในการทำงาน แบบ Work from home ในตอนนี้ ทั้งผู้นำ และทีมงานเองต้องมีความเชื่อมั่น เชื่อใจซึ่งกันและกันเป็นอย่างมากในการปฏิบัติงานได้อย่างเต็มที่ เหมือนกับการทำงานในออฟฟิศ เพื่อให้ได้ผลปฏิบัติงานที่ดีและเต็มที่ต่อองค์กรได้ มุ่งมั่น (Focus) มุ่งมั่นและมั่นใจว่าทีมของคุณมีความสามารถและก้าวไปด้วยกัน กับทิศทางขององค์กร ทำงานเชิงรุก (Proactive) ทั้งด้านการวางแผนเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่จะเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งในกรณีที่ดีที่สุด และในกรณีที่แย่ที่สุด เหมือนเช่นในตอนนี้ที่มีวิกฤติโควิด หลังจากนั้นคงต้องมีการวางแผนใหม่ให้กับองค์กรด้วย

2. การปรับเปลี่ยนมุมมองและยืดหยุ่น (Change and Flexible) ทำความเข้าใจจุดแข็ง จุดอ่อนขององค์กร ชัดความสามารถและกลยุทธ์ขององค์กรเพื่อปรับเปลี่ยนทั้งมุมมอง แนวคิด แนวทางในพัฒนาองค์กร ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของคน ผลิตภัณฑ์หรือบริการขององค์กร ตลอดจนแนวทางที่ต้องการจะก้าวไปถึง ทั้งนี้ ผู้นำจำเป็นต้องเข้าไปมีส่วนร่วมร่วมกับพนักงาน ลูกค้า และ stakeholder เพื่อรับฟังข้อมูลและความคิดเห็นที่เสริมสร้างมุมมองใหม่เพื่อสามารถรับมือกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วได้ ซึ่งเป็นความเป็นปกติแบบใหม่ ประกอบด้วย อยากรู้อยากเห็น (CURIOSITY) - เรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ใช้คำถามปลายเปิด หรือคำถามแบบโค้ช เปิดใจ stakeholder เพื่อให้ได้ข้อมูลใหม่ๆ มาพัฒนาสิ่งใหม่ๆ ในองค์กร เอาใจใส่ (EMPATHY) - ใส่ใจกับทีมงาน เพื่อให้ได้ใจ และการร่วมมือร่วมใจอย่างต่อเนื่อง และเปิดใจ (OPEN MIND) เปิดใจเปิดรับแนวคิดใหม่ ๆ เพื่อได้ไอเดียเชิงสร้างสรรค์มาพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

3. ชัดเจนกระจ่าง (Clarify) ในยุคที่ระบบและองค์กร สภาพแวดล้อมที่มีความซับซ้อนที่มากขึ้นเรื่อย ๆ มีปัจจัยมากมายและซับซ้อนต่อการตัดสินใจ (Multiple key decision factors) การสร้างเสริมความชัดเจนในนโยบายและกลยุทธ์จึงเป็นแนวทางที่สำคัญอีกอย่างหนึ่ง เพื่อให้การตัดสินใจของผู้นำทันต่อเหตุการณ์ โดย การจัดระบบให้เรียบง่าย (SIMPLIFY) - ลดความซับซ้อนของระบบ และเน้นประเด็นหลักๆ ที่เป็นแก่นขององค์กรจริงๆ ไม่เสียเวลากับระบบหรือขั้นตอนที่ไม่สร้างคุณค่าให้กับองค์กร ตระหนักรู้ (Awareness) - ใช้สัญชาตญาณ และประสบการณ์ในการทำงาน และตัดสินใจ การคิดเชิงระบบ (SYSTEMS THINKING) เพื่อให้ได้มุมมองแบบองค์รวม แล้วแยกย่อยออกมาเป็นส่วนต่างๆ เพื่อให้เห็นภาพที่ชัดเจน

4. ความว่องไว (Agility) ต่อการเปลี่ยนแปลง ผู้นำที่ยืดหยุ่นและมีการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว จะสามารถรับมือกับสถานการณ์ฉุกเฉินได้ โดยที่ยังคงเป้าหมายและวิสัยทัศน์ขององค์กรยังอยู่ โดยการตัดสินใจ (DECISIVENESS) - ปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วและตัดสินใจด้วยความมั่นใจการพัฒนานวัตกรรม (innovation) เรียนรู้ปัญหาของลูกค้า ใส่ใจกับผู้คน แล้วพัฒนานวัตกรรมใหม่ออกมาเพื่อแก้ปัญหาเหล่านั้น การให้อำนาจ (EMPOWER) การทำงานสร้างเครือข่าย การทำงานร่วมกัน และการสนับสนุนทำให้ผู้อื่นสามารถทำงานได้อย่างยอดเยี่ยม ไม่ว่าจะทำงานที่บ้าน

การบริหารจัดการจัดการท่องเที่ยวประเทศไทย ยุค New Normal

การจัดการท่องเที่ยวประเทศไทยได้กำหนดเป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์ ขององค์การอนามัยโลกประจำประเทศไทยในการช่วยให้ประเทศไทยสามารถรับมือกับโรคระบาดครั้งนี้ ประกอบด้วย 1) จำกัดการแพร่เชื้อจากคนสู่คน รวมถึงลดการติดเชื้อทุติยภูมิ ในกลุ่มบุคคลที่สัมผัสใกล้ชิดกัน และผู้ปฏิบัติงานด้านสุขภาพ การป้องกันการลู่ลาม การแพร่เชื้อ และป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อทั้งในและนอกประเทศไทย 2) ระบุแยก และดูแลผู้ป่วยในระยะเริ่มต้น รวมถึงการให้การดูแลที่ดีที่สุด สำหรับผู้ป่วยติดเชื้อ 3) ให้ความกระจ่างในประเด็นที่ยังคลุมเครือ เช่น ความรุนแรงของโรคต่อผู้ป่วย ขอบเขตของการแพร่เชื้อ และการติดตาม แนวทางต่างๆ ในการรักษา และเร่งพัฒนาการวินิจฉัย การรักษา และวัคซีน 4) สื่อสารไปยังชุมชน เพื่อให้ข้อมูลเกี่ยวกับความเสี่ยงที่สำคัญและเหตุการณ์ต่าง ๆ และ 5) ลดผลกระทบทางสังคมและเศรษฐกิจ ให้เหลือน้อยที่สุดผ่านการร่วมมือกับหลายภาคส่วน โดยมีการกำหนดมาตรการด้านการท่องเที่ยวไว้ 2 กลุ่ม (กระทรวงสาธารณสุข, 2563) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การกำหนดมาตรการด้านการท่องเที่ยวยุค New Normal

ผู้ประกอบการ/ผู้ให้บริการ	นักท่องเที่ยว/ผู้รับบริการ
1.ตรวจวัดอุณหภูมิร่างกาย 2.บันทึกประวัติผู้ให้บริการและผู้รับบริการ หรือนักท่องเที่ยว 3.สวมใส่หน้ากากอนามัยและถุงมือตลอดเวลา 4.จัดให้มีสถานที่ล้างมือและจุดบริการแอลกอฮอล์ 5.มีระบบจัดการขยะ และของเสียที่ถูกสุขอนามัย 6.เว้นระยะห่างระหว่างบุคคลอย่างน้อย 1 เมตร 7.กำหนดแนวเส้นการใช้บริการอย่างชัดเจน 8.เพิ่มความถี่ในการทำความสะอาด	1.ตรวจวัดอุณหภูมิร่างกาย 2.สวมใส่หน้ากากอนามัยตลอดเวลา 3.เว้นระยะห่างระหว่างบุคคลอย่างน้อย 1 เมตร 4.ล้างมือด้วยสบู่หรือเจลแอลกอฮอล์บ่อยครั้ง 5.เปลี่ยนการชำระเงินด้วยเงินสดเป็นระบบโอนเงิน พร้อมเพย์ e Wallet

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าการจัดการท่องเที่ยวก่อนยุค New Normal และในยุค New Normal จะมีการเปลี่ยนแปลง 3 ประเด็นหลัก ดังนี้

1. การจัดการด้านการท่องเที่ยว ต้องคำนึงถึงความปลอดภัยด้านสุขภาพของทุกคน บุคลากรด้านการท่องเที่ยวต้องมีความรู้ด้านการจัดการการท่องเที่ยวยุค New Normal ตามมาตรฐาน SHA ของกระทรวงสาธารณสุข

2. ด้านพฤติกรรมนักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวเลือกที่จะเดินทางเองโดยส่วนตัว ไปแบบครอบครัว สถานที่พัก ร้านอาหาร ก็เลือกแบบที่ได้รับมาตรฐาน SHA ส่วนกิจกรรมการท่องเที่ยว จะคำนึงถึงความปลอดภัยด้านสุขภาพเป็นสำคัญ

3. ด้านราคา ด้วยการคำนึงถึงความปลอดภัยด้านสาธารณสุขเป็นสำคัญ มีการเว้นระยะห่าง เป็นการเดินทางแบบครอบครัวปริมาณนักท่องเที่ยวจำนวนไม่มาก ทำให้ต้นทุนในการจัดการท่องเที่ยวสูงขึ้น

ตารางที่ 2 ตารางเปรียบเทียบการจัดการท่องเที่ยวก่อน และยุค New Normal

ก่อน New Normal	New Normal
การจัดการด้านการท่องเที่ยว บุคลากรด้านการจัดการ การท่องเที่ยว ต้องมีความรู้ด้านการจัดการท่องเที่ยว	การจัดการด้านการท่องเที่ยว บุคลากรด้านการจัดการ การท่องเที่ยว ต้องศึกษาอบรมและมีความรู้ด้านความปลอดภัยตามมาตรฐาน SHA ของกระทรวงสาธารณสุข
ด้านพฤติกรรมนักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยว ใช้พาหนะรถตู้ , รถบัส นั่งเต็มที่นั่งตามปกติ , โรงแรม ที่พัก ร้านอาหาร แหล่งท่องเที่ยว ก็เลือกโรงแรมที่ตอบสนองความต้องการโดยเฉพาะด้านนันทนาการ เป็นหลัก	ด้านพฤติกรรมนักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวเปลี่ยนมาเดินทางเองโดยใช้รถส่วนตัว ไปกันแบบครอบครัว เป็นกลุ่มเล็ก ๆ หากไปแบบรถบัสก็จะนั่งแบบรักษาระยะห่าง โรงแรม ที่พัก ร้านอาหาร จะยึดมาตรฐาน SHA เป็นหลัก ส่วนกิจกรรมท่องเที่ยว จะเน้นพักผ่อน หรือ สถานที่ ที่ไม่แออัด มีการบริหารจัดการด้านสาธารณสุขที่ดี เป็นต้น
ด้านราคา การเดินทาง จะเดินทางเป็นหมู่คณะ เดินทางโดยพาหนะคันเดียวกัน และเดินทางแต่ละครั้งจำนวนมาก เป็นตัวแปรสำคัญที่จะทำให้มีค่าใช้จ่ายต่ำ	ด้านราคา ด้วยการเดินทางเป็นแบบ ครอบครัว กลุ่มเล็ก ๆ บวกการบริหารจัดการว่าด้วยความปลอดภัยด้านสาธารณสุข ส่งผลให้ต้นทุนค่าที่พัก ค่าอาหาร ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ สูงขึ้น ทำให้นักท่องเที่ยวต้องมีค่าใช้จ่ายที่สูงขึ้น

สรุป

การจัดการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยภายหลังสถานการณ์โควิด-19 ต้องมีการเตรียมการวางแผนเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการปรับตัวเข้าสู่วิถีชีวิตใหม่การปรับตัวทางเศรษฐกิจด้านการท่องเที่ยว ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ได้แก่ ภาครัฐ ภาคเอกชน

ชุมชน และนักท่องเที่ยว ต้องใช้การมีส่วนร่วมและความร่วมมือร่วมใจกันดำเนินการท่องเที่ยวตามมาตรการการท่องเที่ยวยุค New Normal ที่ได้กำหนดไว้ ดังนี้

1. ภาครัฐจะต้องมีการกำหนดนโยบายด้านการท่องเที่ยวอย่างชัดเจนเกี่ยวกับมาตรการการท่องเที่ยวยุค New Normal
2. ภาคเอกชน ปฏิบัติตามมาตรการที่กำหนด ร่วมจัดรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยว และให้องค์ความรู้การจัดการท่องเที่ยว
3. ชุมชน ร่วมจัดรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวและพัฒนาตนเองในการรองรับนักท่องเที่ยวยุค New Normal
4. นักท่องเที่ยว ปฏิบัติตามมาตรการที่กำหนด และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการท่องเที่ยวยุค New Normal

ภาพที่ 1 การจัดการท่องเที่ยวไทยในยุค New Normal

เมื่อภาครัฐกำหนดมาตรการการท่องเที่ยวยุค New Normal ต้องทำตามมาตรฐานต่าง ๆ อย่างเคร่งครัด เพื่อให้ทุกคนปลอดภัยแลการท่องเที่ยวเดินทางต่อไปได้ ส่งผลให้เศรษฐกิจด้านการท่องเที่ยวกลับเข้าสู่ประเทศไทย เมื่อใดที่สถานการณ์ปลอดภัยรัฐบาลอนุญาตให้ปลดล็อกการเดินทางท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวต้องผ่านการฉีดวัคซีนจึงจะสามารถเดินทางได้ โดยมีใบอนุญาตจากแพทย์การเดินทางยังต้องอยู่ในการควบคุมเพื่อป้องกันการระบาดซ้ำ พฤติกรรมการท่องเที่ยวจะเปลี่ยนไป ชุมชนต้องปรับการจัดการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับนโยบายการป้องกันโรคระบาด และภาคเอกชนต้องเข้ามามีการร่วมหารือเพื่อหาวิธีการฟื้นฟูภาคท่องเที่ยวและธุรกิจที่เกี่ยวข้อง เช่น สายการบิน โรงแรม ร้านอาหาร บริษัทท่องเที่ยวและอื่น ๆ รวมถึงต้องมีกลยุทธ์ในการบูรณาการส่งเสริม ป้องกันสุขภาพจิตเชิงรุกและควบคุมปัจจัยที่ก่อให้เกิดปัญหาสุขภาพจิต

ในสถานการณ์ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) พัฒนาคุณภาพระบบบริการสุขภาพจิตและจิตเวชในสถานการณ์ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) พัฒนาระบบการสื่อสารความเสี่ยงด้านสุขภาพจิต และสร้างความรอบรู้ด้านสุขภาพจิต พัฒนาบุคลากรเพื่อเพิ่มศักยภาพการปฏิบัติงาน พัฒนาระบบสังเคราะห์ข้อมูลสารสนเทศ พัฒนาและติดตั้งวัคซีนใจให้บุคคล ครอบครัว ชุมชนเพื่อเตรียมความพร้อมสู่ชีวิตวิถีใหม่ และปรับตัวรองรับวิถีชีวิตใหม่ที่จะกลายเป็นรูปแบบใหม่ของการท่องเที่ยวทั่วโลกด้วย

เอกสารอ้างอิง

- กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2559). *คู่มือการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ: กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2563). *ประชุมรัฐมนตรีท่องเที่ยวอาเซียนสมัยพิเศษว่าด้วยโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19)*. สืบค้น 10 เมษายน 2564, จาก <https://www.mots.go.th/index.php>.
- กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. (2563). *New Normal*. สืบค้น 7 เมษายน 2564, จาก <http://www.tosh.or.th/covid-19/index.php/new-normal>.
- กระทรวงสาธารณสุข. (2563). *ปัจจัยหลักที่ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมกรรมการท่องเที่ยวสมัยใหม่*. สืบค้นเมื่อ 10 เมษายน 2564, จาก <https://www.ddc.moph.go.th>.
- กอบสิทธิ์ ศิลปชัย. (2563). *แนวโน้มเศรษฐกิจ*. กรุงเทพฯ: ธนาคารกสิกรไทย.
- คมน์ พันธรักษ์. (2563). *การบริหารธุรกิจ SMEs ในช่วงวิกฤต ของโรคระบาด COVID-19*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ธนาคารกรุงไทย. (2563). *แนวโน้มธุรกิจท่องเที่ยวใน ปี 2020*. กรุงเทพฯ: ธนาคารกรุงไทย.
- นครินทร์ วงกิจไพบูลย์. (2563). *ท่องเที่ยวไทย2562 ยังไหวไหม ธุรกิจไทยควรปรับตัวอย่างไร*. สืบค้น 2 มีนาคม 2564, จาก <https://youtu.be/sTzVLA6lmMU>.
- บอสแม็กกาซีน. (2563). *ทิศทางเศรษฐกิจไทย ปี 2563*. *วารสารบอสแม็กกาซีน*, 1, 5.
- ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง ท้องที่นอกราชอาณาจักรที่เป็นเขตติดโรคติดต่ออันตรายกรณีโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโรคโควิด 19 (Coronavirus Disease 2019 (COVID-19)). (2563, 15 พฤษภาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 137 ตอนพิเศษ 114 ง. หน้า 21.
- พจน์ ใจชาญสุขกิจ. (2563). *ประเทศไทยกับการรับมือ และสื่อสารภาวะวิกฤติจากผลกระทบของไวรัสสายพันธุ์ใหม่*. กรุงเทพฯ: EXPERT COMMUNICATIONS.
- โพสต์ทูเดย์. (2563). *อุตสาหกรรมกรรมการท่องเที่ยว (ไทย) จากนั้นไปจะเป็นอย่างไร?* . สืบค้น 2 มีนาคม 2564, จาก <https://posttoday.com/finance-stock/columnist/621408>

อิทธิบาทธรรมกับการประยุกต์ใช้ผลักดันเศรษฐกิจหมุนเวียน*

IDDHIPADA TO PUSH FORWARD CIRCULAR ECONOMY

อาภาพร กลิ่นเทศ

Apaporn Klinted

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: 1308apaporn@gmail.com

บทคัดย่อ

จากปัญหามลภาวะของสิ่งแวดล้อม การขาดแคลนทรัพยากรธรรมชาติและพลังงาน และระบบเศรษฐกิจต้องเผชิญกับความเสี่ยงด้านอุปทาน จากการขาดแคลนวัตถุดิบในการผลิต ในอนาคต การขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน ด้วยธรรมที่ใช้ในการผลักดันให้งานสำเร็จ ตามเป้าหมายและต่อเนื่องไม่ขาดสาย คือ อิทธิบาทธรรม ฉันทะ ความอยากทำ(ให้ดี) วิริยะ ความพยายามทำสิ่งนั้น จิตตะ ความเอาใจฝักใฝ่ในสิ่งนั้น และวิมังสา ความพิจารณาใคร่ครวญหาเหตุผลในสิ่งนั้น ด้วยแรงผลักดันจากความท้าทายด้านทรัพยากรและต้นทุน ในขณะเดียวกันการเกิดโมเดลทางธุรกิจและนวัตกรรม รวมไปถึงการจ้างแรงงานเพิ่มในอนาคต ลดค่าใช้จ่าย และการฟื้นตัวทางเศรษฐกิจขององค์กรสุดท้ายธุรกิจมีกำไร ส่งผลต่อภาพรวมทั้งทางสังคมเกิดการจ้างงาน และสิ่งแวดล้อมไม่สร้างมลภาวะ รักษาต้นทุนธรรมชาติ ทำให้โลกน่าอยู่ อาศัย เพื่อส่งต่อให้ รุ่นลูก รุ่นหลาน

คำสำคัญ: อิทธิบาทธรรม; เศรษฐกิจหมุนเวียน; การผลักดัน

Abstract

Environmental pollution problem, shortage of natural resources and energy, the economy faces supply-side risks. From the shortage of raw materials for future production driving a circular economy with the virtues used to push forward the work to achieve its goals and continuously is IDDHIPADA, The power of the Dhamma, the desire to do (good), the persistence, the effort to do it, the citta, the passion for it, and the mindlessness, contemplation of the reason for it. Driven by both resource and cost challenges. At the same time, the emergence of business models and innovations including hiring more workers in the future, reducing costs and the economic recovery of the organization. Finally, the

*Received June 6, 2021; Revised July 12, 2021; Accepted July 11, 2021

business is profitable. Affects the overall picture of society, employment and the environment does not create pollution maintain natural cost make the world livable to be passed on to the children and grandchildren.

Keywords: IDDHIPADA; Circular Economy; Push Forward

บทนำ

ภูมิอากาศ ปัญหามลภาวะของสิ่งแวดล้อม การขาดแคลนทรัพยากรธรรมชาติและพลังงาน และระบบเศรษฐกิจต้องเผชิญกับความเสี่ยงด้านอุปทานจากการขาดแคลนวัตถุดิบในการผลิตในอนาคตทำให้หลายๆ ประเทศโดยเฉพาะในสหภาพยุโรปเช่น ฟินแลนด์ ฝรั่งเศส เนเธอร์แลนด์ ได้หันมาให้ความสำคัญกับแนวคิดผลิตแบบ Circular Economy หรือเศรษฐกิจแบบหมุนเวียน โดยให้ความสำคัญเรื่องการจัดการของเสียจากการผลิตและบริโภค ด้วยการนำวัตถุดิบที่ผ่านการผลิตและบริโภคแล้วเข้าสู่กระบวนการผลิตใหม่ (re-material) หรือการนำมาใช้ซ้ำ (reuse) ซึ่งข้อดีของเศรษฐกิจหมุนเวียนคือ ต้นทุนสินค้าต่ำ สร้างมลภาวะน้อยลง ปลดปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์น้อยลง ลดปัญหาการขาดแคลนสินค้า และสร้างงานได้มากขึ้น ดังนั้น สหภาพยุโรปจึงนำแผนการพัฒนาเศรษฐกิจแบบหมุนเวียนมาใช้เพื่อเป็นแนวทางให้แก่กลุ่มประเทศสมาชิกในการเพิ่มศักยภาพความสามารถในการแข่งขัน และนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน แนวคิดเศรษฐกิจแบบหมุนเวียนนั้นตั้งอยู่บนหลักการสามข้อคือ หนึ่ง การรักษาและเพิ่มประสิทธิภาพทุนด้านทรัพยากรธรรมชาติ สอง การใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุดด้วยการหมุนเวียนวัตถุดิบ ผลิตภัณฑ์ และ สาม การรักษาประสิทธิภาพของระบบด้วยการระบุเพื่อลดผลกระทบเชิงลบให้มากที่สุดโดยหลักการทั้งสามข้อของแนวคิดเศรษฐกิจแบบหมุนเวียน ทำให้ระบบเศรษฐกิจไม่มีขยะ การขับเคลื่อนเศรษฐกิจด้วยพลังงานหมุนเวียน การให้ความสำคัญต่อประสิทธิภาพของกระบวนการผลิต สำหรับประเทศไทยได้มีการเตรียมตัวเพื่อตอบรับเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน ภายใต้ข้อตกลง ASEAN-UN Plan of Action 2016-2020 ด้วยการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ที่เน้นการขับเคลื่อนประเทศสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนทั้งด้านเศรษฐกิจสังคม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งแนวคิดเศรษฐกิจแบบหมุนเวียนจะเป็นกุญแจสำคัญในการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

นอกจากนี้ รัฐบาลไทยได้กำหนดแนวนโยบายเกี่ยวกับการดำเนินงานในระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน ภายใต้แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีแผนที่ 5 ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม แผนแม่บทที่ 18 การเติบโตอย่างยั่งยืน ซึ่งมีทั้งหมด 5 แผนย่อย คือ 1 การสร้างการเติบโตอย่างยั่งยืนบนสังคมเศรษฐกิจสีเขียว 2 การสร้างการเติบโตอย่างยั่งยืนบนสังคมเศรษฐกิจภาคทะเล 3 การสร้างการเติบโตอย่างยั่งยืนบนสังคมที่เป็นมิตรต่อสภาพภูมิอากาศ 4 การจัดการมลพิษที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และสารเคมีในภาคเกษตรทั้ง

ระบบ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานเลขาธิการ
ของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ, 2561)

สำหรับการแข่งขันในวันนี้ไม่ใช่การแข่งขันในเชิงธุรกิจอีกต่อไป แต่เป็นการแข่งขันเพื่อ
เอาชนะความท้าทายของมนุษยชาติที่ทุกคนเผชิญอยู่ เพื่อความอยู่รอดของรุ่นลูก หลาน ความ
อยู่รอดของสัตว์ป่าและพันธุ์พืช เป็นการแข่งกับตัวเองเพื่อไปถึง Zero Carbon ลดการปล่อย
ก๊าซเรือนกระจกให้ได้มากที่สุด Zero Waste (ประชาชาติธุรกิจ, 2563)

จากการศึกษาข้อมูลข้างต้น ปัญหาสถานะของสิ่งแวดล้อม การขาดแคลน
ทรัพยากรธรรมชาติและพลังงาน และระบบเศรษฐกิจต้องเผชิญกับความเสี่ยงด้านอุปทานจาก
การขาดแคลนวัตถุดิบในการผลิตในอนาคต เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน
ในการรักษาและเพิ่มประสิทธิภาพทุนด้านทรัพยากรธรรมชาติ การหมุนเวียนวัตถุดิบ ผลลัพธ์
การรักษาประสิทธิภาพของระบบ ทำให้ระบบเศรษฐกิจไม่มีขยะ การขับเคลื่อนเศรษฐกิจด้วย
พลังงานหมุนเวียน ผู้เขียนมีความสนใจศึกษานวัตกรรมธรรมชาติมาประยุกต์ใช้ เพื่อปกป้อง
สิ่งแวดล้อมและป้องกันมลพิษ และเกิดการปรับปรุงอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน เพื่อความอยู่รอด
ของรุ่นลูก หลาน ความอยู่รอดของสัตว์ป่าและพันธุ์พืชด้วยเหตุนี้

อิทธิบาทธรรม

นิยามและความหมาย

อิทธิบาท คุณเครื่องให้ถึงความสำเร็จ, คุณเครื่องสำเร็จประสงค์ ทางแห่งความสำเร็จ มี
4 คือ

1. ฉันทะ ความพอใจรักใคร่สิ่งนั้น

1.1. ความพอใจ, ความชอบใจ, ความยินดี, ความต้องการ, ความรักใคร่สิ่งนั้นๆ
, ความรักงาน (เป็นกลางๆ เป็นอกุศลก็มี เป็นกุศลก็มี, เป็นอัญญสมานาเจตสิกข้อ13, ที่เป็น
อกุศล เช่นในคำว่า กามฉันทะ ที่เป็นกุศลเช่น ข้อ 1 ในอิทธิบาท 4

1.2. ฉันทะ ที่ใช้เป็นคำเฉพาะ มาเดี่ยวๆ โดยทั่วไปหมายถึงกุศลฉันทะ หรือ
ธรรมฉันทะได้แก่ กัตตุกัมมตาฉันทะ คือ ความต้องการที่จะทำหรือความอยากทำ(ให้ดี); ตรงข้าม
กับ ตัณหาฉันทะ คือ ความอยากเสพ อยากได้ อยากเอาเพื่อตัว ที่เป็นฝ่ายอกุศล

1.3. ความยินยอม, ความยอมให้ที่ประชุมทำกิจนั้นๆ ในเมื่อตนมิได้ร่วมอยู่
ด้วย, เป็นธรรมเนียมของภิกษุ ที่อยู่ในวัดซึ่งมีสมาวมกัน มีสิทธิที่จะเข้าประชุมทำกิจของสงฆ์
เว้นแต่ภิกษุนั้นอาพาธจะเข้าร่วมประชุมด้วยไม่ได้ ก็มอบฉันทะ คือแสดงความยินยอมให้สงฆ์ทำ
กิจนั้นๆ ได้

2. วิริยะ ความพยายามทำสิ่งนั้น ความเพียร, ความบากบั่น, ความเพียรเพื่อจะละความ
ชั่ว ประพฤติความดี, ความพยายามทำกิจ ไม่ท้อถอย

3. จิตตะ ความเอาใจฝักใฝ่ในสิ่งนั้น เอาใจฝักใฝ่ในสิ่งนั้นไม่วางธุระ, ความคิดฝักใฝ่ไม่ปล่อยใจฟุ้งซ่านเลื่อนลอย

4. วิมังสา ความพิจารณาใคร่ครวญหาเหตุผลในสิ่งนั้น การสอบสวนทดลอง, การตรวจสอบ, การหมั่นตรองพิจารณาเหตุผลในสิ่งนั้น

จำง่าย ๆ ว่า มีใจรัก พากเพียรทำ เอาจิตต์ฝักใฝ่ ใช้ปัญญาสอบสวน (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2546)

มีนักปราชญ์ราชบัณฑิตและนักวิชาการทางด้านศาสนาได้ให้คำนิยามของอิทธิบาทไว้หลายท่านว่า อิทธิมาจากภาษาบาลี แปลว่า ความเจริญ ความงอกงาม ความสำเร็จ คุณเครื่องให้สำเร็จกิจนั้น ๆ คำว่า ฤทธิในภาษาไทยใช้ในความหมายว่า อำนาจศักดิ์สิทธิ์หรือการกระทำอะไร ๆ ได้พิเศษกว่าคนอื่น คำนี้มาจากภาษาสันสกฤต คือ ฤทธิฯ คำว่า อิทธิบาท แปลว่า ธรรมอันยังผู้ปฏิบัติให้ถึงความสำเร็จ คุณเครื่องให้สำเร็จ คุณเครื่องให้สำเร็จความประสงค์ตามเป้าหมาย ปฏิบัติหาความสำเร็จฯ และคำว่า อิทธิ ที่แปลว่า ฤทธิ ความสำเร็จ (พันตรี ป. หลงสมบูรณ์, 2557) ส่วนคำว่า ปาธ แปลว่า เท้า มาจากรากศัพท์คือ ปธธาตุในความหมายว่า เที้ยวไป ดำเนินไป หมายถึง อวัยวะเป็นเครื่องดำเนินไป (พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช), 2550)

นอกจากนี้ มีผู้ได้กล่าวความหมาย อิทธิบาท 4 ไว้ใน “ธรรมญูชีวิต” ว่าเป็นหลักความสำเร็จปฏิบัติตามหลักธรรมที่จะนำไปสู่ความสำเร็จแห่งกิจการที่เรียกว่า อิทธิบาท (ธรรมให้ถึงความสำเร็จ) ซึ่งมี 4 ข้อ ดังนี้

1. ฉันทะ รักงาน (การเห็นคุณค่า ความรัก ความพอใจ) คือ มีใจรัก พอใจจะทำสิ่งนั้น และทำด้วยใจรัก ต้องการทำให้ผลสำเร็จอย่างดีแห่งกิจหรืองานที่ทำ มิใช่สักว่าทำพอให้เสร็จ ๆ หรือเพียงเพราะอยากได้รางวัลหรือผลกำไร

2. วิริยะ สู้งาน (ความเพียร เห็นเป็นความท้าทาย ใจสู้ ขยัน) คือ พากเพียรทำ ขยันหมั่นประกอบ หมั่นกระทำให้สำเร็จนั้นด้วยความพยายามเข้มแข็ง อดทน เอาธุระ ไม่ทอดทิ้ง ไม่ท้อถอยก้าวไปข้างหน้าจนกว่าจะสำเร็จ

3. จิตตะ ใส่ใจงาน (ความคิด อุทิศตัวต่องาน ใจจดจ่อ จริงจัง) คือ เอาจิตฝักใฝ่ตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำ และทำสิ่งนั้นด้วยความคิดไม่ปล่อยจิตใจให้ฟุ้งซ่านเลื่อนลอย ใช้ความคิดในเรื่องนั้นบ่อย ๆ เสมอ ๆ ทำกิจหรืองานนั้นอย่างอุทิศตัวอุทิศใจ

4. วิมังสา ทำงานด้วยปัญญา (ไตร่ตรอง พิสูจน์ ทดสอบ ตรวจสอบ ตรวจสอบแก้ไข) ใช้ปัญญาสอบสวน คือ หมั่นใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญตรวจสอบหาเหตุผล และตรวจสอบข้อยิ่งหย่อนเกินเลยบกพร่องขัดข้องในสิ่งที่ทำนั้น โดยรู้จักทดลอง วางแผน วัดผล คิดค้นวิธีแก้ไขปรับปรุง เพื่อจัดการและดำเนินงานนั้นให้ได้ผลดียิ่งขึ้นไป (พระธรรมโกศาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ), 2554)

สรุป ธรรมที่ใช้ในการผลักดันให้งานสำเร็จด้วยความ พอใจในการทำสิ่งนั้น มีความ พากเพียร ใจจดจ่อ ใช้ปัญญาในการทำสิ่งนั้นมีการคิดค้นวิธีแก้ไขข้อบกพร่องอย่างต่อเนื่อง คือ

ชุดธรรมทั้งสี่นี้คือ ฉันทะ ความอยากทำ(ให้ดี) วิริยะ ความพยายามทำสิ่งนั้น จิตตะ ความเอาใจ
ฝักใฝ่ในสิ่งนั้น และวิมังสา ความพิจารณาใคร่ครวญหาเหตุผลในสิ่งนั้น

แนวคิดระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน

แนวคิดเกี่ยวกับระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน

เศรษฐกิจหมุนเวียนเป็นระบบเศรษฐกิจที่มุ่งลดของเสียและใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด ในระบบนี้ไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรของเสีย การปล่อยมลพิษ และการรั่วไหลของพลังงานจะลดลงโดยการลดการผลิตและการบริโภค ระบบนี้เกี่ยวกับการออกแบบที่ยั่งยืน, การบำรุงรักษา, การซ่อมแซม, การนำกลับมาใช้ซ้ำ (reuse), การผลิตซ้ำและการประกอบใช้ใหม่ จนสุดท้ายคือการนำกลับมาใช้ใหม่ (recycle) (Green peace, 2563)

ระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular economy) แนวคิดระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) จึงได้ถูกกล่าวถึงจากทั้งองค์กรระหว่างประเทศ รัฐบาล และกลุ่มธุรกิจรายใหญ่ เนื่องจากระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนเสนอวิถีคิดเวียนใช้ทรัพยากรเพื่อให้ใช้ ทรัพยากรใหม่น้อยที่สุดและใช้ทรัพยากรเก่าให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยเศรษฐกิจหมุนเวียนให้ความสำคัญกับ ประสิทธิภาพของการจัดการของเสียจากการผลิตและบริโภค ด้วยการนำวัตถุดิบที่ผ่านการผลิตและบริโภคแล้ว เข้าสู่กระบวนการผลิตใหม่ (re-material) และสนับสนุนการใช้ซ้ำ (reuse) ซึ่งต่างจาก Linear Economy ในปัจจุบันที่ให้ความสำคัญกับการเพิ่มกำไรของระบบเศรษฐกิจให้มากที่สุดเท่าที่น่านการนำทรัพยากรกลับมาใช้ใหม่ (สถาบันพัฒนาอุตสาหกรรมสิ่งทอ, 2562)

“ เศรษฐกิจหมุนเวียนอธิบายถึงระบบเศรษฐกิจที่มีพื้นฐานมาจากรูปแบบธุรกิจซึ่งแทนที่แนวคิด ‘สิ้นอายุ’ ด้วยดังนั้นการลดการนำกลับมาใช้ใหม่การใช้เชื้อเพลิงและการกู้คืนวัสดุในกระบวนการผลิต / จำหน่ายและการบริโภคการดำเนินงานในระดับจุลภาค (ผลิตภัณฑ์ บริษัท ผู้บริโภค) ระดับ meso (สวนอุตสาหกรรมเชิงนิเวศ) และระดับมหภาค (เมืองภูมิภาคประเทศและอื่น ๆ) โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อบรรลุการพัฒนาที่ยั่งยืนซึ่งหมายถึงการสร้างคุณภาพสิ่งแวดล้อมเศรษฐกิจความเจริญรุ่งเรืองและความเสมอภาคทางสังคมเพื่อประโยชน์ของคนรุ่นปัจจุบันและอนาคต”

ระบบปฏิรูปที่การป้อนทรัพยากรและของเสียการปล่อยและการรั่วไหลของพลังงานลดลงโดยการชะลอปิด การจำกัดวงวัสดุและพลังงานให้แคบลง สิ่งนี้สามารถทำได้โดยการออกแบบการบำรุงรักษาการซ่อมแซมการนำกลับมาใช้ใหม่การผลิตซ้ำการตกแต่งใหม่และการนำกลับมาใช้ใหม่ (recycle) ประการที่สองเรากำหนดความยั่งยืนว่าเป็นการรวมตัวกันอย่างสมดุลของผลการดำเนินงานทางเศรษฐกิจการรวมตัวกันทางสังคมและความยืดหยุ่นของสิ่งแวดล้อมเพื่อประโยชน์ของคนรุ่นปัจจุบันและอนาคต

เศรษฐกิจหมุนเวียนเป็นรูปแบบหนึ่งของการพัฒนาเศรษฐกิจที่มีเป้าหมายเพื่อปกป้องสิ่งแวดล้อมและป้องกันมลพิษด้วยเหตุนี้ เอื้อต่อการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน (Vanessa et al., 2017)

อีกมุมหนึ่งมองว่า หัวใจสำคัญของ Circular Economy คือการกลับไปทำความเข้าใจการออกแบบและการทำงานของธรรมชาติ ซึ่งเป็นระบบการผลิตแบบหมุนเวียนที่ทรงประสิทธิภาพที่สุดและไม่เคยมีของเหลือใช้เกิดขึ้นเลย เพราะมีกลไกในการนำทรัพยากร แร่ธาตุ พลังงาน หมุนเวียนกลับมาใช้ได้อย่างสมบูรณ์ ดังคำกล่าวที่ว่า สสารทุกอย่างไม่มีวันสูญหายไปจากโลก (Katchwattana, 2018)

สรุปได้ว่า ระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน คือ การเรียนรู้จากธรรมชาติในการผลิตการบริโภค ไปจนถึงการจัดการของเสียด้วยวัฏจักรธรรมชาติเพื่อปิดวงจรชีวิตของผลิตภัณฑ์ เป้าหมายเพื่อปกป้องสิ่งแวดล้อมและป้องกันมลพิษ

ลักษณะของระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน

- การออกแบบเพื่อลดของเสีย ของเสียจะไม่เกิดขึ้นหากส่วนประกอบด้านชีวภาพและเทคนิคของผลิตภัณฑ์นั้นได้รับการออกแบบเพื่อให้เข้ากับห่วงโซ่ชีวภาพหรือห่วงโซ่เทคนิค วัสดุชีวภาพจะต้องไม่มีสารพิษ ย่อยสลายได้ง่าย ส่วนผลิตภัณฑ์ทางเทคนิคเช่น โพลีเมอร์ อัลลอย (Polymer Alloy) หรือวัสดุประดิษฐ์อื่น ๆ จะต้องถูกออกแบบให้สามารถนำมาใช้ได้อีกครั้งโดยใช้พลังงานน้อยที่สุดและสามารถคงคุณภาพเดิมได้มากที่สุด เพราะโดยปกติแล้วกระบวนการนำกลับมาใช้ใหม่ (Recycle) จะลดคุณภาพของวัสดุลง รวมทั้งส่งผล กระทบต่อกระบวนการ หมุนเวียนทรัพยากร

- การสร้างความยืดหยุ่น (resilience) ผ่านความหลากหลาย (diversity) คุณสมบัติการแยกส่วน (modularity) ความสามารถรอบตัว (versatility) และความสามารถในการปรับตัวเป็นลักษณะเด่นที่มีความสำคัญในโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง และรวดเร็ว ระบบที่มีความหลากหลายและการเชื่อมต่อจำนวนมากจะมีความยืดหยุ่นที่สูงกว่า เมื่อเกิดการกระทบ (shocks) จากภายนอก เมื่อเทียบกับระบบที่เรียบง่าย เน้นการสร้างประสิทธิภาพแต่มีความเปราะบางที่สูง

- มุ่งใช้พลังงานทดแทน ระบบต่าง ๆ ควรจะมุ่งใช้พลังงานทดแทน และมุ่งลด ระดับพลังงานที่ต้องใช้ในการคืบคลานรวมทั้งการหมุนเวียนเศรษฐกิจ ระบบการผลิตของภาคเกษตรกรรมนั้นตั้งอยู่บนการใช้พลังงานแสงอาทิตย์ แต่ก็มีการใช้ปุ๋ย การใช้เครื่องยนต์ และเครื่องจักรในขั้นตอนต่าง ๆ ที่ใช้พลังงานเชื้อเพลิงที่สูงเช่นกัน การสร้างระบบอาหาร และ กลไกการที่รวมศูนย์จะช่วยลดความจำเป็นในการใช้พลังงานเชื้อเพลิงให้น้อยลง

- การคิดอย่างเป็นระบบ (System thinking) ความสามารถในการเข้าใจ ถึงความเกี่ยวเนื่องต่อกันของส่วนต่าง ๆ และความสัมพันธ์ของระบบต่อส่วนต่าง ๆ มีความสำคัญ การพิจารณาสารต่าง ๆ ควรจะอยู่ในบริบทของสภาพแวดล้อมและสังคม แม้ว่าเครื่องจักรต่าง ๆ จะเป็นระบบแต่ก็เป็นเพียงภาพเล็ก ๆ ที่สามารถคาดเดาได้ การคิดแบบ System thinking นั้นจะคำนึงถึงระบบต่าง ๆ ในโลกที่มีความซับซ้อน มีความ non-linear มี feedback-rich และ

เกี่ยวเนื่องซึ่งกันและกัน ในระบบดังกล่าวจุดเริ่มต้นที่มีความคลุมเครือ รวมกับ feedback นำไปสู่ผลที่น่าตกใจ (surprising consequences) อยู่เสมอ นอกจากนี้ ผลที่ได้รับก็อาจจะไม่มีสัดส่วนที่เทียบได้กับ input (เช่น runaway หรือ undamped feedback) ระบบดังกล่าวจึงไม่สามารถคาดเดาหรือจัดการโดยใช้รูปแบบการเติบโตแบบ linear ได้

- การคิดอย่างมีความต่อเนื่อง (think in cascade) สำหรับวัสดุชีวภาพ ขั้นตอน ที่สำคัญในการสร้างมูลค่าคือการใช้ประโยชน์จากผลิตภัณฑ์และวัสดุโดยนำไปผ่านขั้นตอนต่าง ๆ ในการสลายตัวทางชีวภาพไม่ว่าจะโดยธรรมชาติหรือผ่านกระบวนการหมักที่มีการควบคุมดูแล วัสดุต่าง ๆ จะถูกย่อยสลายตามขั้นตอนโดยจุลินทรีย์ เช่น แบคทีเรียหรือเชื้อราที่ดึงเอาพลังงาน และสารอาหารจากคาร์โบไฮเดรต ไขมันและโปรตีน ยกตัวอย่างเช่น การนำต้นไม้อ้อยย่อยสลาย โดยขั้นตอนชีวภาพก่อนที่จะนำไปเผานั้นสามารถดึงเอาพลังงานและคุณค่าของไม้ออกมาได้ มากกว่าการนำไปเผาทำลายเลย (PERAPHAN, 2016)

สรุปได้ว่า ลักษณะระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน ได้แก่ การคิดอย่างเป็นระบบตั้งแต่จุดเริ่มต้นจนถึงจุดสิ้นสุดที่ไม่สิ้นสุดในระบบ มีการปรับปรุงอย่างต่อเนื่องคือมีความยืดหยุ่นในการดำเนินการ ในระบบนี้นั้นเป็นการออกแบบเพื่อลดของเสียและมุ่งใช้พลังงานทดแทน เพื่อบรรลุเป้าหมายอย่างยั่งยืน

ประโยชน์ของระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน

ประโยชน์ระดับมหภาค

1 ลดการพึ่งพาการหาวัตถุดิบปฐมภูมิใหม่ๆ เนื่องจากการหมุนเวียนวัสดุให้อยู่ในวัฏจักรทั้งในท้องถิ่นและในเขตพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ ช่วยลดความผันผวนของราคาสินค้าซึ่งเป็นความเสี่ยงหลักของธุรกิจที่ต้องพึ่งพาการนำเข้า และช่วยให้ระบบเศรษฐกิจสามารถฟื้นตัวทางเศรษฐกิจได้ดีขึ้น

2 ลดปัญหาด้านวัสดุและพลังงานที่มีอยู่อย่างจำกัดและส่งผลกระทบต่อการใช้ทรัพยากร เศรษฐกิจ และทำให้องค์กรสามารถขยายการเจริญเติบโตต่อไปยังตลาดที่เกิดขึ้นใหม่

3 รักษาต้นทุนธรรมชาติและลดผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ หลักสำคัญของรูปแบบเศรษฐกิจหมุนเวียนคือการสร้างเงื่อนไขที่เอื้อต่อการรักษาและฟื้นฟูสารทางชีวภาพ เพื่อสร้างต้นทุนธรรมชาติให้หมุนเวียนกลับมาใหม่ และยังช่วยลดผลกระทบเชิงลบจากภายนอก ส่งเสริมให้เกิดการลดก๊าซเรือนกระจกในภาพรวมเมื่อเทียบกับกรณีดำเนินธุรกิจตามปกติ

ประโยชน์ระดับจุลภาค

1. ลดค่าใช้จ่าย ลดต้นทุนสุทธิของการผลิต การได้มาและการใช้ผลิตภัณฑ์หรือบริการ รูปแบบต่างๆ เช่น การใช้ซ้ำ หรือการผลิตใหม่สามารถลดผลกระทบของวัสดุ พลังงาน หรือแรงงานได้ ในขณะที่ก่อให้เกิดการใช้งานใหม่ สำหรับทุกองค์กร การลดค่าใช้จ่ายสามารถทำได้

ตั้งแต่ขั้นตอนการนำวัสดุเข้า (การจัดหาผลิตภัณฑ์ส่วนประกอบ และวัสดุที่มีราคาถูกกว่า) และองค์กรที่อยู่ในภาคการผลิตสามารถลดค่าใช้จ่ายในกระบวนการผลิตของตนเองได้ด้วย (ส่งมอบผลิตภัณฑ์ได้ในราคาที่ต่ำกว่า) จากการวิเคราะห์พบว่าสามารถลดค่าใช้จ่ายได้มากกว่าต้นทุนการดำเนินการที่เพิ่มขึ้น (เช่น การถอดประกอบชิ้นส่วน และการเปลี่ยนวัตถุดิบประสงค์การใช้งานผลิตภัณฑ์)ทำให้เกิดผลตอบแทนที่น่าดึงดูดใจในการลงทุนเริ่มแรก

2. สร้างนวัตกรรมและแหล่งรายได้ใหม่ การนำหลักการเศรษฐกิจหมุนเวียนมาใช้สามารถรวบรวมนวัตกรรมและการออกแบบแนวคิดใหม่ๆ ทำให้องค์กรสามารถสร้างแหล่งรายได้ใหม่เพิ่มขึ้น เช่น การเสนอรูปแบบการให้บริการใหม่ (การซ่อมแซม การเช่าซื้อ) การสร้างมูลค่าเพิ่มจากผลพลอยได้ (เช่น จากเศษอาหารเมื่อถูกแยกออกจากสิ่งอื่นๆ) หรือการเข้าถึงตลาดใหม่ของผลิตภัณฑ์ก่อนใช้งาน หรือการผลิตใหม่ (เช่น ตลาดเกิดใหม่ ผู้ให้บริการประกันภัย) ทั้งนี้ แหล่งรายได้ใหม่ดังกล่าว อาจมีค่าใช้จ่ายในการดำเนินการหรือการลงทุนที่เพิ่มขึ้นจากเดิม จึงควรมีการประเมินประโยชน์โดยรวมสุทธิ และควรระบุความเสี่ยงของการเปลี่ยนแปลงสภาพตลาด เช่น ผลิตภัณฑ์ที่นำมาผลิตใหม่ (Remanufactured product) ในบางกรณีสามารถให้ส่วนต่างของกำไรดีกว่าผลิตภัณฑ์ใหม่ในช่วงราคาเดียวกัน

3. ปรับปรุงความสัมพันธ์กับลูกค้า องค์กรมีโอกาที่จะสร้างปฏิสัมพันธ์กับลูกค้ามากขึ้น โดยจัดให้มีโครงการรับคืนและการปรับเปลี่ยนไปสู่รูปแบบการดำเนินธุรกิจที่ให้บริการมากขึ้น ซึ่งจะเป็นการเพิ่มขีดความสามารถในการรักษาลูกค้า ความภักดีต่อแบรนด์ของสินค้า และจำนวนเข้าเยี่ยมชมหน้าร้านหรือหน้าเว็บไซต์ รูปแบบการหมุนเวียนที่เพิ่มขึ้นสามารถปรับปรุงความสัมพันธ์กับลูกค้าและการทำให้ตราสินค้าเป็นที่รู้จักและยอมรับมากขึ้น ผลิตภัณฑ์ที่ออกแบบโดยคำนึงถึงเศรษฐกิจหมุนเวียนนั้น จะมีอายุการใช้งานที่มากขึ้นและมีคุณภาพสูงขึ้น ในขณะที่รูปแบบบริการโดยคำนึงถึงเศรษฐกิจหมุนเวียนนั้นจะสามารถส่งมอบงานบริการที่สะดวกมากขึ้น (เช่น การบำรุงรักษาตามปกติ และกรณีที่เกิดการเสียหายฉุกเฉิน บุคคลที่สามารถเป็นคนจัดการ) อย่างไรก็ตาม ในระยะแรกของการนำไปสู่การปฏิบัติ องค์กรอาจต้องเผชิญกับความท้าทายในประเด็นการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่เคยชินของผู้บริโภค (เช่น การแยกผลิตภัณฑ์บางอย่างเพื่อส่งคืนผ่านโครงการรับคืนแบบมีสิ่งจูงใจ) รวมถึงการสร้างการรับรู้และยอมรับ (เช่น โครงการให้เช่าอาจถูกมองว่าเป็นการลดอิสระหรือแพงขึ้นในระยะยาว) ซึ่งต้องมีการประเมินตลาดที่เหมาะสมเพื่อให้สามารถสื่อสารและส่งเสริมการตลาดได้อย่างเพียงพอ รวมถึงสร้างประสบการณ์ที่ดีให้แก่ผู้ใช้งาน (เช่น เพื่อลดความรู้สึกซับซ้อนของรูปแบบการบริการแบบใหม่)

4. การฟื้นตัวทางเศรษฐกิจขององค์กรที่ดีขึ้นจากการลดการพึ่งพาการนำเข้าหรือจัดหาวัตถุดิบปฐมภูมิใหม่ๆ และความท้าทายอื่นที่เกี่ยวข้อง เช่น ความกดดันจากด้านอุปทาน และราคาหรือความเสี่ยงทางการเมืองสังคม และสิ่งแวดล้อมในวงกว้าง (องค์กรธุรกิจเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน, 2562)

อิทธิบาทธรรมกับการผลักดันเศรษฐกิจหมุนเวียน

อิทธิบาทธรรม ธรรมที่ใช้ในการผลักดันให้งานสำเร็จ ในที่นี้ขอกล่าวถึงระดับปัจเจกคน แต่สามารถนำไปใช้ได้กับทุกระดับ หรือทุกระดับมีธรรมหมวดนี้ ก็จะช่วยเสริมแรงให้สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ในภาพรวมได้อย่างแน่นอน ธรรมนั้นคือ พอใจในการทำสิ่งนั้น มีความพากเพียร ใจจดจ่อ ใช้ปัญญาในการทำสิ่งนั้นมีการคิดค้นวิธีแก้ไขข้อบกพร่องอย่างต่อเนื่อง คือ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา เป็นฐานในการผลักดันกิจกรรมในวงจรของเศรษฐกิจหมุนเวียน

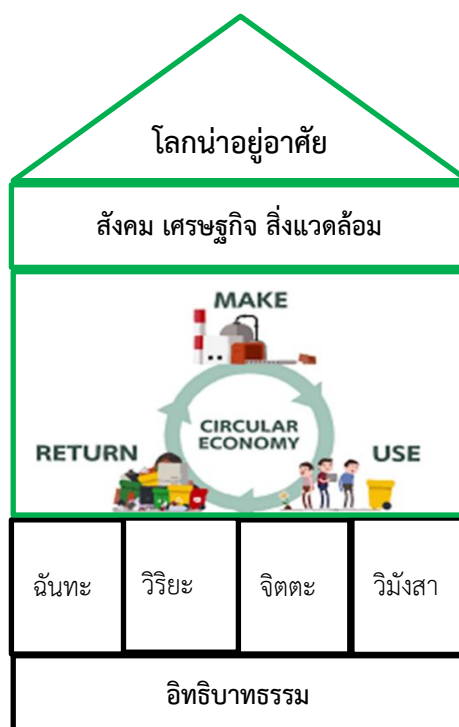
เริ่มตั้งแต่การผลิต (MAKE) มีการคัดเลือกวัสดุ ด้วยฉันทะทำด้วยใจรักเลือกวัสดุที่ดีไม่สร้างมลภาวะกับสิ่งแวดล้อม วิริยะอดทนในการค้นหาวัสดุที่ดี จิตตะจดจ่ออุทิศใจในการค้นหาวัสดุที่ดี วิมังสาใช้ปัญญาใคร่ครวญหาเหตุผลในการเปรียบเทียบวัสดุ ต้นทุนที่เหมาะสมกับสินค้า ถัดมาการออกแบบกระบวนการผลิต เพื่อให้มีการสูญเสียน้อยที่สุดต่ออาศัยการออกแบบซ้ำๆ ด้วยฉันทะ ด้วยจิตใจจดจ่อคือจิตตะ อดทนมีวิริยะ และใช้ปัญญาในการออกแบบกระบวนการผลิตที่เหมาะสมคือวิมังสาพร้อมวางแผนทดลองผลิตเป็นจำนวนเล็กๆ หลายครั้ง ให้ระบบการผลิตสามารถทำงานได้สอดคล้องทั้ง คน วิธีการ เครื่องจักร ด้วยการใช้พลังงานที่คุ้มค่า จนสามารถแปลงสภาพวัตถุดิบเป็นสินค้าสำเร็จรูปที่ตรงกับความต้องการของลูกค้า จากนั้นกระบวนการส่งมอบสินค้า ฉันทะคำนึงถึงความสุขของลูกค้าคือ รักงานที่ทำ ค้นหาวิธีส่งมอบสินค้าให้ลูกค้าตรงตามเวลาที่กำหนด วิริยะเอาธุระไม่ทอดทิ้งส่งมอบสินค้าให้ลูกค้าด้วยใจจดจ่อคือจิตตะ วิมังสาส่งมอบสินค้าด้วยปัญญาให้สินค้าอยู่ในสภาพที่ดีพร้อมใช้งาน ติดตามผลการใช้งานของลูกค้า หมั่นสอบถามความพึงพอใจของลูกค้า นำมาปรับปรุงแก้ไขอย่างต่อเนื่อง

กระบวนการใช้ (USE) คำนึงถึงลูกค้าผู้ใช้งานด้วยการส่งมอบสินค้าที่ดี ส่งมอบตรงตามเวลา จากการใช้ฉันทะตั้งใจผลิตสินค้าที่ดี วิริยะเอาเป็นธุระติดตามผลการใช้งานของลูกค้า จิตตะใจจดจ่อกับผลงานที่ถึงมือลูกค้าสอบถามผลการใช้งาน วิมังสา ติดตามผลด้วยปัญญาเพื่อแก้ไขปรับปรุงกรณีที่ลูกค้าใช้งานแล้วขัดข้อง

กระบวนการเก็บกลับคืน (RETURN) จากการออกแบบสินค้าด้วยฉันทะเลือกวัสดุที่สามารถนำกลับมาใช้ซ้ำ หรือเป็นเศษซากน้อยที่สุด สร้างมลภาวะน้อยที่สุด วิริยะ เอาธุระไม่ทอดทิ้งคำนึงถึงผลกระทบของสินค้ากรณีที่หมดอายุการใช้งานมีการเก็บกลับคืนมาใช้ซ้ำ จิตตะเอาจิตฝึกฝนตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำว่าให้มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมให้น้อยที่สุด วิมังสาใช้ปัญญาในการคิดค้นปรับปรุงในวิธีการที่บกพร่อง

ดังนั้นจะเห็นว่าลักษณะระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน ได้แก่ การคิดอย่างเป็นระบบตั้งแต่จุดเริ่มจนถึงจุดสิ้นสุดที่ไม่สิ้นสุด มีการปรับปรุงอย่างต่อเนื่องคือมีความยืดหยุ่นในการดำเนินการ เป็นการออกแบบเพื่อลดของเสียและมุ่งใช้พลังงานทดแทน เพื่อบรรลุเป้าหมายอย่างยั่งยืน ด้วยการสนับสนุนด้วยอิทธิบาทธรรมเพื่อบรรลุเป้าหมายทางธุรกิจ ลดค่าใช้จ่าย สร้างนวัตกรรม และ

แหล่งรายได้ใหม่ ปรับปรุงความสัมพันธ์กับลูกค้า สุดท้ายธุรกิจมีกำไร ทางสังคมเกิดการจ้างงาน และสิ่งแวดล้อมไม่สร้างมลภาวะ รักษาต้นทุนธรรมชาติ ทำให้โลกน่าอยู่อาศัย ดังภาพ

ภาพที่ 1 อิทธิบาทธรรมกับการประยุกต์ใช้ผลักดันเศรษฐกิจหมุนเวียน

สรุป จากการนำอิทธิบาทธรรมมาประยุกต์ใช้ในกระบวนการคัดเลือกวัตถุดิบ ผลิต ส่งมอบ หลังส่งมอบ เป็นการคิดให้รอบคอบตลอดกระบวนการ ด้วย ฉันทะ คือ ความอยากทำ (ให้ดี) ทุกกระบวนการก่อนทำ วิริยะ ความพยายามทำสิ่งนั้นด้วยใจจดจ่อ จิตตะ ความเอาใจใส่ในสิ่งนั้นไม่วอกแวก และวิมังสา ความพิจารณาใคร่ครวญหาเหตุผลในสิ่งนั้น ปรับปรุงแก้ไขตลอดเวลา ทั้งหมดนี้ทำด้วยใจ ผลคือ ลดค่าใช้จ่าย มีการสูญเสียน้อยที่สุด เป็นต้น ส่งผลให้ระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนสมบูรณ์มากที่สุด

สรุป

จากปัญหามลภาวะของสิ่งแวดล้อม การขาดแคลนทรัพยากรธรรมชาติและพลังงาน และระบบเศรษฐกิจต้องเผชิญกับความเสี่ยงด้านอุปทานจากการขาดแคลนวัตถุดิบในการผลิตในอนาคต การขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน ในการรักษาและเพิ่มประสิทธิภาพทุนด้านทรัพยากรธรรมชาติ การหมุนเวียนวัตถุดิบ ผลิตภัณฑ์ การรักษาประสิทธิภาพของระบบ ทำให้ระบบเศรษฐกิจไม่มีขยะ การขับเคลื่อนเศรษฐกิจด้วยพลังงานหมุนเวียน ธรรมที่ใช้ในการผลักดันให้งานสำเร็จด้วยความ พอใจในการทำสิ่งนั้น มีความพากเพียร ใจจดจ่อ ใช้ปัญญาในการทำสิ่ง

นั้นมีการคิดค้นวิธีแก้ไขข้อบกพร่องอย่างต่อเนื่อง คือ ชุตรธรรมทั้งสี่นี้คือ ฉันทะ ความพอใจรักใคร่สิ่งนั้น วิริยะ ความพยายามทำสิ่งนั้น จิตตะ ความเอาใจฝักใฝ่ในสิ่งนั้น และวิมังสา ความพิจารณาใคร่ครวญหาเหตุผลในสิ่งนั้น แก้ไขปรับปรุง อย่างต่อเนื่องด้วย “ใจ” มาประยุกต์ใช้กับระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนให้มีความยั่งยืนต่อเนื่อง ซึ่งจะส่งผลในระดับมหภาค คือ ลดการพึ่งพาการหาวัตถุดิบปฐมภูมิใหม่ๆ ลดปัญหาด้านวัสดุและพลังงาน และรักษาต้นทุนธรรมชาติ ส่วนในระดับระดับจุลภาค คือ ลดค่าใช้จ่าย สร้างนวัตกรรมและแหล่งรายได้ใหม่ ปรับปรุงความสัมพันธ์กับลูกค้า และการฟื้นตัวทางเศรษฐกิจขององค์กรสุดท้ายธุรกิจมีกำไร ส่งผลต่อภาพรวมทั้งทางสังคมเกิดการจ้างงาน และสิ่งแวดล้อมไม่สร้างมลภาวะ รักษาต้นทุนธรรมชาติ ทำให้โลกน่าอยู่อาศัย เพื่อส่งต่อให้ รุ่นลูก รุ่นหลาน

เอกสารอ้างอิง

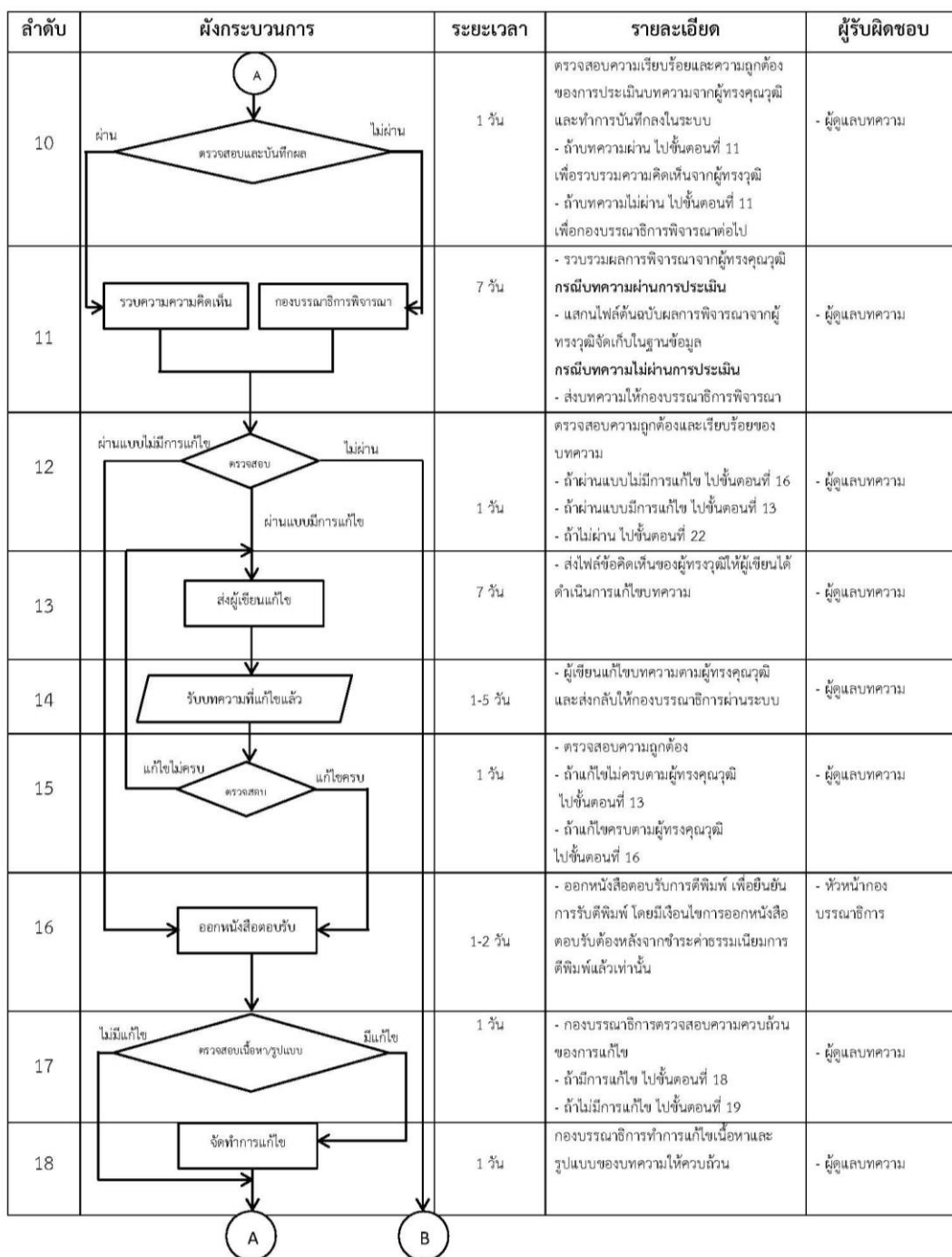
- ประชาชาติธุรกิจ. (2563). *ปลูกพลังภาคธุรกิจไทยใช้พลังความยั่งยืนฟื้นประเทศ*. สืบค้น 20 กันยายน 2563, จาก <https://www.prachachat.net/public-relations/news-515212>
- พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช). (2550). *ศัพท์วิเคราะห์*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เลียงเชียง.
- พระธรรมโกศาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ). (2554). *พจนานุกรมธรรมของท่านปัญญานันทะ*. สืบค้น 3 พฤษภาคม 2564, จาก <http://www.openbase.in.th/panya150>
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2546). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์* (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: บริษัท เอส.อาร์.พรินต์ติ้ง แมส โปรดักส์ จำกัด.
- พันธุ์ ป.หลงสมบุญ. (2557). *พจนานุกรม มคอ-ไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: ธรรมกาย.
- สถาบันพัฒนาอุตสาหกรรมสิ่งทอ. (2562). *เศรษฐกิจหมุนเวียนกับอุตสาหกรรมสิ่งทอไทย*. สืบค้น 3 มีนาคม 2564, จาก <https://www.thaitextile.org/th/insign/downloadcmsrsrc.preview.212.html>
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ. (2561). *ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 – 2580*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- องค์กรธุรกิจเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน. (2562). *เศรษฐกิจหมุนเวียนคืออะไร*. สืบค้น 9 มีนาคม 2564, จาก <http://carbonmarket.tgo.or.th/index.php?lang=TH&mod=Y2VfaXM=>
- Green peace. (2563). *เศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) ดีต่อสิ่งแวดล้อมจริง ๆ หรือไม่?!*. สืบค้น 9 มีนาคม 2564, จาก <https://www.greenpeace.org/thailand/story/17209/plastic-slowing-the-circular-economy/>

- Katchwattana, P. (2018). ส่องเทรนด์ เศรษฐกิจหมุนเวียน (*Circular Economy*) ทางรอดของมนุษย์ในศตวรรษที่ 21. สืบค้น 3 พฤษภาคม 2564, จาก <https://www.salika.co/2018/11/24/circular-economy-business-model-change-the-world/>
- PERAPHAN (2016). เศรษฐกิจหมุนเวียน (*CIRCULAR ECONOMY*). สืบค้น 9 มีนาคม 2564, จาก <https://thaiindustrialoffice.wordpress.com/2016/07/03/circular-economy/>
- Vanessa et. al. (2017). Towards a consensus on the circular economy. *Journal of Cleaner Production*, 179, 605-615.

ภาคผนวก

ขั้นตอนการปฏิบัติงานวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

ขั้นตอน	ผังกระบวนการ	ระยะเวลา	รายละเอียด	ผู้รับผิดชอบ
1	เริ่มกระบวนการทำงาน			
2	รับบทความ/ วิจัย,วิชาการ	ตลอดปี	บทความเข้าสู่ระบบ Internet (Thaijo)	- หัวหน้ากองบรรณาธิการ
3	ตรวจสอบเนื้อหา/รูปแบบ ไม่ผ่าน ผ่าน	3 วัน	- พิจารณาเนื้อหา และรูปแบบของบทความเบื้องต้น - เมื่อมีการแก้ไขเบื้องต้น ได้ส่ง Template ของวารสารไปให้ผู้เขียน - ถ้าผ่าน ไปขั้นตอนที่ 3 - ถ้าไม่ผ่าน กลับไปขั้นตอนที่ 1	- ผู้ดูแลบทความ
4	นำบทความเข้าสู่ระบบ Thaijo	1-3 วัน	- นำบทความที่สมบูรณ์เข้าสู่ระบบ	- ผู้เขียนบทความ - ผู้ดูแลบทความ
5	มอบหมายผู้ดูแลบทความในระบบ	1 วัน	- แต่งตั้งผู้ดูแลบทความ เพื่อรับผิดชอบขั้นตอนการทำงานของบทความในระบบ Thaijo	- บรรณาธิการ - หัวหน้ากองบรรณาธิการ
6	คัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิ	1 วัน	- แต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ โดยเลือกผู้ทรงความรู้และความเชี่ยวชาญตรงตามสาขาของบทความ - บทความภายใน ส่งผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกพิจารณา - บทความภายใน ส่งผู้ทรงคุณวุฒิภายในพิจารณา โดยไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับผู้เขียนบทความ	- หัวหน้ากองบรรณาธิการ
7	ติดต่อผู้ทรงคุณวุฒิ ไม่รับพิจารณา รับพิจารณา	1-2 วัน	- ติดต่อประสานงานผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อพิจารณาบทความ - ถ้าไม่รับพิจารณา กลับไปขั้นตอนที่ 6 - ถ้ารับพิจารณา ไปขั้นตอนที่ 8	- ผู้ดูแลบทความ
8	ส่งบทความให้กับผู้ทรงวุฒิ	1 วัน	- จัดเตรียมบทความ ลงชื่อผู้เขียนบทความ - จัดเตรียมแบบประเมินตามประเภทบทความ - ส่งบทความให้กับผู้ทรงคุณวุฒิในระบบ Thaijo หรือตามช่องทางต่างๆ เช่น โทรศัพท์, E-mail, Line, Faceook เป็นต้น	- ผู้ดูแลบทความ
9	ประเมินบทความ A	15 วัน	ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความตามเงื่อนไขและส่งกลับคืนกองบรรณาธิการตามระยะเวลาที่กำหนด โดยพิจารณาผ่านระบบ หรือพิจารณาผ่าน PDF Print Out หรือไฟล์ Words	- ผู้ดูแลบทความ

ลำดับ	ผังกระบวนการ	ระยะเวลา	รายละเอียด	ผู้รับผิดชอบ
19		3 วัน	จัดรูปเล่มตามรูปแบบของวารสารกำหนด	- ฝ่ายจัดรูปแบบ
20		2 วัน	ตรวจสอบบทความ พิสูจน์อักษร ตรวจสอบรูปแบบให้เป็นไปตามวารสาร - ถ้ามีแก้ไข ไปขั้นตอนที่ 19 - ถ้าไม่มีแก้ไข ไปขั้นตอนที่ 21	- ผู้ดูแลบทความ - กองบรรณาธิการ - ฝ่ายพิสูจน์อักษร
21		1 วัน	- ส่งไฟล์รูปเล่มที่สมบูรณ์ให้โรงพิมพ์ - อัปเดตบทความที่สมบูรณ์เข้าสู่ระบบ - จัดรูปหน้าปกของแต่ละฉบับ	- โรงพิมพ์ - ผู้ดูแลบทความ - ฝ่ายจัดรูปแบบ
22		1 วัน	- แจ้งผู้เขียนกรณีเลิกการตีพิมพ์บทความ (Reject) - แจ้งผู้เขียนกรณีตีพิมพ์ผ่านระบบ Thajjo และ E-mail.	- หัวหน้ากองบรรณาธิการ - ระบบ Thajjo (Auto)
23				

คำแนะนำสำหรับผู้แต่ง

รูปแบบเอกสารอ้างอิงวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

เอกสารที่นำมาใช้ในการอ้างอิงบทความ ควรมีที่มาจากแหล่งตีพิมพ์ที่ชัดเจน และมีความน่าเชื่อถือสามารถสืบค้นได้ เช่น หนังสือ วารสาร หรืองานวิจัย เป็นต้น ผู้เขียนบทความจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการอ้างอิง เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความเนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้อง จะไม่ได้รับการส่งต่อไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาจนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้สมบูรณ์

การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม - ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA) โดยแบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ

1. การอ้างอิงต้นเนื้อความ ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยระบุชื่อ-นามสกุล ตามด้วย วงเล็บเปิด-ปิด แล้วระบุปีที่ตีพิมพ์ เช่น ...สอดคล้องกับงานวิจัยของกฤษฎา แซ่หลี่ (2562) เป็นต้น

2. การอ้างอิงท้ายเนื้อความ ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้ วงเล็บ เปิด-ปิด แล้วระบุชื่อ-นามสกุลของผู้เขียนและปีที่ตีพิมพ์ กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง ดังนี้

อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1) พระไตรปิฎกและอรรถกถา พระไตรปิฎกและอรรถกถาให้อ้างชื่อคัมภีร์/เล่มที่/ข้อที่/เลขหน้า มาด้วย ตัวอย่างเช่น

“ดูกรภิกษุทั้งหลาย จักร 4 ประการนี้ เป็นเครื่องเป็นไปแก่มนุษย์และเทวดาผู้ประกอบเป็นเครื่องที่มนุษย์และเทวดาประกอบแล้ว ย่อมถึงความเป็นผู้ใหญ่และความไพบลูย์ในภคะทั้งหลายต่อกาลไม่นานนัก” (อง.จตุกก. 21/31/37) เป็นต้น

2) ผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างชื่อผู้แต่งแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง, 2560)

3) ผู้แต่งสองราย ให้อ้างชื่อของผู้แต่งทั้งสองรายโดยใช้คำว่า “และ” ในการเชื่อมผู้เขียนทั้งสองแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (พระมหาสุรนนท์ สุนนโท และเกียรติศักดิ์ สุขเหลือง, 2560)

4) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างชื่อของผู้แต่งรายแรกแล้วเพิ่มคำว่า “และคณะ” แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (จิตวุฒิ หนัมนิและคณะ, 2560)

5) กรณีที่เนื้อความเป็นเรื่องเดียวกันหรือผลการวิจัยเหมือนกัน แต่มีผู้อ้างอิงหลายคนให้ใช้รายการอ้างอิงที่ใกล้เคียงปีปัจจุบันมากที่สุด

อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

1) ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งรายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Keown, 2010)

2) ถ้ามีผู้แต่งสองรายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสองราย โดยใช้เครื่องหมายแอนด์ (&) คั่นกลางระหว่างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสอง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Hersey & Blanchard, 2010)

3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรกตามด้วย et al. ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ (Kaiser et al., 2010)

เอกสารอ้างอิงที่ใช้อ้างอิงในเนื้อหาบทความ จะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ

เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม

(1) พระไตรปิฎก อรรถกถา ทุกเล่มให้อ้างอิงท้ายเล่มด้วยรูปแบบเดียวกันดังนี้
ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อพระไตรปิฎก อรรถกถา.// สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
_____. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(2) หนังสือ
ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อหนังสือ.// (ครั้งที่พิมพ์).// สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.
พระมหาสุทนต์ อากาศโร. (2548). เครือข่าย : ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: พิสิษฐ์ ไทย ออฟเซต.

James, C. (2013). *Office markets & public policy*. Chichester, West Sussex: Wiley.

(3) บทความในหนังสือ
ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อบรรณาธิการ(บรรณาธิการ).// ชื่อเรื่อง.// (เลขหน้าที่อ้าง).// สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.
พระสุกิจ สุกนิธ. (2559). การสร้างความคิดนามธรรมในวัฒนธรรมไทย. ใน ปวีตร ว่องวิระ, ทฤษฎีและวิธีวิทยาของการวิจัยวัฒนธรรม. (น. 112). กรุงเทพฯ: อัมรินทร์.

(4) บทความในวารสาร
ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อวารสาร, // ปีที่(ฉบับที่), // เลขหน้าแรกที่ตีพิมพ์-เลขหน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.
ธิดา วัฒน. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 3(1), 25-31.

(5) บทความในสารานุกรม

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน/ชื่อสารานุกรม// (เล่มที่อ้าง, หน้า เลขหน้าที่อ้าง).

วุฒิชัย มูลศิลป์. (2549). กฎหมายตราสามดวง. ใน สารานุกรมประวัติศาสตร์ไทย (เล่ม 1, อักษร ก, น. 12-16).

(6) หนังสือพิมพ์

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์, วันที่/เดือน).// ชื่อบทความ.// ชื่อหนังสือพิมพ์, // เลขหน้า.

สุชาติ เผือกสกนธ์. (2549, 9 มิถุนายน). ประชาชนเศรษฐกิจพอเพียง. ผู้จัดการรายวัน, น. 13.

(7) สารนิพนธ์, วิทยานิพนธ์, ดุษฎีนิพนธ์

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อวิทยานิพนธ์// (ระดับวิทยานิพนธ์ สาขาวิชา).// สถานที่พิมพ์:// สำนักพิมพ์.

พระครูพิศิษฐ์ประทาน. (2562). การพัฒนาการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามแนววิถีพุทธในจังหวัดสมุทรสงคราม (ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(8) รายงานการวิจัย

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อเรื่อง.// (รายงานผลการวิจัย).// สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

พระมหาภุชญา กิตติโสภโณ. (2562). รูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับวัยรุ่นในยุคใหม่ตามหลักพุทธธรรม ผ่านกลไกการขับเคลื่อนโครงการคลินิกคุณธรรมของพระธรรมวิทยากร (รายงานผลการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(9) สัมภาษณ์

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์.// (ปีที่สัมภาษณ์, วัน เดือน).// ตำแหน่ง.// [บทสัมภาษณ์].

พระอุดมสิทธินายก. (2563, 5 กุมภาพันธ์). ผู้อำนวยการหลักสูตรหลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ [บทสัมภาษณ์].

(10) สื่ออิเล็กทรอนิกส์

ผู้แต่ง.// (ปีที่เผยแพร่).// ชื่อเรื่อง.// สืบค้น วัน เดือน ปี, // จาก/แหล่งที่มาของข้อมูล.

ธรรมะไทย. (2563). พระพุทธศาสนาในประเทศไทย. สืบค้น 20 มีนาคม 2563, จาก <http://www.dhammathai.org/thailand/thailand.php>

Buddhism Meditation Triratna Find us Community. (2020). Who Was The Buddha?. Retrieved March 20, 2020, from <https://thebuddhistcentre.com/text/who-was-buddha>

(11) ราชกิจจานุเบกษา

ชื่อเรื่อง.//(พ.ศ.,วันที่ เดือนที่ประกาศ).//ราชกิจจานุเบกษา.//เล่ม ตอน.//หน้า.

ข้อกำหนดกรมตำรวจ เรื่อง กำหนดชื่อและประเภทของวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทและประเภทของรถที่ใช้เจ้าพนักงานมีอำนาจตรวจสอบผู้ขับขี่. (2537, 13 กรกฎาคม).

ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 111 ตอนพิเศษ 30 ง. หน้า 31.

(12) หนังสือพิมพ์

ผู้แต่ง.//(ปีพิมพ์, วัน เดือน).//ชื่อบทความ.//ชื่อหนังสือพิมพ์.//น. หรือ p. หรือ pp. เลขหน้า.

ไทยรัฐ. (2548, 19 เมษายน). เขียวพระสอนศีลธรรม. ไทยรัฐ. น. 3.

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย (8-15 หน้า)

ชื่อบทความ (ไทย) (18 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (16 pt) (ตัวพิมพ์ใหญ่ทั้งหมด)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนหลัก (ไทย) (14 pt), ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนร่วม (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนหลัก (อังกฤษ) (14 pt), ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนร่วม (อังกฤษ) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัดผู้เขียนหลัก (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัดผู้เขียนหลัก (อังกฤษ) (14 pt)

Corresponding Author E-mail: E-mail:

บทคัดย่อ (18 pt) (ไม่เกิน 250 คำ)

(16 pt) บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ.....
 ประเภทของการวิจัย ประชากรกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล การ
 วิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิจัยพบว่า.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ (16 pt) เช่น พระพุทธศาสนา; การบริหารจัดการเชิงพุทธ; นวัตกรรม

Abstract (18 pt) (แปลตามภาษาไทย)

(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Keywords: 3-5 words (16 pt) such as: Buddhism; Buddhist Management;
 Innovation

บทนำ (18 pt) (ไม่ควรเกิน 4 ย่อหน้า และเขียนให้ครอบคลุมทุกประเด็น)

(16 pt) กล่าวถึงความเป็นมาของเรื่องที่ทำกรวิจัยครั้งนี้ ว่ามีความเป็นมาอย่างไรบ้าง พร้อมทั้งอ้างอิงที่มาของข้อมูลนั้นอย่างถูกต้อง

.....

.....

.....

.....

(16 pt) กล่าวถึงปัญหาที่นำมาสู่การวิจัย ให้ตรงประเด็นกับเรื่องที่วิจัยและเชื่อมโยงกับพื้นที่วิจัย ปัญหานั้นเป็นปัญหาที่เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปและต้องการได้รับการแก้ไข นำเสนอผลงานวิจัยที่ผู้อื่นได้เคยศึกษาไว้แล้ว พร้อมทั้งอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูล

(16 pt) ทบทวนแนวคิดและทฤษฎีที่นำมาใช้ในการวิจัยในครั้งนี้และหรือทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย พร้อมทั้งอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูล

.....

.....

.....

.....

(16 pt) สรุปเพื่อเชื่อมโยงไปสู่คำถามและวัตถุประสงค์การวิจัย

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

วัตถุประสงค์การวิจัย (18 pt)

1. (16 pt)
2. (16 pt)
3. (16 pt)

(16.pt) เขียนให้ครอบคลุม 5 หัวข้อ ได้แก่ 1. รูปแบบของการวิจัย, 2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ, 3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ), 4. การเก็บรวบรวมข้อมูล (ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ), 5. การวิเคราะห์ข้อมูล (ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ) และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

(16 pt) ผลการวิจัยตอบวัตถุประสงค์ทุกข้อ

ภาพที่ 1 (ชื่อภาพ) (ถ้ามี)

คำอธิบายภาพ

ตารางที่ 1 (ชื่อตาราง) (ถ้ามี)

คำอธิบายตาราง

อภิปรายผลการวิจัย (18 pt)

(16 pt) อภิปรายผลการวิจัยที่พบตามวัตถุประสงค์ (ค้นพบอะไร สะท้อนให้เห็นถึงอะไร สอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของใคร พร้อมทั้งอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูล.....

องค์ความรู้จากการวิจัย (18 pt)

(16 pt) ระบุนองค์ความรู้ที่ค้นพบจากการวิจัยหรือสังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดล และโมเดลมีที่มาจากฐานคิดของแนวคิดหรือทฤษฎีใดอย่างกระชับ เข้าใจง่าย.....

ข้อเสนอแนะ (18 pt)

(16 pt) นำเสนอข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย อาทิเช่น ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ และหรือข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป เป็นต้น.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt) ...รูปแบบการอ้างอิงท้ายเรื่องใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม-ปี ตามรูปแบบ American Psychological Association (APA) จำนวนการอ้างอิงในเนื้อหาและท้ายเรื่องต้องตรงกัน.....

ธรรมะไทย. (2563). พระพุทธศาสนาในประเทศไทย. สืบค้น 20 มีนาคม 2563, จาก <http://www.dhammathai.org/thailand/thailand.php>.

ธิติวุฒิ หมั่นมี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 3(1), 25-31.

พระครูพิศิษฐ์ประทานภ. (2562). การพัฒนาการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน ตามแนววิถีพุทธในจังหวัดสมุทรสงคราม (ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาภุชญา กิตติโสภโณ. (2562). รูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับวัยรุ่น ไทยยุคใหม่ตามหลักพุทธธรรม ผ่านกลไกการขับเคลื่อนโครงการคลินิกคุณธรรมของ พระธรรมวิทยากร (รายงานการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาสุทนต์ อาภาภโร. (2548). เครือข่าย : ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: พิสิษฐ์ ไทย ออฟเซต.

พระอุดมสิทธินายก. (2563, 5 กุมภาพันธ์). ผู้อำนวยการหลักสูตรหลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ [บทสัมภาษณ์].

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- วุฒิชัย มูลศิลป์. (2549). กฎหมายตราสามดวง. ใน *สารานุกรมประวัติศาสตร์ไทย* (เล่ม 1, อักษร ก, น. 12-16).
- สุชาติ เผือกสกนธ์. (2549, 9 มิถุนายน). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. *ผู้จัดการรายวัน*, น. 13.
- Buddhism Meditation Triratna Find us Community. (2020). *Who Was The Buddha?*. Retrieved March 20, 2020, from <https://thebuddhistcentre.com/text/who-was-buddha>.
- James, C. (2013). *Office markets & public policy*. Chichester, West Sussex: Wiley.

Sample of Original Research Article Preparation

NAME OF RESEARCH ARTICLE (ENGLISH) (18 pt)

Name of Research Article (Thai) (16 pt)

Name and Last name of main author, co-authors (English) (14 pt)

Name and Last name of main author, co-authors (Thai) (14 pt)

Affiliation of the main author (English) (14 pt)

Affiliation of the main author (Thai) (14 pt)

Corresponding Author E-mail:

Abstract (18 pt) (Not more than 250 words)

(16 pt) Objectives of this research were: 1.....
2..... and 3..... Populations and sample, research tools, Data collection,
Data analysis, Statistics used for data analysis. Findings were as follows: (present
only the most interesting research findings).....
.....
.....
.....
.....
.....

Keywords: 3-5 words (16 pt) such as Buddhism, Buddhist Management, Innovation

Abstract (Thai) (18 pt) (Not more than 250 words)

(16 pt) consistent with Thai abstract.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Keywords: (Thai)

Introduction (18 pt) (should not be more than 4 paragraphs)

(16 pt) mention background of the research topic with brief history as how the topic develops with correct references.....

.....

.....

.....

(16 pt) mention problems leading to research directly to the point of the research and relate the matter to locations in which research is conducted on the common problems generally accepted and want them to be solved.....

.....

.....

.....

(16 pt) Review related at least 2 concepts and theories to be used as guideline for the research and/or theories related to the research topic with correct references of data sources.....

.....

.....

.....

(16 pt) Conclude to connect the matters to research questions and objectives of the research.....

.....

.....

.....

.....

.....

Research Objectives (18 pt)

1..... (16 pt)

2..... (16 pt)

3..... (16 pt)

(16 pt) Write to cover 5 sub-headlines: Research design, Populations and Samples and Key Informants, Research Instrument (quantitative and qualitative), Data Collection, (quantitative and qualitative) Data analysis (quantitative and qualitative), Statistics used to analyzed the data.

[illegible]

(16 pt) results of the research answer all objectives

[illegible]

Figure 1: (Name of the figure, if any))

Source: mention the name of the source

Figure captions.....

.....

.....

.....

.....

.....

Table 1 (Name of table, if any)

Table explanation.....

.....

.....

.....

.....

Discussion (18 pt)

(16 pt) Discuss the research findings according to the research objectives (what is discovered? what is reflected? Is it related to at least two topics of the reviewed research works in chapter 2. Discuss them all with references of data sources.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Body of knowledge (18 pt)

(16 pt) Point out the body of knowledge or achievement from the research work. Synthesize the knowledge in form of a model/ Model structure that is concise and easy to understand.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Recommendations (18 pt)

(16 pt) Summarize all research findings in brief, concise and to the point with recommendations derived from the research work as to use the research results and recommendation for further research.....

.....

.....

.....

.....

.....

References (18 pt)

(16 pt) Format of reference is name-year as of American Psychological Associate (APA) References in contents and at the end must be consistent.

This image shows a single sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิชาการ (8-15 หน้า)

ชื่อบทความ (ไทย) (18 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (16 pt) (ตัวพิมพ์ใหญ่ทั้งหมด)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนหลัก (ไทย) (14 pt), ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนร่วม (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนหลัก (อังกฤษ) (14 pt), ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนร่วม (อังกฤษ) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัดผู้เขียนหลัก (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัดผู้เขียนหลัก (อังกฤษ) (14 pt)

Corresponding Author E-mail: E-mail:

บทคัดย่อ (18 pt) (ไม่เกิน 250 คำ)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ (16 pt) เช่น พระพุทธศาสนา; การบริหารจัดการเชิงพุทธ; นวัตกรรม

Abstract (18 pt) (แปลตามภาษาไทย)

(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Keywords: 3-5 words (16 pt) such as: Buddhism; Buddhist Management; Innovation

บทนำ (18 pt)

(16 pt.) เขียนบทพจนานุกรมแนวคิดและทฤษฎีที่นำมาเป็นฐานคิดในวิพากษ์ประเด็นต่างๆใน การเขียนบทความวิชาการ.....

[illegible]

เนื้อหา (18 pt)

(16 pt).....

ภาพที่ 1 (ชื่อภาพ) (ถ้ามี)

คำอธิบายภาพ.....

ตารางที่ 1 (ชื่อตาราง) (ถ้ามี)

คำอธิบายตาราง.....

សរុប (18 pt)

(16 pt)

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt).....รูปแบบการอ้างอิงท้ายเรื่องใช้วิธีการอ้างอิงระบอบนาม-ปี ตามรูปแบบ American Psychological Association (APA) จำนวนการอ้างอิงในเนื้อหาและท้ายเรื่องต้องตรงกัน.....

NAME OF ACADEMIC ARTICLE (ENGLISH) (18 pt)

Name of Academic Article (Thai) (16 pt)

Name and Last name of main author, co-authors (English) (14 pt)

Name and Last name of main author, co-authors (Thai) (14 pt)

Affiliation of the main author (English) (14 pt)

Affiliation of the main author (Thai) (14 pt)

Corresponding Author E-mail:

Abstract (18 pt) (Not more than 250 words)

(16 pt).

[illegible]

Keywords: 3-5 words (16 pt) such as Buddhism, Buddhist Management, Innovation

Abstract (Thai) (18 pt) (Not more than 250 words)

(16 pt) consistent with Thai abstract.

[illegible]

Keywords: (Thai)

Introduction (18 pt)

(16 pt).

Content (18 pt)

(16 pt)

Figure 1: (Name of the figure, if any)

Source: mention the name of the source

Figure captions

Table 1 (Name of table, if any)

Table explanation

Conclusion (18 pt)

(16 pt)

[illegible]

References (18 pt)

(16 pt) Format of reference is name-year as of American Psychological Association (APA) References in contents and at the end must be consistent.

This image shows a full page of a handwriting practice worksheet. It consists of 20 horizontal rows. Each row is defined by two parallel dashed lines, one above and one below the writing area, providing a guide for letter height and placement. The lines are evenly spaced across the entire page, which has a clean white background. There is no text or other markings on the page.